ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 1506982

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 1ER OCTOBRE

1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8007 33ème ANNÉE

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3808

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԿԸ ՊԱՅԾԱՌԱՆԱՅ

Վերջացող շաբթուան ընթացքին Դամասկոսի մէջ տեղի ունեցած խօսակցութիւնները զգալի կերպով նպաստեցին պայծառացնելու Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքական մթնոլորտը :

Յորդանանի ապրիլեան ծանր տագնապէն վերջ Սուրիոյ մէջ պատահած դէպքերը ստեղծած էին խռովայոյզ վիճակ մը, որ խիստ մտահոգութիւն կը պատճառէր բոլորին :

Ամէնէն աւելի մտատանջ էին Սուրիոյ դրացի այն երկիրները, որոնք դիրք բռնած էին արեւմտեան պետութեանց կողքին :

Առաջին հերթին Թուրքիա, որ 1947ի Թրումընի վարդապետութենէն ի վեր պահակի դեր ստանձնած է Խորհրդային Միութեան հարաւային սահմաններուն վրայ, արգիլելու համար համայնավարական աչխարհակալութեան ծաւալումը դէպի Միջերկրականի տաք ջուրերը :

Սուրիոյ մէջ համայնավար տարրերու յաղթանակին պատճառներ Թուրքիա՝ անմիջապէս զինուորական համախմբումներ կատարելով սահմանագլուխի երկայնքին :

Այս ազդարարութիւնը իր ազդեցութիւնն ունեցաւ Սուրիոյ վարիչ շրջանակներուն վրայ, որոնք փութացին բացատրել Անգարայի կառավարութեան մօտ : «Եղանակի սովորական զօրափորձեր» կատարելու բացատրութիւնը չգոհացուց անշուշտ Դամասկոսի կառավարութիւնը :

Մտահոգութեան մասնակցեցան նաեւ հարեւան արաբախօս երկիրները, բոլորն ալ անդամ Արաբական Լիկային : Մանաւանդ անոնք՝ որ Իրաքի նման մաս կը կազմէին «Պաղտատի Ուխտ»ին, կամ Սէուտի Արաբիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի նման յարած էին Այզընհաուըրի վարդապետութեան :

Ոչ նուազ իրարանցումի ենթարկուեցան արեւմտեան պետութիւնները, որոնց գլուխն են կանգնած Միացեալ Նահանգները :

Անմիջապէս շարժման մէջ դրուեցաւ ամերիկեան Վեցերորդ Նաւատորմը, որ արթուն պահակի պաշտօն ունի Միջերկրականի մէջ եւ որ Յորդանանի խնդրին մէջ վճռական դեր կատարած էր : Աւելի առաջ երթալով, Ատլանտեան Ուխտի նաւային ուժերը զօրափորձեր կատարեցին Եգէական ծովուն մէջ, մասնակցութեամբ անդամ երկիրներու մարտանաւերուն եւ զինեալ նաւաղներուն :

Մոսկուա իր կարգին քանի մը մարտանաւեր ղրկեց դէպի Սուրիոյ եզերքները՝ հակազդելու համար արեւմտեան պետութեանց ուժի ցուցադրութեան :

Ժողովրդավար եւ համայնավար ճակատներու միջեւ մրցակցութիւնը կրնար ողբերգական հետեւանքներ ունենալ, եթէ երկուստեք անխոհեմ քայլեր առնուէին :

Այս խռովայոյզ կացութեան վերջ տալու համար էր, որ տեղի ունեցան Դամասկոսի խորհրդակցութիւնները :

Այզընհաուըրի վարդապետութեան եւ արեւմտեան ճակատի երկու ջերմ պաշտպաններուն՝ Սէուտի Արաբիոյ Թագաւորին եւ Իրաքի վարչապետին ներկայութիւնը Սուրիոյ մայրաքաղաքին մէջ՝ խիստ յատկանշական երեւոյթ էր :

Արաբական Լիկայի անդամ այս երկու կարեւոր պետութեանց պատասխանատու դէմքերը յաջողած են խոհեմութեան խորհուրդներ տալ Սուրիոյ վարիչներուն :

Սուրիա եւ Եգիպտոս արդէն իսկ սկսած են մօտիկութիւն ցոյց տալ արեւմտեան ճակատին : Սուրիոյ արտաքին նախարար Պիթար պատրաստակամութիւն կը յայտնէ Ֆոսթըր Տըլըսի հետ տեսնուիլ՝

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԿԸ ՊԱՅԾԱՌԱՆԱՅ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Վերջին օրերուն, կարեւոր անցուդարձեր ուշադրութիւն դրաւեցին Ուաշինկթընի մէջ :

1.— Սուրիոյ Արտաքին Նախարար Սալահ Պիթար յայտնեց, թէ պատրաստ է Տըլըսի հետ հանդիպում մը ունենալու, եթէ Ամերիկայի Արտաքին նախարարն ալ կը փափաքի անշուշտ :

2.— Սէուտ Թագաւորի Դամասկոս այցելելէ ետք, Սուրիոյ խաղաղասիրական նպատակները :

3.— Նախագահ Նասրի փափաքը՝ Այզընհաուըրի հետ տեսակցութիւն մը ունենալու համար :

Թէեւ Միացեալ Նահանգներու մէջ այս ուղղութեամբ ո՛չ մէկ յաւատնա յայտարարութիւն եղաւ, այսուհանդերձ Արտաքին նախարարութիւնը ոչ մէկ դուռ պիտի փակէ սուրիացի դիւանագէտներուն առջեւ :

Գալով Նասրի յայտարարութեանց՝ Այզընհաուըրի հետ հանդիպում մը ունենալու համար, Ամերիկացիք վերապահ են եւ այդ փափաքը կը վերագրեն Նասրի ցուցամոլութեան :

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ

Անգլօ-եգիպտական տնտեսական ու ելմտական խորհրդակցութիւնները Հոկտեմբեր իններին պիտի վերսկսին Հռոմի մէջ, կը յայտնէ Լոնտոնի Արտաքին նախարարութիւնը : Խորհրդակցութեան գլխաւոր նիւթն է Անգլիացիներու պատկանող իրերուն «եգիպտականացում»ը եւ երկու երկիրներուն առեւտրական գործակցութիւնը :

1956 Նոյեմբեր մէկէն երկու երկիրներու դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումէ օրակարգի նիւթ պիտի ըլլայ Հռոմի մէջ :

Խորհրդակցութեանց վերսկսումը հաղորդող իր զեկոյցին մէջ, Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութիւնը կը յայտնէ, թէ անգլիական ու եգիպտական պատուիրակութիւնները, որ գումարուած էին Հռոմի մէջ՝ տնտեսական ու ելմտական հարցերը քննելու համար, հասած էին տեղ մը, ուր պահանջը զգացին իրենց կառավարութեանց հետ խորհրդակցելու : Զեկոյցը կ'աւելցնէ . — «Յուսալի է, որ անգլիական պատուիրակութեան ներկայացուցած տեղեկագրին քննութենէն ետք, կարելի պիտի ըլլայ խորհրդակցութիւնները հասցնել արդիւնաւոր հանգրուանի մը» : Կարգ մը շրջանակներու համաձայն, Անգլիա համաձայնութիւններ պիտի կնքէ Եգիպտոսի հետ, ի հարկին՝ զիջումներ ալ ընելով :

× Արաբիոյ Ամմանի դեսպանը տեսակ-

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ցքեր փոխանակելու համար թիւրիմացութիւնները : Իսկ գնդապետ Նասր կը փափաքի հանդիպում մը ունենալ նախագահ Այզընհաուըրի հետ՝ Մերձաւոր Արեւելքի հարցերը կարգադրելու համար :

Սէուտի Արաբիոյ Թագաւորն ալ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Սուրիոյ մէջ համայնավար վարչաձեւ չէ հաստատուած :

Դամասկոսի խորհրդաժողովը նոր հանգրուան մըն է, աւելի ճիշդ դարձակէտ մը : Շնորհիւ Սուրիոյ, Իրաքի եւ Արաբիոյ պատասխանատու վարիչներու սրտաբաց խօսակցութեանց՝ Արաբական Լիկան կը դիմէ ոչ միայն դէպի միութենական, այլ դէպի արեւմտեան ճակատ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ցութիւն մը ունեցաւ Հիւսէյն Թագաւորին հետ :

Կը կարծուի թէ Սէուտ Թագաւորին ներկայացուցիչը նամակ մը յանձնեց Յորդանանի Հիւսէյն արքային, որուն մէջ Արաբիա կ'առաջարկէ միջնորդի դերը վերցնել՝ յորդանանեան-սուրիական կըռիւը հարթելու համար :

Օտար քաղաքական շրջանակները կը նըշեն, թէ այս նամակէն վերջ, երկու երկիրներու մամուլն ու ձայնասփիւռը դադրեցան իրարու վրայ յարձակումներ գործելէ :

× Լիբանանի կիսապաշտօնական շրջանակներուն համաձայն, արաբ բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը, որուն ինքնութիւնը գաղտնի կը պահուի, կ'աշխատի որ Պէյրութի մէջ արաբական երկիրներու բարձրաստիճան դէմքերու ժողով մը ըլլայ Հոկտեմբեր 10ին. ծանօթ է, որ այդ թուականին Սէուտ Թագաւոր Լիբանան պիտի երթայ :

Լաւատեղեակ շրջանակները կը յայտնեն, թէ լուրջ հաւանականութիւններ կան, որ այս ծրագիրը իրականանայ, մանաւանդ՝ Դամասկոսի մէջ եղած արաբեւսուրիական խօսակցութիւններէն ետք : Սէուտ Թագաւոր արաբական երկիրներու քաղաքական կլիման բարեխառնած է այժմ :

Դամասկոսի Ալ Հայաթ թերթը նմանապէս կը խօսի հանդիպումի մը մասին, որ սեղանի մը շուրջ պիտի խմբէ Արաբիոյ վեհապետը, Սուրիոյ Նախագահն ու գնդապետ Նասրը : Թերթին համաձայն՝ ժողովը պիտի ըլլայ Գահիրէի կամ Ռիատի մէջ : Միւս կողմէ, սուրիացի բանբեր մը

յայտնեց, թէ նման ժողով մը հաւանական չէր : Իսկ եգիպտական մայրաքաղաքին մէջ, կառավարական բանբերի մը յայտարարութեանց համաձայն, արաբ ղեկավարներու ժողով մը այնքան ալ կարեւոր չէ, քանի որ Դամասկոսի խօսակցութիւններն ու Սէուտ արքային յայտարարութիւնները մթնոլորտը պարզած են արդէն :

× Ինչպէս գրած էինք, Իրաքի Վարչապետը կարճատեւ այցելութիւն մը տուաւ Սուրիոյ : Այս առթիւ Դամասկոսի իրաքեան դեսպանը, նամակ մը յանձնելով սուրիական կառավարութեան, յայտնեց թէ իր երկիրը բարեկամական զգացումներ ունի Սուրիոյ նկատմամբ :

Այս նամակին մէջ, որ Իրաքի Վարչապետին կարգ մը յայտարարութեանց բընոյթը կը կրէ, կը յայտնուի թէ Սուրիոյ կամ արաբական որեւէ այլ պետութեան դէմ եղած յարձակում մը՝ Իրաքի կառավարութիւնը պիտի նկատէ իրեն դէմ առնուած քայլ մը : Վարչապետը կը յայտնէ, թէ ոչ մէկ ուժ պիտի կարենայ խարտակել ազգային այն գիծը՝ որ Իրաքը կը կապէ Սուրիոյ եւ արաբական այլ երկիրներու :

Բշ. օր, Իրաքի Տնտեսական նախարար փաշէչի Լոնտոնէն գնաց Դամասկոս : Անիկա կարեւոր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ սուրիացի ղեկավարներու հետ : Հաւանական է, որ երկու երկիրներու միջեւ տնտեսական գործակցութեանց դաշինք մը կնքուի : Պիտի կարգադրուին նաեւ երկու երկիրներուն հետ կապ ունեցող նաւթուղիներու հարցերը :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օր Օրին

ԽՐԱՏ՝ ՉՏԵՍՆԵՐՈՒՆ

Միշտ, կատակի տուած ենք տխուր երեւոյթ մը, որ դուրսէն եկողին ուշադրութիւնը կը գրաւէ եւ անոր ցիգերը առնի կը հանէ, շատ անգամ :

Ամէն այցելու — Փարիզէն եկած ըլլայ թէ Լոնտոնէն, Վիէննայէն թէ Փրակայէն — միեւնոյն զանգատը ունի.

— Դիմացդ կը նստին ու վրադ կը խըրնդան — դուք հոսանքոյն ունի՞ք, դուք տաք ջուր ունի՞ք... Կարծես թէ հայցումը ընողները իրենց «երկիրը» հոսանքոյն ու տաք ջուր ունէին... Կամ սառնարանին ու լուացքի մեքենային ինչ ըլլալը գիտէին ...

Ամերիկահայերը ՚ր ծափահարեմ շատ մը երեւոյթներու մէջ : Եւ բարձրաձայն կը յայտարարեմ .

— Ամերիկայի մեր գաղութը մեր ամէնէն պատուական գաղութներէն մէկն է...

Այդ յայտարարութենէն ետք, իրաւունք ունիմ ձայնակցելու «դրսեցի»ներուն եւ կրկնելու՝ անոնց ամբաստանութիւնը.

— Չտեսութենէ կը տառապին, շատ շատերը !..

Ո՛չ, ներելի չէ որ հայրենասէր աղքատին վրայ խնդայ եւ ծաղրէ թէ ի՛նչ ձեւեր, ի՛նչ փորձութիւններ անցած են անոր գլխէն :

Քանի միտքս է բերեմ, ի յուր շտեսներուն, որ Եւրոպան ալ ունի այն ամէն բաները, որոնցմով կը պարծենաք դուք — հոսանքոյն, ելեկտրականութիւն, ձայնասփիւռ, հեռատեսիլ, ինքնաշարժ, սառնարան, տաք ջուր եւ շատ մը ուրիշ բաներ, որոնք տանելի կը դարձնեն մահկանացուին կեանքը : Տարբերութիւնը, ի յայտ կուգայ միայն քանակին մէջ — այստեղ ամէն տուն հոսանքոյն ու սառնարան, հեռատեսիլ ու կառք ունի, այնտեղ ամէն տուն օժտուած չէ այդ բարիքներով :

Պատճա՞ռը : Որովհետեւ, Եւրոպա կոչուած ցամաքամասը պատերազմէն գլուխ առած չունի, հարիւր տարիէ ի վեր :

Ամերիկան պատերազմին ինչ ըլլալը տակաւին չի գիտեր, հակառակ անոր որ երկու անգամ, իր քաջարի զինուորներով ուրիշներուն հայրենիքը փրկելու համար, ռազմադաշտ վազեց : Եւ յաղթեց : Բայց, Ամերիկացի ժողովուրդը, ինք, տակաւին, իր մորթին վրայ զգացած չէ պատերազմին պատուհասը :

Պատերազմի մասին գաղափար կ'ունենաս միայն այն ատեն երբ դուն ալ մասնակցիս կռիւին եւ ինքզինքդ, յանկարծ, գտնես ճակատամարտին առաջին գծին վրայ : Անգլիացին ալ չէր գիտեր թէ պատերազմը ինչ էր, մինչեւ 1940ի սեպտեմբեր 7ի շաբաթ օրը, երբ Հիթլէրի օդանաւերը սկսան ռմբակոծել Լոնտոնը : Այդ օրուընէ սկսեալ, մինչեւ 1941 Մայիս 10, ամէն օր, ամէն ժամ, կրակ կը թափէր հպարտ Ալպիոնի քաղաքներուն ու գիւղերուն վրայ : Այդ ինը ամիսներուն էր որ վերջ գտաւ Անգլիացիներուն մեծխօսիկութիւնը :

Պատերազմի վտանգէն զերծ եւ իր սահմաններուն ապահովութեան վրայ վստահ հայրենիքներն են որ ժամանակ եւ նիւթական միջոցներ կ'ունենան՝ տաք ջուրին եւ սառնարանին մասին մտածելու համար : Երբ տունդ հրդեհ կայ, ա՛լ մազերդ սանտրելու մասին չես մտածեր : Ո՛չ ալ կօշիկներդ կը փայլեցնես :

Ի սէր Աստուծոյ, Եւրոպայի արժէքը գնահատելու համար մի՛ համրէք անոր սառնարաններն ու լուացքի մեքենաները, այլ գացէք ու ձեր աչքերով տեսէք անոր Մշակոյթը : Անոր արուեստը, անոր գրականութիւնը, անոր երաժշտութիւնը, անոր ճարտարապետութիւնը, անոր ճարտարապետութիւնը եւ անոր հազարումէկ հարստութիւնները : Անմահնելի ու անհաշուելի :

Վստահ եղէք, մէկ Մոցարտ, մէկ Շէյքսփիր, մէկ Կէօթէ, մէկ Միքայէլ Անճելօ՝ հազար սառնարան ու հազար լուացքի մեքենայ կ'արժէ... Որովհետեւ սառնարանն ու լուացքի մեքենան կրնաս, մէկ օրէն միւսը ունենալ, բայց հազար տարի պիտի սպասես Պէթհովէն մը կամ Պախ մը ունենալու համար ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԵՐԷՆԷ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Քանի մը անգամ առիթն ունեցանք խորհրդածելու ֆրանսերէնէ հայերէն թարգմանութիւններու մասին, որոնք մեր աշխարհաբարի կազմաւորման շրջանին, շուրջ հարիւր տարի առաջ, մեր թարգմանչական գրականութեան մեծ նպաստ մը բերած են։ Մասնաւորաբար Իզմիրի մտաւորականներուն կատարած դերը յիշատակելի է այս մասին։

Կայ նաեւ հայերէնէ ֆրանսերէն թարգմանութիւններու պարագան։ Երբեմն ծանօթ հեղինակներու գործերէն ֆրանսերէնի կը թարգմանուին, նպատակ ունենալով հայկական գրականութեան ճաշակը տալ եւրոպական մտաւորականներուն։

Հայերէնէ ֆրանսերէն կամ անգլերէն թարգմանութիւններուն ուրիշ դեր մըն ալ վերապահուած է սակայն։ Գիտենք թէ մեր երիտասարդները օտար միջավայրերու մէջ ծնած ու մեծցած եւ հայրենիքէն հեռու, մայրենի լեզուին անծանօթ ըլլալով գրեթէ, օտար լեզուի մը օգնութեան կը կարօտին ազգային, հարազատ գրականութեան հաղորդակից դառնալու համար։ Այդ պահանջին գոհացում տալու համար է, որ երբեմն մեր երիտասարդներուն կը մատուցուին թարգմանութիւններ։ Անշուշտ մասնաւոր ծրագրով մը չէ որ կը կատարուի այս աշխատանքը, այլ՝ պատահականութեան ձգուած գործ մըն է։

(Թարգմանչական լուրջ աշխատանքներ կը կատարուին մեր հայրենիքին մէջ, ուր՝ ոչ միայն ռուսերէնէ, ֆրանսերէնէ, անգլերէնէ եւ գերմաներէնէ գլուխ գործոցներու եւ ամբողջական երկերու թարգմանութիւններ կ'ըլլան, այլեւ հայերէնէ բանաստեղծական եւ արձակ գրականութեան թարգմանութիւններ կ'ըլլան, հետեւողական ծրագրով, ոչ միայն ռուսերէնի, այլեւ քոյր հանրապետութիւններու լեզուներով)։

Դժուար է վիճակագրական տեղեկութիւններով ճշդել թէ արեւմտահայերուս մէջ ե՞րբ տեղի ունեցած են նման փորձեր։ Մօտիկ ժամանակներուն կը պարտինք օրինակ Րաֆֆիի «Սամուէլ» պատմական մեծ վէպին երկու հատորով ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, ողբ. Հայկ-Արամ Քիպարեանի եւ Օր. Ալիքարի գործակցութեամբ։ Թարգմանութիւն, որ շատոնց սպառած է արդէն։

Քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ հիմը դրուեցաւ Փարիզի մէջ «Հայկական փոքրիկ մատենադարան» անունով մատենաշարի մը ողբ. Ֆր. Մացլերի խմբագրութեամբ, որուն նպատակն էր հայ հեղինակներու գործերէն ընտրովի թարգմանութիւններ ընել։ Այդ շարքին մէջ երեւցան Շիրվանզադէի «Ցաւագարը», Մինաս Չերազի «Արեւելեան նորավէպերը», Ֆր. Մացլերի «Հայաստանի պատմուածքներն ու աւանդավէպերը», Ա. Ահարոնեանի «Դէպի Ազատութիւն եւ Անդունդը», Ռ. Զարդարեանի «Յայգալոյսը», Ե. Դուրեանի «Պաղատագին Աղօթքը», Հ. Աստուրեանի «Պատմուածքներ ու նորավէպեր»ը, Տիկին Իսկուհի Մինասի «Նորավէպեր ու պատմուածքներ»ը, Վրթ. Փափազեանի «Սանթէ» վէպը, Մաղաքիա Արք. Օրմանեանի «Հայոց Եկեղեցին» եւ Հ. Սիմոն Երեմեանի «Սուլթան Մէճիտէն մինչեւ Սուլթան Մուրատ» վէպը, թարգմանութեամբ՝ Ժան Մինասեանի։

Շնորհիւ Իրերօգնութեան Միութեան նիւթական օժանդակութեան եւ թարգմանութեամբ Ժան Մինասեանի վերջին տարիներու ընթացքին ունեցանք նաեւ Ա. Իսահակեանի «Աբու Լալա Մահարի»ի թարգմանութիւնը, որ ֆրանսական Ակադեմիային կողմէ մրցանակի արժանացաւ. Դ. Վարուժանի «Հարճը», եւ Հ. Ղ. Ալիշանի «Դաստիարակ Վասակայ մանկիկի» տակաւին անտիպ։

Համազգային Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը ձեռքի տակ ունի, միշտ Ժան Մինասեանի թարգմանութեամբ, Րաֆֆիի «Խենթը», հեղինակին կենսագրականով, իբրեւ յառաջաբան, պատրաստ տպագրութեան։ Գիտի դառնա՞յ արդեօք գրասէր Հայ մը, որ իբրեւ մեկենաս լոյս ընծայէ մեր երիտասարդներուն եւ օտար ընթերցողներու համար «Կայծեր»ու հեղինակին այս ծանօթ վէպը։

×

Գեղեցիկ զուգադիպութեամբ մը նոր տեսանք տակաւին Քահիէ տիւ Սիւտի 342րդ համարը։ Մարսէյլի այս պարբերականը ծանօթ է «Յառաջ»ի ընթերցողներուն։ Քանի մը տարի առաջ բանաստեղծ Լիւք Անտրէ Մարսէլ խանդավառ համակրութեամբ Գրիգոր Նարեկացին կը ներկայացնէր իր հայրենակիցներուն, իր ուսումնասիրութեան ընկերացնելով Միջնադարեան Հայ մեծ խորհրդապաշտ բանաստեղծին «Մատեան ողբերգութեան»էն քանի մը հատուածներ։

Այս անգամ ալ «Հայ արդի բանաստեղծները» խորագրով, հինգ բանաստեղծներ կը ներկայացնէ, Սայեաթ-Նովա, Պետրոս Դուրեան, Միսաք Մեծարենց, Դանիէլ Վարուժան եւ Եղիշէ Չարենց, կենսագրական համառօտ տեղեկութիւններէ ետք, տասներկու էջերու մէջ Լիւք-Անտրէ Մարսէլ մեր բանաստեղծները եւ իրենց արուեստը կը ներկայացնէ։

Սայեաթ-Նովայէն ունինք չորս տաղեր։ Պետրոս Դուրեանէն՝ «Լճակը», Միսաք Մեծարենցէն՝ Չուրէն դարձին, Չրտուք, Սիրերգ եւ Աստուածամար։ Դանիէլ Վարուժանէն՝ Գուսը, Ցան, Առաջին ծիլեր, Կակաչներ, Միջօրէ (բոլորն ալ Հացին երգէն), Լուսնին, Ակացիներուն, Օրհնեալ ես դու ի կանայս··· եւ Ո՞վ լալագէ (այս վերջինները «Հեթանոս երգերէն»)։ Եղիշէ Չարենցէն՝ Կարմիր Սոնար, Արեւուն համար, Ռուպայաթ, Արուեստ քերթողական։

Ուսումնասիրող եւ թարգմանութիւնը դիւրացնող, հաւասարապէս արժանի են մեր շնորհակալութեան։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

« ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ »

Մէկ դարէ ի վեր, ցեղային խոր տարբերութիւն մը անհաւասար անդունդ մըն է բացած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Սպիտակ եւ Սեւամորթ քաղաքացիներուն միջեւ։

Միացեալ Նահանգներուն մէջ ապրող Սեւամորթները կը կազմեն ընդհանուր բնակչութեան մէկ տասներորդը՝ 168 միլիոնի վրայ 16 միլիոն։

Ամերիկայի սեւամորթ քաղաքացիներ, հեզահամբոյր ու բարի խառնուածքով, հակառակ իրենց հանդէպ տածուած ատելութեան, կը ներկայացնեն երկրին բնակչութեան ընտիր տարրը։ Արդարեւ, աշխարհահռչակ սեւամորթ Ամերիկացիներ չեն պակսիր։ Երաժշտական եւ մարզական աշխարհին մէջ ունին տաղանդներ, որ պատիւ միայն կը բերէ Ամերիկացիներուն։ Յիշենք մէկ քանին անոնցմէ՝ Լուի Արմսթրոնկ (ճազ նուագող), Փօլ Րոպսըն (աշխարհահռչակ երգիչ), Շուկըր Րոպինսըն (կռփամարտիկ ախոյեան) Ճէք Տէմփսէյ եւ Ճօէ Լուի (նոյնպէս) եւ տակաւին բազում ուրիշներ։

Ատելութեան այս զգացումը աւելի խոր է մանաւանդ Ամերիկայի Հարաւային Նահանգներուն մէջ, ուր սեւամորթները կ'ապրին գրեթէ իբրեւ ստրուկներ։ Անոնց համար արգիլուած են յաճախել այն հասարակաց վայրերը՝ եկեղեցի, ժողովարան, զբօսավայրեր, թատրոն, սինեմա ուր սպիտակները կը յաճախեն ազատ ու համարձակ։

Նոյնիսկ դպրոցներուն մէջ, սեւամորթ աշակերտները իրաւունք չունին յաճախել այն վարժարանը որ յատկացուած է միայն ու միայն սպիտակ ցեղին պատկանող աշակերտ եւ աշակերտուհիներուն։

Հարիւր տարիէ ի վեր այս դրութիւնը կը շարունակուի եւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու եկող ու գացող բոլոր նախագահները ցարդ որեւէ լուրջ աշխատանք չէին տարած ցեղային զատողութեան այս թարախոտ պալարը մէկ անգամէն պայթեցնելու համար։

Միւս կողմէ, կը թուէր թէ, ժամանակէ մը ի վեր Սեւամորթներու հանդէպ արտայայտուող ատելութեան թափը մեղմացած էր։

Արդարեւ, վերջերս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Գերագոյն Խորհուրդը բանաձեւեց որոշում մը՝ որով ազատ ու լայն իրաւունք կը տրուէր բոլոր սեւամորթ աշակերտ-աշակերտուհիներուն յաճախել այն վարժարանները որոնք ցարդ յատկացուած էին Սպիտակներուն։

Սակայն, Հարաւային Նահանգներէն Արքանսասի կառավարիչը Օրվալ Ֆօպիւս, անտեսելով Գերագոյն Խորհուրդին վճիռը, իբր իր նահանգին գերագոյն պետը, զինուորութեամբ արգիլեց սեւամորթ տղայոց եւ աղջիկներու մուտքը՝ սպիտակներու յատկացուած վարժարաններէն ներս։

Երբ Այզընհաուըր վերահասու եղաւ Ֆօպիւսի անկարգապահ ընթացքին, առանց գերագոյն միջոցներու դիմելու որոշեալ օրէնքը յարգուէր, նախ՝ իբրեւ չափաւոր նախագահ մը, հրաւիրեց Ռոչինկթըն ըմբոստ կառավարիչը եւ ուզեց զայն դարձի բերել համոզիչ խօսքերով եւ առաջքն առնել երկրին համար աղէտաբեր դէպքերու։

Արքանսասի կառավարիչը, արդարեւ, փութաց Այզընհաուըրի մօտ, սակայն նախագահին եւ կառավարչին միջեւ տեղի ունեցած տեսակցութենէն չկրցաւ ծնիլ բարեկէց կարգադրութեան մը յոյսը։

Ֆօպիւս մնաց անդրդուելի եւ վերադառնալով իր «երկիրը», ապստամբեցուց ազգային պահակախումբը եւ սուինաւոր զինուորներ սկսան արգիլել սեւամորթ աշակերտներու մուտքը դպրոցներէն ներս։ Պատահեցան նոյնիսկ մահացու դէպքեր։

Այն ժամանակ, խաղաղ միջոցներով հարցը լուծելու կողմնակից եղող նախագահը՝ Այզընհաուըր յայտարարեց.

«Այն պահուն երբ համայնավար բռնակալութիւնը ամէն գինով կը ձգտի արատ մը քսել մեր ազգային արժանապատւութեան վրայ, նոյն պահուն երբ բովանդակ աշխարհի հանրային կարծիքը որեւէ յոռի արարքով մը կրնայ մեզի դէմ ցցուիլ, այս դէպքը անշուշտ որ մեր հակառակորդներուն հացին իւղ է միայն որ պիտի կրնայ քսել։ Ուստի, բոլոր արտակարգ միջոցները ձեռք պիտի առնեմ որպէսզի օրէնքը յարգուի···»։

Եւ արդարեւ, խօսքէն գործի անցնելով, կարգի նախագահը իսկոյն հազար անկարգելաւորներ ուղարկեց Արքանսաս նահանգի Լիթըլ-Րօք քաղաքը, ուր պատահած էին ծանօթ դէպքերը։

Ամերիկայի նախագահը այս հազար անկարգելաւոր զինուորներուն գլուխը դրած է խիզախ ու յանդուգն զօրավար մը՝ Վոլքէր, որ Լիթըլ-Րօք հասնելով յայտարարած է. «Երբ վերջացնեմ գործս այլեւս որեւէ ցաւալի դէպք չի կրնար պատահիլ»։

Ներկայիս Լիթըլ-Րօք քաղաքը կը ներկայացնէ կատարեալ պատերազմի դաշտի մը պատկերը։ Զօրավար Վոլքէրի զինուորները մինչեւ իրենց ակռաները զինուած են՝ սուինաւոր հրացաններ, փոքրիկ ռումբեր, կազերու դէմ պաշտպանուելու դիմակներ եւ տակաւին իրենց

ՔԷՆԴԻՆԿԹԸՆԻ ՄԱՆՈՒԿԻՆ ՀՐԱՇԱԳԵՂ ՀԵՔԵԱԹԸ

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ

Ցետոյ, Հէթի բաժանման պահուն կը ցատկէր ուրիշ հանրակառք մը եւ մեկնումի առեն, ձեռքի քնքոյշ շարժումով մը հրաժեշտ կ'առնէր երիտասարդէն, ինքնիրեն մտածելով. «ի՛նչ հաճելի աղայ է ···»։

Բայց առեն մը յետոյ Հէթի կ'անյայտանայ Չէփլինի կեանքի հորիզոնէն, ունենալով ուրիշ աւելի ճոխ բաղձանքներ կեանքի, որոնք բոլորովին խոտոր կը համեմատէին իր բախտը անյայտ ու անծանօթ դերասանի մը միացնելու ծրագրին հետ։

Այս առաջին սիրային ձախողանքին հետեւանքով, Չարլի Չէփլին սարսափելի ոխ մը կը պահէ իր սրտին մէջ դէպի հանրային պարտէզները։ Աւելի ուշ, Փարքի համար գրած է. «Քէնդինկթընի Փա՛րք··· ինչ տխուր պարտէզ։ Թողունք որ բոլոր պարտէզներն ալ ես կը գտնեմ վհատեցուցիչ եւ տխուր։ Անոնք կարծես առանձնութեան խորհրդանշանը ըլլային։ Պարտէզ մը ներս առանձին մտնելը, համահաւասար է կեանքի մէջ բոլորովին առանձին ըլլալուն ···»։

Այնուհետեւ Չէփլին կ'որոշէ բոլորովին նուիրուիլ դերասանական ասպարէզին, իրեն նշանաբան ընտրելով. «Սիրոյ մէջ դժբախտ, խաղի մէջ երջանիկ» ասացուածքը։

Հէթիի պատճառած ցաւը մոռնալու, այդ պայքարէն յաղթական դուրս գալու եւ զինքը արհամարհող էակէն վրէժ լուծելու համար, Չէփլին կը տենչայ հարստութիւն դիզել, մեծնալ ու բարձրանալ։

Առաջին անգամ երբ իր եղբօր Սիտնէյի միջնորդութեամբ Ֆրէտ Քարնոյի խումբին մէջ կը մտնէ, Քարնօ զայն կը գտնէ իբր տկար եւ միջակ ուժ մը։ Սակայն՝ շուտով կը նշմարէ թէ սխալած է եւ թէ իր ձեռքին տակ ունի արտաքոյ կարգի բնական տաղանդներով օժտուած անձնաւորութիւն մը։

Մէկ օրէն միւսը, Չէփլինի կեանքը հիմնովին կը փոխուի։ Իր աշխատանքի եղանակն ալ նոյնպէս։ Այն որ առաջ դժուարաւ կրնար քանի մը տող կարդալ եւ կարդացածը հասկնալ, հիմա կը լափէ բոլոր այն հատորները որոնք կ'իյնային իր ձեռքը։ Իր գլխուն մէջ կ'ամբարէ ամէն բան, պատմութիւն, փիլիսոփայութիւն, գրականութիւն, գիտութիւն, վերջապէս այն ընդհանուր զարգացման նիւթերը, որոնք պատուանդանը կը կազմեն արուեստագէտի մը վերելքին։

Ու կ'որոշէ դուրս ելլել երկրէն։ Կ'անցնի Փարիզ, ուր կարճ միջոց մը կ'երեւի Ֆոլի Պէրժէրի բեմին վրայ, ուր ոչ մէկ քննադատ կը նշմարէ զինքը։

Այնուհետեւ կ'անցնի Ամերիկա, այն երկիրը որ զինքը պիտի հասցնէր փառքի գագաթը։ Հասնելով հոն, Չէփլին իր թեւերը կը սոթթէ եւ պատրաստ դիմագրաւելու կեանքի ու աշխատանքի բոլոր խոչընդոտները, կը նետուի պայքարի կրկէսը, այն հաստատ համոզումով որ ուշ կամ կանուխ պիտի հանդիսանայ ինք քսաներորդ դարու մեծագոյն մարդոցմէն մին։

×

1913 թուականին է որ գաղթականներով խճողուած նաւով մը Չարլի Չէփլին կը հասնի Ամերիկա, բոլորովին անծանօթ երկրին սովորութիւններուն եւ կենցաղին, ինքն ալ ըլլալով հասարակութեան տակաւին անծանօթ պարզ դերասան մը։

Իր առաջին երեւումը ամերիկեան հասարակութեան կ'ըլլայ փոքրիկ սքէչով մը, որ կը կրէր՝ «Գիշեր մը Լոնտոնեան Միւզիք Հոլի մը մէջ» անունը։ Չարլի Չէփլին այդ սքէչին մէջ կը կատարէր գինովի մը դերը։

Այդ թուականի ամերիկացի համբաւաւոր շարժանկարի բեմադիր Մէք Սէնէթ կը հետաքրքրուի երիտասարդ Չարլիով եւ անոր խաղարկութիւնը բեմին վրայ տեսնելէ ետք, կ'առաջարկէ անոր ժապաւէնի մը մէջ դեր մը։ Երկար բանակցութիւններէ ետք եւ միայն բազմահարիւր տոլարներու վճարման խոստումով է որ Մէք Սէնէթ կը յաջողի Չէփլինը համոզել հրաժարիլ բեմէն եւ ընդգրկել շարժանկարի ասպարէզը։ Երկու հարիւր տոլար ամսականի փոխարէն, իրեն կը խոստանան վեց հարիւր տոլար, եւ այս փայլուն գումարին հեռանկարէն շլացած, Չարլի Չէփլին վերջնականապէս կը հրաժարի բեմէն եւ ոտք կը դնէ շարժանկարի ասպարէզին մէջ։

Սակայն հանճարեղ Չարլին՝ շատ ալ թեթեւօրէն եւ միայն ժամանակէն շլացած ըլլալով չէ որ կ'ուզէ զիջանիլ իր նոր ասպարէզին պահանջներուն։ Անիկա առօրեականէն դուրս ելլելու, նոր սիլուէթ մը ստեղծելու միտումով կը փնտռէ ու կը գտնէ արտասովոր դիմայարդարանք մը, տարօրինակ հագուստ մը, իւրայատուկ տիպար մը։ Արդարեւ, 1914ին, իր առաջին ժապաւէնին մէջ կ'երեւի սիլինտր գլխարկով մը, գորշագոյն ռէտինկոթով, գաւազան մը ձեռքին, խոշոր ու այլանդակ կօշիկներով, սեւ ու թանձր պեխերով եւ միակնոցով մը։

Սակայն իր առաջին ժապաւէնէն ետք Չարլի Չէփլին կը խորհի ու կը մտածէ աւելի կատարեալ բան մը ընել։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(2 Շար.)

կողքին ունին կախուած փոքրիկ գաւազանիկներ, որոնց մէկ հարուածը բաւական է մարդ մը դզայաղիրկ գետին տապալելու։

Իրենց կարգին, քաղաքին ոստիկանութեան բնակիչները ծայր աստիճան զըրգռուած վիճակի մը մէջ կը գտնուին։ Տեղական թերթի մը թղթակիցը այս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնները բրած է.

« Կեանքիս մէջ այս տեսակ բան չէի տեսած։ Սկիզբը տարօրինակ կը թուէր ինծի, երբ կը խորհիմ թէ ատիկա ամէն օրուան մեր դիմաց, ինքզինքս պահելու համար, կը խորհիմ թէ մենք անասուններէն ալ ստորադաս ենք։ Եթէ սեւամորթ աշակերտները չուտով չփոխադրէին այս տեղէն ապահով վայր մը, անպայման որ բոլորն ալ պիտի ջարդուէին․․․»։

« Եւ հիմա, կը շարունակէ թղթակիցը, անհաւատալի բանակը, բան մը չեմ կրնար հասկնալ այս անցած – դարձածէն։ Դէպքերը այնպէս զարգացած էր ու նման, որ այլեւս ոչ ոք կը զարմանայ։ Կարելի չէ որեւէ եզրակացութեան յանգիլ եւ կարելի ալ չէ ապագայի մասին որեւէ գուշակութիւն ընել։ Միայն նախազգացում մը ունիմ որ կացութիւնը կրնայ աւելի վատթարանալ․․․»։

Նոյն կարծիքէն չէ սակայն զօրավար Վալքէր, բնդհանրապէս, նախագահ Այզընհաուրի ներկայացուցիչը վստահ է թէ շուտով օրէնքը պիտի յարգուի եւ ինք պիտի մնայ հոն այնքան ժամանակ որ հարկ է, մինչեւ որ օրէնքին գործադրութեան Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները բարձր ճակատով ներկայանան աշխարհի հանրային կարծիքին առջեւ։

Նախագահ Այզընհաուրի սեւամորթ քաղաքացիներու դատին համար ընդդըրած կորովի դիրքին առթիւ, հանրածանօթ սեւամորթ երգիչը Լուի Արմսթրոնկ, հետեւեալ հեռագիրը քաշած է անոր․—

« Եթէ արդար էք սեւամորթ փոքրիկներու ձեռքէն բռնած մտնել դպրոցներէն ներս, գիտ ալ ձեր հետը տարէք հայրիկ։ Աստուած ձեզ օրհնէ ․․․»։

Համաշխարհային մամուլը սիւնակներ կը յատկացնէ բազմերորդ քաղաքակիրթ դարուն համար անօրինակ այս ցաւալի դէպքին առթիւ։ Եւ կը մաղթեն որ Միացեալ Նահանգները յաջողին միանգամ ընդմիշտ վերջ տալ սեւի ու ճերմակի հակամարդկային պայքարին, եւ այդպէսով ջնջել այն սեւ արատը որ կը սպառնայ մրոտել ճակատը ինքզինքը ազատ ազգերու ախոյեանը նկատող ժողովուրդի մը։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՍԱՀՄԱՆԸ

Նէ․— Եթէ ես մեռնիմ, ի՞նչ կ'ընես։

Նա․— Այդպէս բան մի ըսեր, կը խենթենամ։

Նէ․— Կը խենթենա՞ս, թէ կրկին կ'ամուսնանաս։

Նա․— Կը խենթենամ, բայց ոչ այդ աստիճան․․․։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՎԵՆԵԶՈՒԷԼԱՆ

●

«Թախտաւորութիւնը՝ քարիւղ ունենալ չէ, այլ զայն օգտագործելը» կը գրէ տեղական թերթ մը, օրինակ բերելով Վենեզուէլան, ուր գտնուած քարիւղի հորերը ակնան օգտագործուիլ։

Երբ երկիր մը հասկնայ թէ քարիւղ ունի, առաջին անգամ կը մտածէ ինք օգտագործել զայն։ Վենեզուէլա ունեցաւ այս փորձութիւնը, սակայն շուտով անդրադարձաւ թէ ոչ մասնագէտներ ունէր եւ ոչ ալ բաւարար դրամագլուխ՝ իր հարստութիւնը մեծ տարողութեամբ օգտագործելու համար։ Արտաքին դիմել օտարներուն, միաժամանակ ապահովելով առաւելագոյն շահաբաժին մը՝ իրեն համար։ Քանի մը տարուան մամուլներէ վերջ, յաջողեցաւ կէս առ կէս համաձայնութիւն մը կնքել։ Շահը կը բաժնուի պետութեան եւ քարիւղի ընկերութեանց միջեւ։

Իսր տարուան ընթացքին, 1920 – 1929, Վենեզուէլա դարձաւ աշխարհի երկրորդ երկիրը՝ քարիւղի արտադրութեան մէջ եւ առաջին երկիրը՝ որ մեծ քանակութեամբ արտածում կ'ընէր։ 1921ին Վենեզուէլայի ներկայ դիրքը ունէր Մեքսիկա։ Քաղաքական կարգ մը վերիվայրումներէ ետք, Մեքսիկայի քարիւղի արտադրութիւնը զգալապէս պակսեցաւ։

Վենեզուէլայի մէջ վեց միլիոն հեկտար հողի տարածութեան վրայ կ'աշխատին քառասուն ընկերութիւններ եւ արտադրութիւնը արտակարգ է։ Մինչ 1920ին երեք միլիոն թոն քարիւղ կ'արտադրուէր, 1950ին 640·000 բնակիչ ունէր, ներկայիս 129 միլիոն թոնի, որ կը կազմէ համաշխարհային արտադրութեան 14 առ հարիւրը։ Մեքսիկայի արտադրութիւնն է՝ 12 միլիոն թոն։

Վենեզուէլայի մէջ ամէն տարի երեսուն միլիոն թոն քարիւղ կը զտուի, 1700 միլիոն ֆրանք ապահովելով կառավարութեան։

Վենեզուէլայի քարիւղը լուրջ անդրադարձներ ունեցաւ երկրին վրայ։ Քանի տարուան ընթացքին բնակչութիւնը կրկնապատկուեցաւ։ Քարաքաս քաղաքը, որ 1950ին 640·000 բնակիչ ունէր, ներկայիս բարձրացած է մէկ միլիոնի։ Անգործութիւն գրեթէ չէ մնացած։

Հողամշակութիւնը զգալապէս նուազած է. 1913ի 79·1 առ հարիւրի փոխարէն, ներկայիս կը ներկայացնէ միայն երեք առ հարիւր։ Գիւղացիները քաղաք խուժած են՝ բարձր օրավարձերէն օգտուելով։ Մարդ գլուխ եկամուտը 450 պոլիվարէն բարձրացաւ 1·841 պոլիվարի (մէկ պոլիվարը կ'արժէ 350 ֆրանք)։ Այսինքն՝ լատին Ամերիկայի միւս երկիրներուն կրկինը։

1930ին պետական պիւտճէն 146 միլիոն պոլիվար էր, ինչ որ բարձրացած է 2700 միլիոնի՝ 1954էն ասդին։ Դրամը՝ պոլիվար, ներկայիս աշխարհի ամէնէն կայուն դրամներէն մէկն է ու երբեք չէ արժեզրկուած։ Երկրին Կեդրոնական Դրամատան ոսկիի պահեստը Միացեալ Նահանգներէն, Զուիցերիայէն եւ Գերմանիայէն անմիջապէս վերջ առաջին գիծի վրայ կու գայ։

Վենեզուէլայի մէջ հրանիւթին գինը աշխարհի որեւէ տեղէն աւելի աժան է. լիթրը՝ տասը ֆրանք։

Միաժամանակ երկրին ճարտարարուեստը հսկայական յառաջդիմութիւն կ'արձանագրէ։ 1948 – 1956 մինչ Ամերիկայի այլ երկիրներուն մէջ ճարտարարուեստական արտադրութիւնը կէս առ կէս անկում կրեց՝ Վենեզուէլայի մէջ բարձրացաւ 180 առ հարիւր համեմատութեամբ։

Գ․ԱՂՈՒԹԷ Գ․ԱՂՈՒԹ

ՅԱԿՈԲ ԽՈՒԳԷՍԷՐԵԱՆԻ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Պէյրութի մէջ, յուղարկաւորներու ստուար բազմութեան մը ներկայութեան։ Կրօնական արարողութիւններուն նախագահած է Լիբանանի Առաջնորդ Խորէն Արք․ Բարոյեան, որ խօսած է յուզիչ դամբանական մը։ Գերեզմանատան մէջ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի Շրջանային Վարչութեան կողմէ խօսած է Տոքթ․ Յակոբ Պէրպէրեան։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ, ի պատիւ լիբանանեան Խորհրդարանի հայ անդամ Տիգրան Թոսպաթի հացկերոյթ մը տրուած է ՄԱԿի ճաշարանին մէջ։ Տիգրան Թոսպաթ, որ Միացեալ Նահանգներ գացած է ամերիկեան կառավարութեան հրաւէրով, Սեպտեմբեր 20ին դացած է Ուաշինկթըն։

ԺՈՐԺ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Սահփան Զատիկեանի, պաշտօնական այցելութիւն մը տուած էր իր ճամբորդութեան առեն Վենեզուէլայի Արտաքին նախարարին, Քարաքասի մէջ։ Տեսակցութեան ընթացքին Վենեզուէլայի նախարարը յայտնած է, թէ միշտ գոհ մնացած են Հայերէն։ Ս․ Զատիկեան հայ գաղութին պատուոյ դեսպանն է Քարաքասի մէջ, ուր կարեւոր դիրք մը ունի։ Այս մայրաքաղաքին մէջ ապրող Հայերուն թիւն է երեք հարիւր։ Բոլորն ալ լաւ դիրքերու տիրացած են եւ կը գրաւին վաճառականութեամբ։

ՈՒՐԱԽ

ՕՐ ՄԸ մեծահարուստ տիկին մը կը հարցնէ ծանօթ բժիշկի մը.

— Պ. Բժիշկ, ինչո՞ւ կիները իրենց կրծքին վրայ իբր զարդ կը կրեն ոսկեայ փոքրիկ ժամացոյց մը։

— Թող բան մը բարախէ հոն, ուր ոչինչ կը բաբախէ, կը պատասխանէ բժիշկը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳ․ ԿԵԴՐ․ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

■

Տ․ Խաժակ Վրդ․ Ղազարեան Վարչութեանս կողմէ պաշտօնազրկուած է Յունիս 27ին։ Սոյն պարագան պաշտօնապէս հաղորդուած է պետական սպասարկութիւններուն, ազգ․ մարմիններուն եւ մամուլի միջոցաւ՝ հանրութեան։

Վարդապետին պաշտօնազրկումէն յետոյ, անոր Կաթ․ Պատուիրակ եւ առաջնորդ նշանակումը, Յունահայ գաղութի ընտրողին չահերուն դէմ գանելով, Վարչութիւնս մերժեց ճանչնալ եւ այս պարագան հեռագրով եւ նամակով հաղորդեց Վեհ․ Հայրապետին։

Ինքզինքը գաղութիս պարտադրելու համար վարդապետը գրութեամբ մը դիմած է Կրթ․ նախարարութեան եւ իմացուցած թէ՝ էջմիածնի կողմէ Յունահայոց Առաջնորդ նշանակուած է։ Կրթ․ Նախարարութիւնը պատասխանած է թէ իրազեկ եղած է գրութեան բովանդակութեանը։

Ազգ․ Կեդր․ Վարչութեանս կողմէ յանձնախումբ մը ներկայացաւ Վսեմ․ Կրթ․ Նախարար Պ․ Երրօքսթոփուլոսին եւ նոյն նախարարութեան կրօնից ճիւղի տնօրէն Պ․ Եուանիտիսին։ Երկուքն ալ յայտարարեցին թէ՝ իրենք հաստատած չեն անոր Առաջնորդի հանգամանքը, այլ՝ պարզապէս քաղաքավարական պատասխան մը տուած անոր գրութեան։ Զայն իբր Առաջնորդ ընդունիլը կամ մերժելը՝ Հայ ժողովուրդին իրաւունքն է։

Վարդապետը նախարարութեան սոյն գրութեան ապաւինելով՝ ինքն իրեն Առաջնորդի եւ Պատուիրակի հանգամանք տուած եւ այդ հանգամանքով կարգադրութիւններ բրած է ապօրէն կերպով։

Հետեւաբար կը յանձնարարենք Ազգ․ Մարմիններուն եւ հանրութեան՝ նկատի առնել սոյն պարագան եւ չատարուիլ Վարդապետին կողմէ դիտումնաւոր կերպով տարածայնուած լուրերէն եւ նոյնիսկ անուղղակի կերպով զօրավիգ չկանգնիլ անոր անպատասխանատու քայլերուն։

Ազգ․ Կեդր․ Վարչութիւնս օրինաւոր ամէն միջոց ձեռք առած է, գաղութիս անդորրութիւնը խռովող այս կղերականը բոլորովին չէզոքացնելու համար։

ԱԶԳ․ ԿԵԴՐ․ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ց․ Գ․— Ստուգուած ըլլալով որ, Վարդապետը անտեսելով Առաջնորդարանի տարիներէ ի վեր գործածուող կնիքը, ապօրէն կերպով նոր կնիք մը շինել տուած է, կ'ազդարարենք հանրութեան թէ՝ այդ կնիքը օրինական հանգամանք չունի։

(Սեպտ․ 13)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԿԱՅԾԵՐ

Զ․

ԴՊՐՈՑ

Աշակերտը պէտք է լինէր լուռ, անշարժ, սմօթխած եւ խոնարհ։ Այդ պատճառով սաստիկ պատժւում էր աշակերտը, երբ նրան նկատում էին խաղալիս, աւելի վատթար, երբ նրա մօտ գտնում էին խաղալիքներ։ Այդ մասին երբեմն դպրոցում անակնկալ խուզարկութիւններ էին լինում, աշակերտների գրպանները արտնում էին։

Հարուստների որդիքը բացառութիւն էին կազմում դպրոցի խիստ կարգապահութեան մէջ. նրանց շատ բան ներւում էր. դասատան մէջ առաջին տեղումն էին նրստացնում, իսկ դրսում նրանք անպատիժ էին մնում, երբ ծեծում էին իրանց աղքատ ընկերներին։ Այսպիսիներից մէկն էր Ալօ անունով մի տղայ, որ մեր քաղաքի առաջին հարուստի որդին էր. Նրա հայրը արքունի փողերանոցի կապալառու էր։ Այն ժամանակ Պարսկաստանի գլխաւոր քաղաքներում դրամներ էին կտրում եւ կտրելու իրաւունքը կառավարութիւնը կապալով տալիս էր մասնաւոր անձինքների։ Ալոյի հայրը Խոյ քաղաքի փողերանոցի պետն էր եւ այդ պրտօնութիւնը սեռունդից սերունդ, որպէս մի աւանդապաշտութիւն, տուած էր նրանց տոհմին։ Այս պատճառով այդ տոհմը կոչում էին «զարարիներ»։

Ալօն մեր ամենաանպիտան աշակերտներից մէկն էր, ոչ ոք չէր սիրում նրան, բացի վարժապետից։ Երբ պատահում էր աշակերտներից մէկին պատժել, Ալօն առաջինն էր լինում, որ խնդրում էր վարժապետից իրան թոյլ տալ կատարելու դահճի պաշտօնը։ Ծեծել իր ընկերներին, հալածել նրանց, — դա զուարճութիւն էր պատճառում անպիտան Ալոյին, եւ մեր վարժապետը երբեք չէր զրկում նրան այդ ուրախութիւնից․․․ Ամէն օր կը գար նա դպրոց, մի նոր գիրք իր հետ բերելով, ցոյց կը տար վարժապետին ու կ'ասէր․ «Հայրս ասաց, որ այս գրքից դաս տաք»։ — «Լաւ», կը պատասխանէր վարժապետը, — «դրա վրայ կարդաս»։

Միանգամ ես չկարողացայ համբերել, ասեցի Ալոյին։

— Դու մի կանոն Սաղմոսը դեռ հեգելով ես կարդում, այդ մեծ գիրքը ո՞նց պիտի կարդաս։

— Իմ հայրն էլ մեծ մարդ է, պատասխանեց նա մի առանձին հպարտութեամբ։

— Քո հայրը մեծ մարդ է, այդ ես իմանում եմ, բայց որդին մեծ գիրք կարդալու համար պէտք է դեռ եւս մի քանի տարի սովորէ։

— Ի՞նչ պիտի սովորեմ․․․ հայրս ասաց, տար այդ գիրքը կարդա, որ դպրոցի մէջ առաջին աշակերտը լինես։

— Որպէս ինքը քաղաքի մէջ առաջին մարդն է, պատասխանեցի ես ծիծաղելով։

Այդ միջոցին զգացի ապտակի մի սաստիկ հարուած երեսիս վրայ։ Ես էլ պատասխանեցի նրան իմ զօրեղ մուշտիով։ Անպիտանը իսկոյն վազեց վարժապետի մօտ եւ ինձ վրայ գանգատուեց։ Ձեզ եմ թողնում երեւակայել այն անտանելի պատիժը, որ ես ստացայ իմ յանդգնութեան համար, ես համարձակուել էի իմ մուշտիով պատասխանել արքունի փողերանոցի գլխաւորի որդուն ․․․ այդ անկարելի բան էր։ Բայց այն օրից իմ մէջ ծագեց մի սաստիկ ատելութիւն դէպի ամէն ինչ, որ արքունական էր եւ դէպի ամէն մարդ, որ հարստացել էր արքունիքի շնորհիւ․․․

Հարուստների որդիների նախապատուութիւնը դպրոցի մէջ առանց պատճառի չէր. նրանք տօն օրերում վարժապետի համար ընծաներ էին բերում գինի, արաղ, իւղ, պանիր եւ դրանց նման բաներ։ Նրանց հայրերը վարժապետին «խալաթ» էին տալիս, երբ որդիները մի գրքի կարդալը վերջացնում էին եւ սկսում էին միւսը։ Բայց ես աղքատ էի. մայրս աղքատութեամբ կարողանում էր վճարել իմ ամսականը, իսկ ընծաների փոխարէն ես կատարում էի վարժապետիս տնային գործերը։ Առաւօտից մինչեւ երեկոյ հանգստութիւն չունէի. աղբիւրից խմելու ջուր էի բերում, կովերի համար ուտելու խոտ էի քաղում դաշտից, հորթերը պահում էի, մինչեւ երեխները կովերը կթում էր, եւ եթէ ուրիշ գործ չէր լինում, ճաշից յետոյ նստում էի վարժապետիս կողքին, ձանձեր էի քշում, որ նրա անուշ քունը տանի․․․

Պատահում էր, մեր թաղում մկրտութիւն էր լինում կամ թաղում. այն օրը վարժապետիս համար հարսանիք էր, իսկ մեզ համար մահ։ Աշակերտներից մի քանիները, որոնք մեծ էին հասակով եւ արբայութիւն անել գիտէին, վեր էին առնում տէր հօր փիլոնը, մաշապը, բուրվառը եւ քահանայական այլ սպասները։ Նրանք գնում էին խորհրդի տեղը։ Այսպիսի դէպքերում, երբ կարող էինք մի փոքր ազատ շունչ քաշել, աւելի դառն էր լինում մեր վիճակը։ Վարժապետը մտածելով, որ իր բացակայութեան ժամանակ մենք անկարգութիւններ կ'անենք, հնարել էր մի սատանայական միջոց մեզ հանգիստ պահելու համար։

ՐԱՖՖԻ

(Շար․)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակութեան մէկ բանբերը յայտարարեց, թէ ապագինման շուրջ Արեւմուտքի առաջարկը շուտով հրապարակ պիտի հանուի: Այս ձեւով նոր խորհրդաժողով մը ընելու խորհրդային առաջարկը ոչ մէկ արձագանգ գտած կ'ըլլայ :

ՍԻԿԻԼԻՈՅ մէջ 18 համայնավարներ հրաժարեցան կուսակցութենէն: Նամակով մը, անոնք խստօրէն կը քննադատեն Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ուղղութիւնը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ կիսապաշտօնական շրջանակներ կը յայտնեն, թէ մօտ ատենէն Ուաշինկթընի մէջ խորհրդակցութիւններ պիտի ըլլան Եգիպտոսի Ելմտական նախարարին եւ Ամերիկայի Արտաքին Նախարարութեան բարձրաստիճան դէմքերուն միջեւ :

ԱՆԳԼԻՈՅ Աշխատաւորականներուն համագումարը բացուեցաւ Պրիկթընի մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, երկուշաբթի օր սկսան ֆրանքեւխորհրդային մշակութային խորհրդակցութիւնները :

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ թերթերու համաձայն, ժընեւի մէջ ֆրանսական ու եգիպտական պատուիրակութիւնները համաձայնութեան գոյացուցած են եւ Ֆրանսա ընդունած է հաստուցում ընել Գահիրէի կառավարութեան, անցեալ Հոկտեմբերի նիւթական վնասներուն համար: Ֆրանսական պաշտօնական շրջանակները անհիմն գըտան այս լուրը :

ՆԻՎԵՐԻՈՅ մէջ երկաթուղային արկածի մը զոհ գնաց քսան հոգի: Աւելի քան յիսուն վիրաւորներ կան: Կը կարծուի թէ ցնցհերուն մէջ մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն ուսանողները :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ մարդատար եւ քարիւղատար շոգեկառքերու միջեւ բախում մը պատահեցաւ, որու ընթացքին քսան հոգի ածխացած է: Բազմաթիւ վիրաւորներ կան :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ կառավարութիւնը արգիլուած հռչակեց Բանուորական Խորհուրդը: Փոխ - վարչապետ Ափրօ լուրը հաղորդելով, յայտնեց թէ այս կազմակերպութիւնը օգնած էր «հակայեղափոխական» տարրերուն՝ երկրին վարչակարգը տապալելու համար: Փոխ - վարչապետը միաժամանակ յայտնեց, թէ մօտ ատենէն բազմաթիւ Խորհուրդներ պիտի դիզչուին, քաղաքապետական խորհուրդներով փոխարինուելու համար :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ, գրեց Շ. Նարդունի, սպառեցաւ երկու ամսուան մէջ, հացի պէս, առանց նոյնիսկ արտասահմանի բաժին հանելու :

Մամուլի տակ է ՍՊԻՏԱԿ ԱՌԱՒՕՏ, հէքեաթ եւ բանաստեղծութիւն, գրեց Շ. Նարդունի :

× Մարսիլիոյ մէջ Շ. Նարդունիի բոլոր գործերը ստանալու, ինչպէս նաեւ բաժանորդագրուելու համար ՀԱՅ - ԲՈՅԺԻ, դիմել Ֆօթօ - Ռէքս, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա :

Մարսիլիոյ մէջ ՀԱՅ - ԲՈՅԺի բաժնեգինները, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս սիրայօժար պիտի գանձէ Պ. Արմենակ Շահպազեան, 17 ռիւ տէ Փըրիք Մառի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սարգիս Գօղոսեանի արտասանական երեկոները՝

13 Հոկտեմբեր՝ ՄԱՐՍԷՅԼ, Սալ Մազընոյի «Զորրորդ պատյա» :

19 Հոկտեմբեր՝ ՎԱԼԱՆՍ, քաղաքային թատրոն «Երրորդ պատյա» :

23 Հոկտեմբեր՝ ՓԱՐԻԶ, Սալ Շոփէն, «Երրորդ պատյա» :

27 Հոկտեմբեր՝ ԼԻՈՆ, Սալ Մոլիէռ «Առաջին եւ երկրորդ պատյա» :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Շավիլի Երիտ. Եկեղեցաշէն Յանձնախումբի կողմէ :

10 Նոյեմբեր Շավիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Նկատի ունենալ այս թուականը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Imprimé sur les presses du journal «Haratch»
17, Rue Bleue-PARIS-IX*

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մարսէյլէն Գահվէճեան ընտանիքը, Կարապետ Գուլումեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1500 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

Տէր եւ Տիկին Գ. Ծերեկեան, Լեւոն Մանուկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին եւ հազար ֆրանք Օր. Անժէլ Սիմոնեան ընդ Պ. Աւետիս Սէմէրճեանի ամուսնութեան առթիւ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ֆրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնը, 21 Ալէ Լէոն Կամպեթա :

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒՔԱԼԵԱՆ (Տուէյի Պատմական Անեանի նախագահ) :

Կը խօսին՝

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ՝ Ազգ. Միութեան, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 5ին, Թէաթր Մունիսիփալի մէջ :

Ներկայութեամբ եւ բարձր հովանաւորութեամբ Պ. ՓՕԼ ՎԻԿՐՈՅԻ (Էնտիկէթեօր տը լ'Աքատեմի) :

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի Հոկտեմբեր վեցին, Սալ Էլվեթիք, 107 րիւ Տիւկէքլէն :

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին՝

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Այս երեք դասախօսութեանց նիւթն է՝ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿԻԶԲԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նոր շրջանի բացման դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Չորեքշաբթի 2 Հոկտեմբեր, ժամը 21ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը :

Դասախօս՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (Անթիլիասի միաբաններէն, որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի) :

Նիւթը՝ Եկեղեցիին դերը Հայ անցեալ մշակոյթին վրայ :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Մուտքը ազատ է :

ՃՇԴՈՒՄ

Անցեալ Օգոստոսի 27ի «Յառաջ»ի մէջ, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ Լա Սիոթայի թղթակցութեան մէջ, մատուռին վարձքը տարեկան տասը հազար Ֆր. է եւ ոչ ամիսը, ինչպէս սխալմամբ գըրուած էր մեր թղթակցին կողմէ :

Ա.— ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան պատգ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Տէսինի մէջ, 5 Հոկտեմբեր շաբաթ օր :

Բ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի գեղարուեստական խնջոյք - ցերեկոյթը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ 10ը, տեղւոյն սրահին մէջ :

Տէսինի լաւագոյն ուժերու կողքին, գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզի կեդրոնը եւ Մարսէյլի մասնաճիւղը իրենց լաւագոյն արուեստագէտներով :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի տեսչութիւնը կը հաղորդէ որ վարժարանին մէջ կատարուող մեծ նորոգութիւններու պատճառաւ յառաջիկայ 1957 - 1958ի ուսումնական տարեշրջանի մուտքի թուականը փոխադրուած է Հոկտեմբեր 6, կիրակի օրուան :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներուն, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին :

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, արտաքին փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը :

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել: Ցիշեցնենք, որ ամբողջ թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են :

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց ապառիկ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑԱՐԳԱՆՔԻ ԱՑՑ

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր - Սերոբ Նօթնեղբայրեան խումբի ընկերները յարգանքի այց մը պիտի տան այս կիրակի ժամը 14ին Թանթիյիի գերեզմանատունը :

Ընկեր Ղասապ Եղիազարեանի եւ Պիաէթրի գերեզմանատունը ժամը 15ին ընկեր Խորէն Քէպապճեանի շիրիմներուն :

Հաւաքուիլ մուտքերու առջեւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերներուն յիշատակը յարգողները :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ի գիտութիւն Պուլվար Օսմոյի եւ շրջակայից թաղերու հայ ծնողներուն կը յայտարարենք, թէ Թաղիս Ազգ. դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 3ին, Հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 9ին :

Արձանագրութեան համար դիմել դպրոցի սրահը (Ս. Յակոբ եկեղեցին) :

Այս տարի պիտի պաշտօնավարէ Տիկին Մանուշ Շահմիրեան :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՎԻԷՆ.—Ֆ. Կ. Խաչի հայերէն լեզուի երեք դասընթացքները կը սկսին յառաջիկայ երեքշաբթի, Հոկտեմբեր մէկին, երեկոյեան, սովորական վայրերուն մէջ, ուսուցչութեամբ Պ. Կ. Տէրմոյեանի :

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը կը յուսայ որ ծնողները նախանձախնդիր հայերէն լեզուի պիտի փութան արձանագրել իրենց զաւակները :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային դպրոցի դասաւանդութիւնները կը սկսին Հոկտեմբեր երեքին, Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը չորսին: Աշակերտներու արձանագրութեանց համար դիմել՝ ուսուցիչ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի, այս երկուշաբթի (30 Սեպտ.), երեքշաբթի (1 Հոկտեմբեր եւ Չորեքշաբթի (2 Հոկտ.) կէսօրէ ետք ժամը չորսէն վեց, դպրոցին մէջ :

Կը խնդրուի ծնողներէն որ փութան արձանագրել իրենց զաւակները :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 17 րիւ Պլէօ :

ԼԻՈՆԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս Չորեքշաբթի, Տիկին Ղազարեանի բնակարանը, 56 րիւ Քիւվիյէ, կէսօրէ վերջ ժամը երեքին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

«Հայաստան» թերթի փէրմանանսը ամէն շաբաթ օր ժամը 3 — 6, 17, Րիւ Պլէօ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի հայերէն դասընթացքները կը սկսին Հոկտ. 3էն: Այն ծնողները որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, կրնան դիմել Հոկտեմբեր երեքէն սկսեալ Ահարոնեան ակումբը, ուսուցչուհի Տիկին Հազարեանի :

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան փափաքին վրայ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ութ հազար դիւցազներու ինկելի յիշատակին, 6 Հոկտեմբեր, Կիրակի առաւօտուն Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 19ը պիտի տօնուի Միութեան հիմնադրութեան երեսունամեակը նաեւ Հաճնոյ հերոսամարտի 37րդ տարեդարձը միասնաբար մեծաշուք կերպով Սէրքլը Միլիթէրի մարի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Թ'Օկիւսթէն :

Մուտքը ազատ է, հրաւիրատոմսով:

Դիմել՝ Մ. Գրաճեանի, 138 րիւ տը լ'Ապէ Կրու, Փարիզ (15) :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Շխտիեան Հայաստանէն Հայրապետ, Եօզկատի Բիւմոզինի գիւղէն: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝ Մանուկ Հայրապետեանի՝

8, Allée de Billancourt, Issy-les-Moulineaux

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
2
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI
2 OCTOBRE
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8008 33ème ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3809

ՕՐՈՒԱՆ ԽՈՀՔԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ԴԱՐՁԱԿԷՏԸ

Քննելով Միջին Արեւելքի կացութիւնը այն պահուն, երբ միջազգային մամուլը միաբերան անզգամ կը հնչեցնէր եւ Սուրիան խորհրդային արբանեակ «ժողովրդային» Հանրապետութեանց շարքին կը դասէր, կ'ըսէինք թէ կարելի չէ բոլշեւիկացնել այդ երկիրը: (Յառաջ, 31 Օգոստոս):

Կ'ըսէինք ի մէջ այլոց թէ ամէնէն առաջ արաբական երկիրները իրենք արգելք պիտի ըլլան ատոր:

Դամասկոսի խորհրդաժողովը եկաւ հաստատելու մեր հաւաստումը:

Մէկ կողմէ Սէուտ Թագաւորը, միւս կողմէ ընդարմեն Նասր պաշտօնապէս յայտարարեցին թէ Սուրիա համայնավար վարչաձեւ չէ ընդունած եւ չի կրնար ընդունիլ: Իսկ Սուրիոյ վարիչները հաստատեցին նոյնը՝ աւելցուցին թէ Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ աւելի շատ թիւով համայնավարներ կան: Եւ թէ Սուրիոյ մէջ համայնավարներու գոյութիւնը չի նշանակեր, որ կառավարութիւնը համայնավար դարձած է:

Վերջին անցքերուն առթիւ համաձայն սուրիական բանակի «մաքրագործումները» շարաթներէ ի վեր դադրած են եւ համայնավար երեսփոխան Խալէտ Պէկտաշ այլեւս ոչ մէկ դերակատար դեր կը կատարէ Սուրիոյ քաղաքական կեանքին մէջ:

Տարակոյս չկայ, որ քարիւղը կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Միջին Արեւելքի պատասխանատու վարիչներուն ընդդրկած քաղաքականութեան մէջ:

Դամասկոսի խորհրդաժողովին մէջ ամէն բանէ առաջ խօսուած է քարիւղի մասին, որ արաբական երկիրներու եկամուտին գլխաւոր աղբիւրը կը կազմէ:

Սէուտի Արաբիա եւ Իրաք քարիւղի հարուստ հանքեր ունին: «Ձեւ ոսկին» դէպի Միջերկրական տանող խողովակները մեծ մասամբ կ'անցնին սուրիական հողամասէն: Այս երեք երկիրներն ալ շահագրգռուած են, որ քարիւղը ապահով կերպով հասնի դէպի Սուրիոյ եւ Լիբանանի նաւահանգիստները, անկէ փոխադրուելու համար դէպի Եւրոպայի շուկաները:

Առանց Եւրոպայի հարուստ յաճախորդներուն, արաբական երկիրները կը զրկուին իրենց հասոյթի միջոցներէն:

Արաբիա եւ Իրաք Դամասկոս ղրկելով իրենց պատասխանատու վարիչները, կըրցած են համոզել Սուրիացիները, որ վերջ տան ամբոխներէ ի վեր շարունակուող տագնապին: Բոլոր երեւոյթները ցոյց կու տան թէ անոնք յաջողած են իրենց առաքելութեան մէջ:

Սուրիոյ աշխարհագրական բացառիկ դիրքը թոյլ չէր տար արդէն, որ այս նորաղաղ երկիրը իր անմիջական հարեւաններէն տարբեր քաղաքականութիւն մը վարէր:

Թուրքիա, Լիբանան, Իրաք, Յորդանան, Արաբիա եւ Իսրայէլ չէզոքուած կերպով հակահամայնավար են եւ դիրք ճշդած են արեւմուտքի ժողովրդավար պետութեանց կողքին:

Իսկ Եգիպտոս, որ պայմաններու բերումով զէնք գնած էր խորհրդային երկիրներէ, ու Սուէզի խնդրին առթիւ թշնամական դիրք բռնած Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ՝ շարունակեց հալածել համայնավարները երկրէն ներս:

Իսկ այժմ արդէն յիշեալ երկիրներուն եւ Ամերիկայի հետ ունեցած վիճելի խնդիրները փոխադարձ զիջումներու հիման վրայ կարգադրելու ճամբան բռնած է: Հանրապետութեան նախագահ Նասր հետզհետէ կը մօտենայ արեւմտեան պետութիւններուն: Նոյնիսկ պատրաստակամութիւն կը յայտնէ տեսնուելու Այզընհաուըրի հետ:

«Դրական չէզոքութեան» իմաստը բացատրելով, գնդապետը յայտարարած է թէ ատիկա չի նշանակեր, որ Եգիպտոս չէզոք դիրք բռնած է գրամատիրութեան եւ համայնավարութեան միջեւ: Ու աւելցուցած է.

« Ընդհակառակն մենք կողմնակից ենք դրամատիրութեան եւ հակառակ՝ համայնավարութեան»:

Եգիպտոսի վարիչին այս յանդուգն եւ յստակ յայտարարութիւնները կը փարատեն ամէն տարակոյս եւ կը հաստատեն թէ Միջին Արեւելքի երկիրները տագնապի եւ փորձի դժնդակ օրերը անցընելէ վերջ ճշդած են իրենց դիրքը, իրենց շահերուն համար աւելի ձեռնտու գտնելով լծուիլ «դրամատիրական» երկիրներու քաղաքական սայլին:

Դամասկոսի խորհրդաժողովը կը կազմէ վճռական դարձակէտ մը, որ կոչուած է ամրապնդելու աշխարհի խաղաղութիւնը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ 253Ի ԴԷՄ 279 ՁԱՅՆՈՎ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՉՏՈՒԱՒ ԴԱՀԼԻՃԻՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑ ԻՐ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ ԲԱՅՑ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՄԵՐԺԵՑ ԸՆԴՈՒՆԻԼ

Ինչպէս գրած էինք, Վարչապետ Պուրժէս – Մոնուրի վստահութեան քուէ պահանջած էր Ազգ. Ժողովէն: Բչ. օր տեղի ունեցաւ քուէարկութիւնը եւ Ազգ. Ժողովը 253ի դէմ 279 ձայնով մերժեց վստահութիւն յայտնել կառավարութեան: Նախարարական տագնապը ծայր տուած է արդէն:

Ուրեմն Ազգ. Ժողովը մերժեց վաւերացնել Ալժերիոյ հիմնական Օրէնքը: Հակառակ անոր, որ 19 ձայն կը պակսէր ընդդիմադիրներուն՝ սահմանադրական մեծամասնութիւն գոյացնելու համար, նախարարները քուէարկութենէն անմիջապէս վերջ ժողով մը գումարեցին, որու ընթացքին Վարչապետը խմբագրեց իր հրաժարական – նամակը:

Արդարեւ նիստը եղած էր փոթորկալի: Ընդդիմադիր շարժումին գլխաւոր դէմքն էր Սուսթէլ, որ մինչեւ վերջ պահեց իր ժխտական դիրքը եւ, բնականաբար, հանրապետական – ընկերվարական իր ընկերներուն հետ դէմ քուէարկեց:

ՍՈՒՍԹԷԼ.— Վայրկեանը եկած է դժուարին որոշում մը տալու համար: Ոչ ոքի բարեկամեցողութեան վրայ կը կասկածինք, եւ գիտեմ թէ ո՛չ ոք պիտի կասկածի մեր վրայ: Տագնապին սկիզբէն ի վեր մեզի ուղղուեցին կուսակցութեանց անհամաձայնութիւնները: Մեզ կը հետաքրքրէ միայն Ալժերիան:

Այստեղ Սուսթէլ դարձեալ կը նորոգէ իր քննադատութիւններն ու յարձակումները.— «Վստահութիւն տալով՝ կը հաստատենք ոչ միայն կառավարութեան ալժերիական քաղաքականութիւնը, այլեւս իր գործունէութեան ամբողջութիւնը: Բաց ատի, արտաքին քաղաքականութիւնը, յատկապէս Միջին Արեւելքի արաբական երկիրներուն նկատմամբ, մեզ կը մղէ վերապահութեան: Այսպէս, եգիպտական թերթերը կը գրեն, թէ Ֆրանսա պատրաստ է վճարելու Սուէզի հարցին առիթով իր պաշտպանած միտքներուն փոխարժէք»:

Այնուհետեւ խօսք առաւ Վարչապետ Պուրժէս – Մոնուրի եւ արտասանեց երկար ճառ մը, պարզելով երկրին կացութիւնը: Շեշտեց՝ թէ Ալժերիան պիտի պահուի, իբրեւ Ֆրանսական հողամաս:

Քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ ժամը 21.20ին: Ժամը 23.15ին երեսփոխանները կը հրաւիրուէին արդիւնքը լսել:

532 հոգի քուէարկած էր: Սահմանադրական մեծամասնութիւն կազմելու համար 298 ձայն պէտք էր:

253 երեսփոխաններ թեր քուէարկեցին:

Ընկերվարական 95 (101ի վրայ):
Արմատական 26 (44ի վրայ):
Արմատական՝ անջատուած թեւը՝ 9 (14ի վրայ):
Ժողովրդական Շարժում՝ 67 (74ի վրայ):
Անկախներ՝ 46 (98ի վրայ):
Դիմադրական՝ 5 (21ի վրայ):
Ձախ հանրապետական՝ 5 (13ի վրայ):
Դէմ քուէարկեցին 279 երեսփոխաններ:
Համայնավար՝ 139 (143ի վրայ):
Վեց Յառաջդիմականներ:
Արմատական՝ 13:
Արմատական անջատուած՝ հինգ:
Դիմադրական՝ մէկ:
Ձախ հանրապետական՝ վեց:
Ժողովրդ. Շարժում՝ մէկ:
Անդրծովեան անկախներ՝ երկու:
Անկախներ՝ 41:
Հանրապետական ընկերվարական՝ 17:
Փուժատական՝ երեսուն:
Գիւղացիներ՝ տասը:
Ութ չարձանագրուած երեսփոխաններ:
Հինգ հոգի ձեռնպահ մնաց:
39 երեսփոխաններ չմասնակցեցան:

Քուէարկութենէն ետք, վարչապետ Պուրժէս – Մոնուրի իր հրաժարական – նամակը տարաւ Հանրապետութեան Նախագահ Ռընէ Քոթիի: Նախագահը մերժեց ընդունիլ Վարչապետին հրաժարականը, նկատելով որ ընդդիմադիրները սահմանադրական մեծամասնութիւնը չէին կրցած գոյացնել (298):

Գչ. օր, Հոկտեմբեր մէկ, կէսօրէ վերջ պաշտօնապէս բացուեցաւ Ազգ. Ժողովին առաջին նիստը: Առաջին առթիւ՝ ժողովը դիւան մը պիտի ընտրէր:

Յիշեցնենք որ ՄԱԿի համագումարին մէջ Ալժերիոյ հարցը օրակարգի վրայ գրուած է:

Օր Օրին

ԿԱՐՄԻՐ ՓՐՈՖԷՍՕՐԸ

Լուրը կուգայ Լոնտոնէն:

Անգլիոյ յայտնի գիտուններէն մէկը, փրոֆէսօր Հոլտէյն, քանի մը շաբաթ առաջ բեռները կապեց եւ գլուխը առաւ եւ Հնդկաստան գնաց, ա՛լ ետ չդառնալու որոշումով:

Ինչո՞ւ: Որովհետեւ, կ'ուզէ եղեր ապրիլ ազատ հայրենիքի մը մէջ:

Անգլիան ազատ հայրենիք չէ՞:

Ո՛չ, կը պատասխանէ փրոֆէսօրը: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ, Ամերիկացի զինուորները կան եղեր՝ բրիտանական կղզիներուն մէկ ծայրէն միւսը:

Ո՞վ է այս մարդը:

Թուղթ համայնավար մը, որ 1940էն մինչեւ 1949, խմբագիրներէն մէկն էր Լոնտոնի Կարմիրներու օրաթերթին:

Պարապ տեղը չէ որ բսուած է թէ փրոֆէսօրներուն հարբուխն ուրսուներն ուղեղը ջրատած է··· շատ կարդալէն:

Այս մէկուն ուղեղը մամուռ կապեր է, կարծեմ:

Եթէ չենք սխալիր, Ամերիկացի զինուորները Անգլիա գացած են Նորին Վեհափառութեան կառավարութեան հրաւէրով:

Իրարու դաշնակից եւ իրարու բարեկամ են, ֆերջապէս, այս երկու մեծ ազգերը: Քիչ մըն ալ, իրարու ազգական: Վաղ ու, երբ փարթրիկը պայթի, միասին պիտի կռուին Հոլտէյններու Կարմիր բարեկամներուն դէմ:

Եթէ անգլիացի ժողովուրդը ձանձրանայ այդ զինուորներուն ներկայութենէն, կը նայ զանոնք ետ ճամբել, մէկ օրէն միւսը.

— Բացուեցէ՛ք, սրտեղէն···

Ու ամերիկացի զինուորները, խեղճ ի՛կ մը, ետ կուգան: Անգլիան ալ վերստացած կ'ըլլայ իր··· ազատութիւնը:

Մտքէս կ'անցնի որ նամակ մը գրեմ այս փրոֆէսօրին եւ հարցնեմ.

— Մարդ Աստուծոյ, օր մը օրանց հարցուցի՞ր, փնտռեցի՞ր թէ Մոսկուայի քու բարեկամներուդ բանակը ի՞նչ գործ ունի Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ··· Սա վերջին քսանամեան տարին, հարցուցի՞ր թէ այդ բանակը ինչո՞ւ գացած գրաւած է Հայաստանը, Վրաստանը, Ատրպէյճանը, Էսթոնիան, Լիթուանիան, Լաթվիան եւ մնացեալները··· Հարցուցի՞ր, անցեալ տարի Նոյեմբերին, թէ ինչո՞ւ այդ բանակը Հունգարիա մտաւ եւ ափրիկեան գազաններու նման յօշոտեց այդ ազնուական հայրենիքին այրերը, կիները եւ երախաները··· Հարցուցի՞ր թէ այդ բանակին օժանդակ Չեկան ինչ գործեր կ'ընէ «Դրախտավայր»ին ներսը:

Վստահ եղէք, այս փրոֆէսօրը, երբեք, հետաքրքրուած չէ այս խնդիրներով ու բարեացակամ չէզոքութեամբ դիտած է իր կարմիր ընկերներուն կատարած անասնական ոճիրները՝ Պուտափէշթէն ու Արովեան Պողոտայէն մինչեւ Մայրաքաղաքն Արեւելք:

Բայց, հիմա, ելեր իր հայրենիքին ազատութեան մասին կը ճառէ: Ազատութիւն մը, որուն նմանը չկայ Ռուսիոյ շինկերներին մէջ:

Փրոֆէսօրը «անազատ» Անգլիայէն հեռացեր է եւ այսուհետեւ պիտի ապրի եղեր ազատ Հնդկաստանի մէջ:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏՊԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Անանիա Մահտեսեանէ (Կիպրոսէն) երկու հազար ֆրանք:

Համակիրէ մը՝ 10.000:

ԱՊԱԶԻՆՄԱՆ ՀԱՐՑԸ ՄԱԿ-ԻՆ ՄԷՋ

ՄԱԿի համագումարին մէջ, Միացեալ Նահանգներ յայտնեցին թէ պիտի շարունակեն իրենց հիւլէական փորձերը, այնքան ատեն որ Խ. Միութիւն վերջ պիտի չտայ իր ջրածնային եւ հիւլէական զէնքերուն արտադրութեան:

Այս յայտարարութիւնը կատարեց ամերիկեան պատուիրակ Լոճ, որ ճառ մը խօսեցաւ ապազինման յանձնախումբին առջեւ:

Լոճ պաշտօնապէս կրկնեց, թէ եթէ Ռուսերը ընդունին Միացեալ Նահանգներու առաջարկները՝ Ամերիկա անմիջապէս պիտի դադրեցնէ հիւլէական փորձերը, երկու տարուան համար:

Քապոթ Լոճին պատասխանելով, Խ. Միութեան պատուիրակ Սոպոլեւ յիշեց, թէ Մոսկուա առաջարկած էր երկու կամ երեք տարիով դադրեցնել հիւլէական փորձերը, սակայն Միացեալ Նահանգներն

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ԵՐԿՈՒ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿՆԵՐ ԱՂԹԱՄԱՐ ԵՒ ՍՈՒԼՈՒԽ

(1907 — 1957)

ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇԻ, ԳԱԼԷԻ ԵՒ ՅԱԿՈԲԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս տարուայ Ապրիլ եւ Մայիս ամիսներին բոլորուեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ֆետայական անդրանիկ սերունդի հերոսամարտի յիսնամեակը :

Առաջինը տեղի ունեցաւ Ռշտունեաց աշխարհի մաս կազմող՝ Աղթամար կղզում : Երկրորդը՝ Մշոյ դաշտի Սուլուխ գիւղում :

Երկուքն էլ տեղի ունեցան 1907 Ապրիլ եւ Մայիս ամիսներին, երբ Տարօն ու Վասպուրական գուլումների երկունքով էին ապրում, Մամիկոնեան եւ Արծրունի աւանդութիւններով, սրբավայրերով, ամրոցներով ու այլ յուշարձաններով հարուստ հայրենիքում էին ընչում, ժողովրդային բանահիւսութեան շնչով գրահւում :

Լի հրայքով՝ ուզում եմ պանծացնել զոյգ յիսնամեակները նորերի համար :

×

1907 Թուականի Աւագ Շաբաթն էր :

Ծաղկազարդի յիշատակելի օրը :

Այդ գիշերն իսկ Աղթամար կղզին իջած էր Ֆետայական եօթը հոգինոց մի խումբ, գլխաւորութեամբ ժատուորական հայդուկ Սարգիս Բարսեղեանի, ճանաչուած Վանայ Սարգիս անունով : Խումբը կղզին էր մտել հանգստանալու՝ տօնական շաբաթուայ առիթով :

Բայց լրտեսների միջոցով Վանի կուսակալութիւնը իմացել էր Ֆետայիների ներկայութիւնը կղզին մէջ : Գիշերով իսկ շարժման էին դրուել մէկ վաշտ զօրք, երեք լեռնային հրանօթներ, իսկ հետեւակ ու ձիաւոր ոստիկանական ջոկատներ հսկողութեան տակ էին առել առափնեայ կէտեր, որտեղից կարելի կը լինէր օգնութեան հասնել պաշարուածներին :

Թէ ցամաքից եւ թէ ծովից օղակի մէջ առին կղզին :

Որոտացին հրանօթները, պայթեցին հրբակներ, զօրքով լեցուած նաւերը յառաջացան դէպի կղզին, ցամաքահանման հրամանով :

Երեք օր շարունակուեցին ծովային յարձակման եւ ամրակոծման գործողութիւնները, իսկ ֆետայական խումբի դիմադրութիւնը՝ Աղթամար կղզու դիրքերից :

Պաշարուածները կղզուց հեռանալու միջոցից զուրկ էին, որով ընդհարումն երկուստեք կարող էր երկարել :

Այս միջոցին էր, որ տեղի ունեցաւ Աղթամարի թեմական գիշերօթիկ դպրանոցի պատանիների մի խիզախ քայլը :

13 – 15 տարու չորս անձնազոհ դպրոցականներ, մահուան վտանգը աչք առած, Ախտամարից(*) փախցրին իրենց մարզանքի փոքրիկ նաւակը : Մթնշաղից օգտուելով անցան պաշարող ոստիկանների հսկողութեան սահմանը : Հնարիմաց զգուշաւորութեամբ ծով հանեցին փրկարար նաւակը : Կրակոցների տակ պատանիները թիավարեցին ծովի բացերը եւ յաջողեցին մակոյկով հասնել Աղթամար կղզին :

Պատանիների այս փայլուն յաջողութեան շնորհիւ խումբը պատեհութիւն ունեցաւ փրկուելու : Փոքր մակոյկով ֆետայիները անցան ծովային պաշարման գծից : Դուրս եկան ցամաք անվտանգ, ամօթալի կացութեան առաջ դնելով թրքական սպայակոյտը :

Երբ խումբը թողել էր կղզին, յաջորդ օրը (Աւագ Հինգշաբթի) նոր միայն թուրք զինական ուժերը համարձակ մտան պարծեցին կղզին : Այդ պահին սպաննուեց պատանի անձնազոհներից Յակոբ Գուլոյեանը, որ համպարիկից չփոթուած իրեն ծով էր ձգել ալիքների մէջ... այնտեղ էլ ընդունեց մահառիթ գնդակը :

Կսկիծով կը վերյիշեմ խիզանցի սեւաչուի իմ աշակերտին, որի աճիւնը ամփոփուեց Աղթամարայ Ս. Խաչ վանքի որմից քիչ հեռու, մի հինաւուրց նշենու մօտ :

×

Երկրորդը՝ Սուլուխի կռիւն էր :

Սուլուխ եւ Գէորգ Չաւուշ : Երկու անունները իրարուց անբաժանելի : Իրարմով ամբողջացած :

Մարտահրաւէր ընդունող ոգին է Գէորգ Չաւուշը, Տարօնի վայրը, հայ յեղափոխութեան տիրական դէմքը, նոր հայութեան Սասունցի Դաւիթը :

Նա ջան – ֆետայի էր ծնուած. զէնքի էր փարել ու մի խումբ դժերի հետ աշխատաւոր դասի պաշտպան դարձել : Ցարժամ պայքարի մէջ էր թուրք ասպատակների եւ քիւրտ կողոպտիչների դէմ :

1887 թուականից մինչեւ 1907, ամբողջ քսան տարի, իր ժողովրդի պաշտպան բազուկը եղաւ Տարօնում : Աղբիւր – Սերոբի եղերական վախճանից յետոյ նրա գործի արժանաւոր շարունակողը հանդիսացաւ : Գործակցեց Անդրանիկին, քայլեց Մուրատի հետ :

1904ի Աղթամարի առաջին պատմական կռուից յետոյ նորից վերադարձաւ Տարօն, որին մի պահ կարծես անտէր ձգած էր :

Ռուբէնը Գէորգ Չաւուշի խմբի մէջ թրծուեց : Դարձաւ նրան աջակից :

Զինապայքարի վերջին օղակը եղաւ Սուլուխի անհաւասար դիւցազնամարտը, որ, աւաղ, վերջինը եղաւ :

Դա 1907 թուականի Մայիս 27ին էր :

Այդ օրը նա իր ֆետայական խմբով, որի մէջն էր Ռուբէնը, կը գտնուէր Մշոյ դաշտի Սուլուխ գիւղում : Պատրաստւում էր դուրս գալ երկրից, իբրեւ ներկայացուցիչ պատգամաւոր մասնակցելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան Դ. Ընդհանուր ժողովին :

Գէորգին հետապնդող պետական ուժերը վրայ են հասնում եւ շրջապատում Սուլուխը, որ բաց դաշտի մէջ ընկած մի մեծ հայկական գիւղ էր, ընդմէջ Արածանիի եւ Մեղրագետի :

Ցանկարծակիի եկած Գէորգը հարկադրւում է ընդունել ճակատագրական կռիւը իր ֆետայական խմբով եւ գիւղի մարտական ուժերով՝ ընդամէնը ութսուն հոգի : Իսկ թշնամին, մի քանի հազար կանոնաւոր զօրք, մի գումարտակ ձիաւորներ, թնդանօթներով շրջապատում է գիւղը :

Սուլուխի կռուին առաջին վիրաւորը կը լինի ինքը Գէորգը եւ ապա իր աջ բազուկ քաջարի զինակից Գալէն : Երբ գիշերս վրայ կը հասնի, խումբը կը յաջողի ճեղքել պաշարող թշնամու շղթան եւ հեռանալ գիւղից :

Երբ կ'ուզեն իրենց հետ տանել վիրաւոր Գէորգին, նա մերժում է՝ ասելով.

« Ջանդկի մը համար խումբը մի վըտանգէք, անցէք գնացէք » :

Մահացու վէրքից գալարուող Գէորգը իր վերջին հոգին կ'արձակի Սուլուխի մօտակայ շամբուտների մէջ, 1907 Մայիս 28ին :

Տասնեւմէկ տարի յետոյ, 1918 Մայիս 28ին, հայ ժողովուրդը ունեցաւ իր անկախ, ազատ հանրապետութիւնը ...

Հայկական ազատամարտի այս երկու դրուագները կատարուեցին սրանից յիսուն տարի առաջ մեր բնաշխարհի սրտի վրայ՝ Տարօնում եւ Վասպուրականում :

Հ. ԿՈՍՈՅԵԱՆ

(*) Աղթամարի դրսի տունը գտնւում է կղզու հանդիպակաց կողմը, ցամաքի վըրայ, ուր կեդրոնացած են վանքի ագարակը, վանական կառավարչութիւնը եւ այլ բաժինները : Հ. Կ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԲԼՈՒՐԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՆ

ԽՄԲ. — «Սով. Հայաստան» օրաթերթի վերջին թղթաբերով ստացուած թիւէն կը քաղենք հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները :

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային Պատմութեան բաժնի հնագիտական արշաւախումբը աւարտեց Երեւանի մօտ, Կարմիր Բլուրի մէջ գտնուող Թէյշէբայինի ուրարտական հնամեայ բերդաքաղաքի պեղումներուն ընթացիկ տարուան աշխատանքները :

Պեղումներու ընթացքին յայտնաբերուած են բլուրին Հիւսիս – Արեւմտեան կողմը ինկած պահեստի շէնքերը : Այդտեղ գտնուած են մեծ թիւով առարկաներ, որոնք կը բնութագրեն Ուրարտուի արուեստը, ոսկերչական եւ մետաղագործութեան արհեստները, գիտութիւնը, անասնապահութիւնը, կենցաղն ու մշակոյթը : Մետաղէ իրերէն յատկապէս հետաքրքրական են ձիու գլխի քանդակը, արծաթէ մանեակը, որուն ծայրը առիւծի ոսկիէ քանդակ մը կայ, եւ այլ իրեր : Գտնուած են նաեւ կաւէ, փայտէ եւ այլ առարկաներ :

Ամրոցին մէջ ժամանակ մը գոյութիւն ունեցած է մեծ արխիւ մը, որ պարունակած է տնտեսական, իրաւական ու քաղաքական նշանակութիւն ունեցող փաստաթուղթեր՝ գրուած կաւէ տախտակներու եւ պապիրոսի վրայ : Պապիրոսի արխիւը լրիւ փճացուած է, իսկ կաւէ տախտակները պահպանուած են : Այս տարի գտնուած այդպիսի տախտակներէն մէկը կը պարունակէ Ուրարտուի փոխարքային հրամանը՝ տուրքն ուղարկելու մասին : Ցայտնաբերուած են նաեւ սեպագիր այլ տախտակներու բեկորներ :

Ուշագրաւ է խօզի մաշկէն պատրաստուած խոզանակ մը : Մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն մետաղէ առարկաները, որոնց վրայ կան բարձրաքանդակներ եւ Ուրարտուի թագաւորներու սեպագիր կարճ մակագրութիւններ : Այդպէս՝ գտնուած են Մ. Թ. Ա. ութերորդ դարու թագաւոր Սարդուր Բ.ի պղինձէ վահանը, որ զարդարուած է առիւծներու եւ եզներու քանդակներով, պղինձէ քանդակազարդ սաղաւարտներ եւ այլ իրեր : Շէնքերէն մէկուն մէջ յայտնաբերուած է 60 գոյլ տարողութիւն ունեցող պղինձէ կաթսայ, որ պաշտամունքային նշանակութիւն ունեցած է :

Հետաքրքրական տուեալներ են ստացուած նաեւ միջնաբերդէն հարաւ – արեւմուտք ինկած քաղաքի մը թաղերուն ուսումնասիրութեան ժամանակ :

Թէյշէբայինի քաղաքի ուսումնասիրուած հողամասին մէջ յայտնաբերուած են արհեստաւորներու, ուրարտական ազնուականներու, պաշտօնեաներու, ինչպէս նաեւ չքաւոր բնիկներու թաղամասերը :

Բացուած են նաեւ շատ աւելի հնագոյն շերտեր, որոնք կը բնութագրեն այդ շրջանի մէջ – ուրարտական բնակչութեան մշակոյթը (մեր թուականէն առաջ Բ. հազարամեակի վերջը) :

Քաղաքին արեւելեան մասին մէջ, ուրարտական շինութեան մը փլատակներուն տակ յայտնաբերուած է հնադարեան գետնափոր տուն մը : Այստեղ գտնուած են կուռքեր, սրբազան օճախի մնացորդներ եւ պաշտամունքային այլ իրեր : Այս կառուցուածքը եղած է հին սրբատեղի մը, որ միւս տուներուն հետ հրկիզուած է Ուրարտացիներու կողմէ :

Այս ձեւով, Կարմիր Բլուրի պեղումները տուած են գիտական վիթխարի նշանակութիւն ունեցող հնագիտական նիւթեր, որոնք կը բնութագրեն ոչ միայն Ուրարտուի մշակոյթը, այլ եւ Մ. Թ. Ա. առաջին հազարամեակի առաջին կիսուն հին Արեւելքի եւ յարակից շրջաններու տնտեսական եւ քաղաքական կեանքին բազմաթիւ երեսները :

ՔԷՆՉԻՆԿԹԸՆԻ ՄԱՆՈՒԿԻՆ ՀՐԱՇԱԳԵՂ ՀԷՔԵԱԹԸ

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ

Վերիվայր կը շրջէ առաջին ժապաւէնին մէջ իր ստեղծած տիպարը, կը հագնի թափառաշրջիկի ցնցոտիներ, այս անգամ մըլօն գլխարկով մը, սեւ տաբատ, աւելի այլանդակ կօշիկներ, առանց մոռնալու իր գաւազանիկը : Կը բարեփոխէ իր պեխերը եւ զանոնք մկրատելով կը դարձնէ աւելի փոքրիկ՝ քառակուսի :

Անկէ յետոյ է որ տասը ամսուան ընթացքին կը դարձնէ 35 ժապաւէններ Սթիւտիօ Քէյսթօնի մէջ, սակայն գտնելով որ Սթիւտիօ Էսնըյը աւելի լաւ կը վճարէ իրեն (1900 տոլար շաբաթական՝ 1915ին) կը թողու Քէյսթօնը եւ կը սկսի աշխատիլ Էսնըյի մէջ :

Եւ կը լծուի անխափան աշխատանքի արշաւի մը : Օրէ օր կ'աճի իր համբաւը, կը տարածուի իր անունը եւ կը ծնի շարժանկարի աստղերքին մէջ այլեւս հէքեաթային դարձած անուն մը՝ ՇԱՐԼՕ :

Այնքան ժողովրդականութիւն կը գտնէ իր ստեղծած տիպարը, որ դեռ մինչեւ այսօր ալ, գեղարուեստի բազմաթիւ ուտաններու մէջ, իր տիպարին նմանողութիւնը կը ներկայացուի բեմերու վրայ, միշտ ալ խանդավառ հետաքրքրութիւն ստեղծելով ամբոխին մէջ :

1918ին, առաջին աշխարհամարտին վերջաւորութեան կը դարձնէ նոր ժապաւէն մը՝ «Շարլօն զինուոր», իր լաւագոյն ժապաւէններէն մին, որուն մէջ բոլորովին մարդկային հոգեբանութեամբ մը փիլիսոփայական խորունկ հայեցողութեամբ մը կը դիտէ իրերը : Այդ ժապաւէնին մէջ Շարլօ կը պատկերացնէ զինուորին առանձնութիւնը, նամակները որ չեն հասնիր, մահը որ կը սաւառնի ամէն վայրկեան զինուորին գլխուն վերեւ, եւ այս բոլորը ծիծաղի դիմակին տակ դրուած դասեր՝ բոլոր պատերազմասէր եւ զինուորապաշտ յարձակողներուն :

1921ին կ'արտադրէ Քիտը (Պզտիկ տղեկը), որուն իբրեւ գլխաւոր դերակատար կը մասնակցի փոքրիկ տղեկ մը՝ որ կը յիշեցնէ իր մանկութիւնը՝ Ճէքի Քուկան :

Բովանդակ աշխարհի թշուառ ու ցաւատանջ մանուկներուն, ընչազուրկ եւ ընկեցիկ տղեկներուն նայուածքներուն մէջ գտնուող գիշերացող հորիզոններու եզերապատում տխրութիւնը համադրուած էր Ճէքի Քուկանի աչքերուն մէջ :

Այնուհետեւ կուգայ «Բէյլըրէնձը», ուր Շարլօ բանտէն կը փախչի իբրեւ փաստէօր ծպտուած, յետոյ «Հասարակաց կարծիքը» տիտղոսով ժապաւէնը, որուն մէջ կատարած իր սիրահարի դերով իբրեւ նոր աստղ մը երեւան կուգայ Ֆրանսական ծագումով Ատոլֆ Մանժուն : Անկէ վերջ կուգան իր երեք նշանաւոր ժապաւէնները՝ «Դէպի ոսկին արշաւը», «Սիրքը» եւ «Քաղաքին լոյսերը» :

Այս երկարատեւ յաջողութիւններէն ետք, Շարլօ ինքզինքին քանի մը տարուան արձակուրդ մը տալով կը մեկնի Եւրոպա : Լոնտոնի մէջ կը ներկայացնէ իր համբաւաւոր ժապաւէնը՝ «Քաղաքին լոյսերը» որ կը գտնէ անօրինակ յաջողութիւն եւ որուն ցուցադրութեան ընթացքին կուշտ ու կուռ կը ծիծաղի Ալպիոնի ուրիշ մէկ մեծ զաւակը՝ Չըրչիլ :

Անկէ հետեւ կը վերադառնայ Հոլիվուտ, ձեռնարկելու համար իր մէկ ուրիշ համբաւաւոր ժապաւէնին՝ «Նորագոյն ժամանակներ»ին պատրաստութեան :

Երկրորդ աշխարհամարտի սկզբնաւորութեան, 1940ին, Շարլօ կը յարձակի վայրենի թշնամիի մը՝ Հիթլէրի վրայ : Նացի հրէշը Շարլօյի «Մեծատէրը» ժապաւէնով ծաղր ու ծանակի առարկայ կը դառնայ : Այդ ժապաւէնին մէջ խոր արուեստով մը Շարլօ կը ներկայացնէ վարսայարդարի մը դերը, որ անտեղեակ բոլորովին քաղաքական հարցերէ, ստիպուած կ'ըլլայ ինքզինքը նկատել երկրին տէրն ու տիրականը, այդպէսով առաջնորդելով իր ժողովուրդը դէպի անկում եւ կործանում :

×

«Պարոն Վերտու» ժապաւէնի պատրաստութեան ընթացքին, ցաւալի դէպք մը վերիվայր կը շրջէ մեծանուն արուեստագէտին կեանքը :

Արդարեւ, այդ ժապաւէնին իբր հերոսուհի ընտրուած դերասանուհին, տասնըեօթնամեայ դեռատի աղջիկ մը, շանթաժի դիմելով կը յայտարարէ թէ՝ զաւակը որ կը կրէ իր արգանդին մէջ պտուղն է Շարլօյի հետ ունեցած իր յարաբերութիւններուն, խառնելով անկէ, եւ որ Շարլօն հիմա կ'ուրանայ այդ զաւկին հայրութեան իր հանգամանքը : Մեծ աղմուկ կը հանէ այս տարաձայնութիւնը, ի զուր Չէփլին կը ջանայ համոզել հասարակաց կարծիքը թէ այդ բոլորը պարզ յերիւրանքներ են, հնարուած դեռատի աղջկան կողմէ, իրմէ դրամ կորզելու միտումով : Ամերիկայի հանրային կարծիքը անողոք կերպով կը դատապարտէ Չէփլինը՝ իր այս «ամօթապարտ» արարքին համար, այնպէս մը՝ որ կը պատահի միջոց մը ուր Չէփլին մաքրուելու համար այդ արատէն, կը խորհի անձնասպան ըլլալ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(3 Շար.)

Ո՞Վ ԷՐ ՀԱՔՈՒՆ VII

Ինչպէս գրած էինք, անցեալ շաբաթ իր մահկանացուն կնքեց Նորվեկիոյ Թագաւորը՝ Հաքուն Է : Ծնած էր 1872ին : Նորվեկիոյ գահին վրայ բարձրացաւ 1905ին, երբ այս երկիրը բաժնուեցաւ Շուէտէն :

Ունէր բազմաթիւ չքանշաններ եւ պաշտօններ : Ծովակալ՝ դանիական նաւատորմիղին, անգլիական պատուոյ Ծովակալ, անգլիական գումարտակի մը պատուոյ գնդապետ եւայլն : Անաչառ եւ քաջ մարդ մը՝ որ անհաւասարութիւն չըրաւ երբեք, նոյնիսկ ողբերգական պայմաններու մէջ :

Սակայն պէտք էր ճանչնալ զայն իր տնեցմութեան մէջ :

Արքայական պալատին մէջ, որուն դռները լայն կը բացուէին բոլորին առջեւ, Հաքուն Է. կ'ապրէր բարի մարդու մը նման եւ յաճախ սրամտութիւններ կը խառնէր իր խօսակցութեան : Ահաւասիկ, սրահին մէջ նստած կը խօսի երկու պաշտօններու հետ : Կ'ուզեն ծխել եւ պարոններէն մէկը կը վառէ նախ Թագաւորին գլանիկը եւ վերջն ալ՝ ընկերոջ : Այն միջոցին երբ իր ծխախոտը պիտի վառէր, ընկերը կ'ըսէ .—

— Միեւնոյն լուցկիով երբեք պէտք չէ վառել երեք անգամ ...

— Կ'ուզէի գիտնալ թէ ո՞վ հնարած է այդ պատմութիւնը :

— Թերեւս, կ'ըսէ արքան, լուցկիի գործարանատէր մը :

Ուրիշ պատմութիւն մը : 1940 Ապրիլ. Գերմանացիներէն հետապնդուելով Թագաւորը կը մօտենայ շուէտական սահմանը եւ կ'ապաստանի գիւղացիի մը խրճիթին մէջ : Հակառակ անտանելի յոգնութեան՝ պահած էր իր պարզութիւնը : Մինչ տղան, իշխան Քրոնփրինց կը սկսի քնանալ սեղանին վրայ : Հաքուն Է. տղան ցոյց տալով կ'ըսէ .

— Երիտասարդութիւնը բախտաւոր է․․ կրնայ քնանալ որեւէ տեղ :

Արքան ուրիշ պատմութիւններ ալ ունի, քաղաքին մէջ գնումներ ըրած միջոցին, պատյափ եղած առեն եւայլն :

Երբ այցելութեան երթար, պաշտօնապէս իրեն կ'ընկերանային պահակ մը եւ պահապան կին մը, սակայն՝ մէկը գնումներ ընելու եւ միւսը պնակներ լուալու համար :

Թագաւորը օր մը կը հանդիպի իր պահապան կնոջ՝ երբ լուացք կ'ընէր, կինը կը շփոթի, կը փարանի արքային ձեռքը առնել ...

Հաքուն Է. կ'ըսէ.

— Իրար մի անցնիք, բարի տիկին, երբ փոքր էի՝ նաւատորմիղին մէջ, ես ալ՝ կը լուայի իմ համազգեստս :

Ամուսնացած 1896ին Անգլիոյ եւ Իրլանտայի իշխանուհի Մոտի հետ, Հաքուն Է. մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր Լոնտոնի մէջ : 1940ին, երբ ապաստանած էր Անգլիա, Ժորժ Զ. Թագաւորին մօտ, Պըքինկըմի պալատը : Ռմբակոծումներէն խանգարուելով, ջուրի խողովակները յաճախ կը պայթէին եւ Հաքուն Է.ի սենեակը ջուրով կը լեցուէր : Այսպիսի գիշեր մը Ժորժ Զ. դուռը կը զարնէ իր հիւրին որպիսութիւնը հարցնելու համար :

— Շնորհակալ եմ, Ժորժ, ամէն ինչ լաւ է, միայն թէ յաջորդ անգամ մի մոռնար խուլանցը հետդ բերել ...

Թ. Ա. Թ.

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂ ՏԱՐԻ ՄԸ

Արտասահմանի մէջ Ամերիկացիները տարեկան մէկ միլիառ տոլարէն աւելի կը ծախսեն :

Հազիւ դար մը առաջ, անոնց 15 առ հարիւրը ցամաքի կամ ծովու վրայ կը ճամբորդէր :

Այսօր վաթսուն միլիոն Ամերիկացիներ ամէն տարի իրենց արձակուրդէն կ'օգտուին «երկիր տեսնելու» համար :

Երկրին տնտեսական բարօրութիւնը, ազատութեան տրամադրելի ժամանակը, Ամերիկացիներու փափաքը՝ նոր հորիզոններ գտնելու, քաղաքական լայն զործունէութիւն մը, այդ ազդակները կը հանդիսանան այս երեւոյթին :

Այսօր, ճամբորդական ընկերութիւնները մտած են ընթացիկ կեանքի մէջ, եւ Ամերիկացին կը դիմէ անոնց, ինչպէս կը մտնէ նպարավաճառի խանութ մը :

Այս ընկերութիւններուն մօտ կարելի է ապահովել փոխադրութեան տոմսը Ամերիկայի մէջ կամ անկէ դուրս :

Այս ձեւով ճամբորդը կը խնայէ թէ ժամանակը եւ թէ դրամը, որովհետեւ ոչ անծանօթ վայր մը կ'իյնայ, ոչ ալ աւելորդ ծախքերու կ'ենթարկուի : Ընդհակառակն, կ'ունենայ պէտք եղած հանգիստ եւ հոգեկան հանդարտութիւն :

Ժողովուրդին լաւ տրամադրութենէն օգուտ քաղելու համար, քանի մը տարիէ ի վեր ճամբորդական դրասենեակները սկըսած են ընդարձակել իրենց քարոզչութիւնը համեստ դասակարգին մէջ եւս : Նոյնիսկ հեռատեսիլով կը ներկայացնեն զանազան հետաքրքրական տեղեկութիւններ այս կամ այն երկրի մասին :

Եւրոպան տեսնելու համար, 1956ին 521 հազար հոգի Ատլանտեանը կտրեց անցաւ, իսկ 1955ին՝ 482·000 հոգի միայն : Հակառակ Սուէզի տագնապին, վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան, թէ այս տարի եւս յաջողութիւններ պիտի արձանագրուին : Երկու միլիոն ամերիկացի զբօսաշրջիկներէն 500 – 600 հազարը Եւրոպա կը այցելէին :

Ըստ առեւտրական նախարարութեան, Ամերիկացիք անցեալ տարի, փոխադրական ծախսերէն զատ, 166 միլիառ Ֆրա՛նք ծախսած են Եւրոպայի մէջ, մինչ 1955ին միայն 112 միլիառ ծախսած էին :

Անգլիա, 1948էն ասդին, կրկնապատիկ հասոյթ ունեցած է եւ զբօսաշրջիկութիւնը կը նկատէ տոլար ստանալու լաւագոյն ձեւը :

Ֆրանսա, որ ամերիկացի զբօսաշրջիկներու Մեքքէն է, անցեալ տարի 300·000 «ուխտաւորներէ» երեսուն միլիառ Ֆրանք ապահովեց :

1880ին Ամերիկացին շաբաթը կ'աշխատէր 84 ժամ (վեց օր 14 ժամէն) :

1900ին շաբթուան մէջ վաթսուն ժամը սովորական դարձաւ, սակայն թոշակները բարձր չէին :

1925ին միայն մօտենցին 48 ժամուան մասին, շաբաթը վեց օր :

Այսօր, երկու շաբթուան վճարուած արձակուրդէն զատ, հինգ օրէ բաղկացած «շաբաթ» մը, քառասուն ժամ, ընդհանուր կէնք է դարձած ամերիկացի աշխատաւորներու 65 առ հարիւրին համար :

Իսկ հանգստեան ինքնաթիռ օդանաւերը, շատ աժան կարգերով, մեծաւ մասամբ կը դիւրացնեն քիչ ժամանակուան մէջ ամերիկացի քաղաքացիներու հեռաւոր երկիրներ այցելութիւնը :

ԾԽԱԽՈՏԻ ՆԵՐԲՈՂԱԿԱՆԸ ԾԱՆՕԹ ԳՐԱԳԷՏԻ ՄԸ «ՍՔԱՆՉԵԼԻ ԾԽԱԽՈՏԸ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Միչդ այն պահուն, երբ ծխելու սովորութիւնը բժշկական աշխարհի կողմէ նացեալ յարձակումներուն կ'ենթարկուի, ծանօթ գրագէտ սըր Քոմթըն Մաքէնզի հրապարակ կը հանէ «Սքանչելի Ծխախոտը» խորագրով գիրք մը, որ տեսակ մը պաշտպանութիւնն է հալածուած ծխախոտին :

Ականաւոր գրագէտը 16րդ դարու կարգ մը բժիշկներուն նման չի պնդեր թէ նիքոթինը ամենաբոյժ դեղ մըն է ամէն ախտի համար : Սակայն, այն տեսակէտը կը պաշտպանէ թէ՝ ծխախոտը կարգ մը մարդոց հաւանաբար փնտռած ըլլալով հանդերձ, այնքան հրաշալի թմրեցուցիչ մըն է որ, միլիոնաւոր մարդիկ փրկած է ջղային խանգարումներէ եւ նոյնիսկ խելագարութենէ : Բնականաբար, կը ծաղրէ ծխախոտի ծանօթ թշնամիները՝ ինչպէս Անգլիոյ Ճէյմս Ա.ը եւ Թուրքիոյ Մուրատ Դ.ն եւ հանրութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այն իրողութեան վրայ, թէ մեծ ծխողները՝ ինչպէս Թոմաս Հոպս, երդահան Սիպելիուս, տիկին Լըպրէօն եւ Ֆեղի Մայլի, 90 տարեկան ըլլալէ ետք ալ շարունակեցին ծխել : Մասնաւորապէս կը գրուատէ հանգուցեալ Կարպետը, Անգլիոյ Նորտ – Թայմինէն, որ 110 տարեկանէն ետքն ալ կը շարունակէր ծխել իր ծխամորճը :

Սըր Քոմթըն Մաքէնզիի գրածները, անշուշտ, հարուստ փորձառութեան մը արդիւնք են : Թէեւ իր մայրութեան տարեկանին սկսած է ծխել, այսուհանդերձ, ինք ծխել սկսած է դեռ հինգ տարեկան չեղած : Ան կը հաշուէ թէ 1901էն մինչեւ այսօր 250·000 ծխամորճ եւ կէս թոն ծխախոտ ծխած է : Գրական շատ աշխատանք ունեցած ատեն իրարու ետեւէ ծխած իր ծխամորճներուն շնորհիւ կըրցած է երեկոյեան ժամը հինգէն մինչեւ յաջորդ առաւօտ ժամը 8 աշխատիլ շարունակաբար :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ Օգոստոս 24ին սրտի կաթուածի մը հետեւանքով վախճանած է Վեր. Արամ Գազարեան :

ԱՐԴԷՄ ՄԻԿՈՅԵԱՆ խորհրդային սաւառնակաշինութեան հայ մասնագէտը, որ հնարած էր «Միգ» օդանաւները, «Խորհրդային Հայրենասէր» օրաթերթին մէջ գրած յօդուածով մը, կը նախատեսէ, թէ մօտիկ ապագային հիւլէական մեքենայով ընթացող օդանաւ մը պիտի շինուի :

ԳՈՐՏՈՊԱՅԷՆ (Արժանթին) քառասուն քիլոմեթր հարաւ արեւելք գտնուող Ալթա-Կրասիա աւանին մէջ կ'ապրին 32 հայ ընտանիքներ : Ցարդ դպրոց չունէին, սակայն, շնորհիւ Մարտիկ Եզեկիէլեանի Ալթա Կրասիա փոխադրուելուն, բացուած է դպրոց մը, ուր կը յաճախեն 31 փոքրիկներ : Դպրոցը ունի մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժիններ եւ տեղի կ'ունենայ շաբաթը երեք օր :

Բաց աստի սքանչելի է իր ուսումնասիրութեան նուիրած հետազօտութիւնը : Իր նիւթին շուրջ ուսումնասիրած է դասական բոլոր գործերը : Աւելին : Ինչպէս կ'ըսէ, ապահոված է այս հարցի լուրջ ուսումնասիրողներու օգնութիւնը Մեքսիկայէն, Պրազիլիայէն, Գուպայէն եւ Ուրուկուէյէն : Ուսումնասիրած է Մեծն Բրիտանիոյ ծխախոտի օրէնսդրութիւնը եւ գտած է որ, Մենտուրի դուքսը, 1627ին ծխախոտի շահագործման մենաշնորհը տուած է մէկու մը : Կը հաւաստէ թէ՝ Շէյքսփիր ծխել սկսած է Սթրաթֆորտ ան Էյվընէն հեռանալէ ետք :

Սըր Քոմթըն Մաքէնզի, իր գիրքին մէջ կը հետեւի ծխախոտի պատմութեան, 1492 Նոյեմբեր 2ի առաւօտէն, երբ Լուի տը Թորրէս եւ Ռոտրիկօ տը Երեա, «Սանթա Մարիա» նաւէն ցամաք ելան եւ իրենց վերադարձին՝ Գոլոմպոսի հաղորդեցին թէ հանդիպած էին բնիկներու որոնց բերաններէն մուխ կ'ելլէր, մինչեւ 1956 Մարտ 31ին, երբ Անգլիոյ ելեւմտական նախարարը յայտարարեց՝ թէ ծխախոտի տուրքը մէկ տարուան ընթացքին 668 միլիոն սթերլինի ապշեցուցիչ շահ մը ապահոված էր : Մանրամասնօրէն կը բացատրէ թէ ի՞նչպէս հնարուեցաւ ծխամորճը, յետոյ ինչպէ՞ս մէկիկի քշուեցաւ քթախոտին կողմէ, ինչպէ՞ս ժողովրդականացան սիկառները (փուռօ) եւ ինչպէս հասանք այսօրուան թէեւ քիչ մը հակառողջապահական այլ հրաշալի ծխիկներուն (սիկարէթ) :

Եւ հակառակ գիտութեան այժմու ազդարարութեանց թէ ծխախոտը վնասակար է, Մաքէնզի կը յանդի իր եզրակացութեան. «Ծխախոտին գիւտը ամէնէն հրաշալի նուէրն է Նոր Աշխարհին նուէր մը՝ որ աննման հանդարտեցուցիչ մըն է եւ առաւօտուրի սքանչելի ապրանք մը» :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԿԱՅԾԵՐ

Զ.

ԴՊՐՈՑ

Նա մեզ նստացնում էր միմեանցից հեռու, մեր հագուստի լայն փէշերը տարածում էր գետնի վրայ, նրանց վրայ ածում էր մանր աւազ, յետոյ աւազը դրոշմում էր փայտեայ կնիքով, որ յատկապէս դրա համար պատրաստուած էր :

Երեւակայեցէք մեր դրութիւնը. ամբողջ ժամերով պէտք է մեխուած մնալ գետնի վրայ, մի շարժում անգամ անել կարող չես, որովհետեւ իսկոյն աւազը կը խառնուի, կնիքը կը լուծուի, եւ վարժապետը այդ տեսնելով, հոգիդ կ'առնէ ...

Այսպիսի պատիժներին խիստ յաճախ ենթարկւում էի ես : Բարեբար Աստուած, ի՞նչ պէտք է անէի, խօ մեռել չէ՞ի, որ անշարժ մնայի : Պատահում որ, կամ լուն էր կծում, կամ ճանճն էր նեղացնում, կամ վերջապէս մի ուրիշ հարկաւորութիւն ունէի ... Վարժապետը զարնում էր տուն՝ մի փոքր տաքացած գլխով. Նա գտնում էր կնիքը լուծուած, այն ժամանակ պատրաստ էր ինձ համար կամ անիծուած «Փալախկան», կամ մերկ ծնկներով չոքել աղիւսի մանրած կտորների եւ կամ սիմինդրի հատիկների վրայ : — Դարձեալ պէտք է անշարժ մնայի ...

Լինում էին օրեր, որ պատիժը ընդհանուր է դառնում. աշակերտները բոլորը միասին պատժւում էին : Տարուայ մէջ մի քանի անգամ մենք ունենում էինք արձակուրդներ : Մեծ արձակուրդները լինում էին Զատկի եւ Ծննդեան տօների ժամանակ, իւրաքանչիւր տօնին մի մի շաբաթ : Երբ տօներից յետոյ աշակերտները կրկին հաւաքւում էին դպրոցը, մեր վարժապետը առանց խտրութեան աշակերտների ոտները դնում էր Փալախկայի մէջ եւ բոլորին հաւասարապէս ծեծում էր. ինչո՞ւ համար : — Այդ նրա համար էր, գուցէ աշակերտները արձակուրդի ժամանակ իրանց տներում, կամ դրսում որեւիցէ անկարգութիւն արած լինէին, ի հարկէ, այդ կարծեցեալ անկարգութիւնը ստուգել անհնարին էր, ուրեմն, պէտք էր թէ մեղաւորին եւ թէ անմեղին հաւասարապէս պատժել ... Այս բարբարոսութեան մէջ մի ուրիշ միտք եւս կար : Ինչպէս լաւ ձիաւորները, ձիու վրայ նստածին պէս, տալիս են նրան մի քանի մտրակի զարկ, որ թմրած անասունը զգաստանայ, զդգուի, — այնպէս էլ մեր վարժապետը հանգստի օրերից յետոյ լարում էր մեր մտաւոր ուժերը ճիպոտներով, որ սթափուինք, որ վայրենացած կեանքից կրկին ընտելանանք դպրոցական տաժանակիր կեանքին :

Մեր վարժապետը չարասիրտ մարդ չէր, ընդհակառակն, նա շատ բարի էր : Այս բոլոր խստութիւնները, այս բոլոր անգթութիւնները առաջ էին գալիս նրա մանկավարժական հասկացողութիւնից : Նա համոզուած էր, որ առանց ծեծի, առանց տանջանքի աշակերտը ոչինչ չի սովորի : Նա այնքան հաւատում էր իր Փալախկային, որքան հաւատում էր իր թիլսմաններին եւ կախարդական աղօթքներին, որոնցմով հրաշքներ էր գործում ...

Երբ պատմում էի մօրս դպրոցում կրած իմ տանջանքները, նա էլ մի եւ նոյնն էր հաստատում եւ սովորաբար պատասխանում էր. — «Որդի, մինչեւ ծեծ չուտես, մինչեւ նեղութիւն չքաշես, բան չես սովորի» : Այս ի՞նչու այնքան ծեծ էի ուտում, այնքան տանջւում էի, դարձեալ ոչինչ չէի կարողանում սովորել :

Ես յիմար տղայ չէի, ես շատ սրամիտ էի, երբ տատս մի հէքեաթ էր պատմում, ես միանգամից բոլորը սովորում էի. երբ մեր քաղաքում աշուղ էր գալիս, երգ էր երգում, վէպ էր պատմում, ես իսկոյն սովորում էի : Իսկ դպրոցում ի՞նչու այնքան բթամտացայ, ո՞րտեղ կորաւ իմ սրամտութիւնը ...

Տատիս հէքեաթը, աշուղի երգը ես հասկանում էի, դրա համար շատ էի սովորում, բայց վարժապետիս դասատուած բաներից ոչինչ չէի հասկանում. ինձ երեւում էր, որպէս թէ նրանք հայերէն չէին : Գիշեր ու ցերեկ դասս սերտում էի ու սերտում, գլխումս մի բան չէր մնում. հէնց որ վարժապետիս աչքը ընկնում էր աչքիս, ես սարսափում էի, միտքս շփոթւում էր, գիտցածս մոռանում էի ...

Ես մինչեւ այն աստիճան ընկած էի թէ մտքով եւ թէ հոգով, մինչեւ այն աստիճան սպանուած էին իմ մէջ մանկական ուժերը, որ բոլորովին հաւատում էի, երբ վարժապետս բարկանալով ասում էր. — « Սատանայի լակոտ, քեզանից մի օրինաւոր բան չի դուրս գայ »...

Առաջին անգամ վարժապետս ինձ սուեց սովորել այբբենարանը : Կարծես, այս բոլէին էլ իմ աչքի առջեւն է այն փոքրիկ տետրակը, ապած խոշոր տառերով : Նրա ճակատին նկարած էր մի մեծ խաչ, որի ներքեւ կային այս խօսքերը : «Խաչ, օգնեա ինձ» : Մի քանի ամբողջ ամիսներ, երեսս խաչակնքելով կրկնում էի այդ երեք բառերը : Վարժապետս ասում էր, թէ եթէ ամէն դասի սկզբում խաչից օգնութիւն չխնդրես, ոչինչ չես կարող սովորել : Բայց երեւում էր, որ խաչն էլ ինձ ատել էր իմ գլխին, նա ինձ խելք ու միտք տալու նպատակ չունէր ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ու արեւմտեան միւս պետութիւնները աշխատած էին ձախողութեան մատնել այս համաձայնութիւնը :

Միաժամանակ ան յայտարարեց, թէ Խ. Միութիւնը առաջարկած էր հինգ տարիով արգիլել հիւլէական եւ ջրածնային զէնքերու գործածութիւնը, սակայն մինչեւ այսօր պատասխանի կը սպասէ տակաւին : Արեւմտեան ղեկավարները չեն ուզեր որ յաջողութիւն գտնէ ապազինումը :

Ֆրանսայի պատուիրակ Ժորժ – Փիքօ խօսք առնելով, յայտնեց թէ եթէ Ռուսերը համաձայնութիւն գոյացնեն՝ Արեւմուտքը պատրաստ է հիւլէական իր բոլոր կազմածները դնել ի սպաս խաղաղութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ համայնավար կուսակցութիւնը իր շարքերուն մէջ կը հաշուէ տակաւին մէկ միլիոն 817·229 անդամներ : Անցեալ տարիէն ի վեր կորսնցուց 300·000 անդամ : Անցեալ շաբաթ տեղի ունեցաւ Կեդր. Կոմիտէին ժողովը, որ «գգայացունց» նորութիւններ կը բերէ : Թալիաթի պարտուեցաւ Խրուշչեւեան Ճիորճիօ Ամենտոլայի առջեւ, որ Մոսկուայի նոր ընտրեալն է՝ Հռոմի մէջ :

ՕՄԱՆԻ իմամը դիմում կատարած է ՄԱԿի ժողովին, որ չէզոք յանձնախումբ մը ղրկէ՝ քննելու համար անգլիական յարձակումը՝ Օմանի վրայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ռուսեւգերման խորհրդակցութեան գերմանական պատուիրակութեան նախագահը՝ Լար, Պոն դնաց, իր կառավարութեան հետ խորհրդակցելու համար : Լար Մոսկուա պիտի վերադառնայ Հոկտեմբեր չորսին :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ խորհրդային նախկին դեսպան Ֆիրիուպին Խ. Միութեան Արտաքին փոխ - նախարարի պաշտօնին կոչուեցաւ :

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ սկսան Ֆրանքօ-չեխոսլովաք տնտեսական խորհրդակցութիւնները : Յառաջիկայ ութ օրերու ընթացքին առեւտրական համաձայնագիր մը պիտի կնքուի երկու երկիրներուն միջեւ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Սեպտ. 30).— Ձոյլ ոսկի՝ 517·000, նափոլէոն 3760, զուից. 3590, անգլ. 4580, քսան տոլարնոց 18·200, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) անգլ. 1150, տոլար 441, զուից. 104·75, պելժ. 7·90 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Զօմի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ 69 րիւ Լուի Պլանի եկեղեցին իր անմոռանալի ընկերոջ՝ ՎԱՀՐԱՄ ՋԱՆՏԵԱՆի մահուան 20րդ տարեդարձին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՆՈՒԷՐ

Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Զ. Մ. Գոչտեն՝ իրենց զաւկին Մինասի ապաքինման ուրախ առիթով՝ կը նուիրեն երեք հազար ֆրանք Ֆ. Կապ. Խաչի «Մանուկներու օգափոխութեան տան» :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ շինութեան ֆոնտին իր ողբացեալ քարտուղար Գ. Շարլ Միքայէլեանի սխուր մահուան առթիւ :

Տէր եւ Տիկին Պօղոսեանէ 5000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Յ. Վարժապետեանէ հազար, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Հարէլեանէ երկու հազար, Պուա Քոլոմպէն Գ. Յակոբովիչ եւ Ալթունեան ընտանիքներէն հինգ հազար, նաեւ աղքատախնամին հազար ֆր. :

×

Այրի Տիկիններ Արփինէ եւ Էպրուհի Միքայէլեաններ եւ զաւակները հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակաւ, հեռագրով, ծաղկեպսակով բարենպատակ հաստատութեանց նուիրատուութեամբ, Լիոնի զոյգ քահանայ հայրերուն, Ազգ. Միութեան Եկեղեցաշէն Յանձնախումբին, Տիկնանց Միութեան ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ զաւկին Գ. Շարլ Միքայէլեանի դառնակսկիծ մահուանը առթիւ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Զորեքշաբթի ժամը 21ին, Ֆրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնը, 21 Ալէ Լէոն Կամպեթա :

Կը նախագահէ Գ. ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒՔԱԼԵԱՆ (Տուէյի Դատական Ատեանի նախագահ) :

Կը խօսին՝

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ՝ Ազգ. Միութեան, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 5ին, Թէաթր Մունիսիփալի մէջ :

Ներկայութեամբ եւ բարձր հովանաւորութեամբ Գ. ՓՕԼ ՎԻԿՐՈՅԻ (Էնսփէք – Թէօր տը լ'Աքատեմի) :

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի Հոկտեմբեր վեցին Գ. Թագամասին սրահը :

Ժամը 21ին :

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին՝

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Այս երեք դասախօսութեանց նիւթն է՝ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿԻԶԲԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նոր շրջանի բացման դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Զորեքշաբթի 2 Հոկտեմբեր, ժամը 21ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը :

Դասախօս՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (Անթիլիասի միաբաններէն, որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի) :

Նիւթը՝ Եկեղեցիին դերը Հայ անցեալ մշակոյթին վրայ :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Մուտքը ազատ է :

Ա.— ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան պատգ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Տէսինի մէջ, 5 Հոկտեմբեր շաբաթ օր :

Բ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի գեղարուեստական խնջոյք – ցերեկոյթը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ 10ը, տեղւոյն սրահին մէջ :

Տէսինի լաւագոյն ուժերու կողքին, գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզի կեդրոնը եւ Մարսէյլի մասնաճիւղը իրենց լաւագոյն արուեստագէտներով :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի տեսչութիւնը կը հաղորդէ որ վարժարանին մէջ կատարուող մեծ նորոգութիւններու պատճառաւ յառաջիկայ 1957 – 1958ի ուսումնական տարեշրջանի մուտքի թուականը փոխադրուած է Հոկտեմբեր 6, կիրակի օրուան :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերները յարգանքի այց մը պիտի տան այս կիրակի ժամը 14ին Ժանթիյիի գերեզմանատունը :

Ընկեր Ղասապ Եղիազարեանի եւ Գիւէթրի գերեզմանատունը ժամը 15ին ընկեր Խորէն Քէպապճեանի շիրիմներուն :

Հաւաքուիլ մուտքերու առջեւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերներուն յիշատակը յարգողները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1958

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ի գիտութիւն Պուլվար Օտտոյի եւ շրջակայից թաղերու հայ ծնողքներուն կը յայտարարենք, թէ Թաղիս Ազգ. դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 3ին, Հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 9ին :

Արձանագրութեան համար դիմել դպրոցի սրահը (Ս. Յակոբ եկեղեցին) :

Այս տարի պիտի պաշտօնավարէ Տիկին Մանուշ Շահմիրեան :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային դպրոցի դասաւանդութիւնները կը սկսին Հոկտեմբեր երեքին, Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը չորսին : Աշակերտներու արձանագրութեանց համար դիմել՝ ուսուցիչ Գ. Ազգէն Մարտիրոսեանի, այս երկուշաբթի (30 Սեպտ.), երեքշաբթի (1 Հոկտեմբեր եւ Զորեքշաբթի (2 Հոկտ.) կէսօրէ ետք ժամը չորսէն վերջ, դպրոցին մէջ :

Կը խնդրուի ծնողներէն որ փութան արձանագրել իրենց զաւակները :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կապ. Խաչի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի Հոկտեմբեր վեցին, Կիրակի առաւօտ, կը խնդրուի ծնողներէն որ փութան արձանագրել իրենց զաւակները, դպրոցի սրահը, ուսուցչուհի Տիկին Միքայէլեանի մօտ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի Խրիմեան դպրոցի Հինգշաբթի օրուան դասաւանդութիւնը կը սկսի Հոկտեմբեր 3ին, Հինգշաբթի օր :

Ուսուցչութեամբ Գ. Սարգիս Քաչեանի, փութացէք արձանագրել ձեր զաւակները, նոյն օրը նոյն տեղը :

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը յայտնէ Գոմոնի եւ շրջակայքի հայ հասարակութեան թէ՝ իր վարժարանին դասընթացքը կը սկսի՝ Հոկտեմբերի առաջին հինգշաբթին, ուսուցչութեամբ Գ. Վահրամ Կ. Միսթիկի :

Կը խնդրենք յարգելի ծնողներէն որ իրենց զաւակները չզրկեն այս կարեւոր դասընթացքէն :

Պարոն Թովմաս Գոյաճեան կը նուիրէ 500 ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանժիյիէի օգափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Անդրանիկ Կէնճեանի մահուան առթիւ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, 17 րիւ Պլէօ :

ԼԻՈՆԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս Զորեքշաբթի, Տիկին Ղազարեանի բնակարանը, 56 րիւ Քիւվիյէ, կէսօրէ վերջ ժամը երեքին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

«Հայաստան» թերթի փէրմանանսը ամէն շաբաթ օր ժամը 3 — 6, 17, Րիւ Պլէօ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի հայերէնի դասընթացքները կը սկսին Հոկտ. 3ին : Այն ծնողները որ կը փափաքին իրենց պզտիկները արձանագրել, կրնան դիմել Հոկտեմբեր երեքէն սկսեալ Ահարոնեան ակումբը, ուսուցչուհի Տիկին Հազարեանի :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան փափաքին վրայ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ութ հազար դիւցազներու խնկելի յիշատակին, 6 Հոկտեմբեր, կիրակի առաւօտուն Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ : Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 19ը պիտի տօնուի Միութեան հիմնադրութեան երեսունամեակը նաեւ Հաճնոյ հերոսամարտի 37րդ տարեդարձը միասնաբար մեծաշուք կերպով Սէրքըլ Միլիթէրի վարի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Թ'Օկիւսթէն :

Նախագահութեամբ՝ Կաթ. Պատուիրակ Ս. Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի :

Մուտքը ազատ է, հրաւիրատոմսով :

Դիմել՝ Մ. Գրաճեանի, 138 րիւ տը լ'Ուպէ Կրու, Փարիզ (15) :

Imprimé sur les presses du journal «Haratch»

17, Rue Bleue - PARIS - IX'

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-32

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 3 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8009 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3810

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ալժերիոյ խնդիրը, որ տարիներէ ի վեր կը զբաղեցնէ Ֆրանսական կառավարութեան հետ նաեւ հանրային կարծիքը, պատճառ դարձաւ կառավարական նոր տագնապի մը:

Ազգային Ժողովը մերժեց վստահութեան քուէ տալ Պուրժէս – Մոնուրիի դահլիճին, որ կը պահանջէր նոյնութեամբ ընդունիլ Ալժերիոյ համար կառավարութեան պատրաստած հիմնական – օրէնքը, որուն վրայ արդէն փոփոխութիւններ կատարուած էին «կլոր Սեղան»ի խորհրդակցութեանց հետեւանքով:

Առաջարկուած օրէնքին համաձայն «Ալժերիա ամբողջացուցիչ մասը կը կազմէ Ֆրանսական Հանրապետութեան, մի եւ անբաժանելի: Անոր նահանգները իրարու միջեւ համախմբուած են իբրեւ դաշնակցային հողամասեր, որոնք ազատօրէն եւ ժողովրդավարական ձեւով կը վարեն իրենց սեփական գործերը»:

Ամբողջ օրէնքը կը բաղկանայ 27 յօդուածներէ եւ հիմնական փոփոխութիւն կը մտցնէ Ալժերիոյ վարչաձեւին մէջ:

Վարչապետը Ազգային Ժողովին առջեւ պաշտպանեց հիմնական – օրէնքին գլխաւոր կէտերը:

Ամէն բանէ առաջ շեշտեց թէ Ալժերիա պիտի շարունակէ անբաժանելի մասը կազմել Ֆրանսայի: Ո՛չ մէկ զիջում այս կէտին վրայ:

Ցեղայ բաւ. թէ անհրաժեշտ է խոյս ընակչութեան հանդէպ վարել քաղաքականութիւն մը, որ հիմնուած ըլլայ բոլոր արդարութեան եւ ազատութեան վրայ, յարգելով իւրաքանչիւրին իրաւունքները:

Ամէն դիւրութիւն պիտի ընծայուի Ալժերիոյ բնակչութեան՝ որ ընդհանուր, ազատ ու գաղտնի քուէարկութեան միջոցով ընտրէ զինքը կառավարելու կոչուած մարմինները: Հիմնական օրէնքին 4րդ յօդուածը կ'արտայայտէ «ժողովուրդին կառավարութիւնը ժողովուրդին կողմէ»:

Փոքրամասնութեանց իրաւունքները պիտի յարգուին:

Հիմնական օրէնքի գլխաւոր կէտերէն մէկն ալ այն է, որ Ալժերիա կը ստանայ ներքին որոշ ինքնավարութիւն: Ո՛չ մէկ բան պիտի կատարուի Ալժերիոյ մէջ, առանց Ալժերիացիներու հաւանութեան:

Ընդդիմադիրները, որոնց շարքին համայնավարներն ու փուժատականները, բակիզբէն ի վեր հակառակ էին կառավարական ծրագրին, որուն դէմ քուէարկեցին:

Հիմնական – օրէնքին ամէնէն թունդ հակառակորդն էր Ալժերիոյ նախկին ընդհանուր կառավարիչ Ժագ Սուսթէլ, ընկերվարական հանրապետականներու նախագահը, որուն քննադատութիւնները վճռական դեր կատարեցին Ազգային Ժողովին մէջ:

Պուրժէս – Մոնուրիի կառավարութեան դէմ ուրիշ դժգոհութիւններ ալ կային: Մասնաւոր քննադատութեան առարկայ դարձաւ Թունուզի եւ Եգիպտոսի հանդէպ ընդգրկուած քաղաքականութիւնը:

Հրաժարեալ դահլիճին ելմտական – տնտեսական քաղաքականութիւնը ընդհանուր դժգոհութիւն առաջ բերած էր երկրին մէջ:

Ֆրանքին արժեզրկումը, ներածումներու վրայ դրուած սեղմումները, ապրուստի անհրաժեշտ 250 առարկաներու վրայ պարտադիր գիներու հաստատումը եւ այլ սեղմիչ օրէնքներ չկրցան դարման տանիլ կացութեան:

Ջանազան ճիւղերու մէջ գործադուլներ ծայր տուած են՝ իբրեւ հետեւանք գիներու բարձրացման եւ ապրուստի տարապայման սղութեան:

Կի Մոլէի կառավարութիւնը 16 ամիս իշխանութեան գլուխ մնալէ վերջ Մայիս 21ին տապալած էր 213ի դէմ 250 ձայնով: Պատճառը ելմտական ծրագիրն էր: Ալժերիոյ խնդիրը երկրորդական գիծի վրայ կուգար:

Այս անգամ գլխաւոր պատճառը Ալժերիոյ տագնապն էր. տնտեսական – ելմտական հարցերն ալ նուազ դեր չկատարեցին Պուրժէս – Մոնուրիի դահլիճին տապալման մէջ:

Ինչպէս անցեալ Մայիսին, այս անգամ եւս կրնայ երկար տեւել նախարարական տագնապը:

Ալժերիոյ խնդիրը Ֆրանսայի ներքին գործն ըլլալով մէկտեղ մեծապէս կը շահագրգռէ միջազգային դիւանագիտութիւնը: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը իր օրակարգին մէջ առած է զայն: Արաբական երկիրները կը շարունակեն օժանդակել Ալժերիոյ ազգայնական շարժման:

Դժուար պիտի ըլլայ գտնել լուծում մը, որ գոհացում տայ բոլորին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ ԱՌԱՆՑ ԴԱՀԼԻՃԻ

ՈՎ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի կառավարութիւնը տապալած էր արդէն, երբ Ազգ. Ժողովը սկսաւ իր սովորական աշխատանքներուն (Գշ. օր): Նկատելով որ դիւանը հրաժարած էր՝ Ժողովին բացումը կատարեց Մարսէլ Քաշէն, երեսփոխաններուն ամէնէն տարիքոտը: Իր բացման ճառին մէջ, Քաշէն առիթէն օգտուելով իր խմբակին (համայնավար) տեսակէտները առաջ քշած է, կը յիշեցնեն տեղական թերթերը: Ցիշած է նաեւ Ժորէսը՝ ծափահարութիւններ խլելով իր բարեկամներէն:

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ առաջին քուէարկութիւնը Ժողովին Նախագահը ընտրելու համար: Երեք թեկնածուներ կային. Շնէյթէր (Ժողովրդ. Շարժում), Լը Թրոքէր (ընկերվարական), եւ Քաշէն (Համայնավար): Երեքէն ոչ մէկը կարողացաւ ձայներու մեծամասնութիւնը խմբել իր շուրջ, որմէ ետք Քաշէն հրաժարեցաւ. երկրորդ քուէարկութեան՝ ընկերվարական Լը Թրոքէր ընտրուեցաւ Ազգ. Ժողովի Նախագահ՝ 308 ձայնով: Շնէյթէր ստացած էր 198 ձայն:

Միւս կողմէ Հանրապետութեան Խորհուրդին մէջ (ծերակոյտ) 259 քուէարկողներու վրայ 214 ձայնով եւ տասնրհինգերորդ անգամը ըլլալով Մոնէրվիլ Նախագահ ընտրուեցաւ: Համայնավար թեկնածու Լ'Իւիլիէ ստացաւ 14 ձայն միայն:

Ֆրանսական Միութեան Ժողովին մէջ, երկրորդ քուէարկութեան ութերորդ անգամ ըլլալով Նախագահ ընտրուեցաւ Ալպէր Սարօ 61ի դէմ 84 ձայնով:

Այս շաբթուան ընթացքին Ազգ. Ժողովը պիտի աշխատի ընտրել փոխ–նախագահները, քարտուղարները, յանձնախումբերը, եւայլն: Այսօր՝ հինգշաբթի, պիտի հաստատուի դիւանը:

Մինչ այս մինչ այն, Հանրապետութեան Նախագահ Ռընէ Քոթի լրջօրէն մտահոգուած է նախարարական տագնապով: Նախագահը դիմեց այն անձերուն՝ որոնք պատճառ դարձան, որ կառավարութիւնը տապալի. այս տեսակէտէն առաջին գծին վրայ կուգայ Ալժերիոյ նախկին կառավարիչը, Սուսթէլ: Նոր դահլիճը կազմելու համար կարգ մը անուններ կան, որոնց շուրջ կը խօսուի. — Անթուան Փինէ, Պլէվէն, Կի Մոլէ, Փֆլիմլէն: Հարց է, թէ ո՞վ պիտի կարենայ կազմել նոր կառավարութիւնը տագնապալի այս օրերուն, երբ ՄԱԿի մէջ պիտի քննուի Ալժերիոյ հարցը եւ Ազատագր. Ճակատը գործի անցած է արդէն:

Հանրապետութեան Նախագահը խորհրդակցութիւններ ունեցած է արդէն Ժողովներու Նախագահներուն հետ. Լը Թրոքէր, Ա. Սարօ, Էմիլ Ռոշ եւ Մոնէրվիլ, որուն համար «շատ դժուար է տագնապը լուծել»: Այնուհետեւ, Քոթի ընդունեցաւ վերջին երեք Վարչապետները՝ Մենտէս Ֆրանս, Էտկար Ֆոր եւ Կի Մոլէ, որոնցմէ ետք՝ խորհրդարանական խմբակցութեանց պարագլուխները — Տիւքլօ (համայնավար), Լանիէլ (անկախ), Տէքոն (ընկերվարական):

Նախագահը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները:

Յանոթ է, որ կառավարութիւնը տապալեցաւ Ալժերիոյ հիմնական Օրէնքին պաշտպանութիւնը ստանձնած ըլլալուն համար: Այս առիթով, կ'ըսուի թէ Պաղտատի մէջ տեղի ունեցած ափրիկեան երկիրներու Դեմոկրատներուն համագումարը կարեւոր դեր մը խաղացած է, նկատելով որ բացէ ի բաց դիրք բռնած է Ալժերիոյ Օրէնքին դէմ:

Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատը նամակ մը գրկեց ՄԱԿի համագումարին քաղաքական յանձնախումբի Նախագահին: Այս առիթով ազատամարտերու բանագնացը՝ Եազիտ յայտարարեց. — «Ֆրանսական խորհրդարանը անկարող է Ալժերիոյ նկատմամբ քաղաքականութիւն մը որդեգրելու, հետեւաբար ՄԱԿի միջամտութիւնը պէտք է ըլլայ՝ խաղաղ լուծում մը գտնելու համար»:

ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին յանձնուած նամակին մէջ կը ճշդուի յատկապէս.—

1.— Խորհրդակցութիւն՝ Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատին միջեւ:

2.— Թունուզի եւ Մարոքի մասնակցութիւնը խորհրդակցութեանց:

3.— Ալժերիացի ժողովուրդին անկախութեան բաղձանքներուն համապատասխան լուծում մը:

Երէկ առաւօտ, Փարիզի ձայնասփիւռը յայտնեց, թէ ՄԱԿի օրակարգին վրայ գտնուող Ալժերիոյ հարցը հաւանաբար յետաձգուի՝ մինչեւ որ Ֆրանսա նոր կառավարութիւն մը ունենայ:

× Դշ. օր Ընկերվարականներն ու Արմատականները ընտրեցին իրենց խորհրդարանական խմբակցութեանց Նախագահները:

71 քուէարկողներու վրայ 54 ձայնով Մորիս Տէքոն Ազգ. Ժողովի ընկերվարականներու խորհրդարանական խմբակցութեան Նախագահ ընտրուեցաւ: Այս ձեւով կը յաջորդէ Ռոպէր Վերտիէի, որ անցեալ Յուլիսին հրաժարած էր իր պաշտօնէն՝ արտակարգ իրաւասութեանց օրէնքին քուէարկութեան առթիւ:

Արմատականները կազմեցին իրենց դիւանը՝ որուն Նախագահ ընտրուեցաւ Էտուար Տոլաարիէ:

Օր Օրին

ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր միակ ճարը, դպրոցական խնդրին մէջ, հայերէնի դասընթացքներն են, որոնք հետզհետէ իրենց ցանցը կը տարածեն հոս կամ Ամերիկա: Միւս գաղութներըմ ունին արդէն նախակրթարաններ, որոնք փրկութեան ամէնէն ազդու միջոցներն են սերունդի պահպանման տեսակէտէն: Անոնք աւելի օգտակար եւ աւելի արդիւնաւէտ են քան երկրորդական վարժարանները: Նկատելի է արդարեւ որ պատանին հիմնապէս հայերէնը կը սորվի նախակրթարանին մէջ միայն:

Ըլլայ հոս, ըլլայ Ամերիկա, չունինք ոչ մէկ նախակրթարան: Ֆրանսա բարեբախտ է դարձեալ որ երկրորդական վարժարան հիմնած է ունենալ: Մնացեալը պիտի լրացնեն ուրեմն հայերէնի դասընթացքները:

Այսօր աչքի առջեւ ունինք Ֆրանսայի մէջ եղածները, որոնք կը մատակարարուին զանազան Միութիւններու, եկեղեցական վարչութեանց եւ նոյնիսկ քաղաքին հոգաբարձութեանց կողմէ, իրարմէ անջատ՝ մատակարար մարմինին հայեցողութեամբ:

Քանիցս շեշտած ենք այս էջերուն մէջ այդ դասընթացքներուն ոչ միայն անհրաժեշտութիւնը՝ նուազագոյն չափով մը, նպաստելու համար այլասերման պայքարի մեր ճիգերուն, այլ եւ բացառիկ կարեւորութիւնը, նկատելով որ եղած է չեղած առանք են միայն:

Երբ ընդունինք անոնց այդ հանգամանքը եւ պէտք եղած ուշադրութեամբ նկատի ունենանք անոնց ունեցած առանձնայատուկ դերը, պիտի տեսնենք որ շատ բերեւ սրտով — քիչ մը ամէն տեղ — իրենց բախտին ձգուած են անոնք:

Եթէ չենք յաջողած ամբողջ Ֆրանսայի համար մէկ ազգային վարչութիւն ունենալ, գոնէ սա դասընթացքներուն համար փորձենք կեդրոնական կրթական մարմին մը ստեղծել, միօրինակ ծրագրով մը մատակարարելու համար զանոնք:

Ժամանակին Պոլսոյ մէջ Ուսումնական Խորհուրդ մը ունեցած ենք որ իր ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած էր բոլոր քաղաքին դպրոցները — հարիւրէ աւելի — միօրինակ ծրագրով, գիրքերու նոյն ցանկով, բարոյական լրիւ պատասխանատուութեամբ:

Պիտի ըսէք նոյն պայմաններու մէջ չենք: Հասկնալի է, բայց փորձած ե՞նք ստեղծել այդ կեդրոնական մարմինը ներդաշնակ ձեւով մը վարելու համար դպրոցական գործը:

Ասկէ առաջ Փարիզը փորձեց պիտի ըսուի եւ կրթական մարմին մըն ալ կազմեց, բայց երբ հետեւողական չէ այդ մարմնին աշխատանքը եւ պատահական կերպով այս կամ այն անդամին հայեցողութեան եւ աշխատելու ընդունակութեան վստահուած է, պարզ է որ արդիւնաւոր չիկրնար ըլլալ:

Մեր բոլոր մատակարար մարմիններուն պէտք է քիչ մը աւելի ուշադրութիւն եւ ջերմութիւն:

Քիչ մը աւելի հոգածութիւն եւ նոյնիսկ ճառանգութիւն մեր հայերէնի դասընթացքներուն համար:

ՆՈՃԻ

ՀԻՒՍԷՅՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԸ ԽՕՍԻ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ ԴԷՄ

Յորդանանեան Խորհրդարանին հանդիսաւոր բացումը կատարելով՝ Հիւսէյն թագաւորը յայտարարեց, թէ Եգիպտոս եւ Սուրիա խզեցին իրենց համաձայնութիւնը՝ ի մասին յորդանանեան բանակին դէնք հայթայթելու:

Արդարեւ, այս տարուան մէջ կնքուած համաձայնութեամբ մը, Գահիրէ, Դամասկոս եւ Ռիատ պիտի օգնէին Յորդանանի, նախապէս Անգլիոյ տուած տասներկու միլիոն ոսկիին փոխարէն: Արաբիան միայն կատարած է իր պարտականութիւնը:

Թագաւորը դատապարտեց միամտանակ համայնավարութիւնը, որ խռովութիւններ կը սերմանէր Յորդանանի մէջ: Հիւսէյն աւելցուց, թէ Յորդանան ոչ մէկ օտար ուխտի պիտի յարի եւ

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՍՏԸ ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Վերջին մէկ քանի տարիներուն, մէկէ աւելի գրողներ մասնաւոր քննութեան մը կ'ենթարկեն մեր գրականութեան արդի վիճակը :

Բաղդատութեան դնելով անցեալն ու ներկան, շատերը, չըսելու համար բոլորը, կուգան այն եզրակացութեան թէ մեր նոր կամ ժամանակակից գրականութիւնը չունի անցեալին փայլը: Աւելի ճիշդ՝ ունինք գրականութիւն մը, այսօր ալ, բայց առանց հին անուններու տաղանդին կամ յեղաշրջող զօրութեան :

Քիչեր միայն, յաւակնութեամբ լեցուած, յայտարարեցին պահ մը, թէ մեր նոր գրականութիւնը գրաղէտ դէմքեր ունի, որոնք ստուերի, նոյնիսկ մութին մէջ կը ձգեն հինները. Թէ ունինք նորաձեւ գրողներ, որոնք շատ աւելի հեռուն են գացեր, քան... Զօհրապն ու Երուխանը :

Անպատասխանատու յայտարարութիւն՝ որուն շատ ալ կարեւորութիւն տըւող չեղաւ, բարեբախտաբար: Եւ հին արժէքները պահեցին իրենց դիրքն ու փայլը :

Անշուշտ, նորերը, որոնք այժմ «նոր» չեն, նոյնիսկ «հին» են արդէն կամ «հին»նալու վրայ, զուրկ չեղան արժէքէ : Ոչ ալ տաղանդէ: Տաղանդը չի պակսիր մեր գըրողներէն շատերուն :

Հակառակ ասոր սակայն, Սփիւռքի վերջին 35ամեայ գրականութիւնը չկըրցաւ տալ լայնաշունչ գրական շարժումի մը խորունկ արձագանգը: Տրուեցան քանի մը ուշագրաւ գործեր, մասնաւորապէս վէպի կալուածէն ներս: Համաստեղի «Գիւղը» հայկական աւերակ ու մոռցուած գաւառը բերաւ մեզի. Շ. Շահնուրի «Նահանջը Առանց Երգի»ն՝ գրական նոր թուական մը բացաւ, բայց շարժումը չշարունակուեցաւ նորերուն կողմէ: Անշուշտ, հիներէն մէկ - երկուքը կարեւոր գործեր տուին. Օշական տուաւ իր «Մնացորդաց»ը, խորունկ վերլուծումներով. Զարեան՝ տուաւ իր «Նաւը Լերան Վրայ», արուեստով, եւ Համաստեղ իր «Սպիտակ Ձիաւորը» տուաւ, հայ կեանքի լայնածիր մէկ պատկերումը. սակայն միջին սերունդէն, եւ կամ աւելի երիտասարդ սերունդէն գրողները չտուին իրենցմէ սպասուած գործերը, որոնք համապատասխան ըլլային իրենց յեղաշրջողի յաւակնութիւններուն կամ անցեալը ժխտելու անկարելի ճիգերուն :

Ձենք կրնար ըսել թէ մասնակի յաջողութիւններ չարձանագրուեցան, վերջին երեք տասնամեակներուն, մասնաւորապէս վէպի ու նորավէպի կալուածին մէջ : Նարդունի, Ն. Պէշիկթաշլեան, Հ. Զարդարեան, յետոյ Մ. Իշխան եւ ուրիշ մէկ երկու անուններ տուին ուշադրութեան արժանի գործեր, բայց չբացուեցան գրական նոր ճամբաներ :

Ձենք խօսիր մեր գրականութեան քերթողական գծին մասին, որ յուզումի աղբիւր միայն բերաւ, առանց խորունկէն լուսած ցեղային կամ մարդկային արձագանգներու. տրտում կամ կենսալից բացագանչութիւններու :

Կրնանք հաստատել սակայն, որ մեր գրականութեան ամէնէն բեղուն դաշտը՝ ուսումնասիրական, գրականութեան պատմութեան մարզը եղաւ, ուր Օշականի հոյակապ «Համապատկեր»ները, ինչպէս նաեւ Կ. Սասունիի եւ Հայր Ճանաշեանի գրականութեան պատմութեան նուիրուած հատորները եւ Մ. Թէօլէօլեանի երկհատոր, երկարաշունչ ու աշխատուած գործը՝ «Դար մը Գրականութիւն», լայն հորիզոններ բացին եւ մեր հին ու նոր գրականութիւնը հարստացուցին :

Սակայն, հակառակ այս հաստատումներուն, մեծ է թիւը դժգոհներուն մեր գրականութեան ներկայ վիճակէն: Ցեղաշրջող, շունչով հզօր ու համազգային կեանքը ընդգրկող գործեր չտրուեցան, յատկապէս քերթողական կալուածէն ներս, ուր կը փնտռուէր Վարուժանի մը արու ու խորունկ շունչը, Սիամանթոյի մը հեղեղային թափը, Մեծարենցի մը նըրբազգած ու խորունկէն հաղորդական հեծեծանքը, Զարիֆեանի մը մտերիմ, այլ ցաւագին զրոյցը:

Ձենք ըսեր թէ բոլորովին ամայի է այս գիծը: Աճառոն մը, Ա. Երկաթ մը, Ս. Սահակեան մը, Բ. Թօփալեան մը, Ծառուկեան ու Իշխան, կենդանի կը պահեն քերթողական ճրագը, յիշելով միայն հիներն ու Միջին սերունդէն քանի մը անուն: Սակայն, բացակայութիւններու կը զգայ կարդացող ու գրող սերունդը :

Պատճառները շատ են անշուշտ, մեր գրական ընդհանուր այս համապատկերին կազմութեան :

Մեր ժողովուրդի ցրուած վիճակը, մեր քաղաքական ու ազգային պայմանները, յաւակից բոլոր տագնապներով, կը ջլատեն հայ հոգիի թռիչքները: Ազգային այս կացութեան հետ, զուգընթացաբար, մեր ժամանակի նիւթապաշտ ոգին եւ գաղափարական ձգտումները, ուրիշ պատճառներ են, որոնք կը խամրեցնեն գրականութեան եւ քերթողութեան ծաղիկները:

Ալեկոծութեան մը ընթացքին, ո՞վ կրնայ առուակի մը գլգլոցը լսել, ժխորի մը մէջ ո՞վ կրնայ նուագի մը քաղցրութիւնը զգալ կամ ջութակի մը հծծիւնը՝ ճայթմուկին մէջ :

Այս բոլոր՝ շփոթութիւններուն, մութ ու մռայլ պահերուն, կաշկանդումներուն եւ մեղադրանքներուն հետ կը մասնանշուի նաեւ մեր գրական քննադատութեան պակասը :

Մէկէ աւելի գրողներ, դեռ վերջերս, դժգոհութիւն կը յայտնէին, թէ չունինք գրական քննադատներ, կամ եթէ ունինք ալ, լուռ են անոնք եւ չեն բերեր իրենց նպաստը՝ մեր գրականութեան ծաղկումին :

Դիրքերը կը հրատարակուին, սակայն չկան քննադատներ, որպէսզի զատեն երամէ ոսկին ու երկաթը. Նոյնիսկ խաղանեն արժէքէ զուրկ գործերը եւ լոյսին բերեն ճշմարիտ տաղանդները :

Ճշմարիտ քննադատութիւն գոյութիւն չունի. կայ միայն գովեստ կամ պարսաւ :

Եւ ոմանք կը բացականչեն նոյնիսկ.

— Ո՞ւր է Օշականը ...

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

Պ. Օննիկ Պէրպէրեան ծանօթ երգահանը հրաւիրուած է վարելու Ֆիլատէլֆիայի Ֆիլարմոնիք օրքէստրան յառաջիկայ Հոկտեմբեր ամսոյն: Այս առթիւ հաճոյքն ունեցայ զինքը ընդունելու եւ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ստանալու այդ շահեկան ճանապարհորդութեան մասին, որ երկրորդ անգամն է լինելու (առաջինը 1954ին):

Պ. Պէրպէրեան իբրեւ յայտագիր ունի իր գործերէն մի շարք, ուր կ'երեւին Ամերիկայի մէջ իր առաջնորդութեամբ՝ արդէն նուագուած «Հայկական համանուագը, դաշնակի հայկական քոնչերթոն», եւայլն, ինչպէս նաեւ Նայիրին եւ Հայրենիք համանուագները, որ դեռեւս ծանօթ չեն Ամերիկայի մէջ :

Այդ գործերէն զատ, Պ. Պէրպէրեանը կուտայ Ֆիլատէլֆիայի մէջ, այս ամառ իր յօրինած ջութակի հայկական քոնչերթոյին առաջին ունկնդրութիւնը :

Այդ քոնչերթօն բաղկացած է երեք մասերէ եւ նուիրուած է հեղինակին տարաբախտ եղբօր Շահան Պէրպէրեանի յիշատակին: Այստեղ աւելորդ չեմ համարում «Մարմարա» թերթին մէջ երեւած յօդուածից (ստորագրուած Պ. Արմենակ Փափազեանի կողմէ, 27 Հոկտ., 1956 Թ.) մի քանի տեղեկութիւններ տալու մեր հասարակութեան՝ ողբացեալի մասին):

« Դաստիարակ, ուսուցիչ, ատենաբան, փիլիսոփայ, գեղագէտ, պարատեղծ, երգահան: Այս յատկութիւններէն միայն մէկը պիտի բաւէր իմաստ մը տալու համար անհատական կեանքի մը հազուադէպօրէն միացած իր անձին մէջ՝ անոնք խորհրդաւոր կապերով կը հաղորդուէին իրարու եւ իւրաքանչիւրը միւսներէն կը ստանար անօրինակ լիութիւն մը եւ տակ մը յաւելուածական տարածութիւն »:

Հաղորդեմ այժմու մի քանի մանրամասնութիւններ այդ գործին մասին, շնորհիւ հեղինակի սիրալիրութեանը.

Առաջին շարժումը — Ափասիոնաթօ, մարդուս պայքարն է իր անողոք ճակատագրին դէմ, պայքար մը ուրկէ մարդս յաղթահարուած դուրս կուգայ:

Երկրորդ շարժումը — Լանթօ տոլորօզօ, այն մըն է զոր մարդը կը հեկեկէ երբ իր սիրելին անդարձ բաժնուած է իրմէ : Իսկ երրորդ շարժումը՝ Ռօնտօ ֆինալ, առոյգ ռիթմով ուրախ պար մըն է, որ կ'արտայայտէ մարդուս հակազդեցութիւնը յուսահատութեան դէմ :

Այս գործին մէջ ժողովրդական մոթիֆները ունին իրենց առաջ դերը: Հեղինակը հայ երաժշտական բարձրագոյն ոճ կ'ուզէ ստեղծել մեր ժողովրդական «քաղհանչ»էն :

Այս հոյակապ գործին պաշտպանն լինելու են երկու շնորհալի հայ արուեստագիտուհիներ.

Ջութակը — Օր. Աճէմեան

Երգը — Օր. Անիթա Դէրեան :

Ֆիլատէլֆիայէն յետոյ Պ. Պէրպէրեանը կը շարունակէ նուագահանդէսներ տալու Պոսթոն, Շիքակօ, Նիւ Եորք եւ Լոս Անճելըս :

×

Այս այցելութիւնը առիթ կը տայ ինծի յիշեցնել Օննիկ Պէրպէրեանի արտակարգ գիտնական եւ թէ երաժշտական պատրաստութիւնը: Իր հայրը՝ նշանաւոր դաստիարակը Պէրպէրեան Քոլէժի հիմնադիրը, որ այնքան մեծ դեր կատարած էր տաճկահայ մտաւորական կեանքին մէջ, իր որդոց լայն ուսում տուած է: Պ. Օննիկը Լոզանի համալսարանը աւարտած է 1900 թուին իբրեւ լիսանսիէ էս սիանս մաթէմաթիք է Ֆիզիք:

1911 Թ. եկած է Փարիզ նուիրուելով երաժշտութեան, աշխատելով թէ Սքօլա Քանթօրիւմ եւ թէ Կոնսերվատորիա : Իր վարպետները եղած են հռչակաւոր Վենսան տ'էնտի, Շ. Վիտոր եւ Ժան Հիւրէ : Իր առաջին գործը դաշնակի համար գըրուած շատ յայտնի Տիւրան երաժշտական տունը հրատարակած էր (1912), ինչպէս եւ «Այգաբացի երգերը», որին թիւը չեմ յիշում: Այնուհետեւ ահագին շարք գործերի, որին մի մասը պիտի ջանամ յիշատակել, մանաւանդ իր սէմֆոնիստի կարողութիւնը հայկական թէ կրօնական եւ թէ ժողովրդական երաժշտութիւնը ներդաշնակելու եւրոպական սէնֆոնիք օրէնքներով: Ահա մի քանի տիտղոսները «Փառաւոր պատարագ հայկական», «Նաբեկ» (կրօնական սէմֆոնի), «Հերոսի կեանքը», բազմաթիւ սէմֆոնիկ գործեր: Ունի եօթը պարախաղեր (պալէ), օպերա «Պրոմեթէ» եւ այն բոլոր վերջին գործերը, որ պիտի լսուին Ամերիկա այս աշնան եւ գարնան 1958ին:

Ինչպէս չյարգել եւ չգնահատել այսքան լուրջ եւ երկարատեւ, ազգին պատիւ բերող գործունէութիւնը եւ չմաղթել յաջողութիւն իր երաժշտական ճանապարհորդութեան համար :

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ՔԷՆԶԻՆԿԹԸՆԻ ՄԱՆՈՒԿԻՆ ՀՐԱՇԱԳԵՂ ՀԷՔԵԱԹԸ

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ

Այս դժնդակ պահուն, իրեն օգնութեան կը հասնի ամերիկացի մեծահամբաւ դրամատուրգ՝ Օ'Նէյլի դեռատի աղջիկը՝ Ունան, որ իր սէրն ու համակրանքը ընծայելով մեծահոգի ու մեծատաղանդ արուեստագէտին, կ'ամուսնանայ անոր հետ հակառակ իր հօր կամքին, կը կազմէ անոր հետ երջանիկ ընտանիք մը, որուն անստուեր կեանքը կը շարունակուի մինչեւ այսօր սիրասուն զաւակներու հոյլի մը մէջ :

×

Միջազգային գեղարուեստի ընտանիքին մէջ արտակարգ ու բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ Չարլի Չէփլին, որովհետեւ ան ինչպէս որ եզակի ու բացառիկ տուեալներով օժտուած անձնաւորութիւն մըն է:

Ինք է որ կ'արտադրէ իր ժապաւէնները, ինք է որ կը բեմադրէ զանոնք, ինք է գլխաւոր դերակատարը, ինք է որ կը ձայնագրէ ժապաւէնին երաժշտութիւնը եւ ինք է որ կը ղեկավարէ համանուագը երբ կատարեալ ու փորձագէտ ղեկավար մը՝ կը նուագէ ջութակ, երգեհոն եւ դաշնակ: Իր նախընտրութիւնները կ'երթան դէպի Պախի երաժշտութիւնը : Կը խօսի ութ լեզուներ եւ նոյնիսկ կը հասկնայ խուլ - համրերու լեզուն: Կը մեքենագրէ վարպետօրէն իր բոլոր ձեռագիրները, իր դերակատարներուն դերերը ինք կ'արտագրէ նախապէս, եւ այդ արտագրութեանց կը կցէ իւրաքանչիւր դերին տեսակ մը կենսագրականը, որպէսզի դերակատարները աւելի լաւ ըմբռնեն իրենց յանձնուած դերերուն հոգեբանութիւնը :

Իր նախավերջին գործը՝ «Բեմին լոյսերը» իր ժամանակին մեծ հետաքրքրութեան արժանացաւ : Այս ժապաւէնը կը ներկայացնէ պատմութիւնը կրկէսի մը մէջ աշխատող հոյիտ Գալվէրոյին, որ նմանութեան հարազատ դիծեր ունի իր իսկ թշուառ անցեալին հետ :

«Բեմին լոյսերը»ին համար, որ իր 81րդ արտադրութիւնն է եղած, Չարլի Չէփլին ծախսած է իր հարստութեան կէսը ...

Այդ ժապաւէնին հրապարակ ելած օրն իսկ, Չէփլին յայտարարած էր թէ իր վերջին գործը պիտի ըլլար ատիկա :

Սակայն, հակառակ այդ յայտարարութեան, Չէփլին տուաւ նաեւ ուրիշ նոր գործ մը՝ «Թագաւոր մը Նիւ Եորքի մէջ», որ ինչպէս ըսինք մեր պատմութեան սկիզբը, մեծ աղմուկ հանեց միջազգային մամուլի շրջանակներուն մէջ :

×

Այս է ահա իր համառօտ գիծերուն մէջ Քէնզինկթընի մանուկին հրաշագեղ հէքեաթը :

Դժբախտութեան ու թշուառութեան մէջ ծնած ու մեծցած մանուկը, իր յարատեւ աշխատանքին, իր բացառիկ ձիրքերուն շնորհիւ դարձած է այսօր աշխարհի լաւագոյն եւ ընտիր անձերէն մին, առարկայ ընդհանուր հիացման :

Քէնզինկթընի մանուկին հրաշագեղ հէքեաթը դարեր շարունակ պիտի ապրի, յաւէտ նման Կրիմի եւ Անտերսընի հէքեաթներուն, որոնք նոյնպէս խանդավառած, խրախուսած եւ խթանած են բազմահազար մանուկներու երեւակայութիւնը :

Ու դարերը պիտի յիշեն հիացումով Չարլի Չէփլինի անունը, որ Քէնզինկթընի ցեխերէն հասած է այսօր փառաւոր հանգրուան մը, ուրկէ հեզիկ ու ժպտուն կը նայի մեզի, առանց յոխորտանքի, իբրեւ բարի ու համեստ արուեստի իշխան մը :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(4 վերջ)

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

Ա.

ԽՄԲ.— Վերջերս Լը Մոնտ, գլխաւոր աշխատակիցներէն Ֆիլիփ Բէն գնաց Մոսկուա՝ երիտասարդական փառատօնին առիթով: Ծանօթ լրագրողը շահեկան յօդուածաշարք մը հրատարակեց «Խ. Միութեան հակակուսակցական խմբակին շնորհազրկումէն ետք» ընդհանուր խորագիրով, որ համայնապատկերն է խրուշչեւեան Ռուսաստանի եւ արբանեակներուն : Ստորեւ կը ներկայացնենք գլխաւոր մասերը :

Քաղաքական լրագրողի մը համար, որ կը զբաղի յատկապէս համայնավար աշխարհին անցուդարձերով, Մոսկուայի Երիտասարդական Փառատօնը լաւագոյն առիթն էր՝ խորհրդային անցագիր մը ձեռք ձգելու համար. անցագիր մը՝ որ տարիներէ ի վեր կ'ուզէր ունենալ: Բնականաբար, փառատօնը չէր իր հետաքրքրութեան առարկան: Արդարեւ, երկու երեք օրուան ընթացքին արտակարգ վիճակ մը ստեղծուած էր. հսկայական ցոյցեր, օտարներու հանդէպ սիրալիր վերաբերմունք, հետաքրքրութիւն՝ տարբեր երկիրներէ եկողներուն հանդէպ: Սակայն, լրագրողին համար այս անցուդարձերը շուտով միօրինակ կը դառնան եւ ուրիշ դէպքեր կուգան սրել իր հետաքրքրութիւնը :

Եթէ ճիշդ է, որ խորհրդային վարչակարգը աշխարհի որեւէ երկրին վարչակարգին կը նմանի եւ Մոսկուա չի նմա—

Նոր ուրիշ մայրաքաղաքի, ուրեմն հարիւր անգամ աւելի ճիշդ է, որ Մոսկուայի մէջ լրագրողի մը աշխատանքը նոյնը չէ, ինչպէս՝ ուրիշ երկիրներու մէջ: Այս է նաեւ կացութիւնը արբանեակ երկիրներուն մէջ: Օտար մը, այնտեղ չի կրնար հանդիպիլ մարդոց՝ որ կ'ուզեն «բան մը գիտնալ» եւ այս բոլորը հասկնալու համար՝ հարկ չկայ մինչեւ Մոսկուա երթալու ·

Սակայն Փառատօնը լաւագոյն առիթն էր յարաբերութիւններ ստեղծելու համար: Առաջին անգամ ըլլալով, հարիւր հազարաւոր, նոյնիսկ միլիոնաւոր խորհրդային քաղաքացիներ ո՛չ միայն հսկողութեան տակ առնուեցան օտարներու չմօտենալու համար, այլեւ, ընդհակառակն, պաշտօնապէս եւ ջերմօրէն առաջ մղուեցան՝ անոնց հետ շփումներ ունենալու համար: Քառասուն տարիէ ի վեր, առիթ ո՛չ ոք տեսած էր Մոսկուայի մէջ: Ի՞նչ կ'անցնէր կը դառնար: Կարգ մը մարդիկ կային, որոնք գիտէին իրողութիւնը, անշուշտ Արեւմտեաններէն կը պահէին այդ բոլորը, սակայն արեւմտեան երկիրներէ եկած իրենց բազմաթիւ գաղափարակիցներուն կը խոստովանէին:

Հակառակ անոր, որ լրագրողներէն շատեր կասկածելի վաւերականութեամբ լուրերով բեռնաւորուած վերադարձան իրենց երկիրները, թէեւ անոնցմէ շատեր անհիմն չէին: Խրուշչեւի դիրքը ո՛չ թէ միայն տկարացած էր Նախագահաց Խորհուրդին մէջ (Փրեզիտիում), այլեւ ինք չնորհազրկուած էր արդէն. իր անկումը հաղորդող ցեկոյցը պատրաստուած էր. Մոսկուայի զանազան շրջանակներուն մէջ խօսք կը դառնար նաեւ, թէ անոր հեղինակն էր Շեպիլով, որ այն ատեն կուսակցութեան գաղափարական քարոզչութեան ղեկավարն էր:

Կարգ մը շրջանակներ կը յայտնեն, թէ ուրիշ ձեւով կարելի չէ բացատրել Խրուշչեւի ատելութիւնը՝ իր նախկին «ձագուկներին դէմ: Սակայն, երկու մարդոց խզումը լուրջ պատճառներու արդիւնք էր: —

Եթէ Շեպիլովի ցեկոյցը հրատարակուէր՝ Խրուշչեւի անկումը անխուսափելի էր: Այսուհանդերձ, ոչ մէկ նշան ցոյց կուտայ, թէ Խրուշչեւ իր դիրքը պահած է շնորհիւ մարեշալ Ժուկովի եւ բանակին օժանդակութեան, ինչ որ կը մտածեն արեւմտեան շրջանակները: Ճիշդ է, որ անոնք իրենց դերը ունեցած են, սակայն շատ ուշ: Նախագահաց Խորհուրդի փոթորկալի նիստին մէջ, ուրիշ մէկն է որ խաղաց վճռական դերը: Շեպիլովի պատրաստած ցեկոյցը չհրատարակուեցաւ՝ որովհետեւ ոչ ոք կարողացաւ բռնանձնել անոր գործադրութիւնը: Մինչդեռ, անդին, փոքրամասնութեան մէջ մնացած Խրուշչեւը վայրկեան մը իսկ չհեռացուց իր հսկողութիւնը՝ կուսակցութեան վրայէն:

Շատերու համաձայն, Խրուշչեւ անակնկալի եկած էր իր թշնամիներուն յարձակումէն, ինքնավստահութիւնը կորսնցնելով: Առեն մը հաւատացած է՝ թէ իր ճակատագիրը որոշուած էր արդէն: Զինքը փրկած են Կեդրոնական Կոմիտէի անդամ Տիկին Ֆուրցեւա եւ Իգնաթով:

Ամէն պարագայի մէջ, մէկ իրողութիւն ճիշդ է, որ Իգնաթով եւ Տիկին Ֆուրցեւա աճապարանքով գումարեցին Կեդր. Կոմիտէի ժողովը: Ծանօթ է, որ այս ժողովը որոշուած էր վերջին վայրկեանին, անակնկալի բերելով բոլոր անդամները: Այս պարագան ի յայտ եկաւ նոյնիսկ Փարիզի մէջ, ուր գտնուող խորհրդային գեսպանը՝ Վինոկրատով (Կեդր. Կոմիտէի անդամ) ուշ գիշերին հեռաձայնեց Ֆրանսական իշխանութեանց, որ իրեն տրամադրեն զինուորական օդանաւ մը, անյապաղ երթալու համար Արեւելեան Պերլին, ուր խորհրդային օդանաւ մը կը սպասէր իրեն:

Կեդր. Կոմիտէի ժողովին միակ նպատակն էր՝ ընդդիմադիրները ջախջախել:

Եթէ Խրուշչեւի յաղթանակը այլեւս իրականութիւն կը դառնար Կ. Կոմիտէի նստաշրջանին բացումով, պէտք է գիտնալ, թէ մարեշալ Ժուկովի ճառը իր մեծ դերը կը խաղար անոր մէջ: Ժուկով ո՛չ միայն յայտարարեց թէ բանակը պիտի մերժէր օժանդակել Մոլոթովի եւ Մալենկովի, այլեւ քննադատեց ընդդիմադիր շարժումին վարիչները: Ինք էր, որ առաջին անգամ ըլլալով դատապարտեց Մալենկովը «Լենինկրատի հարցին» մէջ, որուն զոհ գացին քաղաքին 6 հարիւր ընտիր համայնավարները: Մոսկուայի մէջ կը մտածեն, թէ մարեշալը անհաշտ ոխ մը ունէր Մալենկովի դէմ:

Արտասահմանի մէջ, կարգ մը մարդիկ դժուարով հաւատք ընծայեցին Խ. Միութեան պաշտօնական յայտարարութեան, ի մասին «հակակուսակցական խմբակ»ին: Նոյնիսկ՝ կասկածեցան: Անոնց համար դժուար էր հաւատալ, որ Մալենկովի եւ Մոլոթովի նման վարպետ հնարամիտները փորձած էին ձերբազատուիլ Խրուշչեւէն, առանց ապահովելու զօրաւոր դաշնակիցներ՝ իրենց հետ: Սակայն, Մոսկուայի մէջ արուած ծանօթութիւնները կը ջրեն այս կասկածը: Մալենկով եւ Մոլոթով գործակիցներ չփնտռեցին, մտածելով որ՝ փոքրամասնութեան մէջ մնալով, Խրուշչեւ պիտի հրաժարէր ճիշդ այնպէս, ինչպէս բրաւ Մալենկով 1955ին: Նոյնիսկ այնպէս կը թուի, թէ Մալենկով եւ Մոլոթով նպատակ չունէին Խրուշչեւը արձակելու Նախագահաց Խորհուրդէն: Այս ձեւով, կարելի է ըսել, որ դաւադրութիւն չկար:

Իշխանութեան պայքարը Մոսկուայի մէջ վերջացաւ այն օրը՝ երբ վճռական քուէարկութիւն մը եղաւ Կեդր. Կոմիտէի մէջ (Յունիս 29):

Խրուշչեւն ու իր գործակիցները, այս յաղթանակէն քանի մը ժամ վերջ երկար նամակ մը խմբագրեցին, որ յաջորդ օրն իսկ կարդացուեցաւ Խ. Միութեան բոլոր

ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹ ՄԸ ԵՒ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ՈՍԿԻՆԵՐԸ…

ԽՄԲ.— Թրքական թերթ մը՝ «Եէնի Սապահ» Պոլսոյ Պատրիարքին Լիզպոնա մեկնումին առիթով տարօրինակ լուր մը հրատարակած է: Ստորեւ՝ թերթին լուրը եւ Պոլսոյ «Մարմարա»յի բացատրութիւնները:

Քաղաքիս մէջ գաղտնի ոստիկան մը կը փնտռուի, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ պաշտպանել այն ոսկիները, որոնք մօտերս Լիզպոնէն քաղաքս պիտի բերուին:

Մեր հին մէկ քաղաքացին՝ քարիւղի թագաւոր միլիառատէր Կիւլպէնկեան, որ միջոց մը առաջ մեռած էր Ամերիկայի մէջ իր ողջին ձգած կտակագրով մը փափաք յայտնած էր, որպէսզի Թուրքիոյ Հայոց հան. հաստատութեանց եւ վարժարաններուն համար ալ օգնութիւն կատարուի: Կիւլպէնկեանի դուստրը, իր հօր այս կտակը գործադրելու նպատակաւ միջոց մը առաջ քաղաքս եկած, տեղւոյն վրայ տեսած եւ քննած էր հայ համայնքի պէտքերը եւ վերադարձած էր:

Երիտասարդ Կիւլպէնկեան քանի մը օր առաջ քաղաքիս Հայոց Պատրիարքին նամակ մը գրելով յայտնած է, թէ հայ համայնքի կարիքներուն համար պատրաստ է 170 քիլօ ոսկի յատկացնելու եւ աւելցուցած է թէ այդ ոսկիները պիտի յանձնուին Լիզպոնի մէջ:

Պատրիարքը քանի մը օր վերջ իր օգնականին հետ Լիզպոն պիտի մեկնի բերելու համար ոսկիները: Կ'ըսուի թէ գաղտնի ոստիկան մը կը փնտռուի ճամբու ընթացքին պաշտպանելու համար ոսկիները:

Շահագրգռուող պատկան իշխանութեանց հետ, ոսկիները ներածելու համար անհրաժեշտ համաձայնութիւնը գոյացած է:

Ոսկիները պիտի յանձնուին Թուրքիոյ Կեդրոնական Դրամատունը եւ փոխարժէքը պիտի գանձուի: Օրուան սակին համաձայն կ'ենթադրուի թէ այդ ոսկիները պիտի արժեն մօտ երեք միլիոն լիրա:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

շրջաններուն մէջ: Հազարաւոր ժողովներ եղան՝ կուսակցութեան անդամներուն հաղորդելու համար եղելութիւնը: Նամակին պարունակութիւնը գաղտնի պահուեցաւ, սակայն, կը կարծուի թէ մամուլին համար պատրաստուած ցեկոյցը այդ նամակին խտացումն էր: Այսուհանդերձ, պաշտօնական ցեկոյցին մէջ «հակակուսակցական խմբակ»ին դէմ եղած ծանր արտայայտութիւնները զեղչուած էին:

Հակառակ անոր, որ այդ նամակը Յունիս 30ին արդէն սեփականութիւնը դարձած էր հազարաւոր մարդոց եւ կիներու, Մոսկուայի արեւմտեան դեսպանատուներն ու լրագրողները ոչ մէկ տեղեկութիւն ունեցան անցած դարձածէն: Արդարեւ, խորհրդայինները գիտեն պահել իրենց գաղտնիքը՝ երբ ուզեն.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան 1957 Սեպտեմբեր 13ի հրամանագրով՝ Հայկ Յովհաննէս Մելքումեան նշանակուած է Հայաստանի Ներքին նախարար:

Նոյն օրուան հրամանագրով՝ նախկին Ներքին նախարար Գ. Վ. Գիւկոնով իր պաշտօնէն արձակուած է, այլ աշխատանքի անցնելու համար:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ մէջ բացուած է հանգստեան նոր տուն մը: Զանազան շրջաններէ հանգստացողներու առաջին խումբը այնտեղ ժամանած է արդէն (մօտ 50 հոգի):

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ ձուլուած են Յովհաննէս Թումանեանի, Ա. Սպենդիարեանի, Մուրացանի եւ կարգ մը այլ մտաւորականներու պղնձեայ կիսանդրիները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ այգեկութքը սկսած է արդէն եւ վերջանալու վրայ: Այս տարուան խաղողի բերքը արդիւնաւոր եղած է:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ արդիւնաբերութեան համաշխարհային ցուցահանդէսին Հայաստան մասնակցած է ելեկտրական իր արտադրութիւններով:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած են Խ. Միութեան Լենինի շքանշանակիր Պետական Ակադեմական Թատրոնի արուեստագէտներուն կարգ մը համերգները:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ շրջանի Ապագայ գիւղին մէջ այս տարի 12 հեկտար հողի վրայ եգիպտացորեն մշակուած է: Անասուններուն կեր հայթայթելու նպատակով, որոշուած է 15 հեկտար հողի վրայ եւս մշակել եգիպտացորեն:

Անկասկած այս լուրը մեծ գոհունակութիւն պիտի պատճառէ մեր հայ հայրենակիցներուն:

ՄԱՐՄԱՐԱ.— Մեր ստացած լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն Պատրիարքարանի շահագրգռուող շրջանակները քմծիծաղով դիմաւորած են ոսկիներու պաշտպանութեան համար ոստիկան մը փնտռելու մասին «Եէնի Սապահ»ի տուած այդ գրութիւնը բազմաթիւ թիւրիմացութիւններ եւ սխալ տեղեկութիւններ կը պարունակէ: Կիւլպէնկեանի մահուան վայրէն մինչեւ դուստրին (հաւանաբար Ռօպէր Կիւլպէնկեանի կ'ուզէ ակնարկել) Իսթանպուլ ժամանումը եւ ժառանգական միւս հարցերը, թերի կամ թիւր կերպով ներկայացուած են: Այդ լուրին իրականութեան համապատասխանող բաժինը միայն այն է, թէ Ս. Պատրիարք Հայրը եւ Պ. Շէլլէֆեան Լիզպոն կը մեկնին, տեղւոյն վրայ վերջնականապէս կարգադրելու համար Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ Իսթանպուլահայ համայնքի կարիքներուն յատկացուած բաժինի հարցը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԿԱՅԾԵՐ

Զ.

ԴՊՐՈՑ

Ես մինչեւ այսօր չեմ կարող հեռացնել այն ծանր եւ անախորժ տպաւորութիւնը, որ թողել է իմ վրայ այդ – բանը … Նրա ամէն մի տառը, կարծես թէ ուզում էր վիշապի նման ինձ կուլ տալ… գիշերներն անգամ հանգիստ քուն չունէի… երազներիս մէջ նոյնքան տանջւում էի, որքան զարթուն…: Ինձ երեւում էր, որպէս թէ ՃԸՆ, մէյմունի նման աղճեւ բըրդած, իր զզուելի ականը ծամածռելով, ուզում էր վախեցնել ինձ… ՅԸՆ, մի մեծ մողէզ դարձած, վազում էր, որ ծոցս մտնի…: Ամէնից աւելի ես ատում էի ՂԸՆ, նա միշտ երեւում էր ինձ վիզը ծռած ուղտի պէս… ես շատ էի վախենում ուղտից: Բայց մի տառ, որին ես շատ սիրում էի, էր ՕՆ. ես նրան խիստ շատ ճանաչէի, որովհետեւ նա նման էր գեղեցիկ Սօնայի բոլորակ աչքերին…

Նազելի Սօնա, քո անունը յիշելու ժամանակ ես բոլորը, բոլորը մոռանում եմ, ինչ որ կրեցի այն դժոխքի մէջ… դու էիր իմ մխիթարութիւնը … դու էիր քաղցրացնում իմ տխուր ժամերի դառնութիւնը …

Սօնան վարժապետիս աղջիկն էր: Ես իմ կեանքում չեմ տեսել մի այնպիսի բարի եւ անմեղ բնաւորութիւն: Պատահում էր, երբ վարժապետս ծեծում էր ինձ, Սօնան մի թաքուն տեղ նստած, լաց էր լինում: Խեղճ աղջիկ, ի՞նչու էր լաց լինում նա:

Է.

ՍԻՐՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ԶԳԱՑՄՈՒՆՔԸ

Վարժապետիս ընտանիքը կազմում էին երեք հոգի՝ կինը՝ որդին եւ փոքրիկ Սօնան:

Նրա կնոջը կոչում էին Գիւլ – ջհան. չնայելով իր գեղեցիկ անուանը, որ նշանակում է աշխարհի վարդը, երեց – կինը աշխարհի ամենաայլանդակ արարածներից մէկն էր: Այսուամենայնիւ, տէր հայրը, եթէ չասենք սիրում էր, բայց բաւականին յարգում էր նրան: Թէեւ պատահած ժամանակ մանր հայհոյանքներ տալիս էր, բայց շատ սակաւ էր պատահում, որ ծեծէր նրան: Դա ունէր իր առանձին պատճառները, որպէս մարդարէի առաջին երկրպագուն լինում է իր կինը, այնպէս էլ «աշխարհի վարդը» տէր հօր ամենամոլեռանդ պաշտողներիցն էր: Նա էր հաշւում կանանց հասարակութեան մէջ, թէ որպիսի հրաշալի ներգործութիւններ էին անում իր ամուսնի կախարդական թղթերը: Նա էր տարածում լուրեր, թէ այս ինչ եւ այն ինչ տիկինը որպիսի բախտի հասաւ տէր հօր կախարդութիւնների շնորհիւ: Այսպիսով աւելանում էր վարժապետիս յաճախորդների թիւը:

Որդին — Ստեփանը — վարժապետիս երեխաների անդրանիկն էր. դա մի սիրուն տղայ էր, որ ամենեւին նման չէր մօրը: Միշտ լուռ, միշտ մունջ, գունաթափ դէմքով եւ մարած աչքերով Ստեփանը մի ապուշ երեխայ էր: Չէր կարելի առանց խղճալու նայել նրա երկչոտ երեսին: Նրա հետ խօսելու ժամանակ ես միշտ նկատում էի, որ առանց պատճառի ժպտում էր, ծիծաղում էր, արձակում մի քանի անմիտ, անկապ խօսքեր եւ իսկոյն գժի նման փախչում էր, վախենալով, չիցէ թէ իրան ծեծեն: Խեղճը ցնորուած էր: Երբեմն ամբողջ գիշերները անցուցանում էր նա անհանգիստ դառանցութեան մէջ, շատ անգամ քնած տեղից վեր էր թռչում, եւ անգիտակցաբար դնում էր, ուր որ հանդիպում էր: Այս պատճառով նրան կապում էին: Հօր բոլոր կախարդական հնարները, որոնք ուրիշների վրայ հրաշալի կերպով ազդում էին, բոլորովին անզօր մնացին գեղեցիկ Ստեփանինի առողջութիւնը վերականգնելու, խեղճը մնաց միշտ խելագար: Որքան ճիշդ էր, ես չգիտեմ, միայն պատմում էին, թէ նրա խելագարութեան պատճառը եղել էր նոյն իսկ հայրը: Ստեփանը ինձ նման չար եւ անհանգիստ տղայ էր. մի օր հայրը բարկանալով նրա վրայ, կամեցել էր «խրատել» եւ այս պատճառով կախ էր տուել ջրհորի մէջ, — ասում էին, այն օրից խեղճ Ստեփանին պատահել էր այդ դժբախտութիւնը: Պատմում էին, որ դեւերը այնտեղ զարկել էին Ստեփանին, որովհետեւ ջրհորը միշտ լիքն է լինում դեւերով: Բայց լինում էին օրեր, որ Ստեփանի խելքը գլխին էր գալիս, նա խիստ քաղցր եւ բարի երեխայ էր դառնում. մենք ամէնքս ուրախանում էինք եւ սիրում էինք նրան:

Աղջիկը — Սօնան — նոյնպէս լուռ երեխայ էր, եւ չնայելով իր փոքրիկ հասակին, կատարում էր տնային շատ գործեր: Սօնան կրում էր եղբօր հեզ, հանդարտ եւ մուգ – երկնագոյն աչքերը, այն զանազանութեամբ միայն, որ քրոջ աչքերը աւելի պայծառ եւ կենդանի էին, մինչդեռ եղբօրը բոլորովին կորցրել էին իրանց կենդանի փայլը: Սօնայի ծամերը նոյնպէս աւելի մուգ գոյն ունէին, քան եղբօր չէկ, մետաքսանման մազերը, եւ աւելի խիտ էին, քան թէ նրանը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ոչ մէկ վարդապետութիւն պիտի ընդունի. — Մեր յարաբերութիւնները՝ բոլոր երկիրներուն հետ իբրեւ հիմ ունին կատարեալ հաւասարութիւնն ու իրաւունքներու փոխադարձ ճանաչումը :

Գալով ամերիկեան զինուորական օժանդակութեան, Հիւսէյն Թագաւոր յայտնեց, թէ էական հարց մըն էր բանակը սպառազինել՝ ազգային պաշտպանութեան համար. այս նպատակով Յորդանան ընդունած է օժանդակութիւն մը՝ առանց պայմանի :

× Իսրայէլի Արտաքին Նախարար Տիկին Մէյր երկար խօսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան Արտաքին Նախարար Կրոմիքոյի հետ : Իսրայէլեան բանբերը այս խորհրդակցութեան շուրջ հարցատնդուելով մերժեց որեւէ բացատրութիւն տալ : Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւն – Իսրայէլ սառ պայքարէն վերջ, երկու երկիրները կ՚աշխատին իրարու մօտենալ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ Գչ. օր տօնեց իր ազգային օրը՝ մեծ հանդիսութեամբ եւ զինուորական տողանցքով : Աւելի քան 1800 օտար դէմքեր հրաւիրուած էին այս հանդիսութեանց, որոնց կարգին՝ Հունգարիոյ Վարչապետ Քատար :

ՕԹԱՎԱՅԻ մէջ 1958ին տեղի պիտի ունենայ Համապետականութեան Եւմտական նախարարներու համագումար մը, երկիրներու միջեւ տնտեսական կապերը ամրապնդելու համար :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ դպրոց – նաւերէն մէկուն երեք սպայ ուսանողները ապաստանութիւն ընտրեցին՝ երբ նաւը խարսխած էր Դանիա :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ անծանօթներ, նոր ռումբեր նետած են հակահամայնավար թերթի մը խմբագրատան վրայ : Երեք խմբագիրները վիրաւորուած են : Վարչապետը անձամբ հետեւած է առաջին քննութիւններուն :

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին անդամ ընտրուեցան Ճափոն, Քանատա եւ Փանամա :

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ թերթ մը ծանրօրէն կը քննադատէ համայնավար երիտասարդական դաշնակցութիւնը, որ անկարող է երիտասարդ Հունգարացիները պատրաստելու՝ մշակութային եւ քաղաքական հարցերու մէջ :

ԹՈՒՐՔԻԱ մերժեց ընդունիլ մաքսչալ Բուլղարիոյ մտահոգութիւնները՝ սուրիական սահմանին վրայ համախմբուած թրքական ուժերուն նկատմամբ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտեմբեր 1) — Կառավարական տագնապը պատճառ դարձաւ որ երեքշաբթի օր ոսկին զգալապէս բարձրանայ Փարիզի սակարանին մէջ, մինչ արժէթուղթերը կ՚իջնային : Այսպէս ոսկին բարձրացաւ 521.000 (Նախապէս 517 հազար), ռուբլ. 3660 (3590), Նափոլէոն 3840 (3760), անգլ. 4630 (4580), Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 445 (441), սթերլին 1160 (1150), զուից. 107.25 (104.75), պելժ. 8.65 (8) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայերուս յօդուածներու ժողովածուն լոյս տեսաւ :

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957 :

Գին՝ 1100 Ֆրանք :

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուներու :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդը, ի գիտութիւն յարգոյ հասարակութեան կուգայ յայտարարելու որ, յառաջիկայ Հոկտեմբեր 3էն սկսեալ, կը վերաբացուին Թաղիս Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ, մայրենի լեզուի ուսուցման դասընթացքները, ամէն հինգշաբթի օրերը կէսօրէ վերջ ժամը 1.30էն մինչեւ ժամը չորսին :

Ուսուցչուհութեամբ Տիկին Մանուշ Շահմիրեանի :

Այս առթիւ Թաղականութիւնս կոչ կ՚ուղղէ Թաղիս եւ շրջաններու բոլոր ծնողքներուն անխտիր որ բարեհաճին փութով արձանագրելու իրենց զաւակները ամէն հինգշաբթի եւ կիրակի օրերը եկեղեցւոյ գրասենեակին մէջ :

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդ

Օր. ԷԼԻԶ ՄԻՆԹԱՆՃԵԱՆ

ՉԱՒԷՆ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Ամուսնացած

29 Սեպտ., 1957 Մարսէյլ

ԳՐԱԿԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ՝ Ազգ. Միութեան, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 5ին, Թէատրը Մունիսիփալի մէջ :

Ներկայութեամբ եւ բարձր հովանաւորութեամբ Գ. ՓՕԼ ՎԻԿՐՈՅԻ (Ենթիկէ – Թէօր տը լ՚Աքատեմի) :

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին

ԼՈՒԻՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի Հոկտեմբեր վեցին Գ. Թաղամասին սրահը :

Ժամը 21ին :

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին՝

ԼՈՒԻՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Այս երեք դասախօսութեանց նիւթն է՝ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿԻԶԲԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ :

ՆՈՒԷՐ

Իր նուիրատուութիւններուն շարքին հայ սպասուհին, այս անգամ եւս կը նուիրէ հազար Ֆր. Սերվիոյ կարօտ հայ ընտանիքին, երկու հազար «Յառաջ»ին, հազար Ֆրանք «Յառաջ»ի տպարանին գրաշարներուն, հինգ հարիւր Նոր Սերունդին, հինգ հարիւր Կարմիր Խաչին, 500 Կապոյտ Խաչին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին :

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին :

Տեղի կ՚ունենայ 12 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլվուր :

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ :

Կը հրաւիրենք Լիոնահայ հասարակութիւնը անխտիր, քաջալերելու մեր այս ձեռնարկը որուն հասոյթով պիտի կարենանք Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին մէջ՝ հարիւրաւոր մանուկներու ոչ թէ միայն մաքուր օդ՝ այլ եւ անոնց՝ գէթ տարին մէկ անգամ հայկական մթնոլորտի մը մէջ տոհմային դաստիարակութիւն մը ապահովել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Ջօմի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ 69 րիւ Լուի Պլանի եկեղեցին իր անմոռանալի ընկերոջ՝ ՎԱՀՐԱՄ ՉԱՆՏԵԱՆի մահուան 20րդ տարեդարձին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սարգիս Գօզոսեանի արտասանական երեկոները՝

13 Հոկտեմբեր՝ ՄԱՐՍԷՅԼ, Սալ Մազընոյի «Զորրորդ պտոյտ» :

19 Հոկտեմբեր՝ ՎԱԼԱՆՍ, քաղաքային թատրոն «Երրորդ պտոյտ» :

23 Հոկտեմբեր՝ ՓԱՐԻԶ, Սալ Շոփէն, «Երրորդ պտոյտ» :

27 Հոկտեմբեր՝ ԼԻՈՆ, Սալ Մոլիէռ «Առաջին եւ երկրորդ պտոյտ» :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ՚ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերները յարգանքի այց մը պիտի տան այս կիրակի ժամը 14ին Ժանթիյիի գերեզմանատունը :

Ընկեր Ղազար Եղիազարեանի եւ Գիւէթրի գերեզմանատունը ժամը 15ին ընկեր Խորէն Քէպապճեանի շիրիմներուն :

Հաւաքուիլ մուտքերու առջեւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերներուն յիշատակը յարգողները :

ԱՐԱՐԱՅԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Ա) Կաժ. եւ Ռազ. Բարեկ. Միութեան Պատ. Նախագահ Գ. Շ. Տ. Թէքէեանի գրասենեակին տեղափոխութեան պատճառաւ, Միութեանս կեդրոնատեղի նշանակուած է՝

«Select Bar», 18, Bld. Dugommier

ուր Գ. Թէքէեան եւ վարչութիւնը կ՚ընդունին՝ ժամը 6.30 – 8.30, ամէն Բշ. իրիկուն :

Բ) Վարչութիւնս կը փութայ յայտնել թէ՝ Արարայի ճակատամարտին 39րդ տարելիցը պիտի տօնուի Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի օր : Առտուն՝ հանդիսաւոր պատարագ՝ Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյն մէջ : Պատարագէն վերջ, պաշտօնական հանդիսութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Եկեղեցական մէջ՝ ի ներկայութեան Ֆր. Քաղաք. եւ Զին. իշխանութեանց :

Գ) Ժամը մէկին կոչունք՝ Շաթօ տէ Ֆլէօրի սրահներուն մէջ, ի պատիւ Ֆրանքօ-հայ բարեկամութեան : Ժամը 5ին պար՝ ընկերներուն եւ միութեանս բարեկամներուն համար :

Դ) Վարչութիւնս, այս առթիւ, կոչ կ՚ընէ Ֆրանսայի բոլոր Նախ. Կամաւորներուն մասնաւորապէս եւ Ռազմիկներուն, ընդհանրապէս որ գան խմբուիլ՝ Միութեանս պատ. նախագահ Գ. Շ. Տ. Թէքէեանի շուրջ՝ հիմը գնելու համար՝ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Դաշնակցութեան :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ, գրեց Շ. Նարդունի, սպառեցաւ երկու ամսուան մէջ, հացի պէս, առանց նոյնիսկ արտասահմանի բաժին հանելու :

Մամուլի տակ է ՍՊԻՏԱԿ ԱՌԱԻՕՏ, հէքեաթ եւ բանաստեղծութիւն, գրեց Շ. Նարդունի :

× Մարսիլիոյ մէջ Շ. Նարդունիի բոլոր գործերը ստանալու, ինչպէս նաեւ բաժանորդագրուելու համար ՀԱՅ – ԲՈՅԺի, դիմել Ֆօթօ – Ռէքս, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա :

Մարսիլիոյ մէջ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժնեգինները, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս սիրայօժար պիտի գանձէ Գ. Արմենակ Շահպազեան, 17 ռիւ տէ Փըթիթ Մառի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1958

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ա.— ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան պատգ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ Տէսինի մէջ, 5 Հոկտեմբեր շաբաթ օր :

Բ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի գեղարուեստական խնճոյք – ցերեկոյթը տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ 10ը, տեղւոյն սրահին մէջ :

Տէսինի լաւագոյն ուժերու կողքին, գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզի կեդրոնը եւ Մարսէյլի մասնաճիւղը իրենց լաւագոյն արուեստագէտներով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 17 րիւ Պլէօ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀԱՄԱ – ԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական սրահը, Պար տը Կլօպ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Զեկուցում 17րդ պատգ. ժողովի, ընթերցում Կեդր. վարչ. շրջաբերականի մասնաճիւղի վարչական ընտրութիւն եւ զանազան :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

« Հայաստան » թերթի փէրմանանսը ամէն չարաթ օր ժամը 3 — 6, 17, Րիւ Պլէօ :

ԴԱՇՆԱԿԻ
ԵՒ ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ (SOLFÈGE) ԴԱՍԵՐ

Ինչպէս եւ ընկերակցութիւն

ACCOMPAGNEMENT

ՕՐ. ՃԱՆՊԱԶ

Դիմել՝

La résidence, Sceaux, Seine

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ ողբացեալ Մելիք Մուշկամպարեանի յուղարկաւորութեան առիթով փոխան ծաղկեպսակի Գ. Արծրունի Ջրբաշեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է երեք հազար Ֆրանք, Ս. Աստուածածնի Նորաշէն խորանին նուէր :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի տեսչութիւնը կը հաղորդէ որ վարժարանին մէջ կատարուող մեծ նորոգութիւններու պատճառաւ յառաջիկայ 1957 – 1958ի ուսումնական տարեշրջանի մուտքի թուականը փոխադրուած է Հոկտեմբեր 6, կիրակի օրուան :

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Շավիլի Երիտ. Եկեղեցասէր Յանձնախումբի կողմէ :

10 Նոյեմբեր Շավիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ : Նկատի ունենալ այս թուականը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան փափաքին վրայ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ութ հազար դիւցազներու խնկելի յիշատակին, 6 Հոկտեմբեր, կիրակի առաւօտուն Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ : Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 19ը պիտի տօնուի Միութեան հիմնադրութեան երեսունամեակը նաեւ Հաճնոյ հերոսամարտի 37րդ տարեդարձը միասնաբար մեծաշուք կերպով Սէրքըլ Միլիթէրի վարի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Թ՚Օկիւսթէն :

Նախագահութեամբ՝ Կաթ. Պատուիրակ Ս. Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի :

Մուտքը ազատ է, հրաւիրատոմսով :

Դիմել՝ Մ. Գրաճեանի, 138 րիւ տը լ՚Աբէ Կրու, Փարիզ (15) :

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Երկու կին (մայր ու աղջիկ) սենեակ մը կը փնտռեն խոհանոցի դիւրութեամբ : Դիմել՝ վարչութեան :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Մեքանիսիէններ, աշկերտներ (աղջիկ), սկսնակ սիւրժըթէօզներ, կարողներ պօնէթրի փուր թիսաժ :

Pour Tricots-Lingerie

PARIS - CALIFORNIE

16, Rue Sainte-Cécile, Paris-9e

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 27 Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

GEORGE V-ի շքեղ սրահներուն մէջ

Զանազան աքթրաքսիոններ

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները

Մուտք 500 փրանք

հեռաձայնելով միութեան գրասենեակը

PRO. 77 73

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — VENDREDI 4 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8010 — 33e ANNEE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3811

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՀԼԻՃԻ ԱՆԿՈՒՄԷՆ ՎԵՐՋ

Բազմաթիւ ներհակ շահեր իրարու կը բախին Ալժերիոյ հարցին մէջ։ Երեք տարիէ ի վեր անկարելի եղաւ իրաւախոհութեան եզր մը գտնել ։

Ալժերիոյ խնդիրը արծարծողներն եղան ամէնէն առաջ Ալժերիոյ բնիկ իսլամներ, որոնք բնակչութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը կազմեն ։

Քաջալերուած Հնդկաչինի, Մարոքի եւ Թունուզի օրինակներէն, Ալժերիոյ ապստամբները՝ առաջնորդութեամբ «Ազգային Ազատագրութեան Ճակատին» գինեալ ապստամբութեան դիմեցին, նպատակ ունենալով երկիրը բոլորովին ձերբազատել ֆրանսական տիրապետութենէն եւ ստեղծել անկախ հայրենիք մը։

Ֆրանսական համալսարաններու մէջ ուսում առած ալժերիացի մտաւորականներ իբրեւ օրինակ կը յիշեն 1789ի Ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան ժողովրդավար եւ ազատական սկզբունքները՝ երբ անկախութիւն կը պահանջեն իրենց երկրին համար ալ։ Անոնք չեն մոռնար նոյնիսկ յայտարարելու՝ թէ աչք առած են զոհել Ալժերիոյ բնակչութեան կէսը՝ բացարձակ անկախութեան տիրանալու համար։

Շատ բացորոշ է ուրեմն «Ազգ. Ազատագրութեան Ճակատին» ծրագիրը

Իրենց նպատակին հասնելու համար ապստամբական խումբերը ... գիմադրութեան ճամբան բռնած են։ Երեք տարիէ ի վեր մեծ կորուստներ կրեցին, սակայն ցարդ զէնքը վար դնելով անձնատուր չեղան։ Բոլոր երեւոյթները ցոյց կու տան թէ ներկայ պայմաններուն մէջ ո՛չ մէկ յոյս կայ խաղաղ կարգադրութեան մը համար։

Ալժերիոյ բացառիկ հանգամանքն այն է, որ շուրջ մէկուկէս միլիոն Ֆրանսացիներ սերունդներէ ի վեր տուն – տեղ եղած են այդ երկրին մէջ։ Մեծ դրամագլուխ շարժման մէջ դրած են եւ ահագին գործունէութիւններ բրած՝ զարկ տալու համար երկրագործութեան եւ ճարտարարուեստին։

Ալժերիաբնակ Ֆրանսացիները կ'ուզեն որ պահպանուի ստատուքոն, այսինքն Ալժերիա շարունակէ մնալ իբրեւ ֆրանսական նահանգ մը։

Դէպքերը ցոյց տուին, որ կարելի չէր այլեւս պահել նախկին դրութիւնը։ Այդ պատճառաւ ալ ֆրանսական կառավարութիւնը մշակեց Ալժերիոյ հիմնական – օրէնքը՝ որոշ գոհացում տալու համար խառն ազգայնական տարրերուն ։

Հիմնական – օրէնքը չեղարկելով հանդերձ որ Ալժերիա անբաժանելի եւ ամբողջացուցիչ մասը կը կազմէ Ֆրանսայի, տեղական ինքնավարութիւն կը շնորհէր՝ կարգ մը սեղմումներով ։

Օրէնքին դէմ առաջին բողոքողները եղան Ալժերիոյ Ֆրանսացիները, որոնք կը պահանջէին ո՛չ մէկ զիջում կատարել եւ հաստատ պահել նախկին վարչաձեւը։ Նոյն տեսակէտին վրայ կանգնած էին՝ որոշ տարբերութիւններով՝ Ազգային Ժողովի կարգ մը խմբակցութիւնները, որոնք կը կարծէին թէ կառավարութիւնը շատ մեծ զիջումներ ըրած է Ալժերիացիներուն։ Անոնք հիմնական – օրէնքին հակառակ քուէարկեցին։

Հակառակ քուէ տուին նաեւ համայնավարները, որոնք ապտակ ջուրի մէջ ձուկ որսալու սկզբունքին հետեւելով, իբրեւ ջերմ պաշտպան կը ներկայանան Ալժերիոյ բացարձակ անկախութեան։

Ու այնքան Պուրժէս – Մոնուրիի կառավարութեան տապալումը, որքան հիմնական – օրէնքին մերժումն է, որ վէճ արտաքսութիւն առաջ բերած է արտասահմանի մէջ։ Մանաւանդ Ֆրանսայի բարեկամ պետութեանց շրջանակին մէջ ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ ԴԵՌ ՉԷ ԼՈՒԾՈՒԱԾ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Հանրապետութեան Նախագահ Ռընէ Քոթի շարունակեց իր խորհրդակցութիւնները կուսակցական պետերու հետ։ Ներկայիս Նախագահին համար յստակ է, թէ ինչ կը մտածեն կազմակերպութիւնները եւ ինչ կը հետապնդեն։ Ուրեմն, կը մնայ կանչել ապագայ Վարչապետ մը եւ անոր վստահիլ կառավարութեան կազմութիւնը։ Նախագահ Քոթի չորսթէն առաջ այս պաշտօնը պիտի առաջարկէ երեսփոխաններէն մէկուն։ Չորս անուններու շուրջ կը խօսուի.— Կի Մոլէ, Շուման, Փլէվէն, եւ Ֆլիմլէն։ Ամէնէն հաւանականները սակայն՝ Մոլէ եւ Փլիվէն։ Կը խօսուի նաեւ Նախկին Նախարար Կայեարի մասին ։

Դէ. օր Ազգ. Ժողովին նիստը հազիւ քառորդ ժամ տեւեց, գիւանը կազմելու համար, սակայն բուռն վիճաբանութիւններ ծագեցան Լը Թրոքէրի եւ փուժատականներու միջեւ ։

Փիէր Փուժատի բարեկամները յարձակում գործեցին Ազգ. Ժողովին ընկերվարական նախագահին վրայ, որ բատ իրենց, ընդդիմացած էր խորհրդարանական խմբակցութեանց նախագահներուն խորհրդակցութեան։ Փուժատականներու խմբակցութեան նախագահը պատասխանատու նկատեց Լը Թրոքէրը, իսկ երեսփոխան Քուիքի պոռաց.— «Դուք Մոսկուայի մէկ սարուկն էք»։

Ազգ. Ժողովին Նախագահը կարգի հրաւիրեց փուժատական հռետորը եւ պատասխանեց.-- Կը փափաքիմ որ դուք ալ, ինչպէս ես, մարդու սորուկը չըլլաք ։

Փոլ Անթիէ, որուն խմբակը միացած էր փուժատականներուն, իր կարգին դատապարտեց Լը Թրոքէրը, որ Սահմանադրութիւնը կը բռնաբարէր։ Ժողովին նախագահը բացատրութիւններ տալէ վերջ Սահմանադրութեան մասին, գիւանի անդամներուն անուանացանկը կարդաց։ Փուժատականները բազմապատկեցին իրենց բողոքները — Գո՛ղ, կը պոռայ Գուլէ ։

ԼԸ ԹՐՈՔԷՐ.— Որո՞ւն վող կ'ըսէք ։

ԳՈՒՑԷ.— Գո՛ղ։

ԼԸ ԹՐՈՔԷՐ.— Ո՞վ կը մատնանշէք ։

ԳՈՒՑԷ.— Անոնք՝ որ կը գողնան մեր աթոռները ...

Ասոր վրայ փուժատականները իբրեւ բողոքի նշան դուրս ելան։ Ցամագիօ գըրան առջեւ հասնելով խօսքը ուղղեց Լը Թրոքէրին.— «Ֆաշի՛ստ»։

ԼԸ ԹՐՈՔԷՐ.— Կան բաներ՝ որոնց կ'արգահատիմ։

ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Ֆրանսայի կառավարական տագնապը արձագանգ գտաւ միջազգային մամուլին մէջ։ Միացեալ Նահանգներու « Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն» հանրապետական թերթը կը գրէ.— «Ֆրանսայի քաղաքական անկայուն վիճակը այլեւ ծիծաղելի չէ, այլ՝ ողբերգական։ Երկիրը՝ որ կարեւոր դեր մը խաղաց արդի ժողովրդավարութիւնը ստեղծելու համար, տակաւին չսորվեցաւ օգտուիլ անկէ։ Մինչեւ որ սորվի՝ իր հարցերը պիտի մնան առանց լուծումի, իր ապագան պիտի մնայ կասկածելի եւ իր բարեկամները՝ յուսախաբ» ։

Իտալական « Իլ Թեմփօ» թերթը կը գրէ.— «Ողբերգական ժամը հնչած է չորրորդ Հանրապետութեան համար։ Պուրժէս – Մոնուրի կրնար վստահութիւն շահիլ, եթէ Թունուզեան զէնքերու խնդիրը չըլլար՝ Ֆրանսայի ազգայնականներուն մաքերը պղտորելու»։ Իսկ «Սթամփա» կը գրէ.— «Տագնապը՝ որ ծայր տուաւ ալժերիական հարցին առիթով, ՄԱԿի ժողովին առջեւ քննուելէ առաջ, ազատագրութենէն ի վեր Ֆրանսայի ամէն բարդ ու վտանգաւոր անցքն է »։

Զուիցերիական «Նոյը Ցիւրխըր Ցայթունկ» կը գրէ.— «Նոր կառավարութեան կազմութիւնը շատ դժուար պիտի ըլլայ, եթէ անդրադառնանք որ անցեալ գարնան երեք շաբաթ տեւեց տագնապը, մինչեւ որ Ընկերվարականներն ու Արմատականները միացան »։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ՄԱԿի ՄԷՋ

Միացեալ Նահանգներու Ֆրանսական դեսպան Հօրվէ – Ալֆան ներկայիս կը ներկայացնէ Ֆրանսան՝ ՄԱԿի մէջ, նկատելով որ տապալած կառավարութեան Արտաքին նախարար բացակայ էր։ Ինչպէս ծանօթ է Փինօ ՄԱԿի մէջ պիտի խօսէր Ալժերիոյ հիմնական Օրէնքին մասին։ Դեսպան Փինօ այդ ուղղութեամբ պիտի չկարենայ խօսիլ, թէեւ պիտի յայտնէ Ֆրանսայի կամքը՝ ալժերիական հարցին լուծում մը գտնելու համար ։

Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատը յուշագիր մը յանձնած է Ճալալ Ապտահի (Իրան) որ կը վարէ ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը։ Պարզ է, որ այս յուշագիրին մէջ կը խօսուի Փարիզի նախարարական տագնապին մասին, բայց, ինչ որ ակնյայտ է, ապստամբները Ալժերիոյ անկախութիւնը առաջին պայման չեն առաջարկեր՝ խորհրդակցութեանց սկսելու համար ։

Արաբիոյ պատուիրակութեան Նախագահը՝ խօսք առնելով, նախ յայտնեց թէ Սուրիա ոչ մէկ երկրի կը սպառնայ, իսկ զալով Ալժերիոյ հարցին, Շուքէյրի ըսաւ, թէ Ֆրանսա պէտք է հնազանդի միջազգային բաղձանքներուն եւ ՄԱԿը պէտք է տարաբնութիւն մը զրկէ Ալժերիա, որ․․․չէօղի քննութիւն բանեցնէ, ֆրանսական իշխանութեանց ․․․ յայտարարութիւններուն

Դժգոհ են նաեւ արաբական երկիրները, որոնք կը շարունակեն պաշտպանել Ալժերիոյ անկախութեան սկզբունքը ։

Նոր կազմուելիք Ֆրանսական դահլիճը մեծ դժուարութեանց առջեւ պիտի գտնուի ։

Բացի Ալժերիոյ կնճռոտ հարցէն, ներքին տնտեսական – ելմտական խնդիրներ ալ արագ կարգադրութիւն կը պահանջեն ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐ ՕՐԻՆ

«ՆՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳԸ »

Միջազգային մամուլը, Ամերիկայէն մինչեւ Լոնտոն, Փարիզ ու Մոսկուա, արձագանգ հանդիսացաւ գիրքի մը՝ որ կը կոչուի «Նոր դասակարգը»։ Հեղինակը՝ Միլովան Ճիլաս, Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան ամէնէն ազդեցիկ դէմքերէն մէկը. ու 1954ին արտաքսուեցաւ Կեդր. Կոմիտէէն. յօդուածաշարք մը գրած էր՝ քննադատելով կարգ մը կէտեր ։

1956ին երկրորդ անգամ դատուելով երեք տարւան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ։ Կը մեղադրուէր վարչակարգին դէմ յայտարարութիւններ ըրած ըլլալուն համար։ Իր դատապարտութեան հետ կապ ունին նաեւ հունգարական դէպքերը, որոնց մէջ համայնավարութեան վախճանին սկզբնաւորութիւնը գտած էր Ճիլաս։

Ներկայիս Պելկրատի մէջ շրջան ըրող զրոյցներուն համաձայն՝ Ճիլաս դարձեալ պիտի դատուի։ Այս անգամ՝ Ամերիկայի մէջ հրատարակուած իր գիրքին առիթով։ «Նոր դասակարգը» համայնավարութեան սպառիչ քննադատութիւնն է ։

Մարքսի եւ Էնկէլսի ծանօթ տեսութիւններէն ետք, 1917ի ռուսական յեղափոխութիւնը ձեւ ու մարմին տուաւ համայնավարութեան։ Արտաքին նախանձախնդիր միայն մնացած ... գիծ ու որեւէ կանխելով Լենինի հաստատեց գործնական համայնավարութիւնը, իբրեւ պետութիւն՝ որուն մայրաքաղաքը դարձաւ Մոսկուան։ Համայնավարութեան պետականացումէն ետք, հակահամայնավար շարժումը աւելի՛ թափ ստացաւ, թէեւ ակիզբէն ի վեր գոյութիւն ունէր։

Սակայն, ցարդ ինչ որ գրուած էր ընդդէմ կարմիր բռնապետութեան՝ տպաւորութիւններ էին պարզապէս .— ժողովուրդին թշուառութիւնը, կեանքի անապահովութիւնը, խղճի բռնաբարումը եւ այլն։

Համայնավարութեան էութիւնը տեսականօրէն ջրելու համար՝ հարկ եղաւ սպասել մինչեւ 1957 ։

Արդարեւ, համայնավարութեան մեծագոյն տեսաբաններէն մէկն էր Միլովան Ճիլաս եւ «թիթոյեականութեան» գլխաւոր ներկայացուցիչը, որուն « Նոր դասակարգը» հակահամայնավար շարժումին վարդապետութի՛ւնն է ուղղակի եւ ոչ թէ հասարակ տպաւորութիւն մը։ Հիմնական վերլուծումի ենթարկելով համայնավար կարգուսարքը, Ճիլաս տեսականօրէն ցոյց կու տայ անոր լուրջ թերութիւնները. երբ դասակարգ մը իր ձեռքը կը խտացնէ երկրի մը բոլոր իրաւասութիւնները՝ բռնատիրութիւնը անխուսափելի է։

Միլովան Ճիլաս կը նախատեսէ, թէ Ռուսիա եւ արբանեակ երկիրները մինչեւ որ Եուկոսլաւիոյ դրութեան հասնին՝ բաւական ճամբայ ունին կտրելիք, մինչ ու Թիթոյի հաստատած վարչակարգն ալ տակաւին շատ հեռու է ժողովրդավար ըլլալէ ։

Մարդ մը, որ բովանդակ համայնավար աշխարհին մէջ իր անհատականութիւնը պարտադրելէ վերջ եւ շարժումին տեսաբաններէն մէկը ըլլալով հանդերձ, անդրադարձաւ իրականութեան։ Աւելի լաւ է սակայն՝ կրկնել իր խօսքը.— «Եթէ յաղթանակ եղայ, անոնցմէ չեմ՝ որոնց յաղթանակութիւնը կատարեալ եղած է եւ ամբողջական։ Համայնավարութենէն բաժնուեցայ դանդաղօրէն եւ խղճմտօրէն »։

Արդէն, տեսաբան մը տարբեր ձեւով չէր կրնար ծառանալ իր նախկին հաւատքին դէմ։ Ու այդ եղաւ Միլովան Ճիլասի նուէրը՝ հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին... հոգ չէ թէ իր այրած պալատն ալ փոխակերպուեցաւ բանտի մը խուցին ։

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ազն Թ'էթիէնի ընկերներէն՝ 65.200 ֆրանք։ (Ցանկը տես Դ. էջ)։

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԼՈՆՏՈՆ ՀԱՍԱՒ

Լոնտոնէն կը հեռագրեն «Ցառաջ»ին․ Պոլսոյ Գարեգին պատրիարքը Լիվըրփուլէն անցած է Լոնտոն, ուր հասած է հինգշաբթի օր ։ Ժամը 16-30ին ընդունուած է Լոնտոնի Հայոց եկեղեցին ուր տեղի ունեցած է կարճ արարողութիւն մը ։

ՅԱՊԱՂԱԾ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԹԻՒՆ

Սիրելի Գ. Ենովք Արմէն,

Կարդացի «Յառաջ»ի մէջ (26 Սեպտ.) ձեր մանրամասն գրութիւնը, որ բազմաթիւ հարցումներով ծանրաբեռնուած էր: Պիտի ջանամ ձեր հետաքրքրութեան գոհացում տալ.

Եւ սակայն պիտի խնդրեմ որ դուք եւ ձեզի պէս մտածողները, խղճմտանքի քննութիւն մը ընենաք: Դուք որ յաւէտ անհետացողի մը «Թողօն»ով, «ժառանգութեամբ» եւ «գոյքերով» կը հետաքրքրուիք, արդեօք ողբացեալին կենդանութեանը վայրկեան մը հետաքրքրուեցա՞ք, թէ ինչպիսի կեանք մը կ'ապրէր ան: Անոր բնակարանը, նիստն ու կացը տանելի վիճակ մը կը ներկայացնէ՞ին, հոգացող մը ունէ՞ր: Ծառայեցած տարիք ունեցող մտաւորական մը իբրեւ, որեւէ մարմինի մը հոգողութեան տակ կը գտնուէ՞ր:

Դուք որ Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան ոչ միայն գործօն անդամը, այլեւ նախագահն էիք եւ էք, օր մը ձեր կեդրոնին հարցուցի՞ք թէ «ողբացեալ մեծանուն գրագէտին» նիւթական պայմանները ի՞նչ էին, եւ հիմա, իր մահէն երեք տարիներ ետք միայն անոր «ստուարադանդուած անփոխարինելի արժէքով գէզ»ով կը հետաքրքրուիք:

Մինչեւ վերջերս տակաւին Հայաստանի մէջ արգիլուած էր անոր անունին յիշատակութիւնը, իբրեւ հակայեղափոխական եւ Աղասի Խանճեանին հետ թղթակցութիւն պահող: Իսկ հիմա, որ «հակայեղափոխականին» գոյքերէն մէկ մասը նուէր տրուած են, կարծէք թէ անոր վերագրուած մեղքերը մաքրուած են այլեւս:

Արշակ Չօպանեանի ողբերգութեան առաջին արարին հետ կապուած այս խնդիրներէն ետք, ջանանք Գ. Ենովք Արմէնին հարցումներուն գոհացում տալ հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ:

×

«Յառաջ»ի 15 Սեպտեմբերի թիւով ողբ. Արշակ Չօպանեանի ժառանգութեան մասին տուած բացատրութիւններս Գ. Ենովք Արմէն «բաւականաչափ լուսաւէտ յայտ[illegible]»: Այդ [illegible] տողերով կը յուսայի գոհացում տուած ըլլալ: Կը փութամ յայտարարել, թէ հետեւեալ տողերուն կարեւոր մէկ մասը պաշտօնական հանգամանք ունի, եւ Գ. Ենովք Արմէնին տուած բազմաթիւ հարցումներուն ուղղակի թէ անուղղակի պատասխանները կը ներկայացնէ: Թերեւս տակաւին «կարգ մը մութ հանգոյցներ ալ պիտի մնան»:

Սեպտեմբեր 15 թուակիր գրութեանս մէջ, «Արշակ Չօպանեանի չգրուած պատմութիւնը», կրնայի «բաւականաչափ ուրիշ լուսաւէտ յայտնութիւններ» եւս ընել, եւ սակայն ողբացեալ գրագէտին անհատական ներքին կեանքին հետ կապ ունեցող կարգ մը խնդիրներու անդրադառնալ իմ [illegible] սահմաններէն դուրս կը գտնուէին, գիտնալով մէկ կողմ թէ «մութ հանգոյցներ» պիտի չլուծուէին: Այսօր ալ նոյն մտածումն ունիմ: Եւ ողբացեալ գրագէտին յիշատակին առջեւ զգացած յարգանքի զգացումս կրկին թոյլ չի տար ինծի կարգ մը յայտնութիւններ ընել:

Գ. Ենովք Արմէն կը գրէր.— «Չի գիտցուիր թէ այն անհատները կամ մարմինները, որոնք չհաղորդուած եւ գրաւած են ողբացեալ մեծանուն գրագէտին գրենական գոյքերով, ինչո՞ւ հրապարակով չեն պարզաբաներ նիւթիս այդ խաւար կէտերը»:

Բարեբախտաբար Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ Եւրոպայի Կեդր. Վարչութեան ատենադպիր Գ. Հայկ Թօփալեան «Յառաջ»ի 18 Դեկտեմբեր 1954ի թիւին մէջ «Առեղծուածը վերջացած է» խորագրով հետեւեալ պաշտօնագիրը ստորագրած էր, իբրեւ պատասխան «Յառաջ»ի մէջ Վահէի «Անտէր ժառանգութիւնը» խորագրով հետեւեալ տողերուն.—

— «Ի՞նչ պիտի ըլլան իր գիրքերը, թուղթերը, հաւաքած թանկագին նիւթերը, որոնք սերտ կապ ունին մեր ժամանակակից պատմութեան հետ. Բարեկամներ կը կարծէին թէ Բարեգործականին ձգած պիտի ըլլայ, մասնաւոր կտակով մը: Եւ կամ Բարեգործականը պիտի ներկայանայ իբրեւ օրինաւոր ժառանգորդ»:

Եւ ահաւասիկ պաշտօնական պատասխանը.—

«Բարեգործականը օրինական որեւէ իրաւունք չունէր ողբացեալ Ա. Չօպանեանի ժառանգութեան վրայ, զորս մասնակի կտակով մը յատկացուցած էր իր Նուպարեան Մատենադարանին:

Բարեգործականը կ'ընդունի եւ կը գործադրէ կտակարարներու կամքը, այնպէս որ իր մասնաճիւղերուն անդամատուրքերէն կամ ուղղակի հասոյթներէն դուրս մասնաւոր պիտոյք չունի որեւէ ժառանգական իրաւունք գնելու: Այս պատճառներով է որ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Եւրոպայի Կեդր. Մարմինը համեստ գումար մը առաջարկած է Տիկին «Ք.»ի: (50.000 Ֆր). Տիկինը Դեկտ. 7ին հրաւիրուեցաւ գրասենեակ, ուղղակի եւ անձամբ հաղորդելու իր վերջին պայմանները, Եւրոպայի Կեդր. Գործադիր Դիւանին:

«Մօտ մէկուկէս ժամ բանակցութենէ ետք, Տիկ. Ք. ընդունեցաւ հետեւեալ առաջարկը.— Կրկնապատկել Կեդր. վարչութեան կողմէ տրամադրուած գումարը, նոյնիսկ վճարել յաւելուածական գումար մը եւս գիրքերու դասաւորումէն վերջ՝ եթէ արժէքաւոր բաներ գտնուէին: Միջանկեալ ըսեմ որ մեզի լուր տրուած էր թէ Ա. Չօպանեանի ողջութեան իսկ իր գիրքերէն մաս մը պարբերաբար ուրիշ տեղ փոխադրուած էր կամ ծախուած, եւ չէինք կրնար, առանց քննութեան, աւելի բարձր յանձնառութիւններ ստանձնել:

«Տիկին Ք. համաձայնեցաւ եւ մեր վարչութեան անդամներէն Տիար Կ. Աստուրեանի ձեռքերը համբուրելով՝ բաժանուեցաւ, ժամադրուելով յաջորդ օրը, Դեկտեմբեր ութին՝ գալ եւ ստորագրել համաձայնագիրը՝ որուն խմբագրութիւնը յանձնուած էր իրաւագէտ Ա. Իւթիւճեանի:

«Մնացեալը ճիշդ է

«Ճիշդ է նաեւ որ Դեկտեմբեր 9ին, երբ ներկայացանք Նօտարին, Տիկին Ք. մեզի յայտնեց թէ ինք որոշած է ամէն բան «նուիրել» Երեւանի պետական մատենադարանին, եւ թէ իրեն փոխանորդ նշանակած է կարգ մը երիտասարդներ որոնք արդէն իսկ հոն էին: Ի պատիւ այս [illegible]ջիններուն ըսենք որ աւելի ազնիւ գտնուեցան քան Տիկին Ք. որ Նօտարին եւ հաշտարար դատարանի քարտուղարին ներկայութեան կեղծ յայտարարեց Հ. Բ. Ը. Մ.ի յատկացուած մասնաւոր կտակը:

«Եզրակացութիւն. Հ. Բ. Ը. Մ.ը չէր կրնար խաղալիկ դառնալ Տիկին Ք.ի ձեռքը «մասնակցիլ անվերջանալի աճուրդներու», քանի որ չեղեալ յայտարարած էր չորս վկաներու ներկայութեան կնքուած համաձայնութիւնը (Տիարք Տօքթ. Պէօլիւքեան, Գ. Գալըճեան, Կ. Յակոբեան եւ այս տողերը ստորագրողը՝ Հայկ Թօփալեան)»:

Կը յուսամ թէ այս պաշտօնագիրը Գ. Ենովք Արմէնին բազմաթիւ հարցումներուն պատասխանը կուտայ արդէն:

Առիթէն օգտուելով քանի մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ եւս:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՄԱՆՈՒԿ - ՍԻՍԱԿ

Պոլսոյ Միջագիւղ արուարձանին մէջ 1856ին սկսած է թատերական շարժում մը, որ հետզհետէ զարգանալով եւ յառաջդիմելով, մինչեւ 1867 թուականը մեծ գործունէութիւն է ունեցած:

Այդ շրջանի թատրասէր մեծահարուստներէն Յակոբ Պէյ Գալեանի նիւթական աջակցութեամբ Միջագիւղի մէջ կը կառուցուի ոչ այնքան ընդարձակ, սակայն չափազանց սիրուն ու գեղակերտ թատրոն մը ուր ժողովուրդը կը փութար խուռներամ եւ ուր կը տրուէին խնամուած գործեր:

Այս թատրոնին իսկական փայլն ու արժէքը աւելցնողը եղած է սակայն Պետրոս Մաղաքեան, պարզուկ կօշկակար մը, որ օրն ի բուն իր խանութին մէջ աշխատելէ ետք գիշերներն ալ անքուն կը մնար եւ իր անդուլ ջանքերով կը հրահրէր թատերասէրներու խանդն ու եռանդը:

Պետրոս Մաղաքեանի մականին տակ կը պատրաստուէին նոր ուժեր որոնք ապագային պիտի դառնային Արեւմտահայ թատրոնի ընտրելագոյն արուեստագէտները, եւ որոնցմէ մին է նաեւ Մանուկ – Սիսակ:

Ծնած էր 1839ին Կ. Պոլիս, Գուզկունճուք եւ կը պատկանէր կղերականներու ընտանիքի մը:

Իր նախնական ուսումը կը ստանայ թաղին ազգային վարժարանին մէջ:

1861ին, այդ շրջանի մեծահարուստներ՝ Գասպարեան Գրիգոր եւ Յովսէփ աղաներու ծովեզերեայ բնակարանին մէջ, Միջագիւղի թատերախումբին կողմէ ի նպաստ Գուզկունճուքի ազգային վարժարանին ներկայացումներ կը տրուէին, որոնց կը մասնակցի նաեւ Մանուկ – Սիսակ: Անիկա պատճառ կ'ըլլայ որ թատերական շարժում մըն ալ Գուզկունճուքի մէջ սկսի:

Սիսակի թելադրութեամբ խումբ մը կը կազմուի՝ որ կը սկսի ներկայացումներ տալ վարժարանի սրահին մէջ:

Այս ներկայացումներէն ամէնէն յաջողն ու նիւթապէս արդիւնաւորը կ'ըլլայ Մեծն Վարդան ողբերգութիւնը, որուն հեղինակ կը գտնուի նաեւ օրուան պատրիարքը՝ Սարգիս Եպիսկոպոս:

Նոյն թուականներուն, դարձեալ Գուզկունճուքի մէջ, քանի մը երիտասարդներ իրարու քով գալով կը կազմեն «Հայկական Ընկ.»ը, որ չորս տարի շարունակ (1862 – 66) Ս. Լուսաւորչական վարժարանի սրահին մէջ թատերական ներկայացումներ կուտայ: Սիսակ այս ներկայացումներուն ալ մասնակցելով կը ստանձնէ մասնաւորաբար հակառակորդի դերեր, որոնց մէջ կ'արձանագրէ մեծ յաջողութիւններ:

Այս խումբին խաղացանկը գրեթէ ամբողջութեամբ ազգային ողբերգութիւններէ էր կազմուած, որոնց նիւթին եւ անձերուն հարկադրած խանդավառութիւնը եւ անսահման հայրենասիրութիւնը մոռցնել կուտար իրենց գեղարուեստական արժէքին աղքատութիւնը:

Սիսակի համբաւը օրըստօրէ կ'աճի, այնպէս որ Պոլսոյ բոլոր թաղերէն կը սկսին հրաւիրել զինքը մասնակցելու թատերասէրներու ներկայացումներուն:

1867–70 Սիսակ կ'երեւի Աղիգէի, Նաումի եւ Միջագիւղի բեմերուն վրայ, իսկ 1871 շրջանը տեւականապէս կ'անցնի Վարդովեան թատրոնին մէջ:

1872 – 73ին Մաղաքեան թատրոնին մէջ է որ Սիսակ երեւան կուգայ բեմական գործիչի իր լրացեալ վիճակով:

Հայրենասէր մըն էր Մանուկ – Սիսակ: Կը պաշտէր իր մայրենի լեզուն եւ ինչպէս գիտենք, Արեւմտահայ ոչ մէկ թատրոն այնքան զուտ հայկականութիւն է ունեցած որքան Միջագիւղի թատրոնը:

Թուրքերէն լեզուով ոչ մէկ ներկայա–

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱԹԷՕ ՖԱԼՔՈՆԷ

(ԳՈՐՍԻՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Փորթօ – Վէքիոյէն դուրս ելլելով եւ հիւսիս – արեւելք ուղղուելով, դէպի կղզիին ներքնակողմը, կը նշմարուի որ տափաստանը հետզհետէ արագօրէն կը բարձրանայ, եւ երեք ժամուան հետիոտն գնացք մը եւ մանուածապատ արահետներէ անցնելէ ետք, կը գտնուինք ընդարձակ մաքիի մը եզերքը: Մաքին Գորսիքայի հովիւներու եւ բոլոր անոնց որ արդարութեան հաշիւ ունին տալիք՝ հայրենիքն է:

Մաքին մուտքը գրեթէ անտեսանելի է Աստուծոյ քմահաճ մէկ կարգադրութեամբը հոն անկուած բազմատեսակ ծառերու շարքով մը, այնպէս որ հոնկէ ներս [illegible] համար մարդը պէտք է որ իր ձեռքը ունենայ կացին մը իր ճամբան կարենալ հարթելու համար:

Եթէ մէկը սպաննած էք, ապաստանեցէք Փորթօ – Վէքիոյի մաքին, հոն կատարեալ ապահովութեան մէջ պիտի ապրիք, լաւ հրացանով մը զինուած, ընկերացած վառօդով եւ փամփուշտներով: Մի մոռնաք ձեր հետ առնել գորշ վերարկու մը գլխանոցով, որ ձեզի պիտի ծառայէ իբրեւ անկողին եւ իբրեւ վերմակ: Հովիւները ձեզի կուտան կաթ, պանիր եւ շագանակ, եւ ոչ ոք ձեզ անհանգիստ կ'ընէ, ոչ արդարութիւնը եւ ոչ ալ մեռելներուն պարագաները: Կրնաք զգուշանալ այն պարագային միայն, երբ ըստիպուած կ'ըլլանք իջնել քաղաք ձեր ռազմանիւթի պաշարը նորոգելու համար:

Երբ18...ին Գորսիքա կը գտնուէի, Մաթէօ Ֆալքոնէի տունը կը գտնուէր այս մաքիէն կէս վերստ հեռաւորութեան վրայ:

Բաւականին հարուստ մարդ մըն էր եւ կ'ապրէր ազնուականի նման, այսինքն՝ առանց գործ մը ընելու, իր հօտերուն եկամուտով, որոնք կ'արածէին իր հովիւները լեռներուն մէջ:

Երբ զինքը տեսայ երկու տարի ետքը, այն գէպքէն յետոյ զոր պիտի պատմեմ, ինծի թուեցաւ որ առաւելն յիսուն տարեկան էր: Երեւակայեցէք, մարդ մը կարճուկ այլ սակայն հաստատակուռ, սեւ սաթի նման մազերով, արծուեռունգ, նուրբ շրթունքներով, խոշոր եւ աշխոյժ աչքերով եւ թխագոյն դէմքով: Իր նշանաձգութիւնը կը նկատուէր արտառոց կարգի, նոյնիսկ իր երկրին մէջ, ուր անպակաս են լաւ նշանառուները:

Օրինակ, Մաթէօ երբեք չէր սպաններ իր որսը բոլոր այն որսորդներու նման որոնք կը կրակեն բազմաթիւ փոքր փամփուշտներ արձակելով, այլ՝ հարիւր քառասուն քայլ հեռաւորութենէ մը նշան առնելով, կը սպաննէր կենդանին գնդակ մը տեղաւորելով ուղիղ անոր գլխուն կամ ուսին մէջ, նայած իր ընտրութեան: Գիշերը կը գործածէր իր զէնքերը նոյնքան դիւրութեամբ՝ որքան ցերեկը, եւ ինծի թուեցին նշանառութեան մէջ իր ճարտարութիւնը ապացուցանող հետեւեալ պարագան, որ թերեւս անհաւատալի կրնայ թըւիլ բոլոր անոնց համար որոնք չեն այցելած Գորսիքա:

Ութսուն քայլ հեռաւորութեան վրայ կը զետեղէին աշտանակ մը վառուած մոմով, պնակի մը մեծութիւնը ունեցող թափանցիկ թուղթի մը ետեւ: Մաթէօ նշան կ'առնէր եւ երբ պատրաստ կ'ըլլար կրակելու, կը մարէին լոյսը եւ վայրկեան մը ետք, կատարեալ մթութեան մէջ, գնդակը կը մեկնէր եւ կ'երթար ծակելու թափանցիկ թուղթը:

Իր այս արժանիքներուն պատճառով Մաթէօ տիրացած էր մեծ համբաւի: Իրեն համար կ'ըսէին թէ որքան լաւ բարեկամ մը, նոյնքան ալ վտանգաւոր թշնամի մըն էր:

Հաճոյակատար ու ողորմած, ամէնուն հետ ալ խաղաղ կենակցութեամբ կ'ապրէր բովանդակ Փորթօ – Վէքիոյի շրջանակին մէջ: Միայն, կը պատմէին թէ, Քորթի մէջ, ուր ամուսնացած էր, քաջաբար մէջտեղէն վերցուցած էր հակառակորդ մը՝ որ կը նկատուէր վտանգաւոր որքան պատերազմի, նոյնքան ալ սիրային արկածներու մէջ:

Երբ Մաթէօ ամուսնացաւ, կինը՝ [illegible] իրեն պարգեւեց նախ երեք աղջիկներ (ինչ որ զայրացուց զինքը) եւ ապա վերջապէս մանչ մը՝ որ կոչեց Ֆորթունաթօ: Ան օջախին յոյսն էր, անուան ժառանգորդը: Աղջիկները լաւ ամուսնութիւն մըն էին կնքած. իրենց հայրը պէտք եղած պարագային կրնար հաշուել իր փեսաներուն դաշոյններուն վրայ:

Մանչը դեռ տասը տարեկան էր, սակայն արդէն անոր մէջ կ'երեւէին ապագայի լաւագոյն տրամադրութիւններ:

×

Աշնան օր մը, Մաթէօ առտուն կանուխ իր կնոջ հետ դուրս ելաւ, երթալ այցելելու համար իր հօտերը, որոնք կ'արածէին «մաքի»ին մօտ տարածուող դաշտերուն վրայ: Փոքրիկ Ֆորթունաթօն ուզեց ընկերանալ հօրը եւ մօրը, սակայն դաշտը հեռու էր, եւ յետոյ՝ պէտք էր որ մէկը հսկէր տանը վրայ: Հայրը մերժեց տղեկին առաջարկը եւ պիտի տեսնենք որ այդ մերժումին համար որքան պիտի զղջար յետոյ խեղճ մարդը:

ՓՐՈՍՓԵՐ ՄԵՐԻՄԷ

(1 Շար.)

ցում կը տրուէր հոն։ Եւ անշուշտ ատոր համար էր որ ազգային վերածնութեան անհունօրէն լեցուած հասարակութիւն մը մեծ խանդավառութեամբ Մայարեանի ստանձնած գործին քաջալեր կը հանդիսանար։

Սիսակ այս շրջանին կ'երեւի հակառակորդի կարեւոր դերերով, բազմաթիւ ողբերգութիւններու մէջ, որոնցմէ յիշենք՝ Լիոնի Սուրհանդակը, Սէր առանց համարման, Արեան բիծ, Արքայն կը զբօսնու, Երկու յիսնապետք, Արշակ Բ., Հաւատք, Յոյս, Սէր, Փարիզի Աղքատները, եւայլն։

Միջագիւղի բեմական շարժումին ի սպառ դադարումէն ետք, Մանուկ – Սիսակ Վարդովեան թատրոնի գլխաւոր ուժերէն մին կը դառնայ։

Արեւմտահայ թատրոնի գործիչներու հմուտ կենսագիրը Շարասան, հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէ Մանուկ – Սիսակի բեմական արուեստը.—

«Սիսակ չէր բաւականանար իր մարմնաւորած տիպարներուն եւ պատրաստած դէմքերուն շօշափելի արտաքինին ցուցադրութեամբ միայն, այլ հասու էր նաեւ անոնց խառնուածներուն եւ յարաբերութեանց։ Իր արուեստի բազմերանգութեան մէջ կեղծիքի նշոյլն անգամ չկար, ոչ իսկ չափս յաւակնութիւնն ու անձնավստահութիւնը իր տաղանդին հանդէպ, որուն ճշմարտութեան անշուշտ ինքն ամէնէն աւելի կը հաւատար»։

«... Գամելիազարդ Տիկինին մէջ՝ Հայր Տիւվալի դերը իր գլուխ գործոցն է։ Այնքան անթերի ու ճշմարիտ վերակատարութիւն շատ քիչեր ունեցած են, նոյնիսկ Պոլիս այցելող եւրոպական յաւաղոյն խումբերու մէջ այն դերը բատանձնողները չեն կրցած հաւասարիլ իրեն։ Սիսակի մահէն ետք Մնակեան կը կատարէր այդ դերը, սակայն Սիսակի կատարելութեան ոչ մէկ կերպով կրցաւ հասնիլ։ Տիւմա Որդւոյն հրաշագեղ մէջին ընթերցումէն ազդուած ամբողջ ահուղ մը ջերմագին ծափահարած է Սիսակը այն սրտայոյզ տեսարանին մէջ՝ ուր Պ. Տիւվալ հիանալի պերճախօսութեամբ մը, հոգեցունց շեշտերու մէջ կը դնէր իր հայրական բոլոր հեղինակութիւնն ու արգելութիւնը, նախ արհամարհանքի ու վերջանքի բացանդակ թափով, քիչ վերջը սրտառուչին, գութը շարժելու համար ցաւակեաց, հառաչանաց ձանձրացած կրկնակ մը, եւ երբ այդ կինը՝ Մարկրիթ Կոթիէ կը համակերպէր Արմանի՝ իր երբայրին խոհալին գոհողութեան, Սիսակ գիտէր տալ անոր ճակտին ներման ու շնորհապարտութեան այն համբոյրը, որուն ի տես բոլոր հանդիսատեսը կը ցնցուէր, համաժողովական ծափահարութեան մը դոռումներէն։ Քաջաբար կ'ըսենք թէ հայ գեղարուեստին ամէնէն վսեմ մէկ արտայայտութիւնն է Սիսակի հայր Տիւվալը եւ ամէն ազգերու հայր Տիւվալները Սիսակէն բարձր չեն կրնար եղած ըլլալ...»։

1880 – 81 Միջագիւղի թատրոնը, վերակենդանացնելու փորձեր կ'ըլլան, որուն կը մասնակցի նաեւ Սիսակ, Հրաչեայի, Զապէլ Հէքիմեանի եւ ուրիշներու հետ։ Այդ շրջանին կարեւոր դերեր կը ստանձնէ Քաթէրինա Հովուարտի., Նէլի Աշտարակերի, Լիոնի Սուրհանդակի եւ ուրիշ ըէբենիներու մէջ։ Այս. Թուականէն անդին կ'աշխատակցի Մնակեանի կազմած Օսմանեան Մելոտրամաթիք խումբին, դառնալով անոր խիստ կարեւոր մէկ անդամը։

Սիսակ բարձր բարոյականի տէր, պարկեշտ անձնաւորութիւն մըն է եղած։ Մինչեւ վերջը մեծ հաւատքով մը կառչած մնացած է բեմին։

Կղերականի խմորով շաղախուած՝ անօրինակ սէր եւ հոգածութիւն ունեցած է եկեղեցիին հանդէպ։

Մանուկ – Սիսակ մեռած է 1897ին, կուրծքի հիւանդութենէ մը։ Մնակեան խումբը եւ համակիրներ իր հիւանդութեան օրերուն ջերմ գուրգուրանքով մը պատած են զինքը, հասնելով իր բոլոր պէտքերուն։

Իր յուղարկաւորութիւնը մեծ բազմութեան մը ներկայութեան տեղի կ'ունենայ Գուզկունճուքի եկեղեցիին մէջ։

Շարասան հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ այդ օրը.—

«Ձմեռ էր, անձրեւոտ, ցուրտ օդով մը կացինք իր յուղարկաւորութեան։ Դերասաններ, համակիրներ, մեծ թիւով եկած լեցուցած էին Գուզկունճուքի փոքրիկ տաճարը։ Ալէաթճեան եպիսկ. դամբանախօսեց, գովաբանելով Սիսակը իբրեւ հաւատացեալ քրիստոնեայ եւ եկեղեցասէր մէկը, ոչ իսկ փոքրիկ ակնարկութիւն մը ըրաւ անոր արուեստագէտի կեանքին ու արժէքին վրայ։ Երբ եկեղեցիէն դուրս կ'ելլէինք, Մնակեան՝ Սիսակի կորուստին առթիւ իր զգացած ամբողջ ցաւն կը բիւրեղացնէր ակռաները ի վար, ու բառերով. — Այս մարդը (եպիսկոպոսը) անգամ մըն ալ մեռցնել ուզեց մեր անմահ Սիսակը ...»։

Ողբացեալ Աչօ Շահխաթունիի յուղարկաւորութեան, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ ալ դամբանական մը խօսուեցաւ, ուր վեր առնուեցաւ հանգուցեալին քաջ զինուորականի հանգամանքը եւ ոչ մէկ ակնարկութիւն եղաւ իր դերասանական արուեստին մասին։

Տխուր աւանդութիւնը կը շարունակուի ...

ԱՐՏԱՇԷՍ ԴՄԲԻԹԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրի Սեպտեմբերի թիւը։ Հրատ. «Հայրենիք» հրատարակչականին, Պոսթըն, հատով կը ծախուի 75 սէնթ (300 ֆրանք), տարեկան բաժնեգին մէկ տոլար.— Հասցէ՝

212 Stuart Str. Boston, U. S. A.

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

Բ.

Խրուշչեւի եւ հակակուսակցական խմբակին կռուին բուն պատճառը տեսակէտներու տարբերութիւնն էր։

Իրեն յատուկ պարզ բացատրութեամբ մը, Խրուշչեւ յայտնած էր արդէն իր տեսակէտը — «Քիչ մը կարագ՝ մարքսիզմին մէջ»։ Խրուշչեւի այս արտայայտութիւնը պատմական նշանակութիւն կը ստանայ, երբ կ'անդրադառնանք թէ Պետրոս Մեծէն ի վեր, թերեւս առաջին անգամ ըլլալով Ռուսիոյ ղեկավարներէն մէկը ուշադրութիւն կ'ընծայէ ժողովուրդին։ Ըստ իրեն, պէտք է քիչ մը բարելաւել խորհրդային ժողովուրդին կեանքը։ Կարելի չէր այլեւս շարունակել սթալինեան ուղղութիւնը՝ ժողովուրդին տալով կեանքի չափազանց ցած մակարդակ մը. լուրջ տագնապներ կրնային առեղծուիլ։ Ժամանակը եկած էր այլեւս քիչ մը ժողովուրդին մասին մտածելու։ Այս քաղաքականութիւնը ոչ թէ պիտի տկարացնէր Խ. Միութեան ուժը, այլ, ընդհակառակն, աւելի պիտի զօրացնէր։

Խրուշչեւ միաժամանակ կը մտածէր թէ հարկ էր հրաժարիլ սթալինեան ուղղութենէն՝ գիտական, մշակութային եւ մանաւանդ՝ դիւանագիտական մարզերուն մէջ։

Այս բոլոր նորութիւնները, սկիզբէն իսկ բախեցան Մոլոթովի եւ Կագանովիչի ընդդիմութեան։ Անոնք չէին ժխտեր խորհրդային կեանքի ցած մակարդակը, սակայն չէին կարծեր թէ զիջումներ կարելի էր ընել։ Ընդհակառակն, կը կարծէին թէ զիջումներէ վերջ դիմադրական շարժում պիտի սկսէր եւ այն ատեն այլեւս կարելի պիտի չըլլար հակազդութիւն բանեցնել։ Կ'ընդունէին սթալինականութեան եւ Սթալինի սխալները։ Կը նշէին թէ այն պայմաններու մէջ, որ գոյութիւն ունէին Խ. Միութեան մէջ, Սթալին կարողացաւ անվտանգ պահել իր իշխանութիւնը 25 տարի շարունակ. իր մահէն վերջ պայմանները չեն փոխուած եւ հետեւաբար՝ կարելի չէր փոխել նախկին քաղաքականութիւնը։ Կարճ խօսքով, ընդդիմադիրները կարգ մը զիջումներ ընելով հանդերձ, հիմնապէս դէմ էին տնտեսական եւ արտաքին քաղաքականութեան փոփոխութեան։

Խրուշչեւ – Մոլոթով պայքարը սկսած էր արդէն համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին մէջ։

Ներկայիս աւելի յստակ կը դառնայ Խրուշչեւի գաղտնի տեղեկագրին բուն պատճառը։ Խրուշչեւ իր տեղեկագիրը կարդացած էր ոչ թէ սթալինականութիւնը քանդելու համար, այլ՝ Մոլոթովի խմբակին հետ ծայր տուած պայքարը կը ստիպէր զինք՝ որպէսզի խաղար իր մեծագոյն դերը։ Ձեւականօրէն սոսկ կանչ մը չէր, որ դուրս կուգար տարիներ վերջ։ Հիմնաւորեալ ռազմավարութիւն մըն էր ան։

Ոչ մէկ կասկած՝ որ այդ ռազմավարութիւնը յաջողեցաւ. 20րդ համագումարը վերջացաւ Խրուշչեւի յաղթանակով։ Սակայն, շատով անդրադարձաւ թէ այդ յաղթանակը փխրուն [illegible] մը ունէր տակաւին։ Շատ հեռու գացած էր՝ Սթալինի վարկաբեկման մէջ։ Եւ. արդէն Խրուշչեւի անհատականութեան ամէնէն խորհրդաւոր կէտերէն մէկն ալ այն է։

Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ անցուդարձերը տկարացուցած էին Խրուշչեւի դիրքը, մինչեւ իսկ վտանգի տակ դնելով։ Հետաքրքրականը այն է՝ որ յաջողեցաւ դուրս գալ այդ կացութենէն։ Անմիջապէս իր տեսակէտները բարեխառնեց՝ Սթալինի եւ Թիթոյի նկատմամբ եւ համակեցութեան կարելիութիւնները [illegible] բովանդակ աշխարհին հետ. Սխալներ գործելով հանդերձ, Սթալին պատմական դեր խաղացած էր, լուրջ օժանդակութիւններ բերելով խորհրդային պետութեան եւ համայնավարական միջազգային շարժումին ....

Գալով Թիթոյին, զգուշացաւ այլեւս անոր մասին խօսելէ՝ իբրեւ համայնավար կարեւոր ղեկավար։ Բազմաթիւ առիթներով քննադատեց «Թիթոյականութեան» տկար կողմերը։

Ներկայիս՝ ոչ մէկ կասկած, որ Խրուշչեւ, իր հաւատարիմներու փոքրիկ խմբակին հետ, Խ. Միութեան տէրն է։ Սակայն, կ'ուզէ ամէն բան ընել, որպէսզի զինքը չնմանցնեն Սթալինի։ Ան շատ աւելի ճկուն է՝ քան խորհրդային ուրիշ այլ ղեկավար, որու մասին կը գրուի արեւմտեան մամուլին մէջ։ Ճիշդ այս պատճառով ալ, Մոսկուայի մէջ կը մտածեն թէ տակաւին որոշ ատեն մը մարաջախտ Բուլգանին պիտի մնայ իր պաշտօնին վրայ։ Այս երեւոյթը յատուկ է խորհրդային իրաքանչիւր քաղաքացիի համար։ Բայց Խրուշչեւ չուզեր, որ Մոլոթով, Մալենկով, Կագանովիչ եւ Շեփիլով խմբակին ընդհարումէն վերջ, ուրիշ ղեկավար մըն ալ հեռացուի։

Այսուհանդերձ, Խրուշչեւ գիտէ որ ընդդիմադիր շարժում մը գոյութիւն ունի երկրին մէջ։ «Կոմունիստ» թերթին մէջ հրատարակուած իր [illegible] ապակեդրոնացման իր ծրագրին մասին խօսելով, կը յայտարարէ.— «Հաւանաբար ամէն մարդ համաձայն չէ ինծի հետ։ Շատեր այս պարագան պիտի յայտնեն բացէ ի բաց։ Ուրիշներ պիտի պահեն գաղտ. իրենց դիտողութիւնները»։

Արդարեւ, Խրուշչեւ վերանորոգումներ հաստատելով եւ տնտեսական ապակեդրոնացումը որդեգրելով՝ իրեն դէմ հանեց բարձրաստիճան պաշտօնեաները։ Ունի նաեւ կողմնակիցներ, որոնց կարգին՝ գիւղացիները։ Սակայն, ընդդիմադիրները աւելի մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն։ —

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԿԱՅԾԵՐ

Է.

ՍԻՐՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ԶԳԱՑՄՈՒՆՔԸ

Զարմանալին այն էր, որ այդ երկու եղբայրներից ոչ մէկը նմանութիւն չունէր ոչ հօր հետ, որի կերպարանքի մէջ կային մի քանի որոշ մոնղոլական գծեր, եւ ոչ նման էին մօրը, որի դէմքը վախեցնելու չափ տգեղ էր։

Չնայելով, որ տէր Թօդիկը 700 բնակիչներից բաղկացած մի ամբողջ գիւղի աւագ քահանան էր, չնայելով, որ բացի դրանից նա վճռական առաջնորդի գործակալի պաշտօն էր կատարում, եւ այդ բոլորից առատ արդիւնք էր ստանում (էլ չեմ խօսում դպրոցի մասին) — այնուամենայնիւ, նրա ապրուստը, նրա կեցութիւնը խիստ չքաւոր էր։ Մի քանի մթին սենեակներ, ծեփած սպիտակ կաւով, նեղ բակ ցածրիկ շրջապարիսպով, — այդ բոլորը կազմում էին նրա անշուք բնակարանը, ուր տիրում էր մշտական փոշի, աղտ, խորին տխրութեան հետ։ Դրացիները տէր հօր այսպիսի չքաւոր կեցութիւնը վերաբերում էին նրա անփառասիրութեանը եւ նրա աշխարհի վայելչութիւններին չցանկացող բնաւորութեանը։ Դա մասամբ իրաւացի կը լինէր, եթէ ագահներն էլ այսպիսի յատկութիւններ չունենային։ Ժլատները նոյնպէս անապատի մէջ են ապրում, որպէս տէր Թօդիկը իր մերկ ճգնարանում։ Դէրվիշութիւնը առհասարակ գրաւիչ է լինում եւ հրապուրում է ռամկի սնահաւատութիւնը, թէ եւ դէրվիշի քրքրուած վերարկուի տակ շատ անգամ ծածկւում է մի շահասէր եւ հարստահարիչ ոգի ...

Վերջին տարիներում, մայրս չկարողանալով վարժապետի ամսականը վճարել, ինձ բոլորովին ծանրաբեռնեցին տնային գործերով, այնպէս որ, ժամանակ չէի գտնում դասերս պատրաստելու։ Ամբողջ ցերեկը հոգիս դուրս էր գալիս կամ երէցկնոջ, կամ տէր հօր պատուէրները կատարելով։ Մնում էր պարապել միայն գիշերով, իսկ այդ եւս շատ անգամ չէր յաջողւում, որովհետեւ ճրագ եւ լոյս չունենալու համար, միշտ ստիպուած էինք քնել շատ վաղ։ Քեռուս տան հետ աւելի յարաբերութիւններ չունէինք. մայրս իր եղբայրներից ոչինչ օժանդակութիւն չէր ստանում եւ եթէ հնար լինէր, նա կը թողնէր այն խեղդուած խրճիթը, որ քեռիներս շնորհել էին մեզ բնակութեան համար։ Մեր յոյսը մնացել էր մեր բարերարի՝ որսորդ Ավոյի վրայ։ Նա էլ դպրոցի վերաբերութեամբ ինձ չէր օգնում, եւ մինչեւ անգամ խիստ անախորժ էր թւում նրան, որ ես այնտեղ ուսում էի առնում։ Ես դեռ չեմ մոռացել այն խօսքը, որ մի օր հայրական բարեսրտութեամբ որսորդը ասաց ինձ.

— Ֆարհատ, դուրս եկ այդ դժոխքից, դու բոլորովին կը բթանաս այնտեղ։

— Դուրս գամ ի՞նչ անեմ, սովորեմ, հարցրի ես։

— Մտիր քեռիներիդ արհեստանոցը, զէնք շինել սովորիր, պատասխանեց նա։

— Միթէ՞ ուսումը վատ է։

— Այդ ուսում չէ, որ դու սովորում ես։

Յետոյ նա սկսում էր երկար ու երկար բացատրել ինձ, թէ ինչ բան է ճշմարիտ ուսումը, բայց ես այն ժամանակ չէի հասկանում, միայն զարմանում էի, թէ ինչպէս այդ կոշտ, կոպիտ մարդը, որ անդադար գազանների հետ պատերազմելով, գազանի բնաւորութիւն էր ստացել, — այնքան լաւ, այնքան հիմնաւոր կերպով խօսում էր ուսման վրայ ...

Որսորդը շատ մօտ բարեկամ էր իմ քեռիներից մէկի հետ, որին կոչում էին Մինաս. դա բոլորովին ձրի շինում էր, նորոգում էր որսորդի զէնքերը, երբ նրանց որեւիցէ մասը խանգարուած էր լինում։ Այդ Մինասի հետ խօսել էր որսորդը, համոզել էր նրան, որ ինձ վեր առնէ իրանց արհեստանոցը որպէս աշակերտ։ Ես սիրում էի այդ արհեստը, իմ սիրտը զուարթանում էր ուրախութիւնից, երբ քեռիներիս արհեստանոցն էի մտնում, եւ ամբողջ ժամեր նստած այն տեղ, խորին հոգեզմայլութեամբ նայում էի գեղեցիկ, փայլուն զէնքերին, որ դուրս էին գալիս քեռիներիս ճարտար ձեռքից։ Բայց մայրս սատանայի նման հակառակ եղաւ եւ չթողեց, որ ես այդ արհեստը սովորէի։ Նա ատելով քեռիներիս, ատում էր եւ նրանց արհեստը։ Նա կրկնում էր մի եւ նոյն խօսքերը, որ ես շատ անգամ լսել էի վարժապետից, թէ բոլոր զինագործները մեղաւոր մարդիկ են, բոլորն էլ դժոխքը կը գնան։

— Ինչո՞ւ, միանգամ հարցրի ես։

— Նրա համար որ թուր, ծուր, հրացաններ են պատրաստում եւ այդ զէնքերով մարդիկ միմեանց կոտորում են, պատասխանեց նա։

Թէ այսպէս, թէ այնպէս քեռիներիս արհեստանոցը մտնելը ինձ չյաջողուեցաւ. ես դարձեալ մնացի այն «դժոխքի» մէջ, որպէս կոչում էր նրան որսորդը։

Բայց նոյն «դժոխքի» մէջ ես ունէի մի մխիթարիչ հրեշտակ, որ թեթեւացնում էր իմ կրած վշտերի դառնութիւնը։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

վրայ: Վերջապէս, պահանջեց Ալժերիոյ անկախութիւնը: Իսրայէլի մասին խօսելով, Արաբիոյ ներկայացուցիչը յայտնեց թէ այդ երկիրը ոչ մէկ իրաւունք ունի Աքապայի ծոցին վրայ:

ՆՈՐ ԶԷՆՔԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ

Ամերիկա եւ Խ. Միութիւն կը շարունակեն զէնքեր յանձնել Միջին Արեւելքի երկիրներուն: Դչ. օր, ամերիկեան ծանր զէնքերու կարեւոր մթերք մը հասաւ Յորդանան: Ամերիկեան նաւ մը խարսխեց Աքապայի ծոցը, Յորդանանի յանձնելով նոր զէնքեր, որոնք մաս կը կազմեն ամերիկեան զինուորական օժանդակութեան:

Իսկ Գահիրէի «Ալ Ահրամ» թերթը կը հաստատէ, թէ խորհրդային մեծաքանակ զէնքեր յանձնուած են Եմէնի: Թերթը կ'ունենայ թէ մօտաւորապէս կարեւոր զինուորական առաքելութիւններ պիտի այցելեն Ռուսիա, Սուրիա եւ Եգիպտոս:

Եգիպտական ուրիշ թերթի մը համաձայն, խորհրդային երկու նաւերը մեկնած են Լաթաքիայէն եւ ուղղուած դէպի Եգիպտոսի Փորթ Սայիտ նաւահանգիստը՝ նորհաւորելու համար այս քաղաքին դիմադրութիւն, անգլեւֆրանսական յարձակումին:

Յորդանանի նախկին Արտաքին փոխ-նախարար Ռիմաուի, որ ի բացակայութեան 15 տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էր, Գահիրէի ձայնասփիւռէն խօսելով յայտարարեց, թէ Յորդանան Ամերիկայի զինուորական խարիսխներէն մէկը եղած էր:

Փախստական նախկին նախարարը յայտնեց, թէ այդ ծրագիրը ուսումնասիրուած էր անցեալ ամիս: Սեպտեմբեր 20ին ամերիկեան զինուորական առաքելութիւն մը, բաղկացած քսան հոգիէ, քննած է Մաֆրաքի օդակայանը, տեսնելու համար թէ արդեօք կարելի՞ էր օգտագործել զայն:

Յիշեցնենք, թէ Ռիմաուի մաս կը կազմէր այն խմբակին, որ փորձած էր ըստմննել Հիւսէյն Թագաւորը:

[illegible] ՄԱԿի ուժերուն պատկանող քանատացի զինուոր մը սպաննուեցաւ եւ ուրիշ մը ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ, ռումբի մը պայթիւնին հետեւանքով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՅ մենատէրը՝ Ֆրանքօ, տեսակցութիւն մը շնորհելով սպանիական մամուլի գործակալութեան, յայտարարեց թէ աշխարհի ոչ մէկ վարչակարգը կը նմանի սպանիականին, երբ նկատի առնենք այն յառաջդիմութիւնը՝ որ երկիրը արձանագրեց քսան տարուան ընթացքին, մշակութային, արդիւնաբերական, ընկերային եւ հողամշակութեան մարզերուն մէջ:

ՋՈՒԻՑԵՐԻՈՅ Պետական Խորհուրդը 14ի դէմ 19 ձայնով մերժեց կիներու քուէարկութեան իրաւունքը, որ առաջարկուած էր կառավարութեան կողմէ:

ԴԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը խորհրդային զինուորական կցորդ Սմիրնովին յայտնեց, թէ մինչեւ երկուշաբթի պէտք է երկրէն դուրս ելլէ: Սմիրնով անուղղակի միջոցներով զինուորական տեղեկութիւններ կը հաւաքէր՝ իր կառավարութեան համար:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ Միացեալ Նահանգներու եւ Եուկոսլաւիոյ տնտեսական գործակցութեան խորհրդակցութիւնները բացուան: Եուկոսլաւիա ամերիկեան տնտեսական օժանդակութեան կարիք ունի՝ իր արդիւնաբերական աշխատանքներուն համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Տօլպաչեանէ հազար ֆրանք Լեւոն Մանուկեանի մահուան առթիւ, Յօրժ Հացպօրծեանէ եւ Սուրէն Արզումանեանէ հազարական ֆր. Պզզմաճեանի մահուան առթիւ, Գրիգոր Պալտասարեանէ երկու հազար եւ Պօղոս Ազարեանէ հազար ֆր. Տիկին Աղաւնի Քէլէշեանի մահուան առթիւ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Սէնթ էթիէնի ցանկը (գումարը Ա. էջ):

Միհրան Աբրահամեան եւ Ստեփան Ստեփանեան 5000ական ֆրանք, Յակոբ Գափլանեան, Մանուկ Մանուկեան, Ոմն, Նշան Այտապիրեան, Յովհաննէս Գարակէօզեան, Մանուէլ Թաշճեան երկու հազարական ֆրանք:

Հրանդ Թէրզեան, Երուանդ Համալեան, Անդրանիկ Շատարեւեան, Տօքթ. Յ. Սարաֆեան 1500ական ֆրանք:

Երուանդ Ասլանեան, Սիրական Գարաատյեան, Խաչիկ Երեմեան, Պօղոս Երեմեան, Արմենակ Երեւանեան, Արամ Զուքիմեան, Թագւոր Թորոսեան, Սարգիս Թիւթիւնճեան, Արամ Խաչատուրեան, Յովհաննէս Մատուրեան, Գրիգոր Կլազեան, Կարապետ Համալեան, Յարութիւն Ճամպազեան հազարական ֆրանք:

Զաւէն Զուլլայեան 1500 ֆրանք:

Շարլ Մամասեան, Բարսեղ Ներսէսեան, Սուրէն Ներսէսեան, Ոմն, Կարպիս Գաքրճեան, Միշէլ Գուտաքեան, Արշակ Գօզիկեան, Յովսէփ Պայճեան, Վահրամ Սարաֆեան, Սիրական Սարգիսեան, Վահան Սահակեան, Յարութիւն Սուճեան, Յակոբ Տէտէեան, Հրանդ Քէպապճեան, Մուշեղ Քէպապճեան, Կարապետ Փիլիկեան հազարական ֆրանք:

Գէորգ Յովակիմեան, Մանուէլ Շուէքրեան, Վահրիճ Թաշճեան, Յովհաննէս Գօչեան, Գրիգոր Զօրեան, Հրանդ Թոփալեան, Մանուկ Հայթայեան, Վահան Ղազարեան, Յակոբ Մաթէոսեան, Յակոբ Յակոբեան, Մկրտիչ Ներսէսեան, Ոմն, Պօղոս Պօզիկեան 500ական ֆրանք:

Յարութիւն Յովսէփեան 200 ֆրանք:

ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ՝ Ազգ. Միութեան, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 5ին, Թ[illegible]ր Մունիսիփալի մէջ:

Ներկայութեամբ եւ բարձր հովանաւորութեամբ Պ. ՓՕԼ ՎԻԿՐՈՅԻ (Ընափէլ-Թէօր տը լ'Աքատեմի):

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ,

ԼՈՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի Հոկտեմբեր վեցին Գ. Թալամասին սրահը:

Ժամը 21ին:

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ,

ԼՈՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Այս երեք դասախօսութեանց նիւթն է՝ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿԻԶԲԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին:

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Տեղի կ'ունենայ 12 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միչէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլ-գուռ:

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ:

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ:

Կը հրաւիրենք Լիոնահայ հասարակութիւնը անխտիր, քաջալերելու մեր այս ձեռնարկը որուն հասոյթով պիտի կարենանք Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին մէջ՝ հարիւրաւոր մանուկներու ոչ թէ միայն մաքուր օդ՝ այլ եւ անոնց՝ գէթ տարին մէկ անգամ հայկական մթնոլորտի մը մէջ տոհմային դաստիարակութիւն մը ապահովել:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1958

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՑԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ

Հ. Յ. Դ. Ազրիւր - Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերները յարգանքի այց մը պիտի տան այս կիրակի ժամը 14ին Ժանթիյիի գերեզմանատունը:

Ընկեր Ղասապ Եղիազարեանի եւ Գիւլթըրի գերեզմանատունը ժամը 15ին ընկեր Խորէն Քէպապճեանի շիրիմներուն:

Հաւաքուիլ մուտքերու առջեւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերներուն յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Զօմի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ 69 րիւ Լուի Պլանի եկեղեցին իր անմոռանալի ընկերոջ՝ ՎԱՀՐԱՄ ՋԱՆՏԵԱՆԻ մահուան 20րդ տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՑԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Ի պատիւ Տիկին ԶԱՊՈՒՀԻ ՊԱՀՐԻԻ

Իր յիսնամեայ հանրային եւ գրական գործունէութեան առթիւ:

Հոկտեմբեր 25ին Ուրբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Ժան Կուժոնի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ համակիր հայ տիկիններու եւ մասնակցութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան:

Մուտքը հրաւիրագրով:

Բանախօսութիւններ, երգ, ղաշնակ եւ արտասանութիւն:

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ Հայրապետական Մաղթանք տեղի պիտի ունենայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի Օծման Բ. տարեդարձին առթիւ:

Արարողութեան կը նախագահէ Կաթ. Պատուիրակ՝ Սերովբէ Եպիսկ.:

Ա.— ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան պատգմ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Տէսինի մէջ, 5 Հոկտեմբեր շաբաթ օր:

Բ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի գեղարուեստական խնճոյք - ցերեկոյթը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ 10ը, տեղւոյն սրահին մէջ:

Տէսինի լաւագոյն ուժերու կողքին, գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզի կեդրոնի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղը իրենց լաւագոյն արուեստագէտներով:

Յուցադրութիւն՝ Վենետիկի գունաւոր ժապաւէնին, Ֆէյրոզ Ապաճեանի կողմէ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցչական ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 17 րիւ Պլէօ:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Բեժան:

ՀԱՄԱ - ԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական սրահը, Պար տը Կլօզ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Զեկուցում 17րդ պատգմ. ժողովի, ընթերցում Կեդր. վարչ. շրջաբերականի մասնաճիւղի վարչական ընտրութիւն եւ զանազան:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

«Հայաստան» թերթի փէրմանանսը ամէն շաբաթ օր ժամը 3 — 6, 17, Րիւ Պլէօ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի տնօրէնութիւնը կը հաղորդէ որ վարժարանին մէջ կատարուող մեծ նորոգութիւններու պատճառաւ յառաջիկայ 1957 - 1958ի ուսումնական տարեշրջանի մուտքի թուականը փոխադրուած է Հոկտեմբեր 6, կիրակի օրուան:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան փափաքին վրայ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ութ հազար զինուորներու խնկելի յիշատակին, 6 Հոկտեմբեր, Կիրակի առաւօտուն Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 19ը պիտի տօնուի Միութեան հիմնադրութեան երեսնամեակը նաեւ Հաճնոյ հերոսամարտի 37րդ տարեդարձը միասնաբար մեծաշուք կերպով Սէրքլը Միլիթէրի վարի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Թ'Օկիւսթէն:

Նախագահութեամբ՝ Կաթ. Պատուիրակ Ս. Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Մուտքը ազատ է, հրաւիրատոմսով:

Դիմել՝ Մ. Գրաճեանի, 138 րիւ տը լ'Աբէ Կրու, Փարիզ (15):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանեան Աստուր, Մարաշցի, Անթիլիասի որբանոցէն Ֆրանսա եկած 1924ին: Տեղեկացնել «Յառաջ»ին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Արհեստաւոր կարող մը (ֆուփէօր) պոնըրթիի համար եւ երիտասարդ աշկերտ մը ֆուփի համար (15 - 16 տարեկան):

Pour Tricots-Lingerie

PARIS - CALIFORNIE

16, Rue Sainte-Cécile, Paris-9e

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք։ Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ SAMEDI 5 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8011 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3812

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ալժերիոյ տագնապին առթիւ, ժամանակէ մը ի վեր Ազգային Ժողովի շրջանակներուն մէջ խնդրոյ առարկայ կը դառնայ Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը։

Մասնաւորապէս կ'առաջարկուի վերաքննել այն յօդուածները, որոնք կը ճշդեն Ֆրանսայի կապերը իր գաղթավայրերուն, «անդրծովեան» հողամասերուն հետ։

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ շատ բան փոխուած է գաղթավայրերու բնակչութեանց մտայնութեան մէջ։

Մեծն Բրիտանիա անկախութիւն շնորհեց իր ընդարձակածաւալ կայսրութեան զանազան երկիրներուն։ Հնդկաստան, Փաքիստան, Սէյլան, Մալեզիա, Ղանա եւայլն հետզհետէ զարգան անկախ՝ առանց խզելու իրենց բարեկամական կապերն ու տնտեսական - առեւտրական յարաբերութիւնները նախկին կայսրութեան հետ։

Ֆրանսա նոյնպէս ճանչցաւ Հնդկաչինի, Մարոքի եւ Թունուզի անկախութիւնը։ Ալժերիոյ համար ծրագրուած հիմնական - օրէնքն ալ կը նախատեսէր տեղական որոշ ինքնավարութիւն հիւսիսային Ափրիկէի այս հողամասին համար, որ 1830էն ի վեր կը կառավարուէր իբրեւ Ֆրանսական նահանգ մը, իբրեւ լրացուցիչ մասնիկը մայր երկրին։

Ալժերիոյ ձգտումը դէպի անկախութիւն որոշ դժուարութեանց կը բախի, տրուած ըլլալով այդ երկրին բացառիկ հանգամանքը։ Եւ սակայն երեք տարիէ ի վեր շարունակուող կռիւները համոզած են ամէնէն անհաշտ տարրերն անգամ, որ ի վերջոյ բան մը պէտք է փոխուի ներկայ դրութիւնին մէջ։

Եւ որպէսզի այդ փոփոխութիւնը աւելի հիմնական եւ օրինաւոր հանգամանք ունենայ, անհրաժեշտ կը նկատուի «հիմնական - օրէնք» քուէարկելէ առաջ փոխել Սահմանադրութեան 8րդ գլուխը։

Այս գաղափարը հետզհետէ հող կը շահի զանազան կուսակցութեանց ու խմբակցութեանց պատկանող երեսփոխաններու մօտին մէջ։ Անոնք կ'ըսեն, որ Ֆրանսայի անդրծովեան բնակիչներուն պէտք է տալ որոշ ինքնավարութիւն՝ տեղական գործերը կառավարելու համար։

Այս տեսակէտն յատկանշական էր այն համագումարը, որ անցած շաբաթ տեղի ունեցաւ Ֆրանս. Սուտանի գլխաւոր քաղաքին՝ Պամաքոյի մէջ։

«Ափրիկէի ժողովրդավարական համախմբումի» միջերկրային երրորդ համագումարն էր այդ, որուն կը մասնակցէին Ֆրանսական Արեւմտեան Ափրիկէի զանազան հողամասերու պատգամաւորները։ «Սեւ Ափրիկէ» կը կոչուին այդ հողամասերը, որոնց բնակիչները սեւամորթ են։

Հինգ օր տեւող համագումարին ընթացքին երեք տարբեր տեսակէտներ երեւան եկան։ Համագումարին նախագահն էր Հուֆուէ - Պուանեի, որ պետական նախարար է Պուրժէս - Մոնուրիի դահլիճին մէջ։

Նախագահը իր տեղեկագիրով կ'առաջարկէր «Ֆրանքեւափրիկեան համայնքութիւն» կազմել, դաշնակցային հիմերու վրայ, առանց անկախութեան պահանջ ներկայացնելու։

Իր ծրագիրն էր «Դաշնակցային մեծ խորհուրդ մը, որ պիտի ունենայ դաշնակցային խորհրդարան մը, դաշնակցային կառավարութիւն մը եւ ինքնավար կառավարութիւններ»։

Ըստ իրեն, Դաշնակցային գործադիր մարմին մը պէտք է ստեղծել Տաքարի (Սենեկալ) մէջ.

Համագումարին մէջ դերձոն փոքրամասնութիւն մը անրաւարար գտաւ պետական նախարարին այս ծրագիրը եւ առաջարկեց, որ Ֆրանսա իբրեւ նախապայման պէտք է ճանչնայ Ափրիկեցիներու ինքնորոշման իրաւունքը։

Երկրորդ տեսակէտը, որ մեծամասնութեանն էր, հաւասարութիւն *կը պահանջէր մայր երկրի եւ գաղթավայրերու բնակիչներուն համար։*

Իսկ ուսանողներէ ու համայնավարներէ բաղկացած փոքրամասնութիւն մըն ալ անկախութիւն *կը պահանջէր ամէն բանէ առաջ։*

Նախագահին տեսակէտը յաղթանակեց։ Ընդունուած վերջնական բանաձեւը կը պահանջէ առ այժմ դաշնակցային կառավարական խորհուրդ մը հաստատել Տաքարի մէջ։ Ֆրանսայի մարզպանը պիտի ըլլայ դաշնակցային կառավարութեան տնօր, ցնոր տնօրէնութիւն։

Իսկ յառաջիկային պէտք է վերաքննուի Սահմանադրութիւնը եւ կազմուի «Դաշնակցային Պետութիւն մը, — բաղկացած ինքնավար պետութիւններէ, — որ պիտի ունենայ դաշնակցային կառավարութիւն մը եւ դաշնակցային Խորհրդարան մը, իբրեւ գերագոյն մարմինները միացեալ պետութեան»։

Այսպէս ուրեմն, հիւսիսային Ափրիկէէն զերջ, արեւմտեան Ափրիկէի բնակիչներն ալ կը ձգտին ինքնավարութեան, դաշնակցային վարչաձեւի տակ։ Կ'երթան դէպի դաշնակցութիւն։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԱՋՈՐԴ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ՝

ԿԻ ՄՈԼԷ ԹԷ ՓԼԷՎԷՆ?

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԾՐԱԳՐԻՆ ՄԷՋ՝ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

Կառավարական տագնապին չորրորդ օրը՝ Նախագահ Քոթի պաշտօնապէս հրաւիրեց նախկին Վարչապետ Կի Մոլէն եւ առաջարկեց անոր, որ կազմէ նոր դահլիճը. Հակառակ անոր, որ ընկերվարական պարագլուխը կիսապաշտօնական «ոչ» մը ըսած էր, այնպէս կը թուի, թէ Նախագահին առաջարկը պիտի չմերժէ։ Երէկ առաւօտ ընկերվարական պաշտօնաթերթ «Փոփիւլէր»ն ալ վերաքննութեան կ'ենթարկէր Ընկերվարականներու ծրագիրը, որուն մէջ առաջին տեղը պիտի տրուի զարձեալ Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքին։

Ամէն պարագայի մէջ, եթէ Կի Մոլէ համաձայնի կազմել նոր դահլիճը, շաբաթ կամ կիրակի օր Ընկերվարականներու Ազգ. Խորհուրդը ժողով մը պիտի գումարէ, վերաքննելու համար իրենց ծրագիրը։

Ազգ. ժողովին մէջ, ընկերվարական պարագլուխ Կի Մոլէ բարեկամներ ունի գրեթէ բոլոր խմբակցութիւններուն մէջ, նոյնիսկ՝ աջակողմեան։ Նմանապէս, հակառակորդներ ունի բոլոր հատւածներուն մէջ, բայց, անշուշտ, իր կուսակցութիւնէն։ Ինք անձնապէս, համաձայն է կազմել նոր կառավարութիւնը, սակայն կը մտածէ, թէ միւս կուսակցութիւնները պիտի մերժեն իրեն վստահութիւն տալ։

Եթէ պատահի, որ Կի Մոլէ մերժէ կազմել նոր կառավարութիւնը, Նախագահ Քոթի պիտի առաջարկէ Փլէվէնի (դի-մոգրական)։ Դժուար է նաեւ առոր կացութիւնը։ Ունի բարեկամներ եւ հակառակորդներ, այսուհանդերձ Արմատականներուն եւ ժողովրդական Շարժումին մէջ մեծ է թիւը անոնց, որոնք զինքը կը նախընտրեն, քան Կի Մոլէն։

Հանրապետութեան Նախագահը Եչ. օր շարունակեց իր խորհրդակցութիւնները՝ տագնապին լուծում մը գտնելու համար։ Ցաջորդաբար ընդունեցաւ ծերակուտական պարագլուխներ եւ լսեց անոնց կարծիքները։

Հանրապետութեան Նախագահը ուրբաթ օր ժամը տասին կը սպասէր Կի Մոլէի պաշտօնական պատասխանին։ Իսկ ժամը 11ին պիտի երթայ Սալոն տը լ'Օթօ*։ Այս պարագան, մամուլի շրջանակներուն համաձայն, նշան մըն է, որ Կի Մոլէ առաջարկը պիտի ընդունի, այլապէս՝ Նախագահը պիտի չկարենար այցելութիւն տալ ինքնաշարժի ցուցադրութեան։*

× *Արմատականներու համագումարը, որ տեղի պիտի ունենար Հոկտեմբեր 10 - 13 Սթրազպուրի մէջ, նախարարական տագնապին պատճառով յետաձգուած է Նոյեմբեր 10 - 13ին, յայտարարեց արմատական կուսակցութեան Նախագահ՝ Էտուար Տալատիէ։*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԽԶՈՒՄ

Վերջին օրերուն Ֆրանսայի եւ Թունուզի յարաբերութիւնները անակնկալօրէն լարուած բնոյթ մը ստացան։ Նախագահ Պուրկիպա իր շաբաթական ճառին մէջ յայտարարեց — «Ես կանչեցի Փարիզի մեր դեսպանը, որ Թունուզ պիտի հասնի օդանաւով, կարելի եղածին չափ շուտ։ Առաջին քայլն է սակայն։ Ֆրանսական կարծիքին այս ձեւով հասկցնել ուզեցի, թէ մենք երկար ատեն չենք կրնար սպասել՝ որ Ֆրանսա լուծում մը գտնէ ալ-ժերիական հարցին... Եթէ Ֆրանսա յամառի մնալ այս դիրքին վրայ՝ աւելի հեռուն պիտի երթանք»։

Պուրկիպա հրահանգած էր նաեւ, որ ուրբաթ օր հակաֆրանսական ցոյցեր կատարուին երկրին մէջ.— «Այնպիսի կացութեան մը մէջ ենք՝ որ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ։ Որոշեցինք Գէֆի շրջանէն պարպել որոշ թիւով Ֆրանսացիները. Եթէ այս կացութիւնը շարունակուի, շրջանին մէջ գտնուող բոլոր Ֆրանսացիները պիտի պարպուին, ինչ որ ալ ըլլայ անոնց պարագան։ Որովհետեւ, անկախ բոլոր պայմաններէն՝ իրականութիւն մը կայ, որ մենք պատասխանատու ենք անոնց կեանքին։ Կը յիշեցնեմ Թունուզի ժողովուրդին, որ բոլորս ալ պատասխանատու ենք մեր հողամասին վրայ գտնուող օտարներու կեանքին եւ դոյքին։ Այն օտարները որ կ'ապրին մեզի հետ՝ մեր հիւրերն են։ Այնպէս որ՝ եթէ ժողովուրդը որեւէ շարժում մը ընէ այս ուղղութեամբ, ստիպուած պիտի ըլլանք ուժի դիմելու։ Այլեւս անկարելի է Ֆրանսայի հետ շարունակել բարեկամական յարաբերութիւնները, մանաւանդ՝ այն ընկոյզէն ետք, որ ֆրանսական օդանաւերը կը լիագորէ ռմբակոծել Թունուզեան հողամասը։ Բաց ատկէ, մենք գիտենք նաեւ, որ մեր սահմանագլուխին վրայ ֆրանսական ուժեր համախմբուած են, որոնք ամէն վայրկեան կրնան յարձակիլ մեր վրայ։ Մենք երբեք չենք վիճած բացատրելու՝ ֆրանսացիներու առջեւ եւ կը փափաքինք որ այս եղանակները վերջնականապէս մոռցուին»։

Նախագահ Պուրկիպայի այս յայտարարութիւններուն ու Փարիզի Թունուզեան դեսպանին մեկնումը անակնկալի բերին ֆրանսական իշխանութիւնները, որոնք կը յայտարարեն թէ ոչ մէկ պատճառ կար նման քայլ մը առնելու համար։ Հաւանական է որ Թունուզի ֆրանսական դեսպանը, ներկայիս՝ Փարիզ, որոշ ժամանակ մը այստեղ մնայ, իր պաշտօնին ձեռնարկելէ առաջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍԵՒԵՐՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿՆԵՐԸ

Ամիսներէ ի վեր, հանրային կարծիքը սրտի սեղմումով կը հետեւի սեւերու եւ ճերմակներու պայքարին, Ամերիկայի մէջ։ Դժբախտաբար մանուկներու գլխուն վրայ է որ կը կատարուի այդ —ինչու չէ — անմարդկային արարքը։

Կ'ըսդունինք որ Մ. Նահանգները աշխարհի ամէնէն յառաջադէմ երկիրներէն մէկն է։ Իրենք ալ կը պարծենան որ իրենց ճարտարարուեստով յիսուն տարի առաջ են եւրոպական այս կամ այն երկրէն։ Հարուստ են, ամէն ինչ նոխ է հոն, բաղկաւորութեան ապրելակերպը հանգստաւէտ, վերջապէս այնքան ինքնավստահ են իրենց առաւելութիւններով որ կ'ուզեն իրենց տիպարին վրայ կաղապարել աշխարհի մնացեալ մասը։ Ուրեմն ի՞նչ ըսել այս «սեւ ու ճերմակ» դպրոցականներու հարցին։

Շատ ալ չենք գիտեր այդ պայքարին ներքին բոլոր ծալքերը։ Անշուշտ յիմար կամ ոճրագործ մարդիկ չեն այս կամ այն նահանգին կառավարիչները որոնք թոյլ կուտան նոյնիսկ դպրոցներ հրդեհել։ Բայց մենք, Եւրոպա նստած, չենք հասկնար այդ ծայրահեղ ընդդիմութիւնը որ հետզհետէ բուռն ձեւ մը ստացաւ սա վերջին քանի մը ամսուան ընթացքին։ Այդ ինքնավար նահանգները գլուխ կը բռնեն ոչ միայն իրենց նախագահին, այլ երկրին ընդհանուր օրէնքներուն դէմ եւ վէճի ու բանակցութեանց դուռ կը բանան շատ լուրջ խնդիրներու կարգին։

Ցեղերու պայքարը ժամանակավրէպ է այլեւս եւ կարելի չէ բացատրել եւ արդարացնել մէկին կամ միւսին հանդէպ ձեռք առնուած արգելքները կամ խտրութիւնները։ Ֆրանսա միլիոնաւոր սեւ քաղաքացիներ ունի։ Անոնց մանուկները ամէն տեղ կը նստին քով քովի Ֆրանսացիին հետ։

Անոնց համար առանձին հանրակառքեր կամ շոգեկառքեր չկան, եւ թերեւս այս հաւասարէ հաւասար վերաբերումն է որ դառնութիւն չէ ստեղծած անոնց մէջ, որպէս զի դժուարութիւններու եւ անկարգութիւններու պատճառ ըլլան անոնք եւ իրենց դէմ գրգռեն ամբոխը։

Մենք Հայերս ունեցած ենք նոյն դառնութիւնները մեր ծննդավայրին մէջ, իսլամի – քրիստոնեայի, «*կեավուրի*», հաւատացեալի, կամ օրէնքէ դուրս նկատուածի նուաստացումներով որ շատ մը դժբախտութեանց պատճառ եղած է, բայց հոն, այդ մոլեռանդ երկրին մէջ բնական նկատուածը կարելի՞ է ներելի գտնել Մ. Նահանգներու համար։

ՆԱՃ

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆ, ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի իրիկուն Լեհաստանի մայրաքաղաք Վարշաւայի մէջ կռիւ մը ծագեցաւ աւելի քան երկու հազար ուսանողներու եւ ոստիկաններու միջեւ։ Ուսանողները կը բողոքէին համայնավար կուսակցութեան կողմէ. Կամիտէի մէկ որոշումին դէմ, որ արգիլած էր հրատարակութիւնը «Փոփրոսթիւ» շաբաթաթերթին։ Ոստիկանները արտասուաբեր կազի եւ ճոկաններու գործածութեան դիմեցին ցրուելու համար ցուցարարները։

Արգիլուած շաբաթաթերթը ուսանողներու եւ երիտասարդ մտաւորականներու պաշտօնաթերթն էր, որ կարեւոր դեր մը խաղաց անցեալ Հոկտեմբերի անցուդարձերուն մէջ, որոնց պատճառով Կոմուլքա

(Շարունակութիւնը կարդալ 4-Դ. էջ)

ՅԱՊԱՂԱԾ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԹԻՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եղեռնական արկածէն անմիջապէս յետոյ ոստիկանութիւնը անտէր մնացեալ մը նկատելով «Հայրը», «Յառաջ»ի խմբագրութեան լուր կուտայ, թէ կը ճանչնայ այս անձը։ Հաստատական պատասխանին վրայ, Գ. Գ. Հայկ Աղաբէգեան եւ Նուպար Յովհաննէսեան կ'երթան տէր կանգնելու մեռեալին։ Միեւնոյն ատեն կը փութան թաղին ոստիկանատունը եւ կը խնդրեն որ բնակարանը կնքուի։ Ոստիկանատունը կը մերժէ։ Միայն քանի մը օր յետոյ է, որ Բարեգործականը պաշտօնապէս կնքել կու տայ։ Եւ օրեր ետքն ալ կրկին կնիք բանալ կուտայ։

Գ. Ա. Սալմաստեանի (Նուպարեան Մատենադարանապետը) վկայութեան համաձայն գիրքերը իր բնակարանին մէջ աչքէ կ'անցուին։ Երեք սենեակներու մէջ կը տեղաւորուին բոլոր այն գիրքերը, որոնք կը կարծուի թէ Նուպարեան Մատենադարանին մէջ կը պակսին, հետեւաբար անոր սեփականութիւնը պիտի դառնան։ Ուրեմն սխալ է թէ բոլոր գիրքերը կը փոխադրուին Բարեգործականի դրասենեակներէն մէկուն մէջ։ Եւ հոն է, որ Տիկին Ք ի կողմէ ներկայ եղող քանի մը անձերուն եւ Բարեգործականի ներկայացուցիչներու կողմէ բաժանումը տեղի կ'ունենայ, եւ 290 գիրքեր կը յանձնուին Նուպարեան Մատենադարանին եւ մնացածները ժաֆին ներկայացուցիչներուն կողմէ կը փոխադրուին։

Նկատի առնելով իր յառաջացած տարիքը եւ հետզհետէ ցոյց տուած տկարութեան նշանները, բարեկամներ եւ մտերիմներ խորհուրդ կուտային իր գրենական պիտոյքներուն հաշուեյարդարը անձամբ կատարելու։ Դժբախտաբար կարելի չեղաւ։ Ինչպէս որ Գ. Ենովք Արմէն կը գրէր — «Այդ վտանգին համար ամէնէն աւելի ինք՝ ողբացեալ մեծատաղանդ գրադէտը պէտք է մտահոգ ու նախանձախնդիր ըլլար, տեղի չտալու համար մահէ ետքը — ինչպէս եղաւ — անախորժ կնճռոտութիւններու, որոնց հետեւանքը չգտնուիլը իր կենսագրութիւնը ստուերող կարեւորագոյն մեղապարտութիւնն է, — չըսելու համար ազգամոռացութիւնը»։ Դժբախտաբար «յստակ եւ պայծառ կանխատեսութիւնը միայն պիտի խափանէր. մահէ ետքի որեւէ խառնաշփոթութիւն կամ մեղադրանք»։

×

Առիթէն օգտուելով պէտք է փարատել նաեւ առասպել դարձած թիւրիմացութիւն մըն ալ, որուն համաձայն, ինչպէս կը կարծէ նաեւ Գ. Ենովք Արմէն, — «Թողօնը ինչ որ ալ ըլլայ աղ, այս պարագային վաթսուն տարիներու ընթացքին դիզուած ամէն լեզուէ գիրքերու, նամակներու, Անահիտի աշխատակիցներէ եւ իրմէ անտիպ ձեռագիրներու ստուարացուած անփոխարինելի արժէքով դէզ մըն է»։

Այս ենթադրութիւնը չտեսնուն ալ եղած է.

Արշակ Չօպանեանի մատենադարանին գիրքերը մեծ մասով Պոլսոյ «Մաղիկ» (1895) եւ Փարիզի «Անահիտ» (1898–1911 եւ 1929 – 1948) պարբերականներուն ղրկուած գիրքերէն կազմուած էին, ինչպէս նաեւ մաս մըն ալ Կովկասէն ստացուած։ Բայց այդ գիրքերը մնայուն չէին երբեք։ Միշտ տեղափոխութեան ենթակայ եւ անոր վտանգուած։ Ողբացեալը յաճախ կը պանդղտէր, անուններ տալով, թէ փոխ տրուած գիրքերը չեն վերադարձուիր։ Ուսումնասիրութիւններու եւ սեփական աշխատանքի համար Չօպանեան ուրիշներէն փոխ կ'առնէր նոյնիսկ։ Նուպարեան Մատենադարանէն առնուած գիրքեր կորսուեցան հաշուեյարդարութեան պահուն։

Գալով ուրիշ լեզուներէ գիրքերուն, քանի մը սովորական եւ աննշան Ֆրանսերէն վէպերէ զատ, ուրիշ գիրքեր չգտնուեցան։ Որովհետեւ ան սովորութիւն չունէր նոր հրատարակութիւններ գնել։

Նամակներու պարագան ինչ որ ալ ըսուի, իրականութեան կը համապատասխանէ։ Երեւանի «Գրական Թերթ»ը (10 Օգոստոս 1957) վաւերական տեղեկութիւններ կուտայ բարեբախտաբար։

«Անահիտ»ի աշխատակիցներէն եւ իրմէ իրր թէ գտնուած ձեռագիրներու պարագան ալ իրականութեան չի համապատասխաներ։ Վստահաբար արդէն տպուած եւ պահուած ձեռագիրներէն, «Անահիտ»ի մէջ եւ կամ գրքոյկներով։ Թ. Ա. Կուսակցութեան պաշտօնական աւանդութիւններն ալ իր մօտ կը պահուէին, ինչպէս հաւաստեց իր ընկերներէն մէկը, այնպէս որ անոնք ալ Գ. Ենովք Արմէնին ակնարկած՝ «անտիպ ձեռագիրներու ստուարացուած անփոխարինելի արժէքով դէզ»ին մաս կը կազմէին վստահաբար։

Ա. Չօպանեան ուրիշ սովորութիւն մըն ալ ունէր։ Իր յոբելինական հանդէսներուն խօսած ճառերը եւ հանդէսին մանրամասնութիւնները գրքոյկով լոյս կ'ընծայէր, որովհետեւ ձեռագիր պահել չէր սիրեր։

Քանի մը տարի առաջ սկսած էր գրի առնել իր Յուշերը, որոնցմով շատ խանդավառ էր։ Առաջին ճաշակը տուաւ « Գալլքար » օրաթերթին մէջ։ — Գ. Չօպանեան, կ'ըսէի, պէտք է շարունակէք այդ յուշերը, որոնք մեր վերջին վաթսուն տարիներու կեանքէն բազմաթիւ դրուագներ կը պարունակեն։ Ատենն է որ վերջացնէք։ Ժամանակը կ'անցնի եւ դուք օրէ օր տկարութեան եւ յոգնութեան նշաններ ցոյց կուտաք։

— «Պիտի գրեմ, այո՛, պիտի գրեմ, կ'ըսէր։ Մտքիս մէջ կազմած եմ արդէն ծրագիրը։ Կը բաւէ որ հանգարտ քանի մը օրեր ունենամ, գոնէ վերջացնելու համար Կեդրոնական Վարժարանին եւ իր վաստակաւոր մշակներուն հետ կապուած յուշերը։

Դժբախտաբար այդ յուշերն ալ չգրուեցան։

Ողբացեալին վկայութեան համաձայն, «Վարդենիք Հայաստանի»ի չորրորդ հատորին ձեռագիրը խնամքով կը պահէր։ Չեմ գիտեր թէ գոնէ այդ աշխատութեան ձեռագիրը գտնուեցա՞ւ թէ ոչ։ Երեւանի Համալսարանին ղրկուած թղթածրարներուն մէջէն եթէ գտնուի, բան մը եւս փրկուած կ'ըլլայ։

Կրցի՞ արդեօք Գ. Ենովք Արմէնի յապաղած հետաքրքրութեան գոհացում տալ հնարաւորութեան սահմաններու մէջ։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԱՐՔ. ՔԵՏԻՃԵԱՆ

Սեպտեմբեր 17ին, առաւօտեան ժամը երկուքին, Հռոմի մէջ, երկարատեւ հիւանդութենէ մը յետոյ, իր մահկանացուն կնքեց Արհ.ի Պետրոս Արք. Քետիճեան, Կոմանիոյ Հայոց տիտղոսաւոր Եպիսկոպոսը։

Պետրոս Քետիճեան ծնած է Պոլիս, 1890ին, ան քեռորդին էր Տարօնի Թօփուզեան եպիսկոպոսին, որ Մեծ Եղեռնի ընթացքին պիտի նահատակուէր Քրիստոսի սուրբ անուան համար։ Մօրեղբօր օրինակը իր մէջ արթնցուց քահանայական կոչումը եւ ան մտաւ Ազարեան Կաթողիկոսի Նորընծայարանը։ 1904ին անցաւ Հռոմի Քահանայապետական Հայ Վարժարանը։

Յաճախելով Ուրբանեան Համալսարանի դասընթացքները յաջողապէս ընդունեցաւ փիլիսոփայութեան եւ Աստուածաբանութեան վարդապետական աստիճանները։ Քահանայ օծուեցաւ 1913ին, Առաջին Մեծ Պատերազմի նախօրեակին։

Չկարենալով վերադառնալ իր առաքելավայրը, պաշտօնավարեց Լեւոնեան վարժարանի մէջ իբրեւ կրկնիչ եւ Ցիւռուեան Հայրերու «Մասսիմօյ» ծանօթ վարժարանին մէջ՝ իբրեւ ուսուցիչ։

Մեծ Պատերազմէն անմիջապէս յետոյ՝ ընկերացաւ իբրեւ քարտուղար Արհ.ի Գոյումճեան Արքեպիսկոպոսին, որ Ս. Աթոռի կողմէ Թուրքիոյ աւերեալ Հայկ. Թեմերու Առաքելական այցելու նշանակուած էր եւ օգտակար եղաւ որբահաւաքման գործին։

1920ին՝ կրցաւ Պոլիս վերադառնալ. Արհ.. Նաղլեան Արքեպիսկոպոսը, որ Առաքելական այցելու եւ Պատրիարքական փոխանորդ էր, զինքը անուանեց տեսուչ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ բարձրագոյն վարժարանին։

1923ին՝ Արեւելեան Ս. Ժողովը զինքը կարգեց Փարիզի Հայերու Հովուոր հովիւ. ան կազմակերպեց այդ շրջանը եւ իրեն շնորհիւ Հայ Կաթողիկէները ունեցան մատուռ մը Փարիզի մէջ եւ եկեղեցի մը՝ Առնուվիլի մէջ։ Քետիճեան վարդապետ մեծապէս սատարեց Սեւրի Մուրատեան վարժարանի ինչպէս նաեւ Ան. Յղութեան Հայ Քոյրերու Սէն Կրասիէնի եւ Առնուվիլի Տուներու հաստատութեան։

Քետիճեան վարդապետ ծանօթ էր իր սրտի բարութեամբ, որով կը ջանար օգտակար ըլլալ բոլոր Հայերուն անխտիր։

24 Յուլիս 1936ին, Ամեն. Արփիարեան Կաթողիկոսի առաջարկին վրայ, Ս. Աթոռը զինքը անուանեց Պատրիարքական փոխանորդ, Արհ. Նաղլեան Գերապայծառի կողքին։

15 Նոյեմբեր 1936ին, Պէյրութի Սէն Ժոզէֆ Համալսարանի եկեղեցւոյն մէջ մեծ շուքով տեղի ունեցաւ Պետրոս Ծ.Վ.ի եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւնը, ձեռամբ Ամեն. Արփիարեան Կաթողիկոսին։

Նոր Պատրիարքական Փոխանորդը եռանդով լծուեցաւ իր կարեւոր պաշտօնին սակայն շուտով, 26 Հոկտեմբեր 1937ին տեսաւ վախճանումը Ամեն. Արփիարեան Կաթողիկոսին։ 30 Նոյեմբեր 1937ին, Կաթողիկոս ընտրուեցաւ Ամեն. Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեան. որ իր պաշտօնին մէջ պահեց Քետիճեան Արքեպիսկոպոսը։

Գրեթէ ութ տարիներ շարունակ, Արհ. Քետիճեան եղաւ թանկագին եւ սիրուած աջակից մը վերոյիշեալ Ամեն. Կաթողիկոսին համար։

Դժբախտաբար, սակայն, Արհ.ի Քետիճեան կը տառապէր սրտի հիւանդութենէ։ 1945ին, ան ստիպուեցաւ հրաժարիլ Պատրիարքական Փոխանորդի իր պաշտօնէն եւ մեկնեցաւ Հռոմ, ուր ստանձնեց Ձեռնադրիչ Եպիսկոպոսի եւ Լեւոնեան Քահանայապետական Վարժարանի Մեծաւորութեան յոյժ կարեւոր պաշտօնները։ Միեւնոյն ատեն ան խորհրդական անուանուեցաւ Արեւելեան Ս. Ժողովին մօտ եւ վարեց Պատրիարքական Գործակալի պաշտօնը։

Բայց անողոք հիւանդութիւնը անգամ մըն ալ զինքը մատնեց անշարժութեան ու ան ստիպուեցաւ թողուլ նաեւ Մեծաւորութիւնը։

Մեծ համբերութեամբ կրեց հիւանդութեան պատճառած սաստիկ ցաւերը եւ անդադար օրհնեց Աստուծոյ սուրբ կամքը։

Տակաւին մահուան նախօրեակին նամակ մը կը գրէր Վսեմ. Կարդ. Աղաճան-

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱԹԷՕ ՖԱԼՔՈՆԷ

(ԳՈՐՍԻՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Քանի մը ժամ էր արդէն որ բացակայ էին տունէն եւ փոքրիկ Ֆորթունաթօն հանդարտօրէն երկարած արեւուն տակ, կը դիտէր իր դիմացը տարածուող կապոյտ լեռները եւ կը մտածէր թէ յաջորդ կիրակին քաղաք պիտի իջնէր, ճաշելու համար իր տանուտէր հօրարին հետ։

Իր այս մտածումներուն թելը յանկարծ խզուեցաւ, երբ իր ետեւէն լսեց հրացանի պայթիւն մը։ Ընդոստ վեր ցատկեց եւ նայեցաւ դէպի այն կողմը ուրկէ կուգար այդ աղմուկը։

Ուրիշ հարուածներ յաջորդեցին իրարու, որոնց ձայները հետզհետէ կը մօտենային կարծես։

Վերջապէս, դաշտերէն դէպի Մաթէոյի տունը առաջնորդող ճամբուն վրայ մարդ մը երեւցաւ, գլխուն սրածայր գդակ մը դրած՝ նման լեռնականներուն, մօրուսաւոր, ցնցոտիներով պատած, որ հազիւ կրնար քալել եւ յենած էր իր հրացանին։

Մարդը գնդակի հարուած մըն էր ստացած սրունքին։

Այդ մարդը աւազակ մըն էր, որ գիշերը մեկնած էր քաղաք՝ իր ռազմամթերքի պաշարը վերանորոգելու եւ ճամբան ինկած էր Քորսիքացի յառաջապահներու լարած որոգայթին մէջ։ Վիրաւորուած ըլլալով, ժայռէ ժայռ քարշ էր տուած ինքզինքը, եւ հիմա, ուժերը սպառած, այլեւս հնարաւորութիւն չէր ունեցած մինչեւ «մաքի» հասնիլ եւ խուսափիլ զինք հետապնդողներէն։

Մօտենալով Ֆորթունաթօյին, ըսաւ․

— Մաթէօ Ֆալքոնէի զաւա՞կն ես դուն։ Ես Ճանէթթօ Սամբերոն եմ։ Զինուորները զիս կը հալածեն։ Թաքստոց մը ճարէ ինծի համար, վասնզի այլեւս չեմ կրնար աւելի հեռու երթալ։

— Սակայն, ի՞նչ պիտի ըսէ հայրս, եթէ առանց իր արտօնութեան քեզ պահեմ։

— Պիտի ըսէ թէ լաւ բան մը ըրած ես։

— Ո՞վ գիտէ։

— Շուտ, պահէ զիս, ահա կուգան։

— Սպասէ որ հայրս վերադառնայ։

— Սպասե՞մ... անէծք, հինգ վայրկեանէն հոս պիտի ըլլան։ Ոչ, շուտով պահէ զիս, ապա թէ ոչ կը սպաննեմ քեզ։

Ֆորթունաթօ մեծ պաղարիւնութեամբ պատասխանեց․

— Հրացանդ պարապ է եւ փամփշտակալիդ մէջ ալ հատ մը իսկ փամփուշտ չունիս։

— Դաշոյնս կայ։

— Սակայն կրնա՞ս ինձմէ՛ աւելի արագ վազել...

Ոստում մը ընելով, տղեկը սկսաւ հեռանալ։

— Դուն Մաթէօ Ֆալքոնէի արժանաւոր զաւակը չես... պիտի թողուս որ զիս ձերբակալե՞ն տանդ առջեւ...

Տղեկը զգածուեցաւ այս խօսքերէն։

— Ի՞նչ պիտի տաս ինծի եթէ քեզ պահեմ, ըսաւ մօտենալով։

Աւազակը իր գրպանները խուզարկելով հինգ ֆրանքնոց մը դուրս հանեց, զոր անպայման վերապահած էր վառօդ գնելու համար։ Ֆորթունաթօ ի տես արծաթին, ժպտաց։ Իսկոյն խլեց զայն Ճանէթթօյի ձեռքէն եւ ըսաւ․

— Մի վախնար։

Եւ անմիջապէս յարդի դէզերուն մէջ մեծ ծակ մը բացաւ։ Ճանէթթօ մտաւ այդ խոռոչին ներս եւ տղեկը իսկոյն ծածկեց անոր վրան յարդով, աշխատելով սակայն աննշմար բացուածք մը թողուլ որպէսզի օդ ներս մտնէր հոնկէ։

Այս բոլորը բաւական չհամարելով, Ֆորթունաթօ յարդակոյտին վրայ բերաւ զետեղեց կատու մը իր նորածին ձագերով, որպէսզի տեսնողին վրայ այն տպաւորութիւնը գործէր թէ յարդի դէզը երկար ատենէ ի վեր կայուն վիճակի մէջ կը մնար հոն։

Յետոյ, տեսնելով որ դաշտէն տուն երկարող արահետին վրայ արեան կաթիլներ էին ինկած, զանոնք փոշիով անհետացուց եւ հուսկ յետոյ, հանդարտօրէն եկաւ ու դարձեալ երկարեցաւ արեւուն տակ։

Քանի մը վայրկեան ետք, համազգեստաւոր վեց զինուորներ եւ իրենց հրամանատար տասնապետ մը Մաթէոյի տան դրան առջեւն էին։ Այս տասնապետը հեռուէն հեռու Ֆալքոններու հետ ազգականական կապեր ունէր (գիտենք որ Քորսիքայի մէջ ազգականական կապերը շատ աւելի հեռուները կ'երթան քան ուրիշ տեղեր)։ Կը կոչուէր Թէոտորօ Կամպա։ Չափազանց կրակոտ մարդ մըն էր, աւազակները կը վախնային իրմէ եւ անոնցմէ շատերը շարունակ հալածուած էին անոր կողմէ։

— Բարի լոյս, փոքրիկ զարմիկ, ըսաւ տասնապետը, մօտենալով Ֆորթունաթօյին։ Որքան մեծցեր ես — քիչ առաջ հոսկէ անցնող մարդ մը տեսա՞ր։

— Օ՜հ, տակաւին այնքան մեծ չեմ ես, որքան դուն, զարմիկ, պատասխանեց տղեկը իր խօսակցութեան տալով տխմար շեշտ մը։

— Օ՜հ, շուտով կը մեծնաս։ Բայց ըսէ ինծի, հոսկէ անցնող մարդ մը չտեսա՞ր։

ՓՐՈՍՓԵՐ ՄԵՐԻՄԷ

(2 Շար.)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԳՐԱՏԱՆ ՄԸ ՄԷՋ

Երկու ժամէ ի վեր, գլուխս միած ըղբատան մը դարակներուն մէջ՝ գիրքեր կը թերթատեմ ուսումնասիրական յօդուածի մը համար :

Նիւթը այնքան խանդավառած է զիս, որ չեմ կրնար անտարբեր մնալ : Հակառակ բոլոր դժուարութիւններուն, կ՚ուզեմ անպայման լրացնել, կորուստէ փրկելու համար մէկը, որ երգեց ու լացաւ, լացաւ ու երգեց ...

Վերջապէս կը գտնեմ քանի մը գիրքեր ու կը սկսիմ կարդալ :

Առեն առեն սակայն, կողերուս ստուերքէն կը նայիմ գրատան ընդարձակ սրահին, ուր տասնեակ մը ընթերցասէրներ դարակներուն առջեւ կեցած՝ պրպտումներ կը կատարեն :

Այս ընթերցասէրներէն մեծ մասը օտարներ են, որ եկեր են այս Լոյս Քաղաքը «լոյս» ամբարելու համար :

Գրատան տիրող երկու զաւակները (Ալիս եւ Արմէն), հակառակ այցելուներու խճողումին կը հասնին ամէնուն եւ քաղաքավարութեամբ մը Չինացին կ՚առաջնորդեն չինական, Ճափոնցին՝ ճափոնական, Պարսիկը՝ պարսկական, Արաբը՝ արաբական գիրքերու բաժինը : Իսկ ուրիշներ ալ Ֆրանսական եւ անգլիական հրատարակութիւններու դարակները :

Շատ պարզ էր, որ այս բոլորն ալ կը հետապնդէին մէկ նպատակ : Հարստացնել իրենց մշակոյթը եւ ժողովուրդը, առաջնորդել լուսաւոր բարձունքներ : Եւ յետոյ, կ՚ուզէին գիտնալ թէ Եւրոպացիներն ինչ կը գրեն կամ ինչ կը մտածեն իրենց մասին :

Ընթերցումս աւարտած՝ պահ մը կըռնակս կռթած դարակին ու կը սկսիմ դիտել չուրջս : Ամէնքն ալ զբաղած են ընթերցանութեամբ : Բայց երբեմն երբեմն, մէկ երկուքը կուգան իրարու մօտ՝ կը խօսին, կը վիճին ինդրոյ առարկայ գրուածքին վրայ եւ կ՚ընդօրինակեն : Լաւ՞ թէ վատ : Երկուքն ալ կարելի է : Մէկէն կրնան օգտուիլ ինկ միւսէն, յետոյ բանութիւններ պահանջել : Ինչ որ ալ ըլլար սակայն, արդիւնքը, ես այդ բոլորին մէջ տեսայ աշխատանքի ճիգ մը : Ու սիրտս ուրախացաւ ի տես այդ ուսանողներուն, որոնք ամէն բանէ առաջ կը յայտնէին իրենց կոչումին հաւատարմութիւնը :

Միւս կողմէն սակայն, ինչ մեղքս պահեմ, սիրտս ճմլուեցաւ, երբ այս տասնեակ մը ընթերցողներուն մէջէն ինծի չէր երեւար Հայու մը աղուորիկ գլուխը, որ անոնց պէս հակած ըլլար գիրքերով ծանրաբեռնուած դարակներուն վրայ :

Կը զարմանամ : Բայց յետոյ, խորհելով որ կրնամ սխալիլ, գիրք փնտռելու պատրուակով կ՚անցնիմ բոլորին մօտէն՝ ականջս անոնց զրոյցներուն : Բայց հայերէնի տեղ կը լսեմ օտար բառբառներ : Եւ որպէսզի գաղափար մը կազմեմ, կը մօտենամ տիրոջը եւ կը հարցնեմ.

— Պարոն, ո՞ւր կը գտնուի ձեր հայերէն գիրքերու բաժինը :

— Մտէք այդ դռնէն ներս : Սենեակը ամբողջութեամբ յատկացուած է հայերէն հրատարակութիւններու .

Կը մտնեմ : Ոչ ոք կայ ներսը, բացի այն հազարաւոր գիրքերէն, որոնք ընթերցողներու կը սպասեն :

— Բայց ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ ընթերցող չունիք :

— Ունինք : Բայց այսօր, դժբախտաբար անձրեւը թոյլ չտուաւ : Եւ յետոյ, ինչպէս կը տեսնէք, ամէն գիւրութիւն տուած ենք մեր հայ յաճախորդներուն : Մանաւանդ ուսանողներուն : Անոնք եթէ հնարաւորութիւն չունին գնելու, հաճոյքով կը թոյլատրենք որ կարդան, ուսումնասիրեն, օգտուին :

Անկէ աւելի ինչ կը սպասէր հայ ընթերցողը : Իրեն կը մնայ միայն գոհել հանդիսատը, երթալ մեր գրատուները եւ խնդրել փափաքած գիրքը : Օ՜. ինչեր չկան այդ գիրքերուն մէջ : Կը բաւէ սիրտ ունենալ, քաշել զանոնք դարակներէն ու բանալ անգամ մը : Անկէ վերջ, չարժանիսարի մը պէս դէպքերը, պատկերները պիտի գան ու անցնին ձեր աչքին առջեւէն : Ու դուք խորին ակնածանքով պիտի տեսնէք, որ հեղինակը իր արտէն միշտ նոր բան մը գրած է անոր էջերուն վրայ : Ծանօթացուցած է մեր տառապանքներն ու փառքերը : Սորվեցուցած է ապրիլ, զարգանալ եւ յառաջանալ բոլոր մարզերուն մէջ՝ որոնք կը ձգտին կեանքը առաջնորդել դէպի ազնուացում :

Գի՛րք, գի՛րք, գի՛րք. Ամէն բան գիրքին մէջն է : Վերցուցէք զայն հրապարակէն, այն ատեն դուք պիտի տեսնէք, որ ազգութիւնը իբրեւ խաւար, եկեր ու պատեր է բոլոր ուղեղները :

Սարսափելի է տգիտութիւնը : Եւ տգիտութիւն կը նշանակէ մահ :

Ահա թէ ինչու աշխարհի բոլոր մտաւորականները, ամէն բանէ առաջ, իրենց ժողովուրդներուն կը յանձնարարեն գիրք կարդալ : Զի գիրքը իր մէջ կը պարունակէ այնպիսի բան մը, որ կ՚ազնուացնէ մարդուն սիրտը, կը լուսաւորէ միտքը ու հոգին կ՚առաջնորդէ անմահութեան ծոցը :

ԾԱՏՈՒՐ ՓԻՐԳԻՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

«Բախէ տու Սիւտ»ի վերջին թիւը հրատարակ ելլելուն առթիւ, (ուր մեր համակրելի հայասէր Ֆրանսացի մտաւորականը՝ Լիւք Անտրէ Մարսէլ չուրջ յիսուն էջերու մէջ ներկայացուցած է արդի հայ բանաստեղծութեան մեծ դէմքերէն մէկ քանին, ինչպէս Սայաթ Նովա, Վարուժան, Մեծարենց, Չարենց եւ ուրիշներ), Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Գոմոնի «Քրիստափոր» խումբը գեղեցիկ եւ օրինակելի գաղափարը ունեցած էր, անցեալ կիրակի համակրական եւ երաժշտական երեկոյթ մը սարքել :

Ներկայ էր գրասէր հոծ հասարակութիւն մը :

Բացման իր խօսքին մէջ, ընկեր Ա. Պողոսարեան սա հասարակ նոր սերունդի եւ ընդհանրապէս հայ երիտասարդութեան երախտապիտական զգացումներուն թարգմանը հանդիսացաւ օտար հայասէրին որ վերջին տարիներու ընթացքին մեծ նուիրումով կ՚աշխատի հայ գրական վաստակը ներկայացնել օտարներուն :

Գրագէտ Կ. Փօլատեան, սեղմ բառերով անդրադարձաւ հայ մշակոյթը յաջս օտարներուն ծանօթացնելու ուղղութեամբ հայասէր բանաստեղծին կատարած մեծ ճիգին եւ աշխատանքներուն չուրջ :

Երիտասարդ արուեստագէտ՝ ընկեր Ալեք Մնակեան ձեռնադաշնակի սխոյեան՝ Լիբանանի, այժմ ուսանող Իտալիա —մեծ ճարտարութեամբ եւ ըմբռնումով նուագեց կտորներ, Սպենդիարեանէ, Հայր Հապոյեանէն, Ա. Խաչատուրեանէն եւ Կոմիտասէն, նաեւ երկու կտորներ Գրանմալէն :

Արդար է յիշել հոս, որ հակառակ իր երիտասարդ տարիքին, մեր արուեստագէտ ընկերը իր յայտագիրը կազմած էր ճաշակով, ու նաեւ իր նուագին մէջ գիտցաւ տալ հայ երաժշտութեան առանձնայատուկ երանգներն ու չունչը : Ցարատեւ աշխատանքով վստահ ենք որ պիտի արձանագրէ նորանոր յաջողութիւններ :

Շուրջ կէս ժամ տեւող իր խօսքին մէջ, բանաստեղծ Լիւք Անտրէ Մարսէլ, բնորոշեց հայ երաժշտութեան արժէքը :

«Նախ ինքնատիպ է, բայց համակրելի հիւրը, ըլլալով հանդերձ արեւելեան, հայ երաժշտութիւնը զերծ է այն բոլոր թերութիւններէն զորս մենք կը նշմարենք Գոլֆէն մինչեւ Հիւսիսային Ափրիկէի ժողովուրդներու երաժշտութեան մօտ : Հայ երաժշտութեան մէջ խորապէս դրոշմուած կը գտնենք հայ հողը, հայ գիւղացին իր առօրեայ կեանքովը, աչքերով, գիւրութիւններով եւ ուրախութեամբ միախառնուած առաջին հերթին պարզունակ երաժշտութեան մը տպաւորութիւնը կուտայ հայ երգը, աւելցուց օրուան հիւ-

րը, սակայն երբ փորձենք խորը թափանցել կը նշմարենք բանաստեղծական վաւերական չունչ եւ երանգներու վառ եւ կենսայայտ աւիւն : Այս է ահա որ դեղեցիկ կը դարձնէ հայ երգը, որուն ամէնէն մեծ նուիրեալ, ծառայողներէն եղաւ Կոմիտաս :

Իր խօսքի վերջաւորութեան փափաք յայտնեց որ հայ երիտասարդութիւնը տէր կանգնի իր դարաւոր արժէքին՝ հայ երգին ու երբեք չփորձէ «արդիականացնելու» միտումով խաթարել այն ինչ որ վաւերական եւ անկորնչելի է որպէս արժէք :

Համակրական – երաժշտական երեկոյթը փակուեցաւ ընկեր Ալեք Մնակեանի նուագով :

Ժ. Մ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ախոյենական առաջին մրցումը տեղի ունեցաւ Ֆոնթէնպլոյի սքանչելի մարզադաշտին վրայ : Ֆոնթէնպլօ անցեալ տարի կը մրցէր Շամփիոնատը Ֆրանս դասակարգին մէջ եւ այս տարի մեծ եռանդով պատրաստուած էր իր կորսնցուցած տեղը վերստին գրաւելու համար : Հազիւ խաղը սկսած, հակառակորդը կը նշանակէ առաջին կէտը, դարմանքի քաջեւ ձգելով թէ մեր մարզիկները թէ մեր մարզասէր բարեկամները :

Կամաց կամաց մեր տղաքը կը կազմակերպուին եւ յաճախակի վտանգի մէջ կը դնեն Ֆոնթէնպլոյի պաշտպանողական գիծը, որ, լաւ կը դիմադրէ :

Երկրորդ կիսախաղին մեր տղաքը կ՚անցնին բուռն յարձակողականի եւ երկու անգամ լուրջ վտանգի մը կը դնեն բերդապահը : Մանաւանդ չատ ուժգին հարուածի մը վրայ, գնդակը կը մտնէր բերդին մէջ երբ պաշտպանող մը գլուխով կ՚ազատէ : Բասն վայրկեան անընդհատ կը տիրապետենք դաշտին, պայարդիւն կերպով : Խաղին վերջաւորութեան երբ մեր տղաքը յարձակողականի անցած էին՝ Ֆոնթէնպլօ կը նշանակէ երկու կէտ եւս :

Հակառակ մեր պարտութեան, վստահ ենք թէ այս տարի լաւ արդիւնքներ պիտի ունենանք, մանաւանդ երբ մեր տղաքը աւելի լաւ մարզուած եւ ֆիզիքապէս աւելի պատրաստ ըլլան :

Այս կիրակի Ալֆորվիլի մարզադաշտին վրայ կը մրցինք Է. ԷՍ. ԺԻՒՎԻԶԻի դէմ : Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մարզիկները :

Ք. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԻՈՆԻ Օգոստոսի թիւը Կրօն. ամսագիր, պաշտօնաթերթ Երուսաղէմի Միաբանութեան :

եանին, յայտնելով ցաւերուն սատակութիւնը եւ իր համակրութիւնը՝ առաւածային կամքին :

Ննջեց արդարներու քունով՝ Սեպտեմբեր 17ին :

ՎԱՐԴԱՆ Վ. ԹԻՔԻՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԿԱՅԾԵՐ

Է.

ՍԻՐՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ԶԳԱՅՄՈՒՆՔԸ

Դա Սօնան էր — վարժապետիս աղջիկը : Թէ ի՞նչ զգացմունք էր այն, որ կապել էր իմ սիրտը այդ նազելի արարածի հետ,— ճշմարիտ, ես էլ չգիտէի եւ մինչեւ այսօր չեմ կարողացել հասկանալ :

Սօնան ինձ չատ էր օգնում, առաւել այն աշխատութիւնների մէջ, որ ես պէտք է կատարէի վարժապետիս տնտեսութեան մէջ : Երբ միասին գնում էինք այգին կովերի համար խոտ քաղելու, նա ասում էր ինձ .

— Ֆարհատ, դու նստիր, զատղ սերտիր, ես կը քաղեմ խոտը :

— Դու մենակ չես կարող բոլորը քաղել, դու կը յոգնես, ասում էի նրան :

Նա ժպտում էր եւ իր հրեշտակային անմեղ բարեսրտութեամբ ասում էր ինձ :

— Ջէ, կարող եմ, ես չեմ յոգնի : Դու սովորիր, որ հայրս չծեծէ քեզ :

Թէեւ Սօնան չատ էր ցանկանում միշտ օգնել ինձ, որ ես ժամանակ ղաէի դասերս պատրաստելու, բայց չէր կարողանում, որովհետեւ, վերջին օրերում նրան արգելեցին մօտենալ ինձ. եւ ես այնուհետեւ միայնակ էի գնում այգուց խոտ քաղելու, եւ միշտ տխուր էի լինում, երբ նա ինձ հետ չէր :

Այսպէս անցուցի ես եօթն բոլորակ տարիներ. մի խորհրդաւոր թիւ, որի մէջ թաղնուած են իմ մանկութեան սկզբնական տանջանքները.... Այս եօթն տարուայ ընթացքում ես անցայ գիտութեան բոլոր աստիճանները, այսինքն, սովորեցայ այնքան, որքան կարող էր սովորել այն ժամանակ մի բարձր ուսում ստացող աշակերտ : Ես կարդացել էի բոլոր գիրքերը, որ յայտնի էին մեր երկրում,— Սաղմոս, Ժամագիրք, Աւետարան, Հին Կտակարան, Նարեկ եւ մինչեւ անգամ այն ահագին գիրքը, որ ես փոքր հասակում դժուարութեամբ կարողանում էի վեր առնել : Ես կարողանում էի գրել եւ գրածս կարդալ, ես գիտէի եւ մի քանի կանոններ Հայոց հին լեզուի քերականութիւնից : Բայց մի բան, որ չկարողացայ ձեռք բերել ես, դա էր վարժապետիս խորին գիտութիւնը ոգիների եւ կախարդութիւնների մասին, այդ գիտութիւնը վարժապետս պահում էր իր մօտ որպէս մի գաղտնիք, որին մասնակից լինելու համար պէտք էր տասն — քսան տարի ծառայել նրան :

Նրա գպրոցում աշակերտները երկար տարիներով անչարժ մնում եւ ծերանում էին : Մօրուքաւոր, անմօրուք, չափահաս, անչափահաս, երեխայ եւ երիտասարդ, բոլորը խառնուած էին միմեանց : Տասն տարեկան էի ես, երբ մտայ այդ դպրոցը. այն օրից անցել էր աւելի քան տասն եւ երկու տարի. դա փոքր ժամանակ չէ. այժմ ես բոլորովին հասուն պատանի էի : Բայց չնայելով իմ հասակին, վարժապետս վարւում էր ինձ հետ, որպէս մի երեխայի հետ.— դարձեալ նոյն «ֆալախկան», դարձեալ նոյն «խրատի» հարուածները ափերիս մէջ, դարձեալ նոյն մերկ ոտներով չոքելը ողիսի կտորանքի վրայ ... մի խօսքով, պատիժների թուից ոչինչ չէր պակասել : Բայց զարմանալին այն էր, որ ես այն աստիճան սովորած էի այդ պատիժներին, այն աստիճան մեռած էր իմ մէջ պատուի, հըպարտութեան եւ անձնասիրութեան ըղձացմունքը, որ ես անտարբեր կերպով համբերում էի բոլորին, որպէս էշը, եզը, ձին համբերում են իրանց տիրոջ անգութ հարուածներին : Բայց միանգամ ընդհակառակն պատահեց :

Մեծ Զատկի տօնն էր. աշակերտներից ոչ մէկը չկարողացաւ պատրաստել «Դանիէլի գիրքը» եկեղեցում կարդալու համար : Այդ գիրքը կարդում էին սովորաբար հարուստների որդիքը եւ նրանց ծնողները մի նշանակեալ նուէր էին տալիս եկեղեցուն : Իսկ այն տօնին վարժապետը իր աշակերտների յառաջադիմութիւնը ժողովրդին ցոյց տալու համար, պահանջում էր, որ այդ գիրքը կարդային անգիր : Բայց հարուստների որդիների մէջ ո՞րտեղից էր այնքան ընդունակութիւն, որ կարողանային ամբողջ «Դանիէլին» անգիր պատրաստել : Մեծ պասի սկզբից նրանք ամէն օր սերտում էին ու սերտում, բայց հէնց որ մօտեցաւ Զատիկը, վարժապետը որից որ հարցրեց, չկարողացաւ կարդալ : Էլ ուրիշ ճար չկար . վարժապետը ստիպուած, ինձ յանձնեց պատրաստել «Դանիէլին» : Այն օրը մեծ պասի վերջին աւագ ուրբաթ օրն էր — Յիսուս Քրիստոսի խաչելութեան եւ չարչարանքի օրը... մի այնքան չարչարանք պէտք էր մի օրուայ մէջ «Դանիէլին» պատրաստելու համար : Աւագ շաբթի կէսօրին վարժապետը հարցրեց, ես կարողացայ կարդալ երեք քառորդ մասը միայն : Գուցէ մինչեւ երեկոյեան պատարագի սկսուելը, ես կարող կը լինէի մընացածն էլ սերտել, բայց նա համբերել չկարողացաւ, սաստիկ բարկացաւ եւ նախատեց ինձ ամենակեղտոտ հայհոյանքներով : Ես էլ համբերել չկարողացայ, պատասխանեցի նրան մի քանի կոպտութիւններով :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

իշխանութեան տիրացաւ :

Աւելի քան երկու հազար ուսանողներ պատասխանած են «Երիտասարդ ընկեր-վարականներու կազմակերպութեան» կոչին եւ համախմբուած քաղաքացիական վարժարանին առջեւ՝ բողոքի ցոյց մը ընելու համար : Այս կազմակերպութիւնը անջատուած էր համայնավար կուսակցութենէն :

Զինուորական կառքերը անմիջապէս հասած են ուսանողներուն խմբուած տեղը եւ դիմաւորուած՝ հայհոյանքներով : «Երիտասարդ ընկերվարականներու կազմակերպութեան» անդամներէն մէկը խօսք առնելով բարձրախօսէն յայտարարեց, որ ուսանողները ցրուին, քանի որ ուսանող ներկայացուցիչներ խորհրդակցութիւն մը պիտի ունենային փոխ-վարչապետին հետ, հարցը կարգադրելու համար : Այս միջամտութիւնը նոր հայհոյանքներով դիմաւորուեցաւ ուսանողներուն կողմէ :

Այնուհետեւ, աւելի քան հարիւր ոստիկաններ՝ ճոկաններով զինուած, շրջապատեցին ուսանողները : Սոյն միջոցին Լեհաստանի ժողովրդավար Հանրապետութեան» ատաջարկեց որ անմիջապէս ցրուին : Ուսանողները չշարժեցան իրենց տեղէն, ոստիկանները սկսան նետել արտասուաբեր ռումբեր : «Թայմզ»ի Վարշաւայի թղթակիցը փորձած է լուսանկարներ առնել, սակայն ճոկաններու հարուածներ ստացած է ոստիկանի մը կողմէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ անդրադառնալով Արաբիոյ ներկայացուցիչին Սուրիոյ վերաբերեալ յայտարարութիւններուն՝ ՄԱԿի մէջ, զարմանք յայտնեց : Այզընհաուըր բսաւ, թէ մինչեւ որոշ ատեն մը, Սուրիա սպառնալիք մըն էր իր դրացիներուն, թէեւ ներկայիս իր գիրքը բաւականին մեղմացած է :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Նախագահական Խորհուրդին (Պրեզիտիում) մէկ հրամանագրով, «Մոլոթով» քաղաքը ստացած է իր նախկին անունը՝ Փերմ : Այս որոշումը առնուած է, համաձայն... ժողովուրդի փափաքին :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Լիթըլ Րոք քաղաքին մէջ, ուր սեւերու եւ ճերմակներու պայքարը գագաթնակէտ էր, նոր միջադէպեր պատահեցան քաղաքին լիսէին առջեւ : Զինուորականները միջամտեցին :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Եգիպտոսի եւ Սուտանի խորհրդակցութիւնները սկսան՝ Նեղոսի ջրաբաշխութեան մասին :

ՄՈՍԿՈՒԱ բողոքեց Միացեալ Նահանգներուն՝ ազգայնական Չինաստանի Վիէննայի համագումարին մասնակցութեան դէմ :

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

«Հայաստան» Թերթի փէրմանանսը ամէն շաբաթ օր ժամը 3 — 6, 17, Րիւ Պլէօ :

Ս. ՑՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ Հայրապետական Մաղթանք տեղի պիտի ունենայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի Օծման Բ. տարեդարձին առթիւ :

Արարողութեան կը նախագահէ Կաթ. Պատուիրակ՝ Սերովբէ Եպիսկ. :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին :

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին :

Տեղի կ'ունենայ 12 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլ-գուռ :

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ :

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ :

Կը հրաւիրենք Լիոնահայ հասարակութիւնը անխտիր, քաջալերելու մեր այս ձեռնարկը որուն հասոյթով պիտի կարենանք Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին մէջ՝ հաքիւրաւոր մանուկներու ոչ թէ միայն մաքուր օդ՝ այլ եւ անոնց՝ գէթ տարին մէկ անգամ հայկական մթնոլորտի մը մէջ տոհմային դաստիարակութիւն մը ապահովել :

ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ՝ Ազգ. Միութեան, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 5ին, Թէատր Մունիսիփալի մէջ :

Ներկայութեամբ եւ բարձր հովանաւորութեամբ Պ. ՓՕԼ ՎԻԿՐՈՑԻ (Ենսփէգթէօր տը լ'Աքատեմի) :

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին

ՇԱՀԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ,

ԼՈՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի Հոկտեմբեր վեցին Գ. Թաղամասին սրահը :

Ժամը 21ին :

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին՝

ՇԱՀԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ,

ԼՈՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Այս երեք դասախօսութեանց նիւթն է՝ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿԻԶԲԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Մարիցայ Սուվալեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր իր ազգականներուն, դրացիներուն եւ բարեկամներուն, որոնք մասնակցեցան իր սուգին, իր անփոխարինելի եղբօր հանգուցեալ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ տխուր մահուան առթիւ :

Եւ կը խնդրէ որ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ներկայ ըլլան հոգեհանգիստի պաշտօն-պատարագի, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի առաւօտ, Պոմոնի (Մարսէյլ) Ս. Սահակ եկեղեցին :

Ա.— ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան պատգ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Տէսինի մէջ, 5 Հոկտեմբեր շաբաթ օր :

Բ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի գեղարուեստական խնճոյք-ցերեկոյթը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ 10ը, տեղւոյն սրահին մէջ :

Տէսինի լաւագոյն ուժերու կողքին, գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզի կեդրոնը եւ Մարսէյլի մասնաճիւղը իրենց լաւագոյն արուեստագէտներով :

Ցուցադրութիւն՝ վենետիկի գունաւոր ժապաւէնին, Ֆէրտի Այտաճեանի կողմէ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Դպրոցական ատենին գործերուն համար աշխատաւորուհի մը : Դիմել ամէն օր 1, Պուլվար Տիւ Նոր : Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնոփ-Փավիյէօն :

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան փափաքին վրայ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ութ հազար զիւցազններու խնկելի յիշատակին, 6 Հոկտեմբեր, Կիրակի առաւօտուն Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ : Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 19ը պիտի տօնուի Միութեան հիմնադրութեան երեսունամեակը նաեւ Հաճնոյ հերոսամարտի 37րդ տարեդարձը միասնաբար մեծաշուք կերպով Սէրքլը Միլիթէրի վարի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Թ'Օկիւսթէն :

Նախագահութեամբ՝ Կաթ. Պատուիրակ Ս. Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Մուտքը ազատ է, հրաւիրատոմսով :

Դիմել՝ Մ. Գրաճեանի, 138 բիւ տը լ'Ուպէ Կրեւ, Փարիզ (15) :

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Արհեստաւոր կարող մը (քուփէօր) պոնըրթիի համար եւ երիտասարդ աշկերտ մը քուփի համար (15 – 16 տարեկան) :

Pour Tricots-Lingerie

PARIS - CALIFORN.E

16, Rue Sainte-Cécile, Paris-9e

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր-Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերները յարգանքի այց մը պիտի տան այս կիրակի ժամը 14ին Ժանթիյիի գերեզմանատունը :

Ընկեր Ղազար Եղիազարեանի եւ Պիւէթրի գերեզմանատունը ժամը 15ին ընկեր Խորէն Քէպապճեանի շիրիմներուն :

Հաւաքուիլ մուտքերու առջեւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերներուն յիշատակը յարգողները :

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Կ. Ափրիկեան տրամադիր է երաժշտութեան դասեր տալու, երգի, դաշնակի, սոլֆէժի, հարմոնիի, քոնթրըփուէնի, եւայլն.

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել՝ ԿՈՊ. 31.53, ժամը 14էն 17.30 :

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԱԾ ԷՔ

ԵԹԷ ՈՉ

Դիմեցէք անվարան եւ ամենայն վստահութեամբ, ամէն ձիւղի համար (ինքնաշարժ, հրդեհ, գողութիւն եւայլն) :

M. DALOUZY

AGENT GÉNÉRAL

La Réunion Française et Cie

d'Assurances Universelles réunies

26, Rue de l'Arbre Sec, Lyon

Tél. : BUrdeau 09-36

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Րեժան :

ՀԱՄԱ-ԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական սրահը, Պար տը Կլօզ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Զեկուցում 17րդ պատգ. ժողովի, ընթերցում Կեդր. վարչ. շրջաբերականի մասնաճիւղի վարչական ընտրութիւն եւ զանազան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանեան Աստուր, Մարաշցի, Անթիլիասի որբանոցէն Ֆրանսա եկած 1924ին : Տեղեկացնել «Յառաջ»ին :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով դէպի Ամերիկա, Աւստրալիա, Քանատա եւ Արեւելք : Վճարումը հոս կամ արտասահման : Կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի : Դիմել՝

ԺԱՆ ԵՂԻՇԷ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ ունի 35 տարուան փորձառութիւն :

AMERICAN LLOYD

48, Rue de la République, Marseille

Tél. : CO 4722

7, Rue Auber, Paris

DECHETS DE LAINE EN GROS

Etablissements SIMON

6, PASSAGE DU DÉSIR, PARIS - 10e TÉL. : TAI. 99-23

IMPORT - EXPORT

Կը գնենք ամէն քանակութեամբ բրդեղէն եւ կը վճարենք կանխիկ ամէնէն բարձր գիներով :

ՁԵՐ ՇԱՀՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԾԱԽԵՑԷՔ ԱՌԱՋ ՄԵԶԻ ՀՆՈՒԱՑԱԾՆԵՐԸ

Décoration — Agencement de Magasin

ANCIENS ÉTABLISSEMENTS

J. PAICHOUX et E. THION

149, RUE NATIONALE, PARIS 13e TÉL : GOB. 19 52

SERRURERIE D'ART ET DE BATIMENT

Tous Travaux de Fer Forgé

Հիմնադիր-Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՐ

Ֆրանսական – Հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE

(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31-21

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՄԻՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 1566982

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 6 OCTOBRE 1957

33րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8012 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3813

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ ՍԵՄԻՆ

Հոկտեմբեր 1ին վերաբացուեցան Ֆրանսայի դպրոցները: Մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ միջնակարգ վարժարանի ութուկէս միլիոն աշակերտներն ու աշակերտուհիները երեք ամսուան կազդուրիչ արձակուրդէն վերջ, թարմ միտքով ու նոր եռանդով աշխատանքի լծուեցան :

Ամիս մը վերջ համալսարանի դասընթացքներն ալ կը վերաբացուին :

Ուսանող աշակերտութեան թիւը կը հասնի մէկ միլիոն :

Այս միլիոններուն մէջ անշուշտ թիւ մը կը կազմեն անշուշտ հայ աշակերտները, [illegible] մէջ, [illegible] կամբիլ մը ջոկը ակնկառուսին մէջ :

Մեր նորագոյն սերունդը հայկ մանկապարտէզը յաճախելու տարիքը թեւակոխած, ուշերը կը բանայ ֆրանսական նախակրթարաններու մէջ եւ կը սկսի հեղեղ ուսումի [illegible] մանկապարտէզէն վերջ նախակրթարանի, քանի ալ երկրորդական վարժարանի մէջ կը շարունակէ իր ուսումը :

Ինչպէս [illegible] երկիրներուն մէջ, Ֆրանսայի մէջ ալ նախակրթութիւնը ձրի է ու պարտաւորիչ, մինչեւ 13 — 14 տարեկանը : Անկէ վերջ է միայն, որ կարելի է հետեւիլ արհեստի մը կամ ներառել կեանքի ասպարէզը՝ ի խնդիր ապրուստի :

Մենք ալ սորվուած ենք հետեւիլ առաջին օրէնքին: Ու մեր դասակները մատաղ տարիքէն մտնելով ֆրանսական վարժարան, կ'ստանին հիմնովին երկրի լեզուն ու պատմութիւնը: Ու կը մեծնան իբրեւ ֆրանսական հայրենասէր քաղաքացիներ :

Ասիկա բնական եւ տրամաբանական հետեւանքն է մեր տարագրի կեանքին :

Զափահասութեան տարիքը թեւակոխելով, մեր նոր սերունդը կը հասնի ֆրանս. քաղաքացիի իր պարտականութիւնները [illegible] քաղաքացիութեան շնորհած բոլոր իրաւունքներէն ու առաւելութիւններէն : « Օտարական »ի արհամարհական մակդիրը չի շպրտուիր իր երեսին .

Մեր պայմանները թոյլ չեն տար, որ ունենանք հայկական մանկապարտէզ ու նախակրթարան, ինչպէս Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ :

Երկու հայկական դպրոց միայն կրցած ենք ապահովել ցարդ վարիչեան շրջանին մէջ, յարգելով ֆրանսական կրթական ծրագիրն ու օրէնքները: Աէվրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը՝ վէնետիկի Միխիթարեան հայրերու ղեկավարութեամբ՝ մանչերու համար, եւ Բէնսիի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը՝ աղջիկներու համար: Երկուքն ալ գիշերօթիկ :

Սահմանափակ թիւով հայ աշակերտներ ու աշակերտուհիներ միայն կրնան օգտուիլ այս երկու կրթարաններէն, տեղի անձկութեան պատճառաւ :

Ցաւէցուցական չէնքեր պէտք է կառուցուին անոնց կողքին, որպէսզի կարելի ըլլայ աւելցնել աշակերտներու թիւը :

Նիւթական զոհողութեան խնդիր է այս պարագան :

Ֆրանսահայ գաղութը ներկայիս ի վիճակի է կատարելու այդ զոհողութիւնը, յանուն ազգապահպանման :

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնըն ալ կրնայ իր լայն օժանդակութիւնը բերել նման ձեռնարկի մը, երբ մեր բարեկեցիկ հայրենակիցները քիչ մը հայրենասիրութեամբ մօտենան այս ազգօգուտ գործին եւ նիւթական որոշ զոհողութեան յօժարին :

Մեր այս զոյգ վարժարաններէն դատ ունինք հայերէնի շաբաթօրեայ դասընթացքներ, հովանաւորութեամբ դանազան կազմակերպութիւններու՝ Փարիզի եւ գաւառի մէջ :

Անհրաժեշտ է աւելի լուրջ հիմերու վըրայ դնել զանոնք, լաւագոյն արդիւնքի հասնելու համար :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԿԻՐԱԿԻ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽԸ ՑՈՅՑ ՉՈՒՆԻ ՅԱՋՈՂԵԼՈՒ

Ինչպէս գրած էինք, Հանրապետութեան Նախագահ Ռընէ Գոթի Ընկերվարականներու ընդհանուր քարտուղար Կի Մոլէի առաջարկեց, որ կազմէ նոր դահլիճը :

[illegible] Ընկերվարականները իրենց ուղեկիցը յայտնած ու [illegible] պիտի կարենան [illegible]

[illegible] վերջ, Կի Մոլէ յայտարարեց — «Մէկ երկու օրուան համար [illegible] [illegible] թէ անկեղծութիւններ զանելու դատական առաջելութիւն մը չէ ան: Պատասխան մը տալէ առաջ, կ'ուզեմ գիտնալ թէ ընկերվարական կուսակցութեան ծրագիրը հանրապետական մեծամասնութիւն մը պիտի կարենայ գոյացնել» :

Բայց ասոր, Մոլէ կը գտնէ երկրին դա[illegible] [illegible] կեդրոնական յանձնախումբը [illegible] ներուն հետ: Ուրբաթ կէսօրէ վերջ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ նաեւ ընկերվարական երեսփոխաններու եւ իր կուսակցութեան վարիչ մարմինին հետ: [illegible] [illegible] թեանց հետ

Կը թուի թէ ընկերվարական երեսփոխանները ու կուսակցութեան վարիչ մարմինը բաժնուած են իրենց ընդհանուր քարտուղարը: Հաւանական է, որ Մոլէ [illegible] թէ Զօ խուսրներու մասին, սակայն իր [illegible] մէջ ապահովաբար [illegible] գործադիր Շարժումի անդամներ :

Այսուհանդերձ ապագայ Վարչապետը թերահաւատ է իր յաջողութեան վրայ. Ընկերվարական, Արմատական [illegible] դական Շարժում եւ Զօխ հանրապետական կուսակցութեանց ձայները բաւական չեն, մեծամասնութիւն մը [illegible] համար: Մնացեալներուն ալ մասնակցութիւնը՝ կասկածելի :

Ամէնէն ուշը՝ մինչեւ երեքշաբթի առաւօտ Կի Մոլէ պատասխան մը պիտի տայ Նախագահին: Այս պարագաներուն մէջ, տեղական ժամուը քիչ մը երկար կը դանէ ժամանակամիջոցը, նկատելով որ ՄԱԿի մէջ ֆրանսական պատուիրակութեան կացութիւնը փափուկ է, ինչպէս նաեւ՝ ելմտական ու տնտեսական խնդիրը :

Ցամենայն դէպս, եթէ Կի Մոլէ ժխտական պատասխան մը տայ, կամ ձախողի իր առաքելութեան մէջ՝ դահլիճը կազմելու պաշտօնը պիտի վստահուի Փլեվէնի, որ աւելի շատ համախոհներ ունի Ազգ. Ժողովին մէջ:

× Ուրբաթ օր Փալէ Պուրպոնի մէջ ընկերվարական երեսփոխաններն ու վարիչ մարմինը ժողով մը գումարեցին, ձեռնու համար Կի Մոլէի բացատրութիւնները :

[illegible] պայմանները՝ որոնց մէջ ընդունեցաւ Հանրապետութեան Նախագահին առաջարկած առաքելութիւնը :

Վարիչ Մարմիններուն երեսփոխանները վստահութիւն յայտնեցին իրենց ընկերոջ եւ որոշեցին կիրակի օր դարձեալ ժողով մը գումարել: Այս ժողովէն ետք, հաւանական է որ Ընկերվարականներու Ազգ. Խորհուրդն ալ գումարուի :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ՑՈՅՑԵՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր, խաղաղ պայմաններու մէջ եւ պետութեան կողմէ լիազօրուած՝ հակաֆրանսական ցոյցեր տեղի ունեցան Թունուզի մէջ: Առեւտրականները գործադուլ ըրին: Քաղաքին մէջ կարելի չէր հանդիպիլ Ֆրանսացիներու :

Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, աւելի քան քըսան հազար հոգի խմբուած էր Ուչխարներու հրապարակին վրայ: Պուրկիպայի խօսքերէն ներշնչուած՝ ցուցարարներու թափօրը տողանցեց քաղաքին մէջ: Կը կրէին պաստառներ, որոնց վրայ արաբերէն եւ անգլերէն գրուած էին. — « Զէնք կ'ուզենք՝ յարձակողներու դէմ պայքարելու համար», «Զէնքեր՝ արտաքսելու համար Ֆրանսացի թշնամին», եւայլն: Բացադանչութիւններ արձակեցին ֆրանսական դեսպանատան առջեւ, որ կը գտնուի Միացեալ Նահանգներու դեսպանատան դիմաց :

Ցուցարարները՝ երկուքին միջեւ կեցած, ֆրանսական դեսպանատան կողմը դառնալով կը պոռային.— «Գարպեցէ՛ք, գարպեցէ՛ք». իսկ ամերիկեան դեսպանատան կողմը դառնալով՝ «Զէնք տուէք, զէնք տուէք...»: —

Բարեկամութիւնը խիստ հակոտութեան տակ առած էր Ֆրանսական դեսպանատունը :

Կառավարութեան աջակցութեամբ եւ մղումով արձանագրուած հակաֆրանսական այս ցոյցերուն ընթացքին ոչ մէկ միջադէպ պատահած է:

× Թունուզ եւ ալժերիական սահմանագլուխին վրայ նոր միջադէպ մը պատահեցաւ: Ֆրանսական օդանաւեր կրակ բացին կարաւանի մը վրայ՝ որ կը գտնուէր Թունուզեան հողամասին մէջ: Ֆրանսական ադբիւրներու համաձայն՝ կարաւանը զէնք կը փոխադրէր: Թունուզցիք կ'ըսեն թէ ածուխ կը փոխադրուէր: Երեք զոհ կայ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԻՐԱՑՈՒՆԵՐԸ ԿԱՐՃԱԳԱՆՎԵՆ

Երեւոյթը՝ քաղեդէպ է անկասկած:

Խօսքը հակադաշնակցական խմբակին մասին է:

Դասախմաստ ձեռքս անցաւ այս մարդոց թանի մը թերթերը: Հակառակ անոր, քր չեն դադրած իրենց յանկերգը կրկնել, սակայն, նորութիւններ ալ ունին :

Նիւ Եորքի բխածոն իր առաջին էջին վրայ քրկսինակ յօդուած մը գրած է, փառաբանելով Սիամանթօն. Հայ ժողովուրդի սուրբատախին, պայծառի եւ յոյսի երգիչը: Հայ բանաստեղծութեան մէջ նոր ձեւի ու խօսքի վարպետ այս հնհռականը... այս [illegible] պաղովասիկ ու աղաւ քաջեկով երգեց բոլոր այն Հայորդիները, որ «փեւղաւոյէն ու գիւտակցութեան» իրենց կեանքը կը զոհաբերէին ժողովուրդին համար»:

Մեծ ընդգծեցինք «ղիւցազնօրէն ու գիտակցօրէն»: Միտք սպասեցէք

Հանդուած մըն ալ ապրուած է յօդուածին մէջ՝ Սիամանթոյի «Կովկասէն» :

Բայց փարմինից իր գործին ալ թիւ մը հրատարակած է. Անդրանիկին մահուան քրտասներորդ տարեդարձին առիթով :

Այստեղ ալ, խմբագիրին ու յօդուածագիրներու գիտակ կը գիրքացնեն, գովա[illegible] Անդրանիկն ու անոր հայդուկային կռիւները.— « Անդրանիկը խրատն էր, Ազգային հերոսն էր» եւն. :

Անցի կամ նուազ չափով, հակադաշնակցական մամուլը սկսած է իր առաջմաններ ընդարձակել եւ մտնել Դաշնակցական գրաւ, երու եւ հերոսներու պարտէզը. առանց, անդրադառնալու, որ անոր դռները բաց էին բոլորին առջեւ՝ [illegible] ըէն ի վեր

Սակայն, երբ այսօր Սիամանթօ եւ Վարուժան կը փառաբանեն, չմոռնանք որ ատենին, «խաղարակ գրչակ»ներ կը կոչէին զանոնք :

Այսօր կ'ըսեն, թէ Սիամանթօ երգած է «ղիւցազնօրէն ու գիտակցօրէն» իրենց կեանքը յեղափոխութեան սեղանին վրայ դրած հայորդիները: Երէկ՝ կ'ըսէին թէ Սիամանթօ անիմաստ տեղ մնյան վատնած է պատահական «օպորտունիստ»ներուն համար :

Այսօր Անդրանիկը «Ազգային հերոս» կը հռչակեն, մոռնալով որ ատենին «աւազակ» կը կոչէին զայն եւ կը յայտնէին թէ «Առաքելոց վանքը կողոպտած» է....:

Ինչո՞ւ այս անախորժ երեւոյթները՝ աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր

Պարզ է :

Որովհետեւ, Հայկական Յեղափոխութիւնը երգող մեր վաւերական բանաստեղծները Դաշնակցական էն. հերոսները՝ նոյնպէս եւ ռամկավար — համայնավարներուն համար՝ «անարժէք» մարդիկ:

Արդեօ նաեւ, որ այսօր կ'անդրադառնան անոնց արժէքին :

Ո՛ւշ առաւել արդեօ պիտի ըլլայինք՝ եթէ այս անդրադարձումը խնկարկութեամբ ըլլար: Որովհետեւ ծանօթ է մեզի, որ անոնք բուրակներ են պարզապէս: Կարծիք չունին որեւէ հարցի մէջ: Տեսակէտ յայտնելու անկարող են :

Պարզե՛նք :

Այսօր Սիամանթօ եւ Վարուժան կը գովեն, որովհետեւ Հայաստանի մէջ անոնց գործերը հրատարակուեցան, մեծ ընդունելութիւն գտնելով ժողովուրդին մէջ:

Վերջապէս կ'ընդունին թէ հայ հերոսները «ղիւցազնօրէն եւ գիտակցօրէն» զոհաբերուած են, որովհետեւ Երեւանի մէջ սկսած են փառաբանել մեր հայդուկները՝ Գէորգ Չաւուշ, Սերոբ եւայլն (տե՛ս խաչիկ Դաշտենցի «Խոդեդան» վէպը):

Յստակ է ուրեմն, որ այս տիրացուներ կ'արձագանգեն կարմիր Երեւանին :

Կրնան վազը հակառակը ըսել :

Բայց մենք Վ. Թէքէեանի արժէքը ըրնահատելու համար ազդանշաններու պէտք չունինք ....:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԿՌԻՒԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Եշ. օր լեհ ուսանողները բողոքի ցոյց մը կազմակերպած էին, որուն պատճառով կռուի բռնուեցան ոստիկանութեան հետ.

Ուրբաթ օր, աւելի քան երկու հազար այդ նոյն ուսանողները դարձեալ բախում ունեցան բանակին հետ. ուսանողները կը պահանջէին որ ազատ արձակուին ձերբակալուած եւ բանտարկուած իրենց ընկերները, միաժամանակ բողոքելով «Փաշա

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Քայիէ տիւ Սիւտի վերջին թիւով (342), Լիւք Անտրէ Մարսէլ կը ներկայացնէ «մարտիրոս ժողովուրդի մը», ինչպէս կը գրէ Ֆրանսական թերթ մը, «հինգ մարտիրոս բանաստեղծները»,— Սայաթ-Նովա, Պետրոս Դուրեան, Միսաք Մեծարենց, Դանիէլ Վարուժան, Եղիշէ Չարենց :

Նպատակ չունիմ բանասիրական քննութիւն մը կատարելու թարգմանուած կտորներուն մասին։ Բայց առիթ կը համարիմ աժան աղմուկներու սիրահարներուն յայտնել թէ ծիծաղելի է զատելու իլլել նման գործ մը՝ մախաղին մէջ ունենալով գրըքային ծանօթութիւններու պաշար մը միայն։ Թարգմանութիւնը, արուեստ կոչէք թէ գիտութիւն, ունի իր պատմութիւնը :

Սկիզբէն ի վեր, մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն անոնք, որ թշնամի են թարգմանութեան. — Աւգեկիոս կը ծաղրէ թարգմանիչները, զորս կ'անուանէ «բառ կշռող»՝ անոր համար որ բառին դէմ բառ կը դնեն նմարին մէջ, ճշգրտութեան սիրահար։ Ժ. տիւ Պէլլէ բառախաղ մը կը փորձէ traditeur բառով, որ կը մըտնայ Դիոկղետիանոսի օրէքն՝ երբ քրիստոնեաները, խուսափելու համար հալածանքներէն ու մահուան վտանգէն, հեթանոսներուն կը յանձնէին նուիրական գիրքերը։ Ու վերջապէս ծանօթ արտայայտութիւն, «Լէ պէլ ա'էնֆիտէլ», կը մատնէ նոյն թերահաւատութիւնը՝ որքան ալ յաջող ըլլայ թարգմանութիւնը կամ գեղեցիկ :

Այս թշնամութիւնը ունի իր փիլիսոփայութիւնը, որ կը ծագի էսթէթիքի առանդութիւններէն։ Հարցը խոր է, որքան ալ իմաստակութիւնը մեռ կապած ըլլայ վրան։ Ոճական ուսումնասիրութեան մը նիւթ՝ կը պահանջէ ճշդել բառին իմացումը ըստ տեսողութեան եւ ըստ լսողութեան, — պայմաններ որոնք տարբերութիւն մը կը ստեղծեն միեւնոյն անձին մէջ անգամ։ Զգայարանական պարագային անկախ՝ կայ նաեւ հասկացողութեան հարցը նոյն լեզուով լսեցողներուն մէջ, ինչ որ «պատրանքի» կը վերածէ թարգմանութիւնը, ինչպէս կը գրէ Փօլ Վալերի,— արդարեւ Լա Ժէօն Փարքի հեղինակը ստութիւն կը համարի գրական ամէն ստեղծագործութիւն, եւ օրինակ կու տայ Հիւկոյի «սեւ արեւ» բացատրութիւնը։ Ընդհակառակն Ժան Փօլան մանիրէական արտայայտութեան երանգ մը կը տեսնէ նոյն բացատրութեան մէջ, զոր կը գտնէ նաեւ Ներվալի մօտ :

Ինչ դիալեկտիկայով ալ ներկայացուի հարցը, կը հաւատամ թէ «դաւաճանութիւն» մը չէ թարգմանութիւնը՝ եթէ գոյութիւն ունի խառնուածքի համերաշխութիւն մը ընդմէջ անոր որ կը փոխադրուի եւ անոր որ կը փոխադրէ, (չմոռնալ նաեւ խառնուածքի համերաշխութեան պայմանը ընդ մէջ ընթերցանութեան նիւթին եւ ընթերցողին,— բայց տարբեր հարց է ատիկա) :

Այս հաշւով՝ թարգմանութիւնը արուեստ մըն է ինքնին։ Եւ ունի իր թեքնիքը։

Վալերի Լարպօ, որ աչքանչելի հատոր մը կու տայ թարգմանչական արուեստին նուիրուած (*), կը բացատրէ թէ ինչ առաքինութիւններ ունի թարգմանիչը եւ ինչ պարտաւորութիւններ,— ըստ իրեն՝ ալ — խալ չէ, բանաստեղծութեան մը մէջ, ընկոյզը թարգմանել ծիրան, բայց ընդհակառակն թարգմանիչը պարտաւոր է յարգել լեզուին գեղեցկագիտական եւ երաժշտական պահանջները, եւ օրինակ կու տայ թէ, երեք սող վանկ բնորելու եւ գնելու համար պարբերութեան մը երկար կշռոյթին մէջ, ի՜նչքան է աշխատած, նոյնիսկ արձակ բանաստեղծութեան մը համար :

Արուեստագէտի նման մտահոգութիւններէ մղուած, արուեստագէտի բացառիկ շնորհքներով օժտուած թարգմանիչ մը, կ'եզրակացնեմ, չի կրնար «դաւաճան» կոչուիլ ուրեմն իր ամանթիւրին մէջ, որ անուն կը տրուի թարգմանութեան՝ անոր համար միայն որ հերոսական բան մը կը ներկայացնէ իր կատարումով։ Ընդհակառակն, այդ արուեստագէտ-թարգմանիչն է անպայման որ կու տայ բնագիրէն գերազանց գործեր :

Այս ներածականէն ետքը, անցնինք Լիւք-Անտրէ Մարսէլի թարգմանութեանց արժէքին :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Վալէրի Լարպոյի գործէն զատ, թարգմանիչներու «փարթրոն»ին՝ Ս. Ցերոնիմոսի յիշատակին նուիրուած, պէտք է յիշատակել ժորժ Մունէնի գործը «Լէ Պէլ ա'էնֆիտէլ», հրատարակութիւն (Քայիէ տիւ Սիւտի), ժիւլ Լըկռայի գործը, «Րէֆլէքսիոն սիւռ լ'Առ տը Թրատիւքսիոն»,— իբրեւ հին գործ՝ Ժ. տիւ Պէլլէի ծանօթ գործը, «Լա Տէֆանս...»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ինչպէս կեանքիս մէջ գրեթէ միշտ, այս անգամ ալ դարձեալ ուշ ճամբայ կ'ելլէի, երթալ խանդավառութեան պարտքս տալու հայկական հանդէսի մը։

Կ'աճապարէի եւ ամբողջ ճամբան կը խորհէի հանդէսին սրահէն դուրս մնացած, եւ փողոցի խճողուած բազմութիւնը ճեղքելու կերպիս, եւ հրաշքով մը ներս մտնելուս վրայ։ Անյոյս էի, բայց եւ այնպէս, ինչպէս գրեթէ միշտ կեանքիս մէջ, կ'երթայի ...

Երբ հասայ սրահին առջեւ, տատամսեցայ չէնքը ճանչնալու, այնքան որ լուռ էր։ Ինքն իր մէջ ամփոփուած, փողոցին զորշին վրայ :

Դուռին առջեւ երկու հոգի կային. — ոստիկան մը եւ ես։ Իրարու նայեցանք։ Ես անցայ ստուերի մը պէս։

Տոմսակներու լոժին մէջ նշմարեցի, գետինը բաներ մը փնտռելու դիրքին մէջ, խոր կռնակով մէկը, որուն գլուխը չանսայ... Մուտքին մէջ, մէկ քանի նիհար ծառայողներ (ուվրէօզ) աչալուրջ կը հըսկէին պահարանը կախուած քանի մը արխուր վերարկուներու վրայ։

Ամեր լռութիւն մը չորս դին, որ կրնար միայն յառաջ գալ խոր կեանքէ մը, կամ մեծ պարապէ մը ...

Եղայ կալըրիի, ժողովուրդին գրկին մէջ։

Բեմին վրայ, վերջին բանախօսը իր կուրծքը կը ծեծէր։ Բայց իր խօսքերը սկսող մէջնարարին թօհուրոհին հետ խառնուեցան ...

Լոյսերը վառուեցան։ Շուրջս համով-կեր խօսքերով հայերէն թերթ կը ծախէին կուռնիկ գլուխներով հոյզ մամիկներ, կը ջանային իրենց նստած փոքրիկ աթոռը պայմոցի վերածել, եւ գեւմինը տապլտկող պզտիկներու ձեռքերէն կը քաշէին փրցնելու չափ ուժով, եւ վեր հանելով, կը թօթուէին սրահին օդին մէջ ...

Քանի մը անգեր, նշանտուքի, հարսնիքի, կասկածելի խօսքեր, խառնուած անգործութեան, հիւանդութեան հծծիւններու ...

Մաշած աչքերով աղջիկներ։ Սիկառէթը նոր ճախրանքով մը վառող տղաք։ Նաեւ աշխարհէն հրաժարած տղաք, իրենց մազերը ծածրակներէն շատ վար քաշուած եւ անվերջանալի աչքերով ...

Միջնարարէն ետքը իջայ վարի սրահը Գարսոն աթոռներ առջեւը, քովերը, քիչ մը ամէն տեղ։ Հոս հոն քանի մը մուշտակ, եւ անպրցուելի փաս ա մէննեու երեւոյթ նայող տիկիններ։ Աչնան տերեւաթափէն բռնուած անտառի մը մէջ լուսածին նման չչուկ մը, փսփսուք մը չորս դին։ Սակայն քանի մը գոռոզ մարդեր հոս հոն :

Ընդհանուր մշուշ մը այս բոլորին վրայ :

— «Ինչպէ՞ս։ Այո. Անդրանիկը ... անշուշտ։ Կռուեցաւ ... » Ե՞րբ էր։ Ո՞ւր էր։ Ինչպէս եղաւ։ Նոյնիսկ ինչո՞ւ համար։ Ճնշող անորոշութիւն մը։

Մօտիկ, դեռ շատ մօտիկ։ Սրտերուն հեւքին անդիմադրելի մէկ մասը անշուշտ։ Բայց եւ արդէն այնքան հեռաւոր ... Մեքենաներուն եւ մէթրոներուն աղմուկը արդէն մտած է Անդրանիկին եւ ժողովուրդին մէջտեղ ... Իսկ վարի սրահին փաս ա մէնով տիկինները արդէն կը չփոթեն՝ Մօրիս Շըվալիէն եւ հերոս Անդրանիկը։ Եւ կը նախընտրեն անշուշտ՝ Մօրիս Շըվալիէն ...

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՎԻՊԱՍԱՆԸ ԻՐ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՎԿԱՆ ՊԷ՞ՏՔ Է ԸԼԼԱՅ

«Արդի վիպասանը իր ժամանակին վկան պէ՞տք է ըլլայ ...»։

Պատասխանելու համար այս հարցումին, Փարիզի գրական կարեւորագոյն շաբաթաթերթերէն մէկը՝ Լէ Նուվէլ Լիթէրէր, դիմած է վաւերական գրագէտներու եւ ականաւոր դէմքերու եւ անոնց տեսակէտները կը հրատարակէ, իբրեւ լաւագոյն պատասխան։ Ստորեւ կու տանք լայն ժողովրդականութիւն վայելող կարգ մը գրագէտներու կարծիքը :

ԺԻՒԼ ՌՈՄԷՆ, Ֆրանսական Ակադեմիայէն. «Յիսուն տարիէ ի վեր, գրական գործերուս, փորձերուս եւ յօդուածներուս մէջ երբեք չեմ դադրած ցոյց տալէ, թէ, ինծի համար, գրագէտը պէտք է ըլլայ իր ժամանակին վկան՝ բառին խականաւոր առումով, առանց մնալու գրականութեան միւս նպատակներուն :

ՏԱՆԻԷԼ ՌՕՓՍ, Ֆրանսական Ակադեմիայէն.— «Գրագէտին առաջին պարտականութիւնն է ան։ Գրական հին դըր-

Այս ընդհանուր մշուշին, հեւքերու շըփոթութեան եւ սրտի սեղմումին մէջ, կը գտնայ հայկական ֆիլմ մը։ Հոն կը շփոթուին Հայը եւ Քիւրտը, միեւնոյն թշուառութեան եւ վայրագութեան մէջ։ Դժուար է համակրելի տարրը գտնալ ։ Ո՞ւր է պայծառ ճակատով խակական Հայը։

Թնդանօթներուն ձայները սակայն, իրենց անմիջական հաղորդականութիւնը կը գտնեն ժողովուրդին ծափերուն մէջ ...

Եւ ֆիլմը կը վերջանայ ընդհանուր հագիւեկութեան մէջ, երբ Անդրանիկ կ'երեւայ, նստած՝ ամերիկեան գրասեղանի մը առջեւ ... Այլեւս նոյնիսկ անօգուտ կը գտնայ, անոր տեսած ապագայ Հայաստանին տեսիլը, իր գրասեղանին յարակից՝ ամերիկեան պատուհանէն...

×

Եթէ ըլլայի փիւթիւրիստ նկարիչ մը, նկարէի այդ օրուան հայկական սրահը, անոր պիտի տայի չարժումը, իրարու վրայ ինկած հոգիներու, որոնք յետոյ կ'անջատուին, կը հեռանան, կը կորսուին, յետոյ դարձեալ գտնելու, դարձեալ իրարու վրայ հակելու, ձուլուելու, եւ անբաժանելի մարդկային կոյտ մը չինելու համար...

Եւ եթէ ձայնագրուէր այդ օրուան սրահին մրմունջը, հոն պէտք էր գրուէր գնէր՝ նախ անօրինակ հառաչ մը...

Եւ յետոյ դուրսը, Փարիզի մայթին վրայ, անլուր հծծիւն մը, բայց որ կը չփոթուի եւ կը դառնայ՝ քաղաքին մեծ փրփուր ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱԹԷՕ ՖԱԼՔՈՆԷ

(ԳՈՐՍԻԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

— Հոսկէ անցնող մա՞րդ մը ...

— Այո, սրածայր գդակով մարդ մը որ հագած էր կարմիր ու դեղինով եզերուած բաճկոն մը :

— Սրածայր գդակով մա՞րդ մը, որ հագած էր կարմիրով ու դեղինով եզերուած բաճկո՞ն մը ...

— Այո, շուտ պատասխանէ եւ իմ հարցումներս մի կրկներ։

— Այս առաւօտ մեր դրան առջեւէն քահանան անցաւ իր ձիուն վրայ հեծած եւ ինծի հարցուց հայրիկիս առողջութիւնը։ Պատասխանեցի թէ ...

— Ա՛հ, չարաճճի, սրամտութիւն մի ըներ։ Շուտ ըսէ ինծի ուրկէ՞ անցաւ Ճանէթթօն, որովհետեւ զայն է որ կը փընտռենք եւ վստահ եմ որ հոսկէ անցաւ :

— Ո՞վ գիտէ :

— Ո՞վ գիտէ։ Ես գիտեմ որ դուն զայն տեսար :

— Քնացած ժամանակ կարելի՞ է անցորդները տեսնել :

— Դուն չէիր քնանար, ստահակ, հրացանի ձայները քեզ արթնցուցին։

— Կը կարծէք ուրեմն, զարմիկ, որ ձեր հրացանները այդքան աղմուկ կը յարուցանեն։ Հայրիկիս կայծհանը ձեր զէնքերէն աւելի աղմկահար է :

— Սատանան քեզ տանի, անիծեալ տղայ։ Վստահ եմ որ դուն Ճանէթթօն տեսար։ Թերեւս զայն պահեցիր։ Օն, ընկերներ, մտէք այս տունէն ներս եւ նայեցէք թէ մեր մարդուկը հո՞ն է։ Փախած միջոցին արդէն կը կաղար, արեան հետքերը հոս կանգ կ'առնեն, եւ վստահաբար չէ կրցած մինչեւ «մաքի» հասնիլ։

— Եւ ի՞նչ պիտի ըսէ հայրս, գոռաց Ֆօրթունաթօ, ի՞նչ պիտի ըսէ հայրս երբ իմանայ թէ ներս մտած են իր տունէն երբ ինք դուրս ելած էր հոնկէ :

— Ստահակ, գոչեց տասնապետ Կամպան, բռնելով տղեկին ականջէն, գիտե՞ս որ ինծմէ կախում ունի քու ձայնիդ շեշտը փոխելը։ Թերեւս քանի մը մտրակի հարուածներով վերջապէս պիտի յօժարիս խօսիլ

— Իմ հայրս Մաթէօ Ֆալքոնէ կը կոչուի, ազաղակեց տղեկը դոռողաբար :

— Անպիտան տղայ, գիտե՞ս որ քեզ կրնամ տանիլ Քորթէ կամ Պասթիա եւ հոն կրնամ քեզ գնտան մը նետել եւ ոտքերուդ ալ շղթաներ անցընել ու ամէնէն վերջն ալ քեզ գլխատել տալ, եթէ չըսես թէ ո՞ւր է Ճանէթթօ Սան Բիէրօ։

Տղեկը այս անտեղի սպառնալիքին առջեւ ծիծաղեցաւ եւ կրկնեց .

— Իմ հայրս Մաթէօ Ֆալքոնէ կը կոչուի ....։

— Տասնապետ, ըսաւ կամացուկ մը գինուորներէն մին, Մաթէօյին հետ գէշ մարդ չըլլանք :

Կամպա յայտնապէս նեղուած կ'երեւար։ Զինուորներուն հետ ցած ձայնով կը խօսէր, որոնք արդէն վերջացուցած էին ամբողջ տան խուզարկութիւնը։ Երկար գործողութիւն մը չէր ատիկա, վասնզի Քորսիքացիի մը տնակը կը բաղկանար առ հասարակ քառակուսի սենեակէ մը, իբր կահ կարասի ունենալով միայն սեղան մը, նստարաններ, պահարաններ եւ որսորդական կազմածներ : Ընդհակառակն, փոքրիկ Ֆօրթունաթօն կարծես կը հրճուէր տեսնելով իր զարմիկին եւ զինուորներուն շուարած վիճակը, եւ իր կատուն գրկած կը դգուէր ու կը շոյէր զայն :

Զինուորներէն մին մօտենալով յարդի դէզին, տեսաւ հոն զտնուող կատուն իր ձագուկներով։ Սուինով անտարբեր կերպով քըքրեց քիչ մը յարդի շիւղերը, ուսերը թօթուելով եւ կարծես զգալով թէ իր կանխազգուշութիւնը ծիծաղելի էր : Ոչինչ չարժեցաւ յարդի դէզին մէջ եւ տղեկին դէմքը չմատնեց նոյնիսկ ամենադոյզն յուզումի նշան մը :

Տասնապետը եւ իր զինուորները բոլորովին յուսահատած, արդէն սկսած էին խորհիլ վերադարձի մասին, երբ Կամպա յանկարծ խորհեցաւ թէ սպառնալիքները ոչ մէկ օգուտ պիտի ունենային Ֆալքոնէի զաւակը համոզելու համար եւ թէ պէտք էր վերջին փորձ մը ընել զայն փաղաքըշելով եւ նուէրներ խոստանալով :

— Փոքրիկ զարմիկ, ըսաւ, ինծի կը թուի թէ դուն արթնամիտ տղայ մըն ես եւ մեծ ապագայ կը խոստանաս։ Եւ սակայն գէշ խաղ մըն է որ կը խաղաս ինծի։ Եթէ չվախնայի զարմիկիս՝ Մաթէօյին ցաւ պատճառելէ, սատանան տանի, քեզ կը տանէի ինծի հետ :

— Օ՛հ ...

— Բայց երբ զարմիկս վերադառնայ, իրեն պիտի պատմեմ ամէն բան եւ վստահ եմ որ անիկա քեզ պիտի զանակոծէ սուտ խօսած ըլլալուդ համար :

— Կրնայ ըլլալ :

— Կը տեսնես ... Բայց, մտիկ ըրէ, խելօք տղայ մը եղիր եւ ես քեզի պզտոր նուէր մը պիտի տամ :

— Իսկ ես, զարմիկ, ձեզի խորհուրդ մը պիտի տամ. այն որ՝ եթէ աւելի ուշանաք, Ճանէթթօ պիտի հասնի «մաքի», եւ այն ատեն ձեզի համար շատ դժուար պիտի ըլլայ երթալ զայն փնտռելը ...

ՓՐՈՍՓԵՐ ՄԵՐԻՄԷ

(3 Շար.)

բոցները կը խորտակենն դիս։ Բոլորս ալ պէտք է մասնակցինք մարդոց ցաւերուն, տառապանքներուն եւ յոյսերուն։ Նախախնամութեան մեզի վերապահած սահմաններուն մէջ, պէտք է հասկնանք մեր ժամանակը եւ փորձենք զայն վարել դէպի ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը։ Ոչ թէ քաղաքական՝ այլ տարբեր մարզի մը մէջ է որ պիտի ընենք մեր վկայութիւնը։ Ան որ կը մերժէ ասիկա՝ կը դաւաճանէ իր գոյութեան. կրնայ «գրող» մը ըլլալ, բայց երբեք՝ գրագէտ։

ՄԱՐՍԷԼ ԷՄԷ.— Գրագէտը այլեւս չի կրնար իր ժամանակին վկան ըլլալ, քանի որ ժողովուրդը աւելիով կ'ուսուցանուի մամուլին, ձայնասփիւռին, շարժանկարին եւ հեռատեսիլին միջոցաւ, առանց յիշելու այլազան հրատարակութիւններ...։ Գրագէտը ոչ թէ իր ժամանակին վկան՝ այլ խիղճը պէտք է ըլլայ։ Նմանապէս պէտք է մերժէ ամէն համաձայնութիւն, որովհետեւ կարողութիւնը պէտք է ունենայ ըսելու.— «Երէկ՝ որ խաբեցայ» կամ «երէկ ստեցի այսինչ կէտին մէջ, որովհետեւ կը կարծէի թէ ճշմարիտ եմ»։

ՄԱՌԵՇԱԼ ԺՈՒԷՆ, Ֆրանսական Ակադեմիայէն. — «Առանց երկնորանքի կը պատասխանեմ ձեր հարցումին. այո՛, գրագէտ մը իր ժամանակին վկան պէտք է ըլլայ։ Արդէն գրագէտ մը չի կրնար ամբողջութեամբ ձերբազատ մնալ իր միջավայրին եւ ժամանակին նկատմամբ։ Երբ փորձեր կ'ընէ հեռանալու համար իր ժամանակէն՝ ընկերային նուաճումը կը պարտադրէ իրեն, որ վերադառնայ այնտեղ»։

ԹԱՑՏ ՄՈՆԻէ.— «Նախ՝ կրնայի՞ ըսել թէ հարցումը վէճ ձեւով տրուած է։ Գրագէտը, խեղճ գրագէտը, բանաստեղծը՝ երազներու կերտիչ, ուրիշ աշխարհի մը բնակիչը, սեղմուած՝ կառքերու միջեւ, ողողուած ձայնասփիւռի լուրերով, շարժանկարի եւ հեռատեսիլի պատկերներով, ականջը՝ հեռաձայն, մարդկային ամպ մը՝ աչքերուն առջեւ, ինչպէ՞ս պիտի կարենար խուսափիլ իր ժամանակին վկան ըլլալէ։ Ուրեմն, առանց որեւէ կասկածի, գրագէտը իր ժամանակին վկան է։ Սակայն կապուած պէտք չէ ըլլայ։

ԺԱՆ – ԼՈՒԻ ՔՈՒՐԹԻՍ.— «Իմ պատասխանս ժխտական է. գրագէտի մը համար քաղաքական քաջարձակ պարտաւորութիւններ չկան՝ ըլլալու համար այս կամ այն։ Արուեստը պարտադրութեանց դժուար կը յարմարի, բայց այն պարագային՝ երբ ան ինքզինք կը պարտադրէ։ Սակայն կը փութամ աւելցնել թէ գրական երկերը, միշտ, առերեւութականօրէն, ժամանակի պատկերներ են, եւ այս տեսակէտէն անոնք վկայութիւն կը բերեն, գրագէտը ուզած ըլլայ կամ ոչ։ Քանի մը տարի առաջ Մորիաք պատասխանած էր այս հարցին, ըսելով թէ գրագէտ մը միշտ կրնար վկայել, ուղղակիօրէն, շնորհիւ քաղաքական լրագրութեան կամ հրատարակելով պայքարի գիրքեր, ինչպէս՝ «Մեծ Գերեզմանները լուսնին տակ»։

ՓԻԷՐ ՖՐԵՆԷ.— «Ինչո՞ւ համար գրագէտ մը պիտի ըլլար այս կամ այն։ Միայն մէկ պարտականութիւն ունի ան.— Լաւ վէպեր գրել»։

ԿՈՐԻՒՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ԹՈՂՕՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

■

ՊԵՐԼԻՆ.— Տարօնի պատմութեան նուիրուած լայն հրատարակութեան մէջ այս տարաբախտ բանաստեղծին եւ Սանասարեան վարժարանի շատ սիրուած ուսուցչին գործին բացակայութիւնը, Գ. Մկրտիչ Պարսամեանի կողմէ յօդուածով մը ուշադրութեան յանձնուած էր։ Յիշուած թղթակցութիւնը «Յառաջ»ի մէջ՝ երեւան տարիներ առաջ, վախճանեալ Գրիգոր Ծ. Վրդ. Ծահլամեանի Պերլինի մէջ կատարած բանախօսութեան հետեւանքով էր եւ յոյսեր կը տածէինք փրկելու այդ բանաստեղծութիւնը՝ մոռացութեան տրուելէ։ Աւաղ, հայ մտաւորականին եւ անոր գործին ճակատագիրը կը մնայ անփոփոխ։ «Յառաջ»ի հին հաւաքածոներս պատերազմին զոհ գացին եւ չեմ գիտեր թէ վարդապետին յիշողութեամբ գրածս եւ «Յառաջ»ի մէջ տպուած մասերը որո՞նք էին, բայց ձեռքիս տակ ունիմ 1902ին տպուած անգլերէնի դասագիրք մը, աշխատասիրուած Գէորգ Հ. Կիւլեանի կողմէ (Անաթոլիա Քոլէճ, Մարզուան) որուն մէջ հատընտիր հայերէն հատուածներու կարգին գրուած է Կորիւն Մկրտիչեանի «Տապանագիր»ը։

Աշնան չորցած թուփերու հետ
Հովիկն ա՛յն ալ քշեց տարաւ.
Վաղաքարշամ ծաղիկն անհետ,
Դեռ չբուրած ի սպա՜ռ կորաւ։

Եւ գերեզման մը փորեցին,
Լացող չեղաւ անոր վրան.
Սիրոյ համար ծնած հոգին
Անո՜ւր իջաւ ի գերեզման։

Նախազգացող եւ մարգարէացող այս տապանագիրը յիշատակելէ ետք կը յուսամ որ մեր արծարծումները այլեւս արդիւնքի մը կը հասնին արժանավայել հրատարակութեամբ մը։

ՊԵՏՐՈՍ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Հայաստանի եւ Հնդկաստանի մշակութային կապերը դարերու պատմութիւն ունին։ Հայ եւ օտար աղբիւրներ կը վկայեն թէ Հայաստանի մայրաքաղաքներուն՝ Արտաշատի, Դուինի եւ Վաղարշապատի հրապարակներուն վրայ կարելի էր տեսնել բազմաթիւ Հնդիկներ։

Մատենադարանին մէջ կը պահուին տասնեակ ձեռագիրներ, որոնք արժէքաւոր տուեալներ կը պարունակեն Հնդկաստանի մասին։ Զգալի արժէք կը ներկայացնէ «Անուանք քաղաքաց Հնդկաց...» աշխարհագրական ուղեցուցական ձեռնարկը։ Անյայտ հայ հեղինակը, որ, ըստ երեւոյթին, ճանապարհորդ եղած է, հանգամանօրէն նկարագրած է հնդկական Մուլթան, Քաշմիր, Մեհապար եւ այլ քաղաքները, տեղեկութիւններ հաղորդելով անոնց աշխարհագրական դիրքին, տեղացիներու սովորութիւններուն, արհեստութեան եւ առեւտուրի մասին։

Հայ վաճառական Ստեփաննոս Դաշտեցի կազմած է «Հնդիկ թագաւորներու ժամանակագրութիւնը՝ սկսած 807–1719 թ.»։ Հեղինակին միւս ձեռագիրներէն կը տեսնուի, թէ ան այս ժամանակագրութիւնը շարադրած է Հնդկաստանի մէջ եւ իր նկարագրած շարք մը դէպքերուն ականատես եղած է։

Մատենադարանին մէջ Հնդկաստանի աշխարհագրութեան վերաբերեալ բազմաթիւ ձեռագիրներ կան, որոնց մէկ մասը թարգմանուած է հայերէնի։

Հայ – հնդկական առեւտրական ու տնտեսական յարաբերութիւններուն մասին արժէքաւոր տեղեկութիւններ կը պարունակէ 17րդ դարու յիսունական թուականներուն Նոր Ջուղայի հայ առեւտրական դպրոցի ուսուցիչ Կոստանդ Ջուղայեցիի կազմած դասագիրքը։

Մատենադարանին մէջ կը պահուի նմանապէս հնդկական ժողովրդական մանրավէպ մը՝ հնդիկ թագաւորդի Բարաղամի եւ ճգնաւոր Յովասափի մասին, որ հայերէնի թարգմանուած է միջին դարերուն։ Հետաքրքրական են հնդկերէն քանի մը ձեռագիրներ, գրուած՝ արմաւենիի տերեւի վրայ։ Մեծ արժէք ունի Հնդիկ բանաստեղծ Ռաւրայ Բանջարի հռչակաւոր «Համալ» ձեռագրին մէկ օրինակը։

Հայ – Հնդկական կապերու վերաբերեալ նորայայտ բազմաթիւ նիւթեր կ'ուսումնասիրէ ներկայիս Մատենադարանի գիտական աշխատող Վ. Աբրահամեան։ Անոր ուսումնասիրութեան արդիւնքները պիտի ամփոփուին ընդարձակ հատորի մը մէջ։

(Սով. Հայաստան»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ

Մի բարձրիկ Մասիս,
Զուլալ մի Արազ,
Ակունք երազիս՝
Սեւան մի երազ,
Ուր էլ որ լինեմ,
Թողում եմ, կանչում,
Անուշ կարօտով
Իմ սիրտն են տանջում։
Հայրենի մի տուն,
Մի բարտի դալար
Պատկերս սրտում՝
Սիրասուն մի մայր,
Ուր էլ որ լինեմ,
Թողում եմ, կանչում,
Անուշ կարօտով
Իմ սիրտն են տանջում։
Հայրենամրմունջ,
Մի հին հորովել,
Մի աղջիկ անուշ,
Սէրս են օրօրել,
Ուր էլ որ լինեմ,
Թողում եմ, կանչում,
Անուշ կարօտով
Իմ սիրտն են տանջում։
Իմ բարձրիկ Մասիս,
Իմ Սեւան, Արազ,
Անուշ իմ մայրիկ,
Աղջիկ իմ երազ,
Ուր էլ որ գնամ,
Թռած թռչուն եմ,
Ձեր գիրկը կը գամ՝
Ուրիշ բոյն չունեմ։

ԲԱԶԻԿ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԷԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆ

ՀԻՒԱՆԴԸ.— Տոքթոր, գործողութիւնը անհրաժե՞շտ է։

ԲԺԻՇԿԸ.— Եթէ դրամ ունիս՝ այո։

ՀԻՒԱՆԴԸ.— Իսկ եթէ դրամ չունիմ, անհրաժեշտ չէ՞...։

×

ՈՐՍՈՐԴԱՊԱՏՈՒՄ

Ա. ՈՐՍՈՐԴ.— Տես հիմա սա՝ գազող նապաստակը ինչպէս պիտի տապալի. Թող այս վայրկեանիս կրակը պատրաստեմ։

(Հարուածը կը վրիպի, եւ նապաստակը կը փախչի)։

Բ. ՈՐՍՈՐԴ.— Իրաւ. տես ինչպէ՞ս կը վազէ կրակը գրել տալու ...։

×

ԱՆՄԵ՞Ղ ԹԷ...

ԴԱՏԱՒՈՐԸ.— Անկէ առաջ դատապարտուա՞ծ ես։

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ.— 15 տարիէ ի վեր չեմ բանտարկուած։

ԴԱՏԱՒՈՐԸ.— Սուտ չէ՞ս խօսիր։

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ.— Երբեք. 15 տարի բանտարկութիւն ունէի, դեռ երեք օր առաջ արձակուեցայ ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԿԱՅԾԵՐ

Է.

ՍԻՐՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ԶԳԱՑՄՈՒՆՔԸ

«Սատանայի լակոտ, ես քո հէրը կ'անիծեմ...» գոռաց նա կատաղելով, եւ որովհետեւ աւելի ժամանակ չունէր, բանտարկեց ինձ ախոռատան մէջ, եւ հրամայեց այնտեղ փակուած պահել, մինչեւ ինքը ճրագալոյցի երեկոյեան պատարագը կը վերջացնէր, եւ եկեղեցուց վերադառնալով, իմ հոգին կ'առնէր ...

Ոչինչ ինձ այնքան չէր տանջում, որքան այն զգացմունքը, որ ամբողջ յիսուն օր ծոմ ու պաս էի պահել, առաւօտեան, կէսօրին եւ երեկոյեան ժամ էի գնացել, աղօթք էի արել, իսկ այս գիշեր, որ Զատկի ճրագալոյցի գիշերն էր, նոյնպէս պիտի եկեղեցի գնայի, պատարագ տեսնէի եւ «Սուրբ-Սուրբ» երգելու ժամանակ պէտք է մօտս առած կարմիր ձուն տաճարին ցոյց տայի, ու այնուհետեւ պասս բաց անէի, — այս բոլոր ջերմեռանդ ցանկութիւններս անկատար մնացին, բոլորից զրկուեցայ...։ Կրօնական զգացմունքը վառ էր իմ մէջ, իմ հոգին լի էր ջերմ հաւատքով։ Եկեղեցու ամէն մի ծէսը, ամէն մի արարողութիւնը, ամէն մի պաշտամունքը ինձ համար սրբազան նշանակութիւն ունէր, եւ այս պատճառով, մեծ ցաւ էի զգում, որ այն օր զուրկ մնացի եկեղեցուց։ Միւս կողմից, ինձ տանջում էր մի սարսափելի նախանձ. ես մեր դպրոցի առաջին աշակերտն էի, իսկ ինձանից հարիւր անգամ ստոր ընկերներս այն գիշեր պէտք է եկեղեցում «փոխ» ասէին, «գիրք» կարդային, շարականներ երգէին եւ իրանց ծնողներին ուրախացնէին,— իսկ իմ խեղճ մայրը պէտք է իր որդու ձայնը չլսէր ...։ Այս բոլոր մտածութիւնները այն աստիճան պաշարել էին ինձ, որ ես բոլորովին մոռացել էի վարժապետիս սպառնալի պատիժը, որ սպասում էր ինձ մի քանի ժամից յետոյ։ Զարմանալի հակասութիւն։ Նա պիտի պատժէր ինձ, նա պիտի բարբարոսի նման նահատակէր ինձ, այն խօսքերից յետոյ, որ այսօր Աստուծոյ սուրբ սեղանից, իբրեւ քահանայ, պիտի աւետէր աշխարհին. «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց, մահուամբ զմահ կոխեաց եւ յարութեամբն իւրով մեզ կեանս պարգեւեաց»։

Իսկ իմ բանտը ... ես իմ անձնատուութեան մէջ դեռ նրան ուշադրութեան չէի առել։ Չնայելով, որ ապրիլ ամիսն էր, բայց շողերը սկսել էին արդէն։ Գոմը, ուր բանտարկուած էի ես, լիքն էր զանազան միջատներով, որոնք իրանց սուր խայթոցները խրում ու խրում էին մարմնիս մէջ։ Մի կողմից անասունների հոտած աղբի արտաշնչութիւնը խեղդում էր ինձ, միւս կողմից, սիրտս թուլանում էր քաղցածութիւնից։ Ողորմած Աստուած, ի՞նչ անէի. փախչել չէի կարող. դուռը ամուր կերպով փակած էր. իսկ համբերել այն տաղտուկի մէջ, մահուան չափ անտանելի էր...

Արեւը վաղուց արդէն մար էր, խաւարը աւելի եւ աւելի թանձրանում էր գոմի մէջ։ Ես բոլորովին կատաղեցայ. ինձ տիրեց մի տեսակ խելագարութիւն. երկաթէ վանդակի մէջ նոր բռնուած գազանի նման, ես այս կողմ եւ այն կողմ էի թռչում, աշխատում էի մատներով քանդել պատերը, խորտակել սիւները, ծակել առաստաղը, կոտրել դուռը, լայնացնել նեղ լուսամուտները, որ մի հնար գտնեմ ազատուելու։ Այդ կռիւը տեւեց մի քանի ժամ, մինչեւ ես բոլորովին յոգնեցայ, թուլացայ եւ վեր ընկայ յատակի վրայ։ Այդ միջոցին ինձ տիրեց երեւակայութեան բարբոքումը եւ հրէշաւոր ցնորքների խառնափնթորութիւնը։ Տատիս հէքեաթների մէջ լսած եօթն գլխանի վիշապները, եղջիւրաւոր դեւերը, սոսկալի սատանաները, ահագին խումբերով գալիս ու գնում էին աչքիս առջեւ։ Մտածում էի, ահա խաւարը բոլորովին կը պատէ, եւ դրանք կը խեղդեն ինձ...

Թէ քանի՞ ժամ ես մնացի այդ տենդային դրութեան մէջ, չգիտեմ. միայն յիշեցի, յանկարծ դուռը ճռաց։ Ես ամբողջ մարմնով սարսափեցայ։ Բայց սոսկումը անցաւ շուտով։ Տեսնում եմ, ներս է մտնում Սօնան, մի այցելու հրեշտակի նման, ձեռքում բռնած իւղային ճրագը։ Նա վեր բարձրացրեց ինձ ընկած տեղից, եւ նրա քնքոյշ ձայնը բոլորովին սթափեց ինձ։

— Փախիր, Ֆարհատ, ասաց նա, — փախիր, քանի հայրս տանը չէ ...

Ես կամեցայ գրկել, համբուրել իմ ազատչին, բայց նա ոգիների նման աներեւոյթ եղաւ։

Ես դուրս եկայ իմ բանտից, ես թողեցի դպրոցը — իմ մանկութեան, իմ տանջանքների «դժոխքը» — եւ միւս անգամ չվերադարձայ այնտեղ ...

Ը.

ՀԻՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Ազատուելով իմ բանտից, ես վճռեցի միւս անգամ չվերադառնալ այնտեղ, եւ ոչ մեր տունը գնացի, որովհետեւ գիտէի, որ մայրս առաւօտեան կրկին ինձ կը տանէր տէրտէրի մօտ, եւ յանձնելով նրան, կ'ասէր.—

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

կան » ստրկանութեան միջամտութիւն – ներուն դէմ. ստրկանութիւն մը՝ որ «Կեսթափոյի միջոցներուն կը դիմէ» կը պոռային ցուցարարները :

Ցոյցերը կատարեալ ըմբոստութեան բնոյթ առացան, մէկ կողմէ բազմարուեստից վարժարանին եւ միւս կողմէ համայնավար կուսակցութեան ակումբին առ – ջեւ :

Իրիկուան դէմ, ուսանողները հաւաքուած էին բազմարուեստից վարժարանին մէջ, միթինկ մը սարքելու համար : Զինուորականները վրայ հասան եւ ցուցարարները փողոց խուժեցին : Բացագանչութիւնները սկսան՝ ստրկաններուն դէմ. — «Սրիկաներ... փախստներ...» : Այս իմաստով թռուցիկներ ալ ցրուած էին :

Զինուորականները ճարահատ կը սկըսին ճօկաններու հարուածներ տալ : Ուսանողները կը փոխադարձեն : Ոստիկաններու թիւը կ'աւելնայ : Ցուցարարները կ'ուղղուին դէպի կեդր. կոմիտէին հաւաքատեղին : Եւ արտասովոր առաջին ռումբերը կը պայթին : Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եղած են :

Բազմարուեստից վարժարանին տնօրէնը ուսանողներու նկատմամբ ստրկաններու գործ դրած միջոցներուն մասին խօսելով, ծանրօրէն քննադատեց զանոնք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռին համաձայն՝ Խ. Միութիւնը արձակած է ար – [illegible]

ՊԷԼԿՐԱՏԻ մէջ համայնավար նախկին պարագլուխ Միլովան Ճիլասի դատավարութիւնը տեղի կ'ունենայ՝ գաղտնի : Ճիլաս կը մեղադրուի Ամերիկայի մէջ հրատարակուած իր «Նոր դասակարգը» գիրքին համար, որուն մասին խօսած ենք արդէն

ՄԱՐՈՔԻ Արդարադատական կուսակցութեան Համագումարը բացուեցաւ այսօր : Նախկին Վարչապետ Մենտէս Ֆրանս Թապաթ մեկնեցաւ, համագումարին մասնակցելու համար :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հիւլէական «Նաթիլիւս» սուզանաւը երէկ առաւօտ Հիւրի նաւահանգիստը մտաւ :

ԹՈՒՐՔԻԱ կը մերժէ, որ Միացեալ Նահանգներ մասնակցին Պաղտատի Ուխտին : Այս ուղղութեամբ Անգարայի կառավարութիւնը նոր դիմում մը պիտի կատարէ Ուաշինկթըն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ խումբ մը մտաւորականներ հեռագիր մը ղրկեցին Հունգարիա, Ապրիլ 22ին ձերբակալուած գրագէտ Թիպոր Տէրիի մասին մանրամասնութիւններ ստանալու համար :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ սկսաւ խորհրդային [illegible]

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ Դաշնակցային Հանրապետութեան բանակը միշտ ենթակայ կը մնայ պետութեան քաղաքական իշխանութեանց :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մենատէրը՝ Թիթօ, Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին առիթով պիտի երթայ Մոսկուա, կը հաղորդէ Պելկրատի Արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մայրաքաղաքին մէջ ձերբակալուեցան կարգ մը սէնտիքաներու պատասխանատուները : Ոստիկանութիւնը կը հսկէ քաղաքին վրայ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Լիթըլ Րոք քաղաքին մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ : Ոստիկանութիւնը կը հսկէ, որ նոր միջադէպեր չպատահին սեւերու եւ ճերմակներու միջեւ :

ՓԵՇԱՒԱՐԻ քաղաքապետական ատեանը 16 հոգի բանտարկութեան դատապարտեց :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ թերթի մը համաձայն Մարոքի մէջ հակասեմական շարժում մը սկսած է :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետ Մենտերէս մարշալ Բուլղանինի նամակին պատասխանին մէջ յիշած է, թէ Սուրիա մեծ վտանգ մը կը ներկայացնէ Անգարայի կառավարութեան համար :

ԱՍԻԱԿԱՆ ԿՐԻՊԸ Ֆրանսա մտած է արդէն եւ քանի մը հոգի մահացու կերպով վարակուած է համաճարակէն :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Վարանէն ընկեր Խաչատուրեան Սու – րէն հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, հազար ֆրանք Շաւարշ Միսաքեան սրահին, հազար ֆրանք ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

(Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այրի Տիկին Մարիցայ Սուվալեան կը ծանուցանէ որ հան – գուցեալին յիշատակը յարգողները ներկայ ըլլան հոգեհանգիստի պաշտօն – պատարագի, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի առաւօտ, Գոմոնի (Մարսէյլ) Ս. Սահակ եկեղեցին, իր եղբօր՝ Համբար – ձում Պասմաճեանի յիշատակին :

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ. — Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միու – թիւնը «Աբծերպինեի հերոսամարտին 37րդ տարեդարձը կը տօնէ Կիրակի (13 Հոկտեմբեր) : Լիոնէն Թագւոր քհն. Փօսթեքեան հոգեհանգստեան արարողութիւն պատարագ պիտի մատուցանէ ու Թ հա – գար նահատակներու յիշատակին եւ պի – տի քարոզէ : Նաեւ աւանդական հարիսայ նահատակներու հոգւոյն : Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նա – հատակներուն յիշատակը յարգողները

ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին :

Նախագահութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին

Տեղի կ'ունենայ 12 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պլերէ Միլէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլ – գուռ :

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ :

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ

Կը հրաւիրենք Լիոնահայ հասարակութիւնը անխտիր, քաջալերելու մեր այս ձեռնարկը որուն հասոյթով պիտի կարենանք Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին մէջ՝ հայկական մանուկներու ոչ թէ միայն մաքուր օդ՝ այլ եւ անոնց՝ գէթ տարին մէկ անգամ հայկական մթնոլորտի մը մէջ ընտանեկան դաստիարակութիւն մը ապահովել :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԸՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20-30ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

« Հայաստան » Թերթի փէրմանանը ամէն շաբաթ օր ժամը 3 — 6. 17. Րիւ Պիէօ :

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Իր անմոռանալի ամուսնոյն՝ Հրաչ Սարգիսեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ, այրի տիկին Արշալոյս Սարգիսեան 2500ական ֆրանք կը նուիրէ. —

Կապոյտ Խաչի կայանին ;

Կարմիր Խաչի կայանին ;

Եկեղեցւոյ Կրթ. ձեռնարկին եւ «Յառաջ»ին (տպարանի փոխադրութեան առթիւ) :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇԱՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Ձեռամբ Տիկին Մ. Ակմոյեանի, Տիկին Լուսին Պօյաճեան տասը հազար ֆր. կը նուիրէ ի յիշատակ իր ծնողքին Գրիգոր եւ Զարուհի Ակմոյեանի, Շաւիլի եկեղեցին

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20-30ին, ընկեր Մալխասեանի բնակարանը, 21 Սանթիէ տը Րու, Պանելօ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Ռեժան :

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ Հայրապետական Մաղթանք տեղի պիտի ունենայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի Օծման Բ. տարեդարձին առթիւ :

Արարողութեան կը նախագահէ Կաթ. Պատուիրակ՝ Սերովբէ եպիսկ. :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Դպրոցասէրի առտնին գործերուն համար աշխատաւորուհի մը : Դիմել ամէն օր 1, Պուլվար Տիւ Նոր : Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Թէնսի – Փավիյեօն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Արհեստաւոր կարող մը (քուփէօր) ստորոթիի համար եւ երիտասարդ աշկերտ մը քուփի համար (15 – 16 տարեկան) :

Pour Tricots-Lingerie

PARIS-CALIFORNIE

16, Rue Sainte Cécile Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 1506982

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3300 ֆրանք։ Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — MARDI 8 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8013 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3814

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ ՓԱՐԱՏԵԼՈՒ ՃԻԳԵՐ

Բազմաթիւ կնճռոտ եւ ծանրակշիռ հարցեր դրուած են նոր կազմուելիք կառավարութեան առջեւ, ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ։

Պուրժէս – Մոնուրիի կառավարութիւնը չորս ամիս անգամ չկրցաւ ապրիլ։ Խորհրդարանի մեծամասնութիւնը, որ կեանքի կոչած էր զայն անցեալ Յունիս 12ին, զլացաւ իր վստահութիւնը հոկտեմբերի սկիզբը։ Կը նշանակէ թէ օրուան հրատապ խնդիրներուն չկրցաւ գոհացուցիչ լուծում տալ։

Ալժերիոյ կնճիռը կը շարունակէ մնալ օրակարգի առաջին հարցը։ Ո՛չ միայն զինուորական – քաղաքական, այլ նաեւ ելմտական – տնտեսական տեսակէտով։

Պետական գանձը օրական մէկ միլիառ ֆրանք կը ծախսէ Ալժերիոյ համար։ Այդ պատճառով ալ ելմտացոյցը մեծ բաց ունի։

Պաշտօնաթերթը երկու օր առաջ հրատարակեց հրամանագիր մը, որով 92 միլիառ ֆրանքի կանխավճար մը պիտի տրուի ազգային պաշտպանութեան նախարարութեան՝ 1957ի համար քուէարկուած վարկէն զատ, 56 միլիառ 800 միլիոնը սովորական ծախքերուն, 35 միլիառ երկու հարիւր միլիոնը սպառազինումի, սարքաւորումի եւ յարակից պիտոյքներու համար։

Քաղաքական գետնի վրայ նոր կառավարութիւնը պարտաւոր է ընդունելի լուծում մը գտնել Ալժերիոյ համար, որպէսզի գոհացում տայ բոլոր կողմերուն, այսինքն Ալժերիայէն եւ Ֆրանսայէն զատ նաեւ արտաքին աշխարհին, ուր բարեկամ թէ թշնամի՝ ուշադիր կը հետեւին դէպքերու ընթացքին։

Քաղաքական տագնապին բնական հետեւանքն է տնտեսական տագնապը։

Ներածումներու վրայ դրուած սեղմումները բարեբեր ազդեցութիւն ունեցած են այն իմաստով, որ արտաքին առեւտուրի համար գոյացած բացը հետզհետէ պակսած է։ Կը կարծուի, որ եթէ այսպէս շարունակուի, քանի մը ամիսէն արտածումներն ու ներածումները պիտի հաւասարակշռուին ու Ֆրանսա պարտք պիտի չունենայ օտար երկիրներու։

Պետական գանձին մէջ ներկայիս չորս հարիւր միլիոն տոլարի պահեստ — ոսկի կայ։ Հոկտեմբեր 15ին այս գումարէն երեսուն միլիոն պիտի յատկացուի՝ հատուցանելու համար Ֆրանսայի սեպտեմբերի պարտքերը «Վճարումներու Եւրոպական Միութեան»։ Եթէ հոկտեմբերի բացը 70 միլիոն տոլար ըլլայ, Նոյեմբեր 15ին գանձին պահեստը բոլորովին պիտի հալի։

Այդ պարագային, կառավարութիւնը պիտի ստիպուի փոխառութիւն կնքել Վճարումներու Եւրոպական Միութենէն։

Պաշտօնական վիճակագրութեանց համաձայն, պետական գանձին ֆրանքի պահեստն ալ շատ փայլուն վիճակ մը չի ներկայացներ։

Անցեալ Յունիսին Պանք տը Ֆրանսը 350 միլիառ ֆրանքի կանխավճար մը ըրած էր պետութեան։ Այս գումարը պիտի չհատուցուէր մինչեւ տարեվերջ։ Արդէն կարգ մը նախարարութիւններ նեղուած են եւ չեն կրնար հանել վճարումներուն։

Ապրուստի պայմաններուն յարաճուն սղութիւնը արգիլելու համար նախորդ կառավարութիւնը գին որոշած էր 250 կենսական ապրանքներու վրայ։ Այս կարգադրութիւնը դժգոհութիւն առաջ բերաւ մասնաւորաբար երկրագործներուն մօտ, որոնք անցած շաբաթ քանի մը օրուան գործադուլ ըրին։

Դժգոհութեան նշաններ կ'երեւան նաեւ ուրիշ մարզերու մէջ։ Կառավարական տագնապին առթիւ ժամանակաւոր գինադուլ մը կը նշմարուի։ Տարակոյս չկայ սակայն, որ եթէ ապրուստի գիներուն եւ աշխատավարձքերուն միջեւ հաւասարակշռութիւնը խախտի, նոր գործադուլներ անխուսափելի պիտի դառնան։

Դեռ ուրիշ հոգեր ալ կան։

ՀՐԱՆԴ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷ ՄԵՐԺԵՑ ԿԱԶՄԵԼ ԴԱՀԼԻՃԸ

ՓԼԵՎԷՆ ՊԻՏԻ ՅԱՋՈՂԻ՞

Ինչպէս գրած էինք, Կի Մոլէ կիրակի իրիկուն տուաւ իր պատասխանը.— Ո՛չ։ Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը մերժեց կազմել նոր դահլիճը, հակառակ Նախագահ Գոթիի պնդումներուն։

Բացի իր բարեկամներէն, բազմաթիւ երեսփոխաններ ցաւ յայտնեցին Մոլէի մերժումին համար։

Ինչո՞ւ սակայն այս ժխտական պատասխանը, երբ տագնապը լուծելու համար ամէնէն հաւանական անձը կը նկատուէր ան։ Ընկերվարական պարագլուխը գիտէր, թէ առաւելագոյն ձայնը ստանալու ամէնէն յարմար թեկնածուն ինք էր։ Ապահով ձայներ էին հետեւեալ խմբակցութիւնները.— Ընկերվարական, Ժողովրդական Շարժում (ամբողջութեամբ), Արմատական, եւ Ձախ հանրապետական (մասնակի), Դիմադրական, եւ վերջապէս՝ մաս մը Չափաւորականներ, որոնք իրենց ձայնը պիտի տային ազգային շահագրգռութեամբ։

Սակայն, Կի Մոլէ կը բողոքէ թէ Անկախներն ու Գիւղացիները իրեն հետ չեն եւ նպատակ չունի «ծայրը ծայրին» կառավարութիւն մը կազմել, որպէսզի քանի մը շաբաթէն տապալի։

Կիրակի իրիկուն, Ընկերվարականներու ընդհանուր քարտուղարը իր կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութեան եւ Վարիչ Մարմինին առջեւ բացատրութիւններ տուաւ զանազան կազմակերպութեանց հետ իր ունեցած խորհրդակցութեանց մասին։ Ընկերվարականները հաստատեցին իրենց քարտուղարին մտահոգութիւնները։

Հանրապետութեան Նախագահ՝ Ռընէ Գոթի, Մոլէի հետ ունեցած խորհրդակցութենէն ետք, նախագահութեան դիւանը հրատարակեց հետեւեալ յայտագիրը.— «Հանրապետութեան Նախագահը ընդունեցաւ Կի Մոլէն, որ հակառակ եղած պնդումներուն՝ յայտնեց թէ չէր կրնար ստանձնել կառավարութիւնը կազմելու առաջադրութիւնը։ Իրեն շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ՝ որ աշխատած էր օգտակար ըլլալ, Նախագահը որոշեց կանչել Փլեվէնը, որ պիտի ընդունի Բ. օր, կէսօրէ առաջ»։

Ռընէ Փլեվէն տակաւին յստակ պատասխան մը չէ տուած։ Ամէն պարագայի մէջ, եթէ Ընկերվարականները թիկունք չկանգնին իրեն՝ պիտի մերժէ։

× Թորէզ եւ Տիւքլօ (Համայնավար) նամակ մը ղրկեցին ընկերվարական, յառաջդիմական, արմատական, ձախ հանրապետական եւ դիմադրական կուսակցութիւններուն՝ առաջարկելով որ հանդիպում մը ունենան՝ քննելու համար կառավարութեան կազմութեան հարցերը, եւ Ալժերիոյ թնճուկին լուծում մը գտնելու համար։

Համայնավարներու այս առաջարկութիւնը ցարդ ոչ մէկ արձագանգ գտաւ յիշեալ կուսակցութիւններուն մէջ։

Օր Օրին

ՀԱՄԵՍՏՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆԸ

Ամէն ժողովուրդի մէջ նոյն բանն է։

Մեծը՝ ղեկավար միտքերը, բոլոր ասպարէզներու մէջ իրենց կատարած դերին համապատասխան փառքը կամ վարձատրութիւնը առած կամ պակասաչափով կը վայելեն, իրենց անունը պատմութեան կ'անցնի։ Սերունդներ յաճախ իրենց երախտագիտութեան տուրքը կու տան. անոնց յիշատակին։

Անշուշտ կան անանուններ ալ որ կ'անտեսուին իրենց կենդանութեան եւ կը մոռցուին իրենց փոսին խորը։ Ասոնք բացառութիւններ են։

Չենք խօսիր «ճարպիկներ»ու մասին որոնք ինքզինքնին կը պարտադրեն առանց իսկական արժէք մը ունենալու։

Մենք կ'ուզէինք այսօր մատնանշել համեստներու բազմութիւնը, առանց անուանի, առանց փառքի, որոնք իրենց համեստ աշխատանքով, շատ աւելի արդիւնաւէտ գործ կը կատարեն, չսպասելով ոչ մէկ բարոյական վարձատրութեան։ Իրենց աշխատանքը նոյնքան կարեւոր է որքան ղեկավար միտքերու առաջնորդող դերը։

Ոչ ոք կը նշմարէ անոնց ճարտար ձեռքերու արդիւնքը, ոչ ոք կը խօսի անոնց ծռած մէջքերուն մասին։ Այդ բազմութիւնները գործարաններուն, թէ աշխատանոցներուն մէջ, անհատական նախաձեռնութեամբ թէ ղեկավար ձեռքի մը առաջնորդութեամբ հրաշքներ կը գործեն։

Ինչո՞ւ այս խորհրդածութիւնները, ի՞նչ առիթով։ Առիթը մեր համեստ տպարանին, համեստ օգնական ձեռքերը մեզ ներշնչեցին։

Այդ անկերպարան գետնայարկը այսօրուան լուսաւոր, գեղեցիկ աշխատանոցին վերածուեցաւ, խումբ մը աշխատաւորներով, գրաշար թէ մեքենավար, հիւսն թէ ելեկտրագէտ, ներկարար կամ ատաղձագործ, հասարակ բանուոր, ինչպէս վարպետ Նազարը, Մանուկը կամ Պաղտասարը, որոնք հող կրեցին, փայտ տաշեցին, պատ ծեփեցին, մաքրեցին, սարքեցին ու այդ փլատակներուն մէջ լուսաշող աշխատանոց մը տուին մեզի։

Չենք խօսիր երիտասարդ ընկերներու բերած աշխատանքի բաժնին մասին, քանի որ ըսինք մեր խորագիրով թէ այսօր «համեստներուն» է մեր շնորհակալութեան խօսքը։

ՆՈՃԻ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՄՏԱՀՈԳԻՉ ԿԸ ԴԱՌՆԱՆ

ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ ԱՒԵԼՑԱԾ Է

Վարշաւայի մէջ խռովութիւնները կրկին սկսան։ Առաջին երկու օրերու ընթացքին ուսանողները իրենց շաբաթաթերթին արգիլման դէմ կը բողոքէին։ Կիրակի օր սակայն «կասկածելի տարրեր» կացութիւնը յեղաշրջել ուզած են։

Կիրակի իրիկուն նոր միջադէպեր պատահեցան։ Խառնակութեանց չորրորդ օրն էր եւ առաջին անգամ ըլլալով զինուորականները զէնք կը կրէին։

Միջադէպը պատահած է Մշակոյթի պալատին առջեւ։ Արեւմտեան դիտողները կը յայտնեն, թէ, ըստ երեւոյթին, խառնակութիւնները նախօրօք պատրաստուած են։

Ոստիկան – զօրաց ջոկատները կը հսկէին փողոցներու մէջ, յատկապէս՝ Մշակոյթի պալատին շրջակայքը

Բազմարուեստից վարժարանին ուսանողները հրատարակած էին ցուցակ մը, յայտնելով թէ իրենք... չեն մասնակցած հինգշաբթի օրուան խառնակութիւններուն։

Համայնավար կուսակցութեան համալսարանական կոմիտէն հրատարակեց կոչ մը, շեշտելով որ բարձրագոյն ուսման կեդրոնները դժուարութեան մատնուած էին եւ հարկ էր լուծում մը գտնել այս կացութեան։

Հակառակ այս կոչին, ցուցարարներուն թիւը զգալապէս աւելցած էր։ Ոստիկանութիւնը դիմեց իր սովորական միջոցներուն, միաժամանակ ձերբակալելով 200 երիտասարդներ։

Ժամը ութի առեններ ժողովուրդը յարձակած է զինուորներուն վրայ եւ լաւ տփոց մը տուած։ Այնուհետեւ ցուցարարները սկսած են քանդել ամէն ինչ իրենց ճամբուն վրայ։

Ժամը իննին՝ ցուցարարները երկու մեծ խումբերու բաժնուելով շարժեցան դէպի Մշակոյթի պալատը։ Կատաղի կռիւներ ծագեցան զինուորներուն եւ երիտասարդներու միջեւ, որու ընթացքին ոստիկան մը սպաննուեցաւ։ Ցուցարարներէն շատեր ատրճանակներով զինուած էին։ Սահմանադրութեան հրապարակը պատերազմի դաշտի մը վերածուած էր։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տպարանի փոխադրութեան առթիւ։

Միլանահայ բարեկամ մը	5000
Պ. Ե. Խաչատուրեան (Իսի)	1000
Պ. Մ. Առաքելեան	1000

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, (Յառաջ).— Ս. Պատրիարքը, իր քրոջ աղջիկը Օր. Ալիս եւ վարչութեան ատենապետ Մկրտիչ Շէլլէֆեան ու Տիկին Շէլլէֆեան Եշ. օր ժամը 4ին Լոնտոն հասան ու դիմաւորուեցան Մանչեսթրի Տ. Աշոտ քհնյ. Յարութիւնեանի, օրթոտոքս եւ ուրիշ եկեղեցիներու, նաեւ Քէնթըրպըրիի Արք.ին ներկայացուցիչներուն, Պ. Նուպար Կիւլպէնկեանի եւ համայնական խորհուրդի անդամներուն կողմէ։ Պատուիրուեցան պատուոյ սրահին մէջ, յետոյ մեկնեցան ուղղակի Ս. Սարգիս եկեղեցին, ուր Ս. Պատրիարքը աղօթեց։

Գարեգին Արք. Խաչատուրեան յետոյ առաջնորդուեցաւ Քէնսինկթըն Փալաս պանդոկը։ Ուրբաթ կէսօրէ վերջ ներկայ եղաւ Ուեսթմինսթըրի արքայարանի երեկոյեան աղօթքին իսկ գիշերը հրաւիրուած էր համայնական խորհուրդի նախագահ Պէնլեանին բնակարանը։

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԱՐԿԱԾԻ ԶՈՀ

Ինչպէս գրած էինք, լիբանանեան օդանաւ մը անցեալ հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 3ին կրակ առնելով ջախջախուեցաւ Պէյրութի բացերը, Միջերկրականին մէջ։ Զոհերուն մէջ կը գտնուէր հայ երիտասարդ մը՝ Ժան Տիարպէքիրեան, որ օդաչուին օգնականն էր։ Տարաբախտ երիտասարդը Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ին սիրուած մարզիկներէն էր։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ երրորդ անգամ ըլլալով մերժեց ընդունիլ Ճափոնի բողոքը՝ ի մասին հիւլէական փորձերու։ Նամակով մը, Մոսկուա իմացուց Ճափոնի, թէ պիտի շարունակէ իր հիւլէական փորձերը, այնքան ատեն որ միջազգային համաձայնութիւն մը չէ կնքուած։

ԿԻԿԵՐՈՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՐԱԴԱՐՁԸ

Հռոմի մեծ ճարտասանին եւ քաղաքական գործիչին եղերական մահուան երկհազարամեակն է այս տարի (7 Դեկտ. 43 Ք. Ա.)։ Հռոմէական պատմութիւնը ուսումնասիրողներ, ճարտասանին բարեկամները, ժամադրութիւն պիտի տան Նափոլիի մօտ՝ անոր դամբանին այցելութեան համար։ Կիկերոն մեծագոյն դէմքն է Հռոմէական գրականութեան, որպէս հռետոր եւ գրագէտ, որպէս հիւպատոս եւ հանրապետական։ Իրմով կը վերջանայ հանրապետական շրջանը, քաղաքացիական պայքարներով լեցուն եւ կը սկսի կայսերական շրջանը, որ պիտի ապրի հանրապետութեան թողած ժառանգութեամբ։

Կը պատկանէր ասպետներու դասակարգին, կեդրոնի կուսակցութեան, աշխատեցաւ միջին ուղի մը գտնել ազնուականութեան եւ ժողովրդավարութեան միջեւ։ Այս նիհարակազմ, փափուկ ստամոքսի տէր, երեկոները հազիւ ընթրող մարդը, օժտուած էր աշխատելու արտակարգ կարողութեամբ եւ բարձր իմացականութեամբ։ Հալածուեցաւ իր գաղափարներուն համար։ Ժամանակաւոր կերպով հեռացաւ Հռոմէն։ Վերադարձաւ ու հիւպատոսութեան կոչուելով երեւան հանեց Կատիլինայի դաւադրութիւնը։ Աշխատեցաւ բարձր պահել Ծերակոյտին հեղինակութիւնը, յարգելով սահմանադրական կարգերը, յարմարելով ժամանակին։ Կը գրէր բարեկամին. «Կաթոլօ իրաւական հարց մը կը յիշեցնէ, բայց ես կ'ըսեմ՝ սահմանադրութիւնը անշարժ մնալու չէ, այլ մեկնելու է ժամանակի անհրաժեշտութեանց համաձայն եւ յարմարցնելու է պետութեան կենսական շահերուն»։ Ըմբռնեց կացութիւնը, յամառօրէն ուզեց պաշտպանել հանրապետութիւնը, ապրեցաւ շրջանի մը մէջ, որ պատմութեան կ'անցնէր այլ եւս։

Ժամանակ մը եղաւ կառավարիչ Կիլիկիոյ մէջ, չճնշեց նահանգը, ջնջեց Ամանոսի աւազակները։ Հարստացուց երկիրը, բայց ինքն ալ հարստացաւ։ Հակառակորդներ ամբաստանեցին զինք որպէս դրամապաշտ, որովհետեւ հարստացած էր նախանձ շարժելու աստիճան։ Բարեկամներ յայտնեցին, թէ հարստութիւնը կազմուած էր կնոջ, Թերենցիայի օժիտէն, բարեկամներու կտակներէն եւ փաստաբանական եկամուտներէն։ Կիկերոն միլիոնատէր մըն էր։

Կիկերոն Ծերակոյտին մէջ կը խօսի իր քաղաքական ճառերէն լաւագոյնը, Պոմպէոսի տալու համար լիազօր իշխանութիւն՝ Տիգրանի եւ Միհրդատի դէմ պատերազմելու համար։ Կը թուէ Պոմպէոսի յատկութիւնները զինուորական, իմացական թէ բարոյական, ասիացի երկու աշխարհակալներուն սպառնալիքը հռոմէական կալուածներուն։ «Պոմպէոս զինուորական գիտութիւն եւ վարկ ունի։ Յաղթութիւններու շարք մը կը վկայեն վտանգի մէջ իր քաջութեան, ձեռնարկներու մէջ իր գործունէութեան, արագութիւն որոշումներու գործադրութեան մէջ, իմաստութիւն նախատեսութեանց մէջ՝»։

Ծովահէնները կը տիրէին ծովուն՝ 71 թուին։ Պոմպէոս ազատեց ծովը աւազակներէն եւ ապահովութիւն հաստատեց։ Ցոյց տուաւ գթութիւն անոնց հանդէպ։ Տարի մը մնաց Կիլիկիա եւ հող տուաւ ծովահէններուն, որպէսզի պատուաւոր կերպով իրենց օրապահիկը ճարեն։ Վերանորոգեց Տիգրանի քանդած քաղաքները։ Գթութեան հետ ցոյց տուաւ անշահախնդրութիւն, չկեղեքեց գրաւած վայրերու բնակչութիւնը։

Կիկերոն կը հերքէ Պոմպէոսի հակառակորդներուն առարկութիւնները։

Կը պանծացնէ Արեւելքի գոյգ արքաներուն կարողութիւնները, վեր հանելու համար Պոմպէոսի արժանիքները։ Միայն Պոմպէոս կրնայ յաղթել արեւելեան թագաւորներուն։ Տիգրան գրաւած է գաւառներու մէջ ասպետներու ագարակները, քաղաքացիներու ինչքերը, վտանգուած են Հռոմի եկամուտները։ Ամբողջ առարկայ է Հռոմի փառքը, նախնիքներէ կտակուած, դաշնակից փոքրիկ պետութեանց փրկութիւնը։ Եւ յետոյ պատժելու է Պոնտոսի թագաւորը, որ մէկ օրուան մէջ մահուան դատապարտեց, կոտորել տուաւ բոլոր Իտալացիները (88 Ք.Ա.)։

Կիկերոն նկատի առնելէ յետոյ Հռոմի քաղաքացիներուն տնտեսական շահերը, ցոյց տալէ յետոյ քաղաքական վարկին կորուստը, Միջերկրականի սպառնալիքը, կ'եզրակացնէ ճառը կոչում ընելով Ծերակոյտի անդամներու հայրենասիրութեան. «Որքան ցնցեցիկ է ձեր հայրերուն կողմէ անվթար կտակուած փառքը, նոյնքան նուաստացուցիչ պիտի ըլլայ զայն չպաշտպանելն ու չպահելը»։

Պոմպէոս լիազօրութիւն կը ստանայ Ծերակոյտէն։

Աւելի ուշ պիտի հասկնայ, թէ սխալած էր։ Պոմպէոսի լիազօրութիւն տալով, կը նուազեցնէր Ծերակոյտին հեղինակութիւնը, դիւրացնելով Կեսար զօրավարին եռապետութեան ցանկութեան։ Բացարձակ իշխանութիւն տալ հրամանատարի մը, որ բացարձակ տէրն ըլլայ բանակի մը, կը նշանակէր Հռոմի տէրը պատրաստել։ Անտոնիոսի իշխանապետութեան առեն պիտի անդրադառնայ, որ անհատի մը իշխանութիւնը չի հաշտուիր հանրապետական հաստատութեան հետ, «կրնայ գոհացում տալ ժողովուրդին թեթեւութեան, բայց երբեք չի պատշաճիր ծերակոյտի լրջութեան»։

Համակիր եղաւ Պոմպէոսի, բայց յաղթական Կեսար ներեց իրեն այդ համակրութեան համար, եկաւ իր մօտ, ամարանոցը, հրաւիրեց որ իրեն ընկերանայ Հռոմ։ Կիկերոն յարգանքով ընդունեցաւ օրուան յաղթանակը, մերժեց ընկերանալու պատուաբեր առաջարկը։ Կեդրոնի մարդն էր ինք, իր ջանքը պիտի ըլլար հակառակորդները հաշտեցնել եւ ոչ թէ օրինականացնել իշխանապետութիւնը։

Կեսարի մահէն յետոյ արտասանեց «Փիլիպպեանները», Անտոնիոսի իշխանապետութեան դէմ։ Ստիպուեցաւ փախչիլ նոր ինքնակալին վրէժխնդրութենէն։ Յապաղած էր փախուստը։ Անտոնիոսի մարդիկը հասան ետեւէն։ Հետաքրքրուեցաւ աղմուկէն, գլուխը դուրս հանեց պատգարակէն, վերջին անգամ կը տեսնէր մարդիկը ու սիրական վայրերը։ Գլուխը վար կ'իյնար սուրի մը հարուածով։ Գլուխն ու ձեռքերը կը փոխադրէին Հռոմի հրապարակը՝ ցուցադրելու, հաւատարիմ ծառաներ մարմինը կը թաղէին ծովեզերքի մօտ, յաւիտենապէս հանգստանալու համար 63 տարիներու յոգնութենէ մը յետոյ։

Մոմսէն արհամարհանք ունէր Կիկերոնի հանդէպ, Ֆրանսայի բանաստեղծ Կաստոն Պուասիէ՝ ջերմ հիացում։ Ակադեմական Քարքոփինօ Կիկերոնի թղթակցութիւններէն կ'եզրակացնէր, թէ յեղյեղուկ նկարագրի տէր մէկն էր սնապարծ։ «Իր վարմունքը ոչ անկեղծ էր, ոչ արիական, ոչ անշահախնդիր, կամքը ակար՝ ժամանակի դէպքերուն բարձրութեան վրայ մնալու համար»։ Կիկերոն գրած էր բարեկամներէն մէկուն. «Ամէն բան կը փոխուի, ճկելու է պարագաներուն առջեւ, յամառօրէն կառչելու չէ իր գաղափարներուն, պայքարելու չէ հզօրին դէմ, լաւ է ապրիլ բռնակալի մը տակ, քան պայքարիլ տակաւին»։

Յուսահատական տրամադրութեան մը տակ գրած ըլլալու է յիշեալ նամակը։ Սալուստոս պատմաբանն ալ Կեսարի կը դիմէր. «Աստուածներու անունով, Կեսար, ձեռք առ հանրապետութիւնը, որովհետեւ դուն միայն կրնաս մեր չարիքներուն դարման տանիլ։ Մի թողուր, որ հռոմէական ժողովուրդի մեծ եւ անյաղթելի կայսրութիւնը ծերութենէն եւ անկարողութենէն իյնայ հատուածի մը ձեռքը»։

Փիկանիոլ եւ ակադեմական Ֆրանսուա Փոնսէ հակադրեցին Քարքոփինոյի քննադատութիւններուն։ Եղերական մահն իսկ ցոյց տուաւ, որ Կիկերոն պատնէշին վրայ էր Անտոնիոսի բռնակալութեան դէմ։ Իր բարոյականը վեր կը մնար միջավայրի բարոյական մակարդակէն եւ իբրեւ մտածող, կ'արժէ կրկնել Թասինի խօսքը. «Կիկերոն արժանի է յարգուելու բոլոր դարերէն»։

ԽՈՐԷՆ ԴԱԲԻԿԵԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

Գ.

Արեւմուտքը մեծ արժէք չի տար Խրուշչեւին, որուն իշխանութեան օրերը համրուած կը համարուին։ Ի՛նչ հակադրութիւն՝ իր նախորդին, Ստալինի հետ։ Այս վերջինը անկասկած կ'ատէին, բայց կը յարգէին միաժամանակ։ Այս տեսակէտը ունին նաեւ Խ. Միութեան մէջ, նոյնիսկ՝ ղեկավար շրջանակները։ Յուլիսի սկիզբը, կարգ մը մայրաքաղաքներու մէջ մարդիկ տակաւին չէին ըմբռներ, թէ ինչպէ՞ս Մոլոթովի նման ծեր աղուէս մը պարտուեցաւ Խրուշչեւէն։ Սխալ է սակայն այն կարծիքը՝ որ Խրուշչեւ զօրաւոր անհատականութիւն մը չունի։

Պէտք է մոռցուի այլեւս այն առասպելը՝ որուն համաձայն, Խրուշչեւ գինով մուժիկ մըն է։ Ստալինի նման, ան ալ, ընդունելութեանց առեն վոտքայի տեղ ջուր կը խմէ, բազմաթիւ գաւաթներ պարպելով...։ Սակայն, ալքոլ ալ կը խմէ, առանց ինքզինքը կորսնցնելու։ Զինքը տեսանք գործարանի մը մէջ, ուր ալքոլի բազմաթիւ գաւաթներ պարպեց ու ժամերով խօսեցաւ ու երբեք չկտրեց իր խօսքին կապը։

Խրուշչեւ շատ մաքուր ռուսերէն կը խօսի. այնպէս չէին Ստալին եւ Բերիա։ Պարզ ու ճիշդ լեզու մը կը գործածէ, պատկերաւոր բացատրութիւններով։ Կարճ խօսքով՝ ընդհանուր զարգացումի տէր մարդ մըն է։

Այսուհանդերձ, Խրուշչեւի իշխանութեան գլուխ մնալու պարագան վիճելի հարց մըն է միշտ։ Ճիշդ չէ արեւմտեան մամուլին այն կարծիքը, որ Խրուշչեւ յուսահատ վիճակ մը ունի ներկայիս եւ դատապարտուած է իր տեղը զինուորականութեան զիջելու։

Զինուորական մենատիրութեան մը մասին խօսիլ՝ կը նշանակէ սխալ բռնել Խ. Միութիւնը։ Անկասկած, խորհրդային մարաջախտները ներկայիս աւելի մեծ ազդեցութիւն մը ունին, քան Ստալինի շրջանին։ Անակնկալօրէն չպատրաստուելու համար՝ զինուորականները իրենց իշխանութիւնը տարածեցին բազմաթիւ մարզերու մէջ եւ յատկապէս չէզոքացուցին «ամենակարող» գաղտնի ոստիկանութիւնները, որոնք կ'ահաբեկէին բանակը այնքան՝ որքան քաղաքացիները։ Սակայն սոյն մարաջախտները ոչ մէկ քաղաքական կամ անհատական փիլիսոփայութիւն ունին։ Անոնց բոլորն ալ հին համայնավարներ են, բանուոր դասակարգէն։ Բնականաբար, ուշադրութիւն կը դարձնեն երկրին ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան՝ բանակին ու երկրին պաշտպանութեան մտահոգութեամբ։ Ասիկա չի նշանակեր, թէ կը պատրաստուին բացարձակ իշխանութեան տիրանալ՝ կուսակցութե-

---

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱԹԷՕ ՖԱԼՔՈՆԷ

(ԳՈՐՍԻՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Տասնապետը գրպանէն հանեց արծաթ ժամացոյց մը, որ ապահովաբար տասը էքին կ'արժէր, եւ նկատելով որ Ֆօթունաթոյի աչքերը կը փայլէին անոր նայելով, զայն իր շղթային կախուած ցոյց տալով տղեկին, ըսաւ.

— Զարաճճի, կ'ուզէիր այսպիսի ժամացոյց մը ունենալ եւ շրջապատիլ Փորթօ-Վեքքիոյի փողոցներուն մէջ սիրամարգի մը պէս հպարտ եւ մարդիկ պէտք պիտի հարցնէին՝ «ժամը քանի՞ն է», ու դուն պիտի պատասխանէիր «նայեցէք իմ ժամացոյցս»։

— Երբ ես մեծնամ, հօրաքրս ինծի ժամացոյց մը կուտայ...

— Այո, սակայն իմ հօրաքրիս մանչուկը, որ քեզմէ ալ փոքր է տակաւին, արդէն ունի ժամացոյց մը, որ ասոր չափ գեղեցիկ չէ շիտակը ըսելով։

Տղեկը հառաչեց։

— Լաւ, փոքրիկ զարմիկ, կ'ուզե՞ս ունենալ այս ժամացոյցը։

Ֆորթունաթօ աչքին ծայրովը կը դիտէր ժամացոյցը, որ կը նմանէր այն կատուին որուն քթին տակը խորոված հաւ մը դրուած էր։ Կը մտածէր փոքրիկ տղեկը որ կատակ կ'ընէին իրեն հետ։ Եւ չփորձուելու համար աչքերը անդին դարձուց փայլուն առարկայէն եւ ինքնիրեն խորհեցաւ՝ «Որքան անողոք է ձեր կատակը...»։

Այսուհանդերձ, կը թուէր թէ տասնապետ Կամպա անկեղծ էր երբ իր ժամացոյցը կ'առաջարկէր տալ իրեն։

Ֆորթունաթօ ձեռքը երկարեց, սակայն անմիջապէս դառն ծիծաղով մը յարեց.

— Ինչո՞ւ կը կատակէք հետս։

— Աստուած է վկայ որ չեմ կատակեր։ Միայն ըսէ ինծի ո՞ւր է Ճանէթթօն եւ այս ժամացոյցը քուկդ է։

Ֆորթունաթօ, անվստահ ժպիտով մը, իր սեւուկիկ աչքերը սեւեռեց դէպի տասնապետը, կարծես անոր աչքերուն մէջ կարդալ ուզելով անոր բուն մտադրութիւնը։

— Զինուորականի պատիւս վկայ, գոչեց տասնապետը, եթէ այս պայմանով ժամացոյցը քեզի չտամ։ Ընկերներս վկայ թող ըլլան. խօսքս ընաւ ետ պիտի չառնեմ։

Եւ այս ըսելով, աւելի մօտեցուց ժամացոյցը տղեկին, այնպէս որ փայլուն տալկան հիմա գրեթէ կը հպէր տղեկին դալուկ երեսին։ Իր դէմքին վրայ ակնյայտնի կը տեսնուէր այն պայքարը որ կը մղուէր իր փոքրիկ հոգիին խորը՝ ժամացոյցին տիրանալու տենչը եւ միւս կողմէ հիւրընկալութեան օրէնքին դէմ մեղանչած ըլլալու մտավախութիւնը, իր մերկ կուրծքը անսովոր թափով մը կ'ելեւէջէր եւ հեւք մը կարծես պիտի խեղդէր զինքը։ Ժամացոյցը շղթայէն կախուած կը ճօճէր շարունակ եւ յաճախ կը դպէր իր փոքրիկ քիթին։ Երկարեց ձեռքը, բռնեց ժամացոյցը իր վտիտ մատներուն մէջ, առանց որ տասնապետը զայն ամբողջովին ձգէր իր ձեռքին մէջ։ Սլաքները փայլուն էին, կափարիչը նոր-նոր, եւ արեւուն ճառագայթներուն ներքեւ արտակարգօրէն կը նմանէր բոցավառ բանի մը։ Փորձութիւնը շատ զօրաւոր էր...

Տղեկը աջ ձեռքը երկարեց, առաւ ժամացոյցը, եւ ձախով՝ ցոյց տուաւ յարդի դէզը...

Տասնապետը իսկոյն հասկցաւ։ Թողուց շղթային ծայրը։ Ֆորթունաթօ զգաց որ ամբողջովին տիրացած էր ժամացոյցին։ Իսկոյն ոտքի ցատկեց եւ եղնիկի մը արագութեամբ հեռացաւ յարդի դէզէն, որ զինուորները սկսած էին քրքրել։

Շուտով յարդակոյտը սկսաւ շարժիլ եւ հոնկէ դուրս ելաւ արիւնաթաթախ մարդ մը, ձեռքին դաշոյն մը։ Ուզեց ոտքի ելլել, սակայն իր վէրքերը արգելք եղան ու դարձեալ ինկաւ ծունկի վրայ։

Տասնապետը իսկոյն խոյացաւ անոր վրայ, խլեց դաշոյնը եւ ամուր մը կապկպեց ձեռքերն ու ոտքերը, հակառակ վերջինին զօրաւոր ընդդիմութեան։

Ճանէթթօ, որ հիմա գետնին վրայ տարածուած էր փայտի խուրձի մը նման կապուած, գլուխը դարձուց դէպի իրեն մօտեցող Ֆորթունաթոյին եւ գոչեց աւելի արհամարհանքով քան բարկութեամբ.

... Զաւակ։

Տղեկը նետեց հինգ ֆրանքնոցը կալանաւորին, զգալով որ այլեւս արժանի չէր այդ դրամը պահելու, եւ սակայն կալանաւորը այդ բանին ընաւ ալ ուշադրութիւն չդարձուց։ Կատարեալ պաղարիւնութեամբ մը ըսաւ տասնապետին.

— Սիրելի Կամպա, չեմ կրնար քալել, ստիպուած պիտի ըլլաք զիս փոխադրել քաղաք։

— Քիչ առաջ այծեամէ մը աւելի արագ կը վազէիր, պատասխանեց անգութ յաղթականը։ Յագոյն անհոգ եղիր, այնքան ուրախ եմ ու գոհ քեզ ունենալուս համար որ եթէ նոյնիսկ մինչեւ քաղաք քեզ կռնակիս առնեմ, ընաւ յոգնութիւն պիտի չզգամ։ Մնաց որ, բարեկամս, իսկոյն պատգարակ մը պիտի պատրաստել տամ քեզ մինչեւ Քրեսփոլի ագարակը անով փոխադրելու համար, իսկ անկէ անդին անշուշտ ձիեր կրնանք ճարել։

ՓՐՈՍՓԵՐ ՄԵՐԻՄԷ

(4 Շար.)

…նէն անջատուելով ։

Ս. Միութեան մէջ համայնավար կու – սակցութեան խաղացած դերը ոչ մէկ ուժով կրնայ փոխարինուիլ, մէջը ըլլա – լով բանակը ։ Ներկայիս, Մոսկուայի ղե– կավարներուն կարծիքը այն է, որ պիտի աշխատին ձեռք ձեռքի ։ Բազմաթիւ ա – ռիթներով, Խրուշչեւ ցոյց տուաւ թէ ինք կարող էր այդ բանը ընել ։ Անկասկած, անցեալ տարի, Լեհաստանի եւ Հունգա – րիոյ դէպքերուն ընթացքին, զինուորա – կանները իրենց յոյսը կորեցին անկէ ։ Եթէ ձախողէր՝ հարցը բոլորովին տար – բեր կերպարանք կրնարստանալ ։ Ներկա– յիս սակայն նման երեւոյթներ չկան ։

Խրուշչեւ դէմ արտայայտուեցաւ Սթա– լինի միջոցներուն.— դատապարտու – թիւն, գնդակահարութիւն, աքսոր ։ Այս պատճառով ալ «հակակուսակցական խըմ– բակ»ի անդամներուն նկատմամբ ոչ զգի– ռի որոշումներ չի կրնար տալ ։ Այս պա – րագային՝ բովանդակ համայնավար կու – սակցութիւնը պիտի գանէ իրեն դէմ ։ Ա– հա՛ թէ ինչո՞ւ Մոլոթով, Մալէնկով եւ Կագանովիչ պիտի չդատուին կամ դա – տապարտուին, առ այժմ ։

Բայց, սկիզբէն ի վեր Խրուշչեւ չդադ– րեցաւ յարձակումներ գործել խմբակի անդամներուն եւ յատկապէս՝ Մալէնկովի դէմ ։ Ինչպէս գրած էինք, «հակակու – սակցականները հաշուեյարդարի են– թարկուելով կուսակցութեան մէջ գո – յութիւն ունեցող ընդդիմադրութիւնը չլուծուեցաւ ։ Խրուշչեւ չատ լաւ գիտէ այս պարագան ։ Մալէնկով, Սթալինի մահէն ետք ամէնէն աւելի ժողովրդա – կանութիւն չահած անձն է Ս. Միութեան մէջ, եւ, այդպէս ալ կը մնայ ։ Այս ժո – ղովրդականութեան պատճառը այն է, որ խորհրդային հասարակութեան մինակը առաջին անգամ ըլլալով իր իշխանու – թեան առեն բարելաւուեցաւ. Մալէնկովն էր, որ առաջին անգամ լուծարքի են – թարկեց ղաղանի ոստիկանութիւնը եւ ժողովուրդին մէջ տիրող սարսափը ։

Միամտութիւն պիտի ըլլար մտածել, թէ Խրուշչեւի վարչակարգով սարսափ տնկուածոյին գնդակահարութիւնները եւ մաքրագործումները պիտի չլլան ։ …ական առանդութիւններ են ասանք … կարգին գործական ոճերէն Սթալին …տարիմ էր այդ աւանդութեանց, …ր մեռաւ, սակայն սարսափի այս ա – ւանդութիւնը կենդանի է Ռուսիոյ մէջ ։ Ոչ մէկ կասկած, որ եթէ տագնապ մը ծայր տայ, խորհրդային ղեկավարները պիտի չվարանին իրենց նախկին միջոցնե – րուն ։ Օրինակի համար, եթէ Խրուշչեւի անտեսական բարեկարգումները ձախո – ղին, ընդդիմադրութիւնը պիտի զօրանայ եւ ան պիտի դիմէ ղաղանի ոստիկանու – թեանց օժանդակութեան ։ Եթէ այսպիսի կացութիւն մը պարզուի, առաջին զոհերը պիտի ըլլան Մալէնկով եւ իր համախոհ – ները ։

Խրուշչեւ արկածախնդրութիւններ ալ կը փորձէ, իր անհատականութեան վրա– տահելով, ասոնցմէ մէկը՝ Միջին Արե – ւելքի խորհրդային քաղաքականութիւնը ։ Թէեւ իրականին մէջ բռածը դէշ գործ չէր ։ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ զէնքեր յանձնուեցան, որոնք գործ պիտի չտես – նէին իրենց մօտ. եւ, պէտք է ըսել, որ անոնց վճարումներն ալ դէշ չեն ։ Մէկ խօսքով՝ լաւ առեւտուր մը....։

ԵՐԱՆՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մօտաւորապէս վեց տարի առաջ մեր սրտցաւ հայրենակիցը Ե. Երանոսեան տեսնելով որ հայաշատ շրջաններու մէջ անպակաս են ամէն կարգի խնջոյքներ, հաւաքոյթներ եւ յիշատակի հանդէսներ՝ նուիրուած նահատակ, անյայտացած յե– ղափոխականներու, բարի նախանձը կը ծնի իր մէջ Մուրատի յիշատակին եւս կազմակերպել նման հանդէս մը եւ կը մտածէ այդ իմաստով նամակ մը գրել ինծի ։ Նամակը կը պարզէ իր նպատակը քանի մը տողով կուտայ հանդէսին յայ– տագիրը եւ կը յիշէ կարգ մը հայրենա – կիցներու անուններ. հաւաքուելու եւ վերջնական ձեւ ու մարմին տալու իր ա– ռաջարկին ։ Իր մատնանշած չորս հայրե– նակիցներով հաւաքուեցանք երեկոյ մը հերոսին գիւղացի (Կոմտունցի) Ն. Գչիկ– եանի տունը ։

Այդ իրիկուան հաւաքոյթը ապարդիւն անցաւ, զանազան տարակուսիչ թիւննե – րով թէ Մուրատ Փոնտ մը գոյութիւն ու– նեցած է Ամերիկա որ այժմ զաղրած է եւայլն, եւայլն ։

Զյուսահատեցայ անշուշտ ։ Սերաստիոյ նահանգին պատկանող քանի մը հայրե – նակիցներու հետ մեր հանդիպումներէն եզրակացուցի թէ կրնանք Մուրատի մահուան 35ամեակին նուիրուած ազա – հանդէս մը ունենալ ։ Երբ իրեն հաղոր – դեցի մեր առաջին հաւաքոյթին արդիւն– քը եւ ոչ – համագիւղացի քանի մը հայ– րենակիցներու հետ մեր հանդիպումը. չատ սրտաբեկ կերպով ընդունեցաւ այս բոլորը եւ յուսահատ արտայայտութիւն – ներ ունեցաւ ձեռնարկին յաջողութեան մասին ։

Բայց Մուրատի հանդէպ ան անհուն սէր մը ունէր, անոր կատարած քաջագործու– թիւնները այնքան մօտ էին իր սրտին որ անվերջ իր պրպտումներուն եւ հետա – քրքրութիւններուն առարկայ էին հերո – սին մասին որեւէ գրուածք ։

Իր յուսահատութիւնը փարատելու եւ զինքը խրախուսելու համար բան մըն ալ Մուրատի յիշատակը յաւերժացնելու միակ միջոցը պիտի ըլլար հիմնել Միու– թիւն մը՝ նուիրուած մեծ հերոսի անունին ։

Եւ անմիջապէս գործի անցնելով, նախ– նական խորհրդակցութեանց համար տա – սը Սեբաստացի հայրենակիցներ հրաւի – րեցինք Իսիի Խրիմեան վարժարանի սը – րահը ։

Այդ առաջին խորհրդակցական ժողովին մէջ (11 – 10 – 1949) հիմնուեցաւ Մու– րատ Ուսումնասիրաց եւ մեր սիրելի ու անխոնջ ընկերը՝ Երուանդ Երանոսեան դարձաւ այդ միութեան մնայուն քար – տուղարը ։

Այնուհետեւ մեր ողբացեալ ընկերը հիմնուած Միութիւնը նկատեց իբր իր սեփական ու սիրելի մէկ աշխատանքը եւ իր բոլոր ժամերը յատկացուց այդ գոր– ծին՝ մոռնալով ամէն բան ։ Իր հո – գին ու եռանդը դրաւ մեծ հերոսին յիշա– տակին նուիրուած Միութեան յառաջդի– մութեան ի նպաստ ։

Մեր ողբացեալ ընկերը ոչ միայն կը վարէր Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարի– զի կեդրոնին գործերը, այլեւ նոյն խան– դով ու եռանդով կը զբաղէր Միութեան գաւառային մասնաճիւղերու գործերով, անվերջ թղթակցութեան մէջ գտնուելով Սարսէյլի, Տէսինի եւ այլ քաղաքներու մասնաճիւղերու վարչութեանց հետ ։

Ընդհանուր քարտուղարի իր պաշտօնէն զատ, ողբացեալ Երուանդ Երանոսեան չէր վարաներ նաեւ կատարել Միութեան խոհանոցային ծանր ու տաժ աշխատանքն ալ՝ ծանուցումներ հասցնել թերթերուն, թուցիկներ անձամբ բաժնել ժողովուր – դին, տոմսեր տեղաւորել բարեկամներու մօտ, եւ տակաւին չատ մը ուրիչ ապառիչ աշխատանքներ ։

Սկզբնական շրջանին, մեր հայրենա – կիցներէն չատեր եւ նոյնիսկ մեր ողբաց – եալ ընկերը կը խորհէին թէ արդեօք պի– տի կրնա՞նք շարունակել այս նուիրական գործը ։

Եւ այսօր, Տէսինի մէջ կայանալիք մեր Գաւառ. Ժողովի ընթացքին, ուրախու – թեամբ կը հաստատենք որ բոլոր այս կասկածները չքացած են եւ թէ Երուանդ Երանոսեան կրնայ իր յաւիտենական քու– նը անխռով կերպով շարունակել ։

Վասնզի Մուրատ Ուսումնասիրացի կա– տարած աշխատանքները ցոյց տուած են … … … իր … … … …ներ կը շարունակեն իրենց … … եւ առարկայ են մեր Միութեան հովանաւորութեանը ։

Հայ ժողովուրդը եւ Մուրատ Ուսում– նասիրացը Երուանդ Երանոսեանի մահով կորսնցուց իր լաւագոյն զաւակներէն մէկը ։

Եւ այսօր, երբ տեւական կերպով ձեւ ու մարմին առած է Մուրատ Ուսում – նասիրացը մեզի ուրիչ բան չի մնար ը – նել, այլ միայն յարգանքով խոնարհիլ իր խնկելի յիշատակին առջեւ ։

ԵՂԹ

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ
ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Գրասէր անձնաւորութիւն մը որ չու – զեր իր անունը յայտնել, Ֆրանսայի Հայ Գրողներու Ընկերութեան նախագահ Գ. Ցակոբ Տէր – Ցակոբեանի անուան փո – խանցած է դրամատան մը մէջ ունեցած ամերիկեան անուանական 1000 տոլար – նոց արժեթուղթ մը, փափաքելով որ ա – նոր տարեկան տոկոսը, ամէն տարի յատ– կացուի գրական կամ քերթողական երկա– սիրութեան մը, երբ պարգեւ ։

Հայ Գրողներու Ընկերութիւնը ստանձ– նելով այս մրցանակին գործադրութիւնը, կը յայտարարէ .—

Մրցանակը պիտի յատկացուի եւրոպա– կան երկիրներու հայ գրողներուն եւ զուտ գեղարուեստական գրականութեան մաս կազմող երկերու ։

Ներկայացուելիք գործերը, տպա – գրուած կամ անտիպ, նուազագոյն հինգ պրակէ (80 էջ) բաղկացած պէտք է ըլ – լան եւ տպուած 1957ի ընթացքին ։

Անտիպ գործերը պէտք է ապահովագր– եալ գրկուին ընկերութեան հասցէին ։ Ա – նոնք նոյն ձեւով պիտի վերադարձուին հեղինակին ։

Մրցումը կը փակուի 31 Ցունուար 1958ին ։

Ներկայացուած գործերուն վրայ պէտք է նշանակուած ըլլան «Մրցանակին հա – մար» տառերը եւ ստորագրութիւնը ։

Գործերը կը յանձնուին քննիչներու զը– նահատման եւ կ'ընտրուին քուէարկու – թեամբ ։

Արդիւնքը կը հրատարակուի 1958ի ըն– թացքին ։

Ֆրանսայի Հայ Գրողներու Ընկերու – թեան հասցէն է.—

Societé des Gens de Lettres Arméniens
12, Rue Cadet, Paris 9e

Ց. Գ.— Կը խնդրուի հայ թերթերէն արտատպել ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԲԵՐՆԱՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴ Ղեւոնդ Արք. Թորգոմեանցաց տօնին առիթով պատգամ մը ուղղելով ժողովուրդին թելադրած է հոգեւորականներուն, կրթական մշակնե– րուն եւ բոլոր միութիւններուն, որ Հոկ– տեմբերի ընթացքին կրօնական եւ գեղար– ուեստական հանդիսութիւններով պան – ծացնեն հայ մշակոյթը ։

ԳԵՐ. ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ Վեննետիկի Մխի– թարեան Միաբանութեան ընդհ. Աբբա – հայրը, Արժանթինի պատուիրակ Սան Մարթինի մահուան 107րդ տարեդարձին առթիւ Պուէնոս Այրէսի մայր տաճարին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն մատու – ցած է եւ հայկական ձայնաւոր պատա – րագ հայ եւ օտար բազմահազար հաւա – տացեալներու ներկայութեան ։

Ա. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ Ս. Միութեան հըռ– չակաւոր վիրաբուժը յաջողած է հրացա– նի գնդակ մը հանել նախկին զինուորի մը ուղեղին մէջէն ։

ԺԻՐԱՅՐ ԳԱՆԹԱՐՃԵԱՆ, որ վերջերս մեծ հռչակի տիրացաւ Ամերիկայի մէջ՝ իբրեւ ջութակահար, այցելած է Ֆրէզ – նոյի մեր պաշտօնակից «Ասպարէզ»ի խմ– բագրատունը ։ Երիտասարդ ջութակահա– րը նուագահանդէս մը տուած է Ֆրեզնո– յի մէջ, Հոկտեմբեր վեցին ։

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ Խորհրդարանի անդամ Տիգրան Թոսպաթ, որ Միացեալ Նա – հանգներ գնաց, Սեպտեմբեր 22ին « Հայ Ձայն»ի յայտագրին մէջ Լ. Քէչիչեանի հետ ունեցած խօսակցութիւնը ձայնասփ– ռուած է Նիւ Եորք ռատիոկայանէն ։ Խօ– սած է նաեւ «Հայաստան Քէմփ»ի մէջ Ա– րարատի յաղթանակին 39րդ տարեդարձին առիթով ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԵՆՔ ԵՂԵՌՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿ ՀԱՅ ԲԺԻՇԿ– ՆԵՐԸ (անոնց պատգամները) Տոքթ. Գ. Մ. Կարոյեանի ։ Տպագրութիւն Գոոթըն, (1957) գին հինգ տոլար ։ Հասցէ՝

Garoyan, 32 George St. Belmont, 78 Mass U.S.A.

×

LE CONCERT DE LA NUIT
քերթուածներ ֆրանսերէն լեզուով գրեց՝ Ալիս Խաչատուրեան ։

Editions Debresse
Գին 390 Փրանք ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ԿԱՅԾԵՐ

Ը.

ՀԻՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

« Միսը քեզ, ոսկորն ինձ»... Բայց ես այժմ հասկացել էի այդ սարսափելի խօս– քի նշանակութիւնը, որ մայրս առաջին անգամ ինձ դպրոց տալու ժամանակ ա – սաց վարժապետին ։

Գիշեր էր, երբ ես դուրս եկայ բան – տից. չգիտէի, թէ ուր գնամ ։ Յուսահա – տութիւնը մինչ այն աստիճան տիրել էր ինձ, որ մտածում էի. «էլ ուրիշ ճար չկայ, գնամ գետը ընկնեմ, պուցէ ազատ– ուեմ »....

Խորին մրգամանքի մէջ ես անցայ մեր ամբողջ թաղը. փողոցների մէջ ոչ ոք չէր երեւում. գիշերի ամէն կողմ տիրում էր փուլ լռութիւն ։ Ամէն բնտանիք, եկեղեց– ցուց տուն դառնալով, ուրախ, զուարթ, բոլորուել էր պատկականեղանի չուրջը և ընթրիք էր վայելում ։ Բայց ես, որպէս փախստական, որպէս մի թշուառ դատա– պարտեալ, տեղ եւ օթեւան չունէի այս գիշեր ։ Տներից բուրում էր խնկի եւ կնդ– րուկի անուշահոտութիւնը. ամբողջ օդը լցուած էր այդ սրբազան բուրմունքով ։ Երբեմն իմ ականջին դարկում էին ուրախ բացականչութիւններ. «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց»։... Այո, , յարեաւ սիրոյ եւ խաղաղութեան Աստուածը... Բայց ո՞ր– տեղ էր սէրը, ո՞րտեղ էր խաղաղութիւ – նը, ո՞րտեղ էր եղբայրութիւնը, — ես իմ կեանքի մէջ այդ բաները ոչ մի տեղ չէի տեսել ...

Իմ խռովութիւնը այժմ հասնում էր մինչեւ խելագարութեան. ես այժմ ոչինչ չէի լսում, ոչինչ չէի զգում ։ Ինձ մինչեւ անգամ անհասկանալի էին քաղցրաձայն տաղերգութիւնները, որ հնչւում էին այս եւ այն տան լուսամուտներից ։ Կարծես, ամբողջ աշխարհը խլացել էր ինձ հա – մար ։ Թէ ի՞նչպէս յայտնուեցայ գետի ա– փի մօտ, — մինչեւ այսօր չգիտեմ, մի– այն յիշում եմ, երբ ես պատրաստւում էի ընկնել գետի պարնան հեղեղներից յորդացած ալիքների մէջ, ինձ կանչնե– ցրեց մի ձայն .

— Էյ, ի՞նչ ես անում ։

Մի կողմից գիշերային մթութիւնը, միւս կողմից իմ խռովութիւնը, թոյլ չտուին խկոյն ճանաչել նրան, բայց ինձ երեւաց, որ ձայնը բոլորովին անծանօթ չէր ։

— Ֆարհատ, չե՞ս ճանաչում ինձ ։

— Ախ, Կարօ, սիրելի ընկեր, միթէ՞ դու ես... Չէ չէ, դու Կարօն չես... — Որտեղի՞ց եկար ... ո՞ւր էիր... Քեզ համար ասում էին...

Այսպէս, իմ չփոթութեան մէջ, սկսեցի հարցնել հին բարեկամիս, որ գրկելով ինձ, խուլ ձայնով պատասխանեց .

— Ես եմ... ես Կարօն եմ ...

Իմ ուրախութեանը չափ չկար. ես ե– րեխային նման քարշ ընկայ նրա պարա – նոցից, համբուրում էի կարօտալի աչ – քերը, համբուրում էի երեսը, ձեռքերը եւ երկար չէի բաժանւում նրանից ։ Ես պատ– մեցի այն աւուր անցքը, իմ բանտարկու – թիւնը, իմ փախուստը եւ յայտնեցի, թէ որպիսի դիտաւորութիւն բերեց ինձ գե – տի ափի մօտ ։ Նա սկսեց ծիծաղել իմ միամտութեան վրայ, ասելով .

— Խելքդ կորցրե՞լ ես, ի՞նչ է ։

— Ապա ի՞նչ անեմ, հարցրի ես ։

— Դցիր գետը այդ սատանայի կծիկը ։

— Գրծաւ, գնաց ...

Նա ցոյց տուեց Դանիէլի վրքի վրայ, որը, չգիտեմ, ինչպէս էր պատահել, ա– ռել էի ինձ հետ ։ Ես առանց մտածելու, գիրքը նետեցի գետի մէջ, ինձ այնպէս ե– րեւաց, թէ նրա հետ սրտիս բոլոր տան– ջանքները խորասուզուեցան սառն ալիք – ների մէջ ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԽՈՐՀՐԴ. ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻՆ ԱՆՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք, Խ. Միութիւն արձակեց արուեստական առաջին արբանեակը, որ պատմական հանգրուան մը կը կազմէ: Դէպի տարբեր մոլորակներ կատարուելիք ճամբորդութեան առաջին քայլն է առիկա՝ առնուած համայնավար գիտնականներու կողմէ:

Արուեստական այս արբանեակը, որ սկսած է արդէն երկրին շրջանը ընել 900 քիլոմեթր բարձրութեան մը վրայ, կը կշռէ 84 քիլօ: Տրամագիծն է՝ 58 սանթիմեթր: Ժամական արագութիւնը՝ 29.000 քիլոմեթր: 24 ժամուան ընթացքին 16 անգամ երկրին շրջանը բրաւ:

Յարդ գիտութեան ձեռք ձգած մեծագոյն յաղթանակն է անկասկած, որ իրագործեցին խորհրդային գիտնականները: Անակնկալի եկաւ ոչ միայն հասարակութիւնը, այլ՝ գիտական շրջանակը: Մինչ Ամերիկացիք կը մտածէին մօտ ատենէն իրագործել այս ծրագիրը, համայնավարները իրագործեցին արդէն:

Ամերիկայի «Նիւ Եորք Թայմզ» թերթը կը գրէ. — «Մարդկութեան շնորհաւորութիւնները պէտք է ըլլան ռուս գիտնականներուն եւ մասնագէտներուն: Պարտութիւն մը՝ Ամերիկայի համար»:

Արդարեւ, Միացեալ Նահանգներ սկըսած են մտահոգուիլ խորհրդային գիտական յառաջդիմութեամբ:

Մոսկուայի ձայնասփիւռը իր յաղթանակէն գինովցած յայտարարեց.— «Կը մաղթենք որ ամերիկացի գիտնականները յաջողին արձակել արուեստական իրենց արբանեակը՝ անջրպետին մէջ»:

Արբանեակին անցքը տեսնուած է Աւստրալիոյ, Ճափոնի, Թաշքենտի եւ Ֆրանսայի մէջ:

Կարգ մը շրջանակներ հարց կուտան, թէ խորհրդային գիտական այս յաջողութիւնը պիտի բարելաւէ՞ արդեօք ժողովուրդին ապրուստը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ Պատերազմական նախարար մարեշալ Ժուքովին տեղ կը հանէ Մալինովսքին:

ՓԵՐՈՆ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները՝ Չեխոսլովաքիոյ հետ:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ թերթ մը համաձայն Գնդ. Սարաճ Թիատ մեկնած է, Սէուտ Թագաւորին հետ հանդիպում մը ունենալու համար:

ՄԻԼՈՎԱՆ ՃԻԼԱՍԻ դատավարութիւնը վերջացաւ «Նոր դասակարգը» գիրքին հեղինակը եօթը տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, համայնավարութեան դէմ ճշդած իր գիրքին համար: Միւս կողմէ, Անգլիոյ մէջ կը յայտարարուի, թէ շուտով հրապարակ պիտի ելլէ Ճիլասի նոր գիրքը՝ «Ազանց Արդարութեան երկիրը»:

ՓԵՇՏԱՅԻ «Մոլոթով» հրապարակը բաղադած է իր նախկին անունը՝ Վիկտոր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ֆութպոլի Ազգ. խումբը պարտուեցաւ կիրակի օր Փեշտայի մէջ Հունգար Ազգ. խումբին երկուքի դէմ Օով: Աւելի քան 100.000 հոգի ներկայ եղան այս միջազգային մրցումին:

Այրի Տիկին Տիգրանուհի Մանուկեան, Պ. Ժան Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Քլօտ Մանուկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ս. Թուղլաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Թուլլաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Հայրապետեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Զարդարեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Սինանեան ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, եւ ազգականին՝

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր, 58 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը չորեքշաբթի ժամը 14.30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին նաեւ ողբացեալին Պէրպէրեան վարժարանի ընկերները:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆ. Բ. Նախ. Կամաւոր եւ Ռազմիկներու Բարեկ. Միութեան
1914 – 1918 1939–1945

Ա. մաս՝ առաւօտ

Այս Կիրակի, Փրատոյի Մայր Եկեղեցին մէջ Հոգեհանգստեան հանդիսաւոր Ս. պատարագ, մասնակցութեամբ Դրպրաց Դասուն եւ «Արմենիա» երգչախումբի: Երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար:

Պիտի տօնուի Արարատի ճակատամարտի 39րդ տարելիցը, ի ներկայութեան Ֆրանսացի զինուորական եւ քաղաքական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու և Ֆրանս. Ռազ. Ընդհ. Ընկերակցութեանց իրենց դրօշակներով եւ Գերիներու Միութեան:

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ Զին. Նուագախումբի:

Կարգապահութեան կը հսկեն Հայ Արենոյշները:

Կը խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Բ. մաս ժամը 13ին

Կոչունք Ֆրանքօ-հայկ. Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրահին մէջ, նախագահութեամբ Պ. ԿԱՍԹՕՆ ՏԷՖԷՐԻ, (երեսփոխան, Մարսէյլի քաղաքապետ):

Ներկայ կ'ըլլան ԲՈԼՈՆԷԼ ՊԷՐԿԱՍ, (Նախկին Նախարար), Մատամ լա Մարքիզ տը Ֆօրէսթա, Ամիրալ Պավիէօ եւ ուրիշ անձնաւորութիւններ:

Ճաշագին 1.200 փրանք:

Ճաշի տոմսերու համար դիմել քարտուղարութեան՝ 6, 142 րիւ Փարատի, հեռ. 37. 65–98:

Մարսէյլ քաղաք՝ Ե. Գապաբիկեանի, 28 րիւ տէ Տօմինիքէն, Սէն Ժերոմ՝ Շէհրեանի, Պօմոն՝ Պապուխեանի եւ Եօթնեղբայրեանի, Սէնթ Անթուան՝ Վահանեանի, Պուլվ. Օտտօ՝ Արզումանեանի:

Գ. մաս, ժամը 16ին

Պարահանդէս, կը նուագէ Ս. Զէօրէք-եան, մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան անակնկալներ, արտասանութիւններ եւն.:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ, գրեց Շ. Նարդունի, սպառեցաւ երկու ամսուան մէջ, հացի պէս, առանց նոյնիսկ արտասահմանի բաժին հանելու:

Մամուլի տակ է ՍՊԻՏԱԿ ԱՌԱԻՕՏ, հէքեաթ եւ բանաստեղծութիւն, գրեց Շ. Նարդունի:

× Մարսիլիոյ մէջ Շ. Նարդունիի բոլոր գործերը ստանալու, ինչպէս նաեւ բաժանորդագրուելու համար ՀԱՅ – ԲՈՅԺի, դիմել Ֆօթօ – Ռէքս, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Բուա:

Մարսիլիոյ մէջ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժնեգինները, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս սիրայօժար պիտի գանձէ Պ. [illegible] Շահպազեան, 17 ռիւ տէ Փրթիթ Մառի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սարգիս Պօղոսեանի արտասանական երեկոները՝

13 Հոկտեմբեր՝ ՄԱՐՍԷՅԼ, Սալ Մազընօյի «Զորրորդ պտոյտ»:

19 Հոկտեմբեր՝ ՎԱԼԱՆՍ, քաղաքային թատրոն «Երրորդ պտոյտ»:

23 Հոկտեմբեր՝ ՓԱՐԻԶ, Սալ Շոփէն, «Երրորդ պտոյտ»:

27 Հոկտեմբեր՝ ԼԻՈՆ, Սալ Մոլիէռ «Առաջին եւ երկրորդ պտոյտ»:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը կը ծանուցանէ որ երեկոյեան դասախօսութիւնները սկսած են Հոկտ. 2էն սկսեալ (Չորեքշաբթի իրիկունները ժամը 9–10, Համօ Օհանջանեան ակումբը): Դասախօս Պ. Կ. Տէրմոյեան: Գաղութիս երկսեռ երիտասարդութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս կարեւոր դասախօսութեանց շարքին:

ԽՆՋՈՅՔ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք-պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին Ահարոնեան ակումբին մէջ, մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդական խումբերուն:

Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Մարկրիթէն (Մարսէյլ) Վարդան Մուրատեան խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնէ այն բոլոր ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնք արկածի մը հետեւանքով իր հիւանդանոց գտնուած միջոցին այցելութիւններ տալով դուրգուրանքի արժանի ըրին զինքը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Վասպ. Երիտ. Երկսեռ Միութիւնը խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Արրահամեան ընտանիքի բոլոր անդամներուն հայրենակից Արշակ Արրահամեանի կսկծալի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Տէսինի Ֆր. Կ. Խաչի ազգային գըրպոցին:

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» Ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, ընկեր Մալխասեանի բնակարանը, 21 Սանթիէ տը Ռու, Պանեէօ:

ՄԱՐՍԷՅԼ (Պօմոն).— Հ. Յ. Դ. «Յառաջ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին:

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Տեղի կ'ունենայ 12 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլ-գուռ:

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ:

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ:

Կը հրաւիրենք Լիոնահայ հասարակութիւնը անխտիր, քաջալերելու մեր այս ձեռնարկը որուն հասոյթով պիտի կարենանք Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին մէջ՝ հարիւրաւոր մանուկներու ոչ թէ միայն մաքուր օդ՝ այլ եւ անանց՝ զէթ տարին մէկ անգամ հայկական մթնոլորտի մը մէջ տոհմային դաստիարակութիւն մը ապահովել:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միութիւնը «Արծերոյնի» հերոսամարտին 37րդ տարեդարձը կը տօնէ Կիրակի (13 Հոկտեմբեր). Լիոնէն Թորգոմ քհնյ. Փօսթեքեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ութ հազար նահատակներու յիշատակին եւ պիտի քարոզէ: Նաեւ աւանդական հոգեճաշ նահատակներու հոգւոյն: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Դերձակութեան առտնին գործերու համար աշխատաւորուհի մը: Դիմել ամէն օր 1, Պուլվար Տիւ Նոր: Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնոփ-Փամփլեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600

Արտասահմանի՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI 9 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8014 — 33e ANNEE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3815

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ ԼՈՒՍԻՆԸ

Այն պահուն երբ Ֆրանսա նոր վարչապետ մը կը փնտռէ եւ դիւանագէտներ Ամերիկայի մէջ քաղաքական կարեւոր հարցերու շուրջ խորհրդակցութիւններ կը կատարեն, ամբողջ աշխարհի եւ միջազգային մամուլի ուշադրութիւնը դարձած է խորհրդային միութեան արձակած արբանեակին վրայ:

Արհեստական այդ արբանեակը հոկտեմբեր չորսէն ի վեր 900 քիլոմեթր բարձրութեան վրայ աշխարհի շրջանը կը կատարէ 95 վայրկեանէն, ժամական 29 հազար քիլոմեթր արագութեամբ: Տրամագիծն է 58 սանթիմեթր, իսկ ծանրութիւնը 83 քիլօ 600 կրամ: Օժտուած է հեռաձայնական երկու գործիքներով, որոնք անընդհատ կը բանին:

Մանրանկար լուսինը քանիցս տեսնուած է նաեւ Ֆրանսայի վերեւ: Աշխարհի բոլոր դիտարանները մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին անոր շարժումներուն:

Վերջին տասը տարուան ընթացքին գիտութիւնը հսկայական յառաջդիմութիւններ արձանագրեց:

Հիւլէական եւ ջրածնային ռումբէն վերջ ահա՛ արուեստական արբանեակը, որ նոր դարաշրջան մը կը բանայ:

Նախագահ Այզընհաուըր 1955 Յուլիս 29ին յայտարարած էր թէ 10 միլիոն տոլար յատկացուած է՝ քանի մը արուեստական արբանեակներ արձակելու համար միջազգային Երկրաբանական տարուան առթիւ:

Այդ տարին սկսաւ անցեալ Յուլիս 1ին եւ պիտի վերջանայ 1958 Յունիս 30ին:

Միացեալ Նահանգներու նախագահին յայտարարութենէն երկու օր վերջ Մոսկուայի թերթերը գրած էին թէ Խորհրդային Միութիւնն ալ նման ծրագիր ունէր:

Ուրեմն երկու մեծ պետութիւններ, որոնք իրենց ձեռքին մէջ կը պահեն աշխարհի ճակատագիրը, մրցումի ելած էին նաեւ գիտական հողի վրայ:

Առաջին արբանեակին խորհրդային գիտնականներուն կողմէ արձակումը զարմանք պատճառած է աշխարհի, մանաւանդ Ամերիկայի: Այս վերջինը առաջնութիւնը շահած էր հիւլէական եւ ջրածնային ռումբերու գիւտին մէջ: Ամերիկացի գիտնականները այժմ անհամբեր աշխատանքի լծուած են՝ օր առաջ լրացնելու համար իրենց «մանրանկար լուսին»ի պատրաստութիւնը:

Տարակոյս չկայ, որ այս մրցակցութենէն պիտի շահի գիտութիւնը: Արբանեակը ռումբ մը չէ սահմանուած աւելի մեծ թիւով մարդիկ սպաննելու: Բացառիկ նորութիւններ պիտի ստացուին մեր Երկրագունդը միւս մոլորակներէն ու աստղերէն բաժնող մթնոլորտին մասին:

Չի գիտցուիր թէ քանի՛ օր պիտի կրնայ երկիրս շուրջ դառնալ այս փոքրիկ արբանեակը, որուն մէջ ուժը հատնելէ պիտի դադրի եւ ի վերջոյ աստղի մը նման պիտի կորսուի միջոցին մէջ՝ առանց որեւէ հետք ձգելու:

Մանրանկար «լուսին»ը առաջին լուրջ փորձն է՝ թափանցելու երկինքի գաղտնիքներուն: Յաջորդ փորձը պիտի ըլլայ անշուշտ թռիչք դէպի լուսին կամ դէպի Հրատ մոլորակը, ինչպէս կը յուսան գիտնականները:

Կ'երեւի թէ Ժիւլ Վէռնի «Ուղեւորութիւն շուրջ զլուսնով»ը իրականութիւն պիտի դառնայ օր մը, ինչպէս իրականացած են մեծ գաղղիացի Ֆրանսացի նշանաւոր վիպագրին ուրիշ բազմաթիւ «մարգարէութիւնները»:

Ո՛րքան պիտի շահէր մարդկութիւնը, եթէ աշխարհի մեծերը մէկդի դնելով իրենց քաղաքական վէճերն ու մրցակցութիւնները, ձեռք ձեռքի տային գիտական գետնի վրայ եւ գործակցէին իրարու հետ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԼԵՎԷՆ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

ԱՊԱԳԱՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Կ'ԱՇԽԱՏԻ ՄԷԿ ՏԱՐՈՒԱՆ ԴԱՇԻՆՔ ԿՆՔԵԼ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻՋԵՒ

Կի Մոլէի մերժումէն ետք, Ռընէ Փլեվէն ընդունեցաւ կազմել նոր դահլիճը: Այսպէս Վարչապետը Նախագահին համաձայնութիւն տալէ ետք, սկսաւ իր խորհրդակցութիւններուն: Առաջին առիթով տեսնուեցաւ Պուրժէս-Մոնուրիի եւ Կի Մոլէի հետ եւ գիշերուան մէկ մասն ալ աշխատելով անցուց իր բնակարանին մէջ, ընկերակցութեամբ Պանք տը Ֆրանսի կառավարիչին:

Փլեվէն իր առաջին քննութիւնները կատարելէ ետք, երէկ առաւօտ սկսաւ նոր բանակցութեանց՝ քաղաքական գետնի վրայ:

Ապագայ Վարչապետը նախագահական պալատէն դուրս ելած ատեն կարգ մը յայտարարութիւններով ճշդեց իր քաղաքականութիւնը. —

«Թեկնածու վարչապետը շեշտեց թէ չէր կրնար խուսափիլ իրեն յանձնուած պաշտօնէն, բայց «կը դիմէ բոլոր անոնց որոնք չեն ուզեր վարչաձեւի տագնապ մը ստեղծել, որպէսզի ընդունին այն իրողութիւնը թէ ոչ մէկ կուսակցութիւն կրնայ իր յայտագրին ամբողջութիւնը պարտադրել»:

Եւ Փլեվէն առաջարկեց մէկ տարուան դաշինք մը՝ որուն ընթացքին կառավարութիւնը պիտի խտացնէ իր բոլոր ճիգերը չորս հետեւեալ նշանակէտներուն վրայ. —

ա) Ալժերիոյ հարցին լուծում

բ) Սահմանադրութեան վերաքննութիւն

գ) Աշխատավարձք եւ գներու կարգաւորութեան պաշտպանութիւն

դ) Տուրքերու վերափոխում

Եզրակացնելով նոր թեկնածուն շեշտած է թէ կը պահանջէ բոլոր հանրապետական կուսակցութեանց մասնակցութիւնը անխտիր, Ընկերվարականներէն մինչեւ Անկախները, «ատիկա ինծի համար գլխաւոր պայմանն է»:

Երեքշաբթի եւ չորեքշաբթի Ռընէ Փլեվէն պիտի խորհրդակցի կուսակցութեանց վարիչներուն հետ եւ պատասխանէ հինգշաբթի առտու Նախագահ Քոթիին:

× Երկուշաբթի օր Փարիզ վերադարձաւ Պ. Անթուան Փինէ որուն յայտարարութիւններուն համաձայն Ֆրանսայի քաղաքական անկայուն վիճակը շատ գէշ տպաւորութիւն ձգած է արտասահմանի վրայ:

× Կառավարական տագնապին զուգընթաց արմատական կուսակցութեան Քաթրյաք կոմիտէն երկուշաբթի օր ճշդեց իր քաղաքական ծրագիրը: Արմատականները շեշտը կը դնեն մասնաւորապէս հետեւեալ կէտերուն վրայ.

Սահմանադրութիւն, վերաքննութիւն, ընտրական օրէնքի փոփոխութիւն, եւ ելմտական ռեֆորմներ տարուան մը ընթացքին:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ դիւանագէտ մը, որ փաստաթուղթեր կը տանէր Դամասկոսի ամերիկեան դեսպանատունը, երբ սուրիական սահմանագլուխը հասաւ՝ ոստիկանները մերժեցին զայն ընդունիլ, առանց բացատրութիւններ տալու:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ մահափորձ մը կատարուած է երկու Թուրք նախարարներու դէմ, երբ անոնք մայրաքաղաքէն 70 քիլոմեթր հեռաւորութեան մը վրայ կառքով կը պտտէին:

Օր Օրին

ՄԵ՞Ր ԳԱՂՏՆԻՔԸ ...

Եւ մտանք սրճարան մը, *բոլորտիքեան* բարեկամս ու ես: Եւ «բոլորտիքեան» բարեկամս ինծի համար ապսպրեց երկնասլաց պաղպաղակ մը, իսկ իրեն համար ալ թաժակ մը սեւ սուրճ:

Հասկցայ թէ բանն ինչումն էր:

— Է՛, պատմէ նայինք, սիրելի հայրենակից... Պատգամաւորական ժողովնիդ լմնցեր է՝ շաբաթ գիշեր... Դուն զիս լաւ կը ճանչնաս եւ գիտես թէ ինծմէ խօսք դուրս չելլեր... Իմացայ որ շա՜տ կարեւոր որոշումներ տուեր էք ...

— Մեր պատգամաւորական ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց ...

— Ըսէ՛, շուտ ըսէ՛, սիրտս փորս մի՛ հատցներ ...

— Սպասէ, բերանս սառեցաւ ...

— Սուրճ մը առ... Ցետո՞յ ...

— Ինչպէս ըսի, մեր Պատգամաւորական ժողովը, միաձայն...

— Կարճ կապէ... Որոշումին կը սպասեմ ...

— Բայց, մարդու բան պիտի չըսես...

— Չեմ ըսեր, ըսինք, քառասուն անգամ կրկնել մի՛ տար ...

— Պատգամաւորական ժողո ...

— ... միաձայնութեամբ որոշեց... Մնացեալը...

— Սպասէ, եղբայր, պատին վրայ ճանճ մը իջաւ... Նայէ՛, Հայ մը մեր կողմը կուգայ...

— Ես անիկա ճամբու կը դնեմ: Չէ՛, անցաւ գնաց, ... Դուն շարունակէ ...

— Մեր Պատգամաւորական ...

— Հասկցանք, միաձայնութեամբ ...

— Որոշեց... Բայց, կեցիր, ատկէ առաջ ուրիշ ըսելիքներ կան: Շաբթուան ընթացքին ..

— Չեմ հետաքրքրուիր ...

— Կարեւոր է... Շաբթուան ընթացքին, իրարու առինք տուինք ..

— Ի՞նչ խնդիրներու շուրջ...

— Կարեւոր խնդիրներու շուրջ: Օրինակ, ընկեր մը առաջարկեց որ կէսօրուան դադարը մէկ ժամէն աւելի չըլլար.. Ուրիշ մը ...

— Առնենք անկարեւոր բաներ են...

— Քանի մը տեսակէտներ իրարու առին տուին, «զարկին զարկուան», տաքցան, պաղեցան, բայց ի վերջոյ ամէն բան կարգադրուեցաւ ...

— Կը ներես, բայց շատ կը խօսիս... Սա մեծ որոշո՞ւմը ուր մնաց...

— Այդ որոշումին կուգամ կոր, կամաց կամաց... Երբ կ'ըսեմ, «զարկին, զարկուան» գիտե՞ս ինչ ըսել կ'ուզեմ ...

— Այո՛, քիթիս կը խնդաս կոր: Դուք իրարու հետ զարնուիլ չէք գիտեր ...

— Ըսել կ'ուզեմ որ մենք ազատութիւն տուած ենք մեր տեսակէտներուն որ իրարու հետ բախում ունենան... Մոսկուայի մէջ ատանկ չէ ...

— Եղբայր, դուն ալ ամէն խօսքիդ մէջ Մոսկուան կը կենես ...

— Վա՛յ այն Պատգամաւորականներուն, որոնց մէջ տեսակէտները իրարու չեն զարնուիր ...

— Աղէ՛կ, աղէ՛կ, հասկցանք ... Վերադառնանք մեր ոչխարներուն... Պատգամաւորականը որոշեց որ...

— «Միաձայնութեամբ»ը չմոռնաս...

— *Օ քէյ*, միաձայնութեամբ որոշեց..

— Որ մեր կուսակցութիւնը յառաջիկայ 67 — ներողութի՛ւն, 167 — տարիներուն ալ ազգին պիտի ծառայէ եւ ուրիշին ծառայ պիտի չըլլայ ...

— Ա՞տ էր եղածը... Ես ալ կը սպասէի որ մեծ գաղտնիք մը հաղորդէիր ...

— Ամբողջ գաղտնիքը այդ որոշումին մէջ պահուըտած է... Մեր ուժին գաղտնիքը, ըսել կ'ուզեմ ...

— Չհասկցայ ...

— Այդ «զարնել զարնուելու» արարողութեան մէջ... Իրարու կ'առնենք կու տանք, յետոյ խաղաղութիւն ամենեցուն եւ միաձայն որոշում — ազգին ծառայել ... այսքան:

— Անանկ է նէ, դուն վճարէ... Ես գացի... Ապուշը ես եմ որ բերնէդ խօսք առնել կ'ուզեմ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՎԻՔԹՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿԸ ՇԻՆՈՂ ԳԼԽԱՒՈՐ ԳԻՏՈՒՆՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

Ֆրանսական, ինչպէս նաեւ միջազգային մամուլին գրածին համաձայն արուեստական արբանեակը շինող գլխաւոր գիտուններէն մէկը եղած է Վ. Համբարձումեան: Դժբախտաբար, Մոսկուայի ձայնասփիւռը այս ուղղութեամբ ընդարձակ տեղեկութիւններ չէ տուած:

Ամերիկեան հեռատեսիլի (Թէլէվիզիոն) ընկերութիւնը տեսակցութիւն մը ունեցած է խորհրդային փրոֆէսորի մը՝ Պլակոնրաւովի հետ, որ յայտնած է, թէ յաջորդ անգամ արուեստական արբանեակ արձակելէ առաջ պիտի տեղեկացնեն Միացեալ Նահանգներու: Թէեւ թուական մը չշեշտեց, սակայն ըսաւ թէ մօտ ատենէն պիտի արձակուի երկրորդ արբանեակը, աւելցնելով՝ թէ ստացուած գիտական ծանօթութիւնները պիտի բաժնուին Ամերիկայի հետ:

Կարգ մը հարցումներու պատասխանելով խորհրդային գիտնականներ ըսած են. — «Մենք նմանապէս ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ անջրպետին մէջ դառնողը ամերիկեան արբանեակ մը ըլլար: Կը կարծենք, թէ մեր արբանեակը, ինչպէս ամերիկեանը, պիտի ծառայէ գիտութեան յառաջդիմութեան: Գիտունները՝ որ իրագործեցին այս ծրագիրը, կը մտածէին միայն մարդկութեան բարիքին համար աշխատիլ»:

Արուեստական արբանեակը Բշ. օր ժամը 19.37ին անցած է Երեւանի վրայէն:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՐՇԱՒԱ ԿԸ ԽԱՂԱՂԻ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԶՕՐԱԳՈՒՆԴԵՐ ԼԵՀԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Յաջորդական չորս օրերու խռովութիւններէն եւ բողոքի ցոյցերէն ետք, կը թուի թէ Վարշաւա սկսած է խաղաղիլ: Ոստիկանութիւնը կացութեան տէր դարձած է:

Ոստիկան-զօրաց ջոկատները Բշ. օր, իրիկուան [illegible] աշխատանքի ձեռնարկեցին, ձերբակալելով Վարշաւայի «խուլիկաններ»ը:

Նոյն օրը, ութ հարիւրի մօտ երիտասարդ ցուցարարներ ժամադրուած էին եւ հաւաքուած Մշակոյթի պալատին առջեւ: Ցանկարծ՝ կրակի տուին ծաղկավաճառի մը խանութը:

Շատ չանցած, քառասունի մօտ զինուորական կամիոններ հասան դէպքին վայրը եւ 45 վայրկեանի մէջ ցուցարարները ցրուեցին, միաժամանակ բազմաթիւ երիտասարդներ ձերբակալելով:

Առաջին անգամ ըլլալով ոստիկանութիւնը ցրուեց ամբոխը, առանց արտասուաբեր ռումբերու գործածութեան:

Ժամը իննին ամէն ինչ խաղաղած էր:

Վերջին երկու օրերուն ուսանողները կռիւներուն չեն մասնակցած: Այնպէս կը թուի, թէ իշխանութիւնը գոհացում տուած է անոնց, խոստանալով ազատ արձակել անցեալ հինգշաբթի օր ձերբակալուած ուսանողները:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ մամուլը կը յայտնէ, թէ ռուսական զինեալ ուժեր սկսած են համախմբուիլ լեհական սահմանին վրայ: Զինեալ ուժերը մեկնած են Արեւելեան Գերմանիայէն:

ՊԵՏՐՈՍ ԱՐՔ. ՔԷՏԻՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Իրերայաջորդ երկու մեծ կորուստներ որ՝ իրենց ազգականական պարագաներէն զատ, խոր սուգի կը մատնեն նաեւ Հայ-Կաթողիկէ կղերական դասը, որոնց սուգին բաժին կ'առնեմ եւ ստորագրեալս :

Արհ. Յովհ. Արք. Նազլեանի վախճանումէն երկու օր ետքը, 17 Սեպտեմբեր, 1957ին, Հռոմի մէջ իր մահկանացուն կը կնքէ Արհ. Պետրոս Արք. Քէտիճեան եւ յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի իրեն արժանավայել հանդիսաւորութեամբ :

Իր մկրտութեան անունով Պետրոս, Քէտիճեան Արք. ծնած է Կ. Պոլսոյ մէջ, ուր կը ստանայ իր նախնական ուսումը եւ պատանեկան տարիքին զգալով քահանայական կոչումն, կը ղրկուի Հռոմ Լեւոնեան վարժարան. հոն կը շարունակէ ուսումը ունենալով իբր գլխաւոր ուսուցիչ Տէր Յովհաննէս Վ. Նազլեան, որ հետագային, 1911ին, Հռոմի մէջ եպիսկոպոս օծուելով կ'ընտրուի Տրապիզոնի կուսակալութեան Հայ-կաթողիկէ թեմին ընդհանուր ժողովրդապետ :

Պատանի Քէտիճեան աշակերտելով հանդերձ Լեւոնեան վարժարանին, կը յաճախէ նաեւ Ուրբանեան համալսարանը, ուր կը լրացնէ իմաստասիրական, աստուածաբանական, իրաւաբանական ուսմունքը, ստանալով տոքթորայի տիտղոս :

3 Յունիս, 1913ին, Հռոմի մէջ քահանայ կը ձեռնադրուի եւ կը վերադառնայ Պոլիս, ուր՝ տակաւին երիտասարդ՝ իրեն կը վստահուի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանի տեսչութիւնը :

Առաջին համաշխարհային պատերազմի զինադադարին, Արհ. Պետրոս Արք. Գոյունեան նշանակուելով առաքելական այցելու, Փոքր Ասիոյ եւ Կիլիկիոյ Հայ-Կաթողիկէ թեմերուն, անոր կ'ընկերացնեն Տ. Պետրոս Վ. Քէտիճեան. սակայն՝ քեմալական ծանօթ տխուր դէպքերուն հետեւանքով սոյն քննական շրջանը երկար չտեւեր :

Երբ դաշնակից պետութեանց զօրաբանակներուն Թուրքիայէն շուտափոյթ քաշուիլը նախատեսելով, Մեծ Եղեռնի տարափէն անհարեկուած Հայեր, մեծամասնութեամբ կը գաղթեն օտար հիւրընկալ երկիրներ, այն ատեն, Պոլսոյ Հայ-Կաթողիկէ պատրիարքական ընդհանուր փոխանորդ Արհ. Նազլեան Արք.ի կարգադրութեամբ, 1922ին Քէտիճեան Վ. կ'ընտրուի Փարիզի Հայ-Կաթողիկէ համայնքին ժողովրդապետ եւ միեւնոյն ատեն կ'ըլլայ օժանդակ Արհ. Գրիգոր Եպիսկ. Պահապանեանի, որ ընդհանուր հովիւ էր Ֆրանսայի եւ Պելճիոյ Հայ-Կաթողիկէներու :

Որքան ծերունի Պահապանեան Եպիսկոպոս, նոյնքան եւ Քէտիճեան երիտասարդ վարդապետը, մեծ համակրանք կը վայելէին Փարիզի «Արշալոյս»ին կողմէ : Անոնց նախաձեռնութեամբ Ֆրանսական եկեղեցիներու մէջ կը մատուցուէր հայածէս հանդիսաւոր պատարագներ Ֆրանսացիներու խուռն բազմութեան ներկայութեան, ինչ որ առիթ կ'ընծայէր Քէտիճեան վարդապետի Ֆրանսերէն քարոզելու եւ ծանօթացնելու մեր ցեղը իր անցեալովն ու ներկայովը, եւ, մասնաւորաբար իր նիւթը կ'ըլլար 1914 – 1918ի Մեծ-Եղեռնին հայ ժողովուրդի մեծամասնութեան նահատակումը վասն քրիստոնէական կրօնի եւ հայրենեաց :

Փարիզ կը մնայ որպէս ժողովրդապետ 1922էն մինչեւ 1936 :

1928ին կ'ունենայ Փարիզի մէջ ծայրագոյն վարդապետի աստիճանի բարձրացում : Իր օրով եւ ողբացեալ Գրիգոր Եպիսկ. Պահապանեանի աջակցութեամբ կը յաջողին ունենալ Հայ-Կաթողիկէ համայնքին համար ուրոյն փոքր եկեղեցի մը, զոր կ'անուանեն «Սուրբ Խաչ» եւ սոյն եկեղեցւոյ համար կը կազմակերպեն Հոգաբարձութիւն մը մասնաւոր կանոնագրով, ունենալով որպէս հիմ, եկեղեցւոյ պայծառացում, Տոհմային դաստիարակութիւն, եւ Հայ կարօտեալներու օգնութիւն :

Բարեբախտութիւնը ունեցած եմ զինքը ճանչնալու Պոլսէն, եւ Փարիզ գտնուած շրջանին, Սուրբ Խաչ Հոգաբարձութեան մէջ ինծի վստահուած ատենադպրի պաշտօնիս բերմամբ եղած եմ իրեն մտերիմ աշխատակից :

Վեհանձն էր, ուժեղ նկարագրի տէր, ազգասէր եւ լայնախոհ :

Անշուշտ կան Փարիզի մէջ Հայեր որ կը յիշեն, զօրավար Անդրանիկի յուղարկաւորութեան օրը «Փէր Լաշէզ» գերեզմանատան մէջ, Քէտիճեան Վ.ի խօսած կուռ դամբանականը մեր ազգային մեծ հերոսին դագաղին առջեւ, երբ ան դեռ հողով չէր ծածկուած :

Հմուտ էր Հայոց պատմութեան եւ մատենագրութեան : Հիմնականօրէն գիտէր, իր մայրենի լեզուէն զատ, Ֆրանսերէն, իտալերէն, լատիներէն : Տէր էր գեղարուեստական նուրբ ճաշակի :

Երբեմն իր յօդուածները կ'երեւէին «Աւետիք» պարբերաթերթին եւ «Մասիս» շաբաթաթերթին մէջ. Ապահովաբար գրած է բանաստեղծութիւններ որ կը մնան ձեռագիր :

Իր երբեմնի ուսուցիչ Նազլեան Արք.ի Ֆրանսերէն երկհատոր «Յուշերու» մատեանի մասին աքանչելի գնահատական մը հրատարակած է «Մասիս»ի մէջ :

1936ին Հռոմէն կանչուած ըլլալով, ստիպուած կը բաժնուի իր շատ սիրած Փարիզէն : Կ'ընտրուի եպիսկոպոս եւ օծումը տեղի կ'ունենայ նոյն տարւոյ 15 Նոյեմբերին Պէյրութի մէջ, Նորընտիր կաթողիկոս-պատրիարք Աղաճանեանի ձեռամբ եւ կ'անուանուի տիտղոսաւոր արքեպիսկոպոս Կողոնիոյ Հայոց :

Կը մնայ Պէյրութ 1936էն 1945, պատրիարքութեան ընդհանուր փոխանորդի պաշտօնով :

1946ին կը մեկնի Հռոմ, որպէս Հայ-կաթողիկէ Պատրիարքութեան ներկայացուցիչ Վատիկանի մօտ, վարելով միաժամանակ Լեւոնեան վարժարանի վերատեսչութիւնը :

Շատ սիրուած եւ յարգուած էր, թէ Վատիկանի եւ թէ Հռոմի ծանօթ շրջանակներու մէջ :

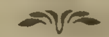
Ունէր բազմապիսի գնահատելի արժանիքներ, որ զինքը բարձրացուցին մինչեւ Արքեպիսկոպոսական աստիճանին :

Օրհնեալ ըլլայ իր յիշատակը :

ՕԹՈՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Porte des Lilas

Շարժանկարի իսկական վերամուտը կը սկսի Րընէ Քլէրի «Փորթ տէ Լիլա»յով : Ահա ժապաւէն մը որ կրնայ գոհացնել բոլոր հանդիսատեսները անխտիր : Քլէրի բոլոր ժապաւէնները համակրութեամբ դիմաւորուած են հասարակութեան կողմէ : Հին սերունդը երեսունական թուականներուն գնահատած էր Քլէրի ստեղծագործութիւնները : Սու լէ Թուա տը Փարի, Ա նու լա Լիպէրթէ Ֆրանսացիներուն սրտին կը խօսէին եւ այդ իսկ պատճառով Քլէր դարձաւ Ֆրանսայի առաջին բեմադրիչը, քանի անոր ստեղծագործութիւններուն մէջ տիպարները եւ միտքերը առաւելապէս Ֆրանսական են :

Նոր սերունդը շարունակեց իր նախորդներուն խանդավառութեամբ սիրել Քլէրի գործերը : Այս վերջիններէն յետ պատերազմեան ժապաւէնները նոյնքան հարազատօրէն կը խօսին երիտասարդութեան սրտին, որքան իր հին Ֆիլմերը՝ նախորդ սերունդին :

Այս երեւոյթը ինքնին կը փաստէ թէ Քլէր տաղանդ մըն է : Տաղանդ մը որ չանտեսեր իր ժամանակակիցներուն կարծիքը՝ հանդէպ իր գործերուն : Քլէր Ավան Կարտի մարդ չէ, նոյնիսկ չի հաւատար այդպիսի գաղափարներու : Մասնաւորաբար շարժանկարի մարզին մէջ :

Ան՝ վաղուան աչքով չէ որ կը դիտէ այսօրը եւ այս իսկ է իր ժողովրդականութեան գլխաւոր պատճառը : Քլէր չի սիրեր Քայաթի մը կամ Պինիւէլի մը գործերը, որովհետեւ անոնք հանդիսատեսին մտքին կը ներկայացնեն իրենց ստեղծագործութիւնները : Քլէր ընդհակառակն կը գոհանայ հանդիսատեսին սրտին, խօսելով, բայց իր գործերու յաջողութեան հիմնական պատճառը այն է որ Քլէր գիտցած է հաւատարիմ մնալ շարժանկարի սկզբնական հանգամանքին՝ զուարճացնել հանդիսատեսը : Ան չէ մոռցած որ երբ այս գիւտը մէջտեղ ելաւ, շրջուն վաճառականներ (Ֆօրէն) շուկայէ շուկայ կը պտտցնէին իրենց գործիքը եւ ժողովուրդը կը զբօսնէր ի տես շարժուն պատկերներուն :

Իր այս նոր գործը առնուած է երիտասարդ վիպասան Րընէ Ֆալլէի «Լա Կը-րանտ Սէնթիւր» վէպէն : Ֆալլէի գիրքին հերոսները եւ միջավայրը ներշնչած են Քլէրի : Եթէ չեմ սխալիր առաջին անգամ ըլլալով է որ Քլէր իր ժապաւէնին ներշնչումը ուրիշի մը գործէն առած է. Գանք նիւթին. Փարիզի աղքատ թաղամասի մը մէջ կ'ապրի ֆլօշար մը՝ Ժիւժիւ (Փիէր Պրասէօր) : Իր աղքատութեան գլխաւոր պատճառը՝ իր ծուլութիւնը : Ամէն մարդ երես դարձուցած է իրմէ : Անհրապոյր կեանք մը կը վարէ սրճարանէ սրճարան : Կը զգայ որ մակաբոյծ մըն է եւ կը տառապի, բայց , ելք չունի ... : Ունի ընկեր մը որուն շատ կապուած է. ընկերը (Ժորժ Պրասէնս) արուեստագէտ է եւ առաւօտէն մինչեւ իրիկուն կիթառ կը նուագէ : Մեր ֆլօշարն ալ անոր շուքին տակ կ'ապրի : Զիրար կը սիրեն : Հասարակաց գիծ մը ունին, այդ՝ իրենց սիրտն է : Երկուքն ալ բարի : Այս իսկ պատճառով իրենց թաղի սրճարանատիրոջ աղջիկը (Տանի Քարէլ) կուրգուրանք ցոյց կու տայ իրենց հանդէպ : Այսուհանդերձ մեր ֆլօշարը դժբախտ է քանի աննպատակ է իր վարած կեանքը : Բայց դիպուածով մը իր այս միապաղաղ կեանքը կը յեղաշրջուի : Աւազակ մը, ոստիկաններէն հետապնդուած ըլլալով ինքզինքը կը նետէ արուեստագէտին բնակարանը, եւ շնորհիւ արուեստագէտին բարեացակամութեան կ'ազատի ոստիկաններուն ձեռքէն : Բայց պարագաներու բերումով ոճրագործը առօք-փառօք կը հաստատուի արուեստագէտին բնակարանին մէջ : Արուեստագէտը դժգոհ է որ ոճրագործի մը ակամայ մեղսակից դարձած է : Բայց իր բարեկամը, կարծես կերպարանափոխուած ըլլայ : Ուրախութիւնը չափ ու սահման չունի : Այս փոփոխութեան պատճառը աւազակն է : Ժիւժիւ զգալով որ կանկսթէրը իր ծառայութիւններուն պէտք ունի, այդ ծառայութիւններուն մէջ կը գտնէ իր կեանքի նպատակը : Ա՛լ կը մտածէ որ ուրիշ մէկը կրնար իրեն պէտք ունենալ : Այս իսկ պատճառով ոճրագործը կը դառնայ ֆլօշարին պաշտամունքին առարկան : Ժապաւէնին ամբողջ տեւողութեան Ժիւժիւ հաւատարիմ շունի մը պէս ոճրագործին շուրջը կը դառնայ, պատրաստ անոր ամէն մէկ քմահաճոյքը կատարելու : Ան իր տէրն է այլեւս, պատրաստ է նոյնիսկ իր կեանքը զոհելու անոր : Չէ՞ որ աւազակը իրեն ըսած է «քեզի պէս մարդ չկայ» : Արուեստագէտը ցաւով կը նշմարէ իր ընկերոջ կապը գողին հետ : Այդ ցաւին մէջ բնականաբար նախանձ անպակաս է : Բայց նկատելով որ իր ընկերը հոգեպէս երջանիկ է, ակամայ կը հանդուրժէ անոր ներկայութեանը, իր տան մէջ :

Րընէ Ֆալլէի վէպին մէջ երբ ֆլօշարը

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱԹԷՕ ՖԱԼՔՈՆԷ

(ԳՈՐՍԻՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

— Շատ լաւ, ըսաւ կալանաւորը, միայն թէ մի մոռնաք քիչ մը յարդ դնելու պատգարակին վրայ որպէսզի աւելի հանգստաւէտ ըլլայ ճամբորդութիւնս ...

×

Մինչ զինուորները զբաղած էին՝ ոմանք պատգարակ մը պատրաստելով եւ ոմանք ալ Ճանէթթոյի վէրքերուն վիրակապեր ճարելով, Մաթէօ Ֆալքոնէ եւ իր կինը երեւցան յանկարծ դէպի իրենց տունը առաջնորդող շիտակ ճամբուն վրայ : Կինը կը քալէր դանդաղօրէն, վասնզի շալկած էր շագանակներով լեցուն պարկ մը, մինչ իր ամուսինը ճեմելով կը յառաջանար, ձեռքին ունենալով իր հրացանը միայն, եւ ուրիշ մըն ալ ուսին : Եւ յիրաւի, չէ՞ որ անվայել էր էրիկմարդու մը համար իր հրացանէն զատ ուրիշ բեռ մը կրել .... :

Զինուորները տեսնելով, Մաթէոյի առաջին մտածումը այն եղաւ որ անոնք եկած էին զինքը ձերբակալելու : Սակայն ինչո՞ւ այդ մտածումը : Արդեօք արդարութեան հաշի՞ւ մը ունէր տալիք : Ոչ Մաքուր համբաւ մը ունէր : Բայց, որովհետեւ Քորսիքացի լեռնական մըն էր, այս վերջիններուն մէջ քիչեր կան որ անցեալին անկարգ բան մը ըրած չըլլան, օրինակ՝ հրացանի կամ դաշոյնի հարուած մը, կամ նման ուրիշ արարք մը : Մաթէօ, որեւէ մէկէն աւելի, մաքուր խղճմտանք մը ունէր, որովհետեւ առնուազն տասը տարիէ ի վեր էր որ իր հրացանը ոեւէ մէկուն չէր ուղղած, սակայն խոհեմութիւն համարեց ամէն հաւանականութեան դէմ պատրաստ ըլլալ եւ ինքզինքը քաջաբար պաշտպանել, եթէ հարկ ըլլար :

— Կին, ըսաւ Ճուզեպպային, դիր պարկդ գետին եւ պատրաստ եղիր ...

Կինը հնազանդեցաւ իսկոյն : Մաթէօ իր ուսէն վար առաւ հրացանը, որ կրնար զինքը նեղել, եւ զինելով միւսը՝ որ ձեռքին ունէր, դանդաղօրէն յառաջացաւ դէպի իր տունը, միշտ քալելով ծառերուն քովերէն որոնք կ'եզերէին տուն տանող ճամբան, եւ պատրաստ, առաջին իսկ թշնամական արարքին, ապաստանիլ ամէնէն մեծ բունի մը ետին եւ կրակ բանալ իր թշնամիներուն վրայ : Կինը կը հետեւէր իր քայլերուն, ձեռքին կրելով միւս հրացանը : Լաւ տանտիկինի մը պարտականութիւնը, կռիւի մը ընթացքին, ամուսնոյն զէնք հասցնելն է ....

Միւս կողմէ, տասնապետը կը ցաւէր, տեսնելով Մաթէոյի պաշտպանողական դիրքով յառաջանալը, հրացանը առաջ երկարած եւ մատը ըլթակին :

« Եթէ յանկարծ, մտածեց ան, Մաթէօ ազգական ըլլայ Ճանէթթոյի, կամ անոր բարեկամը եւ ուզէ զայն պաշտպանել, իր հրացանին գնդակները դէպի մեզ պիտի հասնին այնքան վստահօրէն, որքան նամակ մը նամակատուն .... :»

Այս մտածումով, կորովի որոշում մը տուաւ եւ սկսաւ միայնակ յառաջանալ դէպի Մաթէօն, անոր պատմելու համար պատահածը : Հին ծանօթի մը նման սկսաւ մօտենալ անոր, սակայն այն կարճ տարածութիւնը որ զինքը կը բաժնէր Մաթէոյէն չափազանց երկար թուեցաւ իրեն...

— Հէ, հին բարեկամ, պոռաց, ինչպէ՞ս ես իմ քաջս : Ես եմ, Կամպան, քու զարմիկդ :

Մաթէօ, առանց պատասխանելու, կեցաւ եւ մինչ միւսը կը շարունակէր խօսիլ, ինք բարձրացուց իր հրացանին փողը, այնպէս մը որ երբ տասնապետը մօտեցաւ իրեն, փողը ուղղուած էր դէպի երկինք :

— Բարեւ, եղբայր, ըսաւ տասնապետը, ձեռքը երկարելով անոր :

Երկար ատեն է որ քեզ չեմ տեսած :

— Բարեւ, եղբայր :

— Հոսկէ կ'անցնէի, ուզեցի բարեւ մը տալ քեզի եւ զարմուհիիս : Երկար շրջան մը ըրինք այսօր, սակայն մեր յոգնութենէն պէտք չէ որ դժգոհինք, որովհետեւ լաւ որս մը ձեռք ձգեցինք : Ճանէթթօ Սանփիէրօն ձերբակալեցինք :

— Փառք տիրոջ, գոչեց Ճուզեպպա :

Անցեալ շաբթու գողցաւ մեր կաթնատու այծը :

Այս խօսքերը ուրախութիւն պատճառեցին Կամպային :

— Խեղճը, ըսաւ Մաթէօ, անօթի էր, անոր համար ...

— Անպիտանը առիւծի մը նման պաշտպանեց ինքզինքը, շարունակեց տասնապետը քիչ մը ցաւով, զինուորներէս մին սպաննեց եւ այդչափով ալ չգոհանալով, փշրեց տասնապետ Շարտոնի բազուկը, բայց մեծ կորուստ մը չէ, որովհետեւ Ֆրանսացի մըն էր ... Յետոյ, այնպէս մը պահուըտած էր որ սատանան նոյնիսկ պիտի չկրնար զինքը երեւան հանել : Առանց փոքրիկ զարմիկիս՝ Ֆորթունաթոյի օգնութեան երբեք զինքը պիտի չկրնայի գտնել :

— Ֆորթունաթօ՞ ... գոչեց Մաթէօ :

— Ֆորթունաթօ՞ ... պոռաց Ճուզեպպա :

ՓՐՈՍՓԵՐ ՄԵՐԻՄԷ

(5 Շար.)

ՓՈՔՐԻԿ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՄԵԾ ՅԱՒԵՐԸ

●

Սան – Մարինոյի Հանրապետութիւնը Եւրոպայի եւ գրեթէ ամբողջ աշխարհի ամենահին եւ ամենափոքր հանրապետութիւնն է։ Իր հողային տարածութիւնը 60 քռ. քիլմ. է եւ բնակչութեան թիւն է 13.500, որուն 1500ը՝ մայրաքաղաք Սան Մարինոյի մէջ կը գտնուի։

Այս փոքրիկ ու խաղաղ հանրապետութեան մէջ վերջին շաբթու ընթացքին ծագեցաւ քաղաքական տագնապ մը։

Ձախակողմեան տարրեր պետական հարուած մը յառաջացնելով, ուզեցին ձեռք առնել երկրին իշխանութիւնը, սակայն զանազան միջոցառումներէ ետք կազմուեցաւ ժամանակաւոր կառավարութիւն մը, բաղկացած դեմոկրատ տարրերէ եւ այս վերջինը վաւերացուեցաւ Իտալական կառավարութեան կողմէ։

Այս բոլորէն ետք, սակայն, տակաւին այդ փոքրիկ հողամասին վրայ կը տիրէ խառնակ դրութիւն։

Քիչ մը պատմական՝ Սան – Մարինոյի մասին. —

300 թուականին (Ք. Ե.) Տալմաթիացի քարտաշ մը՝ Մարինօ, յարելով քրիստոնէութեան եւ փախուստ տալով հռովմէական հալածանքներէն, կ'ապաստանի Թիթանօ լերան վրայ եւ հոն կը հիմնէ նոր աւան մը։

Սակայն քաղաքականապէս, Սան – Մարինոյի պատմութիւնը կը սկսի հազար թուականին (Ք. Ե.)։ Արդարեւ, այդ թուականին է որ կը կիրարկուին հոն դեմոկրատական եւ հանրապետական սկզբունքները, որոնք ի զօրու են մինչեւ այսօր։

Այս փոքրիկ հանրապետութեան կատարեալ ազատութիւնն ու անկախութիւնը վերջնականապէս վաւերացուեցան 1815ին կայացած Վիէննայի վեհաժողովին մէջ։

Այսօր, Սան – Մարինոյի հանրապետութիւնը կանոնաւոր դիւանագիտական յարաբերութիւններ ու կապեր կը պահէ բովանդակ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի պետութիւններուն հետ եւ կը վայելէ սահմանադրական կատարեալ անկախութիւն մը։

Սան – Մարինոյի բնակիչները շատ չնչին տուրք մը կը վճարեն։ Իրենց գլխաւոր «ճարտարարուեստը» կը ներկայացնէ զբօսաշրջիկութիւնը և դրօշմաթուղթերու առեւտուրը։ Ամէն տարի 1.500.000 օտարական զբօսաշրջիկներ կ'այցելեն երկիրը։ Գալով դրօշմաթուղթերուն, բովանդակ Եւրոպայի մասնագէտներուն կողմէ Սան Մարինոյի մէջ հաւաքուած եւ խնամքով դասաւորած դրօշմաթուղթերը շատ փնտռուած են։

Միւս կողմէ, իր աշխարհագրական դիրքին եւ մասնայատուկ օրէնքներուն շնորհիւ, Սան – Մանրինօն կը ներկայանայ իբրեւ ամենահիւրընկալ երկիրը բոլոր քաղաքականապէս հալածուած Իտալացիներուն համար։

1849ին, Կարիպալտի իր լեգէոնականներով ապաստանած է հոն։ Աւելի ուշ, Մուսոլինիի իշխանութեան օրով, փոքրիկ հանրապետութիւնը ապաստան տուած է բազմաթիւ հակաֆաշիստներու եւ Հրեաներու, որոնք խոյս կուտային Ֆաշական կառավարութեան հալածանքներէն։

Ուրիշ պարագայ մը եւս առիթ տուած է յաճախ, որ բազմաթիւ Իտալացիներ ապաստանին Սան – Մարինօ, վասնզի Իտալիոյ մէջ բացարձակապէս մերժուած ըլլալով ապահարզանի դրութիւնը, փոքրիկ հանրապետութիւնը լայն դիւրութիւններ կ'ընծայէ այդ ուղղութեամբ եւս։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ծանօթ երգիչ Դաւիթ Յովհաննիսեան գացած է Հայաստան եւ խաղացած կարգ մը թատերգութիւններու մէջ՝ մեծ յաջողութիւն արձանագրելով։ Դաւիթ Յովհաննիսեան ռումանական օփերային մեներգիչն է։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ գիւղատնտեսութեան նախարարութիւնը կը կազմակերպէ գիտապատմական թանգարան մը, որուն մէջ պիտի ցուցադրուին հայկական այգեգործութեան նուաճումները՝ դարերու ընթացքին։ Թանգարանին հնագիտական բաժինին համար ձեռք բերուած են Կարմիր Բլուրի, Գառնիի, Դուինի պեղումներուն մէջ յայտնաբերուած նիւթական մշակոյթի մնացորդներ, որոնք կը վերաբերին այգեգործութեան եւ գինեգործութեան։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ մեծ յաջողութեամբ համերգներ տուած են մեքսիքացի արուեստագէտներ, կիթառի ընկերակցութեամբ երգելով ժողովրդական կտորներ։

ԵՐԵՒԱՆԻ Արուեստագէտներու Տան մէջ տեղի ունեցած է հայրենադարձ քանդակագործ Գրիգոր Ահարոնեանի ստեղծագործութեան 40ամեակը։ Գ. Ահարոնեան նկարիչներու միութեան քանդակագործներու բաժինին նախագահն է։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Լուսաւորութեան նախարարութեան կից կազմակերպուած է պատանի զբօսաշրջիկներու կայան մը։ Ամառուան ընթացքին դպրոցական զբօսաշրջիկներ կը պտտին երկրին զանազան շրջանները եւ կը ծանօթանան պատմական յուշարձաններուն, հնութիւններուն եւն.։

ԵՐԵՒԱՆԻ պահածոներու գործարանը կարգ մը միջոցներ ձեռք առած է, աւելի մեծ թիւով եւ բարձրորակ պահածոներ արտադրելու համար։ Նախորդ տարուան վրայ, այս տարի արտադրութիւնը պիտի աւելնայ 2.5 միլիոն տուփով։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ սկսած է օգտագործուիլ նոր կաթնախառնանոց մը, որ կոչուած է սպասարկելու շարք մը մանկական բուժարաններու եւ հիւանդանոցներու։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ երգի ու պարի պետական խումբը երկու շաբթուան ընթացքին մօտաւորապէս քսան համերգներ տուած է Ալպանիոյ մէջ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Երիտասարդական Փառատօնին մասնակցած արժանթինցի արուեստագէտները Հայաստան երթալով տուած են շարք մը երգահանդէսներ եւ պարահանդէսներ։

ԱՐՏԱՇԱՏԻ մէջ շահագործման դրուած է նոր շուկայ մը, գիւղատնտեսական մթերքներու համար։

ԷՋՄԻԱԾՆԻ շրջանին մէջ բամպակի բերքահաւաքը վերջացած է։ Ստացուած է նախորդ տարիներէն աւելի բերք։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ զանազան շրջանները աւարտած են բուրդի մթերման իրենց ծրագիրը եւ յանձնած՝ պետութեան։

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ առճիներու պուրակին մէջ տեղի ունեցած է երգի տօնահանդէս մը՝ աշխատաւորներու համար։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած են ըմբշամարտի ախոյեանական մրցումները։ Առաջնութիւնն ու երկրորդութիւնը շահած են Երեւանի հաւաքական թիմերը։ Երրորդ տեղը գրաւած են Կիրովականի ըմբիշները։

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ տեղի ունեցած է կոփամարտի Եւրոպայի ախոյեանութեան եզրափակիչ մրցումը, որ վերջացած է Վ. Ենգիբարեանի յաղթանակով։ Երիտասարդ հայ կոփամարտիկը 25 տարեկան է, ցարդ ունեցած 141 մրցումներ, որոնց 133ը վերջացած է իր յաղթանակով։

Ծանր ու դժնդակ ժամերը որ կ'անցընէ այժմ Սան – Մարինոյի հանրապետութիւնը, իր պատմութեան ընթացքին առաջինները չեն։ Արդարեւ, 1300 - ին, Հանրապետութեան բնակիչները յաղթականօրէն ետ են մղած Մոնթէֆելթրոյի զինուորները, որոնք կ'ուզէին ասպատակել իրենց երկիրը։

1600ին, դարձեալ յաղթականօրէն դիմադրած ու դուրս են նետած ծանօթ արկածախնդրի մը՝ Ֆապիան Տէլ Մոնթէի հորդաները։ 1793ին Կարտինալ Ալպէրոնիի ուժերը կը գրաւեն երկիրը, եւ սակայն մէկ տարի ետք, Սան – Մարինոյի բնակիչները կը վերադտնեն իրենց ազատութիւնն ու անկախութիւնը։

Նոյնիսկ Նափոլէոն Պոնափարթ յարգած է անոնց վեհապետութիւնը եւ առաջարկած ընդարձակել հանրապետութեան հողամասը, սակայն Սան – Մարինոցիները խոհեմութիւն համարած են մերժել Ֆրանսայի կայսեր այս առաջարկը։

Վերջին դէպքերը պիտի խափանե՞ն արդեօք Սան – Մարինոյի հանրապետութեան ազատութեան ճամբան ...

Ամէն պարագայի մէջ ժամանակաւոր կառավարութիւնը այս մասին որեւէ պահովութիւն չի կրնար տալ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Օր. Սեդա Շապանեան, մասնակցելով «Սասնմ»ի քննութեանց ընդունուած է իբրեւ հեղինակ եւ յօրինող, 26 Սեպտեմբեր 1957ին։

կը նկատէ որ իր պաշտամունքի առարկայ դարձած մարդը անբարոյական արարք մը կը գործէ հանդէպ սրճարանատիրոջ աղջիկանը, կը սպաննէ ոճրագործը եւ ինքն ալ անձնասպան կ'ըլլայ, քանի որ շնորհիւ ուսուցիչին իր կեանքը իմաստ մը ստացած էր. երբ ան մեռած էր, իր ապրիլը աւելորդ էր այլեւս։ Բայց Քլէր եղերական վախճանները չի սիրեր։ Ժապաւէնին մէջ երբ Ֆլօշարը կը սպաննէ զոհը, կը վերադառնայ իր արուեստագէտ բարեկամին մօտ։ Տխուր է Ժիւժին, իր իսկ ձեռքով մեռցուցած էր իր կեանքին նպատակը։ Բայց այդ մահով վերսկսած էր իսկական բարեկամութիւնը երկու վաղեմի ընկերներուն։ Ի՞նչ փոյթ թէ որ եւ է նպատակ չունենան անոնք, կարեւորը այն է, որ երբ գաւաթ մը գինի պատահմամբ գնեն իրենց առջեւը, մէկը զոհելով միւսին ըսէ «դուն խմէ այս գաւաթը, քանի որ ինծմէ աւելի ծարաւ ես ...»։

Ընկերութիւնը — այս է պատգամը այս գեղեցիկ ժապաւէնին, որ Բընէ Քլէր մասամբ կը պարտի երիտասարդ եւ տաղանդաւոր վիպասան Բընէ Ֆալլէին։ Փիէր Պրասէօր Ֆլօշարի դերին մէջ անզուգական է։ Կարելի է ըսել որ ան մեր օրերու Բէմիւն է եւ Բէմիւն ոչինչ կը կորսնցնէ այս նմանութենէն։ Ժորժ Պրասէնս որուն առաջին դերն էր այս, շարժանկարին մէջ, կը հաւկցնէ մեզի որ ինք այս արուեստին համար չէ եղած։ Իսկ Տանի Քարէլ սրճարանատիրոջ աղջկան դերին մէջ, երեւան կը հանէ արժէքներ՝ որոնք զինքը կը դասեն Ֆրանսական շարժանկարի առաջնակարգ դիրքերուն վրայ։

Ահա ժապաւէն մը, որ մէկէ աւելի պատճառներով կրնայ գոհացում տալ հանդիսատեսին։

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ԿԱՅԾԵՐ

Ը.

ՀԻՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

— Դէ, շատ լաւ, ասաց նա։ — Հիմա գնանք։

Ես հետեւեցի նրան, ամենեւին չհարցնելով, թէ ուր է տանում ինձ։

Լուսնի եղջիւրը երեւեցաւ Հորիզոնի ծայրից եւ գիշերի թանձր խաւարը փոքր ինչ պարզուեցաւ։ Օդը իր հովասուն սառնութեամբ բաւականին կազդուրեց իմ բորբոքուած գլուխը։ Ես սկսեցի ազատ շունչ քաշել։ Այժմ ինձ այնքան լաւ էի զգում, կարծես, ոչինչ չէր պատահել ինձ հետ։

Կարօն տասն եւ երկու տարի առաջ թողեց մեր դպրոցը եւ այնուհետեւ անյայտացաւ ... Նա դուրս եկաւ մեր դպրոցից, առանց մի լաթի կտոր անգամ իր հետ տանելու։ Իսկ այդ տասն եւ երկու տարուայ ընթացքում որքան փոխուել էր նա։ Լղարիկ, փոքրիկ, վատառողջ Կարօն այժմ աճել, հասունացել, հսկայական ձեւ էր ստացել։ Նրա համարձակ ընթացքը, յանդուգն կերպարանքը արտայայտում էին վեհութիւն, ուժ եւ անձնավստահութիւն։ Կարօն չորս տարով միայն մեծ էր ինձանից, բայց ես, թէեւ բաւական բարձր էի հասակով, դարձեալ իմ գլուխը հազիւ հասնում էր նրա ուսերին։ Իմ երեսի վրայ մազերի հետքեր անգամ չկային, իսկ նրա վերեւի շրթունքը դեռ նոր սկսել էր սեւին տալ թուխ ընչացքով։ Արեւից այրուած երեսը ստացել էր մուգ - դեղնագոյնի գոյն, բայց սեւ աչքերը դեռ վառւում էին նոյն բոցով, որպէս տեսել էի առաջ։ Ինձ երեւում էր, թէ այն գեղեցիկ աչքերը աւելի խոշորացել էին, եւ կարծես, մի կրակայրենի բնաւորութիւն էին ստացել։

Ճանապարհին նա խիստ սակաւ խօսեց ինձ հետ. միանգամ միայն հարցրեց. «Միթէ՞ դեռ կենդանի է այն հրէշը »... Այդ հարցմունքը մեր վարժապետի, տէր Թօդիկի, մասին էր։ Երբ ես սկսեցի նկարագրել դպրոցի դրութիւնը, նա ինձ չէր լսում, իմ պատմութիւնը նրան չէր հետաքրքրում, կարծես, նա բոլորը գիտէր։ Եւ իրաւ, ի՞նչ էր փոխուել տասն եւ երկու տարուայ ընթացքում, որ նրան հետաքրքիր լինէր, — բոլորը նոյն էր ...

Ինձ հանդիպելը, որ սկզբում այնքան ուրախութիւն ազդեց Կարօյի մէջ, երեւում էր, յետոյ պատճառ տուեց խորին տխրութեան։ Նրա մռայլոտ լռութիւնն ինձ սաստ էր տալիս այսպէս կարծել։ Բայց ոչ, ես սխալւում էի, Կարօն նոյն ժամուն բոլորովին ուրիշ բանի վրայ էր մտածում եւ իմ ներկայութիւնը, կարծես թէ, նրան նկատելի չէր։ Նա մոռացաւ ինձ... Ինձ խիստ անախորժ թուեց այդ սառնասրտութիւնը նրա կողմից, եւ ես չկարողանալով համբերել, հարցրի.

— Ո՞ւր ենք գնում։

— Ախ, մոռացայ ասել... քեզ հիմա կը տանեմ մի տեղ, ուր կը տեսնես քո երկու հին ընկերներին։ — Դու խօ չե՞ս մոռացել Ասլանին եւ Սագօին։

— Ասլանին եւ Սագօին... բացականչեցի ես, չկարողանալով զսպել իմ ուրախութիւնը, որ այնքան օտարոտի էր երեւում, համեմատելով իմ ուղեկցի սառնասրտութեան հետ։ Ո՞րտեղ են նրանք, շուտո՞վ կը տեսնեմ։

— Շուտով, պատասխանեց նա, շարունակելով իր ընթացքը։

Գիշերը լուսնկայ էր։ Ես պարզ որոշում էի շրջապատող առարկաները. քաղաքը բաւական հեռու մնացել էր մեր ետեւից։ Խորովիբոյ այգիները, դեղձերային մառախուղի մէջ, երեւում էին ծածկուած արծաթի քօղով, որպէս թէ մրափում էին խորին անշարժութեամբ։ Միայն տխուր կերպով լսելի էր լինում առուակների խոխոջմունքը, որոնք հոսում էին կանաչ արտերի մօտով։ Օդը, տոգորուած բուսականների անուշահոտութեամբ, ծաւալւում էր իր թարմ, խոնաւ արտաշնչութեան մէջ։

Մենք շարունակում էինք ճանապարհը մի եւ նոյն ուղղութեամբ։ Ինձ տակաւին յայտնի չէր, թէ ուր էինք գնում։ Յանկարծ Կարօն ընդհատեց մեր մէջ տիրող լռութիւնը եւ դարձաւ դէպի ինձ այս խօսքերով.

Ֆարհատ, գիտե՞ս ինչ կայ, ես չէի ցանկանայ, որ իմ ծանօթներից մէկը տեսնէր ինձ, բայց դէպքը այնպէս բերեց, որ մենք հանդիպեցինք միմեանց. ես յուսով եմ, որ մեր հանդիպումը կը մնայ որպէս գաղտնիք։

— Ես չե՞մ պիտի գիտենամ պատճառը։

— Այժմ ոչ, յետոյ ինքդ կը հասկանաս... մի քանի օրից յետոյ ...

— Ես Զաքարիայի նման մունջ կը մնամ, երբ այդ ցանկանում ես դու։

— Հա, այդպէս, ինձ հարկաւոր է առ ժամանակ ծածուկ մնալ ...

Նա կրկին խորասուզուեցաւ իր մտածութիւնների մէջ։

Կարօյի գլուշացուցիչ պատուէրը չափազանց զարմացրեց ինձ։

Մի մարդ, որ ամբողջ տասն եւ երկու տարի հեռացել էր հայրենի երկրից, որին ամէնքը կորած էին համարում, որը այժմ մի հրաշքով կրկին յայտնուել էր, ցանկանում էր դարձեալ ծածուկ մնալ, ցանկանում էր իր ծանօթներին, բարեկամներին չհանդիպել։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Արբանեակը, որ կը դառնայ Երկրին շուրջ, իրեն հետ կը պտտցնէ այն հրթիռը՝ որուն միջոցաւ արձակուեցաւ ան - հունին մէջ: Սակայն արբանեակին եւ հրթիռին միջեւ մօտ հազար քիլոմեթրի բացուածք մը կայ: Այս բացուածքը հետզհետէ աւելի պիտի ընդլայնի, մինչեւ որ հրթիռը մխրճուի հողային մթնոլորտին մէջ:

× Խորհրդային մամուլի գործակալութիւնը՝ «Թաս» կը հաղորդէ թէ Խ. Միութեան ջրածնային զօրաւոր ռումբի մը փորձը կատարած է, մեծ յաջողութեամբ: Խորհրդային ջրածնային առաջին ռումբը պայթած էր 1953 Օգոստոս 20ին: Այնուհետեւ յաջորդաբար պայթեցուցին 27 ռումբեր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԸՆԵՒԻ Ֆրանքեւեգիպտական նիւթական ու տնտեսական խորհրդակցութիւններ կը շարունակուին «բարեկամական» մթնոլորտի մը մէջ:

ԱՄՄԱՆԻ ամերիկեան դեսպանին բնակարանին վրայ ռումբ մը արձակուած է: Միայն նիւթական վնասներ կան: Դեսպանը բացակայ էր, սակայն իր տիկինը տունը կը գտնուէր:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ բացուեցաւ հիւլէական ուժի միջազգային կազմակերպութեան առաջին համագումարը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ վերընտրուեցաւ Վիլհելմ Փիէք (82 տարեկան):

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ երեսփոխանական ընտրութիւնները տեղի ունեցան Հոկտեմբեր վեցին: Ընկերվարականները ջախջախիչ յաղթանակ մը տարին:

ԱՄԻԱԿԱՆ ԿՌԻՒՓԸ որ սկսած է տարածուիլ Ֆրանսայի մէջ, խլած է 18 տարեկան երիտասարդ ուսանողի մը կեանքը:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ամերիկացի դեսպանը ճառ մը խօսելով, յայտնեց թէ Թուրքիա եւ Սուրիա Միջին Արեւելքի ներկայ խառնակ կացութեան գլխաւոր պատասխանատուներն են: Այս պարագան Միջին Արեւելքի մէջ խաղաղութեան դէմ առնուած քայլ մըն է, ըսաւ ամերիկացի դեսպանը, որ ծանր բառերով քննադատեց Սուրիան ու Թուրքիան:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Վարչապետ Քատար ինք օրուան շրջապտոյտէ մը ետք՝ համայնավար Չինաստանի մէջ, վերադարձաւ Փեշտա:

ՊՈՒՔՐԷՇԻ մէջ ծանր ճարտարարուեստի նախարար Փօփա Կերասիմ կոչուած է փոխ - վարչապետի պաշտօնին:

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱ առաջարկեց Հարաւային Քորէայի, որ խորհրդակցութեանց սկսին, առեւտրական համաձայնութիւններ կնքելու համար: Միւս կողմէ, Հարաւային Քորէայի ապահովութեան ուժերը կը հաղորդեն, թէ վերջերս ինը հոգի ձերբակալուած է, լրտեսութեան յանցանքով:

ԼՈՆՏՈՆԻ եւ Փրակայի օդանաւային գիծը, որ 1951էն ի վեր դադրած էր գործելէ, Բշ. օր վերսկսած է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայերէնէ յարաբերութիւններու լոյսին տակ:

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957:

Գին՝ 1100 ֆրանք:

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ 27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 9 Մարտ 1958, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի:

ԴԱՇՆԱԿԻ ԵՒ ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ (SOLFÈGE) ԴԱՍԵՐ

Ինչպէս եւ ընկերակցութիւն

ACCOMPAGNEMENT

ՕՐ. ՃԱՆՊԱԶ

Դիմել՝

La résidence, Sceaux, Seine

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Կ. Ափրիկեան պատրաստ է երաժշտութեան դասեր տալու, երգի, դաշնակի, սոլֆէժի, հարմոնիի, քոնթրփուէնի, եւայլն:

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել ՌՈԲ. 31.53, ժամը 14էն 17.30:

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ
Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՏԻՒՑՄԷՃԵԱՆ

Ամուսնացած

21 Սեպտ. 1957 Լիոն

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Շարլ Արթինեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երկրորդ զաւկին՝

ՐԱՖՖԻԻ

ծնունդը, 27 Սեպտ. 1957

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, եկեղեցւոյս Օծման 53րդ տարեդարձին առթիւ, եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյս մեծ բարերար Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներուն համար:

Պատարագի ընթացքին հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի անմահն Կոմիտաս վարդապետի մահուան 22րդ տարեդարձին, ինչպէս նաեւ հոգելոյս արքազն հօր Տէր Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի մահուան 6րդ տարեդարձին առթիւ:

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Հայրապետական Պատուիրակ Տ. Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան:

Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Սարգիս Պօղոսեան, Մարսէյլի ձայնասփիւռէն այս շաբաթ օր, ժամը 12ին, պիտի ներկայացնէ իր արտասանական չորրորդ պտոյտը եւ պիտի արտասանէ հայերէն կտոր մը:

Մարսէյլ, Փրովանս - Մակազին, ժամը 12ին:

Տէր եւ Տիկին Արամ Գազանճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գազանճեան եւ զաւակները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն, իրենց սիրելի մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆԻ

(Ծ. Գարահիսարցի, ծնեալ Նիկոլեան) յանկարծական եւ դառնաղէտ մահը՝ որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր մէկին եւ թաղումը կատարուեցաւ Հոկտեմբեր եօթին, ընտանեկան սեղմ շրջանակի մը մէջ, ըստ հանգուցեալին փափաքին:

ՆՈՒԷՐ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Ս. Գ. Թիրեաքեանէ, իրենց զաւկին՝ Գեղամի Ալժերիա գինուորութենէ վերադարձի ուրախ առիթով երկու հազար ֆր. օգափոխութեան կայանին համար:

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 9.15ին, Սալ Մաղնիօ, Մարսէյլ:

ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

«Չորրորդ պտոյտ հայ գրականութեան պարտէզին մէջ»:

Երեկոյթը կը սկսի ճիշդ 9.15ին եւ կը վերջանայ 11.30ին: Կը խնդրուի ուշադրութեամբ չխանգարել դալն:

Մուտք 300 եւ 200 ֆրանք:

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Շավիլի Երիտ. Եկեղեցասէրներ Յանձնախումբի կողմէ:

10 Նոյեմբեր Շավիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Նկատի ունենալ այս թուականը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1958

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը կը ծանուցանէ որ երեկոյեան դասախօսութիւնները սկսած են Հոկտ. 2էն սկսեալ (Չորեքշաբթի իրիկունները ժամը 9-10, Համօ Օհանջանեան ակումբը): Դասախօս Պ. Կ. Տէրմոյեան: Գաղութիս երկսեռ երիտասարդութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս կարեւոր դասախօսութեանց շարքին:

ԽՆՋՈՅՔ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք - պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին Ահարոնեան ակումբին մէջ, մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդական խումբերուն:

Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Նոր Սերունդի գրասենեակը բաց է ամէն շաբաթ օր, ժամը 15էն 19, 17 րիւ Պլէօ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆ. Բ. Նախ. Կամաւոր եւ Ռազմիկներու Բարեկ. Միութեան

1914 - 1918 1939-1945

Ա. մաս՝ առաւօտ

Այս Կիրակի, Փրատոյի Մայր Եկեղեցին մէջ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր Ս. պատարագ, մասնակցութեամբ Դըպրաց Դասուն եւ «Արմենիա» երգչախումբի: Երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար:

Պիտի տօնուի Արարատի ճակատամարտի 39րդ տարեդարձը, ի ներկայութեան Ֆրանսայի զինուորական եւ քաղաքական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանս. Թաղ. Ընդհ. Ընկերակցութեանց իրենց դրօշակներով եւ Գերիներու Միութեան:

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ Զին. Նուագախումբի:

Կարգապահութեան կը հսկեն Հայ Արենոյշները:

Կը խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Բ. մաս ժամը 13ին

Կոչունք Ֆրանքեւհայկ. Շաթօ տէ Յիլէօրի մեծ սրահին մէջ, նախագահութեամբ Պ. ԿԱՍԹՕՆ ՏԷՖԷՐԻ, (երեսփոխան, Մարսէյլի քաղաքապետ):

Ներկայ կ'ըլլան ՔՈԼՈՆԷԼ ՊԷՐԿԱՍ, (նախկին նախարար), Մատամ լա Մարքիզ տը Ֆօրէօթա, Ամիրալ Պամիէօ եւ ուրիշ անձնաւորութիւններ:

Ճաշագին 1.200 ֆրանք:

Ճաշի տոմսերու համար դիմել քարտուղարութեան՝ 6, 142 րիւ Փարատի, հեռ. 37.45-98:

Մարսէյլ քաղաք՝ Ե. Պապաբիկեանի, 28 րիւ տէ Տօմինիքէն. Սէն Ժերոմ՝ Շէհրեանի, Պօմոն՝ Պապուխեանի եւ Եօթնեղբայրեանի, Սէնթ Անթուան՝ Վահանեանի, Պուլվ. Օտտօ՝ Արգումանեանի:

Գ. մաս, ժամը 16ին

Պարահանդէս, կը նուագէ Ս. Չէօրէքճեան. մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան անակնկալներ, արտասանութիւններ եւն.:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, ընկեր Մալխասեանի բնակարանը, 21 Սանթիէ տը Ռու, Պանեէօ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին:

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Տեղի կ'ունենայ 12 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլ - կուռ:

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ:

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ:

Կը հրաւիրենք Լիոնահայ հասարակութիւնը անխտիր, քաջալերելու մեր այս ձեռնարկը որուն հասոյթով պիտի կարենանք Կապ. խաչի օդափոխութեան կայանին մէջ՝ հարիւրաւոր մանուկներու ոչ թէ միայն մաքուր օդ՝ այլ եւ անոնց՝ գէթ տարին մէկ անգամ հայկական մթնոլորտի մը մէջ տոհմային դաստիարակութիւն մը ապահովել:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միութիւնը «Արծեբոյնի» հերոսամարտին 37րդ տարեդարձը կը տօնէ Կիրակի (13 Հոկտեմբեր): Լիոնէն Թորգոմ քհնյ. Փօսթեքեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ուխտ հազար նահատակներու յիշատակին եւ պիտի քարոզէ: Նաեւ աւանդական հոգեճաշ նահատակներու հոգւոյն: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի թէյասեղանին վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը, նուէրները ստանալու համար դիմել՝ Տիկին Յարութիւնեանի 3 Պուլվար Արարատ:

274 168 55 111 423 486 179 401 427 288 337 139 264 444 233 334 303 63 87 393 441 306 189 452 333 404 258 494 388 71 342 275 158 332 101 426 46:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սարգիս Պօղոսեանի արտասանական երեկոները՝

19 Հոկտեմբեր՝ ՎԱԼԱՆՍ, քաղաքային թատրոն «Երրորդ պտոյտ»:

23 Հոկտեմբեր՝ ՓԱՐԻԶ, Սալ Շոփէն, «Երրորդ պտոյտ»:

27 Հոկտեմբեր՝ ԼԻՈՆ, Սալ Մոլիէռ «Առաջին եւ երկրորդ պտոյտ»:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Անդրէասեան Գէորգ, Երեւան ծնած 1922ին, հօրը անունը՝ Մանուկ, մօրը անունը՝ Շուշան, քոյրը՝ Մարալ: Կը կարծուի թէ ամուսնացած է եւ Փարիզ կը բնակի: Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել խմբագրութեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Դերձակատան մը առտնին գործերուն համար աշխատաւորուհի մը: Դիմել ամէն օր 1, Պուլվար Տիւ Նոր: Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Թէնոն - Փամփլոնի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սենեակ մը կամ երկու սենեակ խոհանոցով, անկախ եւ Փարիզի լաւ թաղամասի մը մէջ նախընտրաբար, կահաւորուած եւ քոմֆորով: Գրել Ֆրանսերէն՝ կամ դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Mme Gauvin pour Mme Chassang
91, Avenue Gambetta, Paris 19e

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 27 Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

GEORGE V-ի շքեղ սրահներուն մէջ

Զանազան աքքրաքսիոններ

Մուտք 500 ֆրանք

Deux Orchestres — Cotillons

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները հեռաձայնելով միութեան գրասենեակը

PRO. 77 73

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice . ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 1506982

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 10 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8015 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3816

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ՏԱՐՈՒԱՆ ՁԻՆԱԴՈՒԼ

•

Նախարարական տագնապը չէ լուծուած դեռ :

Բազմաթիւ բարդ հարցեր կան օրա–կարգի վրայ : Շատ վէրքեր կան բուժե–լիք :

Դարմանի մասին նոյն տեսակէտը չու–նին Ազգային Ժողովի մէկուկէս տաս–նեակ խմբակցութիւնները : Այդ պատճա–ռաւ ալ դժուար կ'ըլլայ իրարու մօտ բե–րել վանազան հոսանքները եւ համաձայ–նութիւն գոյացնել օրուան հրատապ խըն–դիրներուն մասին :

Դահլիճը պատօրէն իր ծրագիրը գոր–ծադրելու եւ երկիրը կառավարելու հա–մար պէտք ունի խորհրդարանի մեծա–մասնութեան քուէներուն :

Փորձը ցոյց տուած է թէ Ֆրանսայի մէջ կարելի չըլլար հաստատուն եւ մնա–յուն մեծամասնութիւն ունենալ : Կուգայ վայրկեան մը, երբ առաջին օրերու մե–ծամասնութիւնը կազմող հոսանքներէն մէկը տուեալ հարցի մը շուրջ տարակար–ծութիւն կ'ունենայ կառավարութեան հետ եւ կը մերժէ իր վստահութիւնը տալ անոր :

Այսպէս էր երէկ՝ Երրորդ Հանրապե–տութեան օրով, այսպէս է նաեւ այսօր : Ֆրանսայի կառավարական անկայունու–թիւնը հանրածանօթ է նաեւ օտար եր–կիրներու մէջ, ուր տա հատարակ կ'ըսեն թէ... կ'ունենան դահլիճներ՝ Այսինքն բնութենէ բնոյթուն :

Այս անկայունութեան առաջին պատ–ճառն է մեծ թիւով կուսակցութիւններու եւ խմբակցութիւններու գոյութիւնը : Երկրորդը՝ Սահմանադրութիւնը :

Ֆրանսայի պէս ազատ ու ժողովրդա–վար երկրի մը մէջ դժուար է կրճատել կուսակցութիւններու թիւը : Որով այժմ ընդհանուր ձգտում մը կայ սրբագրելու Սահմանադրութիւնը այն ձեւով, որ եր–կիրը կառավարելու կոչուած գործադիր իշխանութիւնը ապահովուած ըլլայ որոշ ժա–մանակի համար : Այսինքն Ազգային Ժո–ղովին կողմէ տապալուելու վտանգէն դիւր կայացուցած ըլլայ տարի մը, որպէս զի կառավարութիւնը հնարաւորութիւն ունենայ այդ ժամանակաշրջանին մէջ գործադրելու իր ծրագրին գլխաւոր կէ–տերը :

Կի Մոլէի կառավարութիւնը Մայիս 21ին ինկած էր՝ ելմտական ծրագրին մերժուելուն հետեւանքով : Այն ատեն–ուան ելմտական նախարար Ռամատիէ 150 միլիառի խնայողութիւն կը պահանջէր : Չընդունեցան : Պուրժէս – Մոնուրիի ե–լեւմտական նախարարը Բոժէ Կայեար՝ հրաժարելու սպառնալիքին տակ յաջողեցաւ 250 միլիառի խնայողութիւն քուէարկել տալ :

Այս անգամ երբ Հանրապետութեան նախագահը նոր դահլիճը կազմելու պար–տականութիւնը յանձնեց Կի Մոլէի, ըն–կերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը չեշտը դրաւ Ալժերիայէն աւելի ելմտական տագնապին վրայ : Պա–հանջեց երկու հարիւր միլիառի նոր խը–նայողութիւն մը եւ երկու հարիւր մի–լիառի նոր տուրքեր՝ երկիրը ծանր կա–ցութենէն փրկելու համար : Զանազան խմբակցութիւններ մերժեցին լիազօրու–թիւն տալ իրեն այս մասին : Կի Մոլէ ծրագրած էր նաեւ վերաքննել Սահմանա–դրութիւնը՝ գործադիր իշխանութեան կայունութիւնը ապահովելու ձեւով : Իսկ Ալժերիոյ եւ գաղթավայրերու համար կ'առաջարկէր աւելի լայնամիտ քաղաքա–կանութիւն :

Կի Մոլէ մերժելով կազմել նոր դահ–լիճը՝ յայտարարեց թէ Ֆրանսան վերա–կանգնելու համար ամէն ոք իր զոհողու–թեան բաժինը պէտք է բերէ : Ձախողու–թիւն՝ իւրաքանչիւրի կարողութեան հա–մաձայն :

Ռընէ Փլեվէն քանի մը օրէ ի վեր կը փորձէ լուծել տագնապը : Յաջողելու հա–մար պայման կը դնէ, որ մեծամասնու–թիւն կազմելիք կուսակցութիւնները առ–նուազն մէկ տարուան համար զինադուլ կնքեն : Զորս գլխաւոր հարցեր կը մնա–հօղեն զինքը. — Ալժերիական խնդրին կարգադրութիւնը, Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը, ելմտացոյցի հաւա–սարակշռութիւնը եւ հարկային դրու–թեան բարեփոխումը :

Պիտի յաջողի՞ համոզել կուսակցու–թիւնները, որ յօժարին կնքել բաղձաց–ուած զինադուլը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Մոսկուայի Արեւելեան Գերմանիոյ դես–պանատան ընդունելութեան մը ընթաց–քին Կ. Կոմիտէի Ա. քարտուղար՝ Նիքի–թա Խրուշչեւ շահեկան յայտարարու–թիւններ ըրաւ : Առաջին անթիւ ընդդեց անշուշտ խորհրդային գիտութեան նուա–ճումները եւ անոնց միջազգային նշանա–կութիւնը : Ապա Խրուշչեւ անդրադարձաւ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի խնդիրնե–րուն եւ մասնաւորաբար Թուրքիոյ : «Բա–ցարձակապէս համոզիչ չէ նախագահ Մենտերէսի նամակը մարեչալ Բուլգանի–նին» ուեւելցուց Խրուշչեւ որ շարունակեց. — «Մեծ պատասխանատուութիւններու ժամանակ մը կ'ապրինք բայց կան տա–կաւին մարդիկ որոնք վաղ չեն անցած պատերազմի մը գաղափարէն Միջին Ա–րեւելքի մէջ :

Ամերիկացիները օրինակի համար միշտ մտադիր են միջամտել Սուրիոյ մէջ : Կը յուսային օգտագործել Յորդանանը հիմա կ'ուզեն Թուրքիան գործածել : Թուրքերը խելօք չեն, այնքան զինուոր կը համա–խմբեն սուրիական սահմանին վրայ որ մեր սահմանը պարպուած է : Երբ անգամ մը սկսին պատերազմները, կրնան տարածուիլ :

Վեց շաբթուան հանդիպում մը վերջ, Ղրիմի մէջ, առաջին անգամն է որ Խը–րուշչեւ խօսք առած է հանրութեան մէջ : Իրեն կ'ընկերանային Բուլգանին եւ Մի–կոյեան :

×

ՈՒՂՂԱԿԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ

Նոյն ատեն Նիքիթա Խրուշչեւ տեսակ–ցութիւն մը կը շնորհէր «Նիւ Եորք Թայ–մըզ»ի թղթակիցին, ուղղակի բանակցու–թիւն մը առաջարկելով Խ. Միութեան եւ Ամերիկայի միջեւ :

Պարզ է որ այս կամ այն ձեւով Խ. Մի–ութիւնը կը փորձէ շահագործել արուես–տական արբանեակին երեւումը եւ աս–պարէզ կարդալ արեւմտեան պետու–թեանց :

Խրուշչեւի եւ ամերիկացի թղթակցին տեսակցութիւնը տեւած է 3ուկէս ժամ եւ պիտի հրատարակուի երեք մասով : Առաջին մասը որ անմիջապէս հրատա–րակուած է ապայինման եւ խաղաղու–թեան կը վերաբերի, երկրորդը որ այսօր պիտի հրատարակուի, կը շեշտէ Խ. Մի–ութեան ճիգերը հանդիպում մը ապահո–վելու համար Ամերիկայի հետ բարձրա–գոյն աստիճանին վրայ, եւ վերջապէս երրորդ մասը՝ Միջին Արեւելք :

Խրուշչեւ առաջին անթիւ յայտարարած է թէ պատրաստ է միջազգային քննու–

(Շարունակութիւնը կարդալ 4-րդ էջ)

Կ Ի Լ Ի Կ Ի Ո Յ   Կ Ա Թ Ո Ղ Ի Կ Ո Ս Ը

ԻՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԵՒ Կ'ԱՌՆԷ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԹԵՄԸ

Նորին Սուրբ Օծութիւն Տ. Տ. Զարեհ առաջին Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլի–կիոյ, ընդառաջ երթալով՝ Ամերիկահայ ազգային թեմը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսու–թեան միացնելու նպատակաւ. Հայաս–տանեայց առաքելական եկեղեցւոյ ամե–րիկահայ ազգային երեսփոխանական ժո–ղովին կողմէ, 1957 Փետրուար 24ին իրեն ներկայացուած դիմումին, իր հաւանու–թիւնը կը յայտնէ հետեւեալ հեռագրով.—

Պատուարժան Կեդր. Վարչութեան, Նիւ Եորք

ԸՆԴԱՌԱՋԵԼՈՎ ՁԵՐ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1957, ԹՈՒԱԿԻՐ ԴԻՄՈՒՄՆԱԳՐԻՆ, ՁԵԶ Կ'ԱՌՆԵՆՔ ՄԵՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԻՇ–ԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԵՒ :

Ստորագրութիւն

ԶԱՐԵՀ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Ամերիկահայ ազգային երեսփոխանա–կան ժողովը իր 1957 Փետրուար 23–24ի նիստին մէջ, հանգամանօրէն քննելէ ետք ամերիկահայ ազգային թեմը Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան միացնելու հարցը, միաձայնութեամբ քուէարկեց հետեւեալ բանաձեւը.—

Երեսփոխանական ժողովս իր 1957 Փետրուար 23ի նիստին մէջ, լսելով Ազ–գային Կեդրոնական Վարչութեան Տեղե–կագիրը եւ երեսփոխաններուն արտայայ–տութիւնները՝ Թեմիս վիճակին եւ անոր ապագայ զարգացման մասին, եկաւ հե–տեւեալ եզրակացութեան .

Նկատի ունենալով որ

Ա.— 1933 Սեպտեմբեր 2ին եւ 3ին, Նիւ Եորքի Սուրբ Լուսաւորիչ Մայր Ե–կեղեցւոյ մէջ գումարուած ամերիկահայ Երեսփոխանական Ժողովին փոքրամաս–նութիւնը, ապօրինաբար առանձնացած, պատրանքներով, ապօրինի Երեսփոխա–նական ժողով եւ հեռանալով Սուրբ Լու–սաւորիչ Մայր Եկեղեցիէն, «Մարթի–նիքը» հիւրանոցին մէջ կազմեց իր անջատ ժողովը եւ ընտրեց իրեն համար Կեդրո–նական վարչութիւն մը .

Բ. — Սուրբ Լուսաւորիչ Մայր Եկե–ղեցւոյ մէջ մնացած Երեսփոխանական Ժողովին օրինական մեծամասնութիւնը շարունակեց ժողովը եւ ընտրեց Ազգա–յին Կեդր. Վարչութիւնը .

Գ.— Էջմիածնայ Կաթողիկոսութիւնը, դժբախտաբար, քաղաքական միտումնե–րով, ճանչցաւ ապօրինի փոքրամասնու–թեան կազմած Կեդրոնական Վարչութիւ–նը, իսկ մերժեց ճանչնալ Երեսփոխանա–կան Ժողովին օրինական մեծամասնու–թիւնը, անտեսելով այն պարագան որ մեր Թեմը կրօնական, դա–ւանական եւ ծիսական որեւէ տարակար–ծութիւն չունէր եւ չունի Մայր Աթոռին հետ, որ ճանչցուած է եւ կը ճանչցուի Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ նուիրապետութեան Գերագոյն Հեղինա–կութիւնը, ի հոգեւորս .

Դ.— 1933էն ի վեր անցնող 24 տարի–ներու ընթացքին՝ վասն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ միասնականութեան, մեր Թե–մին կողմէ Էջմիածնայ Սուրբ Աթոռին ուղղուած բազմաթիւ դիմումներն ու խնդրանքները եւ Ամերիկայի մէջ, իր կողմէ նշանակուած եւ լիազօրուած պատուիրակներուն հետ կատարուած բա–նակցութիւնները եւ մեր դիջումները ոչ մէկ դրական արդիւնքի յանգեցան :

Ե.— Այնքան ատեն որ, Սուրբ Էջմիա–ծինը կը գտնուի Խորհրդային Բռնակա–լութեան տակ — որ կը ձգտի արտասահ–մանի մէջ, Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին դարձնելու գործիք իր քաղա–քական նպատակները հետապնդելու հա–մար — ոչ մէկ յոյս եւ հնարաւորութիւն կայ վերականգնելու Ամերիկահայ Թեմին միասնականութիւնը՝ Հայաստանեայց Ե–կեղեցւոյ շահերուն եւ արդարութեան ի նպաստ :

Զ.— Սփիւռքի եւ, ի մասնաւորի, Ա–մերիկայի հայութեան յարատեւման եւ զարգացման համար, անհրաժեշտ է հո–գեւոր եւ բարոյական բարձր հեղինակու–թիւն մը՝ Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ մէջ :

Է.— Ազատ Աշխարհի մէջ ապրող ըՍ–փիւռքի հայութեան հոգեւոր եւ բարոյա–կան միակ բարձր հեղինակութիւնն է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Սուրբ Աթոռ, իր արժանաւոր Գահակալով եւ գաղափարա–կան Միաբանութեամբ :

Կ'որոշէ խանդավառ դիմում կատա–րել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս, Նորին Սուրբ Օծութիւն Տ. Տ. Զարեհ Ա–ռաջինի եւ խնդրել, որ Ան հաճի ընդունիլ մեր Թեմը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան նուիրապետութեան կազմին մէջ, որպէս Կիլիկիոյ առանձին Թեմ :

(ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ)

Ազգային կեդրոնական վարչութեան յայտարարութիւնը .—

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեց–ւոյ ամերիկահայ ազգային Կեդր. վար–չութիւնս խոր գոհունակութեամբ ողջու–նելով վեհափառ Զարեհ առաջին Կաթո–ղիկոսի որոշումը, այսու կը հաղորդէ գայն, առ ի գիտութիւն, ամերիկահայ Թեմիս Արժանաշնորհ Հոգեւոր Հովիւնե–րուն, պատուարժան հոգաբարձութեանց եւ համայն ամերիկահայ գաղութին :

Այս առթիւ, ազգային Կեդր. վարչու–թիւնս ուրախութեամբ կը հաղորդէ, նա–եւ թէ շատ շուտով ամերիկահայ գա–ղութս բարեբախտութիւնը պիտի ունե–նայ ողջունելու Վեհափառ Զարեհ Կաթո–ղիկոսի լիազօր նուիրակը՝ Գերաշնորհ Տ. Խորէն Արք. Բարոյեան, առաջնորդ Լի–բանանի, որուն այցելութիւնը պատեհու–թիւն պիտի ընծայէ իրեն ծանօթանալու Թեմիս Ազգային – Եկեղեցական գոր–ծերուն :

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐ–ՉՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ոմն (Ա. Գ.)	5.000
Ընկ. Արամ Քէօսէեան	21.000

Նուէրները ղրկել՝

Maison de la Culture Arménienne

51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ արբան–եակը կը շարունակէ աշխարհի շրջանը : Համաձայն վերջին լուրերուն ձայնը պակսած է եւ կը թուի թէ աւելի տկա–րացած է :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԳԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ընկ. Ա. Քէօսէեան (Քալիֆոր–նիա)	8.000

ՄԱՐԵՇԱԼ ԺՈՒԿՈՎ բանակին պաղ ըն–դունելութեան մը արժանացաւ Պելկրատի մէջ : Տեսակցութեանց ընթացքին խոր–հրդային զէնքեր առաջարկած է մարե–շալ Թիթոյին :

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿ

Միջին Արեւելքի հայ գաղութները ծանր կորուստներ ունեցան վերջին տասնամեակի ընթացքին։ Մեծարժէք մտաւորականներ եւ հանրային գործիչներ փակեցին իրենց կեանքի գիրքը առաւել կամ նուազ հասուն տարիքի մէջ, իրենց ետին ձգելով զգալի բաց մը, զոր կը ջանան եւ պիտի ջանան լեցնել նորերն ու նորագոյնները։

Հնձուած այս «հասկ»երուն մէջ առաջինն էր, թուականի կարգով, մեր երէց սերունդի ազնուագոյն դէմքերէն մէկը՝ Բժ. Համօ Օհանջանեան։

Ազնուական հայ մըն էր Համօն, պարզ ու վսեմ հայ մը։ Շատ քիչեր կրցած են ըլլալ իրենց պարզութեան մէջ այնքան վսեմ եւ իրենց վսեմութեան մէջ այնքան պարզ, որքան մեր Համօն։ Պարզութեան եւ վսեմութեան այս խառնուրդը միակ տեսն էր թերեւս որ ամէնէն աւելի կը յարմարէր անոր նկարագրին։ Ծնած էր ազնուականի խառնուածքով, բայց դարձած էր դեմոկրատ։ Իրականին մէջ՝ դեմոկրատիզմը հոգեկան արիստոկրատիզմ է։ Ամէն մարդ կրնայ արիստոկրատ ըլլալ, բայց ամէն մարդ չի կրնար դեմոկրատ ըլլալ։ Որովհետեւ բուն դեմոկրատիզմը միշտ մեծ ըլլալով հանդերձ միշտ խոնարհ մնալու արուեստն է։

Հոգիով խոնարհ էր Համօն, ինչպէս կ'ըլլան դեմոկրատացած ազնուականները։ Ժողովրդավար սկզբունքներու ջերմ պաշտպան, գործի կը վերածէր զանոնք անձին օրինակով։ Գործով կ'ապրէր, ինչ որ խօսքով կը քարոզէր։ Ժան–Ժաք Ռուսոյի պէս, որ մարդ արարածը կը նկատէր ի բնէ բարի, մեր Համօն եւս ամէն մարդու մէջ կ'ուզէր տեսնել իր սեփական հոգիին պատկերը։ Մարդ մըն էր, որ կրցած էր առաւելագոյնի բարձրացնել իր առաքինութիւնները եւ նուազագոյնի իջեցնել թերութիւնները։

Հակառակ իր մեղմ բնաւորութեան, կամքով հզօր էր ու հոգիով արի, բան մը, զոր կրցաւ գործքով հաստատել Դաշնակցութեան զինուորն մէջ, Կովկաս, 1912ին։ Զինուոր չէր, բայց նահանջող ալ չէր։ Իր անցեալը, արժանիքները, կատարած դերը կուսակցական, քաղաքական, պետական կեանքի մէջ իրեն կու տային բացառիկ դիրք մը իբրեւ հանրային մարդ եւ անկաշառ առաջնորդ։ Բայց չէր փորձած բնաւ այդ դիրքը պատուանդան դարձնել իրեն՝ փառքի ու պատուի հասնելու համար։ Եւ պէտք ալ չունէր նկուն ու վսեմ մարդոց յատուկ այս ճամբուն հետեւելու։ «Ես» մը լսած չէինք իր բերնէն, թերեւս ոչ ալ «մենք» մը։ Իր առաքինութիւնները «կը համայնացնէր», կը բաժնէր ուրիշներուն, առանց ուրիշներու արժանիքներէն իրեն բաժին մը հանել փորձելու։

«Ծէնթրըմէն»ի իր կրթուած հոգին կը դնէր ոչ միայն իր խօսքերուն, այլեւ գործերուն մէջ։ Որեւէ կարծիք կամ տեսակէտ կը պաշտպանէր առանց կիրքի, բայց հաւատքով։ Գիտէր զայրոյթը պահել «ամանին» մէջ։ Ոչ ոք կը նախատէր զինք, եւ ոչ ոք մանաւանդ կը համարձակէր նախատել զինք։ Խլյախ Մամիկոնեան մը չէր, այլ խոհուն ու զգաստ Բագրատունի մըն էր։ Փայլատակում մը չէր, ոչ ալ բոցավառում մը, հանդարտ, բայց հաստատուն զօրութիւն մըն էր։

Իր մահէն գրեթէ երկու չարաթ ետք, 1947 Օգոստոս 14ին, Շթուրայի իր մենատանին մէջ յանկարծական մահով ընդմիշտ կը փակէր իր աչքերը հայ ժողովուրդի մեծարժէք դէմքերէն Նիկոլ Աղբալեան։

Կենցաղով աշխարհական էր, խառնուածքով՝ վանական. կեանքի մէջ՝ դեմոկրատ, գրականութեան մէջ՝ արիստոկրատ։ Կը նախընտրէր աղքատ ապրիլ, քան հարստանալ գրականութիւն եւ արուեստ «ծախելով»։ Աւելի շատ գրականութեամբ կ'ապրէր, քան կը գրագործէր։ Իրեն համար գրականութիւնը «համբարժէք բովանդակութիւն» էր, գեղարուեստական յօրինում ըլլալով հանդերձ։ Քննադատութեան արուեստին մէջ իր մեթոտն էր վերլուծել եւ համոզել, իսկ ձգտումն էր ճշմարտութեան հասնիլ։

Նրբախոյզ միտք մըն էր Նիկոլ Աղբալեան, միշտ հետամուտ սորվելու, հմտանալու, թափանցելու եւ մանաւանդ գտնելու։ Կը սիրէր «իմաստաբանել»։ Եւ կ'օգտագործէր իր լայն հմտութիւնը, որ անհրաժեշտ նպաստ մըն է քննադատին, ինչպէս իմաստաբանին համար։ Բծախնդիր, դժուարահաճ իր հաշւին թոյլ չէր տար գործի վերածելու, ինչ որ պատրաստ ունէր մաքին մէջ։ Ասոր համար է, որ արիստոկրատ մնաց գրականութեան մէջ, շարունակելով դեմոկրատ մնալ կեանքի մէջ։

Իր գործով ու նախասիրութիւններով գիտնական էր, բանասէր, իմաստասէր, բայց անժխտելիօրէն արուեստագէտ էր խառնուածքով եւ զգայնութեամբ։ Ոմանք նախ գիտուն են, ապա արուեստագէտ. Նիկոլ Աղբալեան միաժամանակ գիտուն էր եւ արուեստագէտ։

Բառին իրական առումով մտաւորական էր, այսինքն աւելի բան մը, քան գրողը, անկէ վեր ու առաւելակշիռ։ Գրողը անպատճառ մտաւորական չէ, բայց մտաւորականը անպատճառ գրող է, եթէ տող մը իսկ գրած չըլլայ։

Հոգեկան–իմացական աշխարհի անխոնջ խուզարկու մըն էր։ Իր խօսքը գրոշմ ունէր, ինչպէս գործն ալ։ Իր հետաքրքրութեան մարզը հայ մշակոյթն էր, — լեզու, գրականութիւն, պատմութիւն, բանասիրութիւն։ «Չկայ աւելի մեծ ազնուական, քան մտքի ու ձեռքի աշխատաւորը»։ Մտքի աշխատաւոր մըն էր ինքն ալ, ազնուական՝ թէ իբրեւ մարդ, թէ իբրեւ գրող։

Մեր մէջ գերազանց հայն էր Նիկոլ Աղբալեան։ Իրն է այն խօսքը, թէ հայ գրողը պէտք է նախ հայ ըլլայ, որպէսզի կարենայ հասնիլ ինքնատպութեան։ Ծնաւ, ապրեցաւ ու գործեց իբրեւ գերազանց ՀԱՅ։

1947 Սեպտեմբեր 23ին, Գահիրէի մէջ իր «մահկանացուն կնքեց» ուրիշ հայ մը, «եւրոպացի» հայ մը — Լիպարիտ Նազարեանց։

Խառնուածքով արուեստագէտ, կենցաղձեւով եւրոպացի էր մեր Լիպարիտը։ Ծնունդով ազնուական, պահեց միշտ ազնուական «գիծ»ը, զոր հետը բերած էր եւ զոր գիտէր վայլեցնել իր անձին։ Շատերու վրայ այն տպաւորութիւնը կը ձգէր, թէ հանդուսեան կոչուած գերման պրոֆեսոր մըն էր։

Վերջին տարիներուն կ'ապրէր ոչ բոլորովին կեանքէն ներս, ոչ բոլորովին կեանքէն դուրս, այլ — կեանքի եզերքին։ Փլչելու վրայ եղող կամ կիսովին փլած ապարանքի մը պէս էր։ Կարելի էր վճռել այդ ապարանքին հնութեան կամ արժէքին շուրջ, բայց կարելի չէր անտարբերութեամբ անցնիլ անոր առջեւէն։

Իբրեւ ազնուական՝ «երէկ»ն էր, իբրեւ արուեստագէտ՝ «վաղը»։ Իր դարուն մարդը չէր, կամ ետ էր անկէ, կամ առաջ։ Հաւանաբար իր ծայրայեղ, հիւանդագին բծախնդրութիւնն էր, որ ի վերջոյ իր մէջ սանդղած էր մտաւորական անգործօնութեան այն վիճակը, որուն կամայ թէ ակամայ վարժեցուցած էր այլեւս ինքզինք։

Լեզուի խնդիրներու մէջ չափազանց մաքրակրօն, հայ լեզուն կը նկատէր սրբութիւն մը, որուն առջեւ «պատկառ» կը կենար ինք եւ նոյնը ընելու կը հրաւիրէր ուրիշներն ալ։ Իր նախադասութիւնները գրեթէ անթերի էին ոչ միայն գրելու, այլեւ խօսելու ատեն։ Բծախնդրութիւնը ծայրայեղութեան տարած էր. երբեք անգամ կը գրէր ու կ'աւրէր ոչ թէ բառ մը աւելցնելու կամ պակսեցնելու, այլ պարզապէս բառերուն տեղը փոխելու համար։ Միշտ խնամելով իր ձեւը, զայն ի վերջոյ հասցուցած էր մարմարեայ գեղեցկութեան, վեհաշուք՝ բայց անարիւն ու պաղ։ Ծիչդ էին իր նախադասութիւնները, բայց տաք չէին միշտ։

Շատերու համար հեղինակութիւն մըն էր արուեստի, մանաւանդ երաժշտական արուեստի մէջ։ Մինչ ուրիշներ աւելի շատ կը զգան, քան կը հասկնան, ինք թէ կը զգար, թէ կը հասկնար։ Բազմաշնորհ էր եւ բազմահմուտ, բայց ոչ բազմավաստակ։ Իր վաստակը, բաղդատմամբ իր բազմակողմանի հմտութեան, մոռցուելու չափ աննշան է։ Ինչ որ հետը բերած էր, վերատին հետը տարաւ։

Քիչ աւելի ուշ, 1948 Փետրուար 17ին, Հալէպի մէջ խաղաղօրէն շիջեցաւ մարդ մը, գիւղացի մը, որ փոթորիկի պէս մըտաւ հայ գրականութեան մէջ եւ իբրեւ մեծատուն իշխեց հոն ամբողջ քառասուն տարի։ Այդ գիւղացին կը կոչուէր Յակոբ Օշական, հայ գրականութեան Մենծ Աղան։

Քառասուն տարի անընդհատ ծառայեց հայ մշակոյթին, իբրեւ անվեհեր պահակ հսկելով անոր սահմաններուն վրայ, տալով իր տուրքը մեր ցեղային պահեստին, մինչեւ Բանին սպասարկու։ Հետը կը բերէր հաստատուն առաքինութիւններ, զորս լքարուն քաշխեց իր ժողովուրդին։ Գրելը կիրք մըն էր իրեն համար։ Ի գին իր կեանքին՝ անվերջ ազնեցաւ։ Այդ ազնուութեան արդիւնքը պատկառելի բեռն է հիմա իր տարիներուն համրանքով հատորներու, որոնք կը մնան ցանուցիր, կորսուելու վտանգին ենթակայ, եթէ հոգածու ձեռք մը չփրկէ զանոնք «գերութեան» իրենց վիճակէն։

Իր ժխտումները ուրացումներ չէին բոլորովին, որովհետեւ «ցամքած աղբիւր» մը չէր իր սիրտը։ Բացարձակ հիացումի մարդը չէր անշուշտ, բայց չէր նաեւ բացարձակ ուրացումի մարդը։ Կը սիրէր ու կը մեծարէր ինչ որ արժէք էր իր աչքին, բայց գիւղացիի բրտութեամբ կը քանդէր ինչ որ ապարժէք էր իր կարծիքով։ Վերապահումներ ունէր, բայց ունէր նաեւ հաստատումներ։ Հաւատաքննիչ մը չէր, ինչպէս կը կարծեն ոմանք անգիտօրէն, բայց խստասիրտ դատաւոր մըն էր, աստուածաշնչական իմաստով։

Օշական ձայն մըն էր, որ արթուն եւ զգաստ կը պահէր իր շրջապատը։ Մտածող մարդ մըն էր, փոխանակ միայն ըզգացող մարդ մը ըլլալու։ Չէր սիրաժէր բարեխառն, գաղջ ընթացիկ ձեւերէն։ Անոնցմէ չէր, որոնք կը վախնան բոլորովին աջ կամ բոլորովին ձախ ըլլալէ եւ կը քալեն եզերքէն, միշտ խոտորելով կամ ընկրկելով, դղջացողի եւ ապաշխարողի ձեւեր առնելով յաճախ։ Ասոր համար է, որ կատաղի հակառակորդներ եւ հակառակութիւններ ստեղծեց իր շուրջ, ինչպէս նաեւ «կատաղի» բարեկամներ եւ բարեկամութիւններ։

Օշական «կոր գիծ»ի գեղեցկութիւնն էր, այսինքն կանոնաւորութիւն մը, գարտուղութիւն մը, գրեթէ բացառութիւն մը։ Չէր կրնար ուղեկից ըլլալ կամ երկւորդի դեր կատարել։ Անոնցմէ էր, որոնք կամ իրենք կը ստեղծեն իրենց «գպրոց»ը եւ կամ «գպրոց»էն դուրս կը մնան միշտ։ Որովհետեւ չեն կրնար իրենց կաղապարէն տարբեր կաղապարի մը մէջ մտնել։ Գրական չեշտուած անհատականութիւն մը ունէր եւ սովորականէն վեր, սովորականէն տարբեր բան մը ըլլալու ձգտում մը։ Իր նշանակէտն էր բացառիկը։ Ասոր համար էր թերեւս որ շատ քիչերը համաձայն էին իրեն, ինչպէս շատ քիչերուն համաձայն էր ինքն ալ։

Ոճ ունեցող մարդն էր Օշական։ Դրոշմ ունեցող մարդ մը։ Իր թերութիւնները կու գային իր դառնութիւններէն։ Մեծագոյն դառնութիւնն էր չհասկցուիլը, ինտրայի բառով՝ չսիրուիլը։ Անտեսուած ըլլալու կասկածը ուղղակի կը տառապեցնէր զինք, թէեւ կը յայտարարէր, թէ իրեն դէմ կատարուած հալածանքներուն արձագանգը ոչ իսկ իր տանը սեմին կրցած էր հասնիլ։

Այս չորս հոգակոյտերը միշտ թարմ են մեզի համար եւ թարմ ալ պիտի մնան։ Անոնց տակ հանգչող մարդիկը ապրուած պատմութիւն մըն էին երէկ, մինչ գրուած պատմութիւն մըն են այսօր։

Նորերուն եւ նորագոյններուն պարտքն է յաճախ կարդալ այդ պատմութիւնը։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱԹԷՕ ՖԱԼՔՈՆԷ

(ԳՈՐՍԻԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

— Այո, Ճանէթթօն պահուըտած էր սա գիմացի յարդի դէզերուն տակ, սակայն փոքրիկ զարմիկս ցոյց տուաւ ինծի անոր թաքստոցը։ Վստահ եղիր որ իմ տեղեկագրիս մէջ քու եւ իր անունը պիտի արձանագրեմ եւ ուղարկեմ ընդհանուր դատախազին։

— Անէծք, մրմնջեց Մաթէօ։

Մօտեցան գինուորներուն։ Ճանէթթօ երկարած էր արդէն պատգարակին վրայ եւ պատրաստ՝ մեկնելու։ Երբ տեսաւ Մաթէօն Կամպայի ընկերակցութեամբ, ժպտաց տարօրինակ ժպիտով մը, եւ յետոյ գլուխը դարձնելով դէպի սեմին, թքաւ ու ըսաւ.

— Մատնիչներու տուն…

Միայն մահը աչքը առած մարդը կրնար մատնիչ անուանել Ֆալքոնէն։ Դաշոյնի լաւ հարուած մը, զոր կրկնելու պէտք պիտի չըլլար, անմիջապէս պիտի դարմանէր անարգանքը։ Այսուհանդերձ, Մաթէօ ուրիշ բան չըրաւ, միայն ձեռքը տարաւ իր ճակտին, նման այն մարդուն որ կը կքի ծանր հարուածի մը տակ…։

×

Ֆորթունաթօ տեսնելով իր՝ հօրը գալը, ներս մտած էր տունէն։ Ձեռքը բռնած կաթով լեցուն բաժ մը, աչքերը գետին սեւեռած, զայն ներկայացուց Ճանէթթոյին։

— Հեռու ինձմէ, գոչեց կալանաւորը ահարկաղղու ձայնով մը։

Ետոյ, դառնալով զինուորներուն, վիրաւորը ըսաւ.

— Ընկեր, ինծի քիչ մը խմելիք տուր…

Զինուորներէն մին անմիջապէս բերաւ ջուրով լեցուն աման մը եւ աւազակը խմեց այն ջուրը որ իրեն կը մատուցանէր մէկը՝ որուն հետ քիչ առաջ հրացանի հարուածներ էր փոխանակած։

Այնուհետեւ խնդրեց որ իր ձեռքերը փոխանակ կռնակին կապելու, կապէին փորին վրայ։

— Կ'ուզեմ հանգիստ կերպով պառկած ըլլալ, աւելցուց։

Փութացին կատարել իր խնդրանքը եւ ապա տասնապետը մեկնումի ազդանշանը տուաւ, ողջոյնի խօսքեր ուղղեց Մաթէօյին որ չպատասխանեց իրեն եւ արագ քայլերով յառաջացաւ դէպի ելքի դուռը։

Բոլորը մեկնած էին։

Տասը վայրկեաններ անցան եւ սակայն Մաթէօ տակաւին բերանը չէր բացած։

Տղեկը մտահոգ աչքերով կը դիտէր մերթ իր մայրը եւ մերթ ալ հայրը, որ հիմա հրացանին կռթնած կը դիտէր իր զաւակը՝ զսպուած զայրոյթով մը։

— Լաւ սկսար, ըսաւ վերջապէս Մաթէօ հանդարտ ձայնով մը, որուն մէջ ահաւոր բան մը կար կարծես։

— Հայր, գոչեց երախան յառաջանալով եւ կարծես ուզելով փարիլ հօրը ծունկերուն։

Սակայն Մաթէօ գոռաց.

— Հեռու ինձմէ։

Տղեկը իսկոյն կանգ առաւ հօրմէն երկու քայլ անդին, անշարժ, ու սկսաւ յուռիկ հեծկլտալ։

Ճուզեբբա մօտեցաւ։ Տեսած էր ժամացոյցին շղթան, որուն մէկ ծայրը Ֆորթունաթոյի շապիկէն դուրս էր կախուած։

— Ո՞վ տուաւ քեզի այս ժամացոյցը, հարցուց մայրը խիստ ձայնով մը։

— Տասնապետ զարմիկս…

Ֆալքոնէ առաւ ժամացոյցը եւ զայն քարի մը զարնելով ջարդուփշուր ըրաւ։

— Կին, աղաղակեց, այս տղան իր ցեղին առաջին մարդն է որ դաւաճանութիւն մը գործեց…

Ֆորթունաթոյի հեծկլտանքները կրկնապատկուեցան, մինչ Ֆալքոնէ իր արծուի ակնարկը միշտ սեւեռած էր անոր վրայ։

Գահ մը ետք, հրացանին կոթը ուժգին գետին զարնելէ ետք զայն նետեց իր ուսին եւ բռնեց «մաքի» տանող ճամբան, պատուիրելով Ֆորթունաթոյի որ հետեւի իրեն։

Տղեկը լուռ ու մունջ հնազանդեցաւ հօրը հրամանին։

Ճուզեբբա վազեց Մաթէօյի ետեւէն եւ բռնելով անոր թեւէն.

— Քու զաւակդ է ան, ըսաւ դողդոջուն ձայնով մը եւ իր սեւ աչքերը յառելով ամուսնոյն աչքերուն, կարծես անոնց մէջ ուզեց կարդալ ինչ որ կ'անցնէր մարդուն հոգիին մէջ։

ՓՐՈՍՓԵՐ ՄԵՐԻՄԷ

(6 Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Համազգայինի Լսարանի նոր շրջանի բացումը կատարուեցաւ Հոկտեմբեր 2ին, Չորեքշաբթի երեկոյ Քառէի սրճարանին վերնայարկը ։

Դասախօսն էր, Անթիլիասի դպրեվանքի տեսուչ Գարեգին վարդապետ Սարգիսեան, նիւթ ունենալով Եկեղեցիին դերը հայ անցեալ մշակոյթին մէջ։

Նախագահ Մ. Գարամեան լսարանը բացուած յայտարարելով ներկայացուց օրուան դասախօսը եւ ուրախալի նկատեց որ Անթիլիասի դպրեվանքը կ'աշխատի պատրաստուած եկեղեցականներ հասցնել որոնց այնքան պէտք ունի Հայաստանեայց Եկեղեցին ։

Դասախօս վարդապետի խօսքերը հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել ։

Գարեգին վարդապետ.— «Ուրախութիւնս կը յայտնեմ որ պայմաններու բերումով հայկական սոյն մթնոլորտին մէջ կը գտնուիմ այս իրիկուն»։

« Դրուած նիւթը այնքան ընդարձակ է, որ ոչ բազմաթիւ լսարաններով, ոչ ալ հատորներով կարելի է վերլուծել »։

« Ինչպէ՞ս ստեղծուած է այն մշակոյթը որ մեր ժողովուրդի գոյութիւնը կ'ապացուցանէ, ի՞նչ է եղած այդ հայկական մշակոյթին զարգացման վրայ ազդեցութիւնը հայ եկեղեցիին »։

« Հայ աշխարհ կոչուած իրականութիւնը, աշխարհագրական մասնիկ մը չէ միայն ոչ ալ քաղաքական սահմանագծումով ճշդուած է ։ Եթէ երբեք կանք իբրեւ հայկական ազգ, այդ կը պարտինք Հայ Մշակոյթին, որու մէջ հայ եկեղեցիին դերը ճշդել պիտի ըլլայ նպատակս»։

«Ինչո՞վ հայ ժողովուրդը իր ուրոյն դիմագիծը ունի եւ ի՞նչ է. բաժինը հայ եկեղեցիին։»

« Երկու ուղղութեամբ պէտք է քննենք այս հարցը։»

« Հայ եկեղեցիի դերը, հայ ժողովուրդի գոյատեւման մէջ, երկրորդ՝ այդ մշակոյթի զարգացմանը մէջ։»

« Հայ մշակոյթը չի սկսիր այն թուականէն երբ գտնուեցաւ գիրը։ Մշակոյթը գիր չէ, մշակոյթը այն է որ ինքզինքը կ'արտայայտէ։ Հայ ժողովուրդը գոյութիւն ունէր Ե. դարէն առաջ ուրեմն գոյութիւն ունէր նաեւ մշակոյթը։ »

« Գիրը մեր մէջ գտնուեցաւ եւ գրականութիւն մշակելու ի վիճակի գտնուեցաւ, Ե. դարուն, ճգնաւորի մը եւ իմաստունի մը աշխատանքով իբր հետեւանք խորունկ հոգեկան տագնապի։ Երբ անոնք կ'երթային Գողթան գաւառը աւետարանը քարոզելու, երկինքէն իջնող անձրեւի նման կը հաւաքուէր ժողովուրդը, բայց խօսքը ազդեցութիւն չէր ըներ անոնց վրայ, միտքը եւ խօսքը գոյութիւն ունէին բայց գիր չկար։ Այդ տառապանքէն ծնաւ հայ գիրը»։

« Լեզուն մշակոյթ չէ։ Եկեղեցին լեզուն ստեղծելով ձեւը տուաւ գոյութիւն ունեցող խորքին, Աստուածաշունչը թարգմանուեցաւ եւ ոսկեդարը կերտուեցաւ։»

« Ի՞նչ կ'արժէ լեզուն երբ ապրումներ չկան։»

« Հոգեկան աշխարհ մը չինուեցաւ հայ ժողովուրդի մէջ Աստուածաշունչի հայերէնի թարգմանութեամբ, հսկայ ժառանգութիւն մը տրուեցաւ հայութեան, որու պատճառով ստեղծուեցան նոր հոգեկան շտեմարաններ։»

« Ոսկեբերան, Գրիգոր Սքանչելագործ, Եւսեբիոս Կեսարացի եւ ուրիշ երեսնեակ մը անուններ որոնցմէ շատերը ծանօթ չեն ձեզի, որոնք սակայն կը կոչուին հայ եկեղեցականներ։ Ասոնցմէ շատերը յունական փիլիսոփայութեան վարիչներ էին, դէմքեր՝ որոնք կարելի է բաղդատել Եւրոպական աշխարհի ամենամեծ իմաստուններուն։»

«Ե. դարը մեզի տուաւ գիրը եւ նոր ըմբռնումներու կայուած մը, որով ձեւը եւ խորքը եկեղեցին ստեղծեց։»

« Յետագայ դարերու մշակոյթի զարգացումը այնքան ընդարձակ է որ, կարելի չէ ճշդել միայն մէկ ուղղութեամբ։ Ի՞նչ ճիւղերով զարգացան հայ մշակոյթը եւ ի՞նչ եղաւ դերը եկեղեցիին։»

Բանաստեղծութիւնը մինչեւ 19րդ դարու կէսերը կ'արտայայտուի առհասարակ « կրօնական ձեւին տակ, անոնք այսօր կը կազմեն մեր եկեղեցիներու մէջ երգուած շարականները։ Անշուշտ յետագային ունեցանք տաղասացներ եւ աւելի վերջ աշուղականը, սակայն ամէնէն իրական արտայայտութիւնները շարականներն են։ Շարականը երաժշտութիւն չէ այլ պէտք է առնել իբր բանաստեղծութիւն։»

« Յունական եւ ասորական շարականները անձամբ բաղդատեցի հայկականին հետ, կրնամ վճռապէս վկայել որ թէեւ հատուածաբար նմանութիւններ կան, բայց երբեք պէտք չէ կասկածիլ թէ անոնց թարգմանութիւնն է մեր հայկականը, այլ զուտ ստեղծագործութիւններ են հայ մատենագիրներու կողմէ գրուած, եւ որ միւսներէն ոչ մէկ կերպով ետ կը մնայ։»

« Ֆելիքս Նէվ, Հայաստան եւ քրիստոնէական մշակոյթը անուն ուսումնասիրութեան մեծագոյն մասը նուիրած է հայ շարականներուն։ »

« Շարականները բնութենէն առնուած տասնեակ տեսակ պատկերներով կը բանայ ակնածելի, խորունկ ու զմայլելի սիրտը Աստուծոյ։ Միթէ հայ ժողովուրդի իսկական կեանքը չէ՞ այս։ Ունինք նաեւ շարականներէն դուրս մնացած բանաստեղծութիւններ, Նարեկացիէ, Շնորհալիէ, եւայլն։»

« Այդ գրականութիւնը զարգացաւ նաեւ ուրիշ ճիւղերով, օրինակ Մանտակունիի ճառերը հսկայ հատոր մը կը կազմեն մեր ժողովուրդի օրուան հաւատալիքներու մասին գրուած։ Ունեցած ենք նաեւ բազմաթիւ մեծութիւններ որոնք կը յիշուին եկեղեցիին մէջ «Ամենայն Սրբոց, ծանօթից եւ անծանօթից։»

« Ագաթանգեղոս այնքան սքանչելիօրէն տուած է կայսերու նահատակութեան պատմութիւնը որ ցնցող տպաւորութիւն կը թողու ։»

Հայկական պատմագրութիւնը ամենաճոխ ձեւով ունինք պատմագիրներու շարքով մը, որ «կուտան մեզի ամբողջ Հայոց պատմութիւնը, Փաւստոս, Ագաթանգեղոս, Եղիշէ, Փարպեցի, Կիրակոս Գանձակեցի. Վարդան պատմիչ եւ ուրիշներ, որոնք թէ անցեալի պատմութիւնը գրի առած են եւ թէ կուտան իրենց շրջանի վկայութիւնները։»

« Այս ամէնուն մէջ մենք կ'ունենանք եկեղեցւոյ ցոլացումը հայ մշակոյթին վըրայ։ »

Ճարտարապետութիւն.— « Հայ տաճարը, իբրեւ իրագործում մը կ'առնեմ եւ կ'ուզեմ տեսնել իբր այդ եւ ոչ թէ օտարներու վկայութեամբ ։»

« Ճշմարտութիւն, պարզութիւն, տոկունութիւն, առանց արժէքաւորումը եղող գծերը։ Իւրաքանչիւր գծի վրայ իմաստ մը կայ որով հայկական կ'ընէ զայն։ Մտածում մը կայ կարծես եւ այդ մտածումը մարմնաւորուած է։ Մէկ խօսքով քարեղէն մարմնացումն է գաղափարին։ Քարերը, գիծերը երբ մտածումով մը գան եւ իրար գտնեն այն ատեն արժէք մը կը ներկայացնեն։ »

Քանդակագործութիւն. — «Հայկական խաչքարերը, կարգ մը եկեղեցիներու վըրայի սքանչելի զարդանկարները, նոյն յստակութիւնը, պարզութիւնը եւ ճշգրտութիւնը ունին, գիծերու գեղծում չկայ ։ »

Մանրանկարչութիւն. — կը բաւէ յիշել Հանգուցեալ Գարեգին կաթողիկոսը, որ այնքան «սքանչելի կերպով ուսումնասիրած էր այդ ճիւղը։ Այդ գոյներու եւ գիծերու մէջ ինչքան հայկական ճարտարապետական թափանցում ուր ամէնէն շեշտուած գոյնը ոսկին է իբր արժէքաւոր մետաղ ։ »

Երաժշտութիւն.— «Մեր դժբախտութիւնը հայկական հին երաժշտութեան չգտնուիլն է, կորուստն է, բայց եղածին մէջ կարելի է գուշակել։ Մանաւանդ եւ նուրբ սիրտը պէտք է որոնէ։ Կարելի չէ չյիշել Կոմիտաս վարդապետը որ այնքան աշխատանք կատարեց այս ուղղութեամբ։ Զուարեանի թաղումին ինքը կ'ուզէ երգել «Ի վերին Երուսաղէմ», այնքան հայկական եւ զգայուն, որ ներկաները պահ մը կը մոռնան Զուարեանը եւ կը տարուին Կոմիտասով ։»

« Այս բոլորէն յետոյ կուգանք այն եզրակացութեան որ հայ մշակոյթի զարգացման մարզին մէջ եւս եկեղեցին իր կարեւոր դերը ունեցած է։»

« Մեր մշակոյթի կազմութեան եւ զարգացման մէջ հայ եկեղեցւոյ դերը գիտելու համար, պէտք է երեւակայել Հայաստան աշխարհը, իր գաւառներով, լեռներով, դաշտերով եւ ներկայութիւնը այն բազմաթիւ վանքերուն որոնք մեր հոգեկան կեանքի պայմանները եւ մեր մշակոյթի կռուանները եղած են։»

«Յիշեմ ձեզի այն վարդապետին պարագան, որուն կմախքը իր վերարկուին մէջ փաթթուած գտնուեցաւ քարայրին մէջ, գրիչը ձեռքին ։»

« Հազարաւոր վանքերու մէջ, հազարաւոր վանականներ կը աքնէին ու կը գրէին ։ Անոնք կը հաւատային թէ մշակոյթի մէջ պէտք է գտնել յաւիտենականութիւնը նոյնիսկ մահուան գնով ։»

« Մշակոյթի վրայ այսպէս շեշտը դնելով, արդեօք հայ եկեղեցին սխալ չէ՞ ըրած։ Փորձած են նաեւ ուրիշ ճամբաներ, եւ յաճախ գրիչին հետ սուրն ալ ունեցած է իր ձեռքին։»

« Մինչեւ հոս մեր կարենալ հասնիլը, մշակոյթին փարած ըլլալնիս եղած է եւ ատոր մէջ դեր կատարած է եկեղեցին ։ Մեր մշակոյթի կեդրոններէն յիշենք Արմաշը եւ Երուսաղէմը իր անցեալով ։»

« Այսօր երբ սփիւռքի մէջ կ'ապրինք, այս մեր ոտքերուն տակ սահող հողին վըրայ տոկուն կռուան դառնալու համար պէտք է փարինք մեր մշակոյթին, որուն մեծ ճարտարապետը եղաւ եկեղեցին։»

« Եթէ մեր Անթիլիասը մշակոյթի գոյութեան չի փարի, իմաստ չունենար ։ Այս եղաւ Հանգուցեալ Գարեգին կաթողիկոսի գործը, կ'ուզէր որ ապրի ճառագայթող ոգին մշակութային կեանքին, այս է նաեւ ներկայ Զարեհ Վեհափառի եւ մեր, նշանաբանը ։»

« Մշակութային որեւէ միութիւն, եկեղեցիին հետ ձեռք ձեռքի տալով կրնայ ծառայել հայ ժողովուրդի գոյութեան շարունակութեան ։»

Եղած հարցումներուն ի պատասխան, դասախօս՝ Գարեգին վարդապետ Անթիլիասի եւ դպրեվանքի մասին տեղեկութիւններ տուաւ մշակութային տեսակէտով ։

Նախագահի փակման խօսքերով վերջ գտաւ այս խիստ շահեկան դասախօսութիւնը ։

Գ. ՊԱՐԹԵՒ

Երկու բարեկամուհիներ կը խօսակցին ·

— Որպէսզի վստահ ըլլամ, թէ մանեակիս մարգարիտները իրական են, պէտք է խածնեմ զանոնք, կ'ըսէ առաջինը ։

— Սիրով, կը պատասխանէ երկրորդը։ Միայն զանոնք խածնելու համար իրական ակռաներ պէտք է ունենաս ։

×

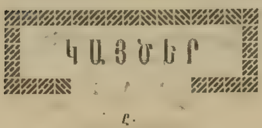
Փրոֆէսէօրը կը հարցնէ բժշկական ուսանողին·

— Ի՞նչ բանէ առաջ կուգայ խլիրդը ։

— Խլիրդը··· խլիրդը··· Գիտէի, պարոն, բայց մոռցայ, կը պատասխանէ ան։

— Մեղք. աշխարհի վրայ միակ մարդն էիր, որ գիտէիր, կը յարէ փրոֆէսէօրը ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

Ը.

ՀԻՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Ի՞նչ էր գաղտնիքը,— այս հարցը սկըսեց տանջել իմ միտքը։

Անցնելով աւելի քան կէս մղոն ճանապարհ, անապատի միջով, մենք հասանք այն տեղը, ուր անյիշելի ժամանակներից մնացել էին հին աւերակներ, որոնց մասին [illegible] պատմել էր ինձ այնքան շատ զարմանալի զրոյցներ։ Փլատակների մէջ մի մինարէթ միայն մնացել էր ամբողջ եւ լուսնեակի լուսով նա աւելի գեղեցիկ էր, քան թէ ցերեկով։ Նրա կապտագոյն մօզաիկները այժմ փայլում էին կախարդիչ հրապոյրներով։ Ինձ երեւում էր, թէ այդ մինարէթը, որպէս մի վիթխարի հսկայ, փառաւոր կերպով վեր բարձրացած փլատակների միջից, լի ոխակալութեամբ՝ սպառնում էր ժամանակներին. «Դուք ոչնչացրիք իմ շրջակայքում բոլորը, ինչ որ ստեղծել էր արհեստը եւ ճարտարութիւնը, բայց ես կը մնամ, դեռ երկար կը մնամ եւ կը պատերազմեմ ձեզ հետ ..»։

Բայց ոչ, այսպիսի մտածութիւններ չէին զբաղեցնում իմ միտքը··· այլ այն րոպէում, երբ հասանք աւերակների մօտ, ինձ տիրեց մի սարսափելի խռովութիւն։ Երեխայութիւնից լսածներս այն հին, խորհրդաւոր աւերակների մասին, մինչ այն աստիճան գրգռել էին իմ անհաւատութիւնը, որ ես լոյս - ցերեկով երբեք չէի համարձակւում մօտենալ նըրանց. իսկ ա՞յժմ, գիշերո՞վ,— դա զարհուրելի յանդգնութիւն էր։ Այդ պատճառով ես իմ մտքում խիստ դժգոհ մնացի Կարօից, երբ նկատեցի, որ ինձ այնտեղ է տանում ։

Մօտենալով մինարէթին, Կարօն շուացրեց։ Մինարէթի միջից պատասխանեցին նոյն զիլ եւ ձգական ձայնով։ Ես խորին անվստահութեամբ ոտք կոխեցի նրա շեմքի վրայ, երբ Կարօն հրաւիրեց ներս մտնել ։

Մինարէթի ներսը լուսաւորուած էր փայտակոյտ խարոյկով, որ վառւում էր յատակի մէջտեղում, տարածելով իր կարմիր - ծիրանի լոյսը խուլ գմբէթների մէջ։ բակի մօտ երկու հոգի միս էին խորովում, որ շարած էր հրացանի սումբաների վրայ. նրանցից ոչ այնքան հեռու դրած էր հաց եւ գինի։ Երեք հոգի եւս, մի կողմ քաշուած, պառկած էին մերկ գետնի վրայ։ Տեսնելով Կարօին, նրանք մօտեցան, եւ հեռանալով դէպի մինարէթի մթին կողմը, սկսեցին անլըսելի ձայնով խօսել։ Այդ տեւեց աւելի քան տասն րոպէ։ Ես մնացի աննկատելի. ոչ ոք ինձ վրայ ուշադրութիւն չէր դարձնում։ Այդ բաւական վիրաւորեց իմ անձնասիրութիւնը։ Ես ոչինչ չհասկացայ նրանց խօսակցութիւնից, միայն ինձ երեւաց, որ Կարօյի հաղորդածը շատ ուրախալի պէտք է լինէր իր ընկերներին, որովհետեւ իսկոյն նկատեցի նրանց դէմքի վրայ մի խորհրդաւոր ուրախութիւն ։ Ես կարծում էի, թէ խօսակցութիւնը իմ մասին էր։

Երբ վերջացրին, նրանցից գլորիկ հասակով, արագաշարժ մէկը դարձաւ դէպի ինձ, եւ չիլ վառվռուն աչքերը ուղղելով իմ երեսին, ասաց.

Օ — հօ՜... դու ո՞րտեղից դուրս ընկար ։

Ինձ խիստ անախորժ երեւաց այդ կոպիտ հարցմունքը եւ ես վրդովմունքից այնքան շփոթուեցայ, որ ոչինչ չգտայ պատասխանելու։ Կարօն, կարծես, այժմ մտաբերեց ինձ եւ իմ փոխարէն պատասխանեց.

— Ձե՞ս ճանաչում, Սաղօ։ Յետոյ դառնալով դէպի միւսներն ասաց.— Ախ, ես մոռացայ ներկայացնել, տեսէք, ինչ լաւ հիւր եմ բերել ձեզ համար ։

Նա ցոյց տուեց իմ վրայ եւ նրա խօսքերից երեւաց, որ գաղտնի խօսակցութիւնը իմ մասին չէր։

— Ես չեմ ասի թէ ով է, շարունակեց Կարօն։ — Տեսնեմ, կը ճանաչէ՞ք ։

— Ես նրան ձուի միջում կը ճանաչէի, խօսեց դարձեալ չիլ աչքերով պատանին, մօտենալով ինձ — Ֆարհատը չէ՞ ։— Քո տունը չքանդուի, Ֆարհատ, ինչքան փոխուել ես դու, ինչ լաւ տղայ ես դարձել ։

Այս լսելով, միւս ընկերը, որ հետաքրքրութեամբ նայում էր իմ վրայ, գըկեց ինձ, եւ ուրախանալով, ասաց ·

— Ախ, Ֆարհատն է, ինչպէս չճանաչեցի ես։

Կարօն ինձ ճանապարհին յայտնել էր, թէ ես կը տեսնեմ իմ երկու ընկերներին՝ Ասլանին եւ Սաղոյին, այդ պատճառով, դժուար չէր ճանաչել, որ ինձ այնքան սիրով գրկող պատանին Ասլանն էր, իսկ միւս չիլ աչքերովը — Սաղօն։ Երկուսն էլ իմ հին աշակերտակիցներն էին, որոնք փախան մեր դպրոցից ճիշդ այն ժամանակ, երբ Կարօն անյայտացաւ ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

թեան տակ դնել արուեստական արգան- եակը ։

Խրուշչեւ յայտարարած է նաեւ թէ միայն արեւմտեան աշխարհն է որ պիտի կրէ նոր պատերազմի մը պատասխանատուութիւնը եւ եթէ այդ պատերազմը տեղի ունենայ, համայնավար աշխարհը յաղթական կ՚ըլլայ ։

Այս Խրուշչեւ բուռն յարձակումներ ըրած է արտաքին նախարար Տըլըսի վըրայ, որուն քաղաքականութիւնը պատճառ կրնայ ստեղծել Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ ։

Խրուշչեւի յայտարարութիւնները անակնկալի բերած չեն ամերիկեան շրջանակները, բայց Տըլըս չեչտած է թէ ապահովման մասին խօսակցութիւն կրնայ տեղի ունենալ միայն ՄԱԿի մէջ եւ ոչ ուրիշ ուրեք ։

ՓԼԵՎԷՆԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ՝ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

Փլեվէն միշտ կը շարունակէ տեսակցութիւնները կառավարութեան նախորդ անդամներուն եւ կուսակցական խմբակցութեանց հետ ։ Երեքշաբթի տեսնուեցաւ նմտական նախարար Կայեարի հետ որ յայտնեց թէ տնտեսական կացութիւնը այնքան ծանրակշիռ չէ ։

Ընկերվարականները եւ ժողովրդական Շարժումի անդամները չորեքշաբթի եւ հինգշաբթի պիտի քննեն Փլեվէնի յայտագիրը եւ վերջնականապէս ճշդեն իրենց դիրքը ։

Ֆրանսական հանրային կարծիքը չատ հաւանական չի գտներ որ նոր թեկնածուն յաջողի ։

×

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ սահմանին վրայ միջադէպ մը պատահած է աղջի օր ։ Դամասկոսի կառավարութիւնը այս առթիւ հրահանգած էր իր արտաքին նախարարին որ այս հարցը դնէ ՄԱԿի ժողովին ։ Սուրիա կը չեչտէ թէ Թուրքերն են նախայարձակը եւ թէ Թուրք զինուորներու քանակը միշտ կը շատնայ Սուրիոյ սահմանին վրայ ։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մարսէյլէն ընկեր Ղազար Տէրտէրեան կը նուիրէ հինգ հարիւր ֆրանք Տիկին Ազատուհի Քիլճեանի մահուան առթիւ, ընկեր Խորէն Ասլանեան՝ հազար ֆրանք Լեւոն Մանուկեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆ. Բ. Նախ. Կամաւոր եւ
Ռազմիկներու Բարեկ. Միութեան
1914 – 1918 1939–1945

Ա. մաս՝ առաւօտ

Այս Կիրակի, Փրատոյի Մայր Եկեղեցին մէջ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր Ս. պատարագ, մասնակցութեամբ Դըպրաց Դասուն եւ «Արմենիա» երգչախումբի ։ Երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար ։

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտի 39րդ տարելիցը, ի ներկայութեան Ֆրանսայի զինուորական եւ քաղաքական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու և Ֆրանս. Ռազ. Ընդհ. Ընկերակցութեանց իրենց դրօշակներով եւ Գերիներու Միութեան ։

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ Զին. Նուագախումբի ։

Կարգապահութեան կը հսկեն Հայ Արենոյշները ։

Կը խօսի Գ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Բ. մաս ժամը 13ին

Կոչունք Ֆրանքեւհայկ. Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրահին մէջ, նախագահութեամբ Գ. ԿԱՍԹՕՆ ՏԷՖԷՐԻ, (երեսփոխան, Մարսէյլի քաղաքապետ) ։

Ներկայ կ՚ըլլան ՔՕԼՕՆԷԼ ՊԷՐԿԱՍ, (նախկին նախարար), Մատամ լա Մարքիզ տը Ֆօրէսթա, Ամիրալ Պավիէօ եւ ուրիշ անձնաւորութիւններ ։

Ճաշագին 1.200 ֆրանք ։

Ճաշի տոմսերու համար դիմել քարտուղարութեան՝ 6, 142 րիւ Փարատի, հեռ. 37. 65–98 ։

Մարսէյլ քաղաք՝ Ե. Պապաիկիանեանի, 28 րիւ տէ Տօմինիքէն, Սէն Ժերոմ՝ Շէհրեանի, Պօմոն՝ Պապուխեանի եւ Եօթնեղբայրեանի, Սէնթ Անթուան՝ Վահանեանի, Պուլվ. Օտտօ՝ Արզումանեանի ։

Գ. մաս, ժամը 16ին

Պարահանդէս, կը նուագէ Ս. Ջէօրէճեան, մէջ ընդ մէջ տեղի կ՚ունենան անակնկալներ, արտասանութիւններ եւն. ։

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, եկեղեցւոյս Օծման 53րդ տարեդարձին առթիւ, եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցաշէն եւ մեծ բարերար Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներուն համար ։

Պատարագի ընթացքին հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի անմահն Կոմիտաս վարդապետի մահուան 22րդ տարեդարձին, ինչպէս նաեւ հոգելոյս սրբազան հօր Տէր Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի մահուան 6րդ տարեդարձին առթիւ ։

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Հայրապետական Պատուիրակ Տ. Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան ։

Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն ։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդը ի գիտութիւն յարգոյ հասարակութեան կուգայ յայտարարելու որ հոկտեմբեր 3էն սկսեալ վերաբացուած է Թաղիս Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ, մայրենի լեզուի ուսուցման դասընթացքները, ամէն հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30էն մինչեւ 4 ։

Ուսուցչուհի Տիկին Մանուշ Շահմիրեան ։ Այս առթիւ Թաղականութիւնը կոչ կ՚ուղղէ Թաղիս եւ շրջաններու բոլոր ծնողքներուն անխտիր, որ բարեհաճին փութալ արձանագրելու իրենց զաւակները ամէն հինգշաբթի եւ կիրակի օրերը եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ ։

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն ։

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 9.15ին, Սալ Մազընօ, Մարսէյլ ։

ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

« Զորրորդ պտոյտ հայ գրականութեան պարտէզին մէջ » ։

Երեկոյթը կը սկսի ճիշդ 9.15ին եւ կը վերջանայ 11.30ին ։ Կը խնդրուի ուշադրութեամբ չխանգարել զայն ։

Մուտք 300 եւ 200 Ֆրանք ։

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Ռոնի – Սու – Պուայի Մշակութային եւ Իրերօգնութեան Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը ։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ ճիշդ ժամուն ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայերուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ ։

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957 ։
Գին՝ 1100 Ֆրանք ։
Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ ։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ 27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 9 Մարտ 1958, կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1958
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ
(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԴԱՇՆԱԿԻ ԵՒ ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ (SOLFÈGE) ԴԱՍԵՐ

Ինչպէս եւ ընկերակցութիւն

ACCOMPAGNEMENT

ՕՐ. ՃԱՆՊԱԶ

Դիմել՝

La résidence, Sceaux, Seine

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Կ. Ափրիկեան տրամադիր է երաժշտութեան դասեր տալու, երգի, դաշնակի, սօլֆէժի, հարմօնիի, քօնթրըփուէնի, եւայլն ։

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել ԴՈՊ. 31.53, ժամը 14էն 17.30 ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր Կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ՚ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը կը ծանուցանէ որ երեկոյեան դասախօսութիւններ սկսած են Հոկտ. 2էն սկսեալ (Չորեքշաբթի իրիկունները ժամը 9–10, Համօ Օհանջանեան ակումբը) ։ Դասախօս Գ. Կ. Տէրմոյեան ։ Գաղութիս երկսեռ երիտասարդութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս կարեւոր դասախօսութեանց շարքին ։

ԽՆՋՈՅՔ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք-պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին Ահարոնեան ակումբին մէջ, մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդական խումբերուն ։

Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Նոր Սերունդի գրասենեակը բաց է ամէն շաբաթ օր, ժամը 15էն 19, 17 րիւ Պլէօ ։

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Երիտ. Եկեղեցաշէն Միութեան շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ։

Գ. Գ. Ալիքսանեան, Գրիգորեան, Պալապանեան, Սանոյեան, Թեւանեան, Մուրատեան, Աճէմեան եղբայրներ, Զաթալեան տասը հազարական ֆրանք ։

Գ. Գ. Ղազարոսեան, Պալիկեան, Տափուտեան, Գապանճեան, Սամուէլեան, Ագապեան եղբայրներ, Տիկիններ Ապուլեան, Խաչատուրեան հինգ հազարական ֆրանք

Գ. Մալեան Յովհաննէս, 3000 ֆրանք, Գ. Գ. Պօղոսեան, Խաչիկեան, Հարութեան, Աթապէկեան, Սարգիսեան, Կամկամեան երկու հազարական ֆրանք ։

Գ. Մինասեան 1500 ֆրանք ։

Տօքթ. Ա. Պօղոսեան, Փափազեան եղբայրներ, Զարոյեան, Դինկէրեան, Իփնոյեան, Գարայեան, Գուստիգեան, Բաթուլ, Տօքթ. Ճինճեան Արամ, Արապեան, Փափազեան Նուրհան, Յմն, Արսլանեան, Տիկին Ներսոյեան հազարական ֆրանք ։

Գ. Փափազեան Սիմոն 700 ֆրանք ։

Գ. Թաղէօրեան չորս հազար ֆրանք ։

Գ. Գ. Տէօվլէթեան, Փքինեան, Եսայեան, Գէպեան, Երքիքեան, Դերձակեան, Ճան Գարայեան 500ական ֆրանք ։

Գ. Գ. Րէխեան, Վէմեան Գեղամ երկու հարիւրական ֆրանք ։

Մէդօն Ասքօթ 25 հազար ֆրանք ։

Գ. Հաչէրեան Ստեփան 20.000 ֆրանք ։

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Շավիլի Երիտ. Եկեղեցաշէն Յանձնախումբի կողմէ ։

10 Նոյեմբեր Շավիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ ։ Նկատի ունենալ այս թուականը ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, ընկեր Մալխասեանի բնակարանը, 21 Սանթիէ տը Ռու, Պանեէօ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Մ– Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի այս շաբաթ օր, ժամը 21ին, դըպրոցի սրահին մէջ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները ու հայրենակիցները այս շաբաթ, ժամը 21ին, Գ. Սիմոնեանի սրճարանը ։ Օրակարգ՝ Պատգամ. ժողովի զեկոյց եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին ։

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ։

Տեղի կ՚ունենայ 12 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրէ Միյէ չքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլգուռ ։

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ ։

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ ։

Կը հրաւիրենք Լիոնահայ հասարակութիւնը անխտիր, քաջալերելու մեր այս ձեռնարկը որուն հասոյթով պիտի կարենանք Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին մէջ՝ հարիւրաւոր մանուկներու ոչ թէ միայն մաքուր օդ՝ այլ եւ անոնց՝ գէթ տարին մէկ անգամ հայկական մթնոլորտի մը մէջ տոհմային դաստիարակութիւն մը ապահովել ։

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միութիւնը «Արծւերոյնի» հերոսամարտին 37րդ տարեդարձը կը տօնէ Կիրակի (13 Հոկտեմբեր) ։ Լիոնէն Թորգոմ քհնյ. Փօսթիքեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ութ հազար նահատակներու յիշատակին եւ պիտի քարոզէ ։ Նաեւ աւանդական հոգեճաշ նահատակներու հոգւոյն ։ Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Անդրէասեան Գէորգ, Երեւան ծնած 1922ին, հօրը անունը՝ Մանուկ, մօրը անունը՝ Շուշան, քոյրը՝ Մարալ ։ Կը կարծուի թէ ամուսնացած է եւ Փարիզ կը բնակի ։ Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել խմբագրութեան ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐ

Դպրոցասէրի առտնին գործերուն համար աշխատաւորուհի մը ։ Դիմել ամէն օր 1. Պուլվար Տիւ Նոր ։ Փանթէնէն տանիլ 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնոփ-Փավիյեօն ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ՝ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 27 Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

GEORGE V-ի չքեղ սրահներուն մէջ

Ձանազան աքքրաքսիօններ

Մուտք 500 ֆրանք

Deux Orchestres — Cotillons

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները

Հեռաձայնելով միութեան գրասենեակը

PRO. 77.73

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15969 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — VENDREDI 11 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8016 — 33e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3817

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Վ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Երէկ հրատարակեցինք Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ամերիկահայ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովին 1957 Փետրուար 24 թուակիր դիմումը Կիլիկիոյ կաթողիկոսին եւ Զարեհ Ա.-ի պատասխանը՝ տպուած «Հայրենիք» օրաթերթի 6 Հոկտ.-ի թիւին մէջ :

Ուրեմն ամերիկահայ ազգային թեմը, որ չէ ճանչցուած էջմիածնի կողմէ՝ կը միանայ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան :

Միացման մանրամասնութիւնները ճշդելու համար շուտով Ամերիկա կ'երթայ Զարեհ կաթողիկոսի լիազօր պատուիրակը՝ Խորէն արք. Բարոյեան :

Ամերիկահայ Ազգային Երեսփոխանական ժողովը իր այս վճռական կարգադրութեամբ վերջ կուտայ այն անբնական վիճակին, որուն ենթարկուած էին Ամերիկայի մեր հարիւր հազար հայրենակիցները՝ իրենց երեք տասնեակ եկեղեցիներով :

Գրեթէ քառորդ դար անցած է 1933 Սեպտեմբեր երեքէն ի վեր, երբ Ամերիկայի Հայ Առաքելական Եկեղեցին երկու մասի բաժնուեցաւ :

Ամերիկահայ երեսփ. ժողովի փոքրամասնութիւնը՝ բաղկացած հակադաշնակցական տարրերէ՝ Նիւ Եորքի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ ժողովասրահէն հեռանալով «Մարթինիք» պանդոկին մէջ ընտրեց անջատ Կեդր. Վարչութիւն մը, մինչ մեծամասնութիւնը շարունակելով ժողովը՝ բստ Սահմանադրութեան ընտրած էր օրինաւոր Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը :

Էջմիածնայ Մայր Աթոռը փոխանակ ճանչնալու այս վերջինը, որ կը ներկայացնէր մեծամասնութեան ձայնը, ճանչցաւ «Մարթինիք»ի հերձուածող փոքրամասնութիւնը: Ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս այս անգամ ալ նոյն Մայր Աթոռը փոխանակ ճանչնալու Զարեհ Ա. կաթողիկոսը, որ ընտրուեցաւ բստ Սահմանադրութեան եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կանոնագրին ու մեծամասնութեան ձայնով՝ կը շարունակէ ճանչնալ Խադ արք.-ը իբրեւ տեղապահ եւ «հերձուած» կը տեսնէ «Անթիլիասի աթոռին վրայ» :

Էջմիածնի այն ատենուան կարգադրութեան հետեւանքն այն եղաւ, որ ամերիկահայ թեմը երկուքի բաժնուեցաւ :

Քառորդ դարէ ի վեր «Ամերիկահայ ազգային թեմը»՝ յանուն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ միասնականութեան՝ քանիցս դիմեց էջմիածին, որպէսզի վերջ տրուի այդ անբնական վիճակին եւ համերաշխութիւն ստեղծուի կողմերուն միջեւ :

Փորձեր կատարուեցան Գարեգին արք. Յովսէփեանի առաջնորդութեան օրով : Հակառակ ջիջումներու, բանակցութիւնները ոչ մէկ արդիւնքի յանգեցան :

Նոյն փորձերը կրկնուեցան՝ երբ Ամերիկայի Հայոց առաջնորդն էր Տիրան Եպիսկ. Ներսոյեան: Դարձեալ ապարդիւն:

Ակներեւ էր, որ «էջմիածնականներ»ը չէին ուզեր վերականգնել միասնականութիւնը: Իրենց այս ձգտումին ուժ կուտար Մայր Աթոռը :

Համերաշխութեան բոլոր փորձերը ի դերեւ ելան :

Վազգէն Ա. արտասահման եկաւ 1956-ին: Իր առաջին գործը պէտք է ըլլար այցելութիւն տալ էջմիածնի թեմերուն: Ու ամէնէն առաջ Ամերիկա, ուր երկու հարիւր հազար հայութիւնը պառակտեալ վիճակի մէջ կը մնար 1933էն ի վեր: Ինք միայն կրնար իր բարձր հեղինակութեամբ համերաշխութիւն ստեղծել երկու հատուածներուն միջեւ :

Սակայն Ամերիկա չգնաց : Գնաց Լիբանան, որ էջմիածնի թեմ չէր :

Արդիւնքը մէջտեղն է :

Սուրիա - Լիբանանի մէջ ստեղծուեցաւ երկրորդ Ամերիկա մը :

Ամերիկահայ Ազգ. Թեմի դիմումները արձագանգ չգտան էջմիածնի մէջ:

Ի վերջոյ պատահեցաւ անխուսափելին :

Ո՞վ է պատասխանատուն :

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԼԵՎԷՆՆ ԱԼ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Փլեվէն որ միայն հինգշաբթի պիտի պատասխանէր նախագահին առաջարկին, չորեքշաբթի գիշեր արդէն հաղորդեց իր մերժումը :

Մինչ Ընկերվարականները ընդունած էին իրենց մասնակցութիւնը բերել, ճշդելէ ետք քանի մը կէտեր, Արմատականները 17ի դէմ 22 ձայնով կը մերժէին իրենց մասնակցութիւնը :

Անզգալի էր արմատականներու այս նոյթը եթէ նկատենք մանաւանդ որ հաստատուած է որ անոնք բոլորովին մերժած են կառավարութեան մաս կազմել երբ իրենց նման առաջարկ կ'ըլլայ :

Քատիյաք կոմիտէի ժողովին. (արմատականներու քաղաքական գիւանը եւ երեսփոխանները) երկար ճառ մը խօսեցաւ Մենտէս - Ֆրանս: Նախկին վարչապետին համար կային երեք գլխաւոր կէտեր.— Հիւսիսային Ափրիկէ, տնտեսական եւ ելմտական քաղաքականութիւն եւ սահմանադրութեան բարեփոխում : Ափրիկէի համար, Մենտէս - Ֆրանս մասնաւոր կարեւորութիւն կուտայ Թունուզեան առաջարկին՝ Ֆրանքօ-հիւսիսային ափրիկեան դաշնակցութիւն մը :

Մենտէս - Ֆրանս այսպ ծանրացաւ տնտեսական կացութեան վրայ եւ սահմանադրութեան բարեփոխման :

Առանց անդրադառնալու Արմատականներուն որոշումին, Ընկերվարականները տեղին, շնորհիւ Մոլէի նպաստաւոր դիրք կը փակէին Փլեվէնի հանդէպ: Նոյն դիրքը կը փնտռէին անջատուած Արմատականները (Քէօյ - Մորիս խմբակ) :

Անմիջապէս որ Փլեվէն իմացաւ Արմատականներու մերժումը, ներկայացաւ Նախագահ Քոթիին յայտնելու համար իր հրաժարականը :

Փլեվէն այսպ բրաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը . «Յայտնեցի Հանրապետութեան Նախագահին թէ հրաժարեցայ մեծամասնութիւնով մը կառավարութիւն կազմելէ» :

Հինգշաբթի օր Նախագահ Քոթի վերսկսաւ իր տեսակցութիւնները, նախ ընդունելով Հանրապետութեան Խորհուրդին եւ Ազգ. Ժողովին Նախագահները : Հաւանական թեկնածու կը նկատուէին Ռ. Շուման եւ Ֆլիմլէն, (Ժող. Շարժում) : Կը կարծուի նաեւ թէ եթէ այս երկուքն ալ չյաջողին, Նախագահ Քոթի վերստին պիտի դիմէ Կի Մոլէի

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Ինչպէս ամէն չորեքշաբթի, անցեալ օր նախագահ Այզընհաուըր կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ որոնք սովորականէն աւելի նշանակութիւն ստացան խորհրդային արբանեակին երեւումին պատճառով :

Նախագահը յայտնեց թէ Ամերիկան ալ յառաջիկայ Դեկտեմբերին պիտի մէջտեղ հանէ արուեստական արբանեակ մը :

Այզընհաուըր մերժեց նաեւ ուղղակի բանակցութիւններ վարել Խ. Միութեան հետ: Նախագահը հերքեց նաեւ Խրուշչեւի յայտարարութեանց այն մասը որուն համաձայն եթէ Տըլըսը չըլլար, ինք անցեալ տարի պիտի ընդունէր Ժուկովի հետ տեսակցութիւն մը:

Խրուշչեւ այս խորհրդածութիւնները ըրած էր իր տեսակցութեան երկրորդ մասին մէջ, որ հրատարակուեցաւ անցեալ օր Նիւ Եորք Թայմզի մէջ.

Նախագահ Այզընհաուըր չեշտեց նաեւ թէ ինք յարմար չի նկատեր մարէշալ Ժուկովի այցելութիւնը Ամերիկա, նկատելով մանաւանդ որ նման այցելութիւն մը կրնայ վնասել Ամերիկայի եւ Ատլանտեան Դաշինքի միւս անդամներուն յարաբերութեանց :

Օր Օրին

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՄԸՆ ԱԼ ԱՅ

■

Հոկտեմբեր մտանք: Դպրոցականներէն վերջ հանդէսներուն ալ տարեմուտն է : Վաղը միւս օր անոնք իրար պիտի հրմշտըկեն, Փարիզ թէ գաւառ եւ կիրակի պիտի փնտռեն սրահ գտնելու եւ իրար չխաչաձեւելու համար: Կան որ վեց ամիս վերջը ըլլալիքը այս օրուընէ կը յայտարարեն արդէն. «նկատի ունենալով» մը:

Այսքանը դէպքերու սովորական ընթացքն է. բայց կան բաներ որ պէտք են փոխուին տարուէ տարի. քանի կը հինանայ գաղութը :

Զենք կրնար արդարանալ շատ մը անխղճութիւններով, երեսուն տարի վերջն ալ երբ կ'իրագործենք բնական յառաջդիմութեամբ մը շարք մը տեղական սովորութիւններ :

Մեր հանդէսները կարելի է երկու դասակարգի բաժնել: Անոնք որ ժողովրդական են. եւ անոնք որ փայլուն սրահներու մէջ կը տրուին այսպէս ըսած «Շիք» հասարակութեան մը համար :

Երկու տեսակն ալ ունին քննադատելի կողմեր, որոնց վրայ պէտք է հրաւիրել կազմակերպողներու ուշադրութիւնը :

Առաջինները հոգ չեն տանիր իրենց յայտագրին, ապաւինած «ժողովուրդին» եռեւ: Իրենց գեղարուեստական բաժինը անխնամ եւ պատահական՝ չարդարանար «հայկական է, պատուական է» ասացուածքով :

Տարուէ տարի մեր գեղարուեստական ուժերը կ'աւելնան, հանրութեան ճաշակը կը յառաջդիմէ. պէտք է ուշադիր ըլլալ օգտուելու առաջիններէն, գոհացում տալու համար երկրորդին: Անխնամ պատրաստութիւն մը եւ շատ մտերմիկ ձեւեր կ'ազդեն հանդիսատեսին վրայ :

Գալով երկրորդ տեսակին. ասոնք ալ միւս ծայրը: Ինչ որ հայկական է խառնելի է: Կարծես կը պակսին ֆրանսական միջավայրեր զուարճանալու համար. մեր հանդէսները կը խեղդեն այնպիսի թիւերով եւ այնպիսի առասպելական գիներ ծախսելով, որ կը վրդովէ գիտակից հասարակութիւնը :

Այս քանի մը սրտցաւ դիտողութիւնները մեր կողմէ եղանակին բացման առթիւ, մեր հանդէսներու կազմակերպիչներու ուշադրութեան :

ՆՈՃԻ

⁒

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ՝ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

Զօրավար Ֆրանքօ Լաքօմպրէայի (ըՍպանիա) [illegible] բազմաթիւ արտասանած իր ճառին մէջ հետեւեալը յայտարարած է ռուսական վերջին գիւտին մասին.—

«Զենք կրնար ուրանալ այն քաղաքական կարեւորութիւնը զոր կ'ընծայէ այս գիւտը այն ժողովուրդին, ով որ ալ ըլլայ ան, որ առաջին անգամ յաջողած է արձակել արուեստական արբանեակ մը : Ասիկա երբեք պիտի չկարողանար իրականանալ Նախկին Ռուսաստանի մէջ : Պիտի յաջողէր միայն այժմու Ռուսաստանին մէջ: Մեծ գործերը իրենց յաջողութեան համար կը պահանջեն քաղաքական միութիւն եւ կարգապահութիւն :

«Ուրիշ երեւոյթ մը որ կ'ուզեմ ընդգծել, ատիկա գործին ԹԻՄԱՅԻՆ կողմն է: Կարելի չէ գիտական նուաճումներ ձեռք բերել առանց խմճմիտ պատրաստութեանց եւ առանց հաւաքական ոգիի : Պէտք է բոլորս զուգորդել մտային կարողութիւնները, ղեկավարել պրպտումները եւ առաջնորդել երիտասարդութիւնը դէպի զարգացում: Հարկ է ունենալ մէկ ղեկավարութիւն, առանց ընդդիմութեան, դիմագրաւելու համար բոլոր դժուարութիւնները :

Մամուլին բրած իր մէկ յայտարարութեան ընթացքին, մառեշալ Թիթօ ըսած է .—

«Այս գիւտը կը ներկայացնէ յաղթանակ մը խորհրդային գիտութեան համար եւ պիտի ունենայ մեծ նշանակութիւն՝ միջմոլորակային անհունը նուաճելու համար տեղի ունենալիք ապագայ պրպտումներուն համար: Գիտական տեսակէտով, այս գիւտը կը ներկայանայ իբրեւ գիտական մտքի ամենամեծ նուաճումը մեր օրերուն մէջ: Այս գիւտը, հիւլէական ջրածնի ռումբէն յետոյ, ցոյց կուտայ թէ այսօր այլեւս կարելի չէ հաւատալ որ պատերազմը հաւանական է եւ թէ մարդկութիւնը ահաւոր աղէտի մը զոհ պիտի դառնայ: Ես կը խորհիմ թէ, այլեւս կրնանք հաւատալ թէ այսօր պատերազմ մը անկարելի է, եւ թէ մարդկային հանճարին յղացումները այլեւս պէտք է օգտագործել միայն ու միայն խաղաղասէր նպատակներու եւ մարդկութեան բարօրութեան ի նպաստ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՍԻԱԿԱՆ ԿՐԻՓԻ աւերները կը շարունակուին Ֆրանսայի մէջ, բազմաթիւ դպրոցներ եւ լիսէներ փակուեցան: Բժշկական շրջանակները կ'ապահովեն թէ մօտ ատենէն պատրաստ պիտի ըլլայ պատուաստը :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ կռիւները կը շարունակուին: 51 ապստամբներ սպաննուեցան եւ 13 վիրաւորուեցան վերջին 24 ժամուան ընթացքին :

ՍԻՐԻՏ ԹԱԳԱՒՈՐԸ հինգշաբթի օր Պէյրութ հասաւ Համարաբական Խաղերու բացումին առթիւ :

ՍԱՆ - ՄԱՐԻՆՈՅԻ փոքրիկ հանրապետութեան մէջ կացութիւնը կը ծանրանայ: Առժամեայ կառավարութիւնը պահանջած էր որ համայնավար 29 խորհրդականները հրաժարին, ինչ որ պատճառ դարձաւ նոր բարդութիւններու :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ հինգերորդ ընդծովեան «Սարկօ» Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ ծով ձգուեցաւ անցեալ օր :

ՓԵՇՏԱՅԻ Պատժական Ատեանը, մէկէն երեք տարի բանտարկութեան դատապարտեց չորս երիտասարդ գրողներ իրենց «հակայեղափոխական» գործունէութեանց համար:

ՄԵԾ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ տեղի ունեցան Ալժէրի մէջ, եւ կեանքը անշարժութեան դատապարտուած է: Հինգ մեռեալ կը հաշուեն եւ հարիւր միլիոնի վնաս :

ԹԻԹՕ եւ Ժուկով կը շարունակեն իրենց խօսակցութիւնները :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտեմբեր 9).— Ձոյլ ոսկի 5[illegible]400, Նափոլէոն 3810, զուիցր. 3620, անգլ. 4570, քսան տոլարնոց 18.280, թղթադրամ (ամերիկեան) տոլար 446, սթերլին 1150, զուիցր. 106.25, պելճ. 8.65, լիր 0.70:

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՆՑ
ԽՈՒԺԱՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Այս տարի եւս, գաղթահայութենէն շատերը օգտուեցան դէպի Խ· Հայաստան կազմակերպուած հաւաքական այցելութեան հնարաւորութենէն :

Ստալինի անհետացումէն ետք սկսուած այս շարժումը՝ հետզհետէ կը ծաւալի :

Հայրենակարօտ տարագիր հայութիւնը, անդիմադրելի պահանջն ունի տեսնելու իր փոքրիկ հայրենիքը, շնչելու անոր կենսատու օդը, համբուրելու իր նուիրական հողն ու սրբութիւնները :

Շատերը, որոնք հարազատներ եւ բարեկամներ ունին երկրին մէջ, կրկնակի պահանջը կը զգան տեսնելու նաեւ իրենց սիրելիները եւ օգնութեան հասնելու անոնց բարոյապէս թէ նիւթապէս :

Մեր ներկայ պայմաններուն մէջ, գոյութիւն ունեցող այս հոգեվիճակը, եթէ անվիճելի ապացոյց մըն է մեր ժողովուրդի հայրենասիրական առողջ զգացմունքին, կը հանդիսանայ կարեւոր ազդակ մը միաժամանակ՝ ամրապնդելու համար կապը հայրենիքի եւ գաղթաշխարհի միջեւ :

Խականը այս պարագային այն է սակայն, որ պահպանուի մեր ժողովուրդի այս հոգեվիճակը: Ու սակայն ոչ միայն խօսքով, այլ եւ գործով:

Խ· Հայաստանէն վերջերս վերադարձողներէն առացուած մեր տպաւորութիւնները դժբախտաբար, մտահոգիչ են այս տեսակէտէն:

Խանդավառութեամբ եւ ջերմ զգացմունքներով հայրենիքի այցի գացողները՝ վերադարձան յուսալքուած եւ ծանր տպաւորութիւններով :

Մենք տրամադիր չենք ոչ արձագանգ տալու իրենց բոլոր պատմութիւններուն, եւ ոչ ալ բաժնել անոնց բոլոր տեսակէտները:

Կարեւորը մեզի համար այն աղաղակող փաստն է, որ վերադարձողները գրեթէ առանց բացառութեան, անէծք կը թափեն Ներգաղթ կազմակերպողներու գլխին :

Ինչո՞վ բացատրել այս իրողութիւնը, մանաւանդ հիմա, երբ արդէն տասնեակ տարիներ մը սահած են վերջին Ներգաղթի օրերէն: Երբ համաձայն մեր երկրի անունով խօսող «սովետասէր»ներու վկայութեան, հայրենիքի կացութիւնը, քաղաքականապէս թէ տնտեսապէս «կը բարելաւուի արտակարգ թափով», ժողովուրդը՝ տեղացի թէ գաղթաշխարհէն ներգաղթող, «կ'ապրի գոհ եւ երջանիկ»: Երբ, «բնակարանային տագնապը վերջացած է, շնորհիւ նոր կառուցումներուն» եւ վերջապէս, երբ ամէն մէկը իր «ապահովուած գործն ունի», կ'աշխատին բոլորը «գոհունակութեամբ եւ խանդավառութեամբ» եւ «լայնօրէն կ'օգտուին վաճառատուններու ամէն տեսակի հարուստ եւ ճոխ ապրանքներու ընձան հնարաւորութիւններէն»:

Երեւան այցելողները, դժբախտաբար, շատ քիչ բան տեսան վերը յիշուած եւ դեռ այնքան ուրիշ շողշողուն նկարագրութիւններէն, որոնք տեւապէս միակ զարդը կը կազմեն գաղթաշխարհի «սովետասէր» թերթերուն:

Անոնք· հայրենիքէն եկողները, վրդովուած եւ յուսալքուած են մասնաւորապէս, տեսնելով եւ հաստատելով այնպիսի իրողութիւններ, որոնք տեւապէս քօղարկուած են իրենցմէ :

«Ինչ որ գրած էք տասնեակ տարիներէ ի վեր, շատ քիչ է եւ հազիւ նուազագոյն պատկերը կուտայ մեր երկրի եւ ժողովուրդի ապրած տագնապներուն»: Խ· Հայաստանի իրաւակարգով խանդավառ, համեստ եւ անկաշառ հայրենիք այցելող ծանօթ «սովետասէր»ի մը այս յայտարարութիւնը՝ չափազանց խօսուն է :

Ըսինք թէ, մենք չենք ուզեր թուղթին յանձնել մեր բոլոր լսածները: Եւ ասիկա ոչ այն պատճառով, որ մենք անտարբեր ենք մեր երկրին մէջ գոյութիւնն ունեցող տխուր եւ ցաւալի իրողութիւններու վերաբերմամբ, այլ պարզապէս այն պատճառով, որ մեզի համար նորութիւններ չկան կրկնուած պատմութիւններու մէջ :

Մեզի անծանօթ չեն մեր ժողովուրդի կեանքի պայմանները՝ իր գրեթէ բոլոր մանրամասնութիւններուն մէջ :

Հակառակ ամէն տեսակի, «սովետասէր»ներու եւ Խ· Հայաստանի մեծ ու փոքր պաշտօնական ներկայացուցիչներու շողշողուն հաւաստիացումներուն, անժխտելի փաստ է, որ մեր երկրի «բնակարանային հարուածային շինարարութիւններ» հայ աշխատաւորը դուրս չբերաւ «խարխլած եւ ախոռանման» բնակարաններէն: Որ Երեւանի մէջ կառուցուած շքեղ շէնքերէն կ'օգտուին միայն խորհրդային իրաւակարգի ստեղծած նոր արտօնեալները, (կուսակցական եւ պետական բարձր պաշտօնէութիւն, զինուորականներ, արհեստագէտներ եւն·) եւ արտասահմանէն այցելող զբօսաշրջիկներն ու պատգամաւորները :

Ճիշդ է նոյնպէս, որ այս վերջինները կը գտնեն համեմատաբար ճոխ եւ հարուստ խանութներ: Կրնան օգտուիլ անոնց որեւէ դժուարութեան՝ համաձայն իրենց քսակի կարողութեան :

Բայց տեղացի՞ն, այն աշխատաւորը, որու քրտինքով եւ աշխատանքով «կը բարգաւաճի սոցիալիստական տնտեսութիւնը» դժբախտաբար, դատապարտուած է խոյս տալ գայթակղեցուցիչ այդ բոլոր խանութներէն, աւելի տխրութեամբ մարսել կարենալու իրեն սահմանուած սեւ հացն ու գետնախնձորը :

Մենք չենք զարմանար անգամ, երբ կը խօսուի գողութեան, զեղծարարութեան եւ նման դատապարտելի երեւոյթներու վրայ, որ դժբախտաբար կը ծաւալին շարունակաբար՝ մեծ եւ փոքր գործարաններէն սկսած մինչեւ պաշտօնատուններ :

Չենք զարմանար, որովհետեւ, մարդկային այս կարգի տկարութիւնները, ընդհանրապէս, ծնունդ կ'առնեն եւ կը տարածուին տնտեսական ծանր պայմաններէն եւ ընկերային անարդար կարգերէն :

Մեր այս յիշումը կը հարկադրէ մեզի փաստը արձանագրել, եզրակացութիւնը ձգելով անոնց, որոնք անտեսելով իրականութիւնը, գիտակցաբար կը փորձեն Հայաստանի աշխատաւոր ժողովուրդի պայմանները համեմատութեան դնել Ֆրանսահայութեան հետ ...

Հարկ չկայ խորացնելու այս տխուր պատկերը:

Չենք ուզեր խնդրոյ առարկայ դարձնել, Խ· Հայաստանէն դէչ տպաւորութիւններով վերադարձողներու հայրենասիրութիւնը :

Յանցաւորն եւ մեղաւորը այս պատմութեան մէջ իրենք չեն, եւ ոչ իսկ Հայաստանի անվիճելի համայնավար իշխանաւորները, այլ գաղթաշխարհի մէջ տուն տեղ եղած այն թեթեւ եւ անբարեխիղճ մունետիկները, որոնք Կարմիր Աստղի շողշողուն փայլէն հմայուած– կ'անտեսեն մեր երկրի իրականութիւնը եւ մեր ժողովուրդի դժուարութիւնները :

Հայրենիքը սուտ եւ կեղծ խուժանավարութեամբ չստեղծուիր, իսկ հայրենասիրութի՞նը, աւելի քան երբեք :

ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ
ՆՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Խ· Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդր· Կոմիտէն եւ Նախարարաց Խորհուրդը զեկոյց մը հրատարակեցին, ցարդ կիրարկուած հնգամեայ ծրագիրը փոխելով՝ եօթնամեայի: Այս մասին խորհրդային հարցերու մասնագէտ Անտրէ Փիէր շահեկան յօդուած մը գրած է· ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը :

Հնգամեայ ծրագիրը եօթնամեայի վերածելու Մոսկուայի որոշումով Խ· Միութեան հնգամեայ ծրագրի դրութիւնը վերջնականապէս կը լքուի՞, թէ պարզապէս կ'ընդլայնուի, ծրագիր մը, որ այս տարուընէ սկսեալ անկարող է արդէն իրականացնելու համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին նախատեսած արամները: Սեպտեմբեր 25ի պաշտօնական զեկոյցը համր կը մնայ այս ուղղութեամբ: Ինչ որ ալ ըլլայ, այնպէս կը թուի, թէ 1965էն ետք դժուար պիտի ըլլայ վերադառնալ աւանդական հնգամեակի դրութեան :

Ծանօթ է, որ տնտեսական ծրագրային դրութիւնը հաստատուեցաւ Ստալինի կողմէ, 1928ին, այն ատեն՝ երբ հաշուեյարդարի ենթարկուած էին արդէն Թրոցքի եւ իր գլխաւոր հակառակորդները, աջ թէ ձախ. Ստալին ինքզինք կը նկատէր կուսակցութեան ու երկրին միակ տէրը: Գործադրութեան դրաւ «ընկերվարութեան իրականացումը՝ միայն մէկ երկրի մէջ» բացատրութեամբ ծանօթ իր տեսութիւնը եւ նետուեցաւ երկիրը ճարտարարուեստականացնելու եւ հաւաքական աշխատանքի դրութիւն ստեղծելու ճամբուն մէջ: 20րդ համագումարին մէջ, ուր երեւան հանուեցան Ստալինի սխալները եւ անհատի պաշտամունքին դէչ հետեւանքները, այս ուղղութեամբ ոչ մէկ խօսք եղաւ: Ընդհակառակն, Խրուշչեւ իր գաղտնի տեղեկագրին մէջ ընդունեցաւ հնգամեայ ծրագիրը եւ յայտնեց թէ այդ եղանակով զգալապէս բարձրացած էր երկրին տնտեսական մակարդակը եւ Խ· Միութիւն աշխարհի ճարտարարուեստական մեծագոյն երկիրը եղած էր՝ Միացեալ Նահանգներէն վերջ:

Գիտենք, որ պատերազմէն առաջ երեք հնգամեակներ կիրարկուեցան: Առաջինը՝ 1928 – 1932: Երկրորդը՝ 1933 – 1937 եւ երրորդը՝ 1938 – 1940: Սկիզբէն իսկ, համաձայն մարքսեան վարդապետութեան, ուժ տրուեցաւ ծանր ճարտարարուեստին :

Ծանր ճարտարարուեստը թոյլ տուաւ, որ Խ· Միութիւն կարենայ դիմանալ Հիթլերական Գերմանիոյ ներխուժումին եւ վերջապէս՝ յաղթական դուրս գայ :

Նախապատերազմեան այս երեք հնգամեակներուն ընթացքին (երրորդը չամբողջացաւ՝ 1941 գերմանական յարձակումին պատճառով) ճարտարարուեստական արտադրութիւնը 13էն բարձրացաւ 14 առ հարիւրի, իւրաքանչիւր տարուան համար :

Բ· Աշխարհամարտէն ետք, վերաշինութեան առաջին ծրագիրը իրականացուեցաւ 1946 – 1950ին: Անմիջապէս վերջ եկաւ 1951 – 1955ի ծրագիրը, որ վաւերացուեցաւ 1952 Հոկտեմբերին, համայնավար կուսակցութեան 19րդ համագումարին կողմէ: Վերջապէս՝ վեցերորդ ու վերջինը եղաւ 1956 – 1960ի ծրագիրը, որ խանդավառութեամբ քուէարկուեցաւ 20րդ համագումարին կողմէ, որ վերաքննութեան ենթարկուեցաւ առաջին տարուան արդիւնքէն ետք: Առաջին անգամ հարցը Գերագոյն Խորհուրդի օրակարգին վրայ դրաւ Փեբրուարին, 1957 Փետրուարին: Խ· Միութեան տնտեսութիւնը յետադիմութեան մէջ էր: Պատերազմէն վերջ ճարտարարուեստական արտադրութիւնը հազիւ թէ տարեկան 12 առ հարիւրի բարձրացած էր, չտեսնուած անկում մը արձանագրեց, իջնելով 7·1 առ հարիւրի :

Ի՞նչ է հնգամեայ վեց ծրագիրներուն նկարագիրը՝ երեսուն տարուան ընթացքին: Համեմատութեան պահն է: Ծանօթ է յաճախակի կրկնուող յանկերգը· — գլել անցնիլ՝ դրամատիրական ամենէն յառաջդէմ երկիրները: Հակառակութիւն մըն ալ կայ՝ ճարտարարուեստի եւ հողամշակութեան արտադրութեանց մէջ, որոնց յաջողութիւնները շատ միջակ էին՝ 1928էն 1955ի ընթացքին: Հացահատիկներու արտադրութիւնը դանդաղօրէն բարձրացաւ, մինչդեռ անասնաբուծութիւնը լուրջ անկում կրեց: Բնականաբար արդիւնքը եղաւ գիւղացիներու դիմադրութիւնը՝ հաւաքական դրութեան դէմ, բոլոր հանրապետութիւններուն մէջ 1956ին միայն, օգտագործուիլ սկսած Սիպերիոյ տափաստաններուն մէջ, որոշ թոյլտուութիւն եղաւ գիւղացիներուն, միաժամանակ օրէնքը ի զօրու էր կարգ մը արտադրութեանց վրայ :

Եզրակացնելու համար՝ կարելի է ըսել, թէ 1928 – 1955 գործադրուած հնգամեայ ծրագիրները հիմնովին փոխեցին Ռուսիոյ ընկերային կարգուսարքը, աւելի լաւ պայմաններ ստեղծելով գիւղացիներուն· այսուհանդերձ, տակաւին շատ փոփոխութիւններ պիտի ըլլան, ինչպէս՝ Ստալինի շրջանին :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ

Հ· Յ· Դ· Աղբիւր Սերոբ Մ· Եօթնեղբայրեան խումբը, յարգանքի այց մը կազմակերպած էր անցեալ կիրակի, Եղիազարեանի եւ Քէշիշեանի՝ ողբացեալ ընկերներու գերեզմաններուն :

Ընկերներ ու համակիրներ յայտարարուած ժամին, ծաղիկներով իրենց յարգանքի տուրքը բերած էին, մեզմէ առյաւէտ բաժանուող, Տէր եւ Տիկին Եղիազարեանի, ապա բազմութիւնը ուղղուեցաւ Պիւէթրի գերեզմանատունը, ընկեր Խ· Քէշիշեանի շիրիմին :

Ներկայ էին բազմաթիւ ընկերներ, համակիրներ, եւ հանգուցեալի ընտանեկան հանգուցեալի ընտանեկան պարագաներ :

Խումբին կողմէ, ընկեր Գ· Վարդանեան երկու խօսքով վեր հանեց ընկերոջ հայրենասիրութիւնն եւ շեշտեց թէ իր յիշատակը միշտ թարմ պիտի մնայ իր ընկերներուն սրտերուն մէջ, որոնք պարբերաբար պիտի գան ընկերական յարգանքի տուրքը մատուցանելու, իր շիրիմին: Ապա խօսք տրուեցաւ Փարիզի Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկեր Ս· Յովհաննէսեանին, որ իր կարգին վեր հանեց ողբացեալ ընկերոջ Դաշնակցականի հանգամանքը, եւ ըսաւ որ միշտ պէտք է յիշուի իրենց յիշատակը :

ԸՆԿԵՐ ՄԸ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱԹԷՕ ՖԱԼՔՕՆԷ
(ԿՈՐՍԻԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

— Հանգիստ թող ըլլա, ես իր հայրն եմ, պատասխանեց Մաթէօ:

Ճուզեբբա համբուրեց տղեկը եւ լալահառաչ մտաւ տնակէն ներս :

Հոն, ծունկի գալով Աստուածամօր պատկերին առջեւ ջերմեռանդութեամբ աղօթեց ...

Այսուհանդերձ, Ֆալքոնէ երկու հարիւր քայլ յառաջանալէ ետք, կանգ առաւ փոսի մը առջեւ, ուրկէ վար իջաւ :

Հրացանին կոթովը քննեց ոտքերուն տակ փռուած հողը, զայն կակուղ եւ դիւրափոր գտնելով, վայրը յարմար դատեց իր ծրագրին գործադրութեան համար ...

— Ֆորթունաթօ, գնա — դիմացի խոշոր քարին քով :

Տղեկը կատարեց իրեն տրուած պատուէրը եւ ծունկի եկաւ :

— Աղօթէ ...

— Հայր իմ ... Հայր իմ, մի սպաններ զիս ...

— Աղօթէ, կրկնեց Մաթէօ զարհուրելի ձայնով մը:

Երախան, հեծկլտանքներու մէջ սկսաւ արտասանել «Հայր Մեր»ը, մինչ հայրը հաստ ձայնով մը իւրաքանչիւր հատուածի վերջաւորութեան, կրկնեց «Ամէն» :

Եւ ապա, հարցուց·

— Ա՞յս է բոլոր գիտցած աղօթքդ :

— Հայր իմ, տակաւին գիտեմ Ավէ Մարիան եւ ուրիշ մեղեդի մը որ հօրաքոյրս է սորվեցուցած :

— Շատ երկար է, բայց հոգ չէ ...

Տղեկը նուաղած ձայնով մը վերջացուց իր մեղեդին ալ :

— Վերջացուցի՞ր ...

— Ո՛հ, հայր իմ, շնորհ ... ներէ ինծի: Ուրիշ անգամ չեմ ըներ... Զարմիկէս պիտի խնդրեմ որ ներեն Ճանէթթոյին ...

Երախան տակաւին կը շարունակէր խօսիլ: Մաթէօ լարեց իր հրացանը եւ նշան առաւ :

— Թող Աստուած ներէ քեզի···

Ֆորթունաթօ յուսահատական ճիգ մը ըրաւ ոտքի կանգնելու եւ համբուրելու համար իր հօր ձեռքերը, սակայն ժամանակ չունեցաւ :

Մաթէօ կրակեց եւ Ֆորթունաթօ անկենդան ինկաւ ...

Առանց ակնարկ մը իսկ նետելու դիակին վրայ, Մաթէօ յառաջացաւ դէպի իր տնակը, երթալ փնտռելու համար բահ մը՝ որով պիտի կարողանար տղեկին փոս մը պատրաստել ...

Հազիւ քանի մը քայլ էր առած երբ պատահեցաւ Ճուզեբբային որ վազած եկած էր հրացանին պայթիւնը լսած ըլլալով :

— Ի՞նչ ըրիր, աղաղակեց մայրը :

— Արդարութիւն ...

— Ո՞ւր է ...

— Փոսին մէջ: Պիտի թաղեմ զինքը: Քրիստոնեայի մը պէս մեռաւ, պատարագ մատուցանել պիտի տամ իրեն համար··· Ըսէ փեսայիս՝ Թէոտորօ Պիանքիին որ յետ այսու թող գայ ու բնակի մեզի հետ···:

(7 վերջ) **ՓՐՕՍՓԵՐ ՄԵՐԻՄԷ**

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԹԻՒԸ

Կարմիր բանակի պաշտօնաթերթը «Կարմիր Աստղ» երեսուն միլիոն կը հաշուէ բոլոր համայնավար կուսակցութեանց անդամներուն ընդհանուր թիւը։

Այս թիւը կը վերաբերի կուսակցական անդամատետր ունեցող գործօն անդամներուն եւ հաշուի չէ առած բոլորտիքեան կազմակերպութեանց անդամներն ու համակիրները։

Ստորեւ կուտանք գլխաւոր կուսակցութեանց թիւերը եւ իւրաքանչիւր երկրի բնակչութեան թիւը, քանակի կարեւորութեան կարգով։

Չինաստան՝ վեց հարիւր միլիոն բնակիչ եւ տասը միլիոն 730 հազար անդամ։

Խորհրդային Միութիւն՝ երկու հարիւր միլիոն բնակիչ եւ եօթը միլիոն 216 հազար անդամ։

Իտալիա՝ 48 միլիոն բնակիչ եւ երկու միլիոն 94 հազար անդամ։ (Ցաւօք, 2 հոկտեմբերի թիւով կը յայտնէր որ իտալական համայնավար կուսակցութիւնը մօտ երեք հարիւր հազարի կորուստ մը արձանագրած է վերջերս եւ անդամներու թիւր ներկայիս մէկ միլիոն 817 հազար է)։

Չեխոսլովաքիա՝ 13 միլիոն բնակիչ եւ մէկ միլիոն 445 հազար անդամ։

Լեհաստան՝ 27 միլիոն բնակիչ եւ մէկ միլիոն չորս հարիւր հազար անդամ։

Ինդոնեզիա՝ 78 միլիոն բնակիչ և մէկ միլիոն երեք հարիւր հազար անդամ։

Հիւսիսային Քորէա՝ ինը միլիոն բնակիչ եւ մէկ միլիոն 165 հազար անդամ։

Արեւելեան Գերմանիա՝ 18 միլիոն բնակիչ եւ մէկ միլիոն անդամ։

Ֆրանսա՝ 43 միլիոն բնակիչ եւ 430 հազար անդամ միայն։

Իսկ երեք միլիոն երկու հարիւր հազար անդամներ ալ զանազան երկիրներու մէջ։

Իւրաքանչիւր երկրի բնակչութեան եւ կուսակցութեան անդամներուն թիւերուն բաղդատութիւնը հետեւեալ համեմատութիւնը ցոյց կուտայ։

Չինաստան՝ բնակչութեան 1·7 առ հարիւրը համայնավար։

Խորհրդային Միութիւն՝ 3·6 առ հարիւր։

Իտալիա՝ 4·4 առ հարիւր։

Չեխոսլովաքիա՝ 11·1 առ հարիւր։

Լեհաստան՝ 5·2 առ հարիւր։

Ինդոնեզիա՝ 1·6 առ հարիւր։

Հիւսիսային Քորէա՝ 13 առ հարիւր։

Արեւելեան Գերմանիա՝ 6·2 առ հարիւր։

Ֆրանսա՝ մէկ առ հարիւր միայն։

Եթէ երկիրները համեմատութեան առաւելութեան կարգով դասաւորենք, հետեւեալ շարքը կը ստանանք։

Հիւսիսային Քորէա, Չեխոսլովաքիա, Արեւելեան Գերմանիա, Լեհաստան, Իտալիա, Խորհրդային Միութիւն, Չինաստան, Ինդոնեզիա եւ Ֆրանսա։

Այս դասաւորումը ցոյց կուտայ թէ աշակերտները գլած անցած են վարպետը եւ մեծ յեղափոխութենէն քառասուն տարի վերջն ալ տակաւին հարիւր հոգիի վրայ չորս հոգի իսկ չկան մարքսիստական վարդապետութեան սիրահարները Խորհրդային Միութեան մէջ։

ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հաճընի Հայրենակցական Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը, կիրակի օր, առաւօտեան հոգեհանգստեան պատարագէն վերջ, Ալֆրէտ Միլլիթէրի սրահին մէջ, ժամը չորսէն ութ, տօնեց իր հիմնարկութեան 30ամեակը եւ հայրենի հերոսամարտին 37րդ տարեդարձը, պատշաճ վայելչութեամբ։

Միութեան նախագահ Գ. Ց. Գասպարեան բանալով այս յիշատակի հանդէսը ծոսքը տուաւ իրենց պատուակալ նախագահ Գ. Ցարութիւն Թէքեանի, որ պատկերալից կերպով ներկայացուց Հաճրնի հերոսամարտին եւ նահատակութեան դրուագները։

Միութեան քարտուղար Գ. Մ. Գրաճեան գրութեամբ մը ուրուագծեց Հաճըրնի ինքնամեռայ դիմադրութեան յուզիչ մանրամասնութիւնները, թէ ինչպէս հոն մնացած 4000 հերոսները ամէն վայրկեան արտաքին օգնութեան սպասելով հանգերձ, սպառեցան եւ ի վերջոյ անհաւասար պայքարի մէջ ինկան քաջաբար։ Մաղթեց որ նոր սերունդին հայեցի դաստիարակութեամբ այս ոգին պահպանուի։

Գ. Տիգրան Ստեփանի Ֆրանսերէն քանի մը խօսքէն վերջ, Միութեան Կեդր. վարչութեան կողմէ ընդարձակ տեղեկութիւններ տրուեցան Միութեան գործունէութեան եւ ապագայ ծրագիրներուն մասին։ Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկայի իրենց հայրենակիցները, տասը միլիոն ֆրանք հանգանակած են Խ. Հայաստանի մէջ Նոր Հաճըն մը կառուցանելու համար, եւ թէ այս մասին Երեւանի կառավարութեան հետ բանակցութիւնները աւարտելու վրայ ըլլալով, կը յուսան 1958ի ընթացքին հիմը դնել իրենց նոր հայրենիքին։

Սերովբէ Եզիւկ. որ կը նախագահէր, խօսք առնելով փառաբանեց ոչ միայն Հաճընի, այլ բոլոր նահատակ մեր քաղաքներուն հերոս ժողովուրդին քաջութիւնը եւ մաղթեց որ նոր սերունդը կրէ եւ պահէ իր փառաւոր նախնիքներուն ոգին ու աւանդութիւնը։

Այս պաշտօնական բաժինին փակումէն ետք սկսաւ գեղարուեստական բաժինը, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին մեծ մասով Հաճընցի բնտանիքներու նորահաս երիտասարդները։

Երգեցին ու արտասանեցին Օր. Ա. Զօպանեան, Օր. Ալիս Գրաճեան, Օր. Աճէմեան (ընկերակցութեամբ Գ. Խրիմեանի) պատանի Տաւրոս եւ քոյրը՝ Օր. Կիլիկիա Գնդունի, եւ Օր. Մահտէսեան իր դաշնակի երկու ունկնդրութեամբ։ Բոլորն ալ բուռն ծափերու եւ կրկնութիւններու արժանացան, ինչպէս նաեւ երիտասարդ երգիչ Գ. Մ. Գարակէօզեան։

Ներկաները, առանձին սեղաններու շուրջ խմբուած շամփանեայով եւ մատաղի սանտուիչներով հիւրասիրուեցան եւ ուշ ատեն բաժնուեցան իրարմէ՝ յիշատակելի օր մը անցուցած ըլլալով։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ախոյեանական Բ. մրցումը տեղի ունեցաւ մեր մարզադաշտին վրայ ընդդէմ Ժիւվիզիի, մարզասէրներու ներկայութեամբ։

Տասնեւհինգ վայրկեանի խաղարկութենէ մը վերջ կը նշանակենք առաջին կէտը։ Բայց մեր տղաքը կը տկարանան, հակառակ տրուած թելադրութիւններուն։ Ու խաղը իր ընթացքը կը շարունակէ անհամ ու դանդաղ, երբ Ժիւվիզիի յարձակողականի մը վրայ մեր պաշտպանողական գծի մարզիկ մը գետին կ'իյնայ ու ձեռքով գնդակին կը դպչի նման պարագայի մէջ, բստ օրէնքի եւ քանի որ ակամայ սխալ մը գործուած չէ, դատաւորը փենալթի կը տուէ, ինչ որ ըլլաւ ի մեծ ուրախութեան հակառակորդներուն։ Ժիւվիզի նշանակեց կէտը։

Երկրորդ մասը նոյն տկարութեամբ կը շարունակուի։ Խաղին վերջին պահերուն մեր տղաքը կը նետուին բուռն յարձակողականի, սակայն շատ ուշ, Ժիւվիզիի մարզիկները հաւաքուած ըլլալով պաշտպանողական գծին վրայ։

Օրուան փայլը մեր պահեստի խումբին կը պատկանի։ Կազմուած միմիայն երիտասարդ ուժերով, ան եռանդուն եւ վարպետ խաղարկութեամբ յաղթեց Ժիւվիզիի պահեստի խումբին 0ի դէմ 3ով։

Այս կիրակի Ալֆորվիլի մարզադաշտին վրայ Քուփ տը Ֆրանսի երրորդ խաղարկութիւն ընդդէմ Լիվրի Կարկանի։ Որոշ բարեփոխումներ պիտի բերուին Ա. խումբին կազմին մէջ ինչ որ կը յուսանք աւելի եռանդ եւ քաջութիւն պիտի բերէ։

Ք. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ԱՆԶՆՈՒԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԱ.— Սիրելիս, ահա այս վայրկեանիս կ'ուխտեմ ամբողջ ունեցածս քեզի նուիրել։

ՆԷ.— Ի՞նչ ունիս։

ՆԱ.— Ինքզինքս ...

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱԿի պատուիրակներու սրահին մէջ դտնուող զանազան թերթերու շարքին տեղ գրաւած է նաեւ Գահիրէի մեր պաշտօնակից՝ «Յուսաբեր»ը։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»ի Աղեքսանդրիոյ (Եգիպտոս) վարչութիւնը Սեպտեմբեր 26ին «Ցառաջդիմասէր»ի պարտէզին մէջ կազմակերպած է, բանաստեղծական երեկոյթ մը, նուիրուած՝ արեւմտահայ քնարերգութեան։ Բացումը կատարած է Եղ. Հէքիմեան։ Խօսած են՝ օրիորդներ Մ. Մանուկեան եւ Անայիս Փոհճալեան, Նայիրի Կէօնճեան եւ Սոնա Մինասեան։

ԹՐՔԱԳԱՏՈՒՄ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ՍՈՒՂ ԵՐԿԻՐԸ՝ ԹՈՒՐՔԻԱ

Թրքական թերթերը արձագանգ կը հանդիսանան այն իրողութեան, որ Թուրքիա աշխարհի ամէնէն սուղ երկիրն է։

Միջազգային Հիմնադրամի մէկ տեղեկագիրը կը հաղորդէ թէ Միջին Արեւելքի մէջ 1955ին շատ աւելցած է հրապարակի վրայ գտնուող թղթադրամին քանակը։ Նոյն վիճակը շարունակուած է նաեւ 1956ին։

Բոլոր երկիրներուն մէջ, ապրանքներու գիները ամէնէն աւելի յաւելում կրած են Թուրքիոյ մէջ։

× Թրքական բոլոր քաղաքներուն մէջ ընտրապայքարը մեծ թափով առաջ կը տարուի Դեմոկրատ կուսակցութեան թեկնածուներուն ցանկը վրեթէ պատրաստուած է։ Ամբողջանալու համար՝ տակաւին կը մնան կարգ մը փոքր շրջաններ։ Անակնկալներ պատահած են դեմոկրատներու թեկնածուներուն ընտրութեան ընթացքին։ Բազմաթիւ նախկին երեսփոխաններ դուրս ձգուած են վարչապետ Մենտերէսի գլխաւորած ցանկէն։

Ընդդիմադիրներն ալ կը դումարեն իրենց ժողովները։ Տակաւին յստակ յայտարարութիւններ չեն ըրած անոնք։ Կ'աշխատին ճշդել կեդրոնի թեկնածուները։ Այսուհանդերձ, անոնց գործունէութիւնը հետզհետէ տենդային փուլի մէջ կը մտնէ։ Հրապարակային հաւաքոյթները սկսած են արդէն։ Միթինկներու մէջ՝ կը քննադատեն դեմոկրատներու գործունէութիւնը։

ՀԱՐԿԵՑՈՒՑԻՉ ՊԱՐԱԳԱՅ

ԲԺԻՇԿԸ.—Ըստ ձեւովս մէկ ամիս առա՞ւ գրած դեղս։

ԱՅՐԻՆ.— Ոչ, Տոքթոր, չկրցաւ։

ԲԺԻՇԿԸ.— Բայց ամէն գինով առնելու էր, տիկին ...

ԱՅՐԻՆ.— Ձեր կրնար, տոքթոր, որովհետեւ դեղը առնելուն երրորդ օրը խեղճը մեռաւ։

ԲԺԻՇԿԸ.— Ուրեմն ալ պարագային ներելի է ....

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԿԱՅԾԵՐ

Ը.

ՀԻՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Բայց մի բան, որ դժուարացրեց սկզբից ճանաչել նրանց, այն էր, որ թէ Կարօն եւ թէ միւս ընկերներս, բոլորն էլ հագուստները փոխած էին. նրանք չէին հագնուած այն ձեւով, որպէս սովորաբար հագնւում են Պարսկաստանի Հայերը, այլ կրում էին մի տեսակ զգեստ, որ յատուկ է Մշու կամ Բաղէշի կողմերի լեռնաբնակ Հայերին, որը շատ չէ զանազանւում քուրդ էշիրաթների հագուստից։

Սաղոյի իսկական անունը Սարգիս էր, բայց դպրանից, մեր դպրոցում նրան կոչում էին «սատանայի եղունգ»․ այդ անունը ստացել էր նա իր չափազանց խորամանկութեան, ճարպիկութիւնների եւ անհանգիստ բնաւորութեան պատճառով։

Ինձ երեւաց, թէ այժմ նա աւելի փոքրացել էր եւ համարեա գաճաճի ձեւ էր ստացել, թէեւ առաջ նոյնպէս բաւական կարճահասակ տղայ էր։ Նրա դէմքը բոլորովին կատուի կերպարանք էր կրում․ անփոփոխ էին մնացել միայն չիլ աչքերը, այն վաղեմի գիւական աչքերը, որ միշտ արտայայտում էին եռանդ եւ մի առանձին կենդանութիւն։

Ասլանը շատ չէր փոխուել․ նոյն խաղաղ դէմքը իր բոլոր քնքշութեամբ, նոյն երկնագոյն հեզ աչքերը, հովանաւորուած խիտ թերթերունքներով, նոյն անմեղ ժպիտը, բոլորը նոյնն էր։ Միայն նրա չէկ մազերը այժմ աւելի մուգ գոյն էին ստացել եւ երեսի ճերմակ կաշին կորցրել էր իր վաղեմի սպիտակութիւնը։ Մարմնի կազմուածքը մնացել էր նոյնպէս նուրբ, որպէս առաջ, միայն այժմ փոքր ինչ կոլոլուել էր նաեւ հասակը աւելի գեղեցիկ եւ վայելուչ ձեւ էր ստացել։

Ասլանը միակ աշակերտն էր, որին ես շատ էի սիրում․ նա միշտ բարի էր դէպի ինձ եւ քիչ չէր պատահում, որ ամբողջ ժամերով պարապւում էր ինձ հետ․ նա մեր դպրոցի ընդունակ եւ յառաջադէմ աշակերտներից մէկն էր։ Ի՞նչ պատճառով նա թողեց մեր դպրոցը, — ես հիմա էլ չգիտեմ, միայն նա թողեց մեծ ափսոսանքով, կարծես, մի բան կապած լինէր նրա սիրտը այն «դժոխքի» հետ ...

Մեր դպրոցում ես, Կարօն, Ասլանը եւ Սաղօն, այնպէս սերտ կերպով կապուած էինք միմեանց հետ, որ համարեա կազմում էինք մի անբաժան չորրորդութիւն։ Բայց երբ նրանք միասին անյայտացան մեր քաղաքից, ամենեւին չյայտնեցին ինձ իրանց նպատակը, երեւի նրա համար, որ ինձ անյարմար գտան իրանց ընկերութեանը, որովհետեւ ես նրանցից հասակով շատ փոքր էի եւ բոլորովին անփորձ։ Այնուհետեւ նրանց մասին ամենեւին ստոյգ տեղեկութիւններ չկային, միայն երբեմն խօսւում էին զանազան օտարոտի տեղեկութիւններ, լսւում էին զանազան սարսափելի համբաւներ, որոնց ես երբեք չէի հաւատում։ Իսկ այժմ ի՞նչ բախտ էր, որ մեզ կրկին հանդիպեցրեց միմեանց տասն եւ երկու տարուայ անջատումից յետոյ ...

Երկու միւս անծանօթները, որոնք խարոյկի մօտ խորհված էին պատրաստում, ամենեւին չշարժուեցան իրանց տեղից, միայն երբեմն կասկածաւոր աչքերով նայում էին ինձ վրայ։ Եւ Կարօն չասեց, թէ նրանք ովքեր են։

— Ծրեւէ, ուզի՞ց գտրցի՞ց այստեղ, հարցրեց Ասլանը ժպտելով։

Մինչեւ իմ պատասխանելը, Սաղօն մէջ մտաւ․

— Զէ՞ս տեսնում, Ասլան, չէ՞ս տեսնում, որ բոլորովին քացախել է այրուբենի մէջ։—Խեղճ տղայ, հէնց որ նայում ես երեսին, այնտեղ կարդում ես՝ այբ-ժէ, ճէ-սա, — խա՜... խա՜... խա՜... Այնպէս չէ՞, Ֆարհատ։ — Ախ, ինչպէս զզուանում եմ ես... Տասն եւ երկու տարի է, ինչ որ մեր թոնրում այրեցի այն անիծած գիրքը... Թող սատանայի փայ լինի... խա՜... խա՜... խա՜...

Սաղոյի կծու եւ դառն կատակները ամենեւին չվիրաւորեցին ինձ, միայն յիշեցրին մեր աննախանձելի դպրոցական կեանքը, երբ այբ-ժէ-ճէ-ն մեր հոգին հանում էր, այնքան արտասուքի եւ տանջանքի պատճառ էր դառնում մեզ ...

Այդ միջոցին լսելի եղաւ Կարոյի ձայնը․

— Տղերք, ով քաղցած է, թող մօտ գայ։

Շատախօս Սաղօն վազեց դէպի ընթրիքի սեղանը. ես եւ Ասլանը մնացինք մենակ։

— Ի՞նչպէս է «նա»... հարցրեց Ասլանը դողդոջուն ձայնով։

Իսկոյն հասկացայ, որ Սոնայի մասին էր հարցնում։

— Այնպէս, որպէս էր առաջ, ժպտում է, կարմրում է հետը խօսելիս ... փախչում է, երբ ուզում ես գրկել... լաց է լինում, երբ իր հայրը սիրած աշակերտին ծեծում է... Ամէնը էլի այնպէս է, որպէս տեսել ես։ Գլխաւոր փոփոխութիւնը, որ եկել է քո ժամանակից յետոյ, այն է, որ հիմա աւելի գեղեցկացել է եւ աւելի հասունացել է ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, եկեղեցւոյս Օծման 53րդ տարեդարձին առթիւ, եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն եւ մեծ բարերար Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներուն համար:

Պատարագի ընթացքին հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի ննջման Կոմիտաս վարդապետի մահուան 22րդ տարեդարձին, ինչպէս նաեւ հոգելոյս արքազան հօր Տէր Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի մահուան 6րդ տարեդարձին առթիւ:

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Հայրապետական Պատուիրակ Տ. Սերովբէ Եպսկ. Մանուկեան:

Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միութիւնը «Արծերոյնի» հերոսամարտին 37րդ տարեդարձը կը տօնէ կիրակի (13 Հոկտեմբեր): Լիոնէն Թորգոմ քհնյ. Փօսթիքեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ութ հազար նահատակներու յիշատակին եւ պիտի քարոզէ: Նաեւ աւանդական հոգեճաշ նահատակներու հոգւոյն: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆ. Բ. Նախ. Կամաւոր եւ Ռազմիկներու Բարեկ. Միութեան

1914 – 1918 1939–1945

Ա. մաս՝ առաւօտ

Այս կիրակի, Փրասոյի Մայր Եկեղեցին մէջ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր Ս. պատարագ, մասնակցութեամբ Դըպրաց Դասուն եւ «Արմենիա» երգչախումբի: Երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար:

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտի 39րդ տարելիցը, ի ներկայութեան Ֆրանսացի զինուորական եւ քաղաքական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանս. Ռազ. Ընդհ. Ընկերակցութեանց իրենց դրօշակներով եւ Գերիներու Միութեան:

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ Զին. նուագախումբի:

Կարգապահութեան կը հսկեն Հայ Արենոյշները:

Կը խօսի Գ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Բ. մաս ժամը 13ին

Կոչունք Ֆրանքեւհայկ. Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրահին մէջ, նախագահութեամբ Գ. ԿԱՍԹՕՆ ՏԷՖԷՐի, (երեսփոխան, Մարսէյլի քաղաքապետ):

Ներկայ կ՚ըլլան ՔՈԼՈՆԷԼ ՊԻՐԿԱՍ, (նախկին նախարար), Մատամ լա Մարքիզ տը Ֆօրէսթա, Ամիրալ Գավիէօ եւ ուրիշ անձնաւորութիւններ:

Ճաշագին 1.200 ֆրանք:

Ճաշի տոմսերու համար դիմել քարտուղարութեան՝ 6, 142 բիւ. Փարատի, հեռ. 37. 65–98:

Մարսէյլ քաղաք՝ Ե. Գազարիկիտեանի, 28 բիւ. տէ Տօմինիքէն, Սէն Ժերոմ՝ Շէհրեանի, Գոմոն՝ Գապուլեանի եւ Եօթնեղբայրեանի, Սէնթ Անթուան՝ Վահանեանի, Գուլվ. Օտոօ՝ Արզումանեանի:

Գ. մաս, ժամը 16ին

Պարահանդէս, կը նուագէ Ս. Զէօրէֆեան, մէջ ընդ մէջ տեղի կ՚ունենան անակնկալներ, արտասանութիւններ եւն.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1958

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Կ. Ափրիկեան պատրաստ է երաժշտութեան դասեր տալու, երգի, դաշնակի, սոլֆէժի, հարմօնիի, քոնթրբուանի, եւայլն:

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել ՏՈՊ. 31.53, ժամը 14էն 17.30:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Շահինեան եւ Թադէոս Շահինեան եւ Պզտիկեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց զաւակներուն՝ ՇԱՀԷՆ ՇԱՀԻՆԵԱՆի եւ ՅԱԿՈԲ ՊԶՏԻԿԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ (արկածի զոհ, Օգոստոս 18ին):

×

Քիլերեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ իրենց մօր, մեծ մօր Այրի ՏԻԿԻՆ ՌԱՀԱՆ ՔԻԼԻՐԵԱՆի մահուան տարելիցի առթիւ հոգեհանգիստ պատարագ պիտի մատուցուի, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

×

Վաստակաւոր ուսուցչապետ տարաբախտ Շահան Պէրպէրեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին մէջ այս կիրակի կը հրաւիրուին հանգուցեալին ազգականները, Պէրպէրեան վարժարանի սաները եւ համակիրները: Միեւնոյն ատեն այց՝ գէպի գերեզմանատուն:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ Լիոնի հայ ծնողները փութով արձանագրել իրենց փոքրիկները Հայկազեան վարժարանը՝ Լուի Պլան եկեղեցին: Ուր դասաւանդութիւնները կանոնաւորաբար արդէն սկսած են, կարող ուսուցչուհի Օր. Ընծայ Ստեփանեանի խնամքին տակ: Դասաւանդութիւնները կը կատարուին ամէն հինգշաբթի ամբողջ օրը եւ չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ լիսէ կամ գոլէժ յաճախող հայ աշակերտներու համար: Նոյնպէս կիրակի օրեր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արփինէ Միքայէլեան եւ Տիկին Զապրեան Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի անդամուհիներուն մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնեն իրենց ցոյց տուած համակրանքին համար յանձին Շարլ Միքայէլեանի մահուան առթիւ:

×

Հանգուցեալ Շարլ Միքայէլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան:

Տիկին Եպրաքսէ Գարտիզպանեանէ երկու հազար ֆրանք: Շաթուէն Տիկին Թագուհի Տէնիզէնքօ երեք հազար ֆրանք: Թուլուզէն Գօխապաշեան ընտանիք հազար ֆրանք:

Տէր եւ Տիկին Գ. Աճէմեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրեն եկեղեցւոյ շինութեան իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ: Մարսէյլէն Գ. Ասատուր Համալեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Գ. Խժտահարեանի ամուսնութեան առթիւ: Գ. Խժտահարեան հինգ հազար ֆր. իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ:

Գ. Գրիգոր Նուրիկեան հինգ հազար ֆր. կը նուիրէ իր զաւկին զինուորութենէ վերադարձին առթիւ: Անմէէն Գ. Գաբրիէլ Սողոյեան երկու հազար ֆր.:

×

ԼԻՈՆԻ Ազգ. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած հետեւեալ նուէրները.— Վիլֆրանշի հայ գաղութը հայր Մոմճեանի ձեռամբ 970* ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Գ. Սեդրակ Մանճեանի գոքանչ մօր հանգուցեալ Մարիամ Նալչաեանի մահուան առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Տիւրքէճեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Աղքատախնամին իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ:

Նոյն նպատակի համար Տէր եւ Տիկին Խժտահարեան երկու հազար ֆրանք իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ: Գ. Մարտիկ Տիւրքէճեան իր եղբօր ամուսնութեան առթիւ հազար ֆրանք: Գ. Գաբրիէլ Սողոյեան հազար ֆրանք:

ՃՇԴՈՒՄ.— Հանգուցեալ Շարլ Միքայէլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան հինգ հազար ֆր.ի նուիրուած է Գ. Յովհաննէս Նիկողոսեանէ կողմէ եւ ոչ թէ Գօզոսեանի:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին:

ԽՆՋՈՅՔ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք–պարահանդէս այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին Ահարոնեան ակումբին մէջ, մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդական խումբերուն:

Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, ընկեր Մայիսասեանի բնակարանը, 21 Սանթիէ տը Ռու, Պանեօ:

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Մ– Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի օր, ժամը 21ին, ըլըբացի սրահին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ, Ալֆինեանի «Մուրատ» խումբի ընկերները, այս կիրակի ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին:

Ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչները:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները ու հայրենակիցները այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Գ. Սիմոնեանի սրճարանը: Օրակարգ՝ Պատմ. ժողովի զեկոյց եւ Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Նոր Սերունդի գրասենեակը բաց է ամէն չորեքշաբթի օր, ժամը 15էն 19, 17 բիւ Պլէօ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 4000 Ֆր. ողբացեալ Գ. Գէորգ Արթինեանի մահուան առթիւ (Իսի լէ Մուլինօ) Քէօթահեացի իր հայրենակիցներէն:

×

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Միսրոպ Մանուկեանի մահուան տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան 500 ֆրանք կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի, Կապոյտ Խաչի Օդափ. կայանին:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդը ի գիտութիւն յարգոյ հասարակութեան կուգայ յայտարարելու որ Հոկտեմբեր 3էն սկսեալ վերաբացուած է Թաղիս Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ մէջ, մայրենի լեզուի ուսուցման դասընթացքները, ամէն հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30էն մինչեւ 4:

Ուսուցչուհի Տիկին Մանուշ Շահմիրեան: Այս առթիւ Թաղականութիւնը կոչ կ'ուղղէ Թաղիս եւ շրջաններու բոլոր ծնողքներուն անխտիր, որ բարեհաճին փութալ արձանագրելու իրենց զաւակները ամէն հինգշաբթի եւ կիրակի օրերը եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ:

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Ռոնի – Սոն – Գուայի Միշակութային եւ Իրերօգնութեան Միութեան ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ ճիշդ ժամուն:

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Շավիլի Երիտ. Եկեղեցաշէն Յանձնախումբի կողմէ:

10 Նոյեմբեր Շավիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Նկատի ունենալ այս թուականը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին:

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Տեղի կ'ունենայ 12 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլկուռ:

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ:

Կը հրաւիրենք Լիոնահայ հասարակութիւնը անխտիր. քաջալերելու մեր այս ձեռնարկը որուն հասոյթով պիտի կարենանք Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին մէջ՝ հարիւրաւոր մանուկներու ոչ թէ միայն մաքուր օդ՝ այլ եւ անոնց՝ զէթ տարին մէկ անգամ հայկական մթնոլորտի մը մէջ տոհմային դաստիարակութիւն մը ապահովել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Անդրէասեան Գէորգ, Երեւան ծնած 1922ին, հօրը անունը՝ Մանուկ, մօրը անունը՝ Շուշան, քոյրը՝ Մարալ: Կը կարծուի թէ ամուսնացած է եւ Փարիզ կը բնակի: Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել խմբագրութեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Զափահաս կին մը առտնին աշխատանքներու համար իբրեւ փամ տը մէնաժ, ամէն օր, առաւօտեան ժամը 9–12: Դիմել Տիկին Գարսամեանին, 121 ռիւ Մարգատէ, Փարիզ (18): Հեռաձայնել՝ ՄՕՆ. 15 – 75: Մէթրօ Ժիւլ Ժօֆրէն կամ Լամարք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Դերձակատունի առտնին գործերուն համար աշխատաւորուհի մը: Դիմել ամէն օր 1, Պուլվար Տիւ Նոր: Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնոփավիյոն:

ԾԱԽՈՒ Է

Ազատ վիճակի մէջ, փավիյոն մը արեւոտ, Փլաս տէ Ֆէթ, երկու սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, մեծ աշխատանոց մը արհեստաւորի համար, գրասենեակ, պարտէզ: Հեռաձայնել ՊՕԼ. 71–80:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
R. C. Seine 67 A 2731 C. C. P. PARIS 15069 82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 12 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8017 33e ANNEE
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3818

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ընտրական պայքարը թունդ կերպով առաջ կը տարուի Թուրքիոյ մէջ ։

Կառավարական եւ ընդդիմադիր կուսակցութեանց պետերը երկրին ամէն կողմերը շրջապտոյտի ելած քարոզութիւններ կը կատարեն ։

Ազգային ժողովը փակուելէ առաջ դեմոկրատ կուսակցութիւնը կարգ մը փոփոխութիւններ մտցուցած էր ընտրական օրէնքին մէջ՝ թոյլ չտալու համար, որ ընդդիմադիրները միացեալ ճակատ կազմեն.

Նոյնպէս սեղմումներու ենթարկած էր թեկնածուներու նշանակումը՝ ընդդիմադիր կարեւոր անձնաւորութեանց ընտրութեան արգելք հանդիսանալու համար ։

Այս խստութիւնները իրենց որոշ ազդեցութիւնն ունեցան ։ Ընդդիմադիր ճակատը պառակտուեցաւ ։

Ընդդիմադիր երեք կուսակցութեանց մէջ ամէնէն զօրաւորն է Հալքը, որուն նախագահը Իսմէթ Ինէօնիւ մեծ վարկ կը վայելէ դեռ երկրին մէջ, շնորհիւ իր անցեալ ծառայութեանց ։

Հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին եւ ուժասպառութեան, Հանրապետութեան նախկին նախագահը քաղաքէ քաղաք կը պտըտի՝ քննադատելու համար Դեմոկրատ կուսակցութիւնը ։

Կառավարական կուսակցութիւնը կը մեղադրուի մանաւանդ անոր համար, որ հակառակ իր «դեմոկրատ» անունին, որեւէ չի յարգեր ժողովրդավարական սկզբունքները եւ երկիրը կը կառավարէ բռնակալական վարչաձեւով ։ Չկայ մամուլի եւ խօսքի ազատութիւն ։ Բանտերը լեցուած են քաղաքական դատապարտեալներով ։ Երկիրը տնտեսապէս քայքայուած է եւ դրամը արժեզրկուած ։ Բնակարանի վարձքերը եւ ամբողջ ապրուստի ծախքերը ծայր աստիճան սղած, աշխատաւորները տուրքերով ծանրաբեռնուած են ։ Ժողովուրդը այլեւս վստահութիւն չունի կառավարութեան վրայ ։

Երկրորդ ընդդիմադիր կուսակցութիւնն է «Միլլէթ», որուն պետը Օսման Պէօլիւքպաշը տակաւին բանտ է ։ Իր կուսակիցները Անգարայի մէջ ընտրական բազմաթիւ հաւաքոյթի մը առթիւ ցուցադրած են անոր մեծադիր լուսանկարը շղթայով կապուած ։

Այն պահուն երբ ոստիկանները մտիկ կ՚ընէին բանտարկեալ պետին ակումբին վրայ առնուած մէկ ճառը՝ ոստիկանները միջամտած են շղթան վերցնելու համար ։ Արդի՛ւնք. կռիւ-ծեծ՝ թրքական իմաստով. բազմաթիւ վիրաւորներ եւ ձերբակալութիւններ ։

Հիւրրիյէթ կուսակցութիւնը մեծ ուժ մը չի ներկայացներ ։

Գլխաւոր պայքարը կը մղուի Դեմոկրատներու եւ Հալքի միջեւ ։

Հակառակ անոր, որ կառավարական կուսակցութիւնը իր ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած է քարոզութեան բոլոր արդիական միջոցները, Հալքը գերագոյն ճիգ կ՚ընէ իր ձայնը լսելի ընելու համար գաւառներուն՝ Պոլիսէն մինչեւ գաւառի խուլ անկիւնները ։ Կ՚օգտագործէ ժողովուրդին թշուառ վիճակը՝ կառավարութեան եւ անոր թիկունք հանդիսացող դեմոկրատ կուսակցութեան դէմ ընդհանուր դժգոհութիւն առաջ բերելու համար ։

Իրազեկներու կարծիքով Հոկտեմբեր 27ի ընտրութեանց մէջ կրնայ շահիլ Հալքը, որ իբրեւ Աթաթիւրքի հիմնած կուսակցութիւնը շատ համակիրներ ունի ։

Ու մինչ արտաքին ճակատին վրայ Դեմոկրատները ամերիկեան քաղաքականութեան ջերմ պաշտպան են՝ Հալքը կը նկատուի բարեկամ Խորհրդային Միութեան ։

Վարչապետ Մենտէրէս իր յանձնապաստան եւ ինքնավստահ գործունէութեամբ վշտացուցած է նոյնիսկ իր գլխաւոր աշխատակիցները, որոնք հակառակ էին ներքին ճակատին վրայ իր վարած քաղաքականութեան ։

Մինչ երկիրը թշուառութեան մէջ կը լողայ, վարչապետը շարունակ նոր գործարաններու հանդիսաւոր բացում կը կատարէ ։ Միւս կողմէ Պոլիսը արդիական քաղաքի մը վերածելու իր մեծամոլութենէն տարուած՝ ամբողջ թաղեր քարուքանդ ընել տուած է ։ Հազարաւոր մարդիկ բնակարանէ զրկուած պառկելիք տեղ չունին ։ Ճամբորդներ կը պատմեն թէ Օսմանեան կայսրութեան նախկին մայրաքաղաքը ռմբակոծուած քաղաքի մը երեւոյթը կը պարզէ ։

Վիճակագրութեան մը համաձայն, աշխարհի ամէնէն սուղ երկիրն է Թուրքիա ։

Հոկտ. 27ի ընտրութեանց արդիւնքը վճռական նշանակութիւն պիտի ունենայ Թուրքիոյ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան համար ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԻ ՄՈԼԷ ?

Փլեվէնի ձախողութենէն ետք, Հանրապետութեան Նախագահը կրկին սկսաւ խորհրդակցութեանց՝ յարմար թեկնածու մը գտնելու համար ։ Տագնապը հետզհետէ աւելի լուրջ բնոյթ կը ստանայ, եւ այնպէս կը կարծուի, թէ Նախագահ Գոթի դարձեալ պիտի դիմէ Կի Մոլէի, որ դահլիճը կազմէ ։ Արդարեւ, ընկերվարական պարագլուխը միակ անձն է, որ այս պայմաններուն մէջ կրնայ յաջողիլ ։

Ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավար շրջանակներն ալ իրենց կարգին, աւելի յարմար կը սեպեն որ Կի Մոլէ իշխանութեան գլուխ չկանչուի, առ այժմ ։

Գալով Անկախներուն եւ Գիւղացիներուն, կը պահանջեն որ կառավարութիւնը կազմուի Անթուան Փինէի կողմէ ։

Հանրապետութեան Նախագահը Էլիզէի մէջ ընդունեցաւ բազմաթիւ կուսակցական պարագլուխներ եւ խորհրդակցեցաւ անոնց հետ ։

Նախկին Վարչապետ Փինէ Նախագահին հետ իր ունեցած տեսակցութենէն ետք յայտարարեց . — կառավարութիւնը կազմելու պարտականութիւնը չէ տրուած ինծի ։ Հարկ է ձգել՝ որ կացութիւնը պայծառանայ ։ Ընկերվարականներն ու մենք տակաւին հակասութեան մէջ ենք իրարու հետ ։

Տնտեսական Խորհուրդի նախագահ Էմիլ Ռոշ, Էլիզէէն դուրս ելլելով յայտարարեց . — «Կը հաստատեմ, որ Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքին մասին ծագած տագնապը մեծ վնաս հասցուց ընկերային եւ տնտեսական գործերուն » ։

Մինչ այս մինչ այն, համայնավարները կը շարունակեն իրենց ընթացքը՝ քննադատելով Ֆրանսայի ալժերիական քաղաքականութիւնը ։ Այս նպատակով ցոյց մըն ալ պիտի կազմակերպէին ։ Իրենց պարագլուխներէն Ժագ Տիւքլօ Հանրապետութեան Նախագահին հետ խորհրդակցութիւն ունենալէ ետք յայտարարեց .

Գուրժէս – Մոնուրիի կառավարութիւնը տապալեցաւ՝ Ալժերիոյ պատերազմին դէմ գոյութիւն ունեցող ընդդիմութեան պատճառով . այդ պատերազմին տնտեսական, ելմտական եւ ընկերային վնասները ծանրօրէն կը ճնշեն Ֆրանսայի ժողովուրդին վրայ ։ Ուրեմն տագնապը պէտք է լուծեն ձախերը ։ Տագնապին առաջին օրէն սկսեալ, հարցը կարգադրելու համար դիմեցին աջին ։ Ինչպէս ծանօթ է ամէն կողմէ՝ Կի Մոլէի եւ Փլեվէնի փորձերը ապարդիւն եղան ։

Բոլոր այն պարագլուխները որ ընդունուեցան Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ, յանուն [illegible] [illegible] [illegible] կազմելու պարտականութիւնը [illegible] ստանձնա՞ծ է, թէ ոչ ։ Ընկերվարականներու ընդհանուր քարտուղարին գրական պատասխան մը [illegible] [illegible], լուրջ հաւանականութիւններ կան որ տագնապը լուծուի ։

Օր Օրին

ՓՈՔՐԻԿ ՀԷՔԵԱԹ ՄԸՆ ԱԼ ԱՍ

Վերջերս էր որ կարդացի աշխարհի մեծահարուստներէն մէկուն Օլկա Տեղերտինկի ձանձրոյթը աշխարհիկ կեանքէն եւ երթալ Ափրիկէի խորերը, նուիրուելու Տօքթ. Շուայցըրի բորոտներու դարմանման գերմարդկային գործին ։

Օրիորդը՝ հազիւ 28 տարեկան, միլիառատէր ու գեղեցիկ, փորձած է բոլոր մարդկային հաճոյքները ։ Իր անսպառ հարստութիւնը թոյլ տուած է իրեն վայելելու բոլոր տեսակի արկածախնդրութիւնները ։ Ոչ մէկ դարման սակայն իր անօգ ձանձրոյթին ։ Ու առտու մըն ալ իր օդանաւով կ՚իջնէ բորոտներու աշխարհը, Տօքթ. Շուայցըրի բազուարութեան մայրաքաղաքը, Լամպարանէ ։ Կը տեսնէ 80ամեայ ծերունիին հասարակածային անտանելի կլիմայի մը տակ խումբ մը նուիրեալներով, կատարած գործը ։

Իր ամբողջ էութիւնը կը սարսի «այդ ամէնէն քրիստոնեայ գիւղին կեանքով» ։ Գտած է իր ձանձրոյթին դարմանը ։ Կ՚որոշէ գալ ու մաս կազմել մարդասէր մեծ բժիշկին հէքեաթային կեանքին որ լի է գրկանքներով եւ անսպառ զոհողութիւններով ։

Ինչպէս Շուայցըրները հազուագիւտ են հազուագիւտ են նաեւ Օր. Տեղերտինկները ։ Տառապող մարդկութիւնը պէտք ունի սակայն մէկին եւ միւսին ։ Այս փոքրիկ հէքեաթը կարդալով չէ՞ք մտածեր ակամայ որ փոխանակ մէկ Շուայցըրի, հարիւրներով կրնայ ունենալ մարդկութիւնը եթէ իր ամբողջ ստեղծագործ ուժը չկլանուի պամպ Ա.ով կամ Հ.ով, արուեստական Սաթելիթներով (կարծես իրականները... չէին բաւեր, եւ նման քանդող հազարումէկ գիւտերով ։

Չէ՞ք մտածեր որ Օր. Տեղերտինկին նման քանիներ կրնան իրենց հարստութիւնը տրամադրել մարդասիրական մեծ գործերու, եթէ իրենց երեւակայութիւնը չսահմանափակուի խաբուսիկ վայելքներու աշխարհի մը մէջ, եթէ իրենց խիղճը ու խելքը չթմրի արուեստական պատրանքներով ։

Մեր փոքրիկ ածուին մէջ իսկ եթէ դժուար է Տօքթ. Շուայցըրներ գտնել, այնքան ալ անկարելի չէ Օր. Օլկա Տեղերտինկներ ունենալ որ առ նուազն խնատավանին թէ բան չեն հասկցած իրենց միլիոններուն պարգեւած հաճոյքներէն ։

ՆՈՃԻ

"ԹՈՒՐՔԻԱ ՄԷԿ ՕՐ ԻՍԿ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ԴԻՄԱՆԱԼ"

ԿԸՍԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Նիւ Եորք Թայմզի Մոսկուայի թղթակից, Ճէյմս Րէսթընի շնորհած տեսակցութեան երրորդ եւ վերջին մասին մէջ Խրուշչեւ խօսելով Միջին – Արեւելքի կացութեան շուրջ, շատ խիստ լեզու կը գործածէ Թուրքիոյ դէմ ։ Ըսելէ վերջ թէ Ճոն Ֆոսթըր Տալլըս Թուրքիան կը մղէ յարձակելու Սուրիոյ վրայ, կ՚աւելցնէ .

« Եթէ պատերազմ ծագի, մենք խիստ մօտ ենք Թուրքիոյ, իսկ դուք (Միացեալ Նահանգները) ո՛չ ։ Երբ թնդանօթը սկսի գոռալ, երբ հրթիռները սկսին թռիլ, այն ատեն շատ ուշ պիտի ըլլայ մտածելու համար » ։

Խրուշչեւ կ՚ամբաստանէ նաեւ ամերիկեան կառավարութեան լիազօր պատուիրակ Լօյ Հէնտըրսընը, որ վերջերս Մերձաւոր Արեւելք ղրկուեցաւ «որպէսզի Յորդանանն ու Իրաքը մղէ Սուրիոյ դէմ, որ զէնք գնած էր Խորհրդային Միութենէն ։ Իր ձեռնարկին մէջ ձախողելէ վերջ, Հէնտըրսըն դարձաւ դէպի Թուրքիա » ։

Իր յայտարարութեանց ճշգրտութեան մասին ամերիկացի թղթակցին կասկածները փարատելու համար, Խրուշչեւ շեշտած է .

« Շատ լաւ կը հասկնամ ձեզի, երբ կ՚ըսէք թէ զարմացած էք, բայց ճշմարիտ է ։ Թերեւս ներկայիս աւելի շատ ազդակներ կան ի նպաստ խաղաղութեան քան պատերազմի, սակայն Միացեալ Նահանգները պատերազմի կը մղեն Թուրքիան ընդդէմ Սուրիոյ ։ Մեր ձեռքէն եկածը պիտի ընենք ատկէ խուսափելու համար ։ Թուրքերը տեղափոխելով իրենց զինուորները՝ կը պարպեն որոշ մասերը այն սահմաններուն, որ զիրենք մեզմէ կը զատեն, ինչ որ պէտք չէ ընէին ։ Թուրքիան շատ տկար է եւ պատերազմի պարագային մէկ օր իսկ պիտի չկրնայ դիմանալ» ։

Այս առթիւ յիշած է վերջերս Անգարայի եւ Մոսկուայի միջեւ փոխանակուած ծա-[illegible] [illegible] ... Միութիւնը [illegible] ծանօթ է Սուրիոյ, սակայն աւելցուցած է թէ ոչ մէկ խորհրդային զինուոր կը գտնուի Սուրիոյ մէջ» ։

Քննադատած է Այզընհաուըրի վարչակարգութիւնը եւ Մ. Նահանգները, որ համաշխարհային ոստիկանի դեր ստանձնած են մինչ այն պահուն, երբ գաղթային դրութիւնը քայքայուելու վրայ է » ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Սէուտի Արաբիոյ թագաւորը իր շքախումբով Պէյրութ ժամանեց Եչ. օր եւ դիմաւորուեցաւ Հանրապետութեան Նախագահ Շամունի եւ բազմահազար ժողովուրդին կողմէ ։

Թագաւորը պիտի այցելէ Նաւթուղին վերջացած տեղը, որ արաբական քարիւղը կը հասցնէ Միջերկրական ծով, ինչպէս նաեւ բացումը պիտի կատարէ համարաբական երկրորդ ողիմպիականին ։

Սուրիոյ Արտաքին Նախարարը գացած է Պէյրութ՝ ողջունելու համար թագաւորը ։ Լիբանանի դրացի երկիրներու ներկայացուցիչները կը խուժեն Պէյրութ՝ մասնակցելու համար դիւանագիտական այն կարեւոր հանդիպումներուն, որոնք տեղի պիտի ունենան թագաւորին այցելութեան հինգ օրերուն ընթացքին ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ներքին նախարարութիւնը սկսած է անցագիր տալ այն Եգիպտացիներուն, որոնք առողջական կամ առեւտրական պատճառներով կ՚ուզեն Ֆրանսա գալ ։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ Բիւրօն Լոնտոնի մէջ գումարեց իր եռամսեայ նստաշրջանը՝ նախագահութեամբ Ալսինկ Անտէրսընի (Տանիմարքա) ։

Ընդառաջ երթալով Վիէննայի համագումարին մէջ տրուած որոշման, Միջազգայինի կողմէ քննիչ մարմին մը պիտի ղրկուի Ալժերիա տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար կացութիւնը ։

Որոշուեցաւ նաեւ Հոկտեմբեր 30ը հռչակել «Ազատագրութեան Օր» բոլոր կեղեքուած ժողովուրդներու համար՝ ի յիշատակ Հունգարիոյ ապստամբութեան տարեդարձին ։

ՍԱՆԱՀԻՆԻ ԵՒ ՀԱՂԲԱՏԻ ՎԱՆՔԵՐԸ

Պատմագիրները եւ ժամանակագիրնե- րու հակասական կամ, աւելի ճիշդը, խառնաշփոթ աւանդութիւններու եւ տե- ղեկութիւններու պատճառով՝ կարելի չէ ճշդել տարի մը նշանակել հիմնարկու- թեան եւ շինութեանը Սանահին եւ Հաղ- բատ հոյակապ վանքերու, որոնցմէ մէկը քիչ մը աւելի կանուխ բարձրացած է, քան միւսը, սակայն հազար տարի առաջ այս շրջաններուն — 951 – 991 կամ 957–967–991 — անոնք հիմնուած, շինուած, աւարտած, յաւելումներ ունեցած են(նո- րանալէս վերաշինուած — աւելի ուշ)։

Ասոնք Հայաստանի նշանաւորագոյն վանքերէն եղած են իրենց գեղակերտ ճարտարապետութեամբ (աւանդու- թեան մը համաձայն՝ Տրդատ մեծ ճար- տարապետին մատքը եւ ձեռքը կայ անոնց վրայ), իրենց անդամներու ժիր գործու- նէութեամբ (երբեմն հինգ հարիւր միա- բան ապօթած ու գործած են). իրենց փնտռուած դպրոցներով (տուած են նշ- հուն եւ վաստակաւոր մատենագիրներ եւ գրիչներ), իրենց լուրջ ղեկավարու- թեամբ (կարող եւ արթուն առաջնորդներ եւ եպիսկոպոսներ ունեցած են)։

Սանահին կը ստուգաբանուի՝ Սա ՀԻՆ է, Հաղբատէն աւելի հին է, անկէ կարճ ժամանակ կանուխ շինուած ըլլալով, կամ Սան ՀԻՆ, հին սան, — նկատի առնելով գտնուած վայրին ձեւը, որ սանի նմանու- թիւն ունի։ Հաղբատ կը ստուգաբանուի Հախ, որ Աստուծոյ մէկ որակումը կամ անունն է (պարսկերէն) եւ ապատ, որ կը նշանակէ շէն, հետեւաբար աստուա- ծաշէն (ինչպէս հակառակէն՝ անապատ՝ որ ըսել է անշէն, ամայի)։

Դարձեալ՝ Հաղբ է այդ, այսինքն որո- գայթ է, ծուղակ է, նկատի ունենալով Հաղբատի դիրքը, որ Թակարդի կը նմա- նի։ — Ասոնք ստուգաբանութիւններ են, որոնք գոհացուցիչ չեն։

Այս վանքերը սաէք կոչուած են (Սա- նահինի) Ս. Աստուածածին եւ [illegible]

Սանահին վանքը Համանուն գիւղին մէջ կառուցուած է Թերակղզիաձեւ բարձրա- ւանդակի վրայ. անոր հիւսիսային կող- մէն կ'անցնի Ձորագետ. հարաւային կողմը կան անտառապատ սարեր, արե- ւելքը՝ Հաղբատի Վանքը եւ Լալուար լե- ռը, արեւմտակողմը՝ Աթոնիկ սարաւան- դը, իսկ դիմացը՝ Ալահվերդիի պղնձա- հանքը

Սանահինի ամէնէն հին եկեղեցին է Ս. Աստուածածին, իսկ ամէնէն անուանին՝ Ամենափրկիչ։ Ունի ուրիշ եկեղեցի մը՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, որ ածխանցի վերածուած է։ Ունի դարձեալ ուրիշ փո- քրը եկեղեցիներ, մատուռներ, ժամա- տուն, գաւիթ, զանգակատուն, նշխարա- տուն կամ գրատուն եւ կամարակապ պատկառազդու շէնք մը, կոչուած՝ Մա- գիստրոսի ճեմարան, իբրեւ թէ Գրիգոր Մագիստրոս հոն դասաւանդած ըլլայ։ Ա- ռաջին երկու եկեղեցիները Ժ. դարու մէջ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը Ը.Թ. դա- րուն, մեծ ժամատունը՝ 1211ին, գաւի- թը՝ 1181ին եւ Գր. Մագիստրոսի ճեմա- րանը՝ ԺԱ. դարուն շինուած ու բարե- զարդուած են։

Սանահին հիմնուած է բիւզանդական կամ յունական հողերէ արտաքսուած ու հալածուած հայ վանականներէ, բայց մեծ բարերար ու առատաձեռն հիմնադի- րը կը մնայ ու է Տաշրովանոյշ Թագու- հին, որուն կ'աջակցին եւ գործը կը շա- րունակեն իր ամուսինը՝ Աշոտ Ողորմած, զաւակները՝ Կիւրիկէ (Գուրգէն) եւ Սմբ- բատ, ինչպէս նաեւ ուրիշներ։

Սանահին եղած է ղամբարանը արքա- յազուններու եւ իշխանազուններու, եկե- ղեցականներու եւ բարերարներու։

Անոր դպրոցին ներկայացուցիչներն են Դիոսկորոս, որ կաթողիկոս ալ եղած է, Գրիգոր Տուտէորդի — նաեւ առաջնորդ Հաղբատի, — Գրիգոր Արշակ որդի, Անանիա Սանահնեցի, մեկնիչ Ս. Գրքի եւ ճարտար մանրանկարիչ, եւ գրիչ Յով- հաննէս վարդապետ։

Սանահին ունեցած է շատ կալուած, ժառանգի ու արքունիքներ։ Ներկայիս գրեթէ ամէն բանէ զրկուած, բայց կը վայելէ Հաղբատի հետ պետութեան խը- նամքը իբրեւ հին յուշարձան։

Հաղբատ օծուած աթոռավայր է Լոռէի մէջ եւ հիմնուած է Սանահինի դիմացը, շրջապատուած ծառաշատ սարերով։

Անոր հնագոյն եկեղեցին է Ս. Նշան, շինուած սրբատաշ քարերով։ Ասոր քովն է ժամատունը, մեծ եւ հոյակապ կա- ռուցուածք։ Ունի խաչի ձեւ։ Իսկ հարա- ւային կողմը բարձրացած է Ս. Գրիգոր եկեղեցին, մինչ Ս. Նշանի դիմացն է Ս. Աստուածածին գեղեցիկ աղօթավայրը։ Հաղբատի մէկ աչքառու շէնքն է Համա- զասպ կոչուածը, գի զայն շինած է Հա- մազասպ ձեռներէց առաջնորդը։ Անոր եւ Ս. Նշանի միջեւ կայ Գոգոտաձեւ գաւիթը եւ անոնց շրջակայքը, քիչ մը հեռի, դեռ կան նշխարատուներ, զանգակատու- նը, մատուռներ եւ գերեզմաննոցը։

Ս. Նշան եկեղեցին Ժ. դարուն, ժա- մատունը՝ 1161ին եւ 1201ին, Ս. Գրիգոր եկեղեցին՝ 1025ին, Ս. Աստուածածին՝ ԺԲ. դարուն եւ Գրատունն ու սեղանա- տունը ԺԳ. դարուն կը շինուին։

Հաղբատի վանքն ալ Բիւզանդիոնի Ռո- մանոս կայսրէն հալածական հայ կրօնա- ւորներու համար կառուցանել կուտայ Տաշրովանոյշ Թագուհին, աջակցութեամբ Աշոտ Ողորմածի եւ իր զաւակներուն՝ Գուրգէնի (Կիւրիկէ) եւ Սմբատի, որոնց պատկերները միակտուր խորաթոր քարե- րու վրայ քանդակուած են ինչպէս Հաղ- բատի՝ նաեւ Սանահին վանքի աւագ տա- ճարներու արմերուն վրայ։ Եղած են ու- րիշ օժանդակողներ՝ ալ։

Հաղբատ եւս միջնադարեան հանդստա- վայրն է արքայազուններու, ազնուական- ներու եւ ուրիշ մեծամեծ անձնաւորու- թիւններու։

Անոր դպրոցէն ելած են հռչակաւոր մատենագիրներ՝ Յովհ. Սարկաւագ, Վարդան, Դաւիթ Քոբայրեցի, կարելի է անոնց շարքին մէջ դնել նաեւ Յովհ. Ղրիմեցի, որ նոյն վանքին ընդարձակ պատմութիւնը գրած է։

Հաղբատ եւս ունեցած է շատ անշարժ [illegible] ու ձեռագիրներ, որոնց ակնառու [illegible] տարբեր լաւ չեն պահպանուած, մանա- ւանդ թէ շատ ձեռքով մը ջնջուած են։

Հաղբատ ու Սանահին օծտուած են բազմաթիւ արձանագրութիւններով, ո- րոնք մինչեւ այսօր անոնց երբեմնի փառ- քերն ու փառքը կը պատմեն ...։

Հ. ՀԱՄԶ. ՌՍԿԵԱՆ

— ՈՎ Է —
ՄԻԼՈՎԱՆ ՃԻԼԱՍ

Միլովան Ճիլաս Եուկոսլաւիոյ պետա- կան աչքառու անձնաւորութիւններէն մէ- կըն է եղած։

Ատեն մը, անիկա կը համարուէր Մա- ռեշալ Թիթոյի «դահաժառանգը»։

Մարեշալէն ետք, Միլովան Ճիլաս կը նկատուէր Եուկոսլաւ պետական մարդոց թիւ մէկը։

Այսուհանդերձ, անցեալ շաբաթ օր, Եուկոսլաւիոյ փոքր մէկ քաղաքին՝ Սթրէմքա Մեթրովիքայի մէջ կազմուած դատական մարմին մը եօթը տարուան բանտարկութեան դատապարտեց Միլո- վան Ճիլասը։

Երկու տարուան ժամանակամիջոցի մը ընթացքին, Ճիլաս երրորդ անգամն է որ կը դատուի եւ կը դատապարտուի։ Առա- ջին անգամ 1955ին էր որ դատա- պարտուեցաւ մէկ տարուան բանտարկու- թեան՝ «վարչակարգին դէմ շարժած ըլ- լալու» յանցանքով։ Արդարեւ, այդ շըր- ջանին Ճիլաս Եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան մէջ յատուկ դիրք էր բռնած, յայտնած էր կուսակցութեան վարքագծին դէմ գաղափարներ՝ եւ զա- նոնք հրապարակած։

Երկրորդ անգամ, 1956 Դեկտեմբեր 12- ին, Ճիլաս ամբաստանուեցաւ «հակազ- գային գործունէութեամբ» եւ դատա- պարտուեցաւ երեք տարուան բանտար- կութեան։

Այս երկրորդ դատապարտութեան ըն- թացքին իրեն վերագրուած «հակազգա- յին գործունէութեան» մեղադրանքին կը- խաւոր փաստը կը կազմէր այն օր՝ Ճի- լաս «Փրանս – Փրէս» գործակալութեան բրած իր մէկ յայտարարութեամբ եւ ա- մերիկեան «Նիու Լիտըր» թերթին մէջ գրած մէկ յօդուածով քննադատած էր սովետական միջամտութիւնը Հունգարիոյ մէջ։

Իսկ անցեալ շաբաթ օրուան դատավարու- թեան ընթացքին Ճիլաս կը մեղադրուէր այն յանցանքով որ՝ իր բանտարկութեան ընթացքին գիրք մը գրելով, գաղտնօրէն զայն կարողացած էր բանտին պատերէն դուրս հանել եւ իր ձեռագիրները Ամերի- կա հասցնելով հոն հրատարակել «Նոր Դասակարգը» տիտղոսին տակ։

Այս երրորդ դատավարութեան ընթաց- քին, Միլովան Ճիլասի հակառակորդնե- րը, զայն բարոյապէս ալ նուաստացնելու միտումով, տեղի ու անտեղի շարք մը ուրիշ ամբաստանութիւններ ալ բրած են իր հասցէին, իբրեւ մարդ զայն ներկա- յացնելով որպէս անձնական ու առանց նկա- րագրի տէր մէկը։

Սակայն, մէկ բան կայ որ ոչ ոք կրնայ մխտել կամ ուրանալ։ Այդ այն է որ Մի- լովան Ճիլաս կորովի անհատականու- թեան եւ խիզախ նկարագրի տէր անձ մըն է եղած։

Իր լայն կուրծքը մինչեւ այսօր զար- դարուած է բազմաթիւ շքանշաններով, ո- րոնք կը յատկանշեն «Ժողովուրդի հերո- սը», շքանշաններ զորս Ճիլաս շահած է գերմանական գրաւման շրջանին, դիմա- դրական ճակատին եւ պատերազմի դաշ- տին վրայ։

Դարձեալ պատերազմի դաշտին վրայ էր որ Ճիլաս ստացաւ «գնդապետ – զօ- րավար»ի աստիճանը, ամենաբարձրը եուկոսլաւ բանակին մէջ, երեսուներեք տարեկանին։

Քաջութիւնը չէր որ պակսեցաւ Ճիլա- սի երբ, «թիթոյականութեան մէջթիթօ» մը եղաւ, այսինքն՝ Թիթոյի հետ խզելով իր կապերը, լքեց փառք ու պատիւ եւ ընտրեց բանտի ճամբան, պարզապէս ա- նոր համար որ այլեւս չէր հաւատար բա- րիքներուն այն համայնավարութեան որ կը գործադրուէր իր շուրջը։

Տեսնենք թէ որո՞նք են Ճիլասի գաղա- փարները, առողջ տեսակէտները, քանի որ Թիթօ զայն կը նկատէ «բանաստեղծ» մը իսկ Եուկոսլաւ համայնավար կուսակ- ցութեան պաշտօնաթերթ «Պորպա» զայն կ՚ներկայացնէ իբր «թշուառական դէմք» մը։

Ճիլաս կը պնդէր թէ Եուկոսլաւ կոմու- նիստ կուսակցութիւնը բարձրագոյն հա- շիւը մաքրելէ ետք պէտք էր կարգի մտ- նէր եւ դառնար դասախարակչական կազ- մակերպութիւն մը, ըլլար կուսակցու- թիւն մը բոլոր միւս կուսակցութիւններու դորդըն, մէկ խօսքով կը պահանջէր վե- րացումը միահեծան կուսակցութեան մը վարչաձեւին որ իր տեղը պէտք էր զիջէր դեմոկրատական դրութեան։ Այս բոլորը սակայն, պատճառ եղան որ կորովի տըլ- բանը արտաքսուի համայնավար կուսակ- ցութենէն։

Հունգարական խնդրին առթիւ իր բռ- նած դիրքը որ պատճառ դարձաւ իր երկ- րորդ դատապարտութեան, Ճիլաս կը ձե- ւակերպէր հետեւեալ կերպով.

« Հունգարիոյ մէջ, կայսերապաշտու- թիւնը մէկ կողմ նետեց իր վերջին դիմա- կը՝ «ընկերվարութեան դիմակը»։ Եթէ հունգարական յեղափոխութիւնը յաջողէր ոչ միայն դեմոկրատական ըէժիմ մը հաստատել, այլ եւ կարողանար արդիւք հանդիսանալ ծանր ճարտարարուեստին ազգայնացման, պիտի կրնար մեծ ազդե- ցութիւն մը գործել բոլոր համայնավար երկիրներուն վրայ, մէջն ըլլալով Խոր- հրդային Միութիւնը »։

Իր երրորդ դատապարտութեան գրտա- պատճառը, ինչպէս ըսինք, իր «Նոր դա- սակարգը» տիտղոսը կրող գիրքն է։ Այս «Նոր դասակարգը», ըստ Ճիլասի, կոմու- նիստական պիւրոքրասին է։

« Նոր դասակարգը », արդարեւ, ուրիշ պատասխան չունեցաւ տալիք Ճիլասի, այլ զայն դատապարտեց եօթը տարուան բանտարկութեան, ինքզինքը գրպարտու- թեանց ենթարկուած համարելով։

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու նախկին նախագահ Թրումէնթի այրին՝ Էլէանոր Թրումէն, դեմոկրատ ծերա- կուտական Հիւպէրթ Համֆրէյ, գրագէտ Ճէյմս Ֆարէլ, դեմոկրատ ծերակուտա- կան Ճոզէֆ Քլարք, ընկերվարական վա- ղեմի գործիչ Նորմըն Թոմաս, պատմա- գէտ Արթըր Շլեսինկըր, ուժնութիւններու ղեկավար Վիքթոր Ռոյթըր եւ ուրիշ բազ- մաթիւ ծանօթ ամերիկացի անձնաւորու- թիւններ կոչ մը ուղղած են մարեշալ Թի- թոյին, ուր կը խնդրեն որ Ճիլաս ազատ արձակուի։

Մինչ այդ «Նոր դասակարգ»ին գո՞ր՝ Միլովան Ճիլաս դատապարտուած է իր կեանքին ինը տարիները անցընել բանտի նեղ պատերուն մէջ, որովհետեւ քաջու- թիւնը ունեցաւ ճշմարտութիւնը խօսելով ինքզինքը ենթարկել ցաւի ու տանջանքի, քան թէ լռելով՝ տիրանալու փառքի ու պերճանքի ...

NAMAK

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

"ՋՕՊԱՆԵԱՆԻ ՉԳՐՈՒԱԾ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ"

ԽՄԲ.— Վերջերս շատ գրուեցաւ ու խօսուեցաւ Ջօպանեանի նիւթական ու գրական ժառանգութեանց մասին, եւ այս առթիւ ակնարկութիւն մըն ալ եղաւ Ջօ- պանեանի ժառանգորդին մասին։ Այդ ժառանգորդը, Տիկին Նուարդ Էնֆիէ- ճեան, մեզի գրկած է երկար նամակ մը, նիւթեր տալու համար Ջօպանեանի «չգր- ուած պատմութեան»։ Այդ նամակէն քա- ղելով՝ կուտանք հիմնականը.

1.— Ջօպանեան չոր հացի կարօտ էր, երբ ճանչցայ։ Ես էի որ 25տարի ճակտիս քրտինքով ապրուստ կը շահէի, զաւակ- ներս կը մեծցնէի, եւ զինք ալ կը խնամէի երախայի մը նման, ապացոյց տալով ե- րախտագիտութեանս, որովհետեւ զաւակ- ներուս քիւրէօրն էր, մէկը Մխիթարեան վարժարան դրած էր, միւսը Սէնթ Պարպ քոլէճը։ Ջօպանեան իր տանը վարձքն ան- գամ չէր կրնար վճարել, ես էի որ իրեն բաժին կը հանէի իմ շահածէս։ Իր լուացքը կ'ընէի, վրան – գլուխը կը մաքրէի, տանը գործերը կը կատարէի, տաք կե- րակուր կուտայի, եւ ինք իր ցաւերը մի- այն ինծի կը պատմէր։

2.— Մեծ յոյս ունէր որ իր յոբելեանէն ետքը մեծ գումար մը պիտի հասնի ձեռ- քը, իր հաշիւով հինգ միլիոն։ Ասով ծը- րագրած էր գիւղ քաշուիլ եւ իր գրական կիսաւարտ աշխատանքները վերջացնել, անտիպ գործերը հրատարակել։ Արտա- սահմանէն իր շրջապատէն վերադար- ձին, երբ դիմաւորեցի զինք, բաւ թէ փառաւոր հանդէսներ սարքուեցան, մեծ գումարներ հաւաքեցին, բայց երկրէն դուրս դրամ հանելը արգիլուած ըլլալով, կը դառնայ ձեռնունայն։ Ցետոյ շատ նա- մակ գրեց արտասահման, դրամ ղրկող չեղաւ։ Ոչ ոք գարկաւ իր դուռը, դուռը զարնողը օգնութիւն խնդրելու համար միայն կուգար։

3.— Լքուած իր բարեկամներէն, իրրեւ վարձատրութիւն չտայլած խնամքներուս, օրինապէս զիս ժառանգորդ կարգեց իր ունեցածին։ Բարեգործականը ինծի 100 հազար ֆրանք տուաւ տէր կանգնելու համար այդ ունեցածին, յետոյ խոստա- ցան հանգանակութիւն մը ընել եւ 500 հազար ֆրանք ճարել ու տալ ինծի, մեր- ժեցի։ Որոշեցի ձեռագիրները, նկարնե- րը, գիրքերը Հայաստան ղրկել։ Բանալին տուի Ռ. Մելիքին, որ այդ գոյքերը Հա- յաստան փոխադրէ։ Ոչինչ առած եմ ես։ Գիրքերէն մաս մը (մօտ 150 կտոր) Հա- յոց եկեղեցին տարուեցաւ, յանձնուեցաւ Գ. Գարակէօզեանի։

4.— Իր գրած կտակը, գոյքերուն յանձնումին վերաբերեալ ստացագիրները մօտս կը գտնուին։

ԽՄԲ. Տիկին Էնֆիէճեանի նամակը կը մնայ մեր մօտ։ Համառօտակի տուինք բովանդակութիւնը, աւելցնելով որ Ջօ- պանեանի «չգրուած պատմութիւնը» գրե- լու փափաք չունինք մենք՝ եթէ ուրիշներ պակասաւոր կը գտնեն տրուած այս լու- սաբանութիւնները կամ անճիշդ։Մեր աշ- խատակիցին՝ ընկ. Գարամեանի լուսա- բանութիւններէն եւ Տիկին Էնֆիէճեանի նամակէն ետքը, մեզի համար հարցը փակուած է, փոյթ չէ թէ պատմութիւնը «չգրուած» մնայ ամբողջովին։

Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԻՐ ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԻ, Ն. Ս. ԶԱՐԵՀ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱ – ՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Պոսթոնի մեր պաշտօնակից –Հայրենիք 25 Սեպտեմբերի թիւին մէջ կը գրէ.—

Պ. Տիգրան Թոսպաթ, Պէյրութի Գուրճ Համուտ շրջանէն ընտրուած պետական երեսփոխան՝ Լիբանանի Խորհրդարանին, չորեքշաբթի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին հասաւ քաղաքս օդային ճամբով: Լոկան օդակայանը, դիմաւորելու գացած էին ներկայացուցիչներ՝ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէէն, Հ. Ե. Դ.էն, Հ. Օ. Միութեան Կեդր. Վարչութենէն, Թեմիս Ազգային Մարմինէն, «Հայրենիք»ներու խմբագրութենէն, նաեւ ազգականներ ու բարեկամներ:

Պ. Տիգրան Թոսպաթ, Լիբանանի հայ եւ արաբ կեանքին մէջ գործօն անձնաւորութիւն մըն է, իբրեւ անկախ երեսփոխան, նաեւ ազդեցիկ հրապարակագիր:

Պէյրութի մէջ կը հրատարակէ (Այգ) հայերէն օրաթերթը, որ ճոխ, պատկերազարդ հրատարակութիւն մըն է, ընթերցողներու լայն շրջանակով, նաեւ «Լը Սուար» ֆրանսերէն օրաթերթը, որ նոյնպէս միջազգային շրջանակի մէջ տարածուած է: Այս երկիրը եկաւ, ինչպէս գրած էինք, Ամերիկեան կառավարութեան հրաւէրով եւ պիտի այցելէ Մ. Նահանգներու գլխաւոր կեդրոնները, ինչպէս նաեւ Քալիֆորնիա:

Իր ժամանումէն քիչ ետք, Պ. Թոսպաթ այցելեց «Հայրենիք»ներու շէնքը, եւ ընդունուեցաւ Հ. Յ. Դ. Կ. Կոմիտէին գրասենեակը, ուր տեսակցեցաւ մեր պատասխանատու ընկերներուն, «Հայրենիք»ներուն խմբագրութեանց անդամներուն հետ:

Տեսակցութեան ընթացքին, յարգելի Պ. Տ. Թոսպաթ, որ ոչ մէկ հայ կուսակցութեան կը պատկանի, խոր համակրանքով խօսեցաւ Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Զարեհ. Կաթողիկոսին մասին, ու ըսաւ թէ՝ վեհափառին դիրքը օր ըստ օրէ կը զօրանայ, ու իր հակառակորդները կը յուսալքուին:

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՅՍ ԽՌՈՎԱՅՈՅԶ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Արաբական աշխարհի քաղաքական ծանօթ խռովայոյզ անցուդարձերը յաճախ մտահոգութիւն կը պատճառեն նաեւ ամերիկահայ գաղութին, մեր այդ շրջաններու հայրենակիցներու մասին: Այս առթիւ, թերթիս խմբագրութիւնը ուղղեց յարգելի հիւրին կարգ մը հարցումներ, որոնց պատասխանեց ան հետեւեալ կերպով.

Հարցում.— Պ. երեսփոխան, քաղաքական ծանօթ անցուդարձերը, որոնք կը յուզեն արաբական երկիրները, համաշխարհային ուշադրութեան կեդրոն դարձնելով զանոնք, ազդա՞ծ են այդ երկիրներու հայ կեանքին վրայ, աննպաստ կերպով:

Պատասխան.— Քաղաքականապէս, ոչ: Արաբ հիւրընկալ երկիրները, իրենց արտաքին քաղաքականութենէն անկախ, ներքին յարաբերութիւնը կը պահեն նոյն վստահութեամբ նայելով հայ հաւատարիմ տարրին, որ իր պարտականութիւնը կը կատարէ ու կ'ապրի նաեւ իր ներքին ազգային կեանքով:

Հ.— Պ. Թոսպաթ, դուք, ինչպէս ծանօթ է մեզի, չէք պատկանիր ոչ մէկ հայ կուսակցութեան, եւ իբրեւ անկախ թեկնածու ներկայացած էք մինչ, երեք անգամ ընտրուելով Լիբանանի Խորհրդարանի երեսփոխան: Ի՞նչ է ձեր կարծիքը Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Զարեհ կաթողիկոսի ընտրութեան եւ անոր ներկայ դիրքի մասին:

Պ.— Ն. Վ. Տ. Զարեհ Կաթողիկոսին ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ օրինական պայմաններով, եւ ես ականատես եմ որ, արժանաւոր գահակալին դիրքը օրէ օր կ'ամրանայ Անթիլիասի մէջ:

Հ.— Ի՞նչ վիճակի մէջ են՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հակառակորդ՝ համայնավար – ռամկավար – Բարեգործական տարրերը:

Պ. — Լուրջ նշաններ կան թէ, յուսախաբ եղած են, մասնաւորաբար ոչ – համայնավար հակառակորդ տարրերը, ու անոնց պարագլուխներէն ոմանք մինչեւ կը փնտռեն պատուաւոր նահանջի մը համար:

Հակված են, ի վերջոյ թէ ի՞նչ մութ նպատակներ կը հետապնդեն համայնավարները, պառակտելով գաղութը: Այդ ճակատի գեկավարներէն մէկ քանիներ, անդրադառնալով «Համախմբականներու» կասկածելի նպատակներուն, քաշուած են բոլորովին:

Հ.— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը, այսպէս կոչուած Սուրիոյ «անկախ հայ համայնք»ի մասին:

Պ.— Ոչ մէկ արտօնութիւն կայ, այդ մասին, եւ պիտի չըլլայ, շատ հաւանաբար: Իշխանութիւնները առաջարկած են միայն մանրամասն գիտնալ, թէ ի՞նչ սկզբունքներով կ'ուզեն հաստատել «անկախ համայնքը»: Մինչեւ ցանաչումը սակայն, հակայ ճամբայ մը կայ, զոր պիտի չկրնան կտրել Կիլիկիոյ Աթոռին հակառակորդները:

Հ.— Ի՞նչ կացութեան մէջ են Սուրիոյ մեր ազգ. մարմինները:

Պ.—Կը շարունակեն իրենց գործը, անխափան եւ կանոնաւոր: Ազգ. օրինաւոր իշխանութիւն չճանչցող հայ եկեղեցիի մը կատարած գործողութիւնները յաճախ չեն վաւերացուիր պետութեան կողմէ:

Ներկայ մը հարցուց, թէ որքա՞ն ճիշդ են, «Այգ»ի պաշտօնանի խմբագրի մը կատարած «մերկացումները», հակառակորդ մամուլին մէջ, Դաշնակցութեան վերագրուած կեղծ շրջաբերականի մը մասին:

Պ. Թոսպաթ պատասխանեց, թէ խնդրոյ առարկայ անձը, իբրեւ անվստահելի, ուրիշ առթիւ ալ վտարուած է մամուլի աշխատանքէն: Վստահութեան գեղծումով բռնուած, այս անգամ ալ դուրս նետուած է, եւ իր «մերկացումները» ոչ մէկ արժէք ունին: Հաւանաբար օր մը, մէկը պիտի պարզէ բոլոր անցուդարձերը սակայն դէպքը կարեւոր չի նկատուիր: Զարմեր իրմով զբաղիլ:

Հ. — Ի՞նչ է ձեր կարծիքը, Երուսաղէմի պատրիարքութեան շուրջ մղուող ծանօթ պայքարին մասին:

Պ.— Կը թուի թէ, Տ. Եղիշէ Արք.ը յաջողութեան մէջ է, ժողովրդական քաջալերանք կը գտնէ, ու հաւանաբար պիտի չահի աթոռը, Տ. Ներսոյեանի դէմ: Միւս կողմէ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը հերքէ, թէ որեւէ պատիժ սահմանած է Տ. Եղիշէ Սրբազանին:

Հ.— Ինչպէ՞ս կը գտնէք Անթիլիասի Ընծայարանը, վերջին ծանօթ վտարումներէն յետոյ:

Պ.— Դպրեվանքը, որ Պիքֆայայի մէջ կը գտնուի, կը գործէ կանոնաւոր, եւ ունի ընտիր ուսուցչական կազմ: Բարգաւաճութեան մէջ է օրէ օր:

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

●

Ինչպէս գրած էինք.ֆանի մը օր է Լոնտոն կը գտնուի Պոլսոյ պատրիարքը՝ Գարեգին արք.:

Ստորեւ այդ այցելութեան մանրամասնութիւնները.—

Շաբաթ օր Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը Լոնտոնի համայնական խորհուրդի անդամներէն Պ. Էքսէրճեանի ընկերակցութեամբ գնաց Քէնթըրպըրի եւ այցելեց Սէն Օկիւսթին քոլէճը: Այս քոլէճը այն պատմական վայրն է ուր առաջին անգամ հիմնուած է Անկլիքան Եկեղեցին:

Հիւրերը այցելեցին Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոս Տոքթ. Ճանսընի, որ շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ցոյց տուաւ: Իրիկուան Պատրիարքը ներկայ գտնուեցաւ Քէնթըրպըրիի եկեղեցիին արարողութեան եւ աղօթքին, տուաւ իր օրհնութիւնները:

Կիրակի առաւօտ, Լոնտոնի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ մէջ Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ ողբացեալ բարերար Գալուստ Կիւլպէնկեանի հոգւոյն ի հանգիստ: Պատարագեց եւ քարոզեց Պատրիարք Հայրը:

Հայ եկեղեցւոյ այս հոգեմայլ արարողութեանց ներկայ էին նաեւ Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոս Տոքթ. Ճանսընի երկու ներկայացուցիչները ինչպէս նաեւ ներկայացուցիչ մը Անգլիոյ Օրթոտոքս եկեղեցիէն: Լոնտոնի հայ գաղութը գրեթէ ամբողջութեամբ լեցուցած էր եկեղեցին:

Արարողութիւնները եղան խիստ ներդաշնակ եւ տպաւորիչ: Կիրակի գիշեր Լոնտոնի համայնական խորհուրդը ի պատիւ Պոլսոյ հայ պատուիրակութեան, հացկերոյթ մը տուաւ Տէնքէսթըր պանդոկին մէջ: Ներկայ էին համայնական խորհուրդի նախագահն ու անդամները, Տիկնանց յանձնախումբի նախագահը, Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ խնամակալները, Լոնտոնի հայ ընտրանին եւ «Մարմարա»յի ներկայացուցիչը Տիկին Սեդա Զօպեան: Ճաշը տեղի ունեցած է խիստ պաշտօնական մթնոլորտի մը մէջ եւ Լոնտոնի համայնական խորհուրդի նախագահը Պ. Ետուար Պէնլեան արտասանած է բաժակաճառ մը բարի գալուստ մաղթելով հայ պատուիրակութեան եւ բաժակ առաջարկած է անոնց կենացը:

Պ. Պէնլեանի այս ճառին պատասխանած է Պատրիարքը եւ շնորհակալութիւն յայտնած իրենց հանդէպ ցոյց տրուած ջերմ ընդունելութեան համար: Աւելի վերջ խօսք առած են կարգաւ Պ. Պ. Մկրեան, Իզմիթլեան, Էքսէրճեան, Տիկին Պէնլեան, Պ. Մ. Շէլլէֆեան, Տ. Աշոտ քհնյ. Ցարութիւնեան, Պ. Սաֆրաստեան եւ Պ. Միքայէլ:

Երկուշաբթի ժամը 16ին, Լոնտոնի Թուրք դեսպանը Պատրիարք Հօր եւ վարչութեան ատենապետին ի պատիւ թէյասեղան մը սարքեց դեսպանատան մէջ, ուրուն ներկայ գտնուած են Լոնտոնի հայ համայնքի ներկայացուցիչները:

Պատրիարք Հայրը որ Լոնտոնի մէջ իջեւանած է Հայոց եկեղեցւոյ մօտակայ Քէնսինկթըն Փէլըս պանդոկը, շարունակեց իր պաշտօնական այցելութիւնները, որոշելով Չորեքշաբթի առաւօտ օդանաւով վերադառնալ Պոլիս:

ԱՄՍԱԿԱՆ ԿՐԻՓԸ

Ինչպէս գրած էինք ասիական կրիփը Փարիզի մէջ մեծ աւերներ կը գործէ: Հինգ հոգիի վրայ մէկ կրիփ ունեցող կայ: Թէեւ համաճարակը կը ծաւալի բայց բժշկական շրջանակները կը յայտնեն թէ վտանգաւոր բնոյթ չունի:

Փարիզի ամերիկեան դեսպանատան բոլոր պաշտօնեաները պառկած եղած են: Դեղարաններուն առջեւ պոչ բռնած է ժողովուրդը եւ դեղերը կը պակսին: 52.000 հոգի ալ վարակուած է Գավարիոյ մէջ:

Փորթուկալի մէջ գործարանները փակուած են եւ թերթերը կը յայտարարեն թէ 12000ի վրայ 5000 գործաւորական աշակերտ հիւանդ են:

ՆՈՊԷԼԵԱՆ գրական մրցանակը պիտի տրուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 17ին: Թեկնածուներու մէջ կը յիշուին Քամիւի Մալրոյի անունները ինչպէս նաեւ Ալպերթօ Մորավիայի եւ յոյն գրագէտ՝ Քազանդաքիս:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԿԱՅԾԵՐ

Ը.

ՀԻՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Ասլանը ոչինչ չպատասխանեց, բայց ես նկատեցի, որ նրա մթին դէմքը աւելի մըռայլուեցաւ:

— Գնանք մի բան ուտենք, դու երեւի քաղցած ես, ասաց նա բոլէական խօսակցութիւնից յետոյ:

Խարոյկից ոչ այնքան հեռու պատրաստուած էր ընթրիքի սեղանը. ինչ սեղան. մերկ գետնի վրայ տարածել էին սփռոցի փոխարէն մի փալասի կտոր եւ նրա վրայ դրած էր հաց, պանիր, սոխ եւ աւելի ոչինչ: Տղերքը բոլորել էին այդ նահապետական սեղանի շուրջը, ամէն մէկը իր վերարկուն օթոցի փոխարէն իր տակը ձգած ունելով: Խորովածը հրացանի սւմբաներից, — որ շամփուրի տեղ էին գործ ածում,— առաջ – առաջ քարշում էին լաւաշների վրայ եւ այնպէս արիւնաթաթախ ուտում էին: Մի կողմում թաւալուած էր մի աւազին եղջերու, որից յօշոտում էին խորովածացու միսը: Նրա մօտ պառկած էր գինով լիքը տիկճորը: Գաւաթի տեղ գործ էին ածում մի մեծ դդումի կտրած կէսը, որի ներսույքը դուրս էին տուած: Նոյն գաւաթից ամէնքը խմում էին հերթով:

— Ինձ մօտ, Ֆարհատ, ասաց Կարօն:

Ես նստեցի նրա մօտ: Այն օրուան բոլոր անցքերը, սկսեալ հայր Թօդիկի բանտից մինչեւ խորհրդաւոր մենարէթը, իրանց ուրախ եւ տխուր պատահարութիւններով մինչ այն աստիճան գրգռել էին իմ ջղերը, որ ես ամենեւին ախորժակ չունէի մի բան ուտելու, թէեւ ամբողջ օրը քաղցած էի մնացել: Ցան եւ երկու բոլորակ տարիներից յետոյ, սիրելի ընկերներիս հետ կրկին հանդիպելը, թէեւ շատ ուրախալի էր ինձ, — բայց այն օրից, երբ նրանք անյայտացան, այնքան անհաւատալի զրոյցներ լսած էի նրանց մասին, որ բոլորովին չէի կարողանում ցրուել իմ նախապաշարմունքը: Այդ մանկահասակ, ծիծաղկոտ, կերպարանափոխ եղած փախստականները երեւում էին ինձ կասկածաւոր մարդիկ, մանաւանդ երբ նկատում էի, որ նրանք եւս ոչ բոլորովին հաւատարմութեամբ էին վերաբերւում դէպ ինձ: Ես տեսնում էի նրանց մէջ մի առանձին ծածկամտութիւն, խիստ զգուշաւոր խորհրդապահութիւն, որպէս թէ, մի բանից քաշւում էին, կամ վախենում էին: Ինչո՞ւ չէին կարող անկեղծ լինել ինձ հետ: Ի՞նչն էր ստիպում նրանց, որ վերադառնալով հեռաւոր երկիրներից, փոխանակ իրանց բարեկամների եւ ազգականների մօտ գնալու, նրանք ընտրել էին այդ անմարդաբնակ աւերակները: Չէ որ, քաղաքը շատ հեռու չէր այնտեղից, այն քաղաքը, ուր նրանք ծնուել էին, ուր մի քանիսի ծնողները դեռ կենդանի էին: Ինչո՞ւ չուրախացնել կարօտալի ծնողներին, մանաւանդ պատկական մեծ տօնի ժամանակ, երբ հայրը, մայրը, գրկելով նրանց, «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց»ի փոխարէն պիտի ասէին. — «Մեր որդին կորած էր, գտնուեցաւ. մեր որդին մեռած էր կենդանացաւ…»:

Իմ մտատանջութիւնը, իմ նոյն ժամուն տխրամած դէմքը չէր կարող աննշմարելի մնալ ընկերներիցս, մանաւանդ Սաղոյի արծուի տեսութիւնից, որ դարձաւ դէպ ինձ այն խօսքերով.

— Կեր, սիրտդ բաց արա, ի՞նչ ես ունխդ թթուացրել ձմեռուայ երկնքի պէս: Զիլի՞նի՞ թէ մտածում ես, հիմա մայրս սպասում կը լինի ինձ, հիմա նա ասում կը լինի.— «Ախ, ի՞նչ եղաւ, չեկաւ որդիս, փլաւը սառեց, ախ, չեկաւ որ ուտէ…»: Իմ խեղճ մայրն էլ այս խօսքերը ասելով մեռաւ, բայց սիրելի որդու երեսը չտեսաւ.. խա… խա… խա…: — Դու էլ, Ֆարհատ, միւս անգամ մօրդ եփած փլաւը չես ուտի….:

Նա սկսեց դարձեալ ծիծաղել: Զատկական փլաւը ազգատ ընտանիքի աղքատ զաւակի համար մի այնպիսի բարիք էր, որ նա երբեք մոռանալ չէր կարող: Արեւելեան կերակուրների այդ թագուհին, որ հարուստները վայելում են համարեա ամէն գիշեր, աղքատի տանը մուտք է գործում տարին միանգամ միայն, այն է՝ զատկական տօնի օրը: Բայց իմ ցաւը փլաւը չէր, ես գիտէի, որ մեր տանը այն գիշեր փլաւ չէր լինի եւ ոչ որեւիցէ Զատիկուայ կերակուր, որով մայրս եւ քոյրերս կարողանային իրանց յիսուն օրուայ պասը բաց անել: Ինձ միայն դիւր չեկաւ Սաղոյի վայրենի զգացմունքը դէպ ի մայրական գութը. ես երեսս շուռ տուի նրանից եւ դարձայ դէպի Կարօն, որ գինով լիքը ահագին գաւաթը մեկնեց ինձ, ասելով.

— Խմիր:

— Այսքանը չեմ կարող խմել, պատասխանեցի ես հրաժարուելով:

— Խմիր, կը սովորես… ասաց նա ժպտելով:

Ես դարձեալ հրաժարուեցայ:

— Ես էլ առաջ գինու հոտը անհելիս հարփում էի, մէջ մտաւ Սաղօն, — բայց հիմա՞….:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Գ. Նշան Ջիլինկիրեան, Գ. Արամ Ջիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Անժէլ Սրապեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Մութաֆեան եւ զաւակները եւ թոռները (Պոլիս), Այրի Տիկին Մութաֆեան, զաւակներն ու թոռները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Համամճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վահէ Գէչիրեան եւ զաւակը եւ թոռը, Տէր եւ Տիկ. Լէոն Գէչիրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ալիս Գայեան Էրկիւտէն եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սուրեան, զաւակները եւ թոռները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, տալոջ, եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԵՓՐՈՆ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Մութաֆեան, Գարթալ)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 11 Հոկտ., ուրբաթ, իր բնակարանին մէջ, 82 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ 14 Հոկտեմբեր, Երկուշաբթի ժամը 14ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 րիւ ժան Կուժոն, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիէի նոր գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, եկեղեցւոյս Օծման 53րդ տարեդարձին առթիւ, եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն եւ մեծ բարերար Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներուն համար։

Պատարագի ընթացքին հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի անմահն Կոմիտաս վարդապետի մահուան 22րդ տարեդարձին, ինչպէս նաեւ հոգելոյս արքայազն հօր Տէր Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի մահուան 6րդ տարեդարձին առթիւ։

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Հայրապետական Պատուիրակ Տ. Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան։

Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն։

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միութիւնը «Արծուեբոյնի» հերոսամարտին 37րդ տարեդարձը կը տօնէ Կիրակի (13 Հոկտեմբեր)։ Լիոնէն Թորգոմ քհնյ. Փօսթիկեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ուխտ հագար նահատակներու յիշատակին եւ պիտի քարոզէ։ Նաեւ աւանդական հոգեճաշ նահատակներու հոգւոյն։ Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Թագուհի Աբրահամեանէ՝ հինգ հազար ֆրանք, իր ամուսնոյն՝ Գ. Արշակ Աբրահամեանի դառն մահուան առթիւ։

Այս տխուր առթիւ, վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Աբրահամեանի, իր զաւակներուն ու ընտանեկան պարագաներուն։

×

Տ. Կ. Խաչի Ազգ. վարժարանի Կրթ. մարմինս շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկիններ Թեֆարիկ Գաղտասարեանէ, Թագուհի Օհանեանէ եւ Աչխէն Գօյաճեանէ հինգ հարիւրական ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի Գ. Արշակ Աբրահամեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

Ցաւակցութիւններ Տիկին Աբրահամեանի ու իր զաւակներուն։

×

Այրի Տիկին Ա. Սերոբեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն, բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԷՕԺԷՆԻ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ
մահուան առթիւ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Շահինեան եւ Թագուոր Շահինեան եւ Գզաիկեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց զաւակներուն՝ ՇԱՀԷՆ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ եւ ՅԱԿՈԲ ԳԶՏԻԿԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ (արկածի զոհ, Օգոստոս 18ին)։

×

Քղէրեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ իրենց մօր, մեծ մօր Այրի ՏԻԿԻՆ ՌԱՀԱՆ ՔՂԷՐԵԱՆԻ մահուան տարելիցի առթիւ հոգեհանգիստ պատարագ պիտի մատուցուի, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

×

Վաստակաւոր ուսուցչապետ տարաբախտ Շահան Պէրպէրեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ այս կիրակի։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին ազգականները, Պէրպէրեան վարժարանի սաները եւ համակիրները։ Միեւնոյն առեն այց՝ գէպի գերեզմանատուն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սերաստիոյ Մուրատ Ռուսումնասիրացը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից՝ Նշան եւ Մկրտիչ Հայթաեաններու եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց մօր մահուան առթիւ։

ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին։

Նախաձեռնութեամբ Տ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին։

Տեղի կ'ունենայ 12 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ չքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլկուռ։

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ։

Օր. ՄԵՆՏՈՒՀԻ ՋԵՌԼԷՄԵԱՆ (Պաղտատէն)։

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ։

Կը հրաւիրենք Լիոնահայ հասարակութիւնը անխտիր, քաջալերելու մեր այս ձեռնարկը որուն հասոյթով պիտի կարենանք Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին մէջ՝ հարիւրաւոր մանուկներու ոչ թէ միայն մաքուր օդ՝ այլ եւ անոնց՝ գէթ տարին մէկ անգամ հայկական մթնոլորտի մը մէջ տոհմային դաստիարակութիւն մը ապահովել։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Աղքատախնամ – Որբախնամ Մարմնոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.– Տիկ. Հեղինէ Կէմալմազեանէ որպէս նուէր երկու հարիւր ֆրանք, Գ. Դաւիթ Թանտոյեանէ հազար ֆրանք, ողբացեալ Գ. Նուպար Տէօլէեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի։ Գ. Արծրունի Չրբաշխեանէ երեք հազար ֆրանք ողբացեալ Չիւֆինազ Ալտէլ Մէսէի մահուան առթիւ, նոյնպէս փոխան ծաղկեպսակի։

ԴԱՇՆԱԿԻ
ԵՒ ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ (SOLFÈGE) ԴԱՍԵՐ

Ինչպէս եւ ընկերակցութիւն

ACCOMPAGNEMENT

ՕՐ. ՃԱՆՊԱԶ

Դիմել՝

La résidence, Sceaux, Seine

ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ

Ժառանգութեան մը համար կը փնտռուի Գ. Պօղոս Մ. Ադամեան, ծնեալ Գահիրէ 1893ին, որդի Գէապիմ Ադամեանի եւ Վիրժինիա Սիմոնալիսի։

Գրել Գ. Գութոյի, ազգարան, 21 Պուլ. Սէն – Ժերմէն, Փարիզ։

HÉRITAGE !..

On recherche pour succession :
Bogus M. ATEMIAN ou ATAMIAN Alias ADAM, né au CAIRE vers 1893, fils de Keasem ATEMIAN ou ATAMIAN Alias ADAM et de Virginia SIMONALIS. Écrire COUTOT, généalogiste, 21, Bld. Saint-Germain à Paris.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին։

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին։
Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

ԽՆՋՈՅՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք–պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին Ահարոնեան ակումբին մէջ, մասնակցութեամբ Կեղր. Ֆրանսայի Նոր Սերնդական խումբերուն։

Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ.— «Շ. Միսաքեան» խումբի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, սովորական հաւաքատեղին։

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Մ– Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր, ժամը 21ին, դըպրոցի սրահին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ, Ավինեոնի «Մուրատ» խումբի ընկերները, այս կիրակի ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլան կոմիտէի եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչները։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները ու հայրենակիցները այս շաբաթ, ժամը 21ին, Գ. Սիմոնեանի սրճարանը։ Օրակարգ՝ Պատսպ. ժողովի գեկոյց եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Նոր Սերունդի գրասենեակը բաց է ամէն չորսաթ օր, ժամը 15էն 19, 17 րիւ Պլէօ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 27 Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

GEORGE Vի չքեղ սրահներուն մէջ

Ջանազան աթրաքսիոններ | Մուտք 500 ֆրանք

Deux Orchestres — Cotillons

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները | Հեռաձայնելով միութեան գրասենեակը
PRO. 77 73

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : **ARPIK MISSAKIAN**

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — DIMANCHE 13 OCTOBRE 1957

33րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8018 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3819

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱՐԱՅԻ ՅԱՂԹԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Սրտառուչ երկիւղածութեամբ եւ հաւատարմութեամբ՝ որ հիացում կ'առթէ՝ Ֆրանսական բանակի նախկին կամաւորներու եւ Թաղմիկներու Բարեկամական Միութիւնը Մարսիլիոյ մէջ ինչպէս ամէն տարի, այսօր եւս կ'ոգեկոչէ Արարայի ճակատամարտին տարեդարձը :

Միութեան պատուոյ նախագահը Շարլ Տիրան Թէքէեան, որ պատմաբաններէն մէկն է եղած Մուսա Լերան հերոս ժողովուրդին, այս տարեդարձը դարձուցած է Ֆրանքօ-հայկական եղբայրութեան փառատօն մը :

Արարայի հերոսամարտը մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ արձանագրուեցաւ՝ շնորհիւ երկու ժողովուրդներու զինուորական գործակցութեան :

Արարան բնական շարունակութիւնն էր Մուսա Լերան հերոսամարտին :

Ֆրանսական նաւատորմն էր, որ Միջերկրականի ջուրերուն մէջ իր հետապնդական պտոյտներուն ընթացքին նշմարած էր մեր հերոս հայրենակիցները, որոնք ամբողջ քառասուն օր կուրծք տուած էին Թուրք կանոնաւոր բանակի յարձակումներուն։ Ու յաղթական՝ վար չէին դրած զէնքերը. Չէին ջարդուած՝ սովամահ [illegible] ուժերը պէս :

Սուէտիոյ մեր այդ հայրենակիցներն էին, որ Փորթ Սայիտի վրանաքաղաքին մէջ տեղաւորուած՝ կազմեցին կորիզը Արեւելեան Լեգէոնին, յետագային մկրտուած Հայկական Լեգէոն, որ 1918 Սեպտեմբեր 19ին Պաղեստինի մէջ, Արարայի բարձունքին վրայ Թուրք բանակը ջախջախիչ պարտութեան պիտի մատնէր՝ [illegible] Ալլէնպիի յաղթական զօրագունդերուն :

Հայկական Լեգէոնը յաջս մեծ դաշնակիցներուն փրկեց հայութեան պատիւը : Զօր. Ալլէնպի Գահիրէէն Ազգային Պատուիրակութեան նախագահ Պօղոս Նուպարի ուղղուած հեռագրով մը իր շնորհաւորութիւնները [illegible] Հայկական Լեգէոնին համար, որ իր մասնակցութեան բաժինը բերած էր դաշնակիցներու յաղթանակին։

[illegible] Լեգէոնը [illegible] Ֆրանսական դրօշի տակ, Ֆրանսացի սպաներու հրամանատարութեան տակ :

Ֆրանսացի զինուորականները հիացումով [illegible] թէ մեր լեգէոնականները ցոյց տուին ճակատամարտի ամէնէն բախտորոշ վայրկեաններուն : Անոնք հաստատեցին թէ Հայերը առիւծի պէս կը կռուէին՝ երբ զէնք ունէին իրենց ձեռքը : Հասկցան, որ Թուրքերը ամբողջօրէն կը ջարդէին միայն այն Հայերը, որոնք անպաշտպան էին : Զէնք չունէին : Իրենց «քաջագործութիւնը» ցոյց կու տային անզէն կիներու եւ մանուկներու վրայ :

Շնորհակալութեան արժանի են Մարսիլիոյ մեր հայրենակիցները, որ Արարայի յաղթերգութիւնը կը պանծացնեն ամէն տարի, փառատօնին մասնակից դարձնելով Ֆրանսայի զինուորական ու քաղաքական բարձրաստիճան անձնաւորութիւնները, ինչպէս նաեւ Ֆրանսական Թաղմիկներու եւ Գերիներու Ընկերակցութիւնները : Եղբայրական սրտալիցութեամբ կը պատուեն հայկական եռագոյնը Ֆրանսական դրօշակներու կողքին :

Մեր կամաւորները զինուորագրուեցան Ֆրանսական դրօշին տակ այն հաստատ համոզումով, որ յաղթանակէն վերջ պիտի ազատագրուէր պատմական Կիլիկիան՝ դառնալու համար հայկական ինքնավար «օճախ» մը : Ֆրանսացիները կը յիշէին, որ Կիլիկիոյ անկախ պետութեան վերջին թագաւորը Ֆրանսացի մըն էր, Լեւոն Ե. Լուսինեան :

Աքսորավայրերէն Կիլիկիա վերադարձան մեր վերապրող հայրենակիցները՝ օժանդակութեամբ Ֆրանսական իշխանութեանց :

Հայութիւնը յոյսերով ապրեցաւ քանի մը տարի՝ իր հայրերու պատմական հողերուն վրայ :

Հիասթափութիւնը չուշացաւ :

Յաղթանակէն վերջ մրցակցութիւնը սկսաւ դաշնակիցներուն միջեւ : Թուրքը սիրաշահելու քաղաքականութիւնը օրուան հրատապ խնդիր դարձաւ :

Հայութիւնը ձգուեցաւ իր բախտին : Աւելի ճիշդ դժբախտութեան :

Պարպուեցաւ Կիլիկիան. Կրկին դարձանք տարագիր :

Ֆրանսա լայն բացաւ իր դուռները : Հայերը տեղաւորուեցան Սուրիոյ եւ Լիբանանի, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի մէջ ։ Հիւրընկալ երկիրներու մէջ ահա՛ երեսունեւհինգ տարիներէ ի վեր հայութիւնը կը ջանայ վերաշինելու համար նոր բոյն, իր քրտինքը խառնելով տեղական ժողովուրդներու շինարարական աշխատանքներուն :

Արարայի յաղթերգութեան ոգեկոչումը հպարտութեամբ կը լեցնէ մեր բոլորին սրտերը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ՝

ՓԻՆԷ

ՁԱԽԵՐԸ ՁԵՆ ՀԱՒԱՏԱՐ ՈՐ ՅԱՋՈՂԻ

12 օրուան տագնապէ մը վերջ, Նախագահ Քոթի կառավարութիւն մը կազմելու հողը յանձնեց երրորդ մարդու մը՝ Անթուան Փինէ :

Մոլէի եւ Փլէվէնի ձախողութիւններէն ետք, ընդհանուր կարծիքը այն էր որ կրկին պիտի կանչուի Կի Մոլէն «վարչաձեւին վերջին յոյսը», ինչպէս կը յայտարարէր նախագահ Քոթի : Բայց այս վերջինը ընդառաջ երթալով չափաւորներու փափաքին ուզեց փորձել անկախ երեսփոխան մը իբրեւ «միջին ճամբայ գտնող մէկը» :

Առաջին առթիւ Սէն Շամոնի քաղաքապետը մերժեց նախագահին առաջարկը, ծանրանալով այն դժուարութեանց վրայ որ կան : Ուրբաթ կէսօրէ վերջ սակայն Անկախները ժողով կը գումարէին, ուր կրկին անգամ Փինէ կը յիշեցնէր կացութեան ծանրութիւնը — «Պատասխանատուութիւններէ չէ որ կը խուսափիմ, բայց Անկախները որո՞ւ հետ պիտի կառավարութիւն կազմեն, ի՞նչ մեծամասնութեան վրայ պիտի կռթնին, [illegible] պիտի կարենան տանիլ» : Ու Փինէ կ'աւելցնէ «ինչո՞ւ այսքան կը պնդէք» : — «Որովհետեւ մեր նախագահն էք», «այդ բաւ չէ որ տունին ալ ըլլամ» :

Վիճաբանութիւնները կը ծաւալին, եւ անկախներու ժողովը կը վերջանայ առանց վերջնական հրահանգ մը տալու իր նախագահին, որ ազատ կը մնար իր պատասխանին մէջ :

Ուրբաթ իրիկուն սակայն ժամը ութին երբ Փինէ գացած կ'ըլլայ նախագահին [illegible] կը յայտարարէր թէ ընդունած էր առաջարկը, եւ պիտի փորձէր կառավարութիւն կազմել

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ԴԻՐՔԸ

Անթուան Փինէի ընդունիլը մեծ խանդավառութիւն չէ առթած կուսակցական շրջանակներու մէջ : Համայնավարները նոր փորձ մը կը տեսնեն երկարաձգելու կառավարական տագնապը [illegible] որ նման կացութեան մը լուծումը երբեք չի կրնար ԱՋԷՆ գալ : Եւ Շաբաթ օրուան

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Պէյրութէն 11 Հոկտեմբեր թուականով կը տեղեկացնեն թէ՝ Սէուտ Թագաւորը եւ Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահը՝ Քամիլ Շամուն որոշած են արաբական պետութեանց ընդհանուր ժողով մը գումարել :

Այս ժողովին ընթացքին պիտի քննուին այն միջոցները որոնք կարելի պիտի ըլլայ կիրարկել. վերջ դնելու համար Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ միջեւ գոյութիւն ունեցող լարեալ դրութեան :

Պաշտօնական որեւէ հաղորդագրութիւն հրատարակուած չըլլալով ցարդ, այժմէն կարելի չէ որոշապէս ըսել թէ ո՞ր թուականին պիտի գումարուի այս ժողովը :

Միւս կողմէ, սակայն, ընդհանրապէս տիրող կարծիքը այն է թէ Սէուտ Թագաւորը եւ Պ. Քամիլ Շամուն իրենց տեսակցութեան ընթացքին քննած են Սուրիոյ եւ Խ. Միութեան յարաբերութեանց հարցը եւ երկուքն ալ եկած են այն եզրակացութեան թէ՝ անհաւատալի է որ Սուրիա գաղտնի դաշինք մը կնքած ըլլայ Խ. Միութեան հետ, որ իրեն պիտի ապահովէ այս վերջինոյն պաշտպանութիւնը որ եւ է յարձակման պարագային :

Սէուտ Թագաւոր միեւնոյն առեն քանի վայրկեան տեւող տեսակցութիւն մը ունեցած է Սուրիոյ Արտաքին գործոց նախարար Սալահ էլ Պիթարի եւ իր օգնականին՝ Ֆաուզ էլ Հալապի հետ : Իսկ Յորդանանի վեհապետը իր կողմէ Լիբանան ուղարկած է Պ. Պահճէթ Թէլհունին, տեսակցութիւն մը ունենալու համար Սէուտ Թագաւորին հետ :

× Իրաքի վարչապետը՝ Ալի Ճաուտէ էլ Այուպի մօտերս պիտի մեկնի Գահիրէ, տեսակցութիւն մը ունենալու համար Նախագահ Նասըրի հետ :

× Եգիպտական մամուլը բուռն կերպով կը գրուչացնէ Միացեալ Նահանգները, որովհետեւ այս վերջինները Թուրքիան մղելով Սուրիոյ դէմ յարձակում մը գործելու, «Կրակին հետ կը խաղան» :

Մամուլ-սրաբար եգիպտական «Էլ Ճիմհուրիա» թերթը կը գրէ թէ՝ «Պ. Տալըս որ Թուրքիան կը մղէ Սուրիոյ դէմ զինեալ յարձակման մը, տակաւին կը գտնուի այն իրողութիւններու ազդեցութեան տակ, որոնք արժէք ունէին անցեալ դարուն, որ ուժի քաղաքականութեան դարն էր, եւ այդ պատճառով իսկ «իր երկիրը կը քաշէ յաջորդական ձախողանքներ միայն» :

× Իրաքի Հիւսիսային շրջանին մէջ, ապահովութեան իշխանութիւնները ձերբակալած են բազմաթիւ անձեր որոնք կը պատկանին ընկերվարական Պաթ կուսակցութեան : Շատ կարեւոր նկատուած փաստաթուղթեր գրաւուած են, որոնք կ'ապացուցանեն թէ ձերբակալուածները կը պատրաստէին պետական հարուած մը :

× Յորդանանի մայրաքաղաք՝ Ամմանին մէջ տեղի ունեցած վերջին դէպքերուն հետեւանքով, ապահովութեան տնօրէնութիւնը բազմաթիւ խուզարկութիւններ կատարած է, երեւան հանելու համար այն թաքստոցները ուր պահուած են համայնավար կազմակերպութեանց զէնքերը :

× Եգիպտական կառավարութիւնը որոշած է դադրեցնել ուսուցիչներու եւ մասնագէտներու առաքումը դէպի Իրաք եւ հոն գտնուող այդպիսիններուն ալ հրահանգած է իսկոյն վերադառնալ հայրենիք : Այս որոշումը ցոյց կու տայ թէ Եգիպտոսի եւ Իրաքի միջեւ մշակութային կապերը շուտով կը խզուին :

× Դամասկոսի ձայնասփիւռէն բրած իր յայտարարութեան մէջ, Սուրիոյ զինուորական բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը ըսած է թէ «Նոր դաւադրութիւն մը կազմուած է Սուրիոյ ժողովրդական լուծեալ կուսակցութեան կողմէ, որուն նպատակն է քաղաքացիական կռիւներ յարուցանել Սուրիոյ մէջ» :

× Սուրիական մամուլը կը ծանուցանէ թէ Թուրքեւսուրիական սահմանագլխին վրայ գտնուող Թրքական զինուորական ուժերուն կողմէ յարձակումներ կը գործուին սուրիական պահականոցներու վրայ :

Թրքական ջոկատ մը սուրիական սահմանը անցնելով, Պուղան գիւղաքաղաքին շրջակայքը յարձակելով Սուրիացիներու վրայ ուզած է տիրանալ անոնց հօտերուն : Թրքական զինուորները կրակ բացած են, բնակչութեան վրայ եւ վերջի վերջոյ հեռացած են տեղւոյն վրայ թողլով հրացան մը :

Միւս կողմէ, Թրքական հելիքօփթէր մը անցեալ հինգշաբթի սաւառնած է սուրիական հողամասերուն վրայ, Միտան-Էքպէզի մօտերը :

Դամասկոսի իշխանութիւնները բողոքագիր մը յղած են Անգարայի իշխանութեանց այս «նոր ոտնձգութիւններուն» առթիւ :

———o———

ՄԱԿԻ ժողովին դիւանին յանձնուեցաւ արեւմտեան պետութեանց ծրագիրը զինաթափութեան մասին բաղկացած վեց կէտերէ եւ 23 երկիրներու հաւանութիւնը ստացած :

Օր Օրին

ԱՍԻԱԿԱՆ ԿՌԻՓ

Հակառակ անոր, որ թերթերը կը յորդին «պգպայացուած» լուրերով՝ մարդոց մտահոգութիւնը այլ կէտի վրայ կեդրոնացած է ներկայիս : Արուեստական առաջին արբանեակին արձակումը, միջերկրային հրթիռը, ելեկտրական-ջրածնային ռումբերու փորձերը բառ երեւոյթին տեղի տուած են — ասիական կռիփին առջեւ :

Ասիական ... սարսափը տարածուած է ամէն կողմ : Փարիզի մէկ հինգերորդը անկողին գամուած է : Առաջին անգամ ըլլալով մարդիկ սկսած են «պոչ բռնել» բժիշկ մը ձեռք ձգելու համար : Այնուհետեւ կարգը կու գայ դեղագործներուն : Համաճարակին ազդեցութիւնը այնքան ուժեղ եղաւ, որ ամէն ինչ անգտանելի եկաւ դառնալ : Ինչպէս՝ բարեկամներ, բժիշկներ, դեղեր եւ մինչեւ իսկ ... կառավարութիւն մը :

Ես ալ վարակուած էի համաճարակէն : Ջերմ, քրտինք, զառանցանք : Երրորդ օրը ամէն ինչ կարգին էր : Դուրս ելայ : Ցանկարծ թերթի մը մէջ ուշադրութիւնս գրաւեցին Առողջապահական նախարարութեան տուած խորհուրդները՝ կռիփին առնչութեամբ .

Ա. պայման՝ կարելի եղածին չափ մարմինը տաք պահել եւ զգուշանալ ցուրտէն :

Բ.— Սկիզբէն իսկ առաւելագոյն չափով հանգիստ ընել, որպէսզի օրկանները կարենան դիմադրել մանրէներուն դէմ ։

Գ.— Ուշադրութիւն՝ երրորդ օր, երբ ջերմութիւնը կը նուազի . հիւանդները իրենք զիրենք բուժուած նկատելով անկողինը կը լքեն . սակայն շատով տկարութիւն զգալով կրկին կը վերադառնան անկողին . այս անգամ ապաքինման ժամանակամիջոցը աւելի երկար կը տեւէ : Ուրեմն՝ երրորդ օրուան ջերմութեան նուազումէն ետք, դարձեա՛լ տանը պէտք է մնալ :

Դ. Զգուշանալ՝ զօրաւոր դեղահատերու գործածութենէն (*անթիպիոթիք*), որոնք պէտք է վերապահել աւելի ծանր պարագաներու համար :

Առողջապահական նախարարութիւնը անշուշտ բան մը գիտէ երբ այս խորհուրդները կու տայ :

Ուրեմն՝ ինծի կը մնար վերադառնալ տուն եւ հանգիստ ընել, նախ՝ նոր բարդութեանց առաջքն առնելու, յետոյ՝ աւելի խելօքներուն խօսքը մտիկ ըրած ըլլալու համար :

ԱՄԻՐԱՅ

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

Երկու պայմաններ կան, որոնք կ՚արժեւորեն թարգմանութիւն մը.

1.— Լեզուն.— Ամէն բանաստեղծութիւն, որ կը թարգմանուի, չի կրնար ապրիլ՝ եթէ... մանկաբարձը, որ թարգմանիչն է, չի գիտեր խանձարուր կապել եւ հագուեցնել համաձայն եղանակին:

Վիրգիլիոսի բազմաթիւ ու բազմաթիւ թարգմանութիւններ կատարուած են ֆրանսերէն լեզուով, — այսօր գոհացում չեն տար սակայն երէկուան թարգմանութիւնները, որովհետեւ արդի լեզուն տարբեր պահանջներ կը ներկայացնէ: Երեւակայեցէք, ժիտ տակաւին Շէյքսփիր կը թարգմանէ, ի՞նչ փոյթ թէ դէպ կը կազմեն Շէյքսփիրի ֆրանսերէն թարգմանութիւնները մօտ երկու հարիւր տարիէ ի վեր:

Երբ լեզուն կը գնէ հիմնական պայման, թող չկարծուի թէ խօսքը կը վերաբերի քերականութեան: Քերականօրէն անսխալ լեզու մը թարգմանչական գործիք չէ անպայման, այլապէս բոլոր վարժապետները կը դառնային թարգմանիչ: Ուսումնասիրութիւններ կան Ֆլօպէրի լեզուական շեղումներուն վերաբերեալ, որոնց տակ անոնք կ՚աշխատին վկայութիւններ գտնել մեծ վիպասանին հիւանդութեան մասին, — ի՞նչ փոյթ, այդ շեղումներն են, որոնք, ինչպէս ինքն է որ կը բացատրէ Թէնի, կը կազմեն իր ինքնատպութիւնը, իր արուեստին առանձնայատկութիւնը:

Լեզուի կախարդներէն զատ, զարն ալ իր կարգին իր զրոշմը կը դնէ լեզուին վրայ, կուտայ իր համը, իր ջերմութիւնը:

Վերջապէս, պէտք է աւելցնել թէ պըրպտումները, որոնք հետզհետէ կը կատարուին թարգմանուած հեղինակի մը կեանքին ու գործերուն շուրջ, վերադնահատութեան կ՚ենթարկեն ամէն թարգմանութիւն) օրինակ՝ հելլենական ու լատինական քերթուածներու թարգմանութիւնը):

Ջմոռնալ նաեւ թարգմանողին ժամանակը — Գրիմէ կը գրէ թէ Լըթուռնէօր, երբ Շէյքսփիր կը թարգմանէր 1776 թըւականներուն, նախընտրեց հետեւողութեամբ միայն տալ, որովհետեւ ֆրանսացի ընթերցողը տակաւին անհաղորդ կը մնար անգլիացի քերթողին գրական շըլնորհքներուն:

Արդ, վերադառնալով Լիւք — Անտրէ Մարսէլի թարգմանութեանց, հարկ կը համարիմ յայտնել թէ իմ գնահատութիւնս կ՚երթայ գլխաւորաբար իր լեզուին: Սովորական ֆրանսերէն մը չէ Լիւք — Անտրէ Մարսէլի լեզուն, — այս ֆրանսերէնը չի ծախուիր առխավաճառներու շուկային մէջ, ոչ իսկ կը խօսուի միտինկներու կազմակերպած վէպերուն մէջ:

Մեր բարեկամը բանաստեղծ է եւ երաժիշտ:

Ամբողջական գրականութեան տեսաբաններն համար առիթ մըն է հաստատելու թէ Լիւք — Անտրէ Մարսէլ մտաւորական մըն է հոգեբանական ու փիլիսոփայական վերլուծումներու մտերիմ: Իր նախադասութիւնները ճարտարապետական այնպիսի կառուցուածք մը ունին, որ կը պահանջեն որոշ պատրաստութիւն, առնուազն խորհրդածութիւն, թափանցելու համար ներս, — մինչ բերէք այն շրջանը, երբ գաղափարները, որոնք աստուածային յղացում կը համարուէին տակաւին, անմատչելի կը պահուէին՝ եղծումներու դէմ վախով մը: Այսօր եւս գոյութիւն ունի «բարձր գրականութիւն» մը, փրոֆաններուն անմատչելի: Լիւք — Անտրէ Մարսէլ այդ գրականութեան լեզուն է որ կը հագուեցնէ հայ բանաստեղծութիւնը, առավ իսկ սիրելի ինծի:

Ես կ՚ատեմ այն թարգմանութիւնները, որոնք կատարուած են արգուհայեններու ֆրանսերէնով մը:

2.— Ընտրութիւն.— Երբ թարգմանութիւնը կը կատարուի ճաշակ մը տալու համար ծաղկաքաղի ձեւով, ընտրութեան հարց կը ծագի, բան մը որ չա՛տ դժուար է: Թարգմանողներուն ճաշակին հետ՝ հարկ է նկատի մէջ դնել նաեւ ճաշակն անոնց, որոնց կ՚ընծայուի ծաղկաքաղը, առանց զոհելու ինչ որ կը կազմէ բնագրային ինքնատպութիւնը:

Եւ ահա, այստեղ, կը ծագի հարց մը, որ դժուարալոյծ է:

Բանաստեղծութիւնը, շըլսեմ յառաջխաղացութեան, բայց յարատեւ այլափոխութեան մէջ է սկիզբէն ի վեր: Պարզ խօսքով՝ մենք ունինք անուններ, որոնք բանաստեղծ էին երէկ, բայց բանաստեղծ չեն այսօր: Նոյնպէս, ժառանգներ ունինք, որոնք բանաստեղծութիւն կը կոչուէին երէկ, բայց բանաստեղծութիւն չեն այսօր:

Ո՞վ է որ բանաստեղծ է այսօր: Ի՞նչն է՞որ բանաստեղծութիւն կը կոչուի [illegible] մա:

Առաջին մեծ պատերազմէն ետքն էր, երբ Փարիզ եկայ՝ սկսայ անյագօրէն կարդալ ֆրանսական գրական պարբերաթերթերը, նախ գրեթէ առանց ընտրութեան: Անիշխանութի՛ւն էր, — նորելուկ վարդապետութիւններ հորթի ցատկռտուք կը փորձէին գրական հրապարակին վրայ: Հին դպրոցներէն ետքը, որոնց վարդապետութիւնը ծանրաշունչ ու վեհափառ բան մը կուտար իրենց յաւակնութիւններուն, նորերը ոչ մէկ խորութիւն ցոյց կուտային, այլ միայն կ՚արտայայտէին ընդհանուր դժգոհութիւն մը, — ձանձրոյթ, դառնութիւն, նոր զգայութիւններու փնտռտուք մը, ամէն ինչ տապալելու եւ նոր աշխարհաստեղծութեան մարմաջ մը: Նոր բանաստեղծութի՛ւն կ՚ուզէին, բայց ոչ ոք կ՚լսէր թէ ինչ է նոր բանաստեղծութիւնը:

Այդ օրէն կը մնայ հարցը, — ի՞նչ է բանաստեղծութիւնը: Բազմաթիւ անքէթներ կատարուեցան պարբերականներու մէջ եւ առանձին հատորներով: Կ՚արժէր թարգմանել այդ անքէթները: Մեր մէջ, Անդաստան պարբերականը եւս կատարեց անքէթ մը, խօսեցնելով ֆրանսացի եւ հայ բանաստեղծները, դժբախտաբար շատ ամփոփ ձեւով:

Հետաքրքրական է հարցը, բայց մեր նիւթէն դուրս:

Հին բանաստեղծութեան դէմ դժգոհութեան այս ընդհանուր մթնոլորտին մէջ՝ վտանգաւոր փորձ մըն է ներկայացնել հայ բանաստեղծութիւնը, երբ ընտրութիւնը կատարուի տալու համար ոչ թէ ամբողջական պատկեր մը, այլ մասնակի:

×

Այս ընդհանուր տեսութենէն ետք, շընորհակալութի՛ւն Պ. Ժան Պալարի, որ ֆրանսական մեծ պարբերականին մէջ կը հիւրընկալէ հայ բանաստեղծութիւնը: Շնորհակալութի՛ւն Պ. Լիւք — Անտրէ Մարսէլի, որ կը մշակէ իր հաւատարմութիւնը եւ մտերմութիւնը հայ բանաստեղծութեան հետ: Հայ մեր երիտասարդներուն կը մնայ կարդալ Քայիէ տիւ Միւտի այս բացառիկ թիւերը, — եթէ հայերէն չեն գիտեր, ահա ֆրանսերէն թարգմանութիւնը: Մանաւանդ թարգմանիչին նեղաչափական արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնը: Միւս կողմէ՝ ամէն հայ կրնայ ֆրանսացի բարեկամներու նուիրել այս բացառիկ թիւերը, հաստատելու համար թէ ստեղծագործ ժողովուրդ է մեր ժողովուրդը, թէ չարչիներ չենք մենք, այլ օժտուածներ, հոգիով հարուստ, մշակոյթով հարուստ: Այդքան մը հետաքրքրութիւն թերեւս պատճառ կը դառնայ, որ Քայիէ տիւ Միւտ հրատարակէ ամբողջական ու մեծ գործ մը, հայ մշակոյթին նուիրուած:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Քայիէ տիւ Միւտի այս թիւը կ՚արժէ 240 ֆրանք: Փարիզի մէջ կարելի է հայթայթել՝ դիմելով Հրանտ — Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուներուն:

ՀԱՅԿ. ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆ

ԽՄԲ.— Մեր պաշտօնակիցը, «Յուսաբեր», որ անցեալ ամիս, խմբագրականով մը, կ՚առաջարկէր պատրաստել ստուգաբանական հայերէն բառարան մը, այս անգամ կը բերէ երկրորդ առաջարկ մը.—

Կ՚առաջարկենք առանձնել նախաձեռնութիւնը Հայկական Համայնագիտարանի մը պատրաստութեան:

Անմիջապէս կ՚ուզենք աւելցնել, որ եթէ այս «նախաձեռնութիւնը» չառանձնէ երեք սերունդը, քիչ հաւանականութիւն կայ, որ կարենայ առանձնել կրտսեր սերունդը: Կը վախնանք, որ կրտսեր սերունդը ոչ միայն չուզէ կամ չկարենայ մտածել նման նախաձեռնութեան մը մասին, այլեւ զայն բոլորովին աւելորդ համարի այն պարագայով, թէ բազմաթիւ համայնագիտարաններ կան օտար լեզուներով, հետեւաբար, Հայկական Համայնագիտարան մը ոչ անմիջօրէն անհրաժեշտ է, ոչ ալ անմիջօրէն հնարաւոր:

Մենք այս կարծիքէն չենք՝ հետեւեալ «նկատումներով».

Ա) Օտար համայնագիտարանները (անսիքլոփետի) չեն տար, ինչ որ կը սպասենք մենք Հայկական Համայնագիտարանէն:

Բ) Հայկական Համայնագիտարանը անմիջօրէն անհրաժեշտ ձեռնարկ մըն է:

Գ) Եթէ անմիջօրէն հնարաւոր չէ հիմա, մեր օրերուն, վաղը «նուաղագոյն հնարաւորը» իսկ պիտի չունենանք այլեւս:

Վերջին 90ամեակի ընթացքին հրատարակուած են համայնագիտական բովանդակութեամբ 4 — 5 գործեր. 1. Ցատուկ անուանց բառարան (Հորոյ, Պոլիս), 2. Հայկական մատենագիտութիւն (Հ. Գ. Զարբհանալեան, Վենետիկ), 3. Բնաշխարհիկ բառարան (Հ. Ս. Էփրիկեան, Վենետիկ), 4. Հայկական Նոր Մատենագիտութիւն (Հ. Ա. Ղազիկեան, Վենետիկ) եւ 5. Հանրագիտական բառարան (Համբարձում Առաքելեան, Թիֆլիս):

Վերջին երեքը կէս մնացած են, իսկ առաջին երկուքը չեն գոհացներ այսօրուան պահանջները:

Հայ գրողը, խմբագիրը, ուսուցիչը, ուսանողը կամ հասարակ ընթերցողը ձեռքի տակ չունին վստահելի ու վաւերական աղբիւր մը, որուն կարենան դիմել՝ թուական մը, անուն մը, դէպք մը կամ վայր մը ճշդելու, անոնց մասին դէթ ամփոփ, բայց ստոյգ տեղեկութիւններ քաղելու համար:

Այդ «աղբիւրը» պիտի ըլլայ Հայկական Համայնագիտարանը:

Եթէ չենք սխալիր, տարիներ առաջ Երեւանի մէջ փորձ մը եղաւ պատրաստելու մեր ուզած, մեր մտանանչած համայնագիտարանը, բայց, դժբախտաբար, փորձը մնաց փորձ, գործ չդարձաւ:

Վարչակարգի սեղմումները գրեթէ անհնարին կը դարձնեն եւրոպական իմաստով հանրագիտարանի մը պատրաստութիւնը Երեւանի մէջ: Օր մը Սթալինը պէտք է փառաբանել, ուրիշ օր մը՝ Խրուշչեւը կամ Ժուկովը:

Շիտակ եւ բարձրացող «աստղերո՞ւն» պէտք է յարմարի գիտական հրատարակութիւն մը, ինչպէս համայնագիտարանը:

Զանազան երկիրներու մէջ մինչեւ հի —

ԽՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

ՋՈՒՅԳ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ

Երբ հնչեցին արծաթեայ զոյգ փողերը, ամէնքը, լքելով իրենց վրանները, ուղղուեցան պէպի ստորոտը լերան՝ փոշիի թանձր ամպ մը տարածելով իրենց ետեւ եւ իրենց շուրջ:

Անոնցմէ շատերը հիւծած ու կմախացած էին: Եւ իրենց մարմիններուն ու դէմքերուն վրայ կը կրէին անապատի արեւին հեղձուցիչ ջերմութեան հետքերը: Ոմանք հագիւ ծածկուած էին ցնցոտիով: Բոպիկ ու շնչասպառ:

Խռնուեցան ամէնքը, — Ղեւիի որդիները, Գեռսէն Ղորենեանց տոհմը, եւ Սեմէեանց տոհմը, եւ Կահաթէ Ամրամեանց տոհմը, Քեփրոնեանց տոհմը, Ոզիէլեանց տոհմը, Մեքարիէ տոհմը, Մաղեանց տոհմը, Մուսեանց տոհմը, եւ Ղեւտացիները:

Ու նաեւ, — հակառակ Տիրոջը պատուէրին՝ որով արգիլուած էր իրենց՝ «Մեղքի Պատարագի» սեղանին մօտենալ, — կույրերը, կաղերը, կարճունչներ, սապատողները, թզուկները, քոսոտները, ոքինոտները եւ փոշտանկները:

Երկա՜ր ու տաժանելի ճամբորդութեան մը խոնջէնքը, փոշիի ու քրտինքի թանձր խաւը՝ իրենց պղնձեայ դէմքերուն վրայ, իրենց աչքերուն սպառած փայլը, եւ իրենց ձայներուն բեկբեկուն ու անզօր թրթռումը՝ այս հեւասպառ բազմութիւնը վերածեր էին խօսուն բայց տարօրէն գանգուածի մը, որ իր շարժումներուն ու կանչերուն մէջ խտացուցեր էր, կարծէք, մարդկային բոլոր կիրքերն ու տենչերը:

Այս բազմութիւնը, սակայն, իր խոր յուսախաբութեանը մէջ իսկ, իրմէ ներս դեռ կը պահէր մարդկային բնատուր շընորհքներէն ամէնէն թանկագինը, — Յոյսը, — այն թելը նրբին, որ կը մնայ տեւապէս անպարտ ու տեւապէս հաւատարիմ, եւ որ մարդուն կ՚ընկերանայ մինչեւ հոգակոյտն իր՝ մահուան տեսիլքին մէջ իսկ դայն դեռ կապելով կեանքին...

Իրենց խանձած ու փոշեթաթախ դէմքերուն վրայ, յուսախաբութեան ու յոյսի այդ ընդելուզեալ արտայայտութիւնն էր, որ մարդկայինն ու անմարդկայինը ձուլած էր իրարու:

Իսրայէլի ժողովուրդին այս տառապեալ մնացորդը, որ անցեր էր ընդ հուր եւ ընդ ջուր, ճաշակեր էր չարչարանքներուն, հալածանքներուն եւ զրկանքներուն բոլոր կերպերը, եւ որ դեռ չէր թօթափած գերութենէ դարձի խոնջէնքն ու փոշին, հիմա, կրկին, իր յետին յուսախաբութեանը մէջ իսկ, կը շտապէր կառչելու նոր յոյսի մը՝ յայտնաբերելով մարդկային յարատեւ կամքն ու, միանգամայն, յարատեւ միամտութիւնը:

Երբ ամէնքը խռնուեցան լերան ստորոտը, ծերունի մը, որ կոթնած էր ցուպին, եւ ձախ ափը դրած՝ ծնօտին,

— Դեռ մանուկ էի, — գոչեց, — Եհովայի խոստումներովը կը յուսադրուէին մեր պապերը: Երիտասարդ՝ նոյն յոյսերով օրօրուեցանք: Ու հիմա, որդէն ալեհեր՝ դեռ նոյն յուսախաբութիւններէն կը տառապինք:

= Ճիշդ է, — վրայ բերաւ նուաղ տարիքոտ մը, որ միականի էր եւ դանկին վրայ կը կրէր հետքը սուրի մը հարուածին, — մեզ հարկաւոր չեն սին խոստումներ...

— Եւ ոչ ալ՝ աստուածատուր Պատուիրան, — աւելցուց կին մը, որ հերարձակ էր, ունէր պարպուած կուրծքեր եւ ցցուն շնատամներ, — Եհովան եթէ տուած էր՝ ինչո՞ւ արեւապաշտ Եգիպտոսը դարձուց Իշխող, իսկ աստուածապաշտ Իսրայէլը՝ գերի...

= Այո, այդ կրկնակի միամտութեանց գերին ենք եղած միշտ, — ընդմիջեց երիտասարդ մը, որ քարի մը վրայ էր բարձրացած, եւ, մազերը հովին, իր սեւ աչքերուն մէջ դեռ կը պահէր հուրն իր եռուն արիւնին ու ջերմ աւիւնին:

— Պէտք է թօթափել այդ միամտութիւնը, — աւելցուց այն որ առաջին խօսողն էր եղած, — ոչ Եհովա է հարկաւոր մեզի, եւ ոչ ալ ենթադրեալ եւ պատրանաւոր հովանաւորութիւնը անոր:

— Ի հարկէ՛, — լսուեցան ուրիշ ձայներ ամբոխէն, — Նոր աստուած մը մեզի: Աստուած մը, որ ոչ իր միաստուածութիւնը պարտադրէ, եւ ոչ ալ մանաւանդ գրախտի խոստացեալ երանութեան փոխարէն անապատի մանանայովը հեղնէ մեր նուիրումն ու տառապանքը...

— Եւ աստուած մը, որ թաքնուած չըլլայ երկնքի ետին, — աւելցուց նոյն երիտասարդը՝ միշտ մնալով քարին վրայ ու բարձրացնելով ձայնը:

= Եւ որուն հետ մենք կարենանք խօսիլ ուղղակի՝ առանց միջնորդի ու առանց մարգարէի, — աւելցուց ցցուն ատամներով կինը:

Ու մինչ ամէնքը կը փորձէին դժգոհանք մը յայտնել՝ իրենց սպառած ձայներուն մէջ փորձելով դնել իրենց խոր յուսախաբութեանը համազօր ուժգնութիւն մը, այն որ քարին վրայ էր կանգնած եւ կը նայէր լերան կողմը,

— Ձա՛մբա՛յ, — գոչեց:

Յետոյ ցատկեց քարէն վար, եւ յառաջացաւ՝ իր երկու բազուկները տարածելով ու ճեղքելով բազմութիւնը:

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(1 Շար.)

մա հրատարակուած են զանազան հանրագիտարաններ, մեծ կամ փոքր, երկու հատորէն մինչեւ յիսուն հատոր, ինչպէս է, օրինակ, Խորհրդային Մեծ Համայնագիտարանը ։

Մեր նախատեսութեամբ՝ Հայկական Համայնագիտարանը կրնայ բաղկացած ըլլալ երկու ստուար հատորներէ, իւրաքանչիւրը 1200 – 1300 էջ ։

Դարձեալ մեր նախատեսութեամբ՝ Հայկական Համայնագիտարանը առաւելաբար նուիրուած պէտք է ըլլայ հայ կեանքին, պատմութեան եւ մշակոյթին, որոշ բաժին մը յատկացնելով հանդերձ միջազգային կեանքին, պատմութեան եւ մշակոյթին։ Ի պահանջել հարկին՝ կարելի է այս բաժինը բոլորովին յապաւել կամ դէթ իջեցնել նուազագոյն սահմանի։ Ընդհակառակն, կարելի է նաեւ աւելի լայն տեղ տալ այդ բաժինին, համաձայն մեր կարելիութիւններուն եւ պայմաններուն ։

Համայնագիտարան մը ամէն տարի չի կրնար պատրաստուիլ կամ բարեփոխուիլ, ու ոչ ալ կրնայ քանի մը տարին անգամ մը վերստին հրատարակուիլ։ Մանաւանդ մեր մէջ, նման ձեռնարկ մը երկար աշխատանքի եւ մեծ գումարներու կը կարօտի։ Այս եւ այլ դժուարութիւններ աչքի առջեւ ունենալով՝ փափաքելի պիտի ըլլար, որ մէկ անգամ միայն կատարուելու սահմանուած այս գործը աւելի մօտենար կատարելին, քան թէ յամենայնի թիւր, թերի ու անկատար բան մը ըլլար ։

Սանդծագործական աշխատանք մը չէ մեր ուզածը անշուշտ, այլ պրպտումի, հետազօտութեան եւ հաւաքումի ճիգ մըն է, որ սակայն կը պահանջէ բարեխղճութիւն, բծախնդրութիւն եւ մտքի ու ջիղերու կեդրոնացում ։ Մանաւանդ լայն հետաքրքրութիւն եւ հմտութիւն ։

Ունի՞նք մենք այս պայմանները լրացնող «գիտական աշխատողներ», ինչպէս կը սիրեն ըսել Երեւանի մէջ։ Մեր պատասխանը դրական է.— Այո՛, ունինք։

Սակայն ոչ ոք կը սպասէ անշուշտ, որ այս ծանր աշխատանքը, — կեդրոնացում եւ բարեխղճութիւն պահանջող աշխատանք, —յանձնուի մէկ մարդու, թէ իսկ նիւթական եւ բարոյական լաւագոյն պայմաններով ։

Միակ անձ մը, մինչեւ իսկ լայն պաշարի տէր, բազմահմուտ եւ համայնագէտ, չի կրնար առանձին գլուխ հանել գործ մը, որ բազմաթիւ մասնագէտներու աշխատակցութեամբ միայն իրացուած է օտար, շատ աւելի մեծ եւ շատ աւելի լայն հնարաւորութիւններ ունեցող ազգերու կողմէ։

Մեր կարելիութիւնները լայն չեն։ Մենք պետական նպաստ չենք ստանար։ Թոշակաւոր «գիտ – աշխատող»ներ չունինք ։ Ելեւմտաւոր գրողներ ալ չունինք, բայց կը կարծենք, թէ զոհողութեան ոգին, այս ազգին ծառայելու ոգին, օգտակար գործ մը կատարելու ձգտումը կրնան դեր մը կատարել եւ չափով մը փոխարինել միւս առաւելութիւնները ։

Մենք թեկնածուներ չունինք այս աշխատանքին համար։ Չունինք նաեւ անգործ մտաւորականներ՝ անոնց հասոյթի աղբիւր մը, ապրուստ մը ապահովելու համար։ Սակայն գիտենք, թէ կան հմուտ, լեզուագէտ, աշխատութենէ չըփախչող մարդիկ այս կամ այն գաղութին մէջ։ Անուններ չենք տար՝ կանխակալ տրամադրութիւններ չստեղծելու համար։

Մեր մտահոգութը, մեր առաջարկած ու առաջադրած ձեռնարկին համար, նիւթական կողմն է առ այժմ ։ 20 – 25 հազար եղ. ոսկի, կլոր հաշուով, անհրաժեշտ է գործի ձեռնարկելու եւ քանի մը տարուան մէջ պատրաստելու համար Հայկական Համայնագիտարանը ։

Ասիկա առեւտրական ձեռնարկ չէ, որպէսզի նստինք եւ հաշուենք, թէ մեր դրած դրամագլուխը լաւագէս շահարկուա՞ծ է, օրինական կամ ոչ – օրինական շահ մը կ'ապահովէ՞ մեզի։

Քանի մը տարիէ ի վեր մենք կը մտածենք այս ձեռնարկի մասին։ Մասնակի շփումներ ունեցած ենք զանազան անձերու հետ։ Բոլորն ալ սկզբունքով համաձայն են մեզի, բայց յայտնած են վերապահումներ, վախեր, կասկածներ. — Մեր ուժերը կը բաւե՞ն, ո՞վ պիտի ըստանձնէ նիւթական հոգը, որո՞նք, քանի՞ տարի պիտի աշխատին, օր մը վերջապէս հայ ժողովուրդին ներկայացնելու համար անմահ գործ մը, ինչպէս է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆԸ ։

Կրնանք սակայն վստահօրէն ըսել, թէ Հայկական Համայնագիտարանը, — եթէ անշուշտ պատրաստուի անկողմնակալ եւ անաչառ ոգիով, — կրնայ պատիւ բերել ոչ միայն պատրաստողներուն, այլ եւ հայ մտաւորական դասուն եւ բովանդակ հայ ժողովուրդին ։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ՄԱՆՈՒԿ ԼՈՒՍԻՆ»Ը ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

■

Երբ ռուսական «Մանուկ – Լուսին»ը խոյացաւ եթերին մէջ եւ կարելով անհունը՝ երկրագունդին բոլորտիքը դարձաւ բազմաթիւ տասնեակ անգամներ, աշխարհ անօրինակ զարմացումով մը գիտեց այդ երեւոյթը, վասնզի մարդիկ տեղեակ չէին այն մասնաւոր հետաքրքրութեան զոր «յաւիտենական Ռուսաստան»ը կը տածէ դէպի աստեղագիտական հարցերը ։

Արդարեւ, Մեծն Պետրոս իր ատենին կը մտածէր արդէն անհունը նուաճել եւ այդ մտօք 1690ին կը հիմնէր գիտական հետազօտութեանց կեդրոն մը, որուն նպատակը պիտի ըլլար գտնել միջոցը մագլցելու երկրագունդին կատարները եւ գտնելու անոր շուրջը ։

Անհունը նուաճելու գաղափարները մուտք գործած էին նաեւ ռուսական գրականութեան մէջ, ի վաղուց անտի ։

Բազմաթիւ հեղինակներ, ինչպէս Լէոնիտ Անտրէեւ, Լէոնիտ Սոլովիեւ եւ բազմաթիւ ուրիշներ գրագած էին դէպի աստղերը մուտք գործելու հարցով ։

Ալեքսիս Թոլսթոյ, որ մեռաւ 1945ին, հեղինակը «Մեքենաներու ըմբոստութիւն» եւ «Սեւ ոսկին» գործերուն, մարդուն դէպի աստղերը ճամբորդութեան նուիրած է խելքի պտոյտ պատճառող գործ մը ։

Պելաեւ, ծնած Սմոլենսքի մէջ 1884ին եւ մեռած 1942ին, նշանաւոր հանդիսացած է իբրեւ մէկը՝ որ ժամանակէն առաջ գուշակած եւ հաւատացած էր արուեստական արբանեակի մօտաւոր ծնունդին։ Արդարեւ, «Քեթցի Աստղը» անուն իր գործին մէջ, Պելաեւ կը նկարագրէր առաջին արձակումը արուեստական լուսինի մը, որ պիտի ծառայէր երկրին եւ լուսինին միջեւ ճամբորդութեանց դիւրացումին ։

Ուրիշ բազմաթիւ հեղինակներ, զանազան գործերով մեծ համբաւի էին տիրացած, նոյնիսկ իրենց երկրի սահմաններէն ալ անդին։ Առանցմէ յիշենք Մ. Նեմսթով իր «Ալթայեր» եւ «Արեւի ճառագայթ մը» գործերով, Մ. Գալանցեւ «Հրոյ ճամրակ կզզինով» եւ Ն. Ազամով իր «Երկու ովկէանոսներու գաղտնիքը» գործով ։

Ամէնէն հետաքրքրական գործը կարելի է նկատել սակայն Սավչենքոյի «Դէպի աստղերը» գործը, որուն մէջ հեղինակը հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ առաջին մեկնումը դէպի լուսին. —

« 24 Յուլիս 1977ին, առաւօտեան կանուխ բազմաթիւ Մոսկուացիներ կը դիմեն դէպի Թուշինոյի օդակայանը։ Հակառակ անոր որ մեկնումի ժամ նշանակուած է ժամը 22ը, ժամը 18էն արդէն մեծ բազմութիւն մը խճողած է այն ընդարձակ հողամասը, որ շրջապատուած է երկաթեայ թելերով։ Միջ կեդրոնը այդ հողի մասին կը բարձրանայ սպիտակ աշտարակ մը եւ որուն ներքնամասին մէջ իր պոչին վրայ կանգնած կը գտնուի հրթիռ մը։ Այս հրթիռը կը նմանի շատ մեծ նետի մը ծայրամասին։ Անհամբերութեամբ կը սպասեն բոլորը մեկնումին ։ Եւ ահա, հրթիռը կ'արձակուի եւ առաջին ճամբորդութիւնը կը սկսի դէպի լուսին …»։

Այս նկարագրութենէն յայտնի կ'ըլլայ թէ ռուս հասարակաց կարծիքը որքան մեծ նշանակութիւն կու տայ միջմոլորակային հարցերու մասին։

Կը թուի թէ, այժմէն արդէն, հարիւրաւոր կամաւորներ կը ներկայանան իրենց անձը տրամադրելու համար յառաջիկային կատարուելիք միջմոլորակային արշաւանքներու համար ։

Եթէ շարք մը ազգեր աշխարհին պարգեւած են նշանաւոր ծովայիններ, կրնայ ըլլալ որ Ռուսաստանին վիճակի աշխարհին տալու առաջին մասնագէտները դէպի անհունը կատարուելիք ճամբորդութեանց համար ։

Մեծն Պետրոսի հաստատած աստեղագիտական հետազօտութեանց կեդրոնը ուրեմն պիտի կրնայ ձեռք բերել այնպիսի արդիւնքներ, որոնք մեծանուն եւ հանճարեղ հիմնադրին մտքէն անգամ չէին անցներ ։

ԱՌԱԿՆԵՐ

ԱՐՋԻ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

●

Օրերից մի օր,
Առանց չափելու Բրդոտի խելքը ,
Նրան սխալմամբ առաջ քաշեցին
Ծանօթ տղերքը ։
Նա թէեւ բութ էր, անուս ու տգէտ,
Բայց ահա դարձաւ մի հիմնարկի պետ ։
Նրան ասացին՝
— Արի Բազէին քեզ տեղակալ բեր,
Նա ունի սուր աչք եւ հզօր թեւեր…
Արջը մտածեց՝
« Պէտք է առարկել ։
Նա լաւ կ'աշխատի,
Ուստի կարող է ինձ պախարակել,
Ես կը կորցնեմ անուն, պրեստիժ ,
Ու Բազէն գլխիս կը դառնայ պատիժ…»
— Բազէին դէմ եմ,— արջը փնթփնթաց,
Նրա թեւերը շատ են զարգացած ․
Միշտ կը թռչի վեր,
Արի ու ցած բեր ․․
— Եթէ այդպէս է՝ վերցրու Ծղրիկին …
Արջը հառաչեց ու խորհեց կրկին․
«Նա շատ խելօք է ,
Բարի, հոգատար ,
Նրա մօտ կը գան ծանօթ թէ օտար,
Հիմնարկի դեկը ձեռքում կը պահի ,
Եւ վերջին հաշւով ես բան չեմ շահի»․․
—Եղնիկին դէմ եմ,—արջը փնթփնթաց,—
Նրա ոտները շատ են զարգացած,
Թեթեւ է, կայտառ,
Կը վազի անտառ…
Թող տեղակալս
Լինի Ճապաստակ ․
Նրա մտքերը
Պարզ են ու յստակ …
Եւ Բրդոտ ապօր առաջարկն անցաւ,—
Մի խեղճ Ճապաստակ տեղակալ դարձաւ։
Արջը ցոհ մնաց ,
Նրանց, փնթփնթաց ․
— Մեր Ճապաստակը զգոյշ է, վախկոտ,
Բոլոր հարցերով կը վազի ինձ մօտ,
Առանց իմ տուած խօսքի, վիզայի—
Ոչ մէկի հարցին անձամբ չի ճայի ։
Էլ ինչ դիրեկտոր —
Հիմնարկի ուղեղ ,
Եթէ առանց քեզ
Շարժին մի ասեղ …

ԱՐՇԱՒԻՐ ԴԱՐԲՆԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԿԱՅԾԵՐ

Ը.

ՀԻՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

— Հիմա ուրիշները քո հոտը առնելիս հաչում են… վրայ բերեց երկու անծանօթ երիտասարդներից մէկը, որ բոլոր ժամանակ լուռ էր ։

Ես ընդունեցի Կարոյի ձեռքից գինու գաւաթը եւ դատարկեցի մինչեւ կէսը. այդ առաջինն էր մինչեւ այսօր, որ միանգամից այդքան խմեցի ։

Խօսակցութիւնը գնալով աւելի կենդանանում էր, գինու գալարուն ազատութեամբ պատւում էր. լուռ էր միայն Ասլանը, թէեւ նա եւս ընդունած բաժակը մինչեւ վերջին կաթիլը ցամաքեցնում էր։

Ինձ բոլորովին անծանօթ մնացին երկու երիտասարդները, որոնց մէկին կոչում էին Մուրատ, իսկ միւսին Զալլադ։ Ովքեր էին նրանք, կամ ո՞րտեղացի, — ես չկարողացայ գիտենալ. միայն ինձ երեւում էր, որ Զէյթունի կողմերից պէտք է լինէին , եւ նրանց թէ հագուստի ձեւերը եւ թէ բարբառը հաստատում էին իմ կարծիքը։ Զգիտեմ, թէ ինչո՞ւ ես այնպէս հակակրութեամբ էի վերաբերւում դէպի այդ երկու վիթխարի տղամարդիկը, որոնց թէ խօսակցութիւնը, թէ վարմունքը եւ թէ դէմքերը արտայայտում էին կատաղի վայրենութիւն ։

Ընթրիքը վերջացաւ, երբ տկճորից գինին սպառուեցաւ։ Խարոյկի վրայ ածելացրին փայտ եւ կրկին մինարէթի մթին կամարները սկսեցին փայլել ծիրանի լուսով ։

Այդ միջոցին նրանք սկսեցին խօսել ինձ բոլորովին անհասկանալի մի լեզուով։ Խօսակցութիւնը, որ սկզբում մեղմ էր հետզհետէ սաստկանալով, հասաւ տաք վիճաբանութեան։ Ասլանը նոյնպէս սառն եւ հանդարտ կերպով վիճում էր, որպէս ընթրիքի ժամանակ խմում էր։ Սաքօն չէր դադարում անընդհատ շատախօսելուց, նրա կատաղի դէմքը բարկութիւնից բոլորովին լրջացել եւ ճակնդեղի գոյն էր ստացել։ Կարօն հանդարտ էր, որպէս միշտ. բայց նրա ճակատի երակները հաստացել եւ դէմքը աւելի խոշոր գծագրութիւն էր ստացել, ոչ այնքան շատ խմելուց, որքան ներքին վրդովմունքից ։ Երկու երիտասարդները, կարծես, չէին խօսում, այլ արձակում էին մի տեսակ վայրենի հնչիւններ, որ աւելի նման էին գազանների մռնչիւնին ։ Ես սարսափում էի եւ միշտ սպասում էի, թէ ահա վեր կը կենան եւ միմեանց կը կտորեն ։

Ես ոչինչ հասկանալ չկարողացայ, թէ ի՞նչ առարկայի վրայ էր վիճաբանութիւնը, միայն նկատեցի , որ Կարոյի հեղինակութիւնը յաղթեց բոլորին։ Այժմ խօսակցութիւնը սկսեց մեղմանալ եւ կրկին բոլորը հանդստացան։ Ճշմարիտ ասած , այդ աղմկալի տեսարանը, այդ տաք, կըրակոտ վիճմունքները ոչինչ բաւականութիւն չպատճառեցին իմ մէջ, եւ ես երկար նրանց լսել չկարողացայ։ Մի տեսակ տխուր ձանձրոյթ տիրեց իմ սրտին, անսովոր խմելուց գլուխս սկսեց պտոյտուիլ եւ շուտով իմ աչքերը ծանրացան քնով․․

Թ.

ԿԱՐՈՅԻ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Այստեղ ես ստիպուած եմ մի փոքր կանգ առնել, թողնել ընկերներիս խորհրդաւոր մինարէթի մէջ եւ դառնալ դէպ ի Կարօն։ Այդ անձնաւորութիւնը, որ գլխաւոր դերերից մէկը պիտի խաղայ իմ պատմութեան մէջ, արժանի է առանձին ուշադրութեան ։

Կարոյի իսկական անունը ես չգիտեմ, դուցէ նա ինքն էլ չգիտէր, միայն յայտնի էր, որ դա մի մականուն է նրա ծագումը եւ ազգատոհմը թաքցնելու համար։ Նա մեր քաղաքի ընկերներից չէր , ո՞րտեղացի էր, — ոչ ոք չգիտէր, միայն ասում էին, միանգամ յայտնուեցաւ մեր քաղաքում մի անծանօթ կին ու բերեց իր հետ փոքրիկ Կարոյին, որին կոչում էր իրա թոռը։ Զումրուդը — այսպէս էր կընոջ անունը — հմուտ էր ժողովրդական բժշկութեան, այդ արհեստով փող էր վաստակում, ապրում էր ինքն ու սնուցանում էր իր որբ թոռնիկին։

Կարոյի հետ ես ծանօթացայ մեր դըպրոցում. այնտեղ բոլորը բացի վարժապետից, սիրում էին նրան, թէեւ նա խիստ չար եւ անհանգիստ երեխայ էր ։ Զգիտեմ, ո՞րտեղից զգացմունք կապեց իմ սիրտը այդ վայրենի վայրի ձագի հետ, որից ամէն օր մի փորձանք պակաս չէր լինում։ Եւ ճշմարիտ, միշտ մի վէրք կարելի էր տեսնել նրա մարմնի վրայ. կամ ձեռքը վիրաւորուած էր լինում , կամ գլուխը կոտրած, կամ երեսը ճանկռտած վերջապէս միշտ անդամներից մէկը փաթթուած էր լինում ։

Թէեւ նա խիստ բարի սիրտ ունէր, բայց անկարելի էր բոլորովին մտերիմ լինել նրա հետ։ Կարօն այն գազաններից էր, որին դժուար էր ընտելացնել։ Այդ պատճառով, աշակերտների ակնածութիւնը դէպի նա ծագում էր աւելի երկիւղից , որ ունենում են ոչխարները դէպի իրանցից հզօրները։ Եւ արդարեւ, Կարօն համարւում էր մեր դպրոցի մէջ խիստ սըրտոտ, համարձակ եւ աներկիւղ աշակերտ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

« Իմանիթէ»ն եւ «Լիպերասիոն»ը ծան – րօրէն կ'ամբաստանեն Նախագահը որ ըն– կերվարականի մը ձախողութենէն վերջ դահլիճը կը յանձնէ աջ երեսփոխանի մը որ երբեք պիտի չկարենայ մեծամասնու– թիւն առնել :

Համայնավարներու դիրքը արդէն որոշ է, անոնք արմատականները (մենտէս – ֆրանս) ոչ դէմ պիտի քուէարկեն ոչ ալ պի– տի մասնակցին դահլիճին :

Ընկերավարականները հաւանաբար թեր քուէարկեն առանց մասնակցելու կառա – վարութեան : Անջատուած արմատական – ները համակիր կ'երեւին, մինչ անորոշ է ժող. Շարժումին դիրքը :

Այս բոլորին կարծիքը առնելէ ետք է որ Անթուան Փինէ պիտի պատասխանէ նա – խագահին : Կիրակի օր պիտի պատրաստէ իր ծրագիրը — կարեւորը մանաւանդ – բար իր տնտեսական ծրագիրն է — ապա դայն պիտի ներկայացնէ կուսակցական խմբակներուն որպէսզի ճշդէ թէ ի վիճա– կի է դահլիճ կազմելու, որո՞ւ հետ, եւ ո– րոնց քուէներով :

Հաւանաբար չկարենայ վերջնական պա– տասխան մը տալ երկուշաբթի իրիկունէ առաջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԻՍԱԿԱՆ ԿՐԻՓԻ հետեւանքով Փարիզի հիւանդանոցներու այցելութիւնները ժա– մանակաւորապէս արգիլուած են :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ եւ իշխան Ֆի – լիփ Շաբաթ օր մեկնեցան դէպի Քանա – տա, ապա Միացեալ Նահանգները պիտի անցնին պաշտօնական այցելութեան :

ՇԱՀՆԱԶ իշխանուհին, Պարսկաստանի Շահին միակ զաւակը աղջի օր ամուսնա– ցաւ ճարտարագէտի մը հետ :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Շուռավար տի հրաժարեցաւ, հանրապետական կու– սակցութեան օժանդակութենէն զրկուած ըլլալով :

ՍԱՆ – ՄԱՐԻՆՈՅԻ հանրապետութեան տապնապը լուծուեցաւ համայնավար կա– ռավարութեան հրաժարումով :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ մէջ Փիքասոյի գործերուն նուիրուած ցուցահանդէս մը բացուեցաւ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Նոր Սերունդի գրասենեակը բաց է ա– մէն չորեքշաբթի օր, ժամը 15էն 19, 17 րիւ Պլէօ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՄԱՐՄՆԻ

Տարեկան պարահանդէսը 24 Նոյեմբեր, Կիրակի ժամը 16 – 24, Կրանտ Օթէլի սը– րահներուն մէջ :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդը ի գիտութիւն յարգոյ հասարակութեան կուգայ յայտարարելու որ Հոկտեմբեր 3էն սկսեալ վերաբաց – ուած է Թաղիս Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ, մայրենի լեզուի ուսուցման դասըն– թացքները, ամէն հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30էն մինչեւ 4 :

Ուսուցչուհի Տիկին Մանուշ Շահմիր – եան : Այս առթիւ Թաղականութիւնը կոչ կ'ուղղէ Թաղիս եւ շրջաններու բոլոր ծը– նողներուն անխտիր, որ բարեհաճին փութալ արձանագրելու իրենց զաւակնե – րը ամէն հինգշաբթի եւ կիրակի օրերը եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Դպրոցասէրի առտնին գործերուն հա – մար աշխատաւորուհի մը : Դիմել ամէն օր 1, Պուլվար Տիւ Նոր : Փանթէնէն առ– նել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի – Փամփլիօն :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ Լիոնի հայ ծնողները փութով առաջնոր– դել իրենց փոքրիկները Հայկազեան վար– ժարանը՝ Լուի Պլան եկեղեցիին, ուր դա– սաւանդութիւնները կանոնաւորաբար ար– դէն սկսած են, կարող ուսուցչուհի Օր. Ընծայ Ստեփանեանի խնամքին տակ: Դա– սաւանդութիւնները կը կատարուին ամէն հինգշաբթի ամբողջ օրը եւ շաբաթ կէս – օրէ վերջ լինէ կամ գօլէժ յաճախող հայ աշակերտներու համար : Նոյնպէս կիրակի օրեր :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր կիրակի գիշեր, Միւթիւա– լիթէի մեծ սրահին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Ալ– համպրայի մէջ :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 27ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին :

Գ. Նշան Ջիլինկիրեան, Գ. Արամ Ջի – լինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Անժէլ Սրապ– եան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Մութաֆեան եւ զաւակները եւ թոռները (Պոլիս), Այրի Տիկին Մութաֆեան, զա– ւակներն ու թոռները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Համամճեան եւ զաւակները (Պո – լիս), Տէր եւ Տիկին Վահէ Պէշիրեան եւ զաւակը եւ թոռը, Տէր եւ Տիկ. Լէոն Պէ– շիրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ալիս Գայեան էրկիւռէն եւ զաւակները (Պո – լիս), Տէր եւ Տիկին Սուքեան, զաւակ – ները եւ թոռները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները սրտի խոր կսկիծով կը ծա– նուցանեն իրենց մօր, քրոջ, տալոջ, եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԵՓՐՈՆ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Մութաֆեան, Գարբալ)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 11 Հոկտ., ուր– բաթ, իր բնակարանին մէջ, 82 տարե – կանին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ 14 Հոկտեմբեր, Երկուշաբթի ժամը 14ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 րիւ Ժան Կուժոն, ուրկէ մարմինը պիտի փոխա – դրուի Քոլոմպի նոր գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Մամուլի տակ է՝

ՍՊԻՏԱԿ ԱՌԱՒՕՏ
(Հէքեաթ եւ բանաստեղծութիւն)
Գրեց՝ Շ. Նարդունի

× Մարսիլիոյ մէջ Շ. Նարդունիի բո– լոր գործերը առնելու, ինչպէս նաեւ բաժանորդագրուելու համար ՀԱՅ – ԲՈՅ– Ժի, դիմել Զօթօ – Ռէքս, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա :

Մարսիլիոյ մէջ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժնե– գիները, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս միրայօժար պիտի գանձէ Գ. Արմենակ Շահպազեան :

× Սպասած է Ո՞ւր ես, մայր իմ դրբոցիր

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 27 Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

GEORGE V ի հեղ սրահներուն մէջ

Ջանազան աքբաքսիոններ — Մուտք 500 ֆրանք

Deux Orchestres — Cotillons

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները — հեռաձայնելով միութեան գրասենեակը PRO. 77.73

ՄՕՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԵՂԱՆԱԿԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

HOTEL SPLENDID

ԽՆՋՈՅՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք – պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին Ահարոնեան ակում – բին մէջ, մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆը – րանսայի Նոր Սերնդական խումբերուն :

Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ :

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Դաւիթեան օդակի գործատունը (Բու– թոնիէր) կը ծանուցանէ իր յարգե– լի յաճախորդներուն, որ փոխա – դրուած է

26. RUE ÉMILE ZOLA. ISSY

Կը առանձնէ լիվրէզոններ Հեռաձայնել՝

MIC 53-23

Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւ– նոյն գիներով դէպի Ամերիկա, Ա– ւստրալիա, Քանատա եւ Արե – ւելք : Վճարումը հոս կամ ար – տասահման : Կ'ապահովենք վի – զայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի : Դիմել՝

ԺԱՆ ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ ունի 35 տարուան փորձա – ռութիւն :

AMERICAN LLOYD

48, Rue de la République, Marseille
Tél. : CO 4722

7, Rue Auber, Paris

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
- 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15 69 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 15 OCTOBRE 1957

33րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8019 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3820

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԻՐՔԵՐԸ ԿԸ ՃՇԴՈՒԻՆ

Նախագահ Թրումըն 1947ին իր ծանօթ «վարդապետութիւնով» Միացեալ Նահանգներու պաշտպանութեան սահմանները երկարեց մինչեւ Միջին Արեւելք եւ ի լուր աշխարհի հանդիսաւորապէս յայտարարեց, թէ Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը անհրաժեշտ է՝ արգելք հանդիսանալու համար Խորհրդային Միութեան ծաւալապաշտական ձգտումներուն :

Ուրեմն տասը տարիէ ի վեր Միացեալ Նահանգները իրենց պաշտպանութեան տակ առած են Թուրքիան։

Ներկայացած այս բացառիկ առիթէն օգտուելով, Անգարայի վարիչները կարեւոր գումարներ ստացան Ամերիկայէն : Մէկ կողմէ իրենց ելմտացոյցին բացը գոցեցին, միւս կողմէ վերակազմեցին բանակը, նոր զէնքեր ստացան եւ արդիական ամրութիւններ շինեցին կովկասեան ճակատին վրայ :

Օգտագործեցին նաեւ արեւմտեան հակառակ քարոզչական վերաբերումը՝ Թուրքիան մաքրելու համար Ատլանտեան Ուխտին մէջ:

Պաղտատի Ուխտը աւելի եւս ամրապնդեց Թուրքիոյ դիրքը՝ խորհրդային սահմանագլուխի ճակատին վրայ :

Թուրքիա ներկայիս կը նկատուի գլխաւոր պատուար խորհրդային յառաջխաղացման դէմ :

Մոսկուա ուզելով հակադրել Խորհրդային Միութիւնը պաշարման ենթարկելու արեւմտ. ծրագրին դէմ՝ խաղաղ թափանցումի միջոցին դիմեց: Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ զէնք հայթայթելով՝ սիրաշահեցաւ այդ երկիրները։

Սուէզի ճգնաժամին առթիւ Եգիպտոսի կողքին կանգնելով՝ ուզեց արաբական երկիրներուն ներշնչել այն տպաւորութիւնը թէ՝ մինչ Անգլիա եւ Ֆրանսա կը պաշտպանեն Իսրայէլը, Խորհրդային Միութիւնը Արաբներուն հետ է, իբրեւ ապահովութեան անոնց անկախութեան :

Համայնավար տարրերը չարաչար պարտութիւն կրեցին Յորդանանի մէջ անցեալ Ապրիլին։ Սակայն Սուրիոյ մէջ Մոսկուայի բարեկամները տակաւին իշխանութեան գլուխ կը գտնուին :

Թուրքիա, որ աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր մեծ մտահոգութեամբ կը դիտէր ռուսական նաւերու անցքը Վոսփորի եւ Տարտանէլի նեղուցներէն, վերջերս սաստիկ ենթարկուեցաւ՝ երբ Սուրիա նախորդէն աւելի սպառազինուեցաւ :

Միջազգային մամուլը քիչ մը չափազանցուած կերպով ներկայացուց Սուրիոյ ղեկավարութեան մէջ կատարուած «մաքրագործում»ը եւ յարձակողական նպատակներ վերագրեց այդ նորաստեղծ փոքրիկ երկրին :

Թուրք զինուորներու համախմբումը Սուրիոյ սահմաններուն վրայ իր կարգին մտահոգութեան ենթարկեց Կրեմլինի վարիչները, որոնք փութացին վարչապետ Բուլկանինի ստորագրութեամբ ազդարարութիւն մը ուղղել Թուրքիոյ:

Մոսկուա իր այս նոր ծանուցագրով կ'ուզէր անգամ մը եւս ցոյց տալ արաբական աշխարհին՝ թէ ինք միշտ կանգնած է Սուրիոյ կողքին եւ պիտի պաշտպանէ զայն թրքական հաւանական յարձակումի մը դէմ :

Ճիշդ այդ օրերուն Եգէական ջուրերուն մէջ եւ Միջերկրականի եզերքներուն վրայ տեղի կ'ունենային մեծ ռազմափորձեր՝ մասնակցութեամբ Ատլանտեան Ուխտի անդամ երկիրներու :

Այս պարագան աւելի եւս զրգռեց խորհրդային իշխանութիւնները, որոնք նախազգուշութեան համար քանի մը մարտանաւեր եւ սուզանաւեր ղրկած էին Միջերկրական: Ռուսական նաւատորմի հրամանատարը նոյնիսկ մինչեւ Դամասկոս գնաց եւ տեսակցեցաւ Սուրիոյ վարիչներուն հետ :

Արեւմուտքի եւ Արեւելքի մրցակցութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ սկսաւ մտահոգիչ համեմատութիւններ առնել:

Հիմա այլեւս վերջնական ճշդուած են դիրքերը:

Ի՞նչպէս :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԶԻՆԵԱԼ ՈՒԺԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ ԶՕՐԱԳՈՒՆԴԵՐԸ Կ'ԱՒԵԼՆԱՆ

Եգիպտական բանակին պատկանող զինեալ ուժեր, կիրակի կէսօրէ վերջ հասան Սուրիա: Զինուորներ փոխադրող նաւերը խարսխեցին սուրիական Լաթաքիա նաւահանգիստը: Գահիրէի ձայնասփիւռը յայտնեց, թէ այդ նաւերը Սուրիա պիտի մնան՝ անորոշ ժամանակով :

Այս լուրը հաստատուեցաւ սուրիական եւ եգիպտական զինուորական միացեալ հրամանատարութեան կողմէ, եւ [illegible], Գահիրէի ձայնասփիւռը պաշտօնապէս հաղորդեց հետեւեալ զեկոյցը . —

« Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ Հանրապետութեանց հաւաքական պաշտպանութեան համար կնքուած դաշինքին համաձայն եւ Գահիրէի մէջ սուրիական ու եգիպտական զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար Ամէրի եւ սուրիական ուժերու հրամանատար Պզրիի խորհրդակցութեանց առէն տրուած որոշումները գործադրելով, եգիպտական ուժեր կը ղրկուին Սուրիա՝ Սեպտեմբերէն ի վեր: Այս ուժերուն նպատակն է՝ զօրացնել դրացի երկրին պաշտպանութեան միջոցները :

Այսօր, աւելցուց ձայնասփիւռը, կէսօրէ վերջ ժամը 19.30ին, եգիպտական զինեալ ուժերը հասան սուրիական Լաթաքիա նաւահանգիստը, երկու երկիրներուն ծովային եւ օդային հաղորդակցութեան միջոցներով: Եգիպտական առաջին պատկանող բազմաթիւ նաւեր, այս օրուընէ սկսեալ, անորոշ ժամանակով պիտի մնան Լաթաքիա. անոնց ներկայութիւնը սուրիական ջուրերուն մէջ՝ պաշտօնական այցելութեան բնոյթ կը կրէ»:

Այնպէս կը կարծուի, թէ Սուրիա հասած եգիպտական ուժերը պիտի ղրկուին թրքական սահմանագլուխ՝ զօրացնելու համար այնտեղ համախմբուած սուրիական ուժերը :

Արժանահաւատ աղբիւրներու համաձայն, եգիպտացի զինուորները վարժ են խորհրդային արդիական զէնքերու գործածութեան: Ծանօթ է արդէն, որ Եգիպտոս Սուրիայէն առաջ սկսաւ խորհրդային զէնքեր ստանալ :

Դիւանագիտական շրջանակներուն տեսակէտով, դրական անհատականութեան տէր ղեկավար մը չունենալուն պատճառով՝ Սուրիա չի կրնար արդիական զէնքեր առնել Խ. Միութենէն, մեծ քանակութեամբ :

Եգիպտացի զինուորներու Սուրիա մեկնումը պատրաստուեցաւ գաղտնօրէն: Զօրագունդերուն մեծ մասը հասած կիրակի օր, սակայն պաշտօնական զեկոյցը կը հաղորդէ, թէ յառաջապահները ուղղուած էին արդէն ղրկուիլ՝ Սեպտեմբեր 13էն ի վեր:

Միւս կողմէ, Միջին Արեւելքի մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ, թէ Սուրիա զօրացուց իր պաշտպանողական գիծը՝ թրքական սահմանագլուխին վրայ : Հետադիտարաններ հաստատուած են՝ տեսնելու համար թէ ինչպէս թրքական ուժեր կը համախմբուին սահմանին միւս կողմը եւ ի՞նչ թիւով :

Ուաշինկթընի մէջ, Արտաքին Նախարարութիւնը մերժելով հանդերձ որեւէ բացատրութիւն տալ այս ուղղութեամբ՝ այնպէս կը թուի, թէ շատ կարեւորութիւն չի տար այս տեղեկագրերուն :

Գալով անգլիական շրջանակներուն, հարց կուտան, թէ այս քայլը առնուած չէ՞ Յորդանանի վրայ ազդեցութիւն գործելու համար: Ամէն պարագայի մէջ, Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները կը մտածեն, թէ եգիպտական ուժերու ներկայութիւնը՝ Սուրիոյ մէջ, կոչուած է կացութիւնը աւելի եւս լարելու :

Սակայն, շատ կանուխ է [illegible] յստակ եզրակացութեան մը յանգելու համար: Մէկ իրողութիւն կայ՝ որ Արաբներու առած այս քայլը նոր բարդութիւններու դուռ կրնայ բանալ :

Օր Օրին

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐՏՔ ՄԸ

Փարիզի մեր եկեղեցին մասնաւոր հոգեհանգիստ կատարեց կիրակի, Ալեքսանդր Մանթաշեանի յիշատակին իբրեւ բարերար Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին:

Մանթաշեան եղած է մեծ բարերար մը, որուն անունը երախտագիտութեամբ կը յիշուի միշտ:

Կոմիտաս վրդ.ի եւ Արմենակ Շահմուրատեանի երաժշտական դաստիարակութիւնը իրեն կը պարտինք: Իր առատաձեռնութեան շնորհիւ է նաեւ որ բազմաթիւ հայ երիտասարդներ համալսարանական կրթութիւն ստացած են Եւրոպայի մէջ: Փարիզի մեր սիրուն եկեղեցին աւելի քան յիսուն տարի առաջ շինուած, քաղաքին լաւագոյն մէկ թաղին մէջ, մինչեւ այսօր եւ մանաւանդ այսօր կենդանի յիշատակարան մը կը մնայ Ալեքսանդր Մանթաշեանի բարեգործութեան :

Հագուագիւտ են այժմ մեծ սիրտերը: Մեծ կը մնայ սիրտը մեր ժողովուրդին որ գիտէ տալ, տուրքը յարգել, չմոռնալ իր բարերարները, մանաւանդ չշփոթել մարդկային փոքր տկարութիւններ մեծ գործերու հետ :

Նոյն օրը նաեւ Կոմիտասի մահուան տարեդարձին յիշատակութիւնը: Որքան պիտի ուզէինք որ գոնէ այս մէկը ունենար իր յատուկ օրը եւ չխառնուէր շարք մը ուրիշ հոգեհանգիստներու: Ո՞ր սուրբէն պակաս է մեծ Կոմիտասը:

Առանց խորանալու կրօնական ձեւակերպութեանց մէջ, մեր հաւատացեալ ժողովուրդը միակամ պիտի ընդունէր զայն Ս. Սահակներու, Ս. Մեսրոպներու, Ս. Ներսէսներու շարքին եւ տար իր փառքի պատուանդանը տարւոյն մէջ օր մը սահմանելով անոր:

Կոմիտաս իր կատարած գործով, Կոմիտաս իր տառապագին կեանքով, Կոմիտաս իր նահատակութեամբ գրաւած է արդէն հայ ժողովուրդի սրտին մէջ իր սուրբի աթոռը, եթէ նոյնիսկ իր հոգեհանգիստը ի մէջ այլոց յիշատակուի, տարուէ տարի աւելի տժգոյն :

Արդարութեան պարտք մը կատարած կ'ըլլա՞նք Մանթաշեանի յիշատակին երբ իր շինած եւ ժողովուրդին նուիրած տաճարին մէջ, իր եւ Կոմիտասի անունները միաբերան օրհներգուին : ՆՕՃԻ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ ԴՐԱՄԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ

ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՏՐՈՒԱԾ Է ՄԷԿ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Արեւելեան Գերմանիոյ բնակիչները անակնկալի եկած են՝ կիրակի առտու Արդարեւ, շաբաթէն կիրակի լուսնալու գիշեր, Նախարարաց Խորհուրդը ժողով մը գումարելով որոշած էր գերմանական դրամը հիմնովին բարեփոխել :

Ձայնասփիւռի, հեռատեսիլի, մամուլի եւ ընկերային այլ միջոցները գործի լծուած էին՝ լուրը հաղորդելու համար ժողովուրդին բոլոր խաւերուն: Իսկ Բշ. օր, լուրը կը տարածուէր նաեւ դպրոցներէն, առեւտրական հաստատութիւններէն, պանդոկներէն եւայլն ;

Կարճ ժամանակ մը տրուած էր հասարակութեան՝ դրամը փոխելու համար, պետութեան բոլոր պաշտօնեաները անխտիր՝ լծուած էին դրամի փոփոխութիւնները կատարելու աշխատանքին: Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն կոչ մըն ալ ուղղած էր իր անդամներուն՝ որ օժանդակեն այս գործին : Իշխանութեանց տրամադրութեան տակ դրուած էին նաեւ ուսուցիչներ եւ աշակերտներ ....:

Նոր դրամը, որ հասարակութեան փոխանցուեցաւ եւ գործածութեան դրուած է երկուշաբթիէն ի վեր, պատրաստուած էր 1955ին: Ուրեմն՝ պարզ է, որ նախապէս պատրաստուած էին այս բոլորը :

Դրամական այս փոփոխութիւնները մեծ յուզում պատճառեցին ժողովուրդին մէջ, որովհետեւ երեք հարիւր մարքէն աւելի ունեցողները իրենց դրամները չեն կրնար փոխել տալ Հոկտեմբեր 19էն առաջ : Այդ թուականէն ետք, երեք հարիւր մարքէն աւելի ունեցողներուն պարագան պիտի քննուի, մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ :

Ամբոխ հաւաքուած էր բոլոր դրամատուներուն առջեւ: Բազմաթիւ նշաններ ցոյց կուտային աջէն ու ձախէն: Պատահած են նաեւ կարգ մը միջադէպեր, որոնց պատճառով ութսուն հոգի ձերբակալուած է :

ՓԻՆԷԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անկախ երեսփոխանը կը շարունակէ իր տեսակցութիւնները կուսակցական խմբակցութեանց հետ, ինչպէս կ'երեւի, Փինէ պիտի չկարենայ պատասխան մը տալ Չորեքշաբթիէն առաջ:

Երկուշաբթի առաւօտ նախարար Լաքոստ վերադարձաւ Ալժերիայէն տեսակցելու համար վարչապետութեան նոր թեկնածուին հետ :

Ձայնասփիւռ ձայն մը խօսելով, Անթուան Փինէ ծանրացաւ ֆրանսական կառավարական տագնապին վրայ: «Չէք անգիտանար անշուշտ որ շատ ծանր տագնապի մէջ ենք՝ ելմտական տագնապ, քաղաքական տագնապ, ազգային տագնապ:

Նոյն օրը (Շաբաթ) մամուլի ասուլիս մը ընթացքին, Ա. Փինէ պարզեց իր ծրագրին քանի մը կէտերը, առանց մանրամասնութիւններ տալու :

Ինչպէս կ'երեւի Փինէ պիտի կարենայ ապահովել բոլոր կուսակցութեանց քուէարկութիւնը (բացի անշուշտ համայնավարներէն) բայց կասկածելի է թէ Ժող. Շարժումի եւ Մենտէսեան Արմատականներու մասնակցութիւնը կարենայ ունենալ դահլիճին կազմութեան մէջ :

•••••••••

ԳՐՏՈՑԻ մէջ (Եուկոսլաւիա. Մառեշալ Թիթօ ընդունեցաւ Խ. Միութեան Պաշտպանողական նախարարը: Մառեշալ Ժուքով Հոկտեմբեր 17ին պիտի անցնի Ալպանիա :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ եօթը միլիոն հոգի բնակարան չունի կամ շատ գէշ պայմաններու մէջ կ'ապրի :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Նախագահն ու վարչապետը Աֆիոնի մէջ կրակիւղի գործարանի մը բացումը կատարած են, որուն շինութիւնը իրականացած էր ֆրանսական ընկերութեան մը օժանդակութեամբ :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— Կիրակի, Հոկտեմբեր 13ին, Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ տեղի ունեցաւ Միւռոնօրհնութիւնը ձեռամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին, Զարեհ Ա.ի: Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը Անթիլիաս փոխադրուելէն ի վեր, Միւռոնօրհնութիւնը առաջին անգամ տեղի ունեցած է 1936 Մարտ 29ին, ձեռամբ Գարեգին Կաթողիկոսի:

Միւռոնօրհնութիւնը Հայց. Եկեղեցւոյ հազուադէպ եւ մեծաշուք տօնակատարութիւններէն մէկն է, որ միշտ կատարուած է Էջմիածին, Սիս եւ այլ կաթողիկոսանիստ վայրերու մէջ, շքեղ հանդիսութեամբ եւ «հաւատացեալներու աշխարհախումբ բազմութեան» ներկայութեան: Արարողութիւնը որքան աւանդական եւ պատմական, հետաքրքրական կը համարինք ներկայացնել մեր ընթերցողներուն՝ քաղելով Խորէն Արք.ի մէկ յօդուածէն.—

Ս. Միւռոնի պատրաստութիւնը կը սկսի օրհնութեան Թուականէն ամիսներ առաջ:

Մակար Ա. Կաթողիկոսի ի Վաղարշապատ հրատարակած Միւռոնի Օրհնութեան Մաշտոցը, Ս. Միւռոնի նիւթերուն թիւը եւ տեսակը քառասուն եւ հինգ նշանակած է. ցանկին վերջաւորութեան, Մաշտոցը կը յաւելու.— Եւ թէ յայս Ծիւրոցս մին եւ կամ երկու եւ երեք պակաս լիցի՝ մի՛ արգելցես զՄեռոնի օրհնելն. *այսինքն՝ ծաղիկներու եւ անուշահոտ հունտերու թիւը կրնայ քառասուն հինգէ քիչ պակաս ըլլալ: Իսկ տեղէ տեղ ծաղիկներու տեսակներն ալ կրնան տարբերիլ:*

Ս. Միւռոնի պատրաստութիւնը խնամուած, լուրջ եւ ուշադիր աշխատութեան կը կարօտի:

Անուշաբոյր ծաղիկներ, հունտեր, արմատներ: խնկեղէնք եւ համեմունք, չոր վիճակի մէջ, քառասուն օրերու ընթացքին, Վարդապետներու, Քահանաներու եւ Սարկաւագներու կողմէ, աղօթիւք եւ երգօք հոգեւորօք, *սանդի (հաւան) մէջ կը ծեծուին, կը մանրուին եւ կը փոշիացուին ու նուրբ մաղէ մը կ'անցուին:*

Ցետոյ, ձիթենիի եւ զամինի ընտիր իւղ եւ անարատ գինի, ուղղուած քանակութեամբ, իրարու խառնելով, կը լեցուին յատկապէս պատրաստուած եւ միջակ մեծութեամբ կաթսայի մը մէջ:

Ապա, փոշիացուած ու մաղուած քառասունէ աւելի ծաղիկներու ամբողջութիւնը կը դրուի ձէթի ու զամինի իւղով եւ գինիով լեցուած կաթսային մէջ. Հուսկ ուրեմն, կափարիչով կը փակուի կաթսային բերանը եւ շուրջը կը ծեփուի խմորով եւ վրան ալ կը դրուի ծանր քար մը, որպէսզի եռացման պահուն չբացուի կափարիչը եւ անուշաբոյր շոգին դուրս չելլէ:

Այս կաթսան սակայն, եռացնելու համար ուղղակի կրակին վրայ չի դրուիր, այլ կը դրուի պարզ ջուրով լեցուած աւելի մեծ կաթսայի մը մէջ եւ միւռոնի նիւթերը կ'եփուին մարիմանօթի (պէն մարի) *սիստեմով. եւ կրակը կը սկսին վառել այնքան զօրաւոր որ, մեծ կաթսային սաստիկ եռացած ջուրին ջերմութեամբ կը սկսի եփիլ միւռոնի նիւթերով լեցուն փոքր կաթսան. այսպէս, հանդարտ ու ապահով, Վարդապետներու եւ Սարկաւագներու տեւական հսկողութեան ներքեւ, կ'եփի Միւռոնը, երկու օր ու երկու գիշեր անընդմիջաբար. երբեմն երբեմն միայն կը բացուի կաթսային բերանը եւ բահաձեւ մաքուր տախտակով կը խառնուին Միւռոնի նիւթերը: Երկու օր վերջը, կրակին անմիջական վրան գտնուող մեծ կաթսային մէջէն կը հանուի Միւռոնի նիւթերու կաթսան եւ ապահով տեղ մը կը դրուի երկու օր, գիշեր եւ ցերեկ, որպէսզի յստականայ, պարզուի եւ գիրտը (զորդ) կաթսային յատակը իջնէ:*

Երկու օր եփուած Միւռոնի նիւթը, հանդարտելէ եւ յստականալէ յետոյ, մաքուր եւ նուրբ կտաւով մը երիցս կը քամուի եւ վերջը կը դրուի Ս. Միւռոնի խնկական եւ ոսկեզրուագ Կաթսային մէջ: Այս թանկագին եւ արժէքաւոր Կաթսան Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին նուիրուած է Գազազ Յարութիւն Ամիրայ Պէզճեան 1817ին:

Հոս յիշենք նաեւ թէ Միւռոնի նիւթերու պատրաստութեան ատեն, բալասանը առանձինն կը կակուղցուի ձէթի իւղի մէջ փոքրիկ կաթսայով մը եւ յետոյ կը խառնուի ընդհանուրին. բալասանը որքան շատ ըլլայ, այնքան լաւ է: Կը դրուին նաեւ ծաղիկի իւղեր՝ Բուրումնաւէտելու համար Միւռոնը:

Այս նախապատրաստական աշխատանքներէ յետոյ, պատրաստուած Միւռոնի նիւթը, օրհնութեան Թուականէն քառասուն օր առաջ, բուն Կաթսային մէջ, կը դրուի Մայր Տաճարի Աւագ Խորանի ձախակողմը՝ բեմին վրայ, եւ կը ծածկուի նրբահիւս եօթը քօղերով ու շարերով:

Ամբողջ քառասուն օրեր, երեկոյեան ժամերգութենէն յետոյ, տեղի կ'ունենան կանոնական աղօթք եւ աւետարանական ընթերցում՝ Միւռոնի նիւթին վրայ:

Ս. Միւռոնի օրհնութիւնը Վեհափառ Կաթողիկոսին իրաւասութիւնն է: Ան կ'օրհնէ Ս. Միւռոնը իր շուրջը ունենալով Եպիսկոպոսներ, Վարդապետներ, Քահանաներ, Սարկաւագներ, եւ Դպիրներ:

Միւռոնօրհնութեան հոգեպարար արարողութիւնները կը կատարուին ըստ Մաշտոցի «Ողջոյնէն» առաջ: Հանդիսադիր Վեհափառ Հայրապետը կը կարդայ յատուկ աղօթքներ որոնցմով կը հայցուի որ Ս. Հոգին գայ հանգչի իւղին մէջ եւ սրբացնէ զայն, որպէսզի անով օծուածները ստանան Ս. Հոգւոյն շնորհը:

Եւ կանոնական արարողութիւնը կը շարունակուի մինչեւ հոն, ուր կը բացուի կաթսան եւ Վեհափառ Հայրապետը հին Միւռոնի սրուակը ի ձեռին կը գոչէ.—

— Առաքելոյ Աղաւնոյ... *շարականը ու հին Միւռոնը հանդիսաւորապէս կը թափէ նոր Միւռոնին մէջ. ահա այս ատեն է որ կը սկսի ինքնաբերաբար եռալ ու եփիլ Նոր Միւռոնը. եւ մինչ զանգակները կը հնչեն ու ժողովրդային ջերմեռանդութիւնը իր գագաթնակէտին կը հասնի, Վեհափառ Կաթողիկոսը Ս. Լուսաւորչի օրհնափառ Ս. Աջովը խաչանիշ թաթխումով կ'օրհնէ Ս. Միւռոնը:*

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. ԲԱՐՈՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՊԻՍՏՈՍ-ԱՐԱՔՍԻԱ

1850*ական Թուականներուն Միջագիւղի (Պոլիս), Խասգիւղի եւ այլ արուարձաններու Թաղային վարժարաններու սրահներուն ու քանի մը մասնաւորներու տուներուն մէջ սարքուած, նաեւ Սրապիոն Հէքիմեանի Բերայի Նաում Թատրոնի բեմին վրայ կազմակերպած Թատերական ներկայացումները վերջապէս կը յանգին լաւագոյն ու կանոնաւոր բեմական կազմակերպութեան մը Բերայի մէջ, որ Արեւելեան Թատրոն անունով ծանօթ է:*

Դժբախտաբար Արեւելեան Թատրոնը կարճատեւ շրջան մը բոլորելէ ետք կը դադրի գործելէ եւ այդ միջոցին, Սրապիոն Հէքիմեան, գործին գլուխը անցնելով կը շարունակէ Թատերական աշխատանքը, անջատ ու պարբերական ներկայացումներ կազմակերպելով:

Ահա՛ այս շրջանին է որ հրապարակ ելած է արեւմտահայ բեմի տաղանդաւոր դերասանուհիներէն մին՝ Պիստոս – Արաքսիա:

Իր Թատերական գործունէութիւնը ըսկսած է 1867 – 68, *Ս. Հէքիմեանի Թատերախումբին մէջ:*

Սկիզբները, երիտասարդ արուեստագիտուհին չի կրնար տոկալ բեմական դժուարին կեանքին եւ քիչ ատեն մը մնալէ ետք Հէքիմեանի Թատերախումբին մէջ, կը հեռանայ ու կը պարապի դերձակութեամբ:

Սակայն երկու տարուան ընդհատումէ մը ետք, կը վերադառնայ բեմական կեանքին: Բեմը կը քաշէ զինքը կրկին: Անոր յոյսերն ու ուրախութիւնները, անոր դառնութիւններն ու կսկիծները վերստին ապրելու պէտքը կը զգայ:

Գիտէ որ «այրած կամուրջներով վերադարձ չկայ»: Գիտէ որ «երբ անգամ մը մարդ իր ուսերուն վրայ կրէ Նեսոսի պատմուճանը, այլեւս դժուար է զայն նետել իր ուսերէն, վասն զի հարկաւոր է միսն ու ոսկորն ալ պոկել անոր հետ»:

Եւ Պիստոս – Արաքսիա դարձեալ խանդավառութեամբ կը լծուի գործի, այս անգամ Վարդովեան Թատրոնին մէջ, որ Սրապիոն Հէքիմեանի եւ Արեւելեան Թատրոնի գործունէութեանց շարունակութիւնն էր:

Իր ժամանակակիցները կ'ըսեն թէ Պիստոս – Արաքսիայի համար ոչինչ կը պակսէր: Բեմական արտակարգ շնորհներով օժտուած էր ան: Սեւ ու խոշոր աչքերով սիրուն այս աղջիկը սահմանուած էր առաջնակարգ դերասանուհի մը ըլլալու, սակայն դժբախտաբար չէ կրցած ըլլալ, վասնզի Վարդովեան Թատրոնին մէջ իր տեղը գրաւուած էր ուրիշներէ: Առիթ չէ ունեցած կարեւոր ու մեծ դերեր խաղալու, բայց մէկ քանի պատահական առիթներէ, ուր երեւցած է առաջնակարգ դերերու մէջ, պակաս անձ մը լրացնելու համար, եւ մեծ ընդունելութիւն է գտած:

Պիստոս – Արքսիա ինչպէս ողբերգութեանց, նոյնպէս եւ կատակերգութեանց մէջ անվիճելի կարողութիւն ցոյց տուած է:

Այս վերջին սեռին մէջ, նշանաւոր հանդիսացած է Անժէլիքով (Ժորժ Տանտէն), *Ժիւլիէթով* (Տոքթ. Շիէնտան), *Ֆլորաթինով* (Իտկար եւ ադախինը)*: Այս քանի մը դերերուն մէջ, Պիստոս – Արաքսիա ձեռք բերած է աննախընթաց յաջողութիւն եւ այս գործերու յաջորդական ներկայացմանց ընթացքին մրցակից չէ ունեցած:*

Բնութենէն օժտուած այս տաղանդաւոր աղջիկը արտակարգօրէն շնորհալի է եղած բեմին վրայ: Իր քալուածքը, իր շարժուձեւերուն ներդաշնակութիւնը, մանաւանդ իր արտասանութեան յստակ ու պայծառ դրոշմը միացած՝ գեղանիթերի կերպով իւրացնելու իր կարողութեան, զինքը իր ատենին սիրելի են դարձուցած արուեստասէր հասարակութեան:

Պիստոս – Արաքսիա 1878ին Սերովբէ Պէնկլեանի խումբով կը մեկնի Անդրիանուպոլիս, պատանեկական դերեր մարմնաւորելու համար:

Անդրիանուպոլսոյ մէջ, տեղւոյն Հրեայ դերասանախումբը, խանդավառուած ու հիացած Արաքսիայի խաղով, կը հրաւիրէ զինքը ներկայացման մը մասնակցելու եւ ստանձնելու Ցուդիթի դժուարին ու պատասխանատու դերը:

Երիտասարդ դերասանուհին առանց զոյգն վարանումի, կ'ընդունի իրեն եղած այս հրաւէրը, կը ստանձնէ այդ պատասխանատու գործը եւ յաջողութեամբ դուրս կ'ելլէ անկէ:

Արդարեւ, այդ դերով այնպիսի յաջողութիւն մը ձեռք կը բերէ, որ այլեւս կը դառնայ Թատերական շրջանակներուն մէջ պաշտամունքի առարկայ:

Արեւմտահայ թատրոնի առաջին դերասանուհիին՝ Արուսեակին նման, Պիստոս–Արաքսիա եւս ունեցած է եղերական վախճան մը:

Արդարեւ, անդուգական Արուսեակը, փառքի զենիթին հասնելէ ետք, իր ոտքե–

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

ՁՈՅԳ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ

Ու բազմութիւնը, ի տես՝ Թուխ, դէմքի պերկ մկաններով ու բազէի թափանցող նայուածքով մէկուն որ կը յառաջանար, կխուեցաւ ինքն իր վրայ՝ բերդի մը բացուող դռներուն նման:

Խոր ու զգլուած լռութիւն մը տիրեց: Ամէնքը իրենց ակնարկները սեւեռած էին այդ կաշկանդուն մարդուն, որ կը յառաջանար նոյնքան զուսպ լռութեամբ:

Երիտասարդը հասաւ ճիշդ մէջտեղը տարածութեան, ու կանգ առաւ: Կանգ առաւ նաեւ ան, որ կը կոչուէր Ահարոն, եւ, Քորեպի կատարը յածող երեւակայեալ Եհովայէն յուսախաբ, Իսրայէլի ժողովուրդը մղեր էր նոր աստուծոյն երկրպագելու եւ ողջակիզելու ...

Ահարոնի եփուտը ծիրանեգոյն էր՝ եւ մանուած՝ նրբին քաթանէ: Վակասներ կային եփուտին, որ երկու ծայրերէն կը կոճկուէր: Ու նման՝ եղնգնաքարեր: Ու անոնց վրայ փորագրեալ՝ անունները Իսրայէլի որդիներուն: Լանջապանակը քառակուսի էր: Վրան՝ սարդիոն, տպազիոն եւ զմրուխտ: Ու կարկեհան, շափիւղայ եւ ադամանդ: Ու նաեւ՝ զոճազ, ակատ ու մեղեսիկ: Ոսկեքար ու յասպիս,— քարեր՝ Իսրայէլի ցեղերը բնորոշող:

Իսկ եփուտին պատմուճանը կապուտակ էր:

Արեւը հետզհետէ կը թեքէր դէպի արեւմուտք: Ու ջերմութիւնը մասամբ նուազեր էր: Թէեւ, լերկ տարածութիւնը դեռ տաք էր անոնց ոտքերուն ներքեւ:

Երբ ողջակիզումի խարոյկը սկսաւ ծխալ, Ահարոն մօտեցաւ սեղանի մը, որ շինուած էր Սատիմի փայտէ եւ ունէր եղջիւրներ՝ զուտ ոսկիէ: Ու մորթեց զուարակը: Ու իր երկու որդիները՝ Եղիազար եւ Իթամարի՝ որոնք քահանայ էին իրեն նման, արիւնը մօտեցուցին անոր: Ու ան մատը թաթխեց արեան մէջ ու զայն դրաւ սեղանին եղջիւրներուն վրայ: Ողջակիզեցին նաեւ տատրակ ու աղաւնի: Իսկ զենուներէն՝ արտօնեալները միայն,— գրուիճ, խարազուլ եւ ջորեակ: Ու սեղանին վրայ կային նաեւ անխմոր շօթեր:

Ու Ահարոն մօտեցաւ աջօղեալ դանդուածի մը, որ իր ու երիտասարդին միջեւ կը գտնուէր, ու վերցուց քօղը:

Ոսկի Հորթը՜ ...

Արեւին շեղակի ճառագայթներուն դիմաց՝ իր ցոլացումներով ու շողշողումներով անիկա բոցակէզ ցնցուց աչքերը համրացեալ բազմութեան, որ սովին ու դրկանքին պատճառած սպառումէն ետք, իրեն մերձ ու իր առջեւ կը տեսնէր նոր ու յանկուցիչ աստուածը՝ շօշափելի ու հարազատ՝ փոխան վերացական ու անտեսանելի Եհովային ...

Ամէնքին նայուածքները ուղղուած էին Ոսկի Հորթին: Ու այդ նայուածքներուն մէջ, հոգեկան սպառած լոյսին տեղ՝ նիւթեղէն փայլին ցոլացումը կար հիմա:

Ահարոն իր բազուկը տարածեց հորիզոնական: Աջ ծունկը դրաւ գետին: Ու խոնարհեցուց գլուխը:

Ու վեց հարիւր հազարնոց բազմութիւնը եւս, միակամ ու միաշարժ, բազկատարած ու ծնրադիր, խոնարհեցաւ Ոսկի Հորթին առջեւ ...

Ու անոնք երգեցին երգը սրբազան: Եւ այդ դողդղուն աւազուտին, համատարած լռութեան, եւ անապատային անշարժութեան մէջ, անոնց երգը, որ համանուագն էր կենդանի թէ մեռեալ բոլոր Իսրայէլացիներու ձայներուն նման էր անցեալ դարերու խորերէն բխող ահեղագոռ ատացուածքի մը:

Ու այդ երգը ալիք առ ալիք տարածուեցաւ մինչեւ հորիզոնները հեռակայ: Ու նաեւ՝ մինչեւ կատարը լերան:

Անպարագիծ երկինքը, լերկ տարածութեանց դարաւոր համրութիւնը, ինչպէս եւ՝ արեւին հրեղէն սկաւառակը՝ անոնց վերեւ, աւելի տպաւորիչ դարձուցին այդ հանդիսաւոր պահը:

Կորաքամակ պառաւ մը, որ, նոր աստուծոյն մերձ կանգնած ըլլալով հանդերձ, տարիքին բերումով՝ հինին կապուած կը մնար, եւ ակնարկը սեւեռած էր երկինքին,

— Մօիսէ քաղէյնու (*), — *շշնջեց դողդոջուն ու զուսպ, եւ գլխահակ լռեց խոկոյն՝ իր շշնջիւնէն ինքն իսկ սարսափած ...*

Բայց, շշնջեալ այդ երկու բառերը բաւական եղան, որ Իսրայէլացիք, որոնք միակամ ծունկի էին եկած իրենց նոր աստուծոյն առջեւ, անզգալաբար ու նոյնքան միաշարժ բարձրացնեն իրենց գլուխները, եւ իրենց նայուածքները սեւեռեն լերան գագաթին:

Վերը, լերան կատարին, Մովսէսն էր՝ իր գեղուղէշ հասակին բովանդակ շքեղութեամբ, սպիտակ մազերը հովէն վէտվէտուն, եւ ալեփառ մօրուքը լայն կուրծքին վրայ: Անշարժ ու կախարդիչ: Եւ՝ ուղղաձիգ՝ երկինքէն թափուած ասուպակի մը նման:

Անիկա կանգնած կը մնար՝ ծանրատար քարը ուսերուն, ու ճակատը պսակուած ճառագայթներով:

Մարգարէն ծնրադիր բազմութեան վրայ տարածեց իր հայեացքը՝ լուսեղէն ցանցի մը նման: Ու ամէն մէկ Իսրայէլացիի այնպէս Թուեցաւ թէ՝ անոր աչքերուն մէջէն իրենց կը նայի Եհովան ...

(2 Մնացեալը յաջորդով) **Կ. ՄԵՀԵԱՆ**

(*) Մովսէս՝ ուսուցիչ մեր:

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԼԻԶՊՈՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ․ Ինչպէս գրած էինք, Սեպտեմբեր 29ին Պոլսոյ Պատրիարքը Լիզպոնա ժամանած է։ Այս այցելութեան մասին «Մարմարա» հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ․ —

Լիզպոնայէն Պատրիարքը անցած էր Լոնտոն, այս վերջին ճամբորդութեան մանրամասնութիւնները տուած ենք մեր վերջին թիւերուն մէջ։

Իսթանպուլահայ պատուիրակութիւնը Լիզպոնա հասաւ Սեպտեմբեր 29, երեկոյեան ժամը 10·30ին, ուր ծաղկեփունջերով դիմաւորուեցաւ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան նախ․ Տոքթ․ Ժոզէ տը Ազերեդօ Փերդիկանի, ողբացեալ Գալուստ Կիւլպէնկեանի փեսան Գ․ Գէորգ Էսաեանի եւ եղբօրորդին Գ․ Ռոպէր Կիւլպէնկեանի կողմէ եւ առաջնորդուեցաւ տեղւոյն «Թիվօլի» պանդոկը։

Երկուշաբթի կէսօրին Կիւլպէնկեան Հիմնարկի վարիչները հացկերոյթ մը սարքեցին «Քէլուզ» պալատին մէջ։ (Այս պալատին մէջ հիւրասիրուած էին նաեւ Անգլիոյ Էլիզապէթ Թագուհին եւ Իշխան Ֆիլիփը իրենց այցելութեան ընթացքին, այս շէնքը Թագաւորին նախկին պալատն է շատ շքեղ եւ գարդարուն)։

Նոյն օրն իսկ սկսան Կիւլպէնկեան Հիմնարկի ներկայացուցիչներու եւ Իսթանպուլահայ պատուիրակութեան բանակցութիւնները մտերմիկ եւ լաւ մթնոլորտի մը մէջ։

Երեքշաբթի ցերեկին տեղի ունեցաւ պաշտօնական հացկերոյթը « Օթէլ Ավիզ»ի մէջ։

Հացկերոյթին ներկայ էին Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան բոլոր վարիչները Լիզպոնայի կառավարիչը, Լիզպոնայի Թուրք դեսպանը եւ քարտուղարը, Փորթուկալի Մամուլի ընդհ․ տնօրէնը, ընդամէնը 14 հոգի։ Տեղի ունեցան բաժակաճառեր։ Հիմնարկի վարիչները բարի գալուստ մաղթեցին հիւրերուն եւ Ս․ Պատրիարք Հայրը պատասխանեց եւ իր շնորհակալութիւնները յայտնեց իրենց հանդէպ ցոյց տրուած ջերմ ընդունելութեան համար։

Ճաշէն վերջ Լիզպոնայի Թուրք դեսպանը մտերմիկ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ս․ Պատրիարք Հօր եւ Վարչութեան ատենադպետին հետ։

Չորեքշաբթի Գ․ Գէորգ Էսաեան, Գ․ Ռոպէր Կիւլպէնկեան եւ Գ․ Շէյլէֆեան կ'ունենան մտերմիկ ճաշ մը եւ կը տեսակցին Կիւլպէնկեան կտակի զանազան հարցերու եւ առաջարկութիւններու շուրջ։ Նոյն գիշերը Տէր եւ Տիկին Մ․ Շէյլէֆեան յանուն Իսթանպուլահայ պատուիրակութեան հացկերոյթ մը կը սարքեն, որուն ներկայ կ'ըլլան զարձեալ հիմնարկի ներկայացուցիչները եւ ականաւոր հիւրեր։

Պատուիրակութիւնը իր այցելութիւններուն կարգին գացած է նաեւ Գեղարուեստից Թանգարանը ուր մասնաւոր երկու սրահներու մէջ ցուցադրուած են Կիւլպէնկեան հաւաքածոյին նկարները, արձանները եւ արժէքաւոր յախճապակիները։

Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ Հիմնադիր վարիչները այցելած են պանդոկ ուր շարունակած են բանակցութիւնները, որոնք տեղի ունեցած են չափազանց մտերմիկ մթնոլորտի մը մէջ եւ ձեռք ձգուած են գոհացուցիչ եւ կարեւոր արդիւնքներ։

Լիզպոնայի թերթերը երեք օր զանազան հրատարակութիւններ կատարած են Իսթանպուլահայ պատուիրակութեան այս այցելութեան մասին։

Գրեթէ բոլոր թերթերը տուած են լուրը եւ զանազան գրութիւններ հրատարակած։

Պատուիրակութիւնը երեք հոկտեմբեր, Հինգշաբթի օր առաւօտուն ժամը 10·30ին օդանաւ առած է մեկնելու համար Լոնտոն։

Օդակայան ողջերթի եկած էին Հիմնարկի նախագահ Տոքթ․ Փերդիկան, Գ․ Գէորգ Էսաեան, Գ․ Ռոպէր Կիւլպէնկեան եւ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Ա․ քարտուղար Մակաթէս։

րուն տակ մեծամեծներ ու իշխանաւորներ տեսնելէ ետք, ցաւատանջ կեանքով մը ապրած է Սկիւտար իր վերջին օրերը եւ հոն ալ մեռած՝ գրեթէ խեղճացած վիճակի մէջ։

Գիտոս — Արաքսեան ալ, ճակատագրի անողոք դասաւորութեամբ մը, հետեւած է իր մեծանուն նախորդին օրինակին։

30 տարեկան հասակին, Գիտոս — Արաքսիա խելագարած է ու մեռած՝ Պոլսոյ մէջ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԲՈՒ ԱԼԻ ՍԻՆԱ, Հազարամեակի առթիւ, հեղինակ Զ․ Միրզայեան, Թեհրան, 1954։

ԹԱՅ ՄԱՑԹԸ, Զ․ Միրզայեան, Թեհրան, 1957։

ՀԵՁԻԿԸ, Ֆ․ Մ․ Դոստոեւսկի, Թրգմ․ Զ․ Միրզայեան, Թեհրան, 1954։

ԴԵՒ, Մ․ Լերմանով, Թրգմ․ Ց․ Զ․ Միրզայեանց, Թեհրան, 1957։

ԲԱԲԱ ԹԱՀԷՐ ՕՐԵԱՆԷ ՀԱՄԱՏԱՆԻ, Թարգմ․ Զ․ Միրզայեան, Թեհրան, 1954։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԿՐՕՆ․ ԸՆԿԵՐԱԿ․ ԿՐԹ․ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ 1956 – 1957 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ

Փարիզի եկեղեցական ժողովրդական Կրթ․ Կեդր․ Յանձնաժողովը դպրոցական տարեշրջանին փակման առթիւ կը ներկայացնէ իր տարեկան տեղեկագիրը։

Կրթ․ Կեդր․ Յանձնաժողովը ունի հետեւեալ կազմը Գ․ Գ․ Յակոբ Տէր Յակոբեան ատենապետ, Ս․ Գարակէօզեան ատենադպիր, Ա․ Խանէտանեան գանձապահ, Վ․ Իշգալացեան, Մ․ Գարսամեան եւ Յ․ Պօղոսեան խորհրդական անդամներ։

Մեր վարչութեան տակ կը գտնուին 8 դպրոցներ, Պէլվիլ, Լիլա, Ժանթիյի, Գանեէօ – Քաշան, Գուա Քոլոմպ – Անիէռ, Շաւիլ, Կեդրոնի Փարիզի եկեղեցի եւ անոր կից կիրակնօրեայ կրօնական վարժարանը։ Ունինք 325 աշակերտ կանոնաւորապէս հետեւող․ երկու երրորդը աղջիկ եւ մէկ երրորդը մանչ, բաժնուած քանի մը դասարաններու ուր կ'ուսուցուին հայերէն ընթերցանութիւն, ուղղագրութիւն, քերականութիւն, կրօնք, ազգային պատմութիւն, երգ ու պար։ Աշակերտներու այս թիւը յոյսով ենք որ աւելնայ գալ տարեշրջանին, բոլոր շրջաններու մէջ ստեղծուած ոգեւորութեան հետեւանքով։

Դպրոցի սրահները կահաւորուած են սեղաններով, գրատախտակներով, այբուբենի ցուցատախտակներով եւ քարտէսներով։ Թաղային կրթական մարմինները անձնուիրաբար ու եռանդով լծուած են աշխատանքի եւ միշտ յարաբերութեան մէջ են կեդրոնի քարտուղարին հետ եւ կը հետեւին եղած թելադրութիւններուն։

Կեդրոնական Յանձնաժողովը պարբերաբար ժողովի հրաւիրած է Թաղային մարմինները եւ ուսուցչական կազմը անոնց ցանկութիւնները լսելու համար։ Յանձնաժողովիս ներկայացուցիչը յաճախ այցելած է դպրոցները որպէս զի մօտէն հետեւի դպրոցներու ուղղութեան, ստեման ծրագրի ներդաշնակութիւն մը ապահովելու համար։

Ուսուցիչները կը վճարուին 12 ամսուան համար եւ կանոնաւորապէս։ Նոր Տարիի եւ ամավերջի հանդէսները տեղի ունեցան յաջողութեամբ, ի հարկին կեդրոնին օժանդակութեամբ։ Առաջնորդ Սրբազան Հայրը հովանաւորեց զանոնք, անձամբ եւ կրթական յանձնաժողովիս անդամներուն ներկայութեամբ եւ քաջալերական խօսքերով։ Այս հանդէսները ապահոված են կրթական ծախքերուն մէկ բաժինը։

Ցառաջիկայ շրջանին համար նշանակուած են արդէն ուսուցիչները հետեւեալ կերպով․— Պէլվիլ – Լիլա միացեալ՝ Տիկին Ա․ Խաչիկեան, Գանեէօ – Քաշան՝ Տիկին Գալըզճեան, Շաւիլ՝ Տիկին Փափազեան, Անիէռ – Գուա Քոլոմպ՝ Գ․ Գուճուլեան եւ Օր․ Թութճեան, Ժանթիյի՝ Շ․ Ուղուրլեան, կեդրոնի եկեղեցիին Տիկին Յ․ Քիւթնէրեան եւ Գ․ Ս․ Գարակէօզեան, կիրակնօրեայ դպրոց Գ․ Մ․ Խրիմեան։ Սէվրանի շէնքը եկեղեցիին փոխանցուած ըլլալով, հոն պիտի ջանանք հաստատել նոր վարժարան մը, տեղւոյն փոքրիկները փրկելու համար հինգշաբթիի թափառական կեանքէն։

Սկզբունքով ընդունուեցաւ որ վաստակաւոր ուսուցիչներու նիւթական օժանդակութիւն մը ապահովուի եւ այս առթիւ կատարել հարկ եղած դիմումները վարչութեան միջոցաւ։

Յանձնաժողովս մշակեց նախակրթութեան ծրագիր մը, մեթոտաբանութիւն մը, որ հրատարակուելով պիտի ղրկուի ամէն կողմ, միօրինակութիւն մը ստեղծելու համար կրթական գործին մէջ։ Այս առթիւ կը փափաքի գործակցութիւն բատեղծել ուրիշ կազմակերպութեանց կրթական ձեռնարկներուն հետ, ինչպէս նաեւ դաւառներու դպրոցական շրջանակներուն մօտ։

Մշակեցինք նաեւ արտադպրոցական գործունէութեան ծրագիր մը, որու մաս կը կազմէ կրթական տուրքի մը հաստատումը, բնականաբար եկեղեցիի կրօնական վարչութեան հաւանութեամբ եւ նախաձեռնութեամբ։

Գալով, նիւթականին, ահա տարեկան պատկերը․ —

Ելք եղած է մեր բոլոր դպրոցներուն համար 1·373·166 ֆրանք, որուն 244·006 ֆր․ը գոյացած է թաղային հանդէսներէ, 191·160 նուէրներէ, 150·000 Շաւիլէն ինքնապահ, իսկ մնացեալ 750·000 ֆրանքը վճարած է Փարիզի եկեղեցիին սնտուկը։

Այս ծախքերուն մէջ են նաեւ սրահներու վարձքերը, Պէլվիլ, Անիէռ – Գուա – Քոլոմպ, Գանեէօ – Քաշան, մնացեալ դպրոցները եկեղեցիներու կից եւ սեփական շէնքերու մէջ ըլլալով։

Կեդր․ Յանձնաժողովս, ապաւինելով ժողովրդական աւելի լայն օժանդակութեան մը, կը յուսայ իր գործունէութիւնը աւելի ընդարձակել եւ արդիւնաւորել, եկեղեցական վարչութեան վստահութեան եւ ձեռնտուութեանը շնորհիւ։

Փարիզի Կրօն․ Ընկերակց․ Կրթ․
Կեդրոնական Յանձնաժողովի
ԴԻՒԱՆ

ԷՎԱԶՕՖ Խ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԷՆԷՆ ՏԱՐԵՑ «ԸՆԿԵՐԸ»

Մահմուտ Էվազօֆ, 150 տարեկան կը պատրաստուի Հոկտեմբերեան տարեդարձին տօնակատարութեանց։ «Կեանքիս մէջ առաջին անգամ ըլլալով գաւաթ մը գինի պիտի խմեմ Նոյ․ 7ին» կ'ըսէ։ Էվազօֆ կ'ապրի Ատրբէյջանի լեռները եւ զաւակը 110 տարեկան է։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԿԱՅԾԵՐ

Թ․

ԿԱՐՕՅԻ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Նա խիստ վատ էր սովորում․ թէեւ ընդունակ եւ բնական ձիրքերով հարուստ տղայ էր։ Նրա անհամբեր, անհնազանդ բնաւորութիւնը շատ անգամ առիթ էր տալիս գեղծումներ գործել դպրոցի խիստ կարգադրութիւնների դէմ․ շատ անգամ եւս նա պատճառ էր դառնում այլ կայի խռովութիւնների։ Գրգռելով աշակերտներին, յարուցանում էր նա ընդհանուր ապստամբութիւն վարժապետի դէմ։

Այսպիսի դէպքերում նրան շատ օգնում էին Ասլանը եւ Սագօն․ առաջինը իր խելքով եւ խոհեմութեամբ, իսկ երկրորդը՝ իր խորամանկութեամբ, որ սատանայի պէս վառում էր աշակերտների գամարը եւ նրանց շուռ էր տալիս, որպէս եւ ցանկանում էր։

Ես մինչեւ այսօր չեմ կարող երեւակայել Կարօյի բնաւորութեան զօրութիւնը, թէ ինչպէս նրան յաջողւում էր ազդել այն ապուշ, վարժապետի ճնշումներից հոգով եւ սրտով սպաննուած, աշակերտների վրայ, որոնց երեսից երկիւղը երբեք պակաս չէր լինում, որոնց վախկոտ աչքերի մէջ միշտ կարելի էր նշմարել կոյր հնազանդութիւն եւ սարկութիւն։ Բայց մարդկային ուժը իր մէջ առասպելային զօրութիւն ունի, որ ստիպում է տկարներին խոնարհուել իր առջեւ, որ իր անձը պաշտելի է կացուցանում։ Կարօն ունէր այդ յատկութիւնները։

Կարծես, երեխաների հասակում կատարւում է նոյնը, ինչ որ կատարուել է ընդհանուր մարդկութեան տղայական հասակում։ Ազգերի դիւցազունները, որոնց պաշտել է ամբոխը, որոնց անմահների կարգումն է դասել, եղել են նոյն ազգի քաջ եւ հզօր տղամարդիկը, որոնք պատերազմում էին վիշապների եւ ամեհի գազանների հետ։ Կարօն թէեւ այսպիսի քաջագործութիւններ չէր կատարում, բայց նա անում էր այն, որ մեր, երեխաներիս աչքերում աւելի մեծ նշանակութիւն ունէր։

Պատահում էին այսպիսի դէպքեր եւ այդ դէպքերը կրկնւում էին խիստ յաճախ։ Ամէն երեկոյ, երբ աշակերտները դպրոցից վերադառնում էին իրանց տները, մահմետականների փողոցներից անց կենալու ժամանակ, հաւաքւում էին Թուրքերի, Պարսիկների երեխաները եւ ծեծում էին հայ երեխաներին։ Ես մինչեւ այսօր չեմ մոռացել մի երգ, որ հընարել էին նրանք եւ մեզ տեսնելու ժամանակ երգում էին։ Նրա բովանդակութիւնը մօտաւորապէս այս էր․ «Հայը աղբի ջրադաց է, պէտք է դցել նրան տոպրակի մէջ եւ խփել պատին, որ երկու աչքերն էլ միասին կուրանան»... Մենք ուրախ էինք լինում, երբ մեր վիրաւորանքը վերջանում էր այդ նախատական խօսքերով։ Բայց նրանք ծեծում էին մեզ։ Աշակերտները զանգատւում էին իրանց ծնողներին, բայց ի՞նչ կարող էին անել ծնողները։ Մեծերը ծեծւում էին մեծերից, իսկ փոքրերը՝ փոքրերից...

Միանգամ Կարօն ասաց մեզ․

—Գիտէ՞ք ինչ կայ, տղերք, այդ թուրքի լակոտները մեզ միշտ կը ծեծեն, քանի որ մենք նրանց առջեւից կը փախչենք։ Պէտք է մենք էլ ցոյց տանք նրանց մեր ձեռքի զօրութիւնը։

Աշակերտներից շատերը հակառակեցին, թէ դա անկարելի բան է, թէ ի՞նչպէս կարելի է թուրքի, պարսկի երեխայի վրայ ձեռք բարձրացնել։

— Ես չեմ ասում, որ մենք յարձակուենք նրանց վրայ, բայց երբ որ մեզ վրայ յարձակուելու լինեն, պէտք է պաշտպանուենք։

— Ի՞նչով, հարցրեց մէկը։

— Առաջ մեր մուշտիներով, ասաց Կարօն, — իսկ երբ այդ չի օգնի, սկսեցէք քարերով։

Դարձեալ աշակերտներից շատերը չըհամաձայնուեցան, տասն հոգի միայն ընդունեցին Կարօյի առաջարկութիւնը, որոց թւում գտնւում էինք՝ ես, Ասլանը եւ Սագօն։

Կարօն կազմակերպեց իր փոքրիկ գունդը, ինքը առաջ ընկաւ, Ասլանին եւ Սագօյին կարգեց վերջապահ, իսկ ինձ կանգնեցրեց մէջտեղում, որովհետեւ ամէնից փոքրն էի։ Մեր գրպանները լիքն էին քարերի գնդակներով։ Այսպէս սկըսեցինք առաջ գնալ։ Մեր ընկերներից մի քանիսը, որ չմիացան մեզ հետ, հեռուից հետեւում էին մեզ, որ տեսնեն, թէ ինչով կը վերջանայ այդ «յիմարութիւն»...։

Թուրքերի փողոցի մէջտեղումն էինք, երբ մի խումբ մահմետական երեխաներ, մեզ տեսնելով, սկսեցին իրանց սովորական երգը։ — Դա կռուի հրաւէրքն էր։

— Տղերք, ասաց Կարօն, —չվախենաք, հէնց որ նշան կը տամ, սկսեցէք...

Մահմետական երեխաների խումբը մօտեցաւ, մեր ճանապարհը կտրեց։

— Թողէք, որ անցնենք, ասաց Կարօն։

— Ձենք թողնի, մինչեւ ձեզ մօտ գտնուած սպիտակ թղթերը մեզ չտաք, ասաց նրանցից մէկը։

— Ոչինչ չէք ստանայ, պատասխանեց Կարօն։

ՐԱՖՖԻ

(Շար․)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ մերժեց անցագիր տալ Իշխան Վանի, որ ՄԱԿի կողմէ Հունգարական հարցը քննելու կոչուած պատուիրակութեան նախագահն է։ Միւս կողմէ, այս տարի ոչ մէկ ձեւով պիտի նշուի հակախորհրդային ապստամբութեան տարեդարձը, յայտարարեց Քատար։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Իրաքի դեսպանին համաձայն, ամսոյս վերջը Ռիատի մէջ Իրաքի Ֆէյսալ թագաւորը տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Սէուտ արքային հետ։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրները մեծ քանակութեամբ զէնք ապսպրած են Սպանիոյ, որ պահանջներուն գոհացում տալու համար իր գործարանները արտակարգ աշխատանքի լծած է։

ՓԱՐԻԶԻ ուսանողական ճաշարաններու տոմսերուն գինը 75էն բարձրացած է 85 ֆրանքի։

ՖԼՈՐԻՏԱՅԻ մէջ (Միացեալ Նահանգներ) արձակուած է հրթիռ մը, որուն մասին պաշտօնական ոչ մէկ տեղեկութիւն տուին Ամերիկացիք։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ երկուշաբթի օր տօնեց իր 67րդ տարեդարձը։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ 27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 9 Մարտ 1958, կէս օրէ վերջ, ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի։

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Շավիլի Երիտ. Եկեղեցասէր Յանձնախումբի կողմէ։

10 Նոյեմբեր Շավիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։ Նկատի ունենալ այս թուականը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Մամուլի տակ է՝

ՍՊԻՏԱԿ ԱՌԱՒՕՏ
(Հէքեաթ եւ բանաստեղծութիւն)
Գրեց՝ Շ. Նարդունի

× Մարսիլիոյ մէջ Շ. Նարդունիի բոլոր գործերը ստանալու, ինչպէս նաեւ բաժանորդագրուելու համար ՀԱՅ-ԲՈՅԺի, դիմել Ֆօթօ-Ռէքս, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա։

Մարսիլիոյ մէջ ՀԱՅ-ԲՈՅԺի բաժնեգինները, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս սիրայօժար պիտի գանձէ Պ. Արմենակ Շահպազեան։

× Սպառած է Ո՞ւր ես, մայր իմ գրքոյկը։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՄԱՐՄՆԻ

Տարեկան պարահանդէսը 24 Նոյեմբեր, Կիրակի ժամը 16–24, Կրանտ Օթէլի սրահներուն մէջ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Անդրէասեան Գէորգ, Երեւան ծնած 1922ին, հօրը անունը՝ Մանուկ, մօրը անունը՝ Շուշան, քոյրը՝ Մարալ։ Կը կարծուի թէ ամուսնացած է եւ Փարիզ կը բնակի։ Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել խմբագրութեան։

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Կ. Ափրիկեան պատրաստ է երաժշտութեան դասեր տալու, երգի, դաշնակի, սոլֆէժի, հարմօնիի, քօնթրըփուէնի, եւայլն։

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել ՅՈՊ. 31-53, ժամը 14էն 17-30։

Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ե Ա Ն   Օ Ր Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
3 Նոյեմբեր Կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին։
Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 27ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբը, յարգանքի այց մը կազմակերպած է, այս Կիրակի ժամը 14·30ին, Թիէի գերեզմանատունը, ողբացեալ ընկերներ՝ Ա. ՃԱՄԱԼԵԱՆԻ, ՕՀԱՆ ԴԱՐՈՅԻ, ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ (Գալաչայ), ՏԻԿԻՆ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ, ՍԱՐԳԻՍ ԲԷԿԵԱՆԻ եւ ՅԱԿՈԲ ՄԵՆԵՏԵԱՆԻ շիրիմներուն։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերներուն յիշատակը յարգողները։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանիս 10րդ տարեշրջանի բացումը կը կատարուի ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՈՎ մը, այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քառէի վերնայարկը։

Այս հաւաքոյթին ներկայ կ'ըլլան Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Տամլամեան, որ այս առթիւ պիտի տան Հայաստան այցելութեան իրենց տպաւորութիւնները։

Կը հրաւիրուին համակիրները։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Նոր Սերունդի գրասենեակը բաց է ամէն Շաբաթ օր, ժամը 15էն 19, 17 րիւ Պլէօ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻՑԱ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան փոխան ծաղկեպսակի Հայաստանի Ֆր. կը նուիրեն հայրենակիցներ Սուրէն Ղուկասեան, Միրիճան Շիրվանեան, Յարութիւն Շիրվանեան եւ Խորէն Կիւլեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի օր Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ ըստ բաղձանաց Քէօթահիացի հայրենակիցներու, հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի համայն Քէօթահիայի նահատակներուն հոգւոյն ի հանգիստ։

ՇԱՒԻԼԻ Եկեղեցասէր Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները. — Տիկին Սեդրաքեան 30.000 ֆրանք, Պ. Ա. Ալթունեան տասը հազար, Պ. Գ. Գահքիարեան (Նիս) հինգ հազար, Տիկին Ա. Գէորգեան հինգ հազար իր ամուսնոյն եւ քրոջ յիշատակին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնս իր մասնաւոր շնորհակալութիւններն ու խորին գոհունակութիւնը կը յայտնէ բարեպաշտ ժողովուրդին եւ ուխտաւոր հաւատացեալներուն, որոնք Ս. եկեղեցւոյս անուան տօնին առթիւ իրենց սրտաբուխ նուէրներով առատաբեղին մատաղցու ոչխարներու դիմաց։

Նուիրատուներու անունները ծանուցուած են Ս. Եկեղեցւոյս դրան վրայ փակցուած ցանկին վրայ։

Հոգաբարձութիւն Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Դպրոցասէրի առտնին գործերուն համար աշխատաւորուհի մը։ Դիմել ամէն օր 1, Պուլվար Տիւ Նոր։ Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնոփ-Փավիյոն։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութեան Կեդր. վարչական ժողովը պատիւ ունի հրաւիրելու Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ գտնուիլ 44րդ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ օր, 30 Նոյեմբեր 1957, առաւօտեան ժամը 9·30ին, Միութեան Կեդր. Գրասենեակին մէջ, 250 Ֆիֆթ էվընիւ, Նիւ Եորք։

Եթէ օրինաւոր մեծամասնութիւն մը ներկայ չըլլայ վերոյիշեալ թուականին, այս ծանուցումը պիտի նկատուի իբրեւ Բ. հրաւէր Ընդհ. ժողովի, որ պիտի գումարուի Շաբաթ եւ Կիրակի, 14 եւ 15 Դեկտեմբեր, 1957, առաւօտեան ժամը 9·30ին, Օթէլ Ռուզվէլթի մէջ, Մէտիսըն էվընիւ եւ 45րդ փողոց, Նիւ Եորք։

Բոլոր իրաւասու անդամները որ ներկայ պիտի ըլլան այս ժողովին, օրինական մեծամասնութիւն պիտի կազմեն։

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ընդհ. տեղեկագիր 1956 տարեշրջանի։ 2. Ընդհ. հաշուետուութիւն 1956 տարեշրջանի։ 3 Ընտրութիւն Կեդր. վարչական ժողովի՝ իրենց պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած անդամներու տեղ։ 4. Զեկուցում Հ. Բ. Ը. Միութեան յիսնամեայ յոբելեանի առթիւ կատարուած հանգանակութեան արդիւնքին, եւ ծրագրուած կրթական եւ մշակութային ձեռնարկներուն մասին։ 5. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ։ 6 Ուղերձներ։

Ի դիմաց Կեդր. Վարչ. Ժողովի
(ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդը ի գիտութիւն յարգոյ հասարակութեան կուգայ յայտարարելու որ հոկտեմբեր 3էն սկսեալ վերաբացուած է Թաղիս Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ, մայրենի լեզուի ուսուցման դասընթացքները, ամէն հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 1-30էն մինչեւ 4։

Ուսուցչուհի Տիկին Մանուշ Շահմիրեան։ Այս առթիւ Թաղականութիւնը կոչ կ'ուղղէ Թաղիս եւ շրջաններու բոլոր ծնողներուն անխտիր, որ բարեհաճին փութալ արձանագրելու իրենց զաւակները ամէն հինգշաբթի եւ կիրակի օրերը եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր-Սերոբ-Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւան քաղաք, Թալինի շրջան, Ն. Ղարաչոյ գիւղէն Արեւեան Գեղամ, հօր անուն Մելքոն, ծնած 1919ին, եւ Արեւեան Սուրիկ, հօր անուն Մելքոն, ծնած 1924ին, ռազմաճակատ մեկնած են 1941ին եւ կորսուած։

×

Երկու եղբայրներ Այրարանցի Հայրապետ եւ Յովհաննէս Մաքինեաններ Պէյրութէն, Ֆրանսացիները մեկնելու ժամանակ միասին գացած են Մատակասքար։ Իմացայ որ այժմ Ֆրանսա են եկած, բայց հասցէն չունիմ։ Հայրապետը օդաչու էր։ Փնտռողը՝ մայրը Ռոզա Մաքինեան, հասցէն՝ Երեւան, Նորմաթաղ, 7րդ փողոց, թիւ 9 տունը։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15-69-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI 16 OCTOBRE 1957

33րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8020 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3821

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ

Եգիպտական զինուորական ուժերու եւ արդիական զէնքերու Սուրիա առաքումը սկսած է մեծապէս մտահոգել միջազգային դիւանագիտութիւնը :

Աշխարհի հակառակորդ փառաւոր երկու ճակատները հակառակ ուղղութեամբ ճշդած են իրենց դիրքը :

Վերջին հաշուով կռուախնձորը Թուրքիան է :

Նախագահ Թրումընի տասը տարի առաջուան նախաձեռնութիւնը այսօր աւելի պայծառօրէն կը պատկերանայ՝ քաղաքական նոր դէպքերու լոյսին տակ :

« Այդընհաուըրի վարդապետութիւնը» բնական շարունակութիւնն է Թրումընի « վարդապետութեան » :

Ամերիկեան այս զոյգ վարդապետութեանց նպատակն էր սանձ դնել Խորհրդային Միութեան ծաւալապաշտական ախորժակներուն : Մասնաւորաբար Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ :

Ատլանտեան, Պալքանեան եւ Պաղտատի երեքակ Ուխտերը կը ձգտին պաշտպան օդակներու շնորհիւ անչարժութեան դատապարտել եւ անվնաս դարձնել բոլշեւիկմը

Նման քաղաքականութիւն մը հետապնդած էին դաշնակիցները Համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին՝ հանդէպ Գերմանիոյ : «Փոքր Համաձայնութիւն», «Պալքանեան համաձայնութիւն» եւ «Սառաստակաւոր Ուխտը» կենդքի կոչուած էին՝ Թոյլ չտալու համար, որ Գերմանիա խախտէ նոր Եւրոպայի դրութիւնը՝ յարձակելով այս կամ այն երկրին վրայ :

Նիւթական եւ ռազմական քիչ դոհողութիւններ չըրին դաշնակիցները տարբեր՝ ամէն կերպ զօրացնելու համար այդ դաշնադրութեան Համաձայնութեանց եւ Ուխտերու անդամ պետութիւնները :

Զուր աշխատանք :

Երբ ժամը հնչեց, գերման բանակները քանի մը օրուան մէջ անվնաս դարձուցին անոնց բոլորն ալ : Մեծ դաշնակիցները իրենք ալ անզօր եղան անմիջապէս սանձ դնելու Հիթլերի գրոհներուն :

Խորհրդային Միութիւնը այժմ անցած է Գերմանիոյ տեղը : Դաշնակիցներու իրենն դէմ ուղղուած դիւանագիտական ռազմական ձեռնարկները փժեցնելու համար, Մոսկուայի վարիչները բերդը ներսէն գրաւելու, կամ «շրջապարծ պաշարում» կատարելու մեթոտին կը հետեւին :

Թրքական վտանգը բոլորովին անհետացնելու համար, Կրեմլինի դիւանագէտները իրենց քաղաքական առյլին կ'ուզեն լծել Սուրիան : Զէնք ու մասնագէտ կը հայթայթեն անոր :

Թուրքիա աքցանի մէջ կ'առնուի հիւսիսէն ու հարաւէն :

Բուլղարիոյ ծանուցագրին ու Խրուշչեւի յայտարարութիւնները իրենց արձագանգը գտան Ուաշինկթընի մէջ, ուր արտաքին նախարարութիւնը հանգիստ պաշտօնապէս կոչ ընելով Թուրքիոյ եւ ազդարարութիւն ուղղեց Մոսկուայի :

Ուրեմն եթէ Ռուսիոյ կամ Սուրիոյ կողմէ յարձակում գործուի Թուրքիոյ դէմ, Միացեալ Նահանգները անմիջապէս գործադրելով Ատլանտեան Ուխտի պարտաւորութիւնները՝ իրենց ռազմական բոլոր միջոցներով պիտի պաշտպանեն զայն :

Ամերիկայի այս խիստ ազդարարութեան նպատակն է անշուշտ Թոյլ չտալ, որ խաղաղութիւնը խանգարուի Միջերկրականի Արեւելքի մէջ, ուր պզտոր տարրեր կը ջանան անապէս գրգռուած վիճակի մէջ պահել ջիղերը :

Պզտիկ կայծ մը կրնայ բռնկցնել մեծ հրդեհ մը, որուն բոցերը պիտի ծաւալին ամբողջ աշխարհի մէջ :

Սահմաններ չկան այլեւս պետութեանց միջեւ : Հիւլէական եւ ջրածնային ռումբերէն վերջ ահեղի հրթիռներու եւ արբանեակներու գիւտը յեղաշրջած է աշխարհը : Վերջին պատերազմի ընթացքին գործածուած զէնքերը այլեւս Թանգարան դրուելիք առարկաներ եղած են :

Ուաշինկթընի յստակ դիրքը Մոսկուայի հանդէպ պիտի ծառայէ, կը յուսանք, ամրապնդելու աշխարհի խաղաղութիւնը :

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՓԻՆԷԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՆԱԽՈՐԴ ՈՒՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԷՆ

Երկուշաբթի ամբողջ օրը Անթուան Փինէ շարունակեց իր տեսակցութիւնները կուսակցական պարագլուխներու եւ մասնագէտներու հետ :

Այս խօսակցութիւններէն ետք այնպէս կը թուէր թէ Ժողովրդական Շարժումը մերժած է իր մասնակցութիւնը բերել դահլիճին կազմութեան. Ընկերվարականներու դիրքը արդէն որոշ է, չեն ուզեր մասնակցիլ հակառակ որ Փինէ կ'ուզէ անպայման պահել Լաքոստը իբրեւ Ալժերիոյ նախարար : Հակառակ պարագային նկատի ունի Սուսթէլը կամ Անտրէ Մորիս :

Փինէ երկար տեսակցութիւններ ունեցած է նաեւ ելմտական եւ տնտեսական հարցերու շուրջ կառավարութեան մասնագէտներուն հետ : Ինք բացարձակ դէմ է նոր տուրքերու հակառակ կացութեան ծանրութեան :

Հաւանական է որ Փինէ այսօր (Չորեքշաբթի) տայ իր պատասխանը Նախագահ Գոթիի : Հաւանական է նաեւ որ այս պատասխանը ըլլայ ժխտական : Արդարեւ առանց Ժող. Շարժումին մասնակցութեան Փինէ չկրնար կազմել ներդաշնակ եւ տեւական դահլիճ մը :

Այս երրորդ ձախողումէն ետք ի՞նչ պիտի ընէ Նախագահ Քոթի, անգամ մը եւս պիտի կանչէ ընկերվարական՝ Կի Մոլէ :

ՑՈՅՑԵՐԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ԵՆ

Ինչպէս յայտնի էր Համայնավար կուսակցութիւնը ցոյց մը կազմակերպած էր վաղը Հոկտեմբեր 17ին, իբրեւ բողոք կառավարութեան քաղաքականութեան դէմ. Ներքին գործոց նախարարութիւնը բացարձակապէս արգիլեց այս ցոյցը եւ միջոցներ ձեռք առաւ կարգը պահելու համար

✕ Չորեքշաբթի օրուան համար ելեկտրականութեան եւ կազի պաշտօնեաները 24 ժամ գործադուլ որոշած են :

Այս գործադուլին կը մասնակցին բոլոր սենտիքաներու աշխատաւորները, ինչ որ կրնայ պատճառ դառնալ անկանոնութիւններու :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՍՈՒՐԻԱ ԺԱՄԱՆՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Սուրիական ձայնասփիւռին եւ մամուլին համաձայն, եգիպտական զօրագունդերու Լաթաքիա ժամանումը մեծ խանդավառութիւն առեղծած է ժողովուրդին մէջ. Ինչպէս գրած էինք, այս զինուորները պիտի հսկեն Թրքական եւ սուրիական սահմանագծին երկայնքին վրայ :

Սուրիական բանակին ընդհանուր հրամանատարը, Պզրի, հեռագիր մը ղրկեց Եգիպտոսի Պաշտպանողական նախարար Ամէրի, շնորհակալութիւն յայտնելով անոր «օրհնուած որոշումին» եւ աւելցնելով միաժամանակ. — «Պէտք է անձանցնենք այս օրը եւ զայն արձանագրենք իբրեւ ազգային օր՝ տօնելու համար արաբական միասնականութիւնը» : Զօրավար Պզրի հեռագիրն ալ կը վերջանար այս բառերով — Կեցցէ՛ մեր Հերոսը՝ Նախագահ Նասր :

Նոյնիսկ, Դամասկոսի թերթերէն մէկը կը գրէ, թէ «Խաչակիրներէն ասդին առաջին անգամ ըլլալով արաբական ուժ մը գոյութիւն ունի այսօր՝ միացեալ հրամանատարութեան մը ներքեւ» :

Դամասկոսի Խորհրդարանին նախագահ ընտրուեցաւ Աքրամ Հաուրանի, որ ընկերվարական «Պաաթ» կուսակցութեան պարագլուխն է : Առաջին անգամն է, որ Սուրիոյ մէջ ընկերվարական մը կը յանձնուի այս պաշտօնը : Իր հակառակորդն էր Նազիմ Քուդսի, այն, որ 1954էն ի վեր կը վարէր Խորհրդարանին նախագահութիւնը. Քուդսի պարտուեցաւ 63ի դէմ 57 ձայնով :

Քաղաքական շրջանակներուն մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն կը նախատեսուի սուրիական քաղաքականութեան նկատմամբ, սակայն Հաուրանի շատ համաձայն չէ Խ. Միութեան հետ մէկ գիծի վրայ քալելու տեսակէտին : Իր ընտրութենէն ետք ճառ մը խօսելով, Հաուրանի շեշտեց թէ իր պաշտօնին գործադրութեան ընթացքին ուժ պիտի տայ անկողմնակալութեան

Ցիշելով Լաթաքիա ժամանած եգիպտական ուժերուն պարագան Խորհրդարանի նոր Նախագահը յայտարարեց, թէ անիկա յարձակողական ոչ մէկ նպատակ կը հետապնդէ եւ այդ քայլը առնուած էր՝ ապահովելու համար երկրին խաղաղութիւնը :

Եգիպտական զինուորներու սուրիական հողամասին վրայ գտնուելու պարագան մտահոգութիւն առեղծած է արաբ ղեկավար շրջանակներուն մէջ : Մինչեւ իսկ անակնկալի եկած են : Արաբիոյ Սէուտ Թագաւորը, որ ներկայիս պաշտօնական այցելութեամբ մը Պէյրութ կը գտնուի, մերժեց որեւէ բացատրութիւն տալ այս ուղղութեամբ եւ ժողով մը գումարեց իր խորհրդականներուն հետ : Խորհրդակցութիւններ ունեցաւ նաեւ լիբանանցի ղեկավարներու հետ :

Լիբանանի Վարչապետ Սամի Սոլհ երկուշաբթի կէսօրէ ետք ընդունեցաւ Պէյրութի անգլիական դեսպանը, որուն հետ երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ : Այս տեսակցութեան ընթացքին, Վարչապետ Սոլհ ճշդած է, թէ Լիբանան պիտի կանգնի Սուրիոյ կողքին՝ եթէ Թուրքիա յարձակում մը շղթայազերծէ : Այս նիւթին շուրջ Հանրապետութեան Նախագահն ալ խորհրդակցութիւն մը ունեցած է Միացեալ Նահանգներու դեսպանին հետ : Արաբական բոլոր երկիրները ներկայիս միաձայնութիւն մը ցոյց կուտան՝ ընդդէմ Թրքական վտանգին : Արաբական աշխարհը հակառակ է Անգարայի եւ այն միասնականութիւնը՝ որ Նասր չկրցաւ իրականացնել, Թուրքիա իրականացուց՝ քանի մը զինուորներ ղրկելով սուրիական սահմանագլուխին վրայ :

Թուրքիա, իր կարգին, անտարբեր չի մնար անշուշտ այս անցուդարձերով : Եգիպտացի զինուորներուն լուրը հրատարակուեցաւ թերթերու առաջին էջերուն վրայ՝ հակառակ անոր, որ երեսփոխանական ընտրութեանց լուրերով կը յորդի Թրքական մամուլը : Այնպէս կը թուի սակայն, թէ Թուրքերը շատ չեն յուզուած եգիպտական ուժերու Սուրիա ժամանումով : Իսկ կառավարական շրջանակներուն մէջ՝ կը մերժեն պաշտօնական

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՐՁԻՐ, ԴԱՐՁԻ՛Ր «ՍՓՈՒԹՆԻԿ»

Խորհրդայինները արձակեցին արուեստական առաջին արբանեակը : Եւ *Սփութնիք* կոչեցին զայն, խորհրդանշելու համար անոր ռուսական ծագումը : Մինչդեռ Ամերիկացիք կը յայտնեն թէ արբանեակին նախագիծը Ռոզենպերկները յանձնած են Խ. Միութեան : Կ'ըսուի թէ ծրագիրը իրականացնողներն ալ եղած են գլխաւորաբար հայ եւ գերման գիտուններ :

Այս պարագաներուն մէջ, ո՞ւր մնաց արբանեակին ... ռուսական ծագումը :

Մանրամասն ալ հո՞գն էր այդ բոլորը : Բաւական է, որ Խ. Միութեան մէջ շինուեցաւ եւ արձակուեցաւ «Սփութնիք»ը. Խ. Միութիւն՝ Ռուսիա կը նշանակէ արդէն :

Միայն այդքա՞ն ըլլար :

Գրագէտներն ալ ձայն տուին : Արձակագիրները սկսան գովքը հիւսել : Բանաստեղծները սկսան երգել իրենց քնարներուն վրայ, ուրախ՝ որ այս անգամ ոչ միայն երազով, այլ ֆիզիքապէս պիտի հասնին աստղերուն :

Քերթող Վասիլիեւ այսպէս կ'երգէ արուեստական արբանեակը.—

« Զէ՛, թռչող աստղ մը չէ աս, հրաշքներու հրաշքը,

Այլ պտուղը երկրային վաստակի եւ թռիչքը մտածումի » :

Եւ, իբրեւ վերջաբան՝

« Փա՛ռք իմ երկրի տաղանդներուն,

Փա՛ռք Խ. Մ. Հ. Կ.(*)ին» :

Ուրիշ բանաստեղծ մը՝ Կոտենքօ, թըռիչքն ու ըրած շրջանը երգելով միաժամանակ գովքը կը հիւսէ «Սփութնիք»ի կառուցողներուն :

«Կորքի» գրական հաստատութեան ուսանողներէն մէկն ալ քանի մը տող նըւիրած է արուեստական արբանեակին, անոր հայրենիքին եւ զայն իրագործողներուն.—

«Օ՜ հայրենիք գիտուններդ կը յարգեմ,

Անոնց առջեւ մինչեւ գետին կը խոնարհիմ,

Որովհետեւ անոնք արձակեցին՝

Երազը ժողովուրդին » :

Եւ բնա՛լ, թէ խորհրդային բանաստեղծութիւնը կը նահանջէ :

Քնարերգութիւնը սկսած է յորդիլ մինչեւ իսկ «Իզվեստիա»յի էջերէն, ուր քերթողները երթիքներու մէջ կը նստին եւ կը «կորսուին» անհունին մէջ «որպէս զի մեր երկիրը հեռաւոր աստղի մը պէս տեսնուի » ... :

Երջանի՛կ «Սփութնիք», դուն կը դառնաս երկրին շուրջ, առանց գիտնալու՝ որ քեզի հետ գրականութիւնն ալ կը դարձնես ... օդին մէջ :

ԱՐՄԷՆԱԿ

(*) Խ. Միութեան Համայնավար կուսակցութիւն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԳԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Բարեկամ մը (Ս. Գ.)	7000
Ոմն (Մարսէյլ)	1000

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԳՐ. ԲԱՐԱՂԱՄԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Հոկտեմբեր 5ին ուղեղային ծանր կաթուած մը ունեցած եւ յաջորդ օրը մեռած է Ցունահայոց Ազգ. Կեդր. վարչութեան կարողի եւ անխոնջ ատենապետը՝ Գրիգոր Բարաղամեան :

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուած է Ազգ. շուքով եւ արժանավայել հանդիսութեամբ Հոկտ. 9ին :

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայ քրիստոնէին համար ամէնէն նուիրական եւ խորհրդաւոր սրբութիւնը Ս. Միւռոնն է։ Հետեւաբար, ամէն իր եւ ամէն անձ, որ քրիստոնէական պաշտամունքին հետ կապ ունին, սրբազան բնութիւն ու նկարագիրը կը ստանան երբ Ս. Միւռոնի օծումը ունին կամ դրոշմը կը կրեն իրենց վրայ։

Ս. Եկեղեցիի եւ սրբոց պատկերներուն առջեւ խաչ կը հանենք, որովհետեւ Ս. Միւռոնով սրբագործուած են։ Եկեղեցականին Աջը կը համբուրենք, որովհետեւ Ս. Միւռոնով օծուած է։ Իսկ երբ կը տեսնենք հայ քրիստոնեայ մը, որ անխայել ընթացքի մէջ է, կ'ըսենք՝ Միւռոնը պակսած է։

Միւռոն բառը յունարէն է (միւրոն) եւ կը նշանակէ օծանելիք իւղ անուշահոտ, բոյսէ հոսող հոտաւէտ հեղուկ կամ չորող հիւթ։

Իսկ Արեւմտեան Եկեղեցին կը գործածէ Քրիսմա բառը, ֆրանսերէն՝ Սէնթ Քրէմ, որ նոյնպէս յունարէն է եւ կը նշանակէ օծում։

Ս. Գրիգոր Նարեկացի եւ Սարգիս Շնորհալի, խորհրդաբանօրէն կը ստուգաբանեն միւռոն բառը.— «Քանզի մուռնս այս օրհնաբանեալ ... ըստ ճեռքութեանցն բառի, թարգմանեալ իմանի՝ ինձ մայր. այսինքն՝ առ ի յինէն ծագող զմեծս բնութիւն զօրացնա. յունարէն մի (=ինձ) եւ ռոն (=բխող, հոսող) (Արեւելեան մամուլ, 1903, էջ 410, Բաբգէն վրդ.)։

Իսկ Սարգիս Շնորհալի մեռոնը կը խորհրդաւորէ մեռուցիչ բառով, այսինքն՝ «մեռուցիչ ախտից. որով (Ս. Միւռոնով) եւ մարդիկ մեռեալք ի մեղաց՝ ի մեծ պատուին ի վեր ելանեն եւ որդիք Աստուծոյ անուանին»։ (Անդ)։

Միւռոնի բուն նիւթը թէեւ ձէթն է ծագումով, սակայն հին ժամանակներէ ի վեր սովորութիւն եղած է բալասան ալ խառնել։

Արեւմտեան Եկեղեցին տակաւին հաստատուն կը պահէ ձէթի եւ բալասանի բաղադրութիւնը Միւռոն շինելու համար։

Իսկ Արեւելեան Եկեղեցիներ, բացի այդ երկու գլխաւոր նիւթերէն, կը գործածեն նաեւ մուշկ, քրքում, կինամոմ, վարդ, խունկ, եւ այլք։

Հայ Եկեղեցւոյ Միւռոնը, ինչպէս տեսանք, բացի ձէթէն ու բալասանէն, իր մէջ կը պարունակէ քառասունէ աւելի հոտաւէտ ծաղիկներ, անուշաբոյր արմատներ եւ հունտեր, ծաղկի իւղեր եւ այլ անուշ բուրմունքներ։ Այս ձեւով հայկական Միւռոնը, իր բազմաբուրեան եւ բազմատեսակ ծաղիկներու բաղադրութեամբ, իր պատրաստութեան խորհրդաւորութեամբ եւ իր վեհաշուք օրհնութեամբ քրիստոնեայ եկեղեցիներու Միւռոններուն մէջ ամէնէն գերազանցն է ու խորհրդաւորը։

Ինչպէս յիշուեցաւ վերեւ, Միւռոնի գլխաւոր նիւթը ձէթն է որ ձիթենիի պտուղէն հանուած իւղն է։ Օծման կամ սրբագործման համար կային ուրիշ շատ մը իւղեր, սակայն նախընտրութիւնը, որ ձէթին տրուած է, պատահականութեան մը արդիւնքը չէ։ Ձիթենին օգտակար եւ խորհրդաւոր ծառ մըն է, ծառ մը մշտադալար, որուն տերեւը հաշտութիւն ու խաղաղութիւն կը խորհրդանշեն։ Հին Ուխտի Նոյեան ապաւէնին բերած ձիթենիի շիւղը այս իմաստը ունէր։

Ձիթենիի իւղը, շատ հին ժամանակներէ ի վեր, Երրայեցւոց մէջ կը գործածուէր որպէս օծանելիք, նոյնպէս՝ Արեւելեան միւս ազգերու, Յոյներու եւ Հռովմայեցիներու մէջ։ Տօնական եւ հանդիսաւոր օրերուն կ'օծէին իրենց դէմքերն ու մարմինը (Ամովս. Զ. 6.), իսկ տրտմութեան պարագային, ի նշան սուգի, կը հրաժարէին օծումէ։

Այս սովորութեանց վերջամնացութիւնները կային եւ Յիսուսի ժամանակ. սովորութիւն էր հիւրը մեծարելու եւ պատուելու համար գլուխը օծել իւղով, իսկ արտաքոյ կարգի յարգանքի նշան էր ոտքերը օծել թանկագին իւղով.— «Եւ մինչ էր (Յիսուս) ի Բեթանիա ի տան Սիմովնի բորոտի բազմեալ, եկն կին մի որ ունէր շիշ իւղոյ նարդեան ազնուի մեծագնոյ, եւ բեկեալ զշիշն եհեղ ի վերայ գլխոյ նորա» (Մարկ. ԺԴ. 3.)։

— «Իսկ Մարեմայ առեալ լիտր մի իւղոյ նարդեան ազնուի մեծագնոյ, օծ զոտսն Յիսուսի» (Յովհ. ԺԲ. 3.)։

Ձէթի եւ այլ իւղերու որպէս օծանելիք գործածութենէն զատ, նախնական ժամանակներէն օծումը ունէր նաեւ նուիրագործողի եւ սրբագործողի իմաստ։ Ինչպէս տապանակը եւ անօթները, նոյնպէս եւ անձեր ու պաշտօնեաներ, որոնք կոչուած էին Աստուծոյ սպասարկութեան, կ'օծուէին ձիթենիի իւղով՝ աստուածընտիր մարդոց ձեռքով.—

— «Աստուած պատուիրեց Մովսէսին, պատրաստել օծութեան իւղը, անուշահոտ խունկերով, զմռնենիի բնտիր ծաղիկներով, անուշ կինամոմով, հիրիկով, խնկեղէգով եւ ձէթի իւղով, եւ հրամայեց օծումի այդ իւղով օծել Վկայութեան խորանը, Սեղանը եւ բոլոր անօթները... եւ Ահարոնն ու իր բոլոր որդիները՝ որպէս քահանայ» (Ելք. Լ. 22 – 33)։

Օծումով իշխանութիւն կ'առնէին Իսրայէլի թագաւորները, մարգարէները եւ քահանաները՝ արդարութեամբ եւ օրէնքով կառավարելու եւ հովուելու համար ժողովուրդը։

— «Եւ ասէ Տէր ցՍամուէլ. Արի՛, օծ զԴաւիթ, զի դա է բարի։ Եւ առ Սամուէլ զեղջիւրն իւղոյ, եւ օծ զնա ի մէջ եղբարց իւրոց, եւ խաղաց հոգի Տեառն ի վերայ Դաւթի» (Ա. Թագ. ԺԶ. 12 – 13)։

Այսպէս օծման իւղը, ըստ Ս.Գրոց աստուածային շնորհք տուող եւ նուիրագործող նիւթ մըն է մարդոց եւ իրերու։

Բազմատեսակ նիւթերէ բաղադրուած Հայ Միւռոնը ուրեմն ուղղակի հետեւողութիւն մըն է Ս. Գրոց։

Կար նաեւ սրբավայրի օծումը. Յակոբ Նահապետի օծած քարը Բեթէլի մէջ, առաջին եւ հնագոյն յիշատակութիւններէն է։ Քրիստոնէութիւնը օծումը առաւ ուղղակի Հին Ուխտէն։

Ս. Միւռոնը, ըստ քրիստոնէական Եկեղեցւոյ վաղեմի սովորութեան, պէտք է օրհնուի Աւագ Հինգշաբթի օր։ Հայ Եկեղեցւոյ մէջ սակայն, հաստատուն օր մը չկայ Միւռոնի օրհնութեան համար. Էջմիածնի Մաշտոցը կ'ըսէ այս մասին.— «Եւ յաւուր Մեծի Հինգշաբաթոջ, եւ կամ յաւուր Պենտեկոստէի (Հոգեգալուստ) եւ կամ յաւուրս ինչ պատշաճաւորս»։ Ինչպէս կ'երեւի, որեւէ հանդիսաւոր ու պատշաճ օր, կարելի է օրհնել Ս. Միւռոնը Հայ Եկեղեցւոյ մէջ։

Ինչպէս վերեւ տեսանք, Ս. Միւռոնի օրհնութեան իրաւունքը վերապահուած է միայն Կաթողիկոսին, ինչպէս նաեւ՝ Եպիսկոպոսի ձեռնադրութիւնն ու օծումը։

Ս. Սահակի (Ե. դար) անունով մեզի հասած կանոններու մէջ կ'ըսուի.— «Յամենայն ամի, զկնի Սրբոյ Զատկին, զիւղ մկրտութեան հարկաւորութեամբ բերցեն առ մեզ քահանայք եւ աստի ի մէնջ ընկալցեն զօրհնութիւն իւղոյն, եւ անձամբ մի օրհնեսցեն ի տունս իւրեանց ... վասն զի ոչ է իշխանութիւն այդ քահանայից, այլ՝ Եպիսկոպոսապետաց» (Սոփերք Բ. էջ 92)։

Օձնեցի Հայրապետ, Ը. դարուն, կը կանոնադրէ.— «Պարտ եւ արժան է զՍուրբ Միւռոնն Հայրապետին օրհնել»։

Իսկ Սիոն Կաթողիկոս, 788ին Օձնեցիէն յետոյ, Պարտաւի ժողովին մէջ կ'որոշէ.— «Եպիսկոպոսունք մի իշխեսցեն Մեռոն օրհնել» (կանոն Ե.)։

Այս բոլոր վկայութիւնները ցոյց կու տան թէ ի վաղուց անտի Հայ Եկեղեցւոյ մէջ ոչ միայն քահանայից, այլ եւ եպիսկոպոսաց արգիլուած էր Ս. Միւռոն օրհնելը, եւ վերապահուած էր միայն Կաթողիկոսին։

Ս. Միւռոնով օծումը կը խորհրդաւորէ Ս. Հոգւոյն շնորհներուն իրագործումը. ահա ասոր համար է որ կ'օծուին մկրտուողը, քահանան, եպիսկոպոսը, Կաթողիկոսը, եւ էր երբեմն՝ կ'օծուէր նաեւ Հայոց Թագաւորը։ Կ'օծուին նաեւ սրբավայրը, մկրտութեան աւազանը եւ սրբոց պատկերները։

Ըստ առաքելական բացատրութեան, միւռոնի զանազան անուշահոտութիւնները կը խորհրդաւորեն հաւատքի եւ կեանքի անուշահոտութիւնը ի Յիսուս Քրիստոս, ինչպէս եւ սիրով ու խաղաղութեամբ համբաւտրաշխուած միութիւնն ու եղբայրակցութիւնը՝ Հայ եկեղեցւոյ բոլոր անդամներուն։

Ս. Միւռոնը, մէկ կաթսայի մէջ, Լուսաւորչէն սկսած, ժառանգաբար, սերունդէ սերունդ, եկած ու հասած է մեզի, որովհետեւ իմաստուն ու գեղեցիկ սովորութեամբ մը, ամէն անգամ որ ՆՈՐ Միւռոն կ'օրհնուի, ՀԻՆ Միւռոնէն կը խառնուի ՆՈՐին մէջ, եւ այսպէս, Ս.Լուսաւորչի օրհնած Միւռոնին իսկութենէն մաս մը չարայարաբար գոյութիւն ունի Հայ Եկեղեցւոյ ներկայ Ս.Միւռոնին մէջ։

Հայ Եկեղեցւոյ բոլոր զաւակները կը դրոշմուին Մէկ, այսինքն՝ ՄԻԵՒՆՈՅՆ Միւռոնով աւազանի մկրտութեամբ եւ Միւռոնը կ'ըլլայ հոգեւոր միութեան եւ եղբայրակցութեան անճակտելի կապը եւ նուիրական խորհրդանշանը ի սփիւռս աշխարհի ցիրուցանուած Հայութեան համար։

Հոկտեմբեր 13ի Միւռոնօրհնութիւնը Ազգ. Միութեան ու Համերաշխութեան, Սիրոյ եւ Խաղաղութեան տօն պէտք է ըլլայ Հայց. Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ բոլոր զաւակներուն համար անխտիր։

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. ԲԱՐՈՅԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Լիբանանի

ԶԱՊԷԼ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Ինչպէս հաղորդեց «Յառաջ», Յունուար 26ին, Լոնտոնի մէջ մեռած է Օր. Զապէլ Պօյաճեան։

Ողբացեալ օրիորդը ծնած է Տիգրանակերտ, 1871ին։ Մայրը անգլիացի, դուստրն է Հայութեան ծանօթ վերապատուելի Թովմաս Պօյաճեանին։ Այս էր որ առաջին անգամ անգլիական կառավարութեան տեղեկագրեց 1894ի Սասնոյ ջարդերը։

Օրիորդը կեանքին մեծ մասը Անգլիոյ մէջ անցուցած եւ բարձրագոյն կրթութիւնն ալ այնտեղ ստացած է։ Ան ոչ միայն Հայ մնացած էր, այլեւ հայ լեզուին ծանօթ, նոյնիսկ Տիգրանակերտի բարբառով նամակ կը գրէր։

Օր. Զապէլ կը գրէ .— «Հայրս միեւնոյն ժամանակ կը սիրէր Մայր Եկեղե-

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

ՁՈՅԳ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ

Մարգարէն երկարեց իր թեւը։ Ու անոր բազուկը՝ բազմութեան վերեւ՝ ծանր էր պղնձեայ սիւնի մը նման։

Ու ան տեսաւ Գաղաադու երկիրը՝ մինչեւ Դան։ Յուդայի երկիրը՝ աւազուտ եւ ընդարձակ՝ մինչեւ «ծովը վերջին»։ Եւ Երիքովի հովիտը, ինչպէս եւ՝ Արմաւենեաց երկիրը,— զորս իրեն ցոյց էր տուած Յաւիտենականը եւ ըսած՝ «աչքերովդ պիտի տեսնես, բայց ոտք պիտի չկոխես»...։

Ու յիշեց, յանկարծ, իր երիտասարդութիւնը, երբ հովիւ էր հասարակ՝ բայց ընդ մէջ ամէնքին։ Իսկ հիմա՝ հզօր ու մեծ թէեւ՝ լքուած ու միայնակ ...

Վարը, լերան ստորոտը, Իսրայէլացիք էին՝ իրենց բոլոր ակնկալութիւններէն յուսախաբ։ Իր իսկ ժողովուրդը, որուն շնորհած էր իր հանճարին արգասիքն ամբողջ։ Յուսադրած էր զայն, Խրախուսած։ Առաջնորդած էր Եգիպտոսէն մինչեւ երկիրը խոստացեալ՝ «ցերեկը ամպասիւնի մը, իսկ գիշերը՝ հրասիւնի մը» հետեւելով։ Անոր ներշնչած էր հաւատք՝ իր Աստուծոյն, ինչպէս նաեւ՝ իր «աստուածընտրեալ» էութեանը մասին։ Եւ, զրկանքներու եւ զարհուրանքներու բոլոր կերպերուն ճաշակումէն ետք, զայն թողեր էր ստորոտը լերան, ու բարձրացեր գագաթը՝ առնելու համար «Քրիփէճա»ր (*)։

Իսկ նոյն այդ ժողովուրդը, հիմա, ծնրադիր կ'երկրպագէր նոր աստուծոյն առջեւ, իր իսկ հարազատ եղբօր՝ Ահարոնի առաջնորդութեամբ։

Սրբազան լերան կատարին Խոստումն էր,— անմատչելի, ամպերուն վերեւ, եւ տեսիլքի մը նման յանկուցիչ ...

Սարերը՝ — չարչարեալ, հալածեալ ու արիւնած Յոյսը յարանորոգ ...

Լերան կատարէն եւ ստորոտէն իրարու ուղղեալ այդ նայուածքներուն մէջ, որոնք իրարմէ անջատուած մասերու կը պատկանէին, մէկ բան միայն դեռ կը մնար ընդհանրական,— յուսախաբութիւնը ժողովուրդին՝ իր առաջնորդէն, եւ յուսախաբութիւնը առաջնորդին՝ իր ժողովուրդէն։

Ու այս յուսախաբութիւնը այնքան խոր էր եղած, որ Մովսէս, յանկարծ, օդին մէջ բարձրացուց Պատուիրաններուն Տախտակը, զոր կը կրէր անութին ներքեւ, եւ, ամբողջ թափովը իր զայրոյթին՝ որ իր հոգին աղեղն դառնութենէն էր ծնած, զարկաւ ժայռին ու փշրեց ...

Տախտակին բախումը ժայռին ու փշրումը,— որ բոլոր ամպածին երազներուն բախումն ու փշրումն է իրականութեան բիրտ ու անողոք ապառաժին, որ «կեանք» կը կոչուի,— արձագանգեց լերան կողերուն վրայ, ստորոտն անոր, ինչպէս եւ՝ մինչեւ հոգիին խորը Իսրայէլացիներուն, որոնք դեռ կը մնային անշարժ ու համր։ Ծնրադիր՝ իրենց նոր աստուծոյն առջեւ, բայց իրենց ակնարկները սեւեռած իրենց հին Աստուծոյն պատգամաբերին ...

Անշարժ կը մնար նաեւ Մարգարէն, երբ ձայն մը, որ ամպերուն մէջէն կու գար եւ որ հստակ էր, հարցուց.

— Ի՞նչ ըրիր, Մովսէ՛ս։

Մարգարէն ճանչցաւ այդ ձայնը,— Եհովայինն էր։

Եւ այդ մեծղին ու վսեմ աշտարակը, արեւի ցոլքերուն եւ Իսրայէլացւոց նայուածքներուն դէմ, ցնցուեցաւ ուժգնօրէն։ Ու անոր հոգիին փլուզումէն ետք, պատկառելի հսակը եւս, ինքն իր վրայ ծալուող խաւաքարտեայ կառոյցի մը նման, ամփոփուեցաւ, կծկուեցաւ, մանրացաւ՝ այս անգամ ինքն իրմէ յուսախաբ ...

Բայց, որովհետեւ հարկ էր պատասխանել.

= Կոտրեցի, Տէ՛ր,— մրմնջեց։

— Կոտրեցի՞ր. ի՞նչը...

= «Ճնէլ Լուխոթ Կապրիթ»ը (*).

— Առաջնորդ,— աւելի ուժգին լսուեցաւ ձայնը, եւ այդ որակումը բաւական եղաւ, որ Մովսէս վերյիշէ ինքզինքը եւ աշտարակուի կրկին,— վերաշինէ տախտակը, եւ իբրեւ պատգամ իմ՝ հաղորդէ Իսրայէլի ժողովուրդին՝

— Մի՛ ընկրկիր ...

Ու այս երկու բառերը եւս, որոնք աբուսալար յանդիմանութիւն մըն էին միանգամայն, արձագանգեցին նաեւ վարը՝ լերան ստորոտը։

Եւ Իսրայէլի ժողովուրդը, առաջին ու միակ անգամն ըլլալով լսեց՝ առանց միջնորդի եւ ուղղակի՝ պատգամն իր Աստուծոյն։

Եւ իր այդ ծնրադիր ու բազկատարած դիրքին մէջ, պատրաստ՝ երկրպագելու իր նոր աստուծոյն, ինքնաբերաբար ու միահամուռ կրկնեց, իբրեւ ուխտ, պատգամն իր հին Աստուծոյն՝

— «Մի՛ ընկրկիր»...

×

Արեւը արդէն հաւաքեր էր շղարշն իր ոսկի՝ լերան կողերէն, երբ Մովսէս, վերակերտած իր Տախտակը՝ ինչպէս եւ կամքն իր, իջաւ վար, Իսրայէլացիներուն մօտ։

Եւ, իր գերզօր խօսքին շնորհիւ, վերականգնեց նաեւ կքուն հոգին իր ժողովուրդին, որ փշրեց Ոսկի Հորթը, նոյն այն ուժեղ թափով՝ ինչ թափով որ ձուլած էր զայն ...

Մութը իջեր էր արդէն, երբ բազմութիւնը ցրուեցաւ։

Ու Իսրայէլացիներէն ամէն մէկը, մեղմաձայն յեղյեղելով Հանդերձ Պատուէրները Եհովայի, իրարմէ զատուելէ բայց անշեղ ծռեցաւ, գետնէն առաւ մասնիկ մը փշրուած Ոսկի Հորթէն, եւ պահեց իր ծոցը՝ փոխանցելու համար սերունդէ սերունդ ...

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

(*) Տասը պատուիրանները։

(*) Դաշինքը Եհովայի եւ Իսրայէլի միջեւ։

ցին, կը սիրէր շարականները երգել, զիս յաճախ եկեղեցի կը տանէր, այս է պատճառը որ ես շարականներ գիտեմ եւ առնուազն մի քանին գրեցի «Էջմիածին»Թատերգութեանս մէջ»:

Ողբացեալ Մ. Գ. Ֆէրահեան կը գրէր՝ օրիորդին ի պատիւ տրուած յարգանքի ռեգանի մը առթիւ 1953ին.

— Ֆրէզնոյի Տիգրանակերտցիներուն կողմէ ճաշասեղան մը պիտի տրուի մօտ ատենէն «Ֆրէզնօ» պանդոկին մէջ, ի յարգանս գրագէտ եւ արուեստագէտ Օր. Զապէլ Գօյաճեանի: Այդ օրը հոն պիտի ցուցադրուի օրիորդին նկարած Վարդանանց պատերազմի գեղեցիկ ու տպաւորիչ պատկերը:

Իր ամբողջ կեանքին նպատակը եղած է Հայութիւնը պանծացնել: Հայ ազգը իր ցաւերով, իր մշակոյթով, իր փառաւոր անցեալով եւրոպական ազգերու, մանաւանդ Անգլիացիներուն ծանօթացնել: Ունի բազմաթիւ արժէքաւոր հեղինակութիւններ, ոմանք տպուած, ոմանք անտիպ: Հայ մշակոյթը ներկայացնող անոր մէկ փառաւոր գործն է Արմէնիըն Լէճընտս էնտ Փոէմս մեծածաւալ գեղարուեստական գիրքը, 1916ին Լոնտոն տպուած, այժմ սպառած, որուն նախաբանը գրած է մեծ հայասէր Լորտ Ճէյմ Պրրայս:

Այս գիրքը կը պարունակէ Հայոց պատմութեան մէջ յիշուած անձերու ու անցքերու 12 գեղեցիկ, գունաւոր պատկերներ, օրիորդին կողմէ նկարուած: Նաեւ կը պարունակէ թարգմանութիւններ անգլերէնի հայ նշանաւոր գրագէտներու գործերէն, օրինակ՝ Րաֆֆի, Պետրոս Դուրեան, Յ. Թումանեան, Ալիշան, Շնորհալի, Աւետիք Իսահակեան, Նալպանտեան, Պատկանեան, Նահապետ Քուչակ, Սայաթ Նովա եւայլն: Օրիորդը վերջերս անգլերէնի թարգմանած է Իսահակեանի Աբու Լալա Մահարին, բնագրի չափը եւ կշիռը պահելով:

Ցիշեալ գիրքը հայապահպանման ծառայող, ներկայանալի գործ մըն է: Հայ նոր սերունդը կը ներշնչէ, հայութեամբ կը շաղապատէ, հայ մշակոյթը կը փառաբանէ. հայ բանաստեղծութիւնը արժանաւորապէս անգլերէնով կը ներկայացնէ: Այս գիրքին կարեւորութիւնը ու սպառած ըլլալը նկատի առնելով, Պ. Յովսէփ Իգնատիոսեան եւ այս տողերը ստորագրողս միասնաբար խորհած, ծրագրած ու նախապատրաստական քայլեր առած ենք ճոխացնել հեղինակին նոր գործերը եւ երկրորդ տպագրութեամբ լոյս ընծայել այս գիրքը:

Տիգրանակերտցիները ունին երկու դէմքեր նշանաւոր իրենց ազգային գործերով: (Երրորդն ալ Նշան Փալանճեանը, Պէյրութի «Համազգային Ճեմարանի» նուիրատուն): Մին Օր. Գոյաճեան, միւսը՝ Վահան Թօփալեան, որ իր աշխատութեամբ ու անձնական զոհողութեամբ Պոսթընի մէջ հաստատած է Հայ Գրադարան մը, իր տեսակին մէջ եզակի, Հայուն վարկն ու պատիւը բարձրացնող Ազգային հաստատութիւն մը, իր երեք յարկանի շէնքով: Մեծանուն դաստիարակ եւ գրագէտ Լեւոն Շանթ այս հիմնարկութեան այցելութիւն մը տալէ ետք, հիմնարկութիւնը կոչած է Նոր Վենետիկ մը, իսկ անոր տէրը՝ աշխարհական աբեղայ մը, մեր մշակոյթին հաւատարիմ սպասաւոր մը: Այս երկուքն ալ մեր ազգային գոյութիւնը պահպանելու, մեր նոր սերունդին սիրցնելու հայ մշակոյթը եւ զայն ապագային կորուստէ փրկելու նուիրուած գործիչներ են: Տիգրանակերտցիները պէտք է հպարտ ըլլան այս երկու դէմքերով: Պէտք է շարժին, հրապարակ գան, կազմակերպուին, որպէս զի այս երկու ազգային դէմքերուն ձեռնարկները տարածուին ու պահպանուին:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄՈՒՐԱՏ ՌՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ» ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հոկտեմբեր 5ին, Տէսինի մէջ, բացուեցաւ «Մուրատ Ուսումնասիրաց» Միութեան (Սեբաստիոյ) պատգամաւորական ժողովը:

Ներկայ էին Փարիզի Կեդր. վարչութեան, Մարսէյլի, Տէսինի եւ այլ շրջաններու պատգամաւորները:

Երկու օրուան շարունակական նիստերու մէջ, լսուեցան շրջաններու եւ Կեդր. վարչութեան զեկուցումները եւ լրջօրէն քննուեցան եւ լուծում ստացան օրակարգի բոլոր հարցերը:

Խաղաղ ու սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ վերջացան նիստերը:

Այս Միութիւնը որ երկու սաներ կը պահէ, որոշեց երրորդ սան մըն ալ ունենալ:

Կիրակի, 6 Հոկտեմբեր կէսօրէն ետքը տեղի ունեցաւ ի պատիւ պատգամաւորներու խնջոյք հանդէսը, որուն մասնակցելու հրաւիրուած էին նաեւ Տէսինի մեր հայրենակիցները:

Հ. Յ. Դ. Տան սրահը լեցուած էր արդէն, երբ օրուան նախագահ Գ. Կ. Գամպարեան, հանդէսը բացուած յայտարարեց եւ խօսք հրաւիրեց օրիորդ Գեղուհի Մանուկեանը, որ արտասանեց «Մեռած չկրցան»:

Նուագէ եւ երգէ մը վերջ, օրուան բանախօս եւ Կեդր. վարչութեան քարտուղար Պ. Յ. Յակոբեանը բացատրեց իրենց միութեան նպատակը, համառօտ տեղեկութիւններ տուաւ իրենց գործունէութեան մասին, ի վերջոյ յուզումով իր հրճուանքն ու գոհունակութիւնը յայտնեց այն գեղատի աղջիկներուն մասին, որոնք օրինակելի առոգանութեամբ կրնան արտասանել հայրենաշունչ բանաստեղծութիւններ:

Զուարթ զրոյցներէ վերջ, Օր. Ժ. Գարապաքեանն ալ արտասանեց յաջողութեամբ: Երրորդ արտասանողն էր Օր. Բրաքիոն Տապաղեանը:

3 աղջիկներն ալ Տէսինի Կապ. Խաչի դպրոցի աշակերտուհիներէն են, որոնք իրենց հայեցի ուսումն ու կրթութիւնն ստացած են Տէր եւ Տիկին Փափազեաններու շունչին տակ, իսկ վերջին տարիներուն ալ աշակերտած են Տիկին Ռ. Միլտոնեանին:

Սեղանները լեցուն էին հայկական կերակուրներով եւ պէսպիսուն ըմպելիներով:

Զուարթ մթնոլորտի մը մէջ սպասեցան վիճակահանութեան մնացած տոմսերը եւ տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւնը, որուն առթիւ, եղան նուիրատուութիւններ:

Վերջին արտասանողն էր Մարսէյլի Հայութեան ծանօթ՝ ընկեր Գրիգոր Քէնտիրեանը, որ խոր յուզումով արտասանեց երկու ընտիր բանաստեղծութիւններ, յուզելով ունկնդիրները:

Սեղաններու շուրջ եղած խօսակցութիւնները ընդհանրապէս հայապահպանման մասին էին եւ բոլոր խօսակիցները կը գնահատէին Սեբաստիոյ «Մուրատ Ուսումնասիրաց» Միութեան ջանքերը:

Մարսէյլէն եկած էին Պ. Պ. Ֆէյրի Ապաճեան (Մխիթարեան նախկին սաներէն) եւ Գրիգոր Ռաֆայէլեան, ներկայացնելու համար անցեալ եւ այս տարի Վենետիկ ուխտի գացողներու, Վենետիկի եւ Իտալիոյ զանազան վայրերու մէջ գտնուող հայկական վանքերու եւ յիշատակարաններու՝ գունաւոր ժապաւէնները: Ներկայացման ընթացքին՝ Պ. Ֆ. Ապաճեան բացատրութիւններ կուտար վանքերու, հայկական կալուածներու, նշանաւոր Հայերու եւ պատմութեան վերաբերեալ գիտելիքներու մասին, որոնք արդիւնք էին լուրջ ուսումնասիրութեան մը եւ գնահատելի:

Ապա սկսան հայկական շուրջպարեր, երգեր եւ բաժակաճառեր, որոնք տեւեցին մինչեւ ժամը 9ը:

Ներկաները մեկնեցան զուարթ, տպաւորութեամբ եւ գնահատելով Միութեան ջանքերը:

ԱՆՑՈՐԴ

×

ԱՐՇԱԿ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Անցեալ հինգշաբթի օտար եւ ցուրտ հողին յանձնեցինք Արշակ Աբրահամեանը, այլ անունով Վանեցիներու Արշակ ապան:

Ողբացեալը ծնած էր Այգեստանին Համարես կից՝ Շահպաղի գիւղին մէջ:

75 տարեկան էր:

Բազմանդամ եւ նշանաւոր գերդաստանի մը արժանաւոր մէկ շառաւիղը:

1896 Թուի կոտորածներու օրերուն, փոքր տարիքի մէջ որբ մնալով, որմնադիրի մը քով շարաշար աշխատելով իր օրապահիկը կը շահէր: Հետզհետէ ինքնապահ:

Կանուխէն անդամագրուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Եղած է յանդուգն, անձնուէր ու կարգապահ յեղափոխական մը:

Մասնակցած է զէնքերու փոխադրութեանց, եղած է նաեւ ուղեցոյց — առաջնորդած է կուսակցական գաղտնի խումբերը:

Սիրուած էր իր բոլոր ընկերներէն ու գիւղացիներէն:

Վանի հերոսամարտի նախօրեակին, երբ ժամէ ժամ կը սպասուէր Թրքական յարձակումներուն, Արշակ Աբրահամեան արդէն խմբապետ էր եւ իրեն վստահուած էր կարեւոր դիրքի մը պաշտպանութիւնը: Կռուի առաջին օրը դիմադրեց գաւառապետի (միւտիր) հարիւրաւոր զինուորներուն եւ ոստիկաններուն, սպաննել տալով բանակալ զօրաց գաւառապետը:

Վանի առաջին նահանջին կը տեղաւորուի Էջմիածնի մէջ: Քանի մը անգամ կը վերադառնայ իր գիւղը, շինարարութեան համար:

1918 Թուին, Վանի վերջին նահանջին Վասպուրականի 25.000 Հայերու հետ կ՚անցնի Սալմաստ եւ զինուած ուժերու հետ կը միանայ Սալմաստի հայ եւ ասորի զինուորներուն, կը մասնակցի ճակատագրական կռիւներուն, Ալի Իհսան եւ Նուրի փաշաներու 70.000նոց բանակներու դէմ, որոնք պիտի արշաւէին Երեւանի վրայ:

Վանի, Սալմաստի եւ Ուրմիոյ հայ-ասորական վաշտերը ութ ամիս կը կասեցնեն թշնամիին յառաջխաղացութիւնը:

Արշակ Աբրահամեան կը մնայ միշտ օրինակելի զինուորներէն մէկը, միշտ պատնէշին վրայ:

Մասնակցած է Կոտուլի ձորի, Ահրեւանի, Շաքարբազի, Ուրմիոյ, Պապաալիի, Բհարի եւ Սալին-Կալայի կռիւներուն:

Զինադադարէն վերջ Քիրմանշահ-Համատան գծով, իր հայրենակիցներուն եւ ընտանիքին հետ կը հասնի Պաղտատ:

Ի վերջոյ Ֆրանսա գալով կը հաստատուի Տէսին եւ կը հիմնէ իր ընտանեկան բոյնը:

Երկար ատեն, կը տառապէր անողոք հիւանդութենէ մը:

Ի զուր անցան իր տիկնոջ եւ զաւակներուն խնամքն ու գուրգուրանքը, եւ փակեց աչքերը հայրենիքին կարօտը սրտին մէջ:

Անթառամ մնայ յիշատակդ, սիրելի Արշակ, մինչեւ հասնի հատուցման ժամը եւ աճիւններդ ալ տանինք յանձնելու անմահ Հայաստանի նուիրական հողին:

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ԿԱՅԾԵՐ

Թ.

ԿԱՐՈՑԻ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Մահմէտական երեխաները սովորութիւն ունէին մեր ձեռքից խլել մեր գրելու թղթերը եւ երբեմն յափշտակում էին մեր գրքերը. Թէեւ այս վերջինները նրանց պէտք չէին, բայց քանի օրից յետոյ դարձնում էին, փոխարէնը ստանալով փող կամ մի ուրիշ բան: Միանգամ իմ նոր կտակարանը, որ գերի էր ընկած մի Թուրք երեխայի ձեռքում, ես կարողացայ ազատել, նրան տալով իմ գմելին: Ո՞վ էր սովորացրել նրանց, թէ նրանք իրաւունք ունէին յափշտակելու հայ երեխաների իրեղէնները....

Իսկ այս անգամ նրանց պահանջը հանդիպեց սաստիկ ընդդիմադրութեան: Երբ Կարօն պատասխանեց, թէ «ոչինչ չէք ստանայ», այդ միջոցին մահմեդականներից մէկը վրայ պրծաւ եւ խլեց նրա գդակը: Կարօն մի հարուածով ցած գլորեց անզգամին եւ խլեց գդակը: Առաջին անգամն էր, որ մահմեդական երեխաները տեսան «գաւուրի» հարուածը եւ այդ յանդգնութիւնը սաստիկ բարկացրեց նրանց:

Սպանեցէք... ձայն տուեցին միմեանց

— Սկսեցէք... ասաց մեզ Կարօն:

Ես երբեք չեմ մոռանայ այն փոքրիկ, երեխայական կռիւը, որ սկսուեցաւ մեր եւ նրանց մէջ: Սկզբում մահմեդականները փոքր էին թւով, բայց մի այնպիսի վայրենի ճիչ եւ աղաղակ բարձրացրին, որ նրանց ձայնից, մի քանի րոպէի մէջ հաւաքուեցաւ այնքան բազմութիւն, որի թիւր մեր կրկնապատիկը եղաւ: Բայց ես չգիտեմ, ինչ էր պատճառը, որ կռուի մէջ մեզ տիրեց մի այնպիսի կատաղութիւն, որ բոլորովին մոռացանք, թէ մենք Հայի զաւակներ ենք, թէ մեր բազուկները կապուած են, թէ մենք համարձակութիւն չի պիտի ունենանք մահմեդականի վրայ բարձրացնելու մեր «պիղծ» եւ միշտ անգործութեան դատապարտուած ձեռքը: Կարօն մի սարսափելի փոթորիկի նման, դէպի որ կողմը եւ դառնում էր, իր առջեւից ցած էր գլորում Թուրքի երեխաներին: Նրա օրինակը մեզ սիրտ եւ խրախոյս տուեց: Ասլանը, ասլանի (*) ձագի նման, իր զօրեղ ճանկերով բռնում էր նրանց, եւ ձեռքը կոկորդներին դնելով, կխեղդում էր անում: Փոքրիկ Սմպօն իմ աչքում աւելի աւելի աճել եւ աւելի մեծացած էր երեւում: Նա դեւի նման կռւում էր իր մարմնի բոլոր անդամներով. ձեռքով մուշտի էր խփում, ոտքով քացի էր տալիս, գըլխով նաղդայ էր զալիս(**), ատամներով կծում էր, եղունգներով ճանկռում էր: Ոչ սակաւ քաջութեամբ հանդիսացան եւ մեր միւս ընկերները, որոնց ճարպիկութիւնները մի առ մի նկարագրելը շատ երկար կը լինէր: Միայն այսքանը կ՚ասեմ, որ բոլորից թոյլը, բոլորից անվարժը կռուի մէջ էի ես... Ես այժմ րոպէիս էլ առանց ծիծաղի չեմ կարող գրել այս տողերը, թէ ինչով էի օգնում ընկերներիս — ես միայն գետնից ափերով հող էի վեր առնում, ցրւում էի Թուրք երեխաների երեսի վրայ, որ նրանց աչքերը լցնեմ հողով, որ նրանց կուրացնեմ, որ ոչինչ չտեսնեն, եւ այսպիսով հեշտացնեմ ընկերներիս ջարդել նրանց:

Չնայելով, որ մահմեդական երեխաները մեզանից կրկնապատիկ թւով աւելի էին, այսուամենայնիւ, նրանք խոյս առուեցին կռուի դաշտից եւ սկսեցին հեռուից մեզ վրայ քարեր արձակել:

— Դուք էլ քարերով... ձայն տուեց Կարօն:

Մենք կատարեցինք նրա հրամանը: Այդ միջոցին վրայ հասան մի քանի չափահաս մահմեդական պատանիներ, եւ մենք ստիպուած էինք փախչել:

Մեր ընկերներից մի քանիսը վնասուեցան. մի տղայ թեւքի վրայ դանակի վէրք ստացաւ, մի ուրիշի ատամները ջարդուեցան քարի հարուածքից, իսկ իմ գլխի փոքրիկ սպին, որի նշանը մնացել է մինչեւ այսօր, այն օրուանից ստացուած է:

Վերադառնալով տուն, մայրս սաստիկ բարկացաւ, երբ լսեց մեր «յիմարութիւնը»: Նա պատրաստւում էր ինձ ծեծել, որ խրատուեմ, որ Թուրք երեխաների հետ գործ չունենամ, բայց գլխիցս հոսող արիւնը մի փոքր մեղմացրեց նրա բարկութիւնը: Նա չէր մեղադրում նրանց, որ իմ գլուխը պատռել էին, այլ մեղադրում էր ինձ, թէ ի՞նչու ես մասնակցեցի կռուի մէջ: Այդ պատճառով սկսեց սաստիկ անիծել ինձ.

«Գետինը մտնես... գրողը տանէ քեզ ... չար սատանայ... պատանդ կարեմ .. անիծուած ... նաշդ տեսնեմ »... եւ այլ այսպիսի խօսքեր:

Միւս օրը ես դպրոց գնալ չկարողացայ, որովհետեւ մի ամբողջ շաբաթ տանը հիւանդ պառկած էի:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

(*) Ասլան թուրքերէն Եղ. առիւծ:

(**) Նաղդայ գալ Եշ. խոյի, գոմէշի, եզան և այլ եղջիւրաւոր անասունների գլխով զարկելը:

...որեւէ յայտարարութիւն ընել ։

Գատեբալմական Նախարար Ժխնին յայտարարեց այս ուղղութեամբ. — «Թուրքիա մատնաչափ մը անգամ հող չի զիջիր ուրիշին եւ այս ուղղութեամբ կատարուելիք որեւէ յարձակում պիտի խորտակուի Թրքական զօրաւոր բանակին կողմէ ։ Թուրքիայով շատ հետաքրքրուիլ՝ կը նշանակէ կրակին հետ խաղալ» ։

× Ամերիկեան հիւլէական ռումբեր կրող օդանաւներ թռիչք կատարած են Օրանի վրայ ։ Կը կարծուի թէ անոնք մարզական իրենց խարիսխները ձգելու հրահանգ առած են եւ կ'երթան հաստատուիլ Միջին Արեւելքի մէջ (Թուրքիա կամ Արաբիա) ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՅ Վալանս քաղաքին մէջ ազետալի ողողումներ տեղի ունեցած են, Թուրիա գետին յորդումէն ։ Աւելի քան մէկ միլիոն արկածեալ կը հաշուուի, բազմաթիւ մեռեալներ եւ միլիառներու վնաս ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ կը շարունակէ իր ճամբորդութիւնը Գանատա ։ Առջի օր խորհրդարանին պաշտօնական բացումը կատարեց ։ Չորեքշաբթի օր կ'անցնի Ամերիկա ։

ԵՈՒՐՈՊԱՅԱԿԱՆ ճանչցաւ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը ։ Այս դէպքը մեծ դժգոհութիւն առաջ բերած է Պոնի շրջանակներուն մէջ եւ Արեւմտեան Գերմանիա կը խզէ յարաբերութիւնները Եուկոսլաւիոյ հետ ։

Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ցարդ արձակած է առնուազն չորս մեծ երկրային հրթիռներ, որոնց բոլորն ալ յաջողութեամբ պսակուած են ։

ՄԱԿի մէջ Սպանիոյ ներկայացուցիչը յայտնեց, թէ իր կառավարութիւնը Ճիպրալթարի անկախութիւնը պիտի պահանջէ ։ Անգլիոյ ներկայացուցիչը խօսք առնելով ըսաւ թէ Ճիպրալթար Մեծն Բրիտանիոյ կը պատկանի ։

ԳԱՀԻՐԷի մէջ շրջան ընող զրոյցներու համաձայն, Ռուշինկթընի եգիպտացի դեսպանը իր երկիրը կը վերադառնայ՝ Տրըմբի մէկ նամակը բերելով Նախագահ Նասըրի ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հեռատեսիլը (թելեվիզիոն) Ալժերիոյ հարցին ժամ մը նուիրելով, ներկայացուցած է նախ Ալժերիոյ Ազատագր. ճակատին ծրագիրը, յետոյ պարզած Լաքոսթի տեսակէտը ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ խորհրդային լրտես Աբէլի դատավարութիւնը սկսած է, վկաներու ներկայութեան ։ Դատախազը յայտնած է, թէ նոր փաստեր ունի, որ շուտով հրապարակ պիտի հանէ ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 14) — Ձոյլ ոսկի՝ 518.000, նափոլէոն 3790, զուից. 3590, անգլ. 4540, քսան տոլարնոց 18.160, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 444, սթերլին 1155, զուից. 106, պելժ. 88.85, լիր 0.70 ։

Տէր եւ Տիկին Բոպէռ Լըռուա, Տէր եւ Տիկին Հայկ Ապապէկեան, Օր. Գեղանուշ Ապապէկեան, Պ. Հրանդ Ապապէկեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ ազգականին՝

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԱՊԱՊԷԿԵԱՆի
(Ծնեալ Բարսեղեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 9ին ։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ շաբաթ, Հոկտեմբեր 12ին, ընտանեկան սեփ. շրջանակի մէջ, Շարթր ։

ՃՇԴՈՒՄ

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Գայանէ Թիրեքեաններ իրենց որդու Գեղամի վիրաբուժութենէն ազատուելու ուրախ առթիւ Ֆ. Հ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի միջոցով «Օգ. Կայանին» ըրած նուիրատուութիւնը ոչ թէ երեք հազար (3000) ֆրանք է եղած, այլ հինգ հազար ։

Տէր եւ Տիկին Ստ. Զապէլ Տէր Խաչատուրեան Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին միջոցաւ Օգ. կայանին կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք, իբրեւ գընահատութիւն ։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
3 Նոյեմբեր Կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 27ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին ։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՑՑ

Հ. Յ. Դ. Ազրիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբը, յարգանքի այց մը կազմակերպած է, այս Կիրակի ժամը 14.30ին, Թիէի գերեզմանատունը, ողբացեալ ընկերներ՝ Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ, ՕՀԱՆ ԴԱՐՈՅԻ, ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ (Պապաշայ), ՏԻԿԻՆ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ, ՍԱՐԳԻՍ – ԲԷԿԵԱՆԻ եւ ՅԱԿՈԲ ՄԵՆԵՏԵԱՆԻ շիրիմներուն ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերներուն յիշատակը յարգողները ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանիս 10րդ տարեշրջանի բացումը կը կատարուի ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՈՎ մը, այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաստէլի վերնայարկը ։

Այս հաւաքոյթին ներկայ կ'ըլլան Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Տամլամեան, որ այս առթիւ պիտի տան Հայաստան այցելութենէն իրենց տպաւորութիւնները ։

Կը հրաւիրուին համակիրները ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Նոր Սերունդի գրասենեակը բաց է ամէն չաբաթ օր, ժամը 15էն 19, 17 րիւ Պլէօ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, հանգուցեալ Սաղաթէլ Փափազեանի մահուան առթիւ, փոխանծաղկեպսակի հայր Ռաթէոսեան հազար ֆր., Պ. Յարութիւն Խաչնէճեանէ հազար ֆր. ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Գառնիկ եւ Վրէժ Ստեփանեանի, նաեւ Տէր եւ Տիկին Տէր Նազարէթեանի, եւ բոլոր պարագաներուն իրենց մօր եւ զոքանչ մօր տխուր մահուան առթիւ ։

Նոյն առթիւ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր. Տէր եւ Տիկին Թորոսեանէ, նաեւ Պ. Ղազար Քէշիշեանէ հինգ հարիւր ֆր. (Ալֆորվիլ) ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի օր Անուշիկի Վարաժայ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ բստ բաղձանաց Քէօթահիացի հայրենակիցներու, հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի համայն Քէօթահիայի ննջեցեալներուն հոգւոցն ի հանգիստ ։

×

Այրի Տիկին Արփինէ Միքայէլեան եւ իր զաւակները, նոյնպէս Տիկին Եպրուհի Միքայէլեան եւ զաւակները, հանգուցեալ Շարլ Միքայէլեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօնի կը հրաւիրեն հանգուցեալին յիշատակը յարգող բոլոր բարեկամները ։ ։ Շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին Ս. Հաղորդութեան եկեղեցին, 15 Էթիէն Տոլէ փողոցը, Լիոն ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ծերանոցներու վարչութիւնը որոշեց Անտիյի եւ Մոնմորանսիի հանգստեան տուներու այցելութիւնները ջնջել ցնոր տնօրինութիւն, սաստիկ կրիփի համաճարակին իբրեւ հետեւանք ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Դպրոցաւէրի առտնին գործերուն համար աշխատաւորուհի մը ։ Դիմել ամէն օր 1, Պուլվար Տիւ Նոր ։ Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնոփ – Փավիյեօն ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 27 Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

GEORGE Vի շքեղ սրահներուն մէջ

Զանազան աթրաքսիոններ — Մուտք 500 ֆրանք

Deux Orchestres — Cotillons

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները հեռաձայնելով միութեան գրասենեակը PRO. 77.73

GALERIE MARCEL LOARD
36, Avenue Matignon — ELY. 28-46

ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ
ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ
Մինչեւ Հոկտեմբեր 25

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ազրիւր–Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։

ՓԱՐԻԶ. — Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Քլէր տը Լիւն սրճարանը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարող Հայ մը, նպարեղէնի ընկերութիւն մը ղեկավարելու համար (մեծաքանակ) ։

ԼԱՒ ՎՃԱՐՈՒՄ

Դիմել. —

MONSIEUR FESTERIS
15, Bld. Montricher, MARSEILLE

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւան քաղաք, Թալինի շրջան, Ն. Ղարաչոյ գիւղէն Արեւեան Գեղամ, հօր անուն Մելքոն, ծնած 1919ին, եւ Արեւեան Սուրիկ, հօր անուն Մելքոն, ծնած 1924ին, ռազմաճակատ մեկնած են 1941ին եւ կորսուած ։

×

Երկու եղբայրներ Ալրարանցի հայազատ եւ Յովհաննէս Մաքինեանններ Պէյրութէն, Ֆրանսայինները մեկնելու ժամանակ միասին գացած են Մատակասկար ։ Իմացայ որ այժմ Ֆրանսա են եկած, բայց հասցէն չունիմ ։ Հայրապար օգաչու էր ։ Փնտռողը՝ մայրը Ռոզա Մաքինեան, հասցէն՝ Երեւան, Նարմաթալ, 7րդ փողոց, թիւ 69 տունը ։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԱԾ ԷՔ
ԵԹԷ ՈՉ

Դիմեցէք անվարան եւ ամենայն վստահութեամբ, ամէն ճիւղի համար (ինքնաշարժ, հրդեհ, գողութիւն եւայլն) ։

M. DALOUZY
AGENT GÉNÉRAL
La Réunion Française et Cie
d'Assurances Universelles réunies
26, Rue de l'Arbre Sec, Lyon
Tél. : BUrdeau 09-36

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Դուրեթեան օդակի գործատունը (պուքսիեր) կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն, որ փոխադրուած է

26, RUE ÉMILE ZOLA, ISSY

Կը ստանձնէ լիվրէզոններ

Հեռաձայնել՝

MIC 53-23

Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն ։

BAINS DE VAPEUR

4 bis, Rue de la Pierre-Levée — Paris - 11e

OBE. 12-51

MÉTRO : REPUBLIQUE, OBERKAMPF ET PARMENTIER

ԵՐԵՔ ՍՐԱՀ ՇՈԳԻԻ ԼՈԳԱՆՔԻ
(SUDATION ET FUMIGATION)

Մասաժ, Օքսիժենօթերափի, ձեռքերու եւ ոտքերու խնամք (մանիւքիւր – փետիւքիւր) քուաֆիւր, սուէն տը պօթէ, փիսին ։

BAR - RESTAURANT

Բաց օրեր. —

ԿԻՆԵՐՈՒՆ	ԱՅՐԵՐՈՒՆ
Ուրբաթ ժամը 11էն 23	Հինգշաբթի ժամը 11էն 23
Երկուշաբթի ժամը 11էն 23	Շաբաթ ժամը 9էն 23
Չորեքշաբթի ժամը 11էն 23	Կիրակի ժամը 8էն 12

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

ԵՂԱՆԱԿԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

HOTEL SPLENDID

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15 69 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք։ Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — VENDREDI 18 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8021 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3822

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԱՆԳԱՐԱ ԴԷՄ ԴԷՄԻ

Թուրքիոյ վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս ամսոյս սկիզբները երկար պատասխան մը ղրկեց Բուլկանինի ծանօթ ծանուցագրին, որ, ինչպէս կը յիշուի, յուրջ ազդարարութիւն մըն էր՝ ուղղուած Թուրքիոյ՝ զգուշացնելու համար զայն որեւէ յարձակում փորձելէ Սուրիոյ դէմ։

Թուրքեւխորհրդային յարաբերութեանց պատմականն ընելով, Մէնտէրէս «բերկրանքով» կը յիշէր այն հին, բարի օրերը, երբ «անկեղծ բարեկամութեան եւ փոխադարձ վստահութեան մթնոլորտ» կը տիրէր գրեթէ երկու երկիրներուն միջեւ։

Թուրք վարչապետ խոստովանելով հանդերձ, որ «այդ բարեկամութիւնը օգտակար եղած է Թուրքիոյ», կը չեշտէր թէ ատիկէ օգտուած է նաեւ Խորհրդային Միութիւնը այնպիսի ատեն մը՝ երբ անիկա «Թուրքիոյ պէս մահու եւ կենաց պայքար կը մղէր եւ արեւմտեան աշխարհին հետ ամէն հաղորդակցութենէ խզուած էր»։

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի վաղորդայնին՝ 1945ին էր, որ Մոսկուա ջնջեց 1925ի ռուսեւթուրք բարեկամական դաշնագիրը, նորոգելի տասը տարին անգամ մը։ Ցետոյ անմիջապէս Փոցտամի մէջ պահանջեց ոչ միայն Խորհրդային Միութեան կցել Կարսի ու Արտահանի նահանգները, այլ նաեւ խարիսխ հաստատել Նեղուցներուն մէջ։

Թիֆլիսի մէջ ալ երկու վրացի գիտնականներ յօդուած մը հրատարակեցին «Զարիա Վոստոկա»յի մէջ, ապացուցանելու համար, որ Սեւ Ծովի եզերքը՝ Պաթումէն մինչեւ հարիւր քիլոմեթր դէպի արեւմուտք՝ պատմականօրէն վրացական հող է։

Թուրքիա իր ճակատագիրը կապած է «իրենք զիրենք յարձակման սպառնալիքի ներքեւ նկատող այն բազմաթիւ պետութիւններուն հետ, որոնք ի մի համախմբուած են եւ որոշած հաւաքաբար պաշտպանել իրենց ազգային գոյութիւնն ու անկախութիւնը»։

Այս ձեւով կ'ուզէ արդարացնել Մէնտէրէս Թուրքիոյ յարումը Ատլանտեան Ուխտին։ Կը մոռնայ սակայն յիշել թէ Կրեմլինի նոր վարիչները ուզելով վերանորոգել նախկին բարեկամութիւնը Թուրքիոյ հետ, Սթալինի մահէն երեք ամիս վերջ՝ 1953 Մայիս 30ին ծանուցագիր մը ներկայացուցած էին Անգարայի կառավարութեան՝ յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի հրաժարելով հողային ամէն պահանջէ։

Թուրք վարչապետը կը մեղադրէ Մոսկուայի կառավարութիւնը, որ Սուրիոյ խնդրին առթիւ ճնշում կը բանեցնէ Թուրքիոյ վրայ։ Սուրիա, կ'ըսէ, պաշտպանողական բնոյթ պահանջներուն սահմանէն շատ աւելի կը սպառազինուի։ «Աւելի ճիշդը՝ Սուրիա կը փոխակերպուի զէնքի մթերանոցի մը, որ թերեւս ի պահանջել հարկին ուրիշներու կողմէ պիտի օգտագործուի»։

Եզրակացնելով, Մէնտէրէս կը թելադրէ Բուլկանինի հրաժարիլ Միջին Արեւելքի եւ մասնաւորաբար Սուրիոյ մէջ հետապնդուած քաղաքականութենէն՝ եթէ կ'ուզէ Թուրքիոյ հետ հաստատել իրական բարեկամական յարաբերութիւններ՝ հիմնուած փոխադարձ վստահութեան վրայ։

Երկու վարչապետներու միջեւ փոխանակուած ծանուցագիրներէն շատ չանցած՝ Համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղար Խրուշչեւ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի Թըթըկցին իր ըրած յայտարարութիւններով խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց կրկին՝ զգուշացնելով զայն որեւէ յարձակում փորձելէ Սուրիոյ դէմ։

Առաջին արբանեակի արձակումը մեծապէս բարձրացուցած ըլլալով Խորհրդային Միութեան արժէքը միջազգային քաղաքականութեան ասպարէզին մէջ, Խրուշչեւի ձայնը բնականէն աւելի ուժեղ կը հնչէր։

«Թուրքիա մէկ օր իսկ չի կրնար դիմանալ» կը պատգամէր՝ սարսափի մատնելով Մէնտէրէսն ու իր «մեծազօր» բանակի հրամանատարները։

Զանոնք հանդարտեցնելու համար էր, որ Ամերիկացիները փութացին վերջնական դիրք ճշդել՝ Թուրքիոյ կողքին, ուժգին ազդարարութիւն մը ուղղելով Մոսկուայի վարիչներուն։

Նման ազդարարութիւն մը անհրաժեշտ էր մանաւանդ ընտրական պայքարի այս օրերուն, երբ Մէնտէրէսի դեմոկրատական կուսակցութիւնը՝ վարկաբեկուած երկրին մէջ՝ պէտք ունի արտաքին ուժերու աջակցութեան՝ յաղթելու համար։

Սուրիոյ դէպքերը կոչուած են մեծապէս ազդելու Հոկտ. 27ի ընտրութեանց վրայ։

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՓԻՆԷ՝ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Զորեքշաբթի իրիկուն վարչապետութեան երրորդ թեկնածուն՝ անկախ երեսփոխան Անթուան Փինէ կ'ընդունէր կազմել դահլիճը 17 օրուան տագնապէ մը ետք։

Բայց ի՞նչ նոր դժուարութեանց առջեւ կը գտնուի այսօր Փինէ։ Կուսակցական խմբակցութեանց մեծ մասը կը մերժէ մասնակցիլ դահլիճին եթէ նոյնիսկ դէմ չքուէարկեն Փինէի։

Ժողովրդական Շարժումը մերժեց ընել իր մասնակցութիւնը. բայց հաւանական է որ թեր քուէարկէ։ Ընկերվարականներու դիրքը անորոշ է տակաւին, բայց որեւէ պարագայի մէջ հակառակ են դահլիճին մաս կազմելու։ Համայնավար եւ յառաջդիմական դէմ են։

Ի վերջոյ բացի իր կուսակցութենէն Փինէ շատ մարդու վրայ չի կրնար հաշուել։ Դահլիճին կ'ընդունին մաս կազմել Անկախներէն զատ ձախ հանրապետականները, Անգրծովեան Անկախները եւ անջատուած թեւը Արմատականներու (Քէօյ Մորիս խմբակ)։ Արմատականներու ուղղափառ թեւը (Մէնտէս) թեր պիտի քուէարկէ բայց պիտի չմասնակցի դահլիճին։ Այս կացութեան առջեւ Անթուան Փինէ դահլիճ մը պիտի կազմէ որուն մէջ նախարար կրնան նշանակուիլ նաեւ ոչ-երեսփոխաններ։

Հաւանական կը թուի որ Փինէ ստանձնէ վարչապետութենէն զատ նաեւ ելմտական նախարարութիւնը։ Արտաքին նախարարութեան հաւանական թեկնածու կը նկատուի Փոլ Ըէյնօ, Ներքին՝ Ռոժէ Տիւշէ (անկախ), Ալժերիա՝ Ժէնէրալ Գէյօթ (ոչ-երեսփոխան) պատերազմական՝ Ա. Մորիս (արմատական անջատուած թեւ) եւայլն։ Բայց այս ցանկը ոչ մէկ վերջնական հանգամանք չունի։

Ուրբաթ առտու Ա. Փինէ պիտի ներկայանայ Ազգ. Ժողովին, վաւերացնելու համար իր կազմած դահլիճը, եւ հաւանական կը թուի որ անմիջապէս նոր վարչապետը ժողովին դիւանին յանձնէ օրինագիծ մը պահանջելով բացարձակ իրաւասութիւններ ելմտական, տնտեսական եւ վարչական գործերու մէջ։

Փինէ եթէ չի վայլեր Ազգ. Ժողովի բոլոր խմբակցութեանց համակրանքը եւ աջակցութիւնը կը վայլէ սակայն հանրային կարծիքին համակրանքը որ ձանձրացած է այսքան երկար տագնապէ մը եւ յոյս ունի որ անկախ երեսփոխանը կայուն կացութիւն մը կարենայ ստեղծել։

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼՆԵՐՈՒ ԽՌՈՒՌՆԵՐԱՄ ԲԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՆԵՐԿԱՅ ԵՂԱՒ ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, անցեալ կիրակի Անթիլիասի մէջ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոս՝ Զարեհ Ա. կատարեց Միւռոնօրհնութիւնը։ «Ազդակ»ի Հոկտեմբեր 15ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.

Հայ ժողովուրդը կիրակի օր դարձեալ ապրեցաւ անմոռանալի օր մը։ Անթիլիասի մէջ մեծահանդէս արարողութիւններով տեղի ունեցաւ Ս. Միւռոնի օրհնութիւն՝ հանդիսապետութեամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա.ի։

Հաւատացեալներու խուռներամ բազմութիւն մը փութացած էր Անթիլիաս, ուր երրորդ անգամ ըլլալով տեղի պիտի ունենար միւռոնօրհնէք՝ հոգեպարար արարողութիւններով։

Խորանը կանգնած էին Ցուշարձան Մատրան առջեւ, որպէսզի հաւատացեալ ժողովուրդը կարենայ հետեւիլ արարողութիւններուն։

Ժամը 9ին, թափօրը իջաւ Վեհարանէն։ Եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, աբեղաներ, քահանաներ եւ սարկաւագներ կը տանէին Խաչը, Գաւազանը, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի Աջը, Մասունքներու Սրնտուկը եւայլն։ Զորս ազգայիններ կը տանէին ամպհովանին՝ Գ. Գ. Գառնիկ Մինասեան, Մելքոն Տէր Մելքոնեան, Գեղամ Խանամիրեան եւ Ցակոբ Սարրաֆեան (Կիպրոս)։

Թափօրը ուղղուեցաւ դէպի բեմը, ուր սկսաւ Ս. Պատարագը։ Ժամը 10ին, լիբանանեան ռատիոկայանը սկսաւ ձայնասփռել սրբազան արարողութիւնները։

Ճաշու Գիրքի ժամանակ, սրբալոյս միւռոնի կաթսան հանդիսաւոր կերպով բերուեցաւ եկեղեցիէն։ Այնուհետեւ սկսաւ միւռոնօրհնէքի սրբազան արարողութիւնը, կնքահայրութեամբ Ազգային Գաւառական Ժողովի ատենապետ եւ ազգային ծանօթ բարերար Գ. Միսաք Աղիրեանի, որ այս առթիւ հինգ հազար լ. ոսկի նուիրեց Կաթողիկոսարանին։ Վեհափառ Հայրապետը կարդաց սրբալոյս Միւռոնի օրհնութեան աղօթքը։ Աղօթեցին նաեւ Եպիսկ.ները։ Այնուհետեւ վերցուեցաւ կաթսային կափարիչը եւ տրուեցաւ կնքահօր ձեռքը։ Վեհափառ Հայրապետը նախ բալասանը մէջը թափեց եւ «Առաքելոց, աղաւնեաց» երգելով, հին միւռոնը խառնեց նորին մէջ, այսպէսով հաստատելով միութիւնը հինին եւ նորին միջեւ։ Ցետոյ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Աջով խաչանիշ խառնեց միւռոնը՝ ի վերջոյ փակելու համար Ս. Միւռոնի կաթսան։ Ապա վերսկսաւ Ս. Պատարագը։

Հայր Մերէն առաջ, Ն. Ս. Օծութիւնը խօսեցաւ խորիմաստ քարոզ մը։ Նախ վեր առաւ միւռոնի արարողութեանց իմաստը եւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ այս գեղեցիկ աւանդութիւնը պանծացուց։

Իր եզրակացութեան մէջ, Վեհափառ Հայրապետը ըսաւ. «Դառնանք մի հօտ, մի հովիւ։ Սիրոյ, համերաշխութեան եւ գործակցութեան ոգին ըլլայ տիրականը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ զաւակներուն միջեւ։ Անտեսանելի բայց շատ զօրաւոր կապ մը իրարու միացնէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ բոլոր զաւակները անխտիր։

«Կ'աղօթենք Աստուծոյ, որ խաղաղութիւն տայ աշխարհի։ Աստուած օրհնէ բոլոր, Աստուած պահպանէ բոլոր այն երկիրները, որոնց իշխանութեանց ներքեւ մեր ժողովուրդը կ'ապրի ու կը բարգաւաճի։ Ինչպէս որ Ս. Հոգին իջաւ Միւռոնի այս կաթսային մէջ, այնպէս ալ Ս. Հոգին իջնէ ձեր բոլորի հոգիին մէջ, որպէսզի բոլորդ միաբանակամ եւ միաձայն՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդի փառքին համար աշխատիք»։

Այս ոգեշունչ քարոզէն ետք, որ ունկնդրուեցաւ խոր երկիւղածութեամբ, վերսկսան երգեցողութիւնները։ Ժամը 12ին, թափօրը վերադարձաւ Վեհարան, ուր հաւաքուած էր խուռն բազմութիւն մը։ Վեհարանին մէջ, դպիրները երգեցին «Տէր Կեցոյ» եւ «Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիան», ձայնակցութեամբ ժողովուրդին։

Ամէնէն վերջը, սկսաւ աջահամբոյրը եւ հաւատացեալ ժողովուրդը առաւ Վեհափառ Հայրապետին օրհնութիւնը։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅ ԿԸ ԵՐԹԱՅ

Հոկտեմբեր 15ին Լոնտոն հասած է Խորէն Արք. Բարոյեան, առաջնորդ Լիբանանի Հայոց։

Խորէն Արք. ուրբաթ առտու մեկնած է Պոսթըն։ Մանրամասնութիւններ՝ մեր վաղուան թիւով։

ՏԸԼԸՍԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԻՐ ԴԻՐՔԸ ԿԸ ԶՕՐԱՑՆԷ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԷՄ

ՄԱԿի դիւանը Եշ. օր վերստին գումարուեցաւ՝ քննելու համար սուրիական բողոքը՝ Թուրքիոյ նկատմամբ։ Արդարեւ, ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին ուղղուած նամակի մը մէջ, Սուրիոյ Արտաքին նախարար Սալահ Պիթար կ'առաջարկէ դիւանի անմիջական ժողով մը, թուրքեւսուրիական սահմանը քննիչ յանձնախումբ մը ղրկելու համար։ Նամակին կցուած է բացատրութեանց շարք մը՝ յիշողութիւնները ընդարձակելու համար, ուր կը չեշտուի թէ «զինուորական սպառնալիք մը գոյութիւն ունի Սուրիոյ դէմ»։

Իր կարգին, Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ նամակ մը յանձնեց ՄԱԿի նախագահին, յայտնելով թէ սուրիական սահմանին կից համախմբուող թրքական զօրաբաժինները կացութիւնը լարած են եւ կրնան որեւէ վայրկեան յարձակում մը շղթայազերծել։ Կրոմիքօ կը չեշտէ թէ «Թրքական կարեւոր զինեալ ուժեր համախմբուած են սուրիական սահմանին վրայ»։ Այդ նամակը կը բաց—

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ելեկտրականութեան գործադուլի հետեւանքով Ցառաջ լոյս չտեսաւ երէկ, (Հինգշաբթիի թիւը)։

կանայ հետեւակազօրաց երկու զօրաբաժիններ, ռամբիկան-զօրաց ջոկատ մը, մօտ հինգ հարիւր հրետաններու եւ թնդանօթակիրներու զօրաբաժանեակ մը, օդային ուժեր, եւայլն, մօտ՝ յիսուն հազար հոգի։ Կրոմիքօ յայտնեց միաժամանակ, թէ թրքական սպայակոյտը, ամերիկացի մասնագէտներու օժանդակութեամբ քննած է Սուրիոյ դէմ կատարուելիք յարձակում մը՝ որ պիտի ըլլայ Հոկտեմբեր 27ի ընտրութիւններէն անմիջապէս ետք։

Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարար Տըլըս նոր ազդարարութիւններ ըրաւ Խ. Միութեան. — «Եթէ Թուրքիա յարձակում կրէ Խ. Միութեան կողմէ, Միացեալ Նահանգներու դիրքը միայն պաշտպանողական պիտի չըլլայ»։

Ամերիկայի Արտաքին նախարարին յայտարարութեանց հետաքրքրութեամբ կը բա—

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՍՈՒՐԲ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉՆԵՐ

Մեր պատմութեան մեծագոյն հրաշքը կատարուեցաւ աւելի քան հազար հինգ հարիւր տարի մեզմէ առաջ: Այս հրաշքը կատարեցին քանի մը տասնեակ խոնարհ վարդապետներ, որոնք ծանօթ են այլեւս ՍՈՒՐԲ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉՆԵՐ անունով:

Սուրբ՝ ոչ միայն իրենց կեանքով, այլ եւ գործով. իսկ հիմա՝ նաեւ իրենց յիշատակով:

Այս Սուրբերն էին, որ այբուբեն ստեղծեցին, լեզու ստեղծեցին, գրականութիւն ստեղծեցին, դպրոց ստեղծեցին, եկեղեցի ստեղծեցին: Եթէ չստեղծեցին իսկ [illegible], բայց ապահովաբար մեր լեզուին, գրականութեան, դպրոցին ու եկեղեցիին վրայ դրին հայկական դրոշմը:

Մօտաւորապէս այս Սուրբերուն օրով էր, որ մենք կորսնցուցինք մեր քաղաքական անկախութիւնը, բայց իրենց շնորհիւ ձեռք բերինք մեր մշակութային անկախութիւնը:

Զենք վարանիր յայտարարելու, թէ ազգերը իրենց մեծութենէն բան մը կը կորսնցնեն, երբ ձեռքէ կը հանեն քաղաքական անկախութիւնը, բայց նոյն ազգերը իրենց կեանքէն բան մը կը կորսնցնեն, երբ վրայ կուտան ինչ որ կը կոչենք մշակութային անկախութիւն:

Մենք՝ Հայերս, քաղաքական ու պետական իմաստով, երբեմն մեծցանք, երբեմն պզտիկցանք, սակայն ապրեցանք ու տեւեցինք մեր մշակոյթով: Լաւ պիտի ըլլար անշուշտ, որ շարունակ մեծնայինք, բայց լաւագոյն պիտի ըլլայ, որ ապրինք միշտ, երբեմն մեծնալով, երբեմն պզտիկնալով իսկ: Գերագոյն յաղթանակը մեծնալուն մէջ չէ այնքան, որքան ապրելուն:

Մեր Սուրբ Թարգմանիչները, իրենց հետ եւ իրենցմէ առաջ միւս Սուրբերը, ազատեցին մեզ մեռնելու, ամբողջովին մեռնելու վտանգէն:

Ամէն հայ իր հոգեկան անդաստանին մէջ պէտք է քանդակուած պահէ անունները այս Սուրբերուն, — երէցներուն՝ ինչպէս կրտսերներուն, — որոնք այս ծերացած աշխարհին մէջ կոչուեցան Եզնիկ, Կորիւն, Յովսէփ, Յովհան, Մուշէ, Ղեւոնդ, Տիրայր, Ենովք, Դանան, Թադիկ, Արձան, Մամբրէ, Գիւտ, Եղիշէ, Ղազար եւ Հայոց ազգին մեծ երախտաւորները՝ ՍԱՀԱԿ ՄԵՍՐՈՊ, ԽՈՐԵՆԱՑԻ եւ մնացած «ընտրեալ»ները:

Անոնք անուններ չեն այլեւս, այլ ազգային դրօշներ են, որոնց հովանին կը տարածուի մեր վրայ հազար հինգ հարիւր տարիէ ի վեր:

Այս Սուրբերը, մեծ թէ փոքր, յիսուն տարուան մէջ շատ աւելին բրին, քան կրցան ընել իրենց յաջորդները հազար հինգ հարիւր տարուան մէջ:

Յիսուն տարուան մէջ — ոչ իսկ յիսուն տարի — անոնք մեզի տուին մեր գոյատեւման հաստատուն խարիսխները՝ Գիր, Գիրք, Դպրոց, Եկեղեցի:

Յիսուն տարուան այս քրտնաջան վաստակը կը բաւէ ահաւասիկ սնուցանելու անթիւ անհամար սերունդներ, որոնք անցան ընդ հուր եւ ընդ սուր, անաղարտ պահելով միշտ ազգային դրօշը:

Մենք ալ մեր կարգին կրնանք ըսել հիմա, — այսքան քիչ մարդիկ այսքան մեծ գործեր կատարեցին, ընդամէնը 40 — 45 տարուան մէջ:

Այդ նոյն գործիչները, եկեղեց. կամ աշխարհական, իրենց հովանի ու քաջալեր ունենալով լուսամիտ թագաւոր մը՝ Վռամշապուհ, ըմբռնեցին անհրաժեշտութիւնը հոգեկան անկախութեան: Հասկցան եւ խոստովանեցան, թէ այդ անկախութիւնը ապահովելու միակ հաստատուն միջոցը ոչ պարսկական օրիէնտացիան էր, ոչ յունական, ոչ ալ ասորական, այլ այսպէս կոչուած հայկակա՛ն «օրիէնտացիան»:

Այս «օրիէնտացիա»յին արդիւնքն է Հինգերորդ դարը:

Ոսկեդարեան հայ գրականութեան էութիւնն ու նպատակն էր ուրեմն ծառայել ոչ այնքան քրիստոնէական կրօնին, որքան հայ հայրենիքի անկախութեան եւ հայ ժողովուրդի ինքնապահպանման:

Հայկական «օրիէնտացիա՛»... փրկութիւն մը եղաւ ասիկա Հինգերորդ դարուն: Կրնար փրկութիւն մը ըլլալ նաեւ տասնըութերորդ դարուն: Կրնայ փրկութիւն մը ըլլալ հիմա ալ, քսաներորդ դարուն, եթէ կարենանք ըմբռնել մեր [illegible] վարդապետներուն նշանաբանը, —

ԱԶԳԱՅՆԱՆԱԼ եւ ԱԶԳԱՅՆԱՑՆԵԼ:

Բայց Մեսրոպ մը չունինք մենք հիմա: Սահակ մը չունինք: Վռամշապուհ մը չունինք: Չունինք նաեւ սքանչելի եւ բազմաչարչար փաղանգը այն երէց ու կրտսեր աշակերտներուն, որոնք Ոսկեդարեան շարժումին համար կատարեցին այն դերը, ինչ որ կատարեցին Քրիստոսի աշակերտները Քրիստոնէութեան համար:

Ափսո՜ս, օտարներն են, որ մեր լեզուին գեղեցկութիւնը կը յիշեցնեն մեզի:

Լորտ բանաստեղծը՝ Պայրըն, որ Ս. Ղազարու մենաստանին մէջ պահ մը հետամուտ եղաւ սորվելու հայ լեզուն, օր մը, անոր գեղեցկութենէն յափշտակուած, բացագանչեց. «Աստուծոյ հետ խօսելու միակ լեզուն հայերէնն է»:

Աւելի ուշ, մեր օրերուն, Ֆրանսացի երիտասարդ կրօնաւոր մը՝ Հայր Լուի Մարիէս, Փարիզի մէջ դասախօսութեան մը ընթացքին, խօսքը ուղղելով իր հայ ունկնդիրներուն, կը յայտարարէր. «Եթէ ես հայ ըլլայի, իրաւամբ ես զիս հպարտ պիտի զգայի այսպիսի լեզու մը ունենալուս համար: Դուք կրնաք պարծենալ ձեր լեզուով»:

Էտուար Սուլիէ, Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութեան 15րդ դարադարձին առիթով իր խօսած ճառին մէջ, Փարիզ, կը պատգամէր. «Գիտակցութիւնը ունեցէք, Հայե՛ր, ձեր քաղաքակրթութեան արժէքին»:

Աւաղ, ծանր է լսել օտարէն մեզի ուղղուած այս դասը, որ դասէ աւելի քան մըն է, սաստ մըն է գրեթէ:

Դարձեալ աւաղ այն անշուք ու անփառունակ վիճակին համար, որուն բերինք հասցուցինք մեր գեղեցիկ, աստուածախօս լեզուն, զայն վերածելով ողորմելի այրիի մը, որ նստեր իր անցեալ փառքը կ'ողբայ հիմա եւ կարծես յոյս չունի վերադառնալու իր երբեմնի շքեղանքը, մեծատունի իր հին փարթամութիւնը:

Մենք կը հաւատանք, թէ լեզուի պայքարը ազգութեան պայքար է.

Կը հաւատանք նաեւ, թէ մեր անկախութիւնը չափով մը կախում ունի այս պայքարին ելքէն:

Ասոր համար ալ պէտք է «[illegible]» կռուիլ...

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՀԵՏԱՊՆԴԵՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտը, արտաքին ճակատին վրայ համայնավարները հաւասարակշռող ուժ կը հանդիսանային ընդդէմ Փաշիստ Իտալիոյ, Նացի Գերմանիոյ եւ աշխարհակալ Ճափոնի: Այս երեք ուժերու խորտակումէն ետք, Մոսկուա աւելի համարձակօրէն կը հետապնդէ իր քաղաքական նպատակները Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ: Որո՞նք են այդ նպատակները:

Համայնավարներու հիմնական նպատակն է քաղաքական բոլոր ներելի ու աններելի միջոցներով տկարացնել արեւմտեան պետութիւնները եւ տարածել համայնավարութիւնը: Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի վերջաւորութեան եւ անկէ ետք Մոսկուա կարեւոր նուաճումներ կատարեց այդ ուղղութեամբ՝ համայնավարութիւնը տարածելով մինչեւ Եւրոպայի կեդրոնը:

Համայնավար վարչակարգ պարտադրուեցաւ Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ: Պալթեան երեք երկիրները միացուեցան Խորհրդային Միութեան, իսկ Եուկոսլաւիա ինկաւ համայնավար Թիթոյի գերիշխանութեան տակ, Չինաստան, Հիւս. Քորէա եւ Հնդկաչինի մէկ մասը նոյնպէս համայնավար կարգեր ընդունեցան:

Սակայն ասիկա չի նշանակեր որ ժողովուրդին հարիւր առ հարիւրը իւրացուցած է համայնավար գաղափարը: Ընդհակառակն, շատեր, որ նախօրօք վարդագոյն ակնոցներով կը դիտէին համայնավարութիւնը, ետքէն յուսախաբ եղան եւ նոյնիսկ հակահամայնավար դարձան: Միայն ռուսական սուինները կանգուն կը պահէին Երկաթէ Վարագոյրէն անդին գտնուող համայնավար կառավարութիւնները:

Արդ, համայնավարութեան տարածումը որքան ալ կը հանդիսանար յաջողութիւն մը Մոսկուայի համար, նոյնքան նոր մտահոգութիւններու դուռ կը բանար: Նոր պատերազմի մը պարագային, Ռուսիա երբեք պիտի չկրնար վստահիլ նորաստեղծ համայնավար երկիրներուն: Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ մէջ կատարուած դէպքերը՝ ապացոյց ատոր:

Միւս կողմէ՝ արեւմտեան ճակատի աստիճանական զօրացումը եւ զօր. Այզընհաուըրի ղեկավարած ուժի քաղաքականութիւնը մտածել կուտային Մոսկուայի վարիչներուն: Խուսափելով նոր պատերազմ մը յառաջացնելէ, Կրեմլին զանազան միջոցներով կը ջանար թմրեցնել Արեւմուտքը՝ միաժամանակ կողմնակի ճանապարհներով կը հետապնդէր իր բուն նպատակը: Ան է՝ համայնավարութեան տարածումը: —

Մէկ կողմէ Մոսկուայի մէջ կը սկսէին հակաստալինեան արշաւանքը, իսկ միւս կողմէ ալ՝ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ խառնակութիւններ կը ստեղծէին: Մոսկուայի մէջ պաշտօնազուրկ կ'ընէին Մոլոթով – Մալենկով խմբակը, յաջորդ օրն իսկ կը խափանէին Լոնտոնի մէջ տեղի ունեցող Զինաթափութեան Խորհրդաժողովի աշխատանքները: Մէկ խօսքով Ռուսիա ամէն կերպ կը խուսափի նոր պատերազմէ, սակայն բոլոր հնարաւոր միջոցներով նորանոր կռիւներ ու պառակտումներ կը հրահրէ աշխարհի բոլոր մասերուն վրայ:

Ի՞նչն է բուն պատճառը, որ զինաթափութեան հարցին շուրջ համաձայնութեան չեն գար:

Շատ պարզ է: Արեւմուտք աւելի լայն հնարաւորութիւններ ունի մեծ քանակութեամբ հիւլէական եւ ջրածին ռումբեր պատրաստելու եւ այդ զէնքերով զինելու նաեւ Արեւմտեան Գերմանիան: Միաժամանակ Միաց. Նահանգներ արեւելքէն, արեւմուտքէն եւ հարաւէն Խորհրդային Միութիւնը օղակած են օդային խարիսխներով. պատերազմի պարագային երեք կողմերէ [illegible] ռումբեր պիտի տեղացնեն համայնավար երկիրներու վրայ: Այդ իսկ պատճառով համայնավարները Լոնտոնի մէջ կը պահանջէին ջրածին ռումբի փորձերու դադարեցում:

Արեւմտեան պետութիւնները կողմնակից են այդ տեսակէտին: Սակայն, [illegible], կ'ուզեն կարգադրել նաեւ կարգ մը քաղաքական խնդիրներ, զորս չեն ընդուներ Ռուսիոյ կարմիր վարիչները: Օրինակ՝ Ռուսիա դէմ է, որ զինաթափութեան խնդիրին հետ կապուի Գերմանիոյ միացումը, կամ Մերձաւոր Արեւելքի խաղաղեցումը, ինչպէս նաեւ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԳԻՐՔ ՄԷՆՏԷԼ

Տուն վերադառնալու վրայ էի, երբ կէս ճամբան, Վիեննայի արուարձաններէն մէկուն մէջ, տեղատարափի մը բռնուեցայ, որ իր թաց խարազանով անցորդները փողոցներէն ցրուեց եւ պատսպարաններու տակ ապաւինելու մղեց. ես ալ վազէ վազ ծածկի մը տակ պաշտպանութիւն փնտռեցի:

Բարեբախտաբար, մեր քով ամէն փողոցանկիւնի վրայ սրճարան մը կը գտնուի: Փախայ դիմացը, ուր այդպիսի սրճարան մը կար: Գլխարկս եւ ուսերս լաւ մը թրջած էին արդէն:

Սրճարանը լեցուած էր վարի խուլ մարդերով: Իրիկնապահի այս ժամուն ներսի հեղձուցիչ օդը թէեւ ծուխի կապոյտ յորձանքներով յագեցած էր, սակայն եւ այնպէս սրճարանին ընդհանուր տպաւորութիւնը մաքուր էր, իր թաւիշէ նոր բազմոցներով եւ գանձանակին պղպջուն մետաղներով:

Անկիւն մը նստայ եւ կապոյտ կազմած տպակիին ետեւէն յուլօրէն սկսայ դիտել փողոցը՝ անձրեւի դադրելուն սպասելով:

Ընդհուպ տարուեցայ մաշնաւոր թմրիլ մը, որ սովորաբար կը տարածուի վիեննական սրճարաններու հեշտալէտ միջավայրէն: Այս տարտամ զգացողութեան անձնատուր՝ շուրջինները սկսայ դիտել, մէկիր միւսին ետեւէն: Գանձանակին առջեւ կեցող օրիորդը սպասեակներուն մէջ շաքար ու դգալ կը բաժնէր մեքենական շարժումներով. պատերուն վրայ կախուած ցուցատախտակներն ու յայտարարութիւնները կիսաբթուն աչքերուս առջեւէն կամաց կամաց անցան ու զգացի, որ այս թմրածութիւնս հեշտալի բան մը ունի.

Յանկարծ կէս քունէս սթափեցայ. տարտամ յուզում մը սկսաւ շարժիլ մէջս, ինչպէս սովորաբար կը պատահի՝ երբ ակռան թեթեւ մը ցաւելու կը սկսի եւ մարդ չի կրնար զանազանել՝ թէ ո՞ր ակռան է ցաւողը, ձախի՞նը թէ աջինը, վարի՞նը թէ վերինը: Պարզապէս անորոշ լարուածութիւն մը կը զգայի, տեսակ մը ներքին անհանգստութիւն: Չեմ գիտեր ինչու մէկէն ապրում մը ունեցայ, թէ տարիներ առաջ հոն գտնուած էի եւ ինչ որ յիշատակով սա պատերուն, աթոռներուն, սեղաններուն ու սա ծխոտ սրահին կապուած: Եւ սակայն որքան ալ ջանք կը թափէի այդ յիշատակը կերպով մը կարթելու, այնքան կը սպրդէր ան ինծմէ՝ լպրծուն բանի մը նման, կամ՝ անորոշ չամանդաղի մը պէս, որ գիտակցութեան խորին խորքերուն մէջ կը ծփծփայ, չի բռնուիր ու չի կապուիր: Ի զուր կը սեւեռէի աչքերս մէկէն միւս առարկային վրայ. հարկաւ ինչ ինչ բաներ նոր էին, օրինակի համար ճենչուռ գանձանակը, պատերուն շագանակագոյն փայտեայ պահանգները. այս ամէնն անշուշտ յետոյ շինուած էին: Բայց, բայց... անպայման օր մը եղած էի հոս, թերեւս քսան տարի առաջ, գուցէ դեռ աւելի կանուխ. բան մը կար հոս, որ զիս այս միջավայրին կը զօդէր՝ փայտի մէջ խրած ու կորսուած գամի մը նման, նախկին եսէս մնացած նշմար մը՝ հին օրերու անծանօթին մէջ թաղուած: Ամուր ճիգով տարածեցի իմ [illegible] փակիս վրայ ու հողիս ներսը, եւ սակայն չկրցայ բռնել մէջս խորասուզուած այդ յիշատակը:

Սկսայ տանջուիլ՝ ի տես հոգեկան ուժերուս անբաւարարութեան եւ անկատարութեան (ինչպէս ամէն մարդու ալ սովորաբար կը պատահի): Հակառակ ատոր, տեղի չտալու, անպատճառ կ'ուզէի բռնել ու մէջտեղը հանել այդ յիշատակը: Գիտէի, թէ ամէնէն աննշան կէտ մը բաւական պիտի ըլլար փնտռտուքիս առարկան ամբողջութեամբ լոյս աշխարհ հանելու: Յիշողութիւնս զարմանալի է. միաժամանակ թէ լաւ է, թէ գէշ, երբեմն կը [illegible] ինծի դէմ, երբեմն ալ անչափօրէն հաւատարիմ կ'ըլլայ: Դէմքերու եւ դէպքերու չական մասերը կուլ կուտայ, ընթերցանութեան թէ կեանքի ապրումները ներքին խորքերու մէջ կը թաղէ, բայց առանց առիթումի դուրս չի տար երբեք իր գանձերը [illegible], ուղղուած մակերեսին հանելու համար: Բայց ո՞ւր էր այդ աննշան կէտը: Փորձառութեամբ գիտէի, օրինակի համար, թէ բաւական էր բացիկի մը վրայ աչք նետել, գրութեան մը ձեռագրին քանի մը բառերուն նայիլ, օրաթերթի մը դեղնած պատառիկը տեսնել եւ յանկարծ մոռցուած յիշատակը մարմին ու կեանք կը ստանար մութ խորքերու ընդմէջէն, նման ձուկի մը, որ կարթին ծայրը կը թարթափի: Այդ չափը բաւական կ'ըլլայ, որ անմիջապէս վերյիշեմ հինաւուրց դէպքեր, դէմքեր ու ապրումներ իրենց ամբողջ մանրամասնութիւններով:

Աչքերս փակեցի ու մտածեցի: Ի զուր: Դժկամութեամբ ոտքի ելայ, որ հեռանամ այս տեղէն: Բայց, զարմանալի բան, հազիւ թէ քանի մը քայլ շարժեցայ, ներսս կարծես թէ լուսաւորուիլ սկսաւ. գանձանակին աջ կողմը անպատուհան սենեակ մը պէտք է գտնուէր, ուր միշտ լոյս կը վառէր:

ՍԹԵՖԱՆ ՑՎԱՅԿ

(1 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՍՕՆԱ» անունով նոր պալէ մը ստեղծագործած է երաժշտագէտ Է. Խաչադուրեան (լիպրէթօն՝ Հ. Ղուկասեանի)։ «Սօնա» պալէի երաժշտութեան քննարկումը վերջերս կատարուած է Ա. Սպենդիարեան թատրոնին մէջ՝ հասկցողներու մասնակցութեամբ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ գորգերու զանազան նմուշներու ցուցադրութիւն մը տեղի ունեցած է Երեւանի ճարտարապետներու տան մէջ։ Սրահներէն մէկուն մէջ տեղաւորուած են հայկական գորգերու հնագոյն նմուշները, որոնց վրայ պատկերացուածները հեթանոսական շրջանի հնութիւն ունին։ Միւս սրահներուն մէջ ցուցադրուած են Հայաստանի զանազան վայրերուն մէջ ծնունդ առած գորգերու նմուշները, որոնք աչքի կը զարնեն իրենց երանգներու եւ նախշերու բազմազանութեամբ ու հարստութեամբ։ Ըստ ցուցահանդէսի բացատրողներէն մէկուն, «հայկական գորգերը Սով. Միութեան մէջ բռնում են առաջնակարգ տեղ։ Եւ ոչ միայն Միութեան մէջ. արտասահմանեան շատ երկրներից ներկայացւում են մեծ պահանջներ հայկական գորգեր ձեռք բերելու համար»։

Հ. ՔՈՉԱՐԻ «ՄԵԾ տան զաւակները»

Ռուսիոյ ենթակայ երկիրներու իրաւատութեանց ճանաչումը։ Ռուսիոյ միակ ձգտումն է արգելք հանդիսանալ ռումբերու նոր արտադրութեան։

Այս ձեւով, եթէ ընդունուի ռուսական առաջարկը, Արեւմուտք կը կորսնցնէ ուժերու հաւասարակշռութիւնը՝ զրկուելով իր ամէնէն ազդու զէնքի գերակշռութենէն։ Իսկ Ռուսիա հնարաւորութիւն պիտի ունենայ գաղտնօրէն ջրածին նոր ռումբեր պատրաստելու։ Այն ատեն, ցամաքային ուժերու գերակշռութեան հիմունքով, պիտի ունենայ նաեւ մահաբեր ռումբերու քանակական գերակշռութիւն։ Բնական է, որ Արեւմուտքի վարիչ դէմքերը մեզմէ շատ աւելի լաւ կ՚ըմբռնեն ռուսական խաղը։

Իսկ քաղաքական խնդիրներու կարգադրութենէն խօսք տալով, Մոսկուա կ՚ուզէ պահել զանոնք իր ձեռքը միշտ խառնակ եւ սպառնալից վիճակի մէջ դնելով Արեւմուտքը։ Այլ կերպ՝ Մոսկուայի հետապնդած նպատակն է ժամանակ շահիլ, աւելի ուժեր կուտակել եւ ապագայի համար զօրաւոր ում մը պատրաստել։ Միեւնոյն ատեն միշտ քաղաքական շփոթ կացութիւն ստեղծել Արեւմուտքի մէջ, մինչեւ որ վերջինս տկարանայ։

Իսկ երբ հարուածելու ատեն գայ՝ պիտի իջեցնէ երկաթէ բռունցքը։

Այն ատեն ինքնաբերաբար համայնավարութիւնը կը տարածուի ամէն կողմ։

ԱՇՈՏ – ԱՐԹՈՒՆԻ

վէպը թարգմանուած է պուլկարերէնի։

ԵՐԵՒԱՆԻ ճարտարապետներու տան սրահին մէջ տեղի ունեցած է Եղիշէ Չարենցի ծննդեան վաթսունամեակին նուիրուած երեկոյ մը։ Բանաստեղծին կեանքին ու գրական գործունէութեան մասին զեկուցում կարդացած է Մ. Մազմանեան։ Ե. Չարենցի մասին հետաքրքրական յուշեր պատմած են նկարիչ Մարտիրոս Սարեան, բանաստեղծ Վաղարշակ Նորենց, քանդակագործ Արա Սարգսեան եւ ուրիշներ։ Գեղարուեստական բաժնին մէջ Ալեքսանդր Ազատեան արտասանած է Եղիշէ Չարենցի «Ամէնապոէմ»ը, Հայկուհի Գարագաշ՝ «Գանգրահեր տղան», իսկ Թաթուլ Դիլաքեան՝ «Կապկազ Թամաշան»։

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ մէջ եւս տօնուած է Ե. Չարենցի ծննդեան վաթսունամեակը։ Հանդէսը բացած է յոբելենական յանձնաժողովի նախագահ Լ. Քոչարեան. խօսք առած է Հմ. Սիրաս։ Այս առթիւ որոշուած է Լենինականի թիւ 38 միջնակարգ դպրոցն ու թիւ հինգ գրադարանը կոչել Եղիշէ Չարենցի անունով։

× Հայաստանի բոլոր քաղաքներուն մէջ կը կազմակերպուին նմանօրինակ հանդէսներ։

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ ժողովրդական լայն զանգուածներու մասնակցութեամբ եւ ներկայութեան կատարուած է «Երգի Տօնը»։ Ամբողջ օրը մինչեւ ուշ գիշեր, երգի ու պարի սիրահար Կիրովականցիները անմոռանալի օր մը անցուցած են։ Մասնաւոր հրաւէրով ելոյթ ունեցած են նաեւ աշնակցիները՝ իրենց մարզական ու ինքնատիպ պարերով։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Սեպտեմբեր 25էն 29 տեղի ունեցած են ձիավարութեան, ռուսբամարտութեան, ատրճանակով նշանառութեան, լողալու եւ չորս քիլոմեթր վազքի միջազգային մրցումները՝ Հայաստանի, Պուլկարիոյ եւ Վրաստանի հաւաքական խումբերուն միջեւ։ Հայկական խումբին մաս կը կազմէին Մելպուրնի 16րդ ողիմպիական խաղերու ախոյեան Իգոր Նովիկով, Վարդգէս Մաթեւոսեան, Վոլոդեա Խաչեան, Ռոպերթ Սպոյեան եւ ուրիշներ։ Ձիավարութեան մէջ Հայերը շահած են խմբական առաջնութիւն։

ԱԽՏԱՅԻ մէջ բացուած է երաժշտական դպրոց մը, ուր արդէն իսկ արձանագրուած են աւելի քան երեսուն ընդունակ մանուկներ՝ դաշնակի եւ ջութակի դասերու համար։

ԱԴՐԲԷՋԱՆԻ Գրողներու Միութեան Հայկական բաժինը հանդիսաւոր երեկոյ մը կազմակերպած է Պաքուի մէջ՝ Եղիշէ Չարենցի վաթսունամեակին նուիրուած։ Պաքուի շատ մը գրադարաններուն մէջ այս առթիւ կազմակերպուած են Չարենցի նուիրուած ցուցահանդէսներ։

ՍՊԻՏԱԿԻ շրջանին մէջ սկսած է շաքարի ճակնդեղի բերքահաւաքը։ Շաքարի գործարանի մթերակայանը արդէն իսկ ստացած է նոր բերքի առաջին առաքումները։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ բացուած է նոր կաթնագործարան մը, ամբողջովին մեքենայացուած։ Նմանօրինակ գործարաններու շինութիւն ձեռնարկուած է նաեւ Էջմիածինի, Արտաշատի, Վեդիի եւ Քանաքեռի մէջ։

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ լոյս ընծայած է Ալ. Մեասնիկեանի «Ընտիր Երկեր»ը, որոնց գրքի մէկ մասը առաջին անգամ ըլլալով կը հրատարակուի հայերէնով։ Այնտեղ կարելի է կարդալ համայնավար գործիչին ու խորհրդային պետական մարդուն նախայեղափոխական գործերը «Միքայէլ Նալբանդեան», «Ազգային հարցի առթիւ», «Արդի տնտեսական կեանքը», 1917–1920 թուականներուն խօսած իր ճառերը, զեկուցումները, գրած յօդուածները, Անդրկովկասի ժողովուրդներու բարեկամութեան ամրապնդման մասին կատարած իր ուսումնասիրութիւնները, ինչպէս Արեւմտեան Ռազմաճակատի Գլխաւոր հրամանատար ու Գերագոյն Գլխաւոր հրամանատարի պաշտօնակատար տուած իր շարք մը հրամանները, կոչերը, հեռագիրները, որոնք պատմական վաւերաթուղթեր են։ Կարգ մը նիւթեր ալ կը շօշափեն 1921ին Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող կացութիւնը, Դաշնակցականներու կառավարութեան վախճանը, եւայլն։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Սեպտեմբեր 21ին տեղի ունեցած է երեկոյ մը՝ նուիրուած Եղիշէ Չարենցի ծննդեան վաթսունամեակին։ Հանդէսին բացումը կատարած է Կ. Սիմոնով. բանաստեղծ Պ. Անտոկոլսկի պատմած է Չարենցի կեանքին ու ստեղծագործութիւններուն մասին։ Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած են Մոսկուայի ու Երեւանի լաւագոյն դերասանները, որոնք արտասանած են Չարենցի ստեղծագործութիւններէն նմուշներ։

ԵՐԵՒԱՆԻ Պետական համալսարանին մէջ Սեպտեմբեր 24ին եւ 25ին կազմակերպուած է գիտական սեսիա մը նուիրուած Ե. Չարենցի։ Զեկուցումներ կարդացած են Գր. Սարգսեան («Եղիշէ Չարենցը Հոկտեմբերի երգիչ»), Տ. Յարութիւնեան («Ե. Չարենցի 1918 – 1921 թուականների պոէմների լեզուն»), Ա. Բաղեան («Ե. Չարենցը եւ կլասիկ գրականութիւնը»), Գ. Գրիգորեան («Ե. Չարենցի «Երկիր Նայիրի» վէպը»), Էդ. Ջրբաշեան («Եղիշէ Չարենցը եւ Յով. Թումանեանը»), Հ. Սալախեան («Եղիշէ Չարենցի բանաստեղծական արուեստի մի քանի հարցեր»)։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԸՆԿ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ, նախկին տնօրէն Պէյրութի Ս. Նշան դպրոցին եւ դասախօս Անթիլիասի դպրեվանքին արեան ճնշման հետեւանքով քանի մը օր առաջ կաթուած ունեցած է մարմնին ձախ կողմը։ Ընկերը հիւանդանոց փոխադրուած է եւ վիճակը աւելի լաւ կ՚երեւայ։ (ԽՄԲ.— Արագ ապաքինում կը մաղթենք ընկեր Տարօնեանի)։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Աղեքսանդրիոյ մէջ (Եգիպտոս) մեռած է Թովմաս Գոչիկեան։ Երիտասարդ տարիքին մտած էր Դաշնակցութեան շարքերը եւ այնուհետեւ 40 տարի շարունակ ծառայած ազգին։ Վարչութեան անդամ եղած է «Կամք» մարզական մ.ութեան որուն ատենապետութիւնը վարած է 16 տարի։ Կը սիրէր մարզիկները եւ անոր համար ալ սրտին մօտ կը զգար մարզիկները, անոնց հետ էր միշտ, իր ներկայութեամբ կը քաջալերէր մրցումները։ Մասնաւորաբար իր միջոցներուն շնորհիւ «Կամք»ը դարձած է ուժեղ կազմակերպութիւն մը։

Գոչիկեան կը պատկանէր հայ կաթողիկէ համայնքին, որուն մէջ իրեն վստահուած են նաեւ այլ պաշտօններ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ տիկին մը՝ Մարթա Բոչոտեան վերջերս իր սեփական տունը նուիրած է Հայ Օգնութեան Խաչին։

ՏՈՔԹ. Օ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ Պէյրութի ամերիկեան համալսարանի ծանօթ վիրաբոյժը, քանի մը օր առաջ Ամերիկա մեկնած է մասնակցելու համար ամերիկեան վիրաբոյժներու համաժողովին։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՐՄԷՆ ԱՆՈՒՇ (Հալէպ) հիւանդանոց փոխադրուած է վիրաբուժական ծանր գործողութեան մը ենթարկուելու համար։ Վիճակը բարելաւուած է ներկայիս ինչպէս կը գրէ «Ազդակ»։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԳԱՆՁԱՊԱՀԸ «ՊԱՏԿԱՌԵԼԻ ԳՈՒՄԱՐ ՄԸ» ԿՈՐԶԵՐ Է

Աթէնքի «Երկիր» շաբաթաթերթը, որ նոյն ատեն Բարեգործականի անպաշտօն օրգանն է, Հոկտեմբեր 5ի թիւով կը գրէ.

— «Կը տեղեկանանք, որ Հ. Բ. Ը. Միութեան Աթէնքի վարչութեան գանձապահ Գ. Տ. ամիսներէ ի վեր անհետացած է, իր հետ տանելով Բարեգործականի գանձէն պատկառելի գումար մը։ Բարեգործականի վարչութիւնը, այդ պեղծարար գանձապահին դէմ դատ բացած է եւ ընդհ. դատախազութենէն ձերբակալման հրամանագիր հանած։

Կ՚ըսեն թէ Գ. Տ. Գերմանիա փախած է իր կնոջը հետ եւ ոմանք ալ կ՚ըսեն թէ տակաւին Յունաստանի մէջ պահուած է։ Խստիւ կը դատապարտենք եղած այս կողոպուտը»։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԿԱՅԾԵՐ

Թ.

ԿԱՐՈՅԻ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Այդ հիւանդութիւնը պատեց ինձ մեր վարժապետի պատժից։ Ինձ պատմեցին, թէ բոլոր աշակերտները, որոնք մասնակցել էին կռուին՝ սաստիկ ծեծ կերան։ Նրանք ծեծ կերան, նրա համար միայն, որ թոյլ չտուեցին մահմեդական երեխաներին իրանց ծեծել... Մի՞թէ ինքը, դպրոցը, չէր պատրաստում մեզ ծեծուելու համար... մի՞թէ նա չէր մտցնում մեր մէջ ստրկութիւնը ...

Թէեւ խիստ թանգ նստեց մեր կատարած անկարգութիւնը, բայց նրա հետեւանքը բաւական օգտաւէտ եղաւ մեզ համար։ Մահմեդական երեխաները սկսեցին վախենալ մեզանից եւ աւելի յարգանքով վարուել։ Եւ շատ սակաւ էր պատահում, որ նրանց փողոցներից անց կենալու ժամանակ մեր ընկերները ծեծուէին, մանաւանդ երբ խմբերով էին անց կենում եւ պատրաստ էին ընդդիմադրել։

Այդ անցքից յետոյ Կարօն նշանաւորութիւն ստացաւ իր ընկերների մէջ, եւ համարեա բոլորին պաշտելի դարձաւ։ Ամէն մէկը խոնարհւում էր նրա հեղինակութեան առջեւ։

— Տեսա՞ք, ասաց մեզ Կարօն մի քանի օրից յետոյ, — «շանը մինչեւ չծեծես, չի բարեկամանայ...»

Այդ բոլոր «անկարգութիւնների խմբերը» (տէր Թօդիկի լեզուով) Կարօն էր։ Վարժապետը վաղուց արտաքսած կը լինէր այդ խռովարարին իր հիմնարկութիւնից, եթէ մի քանի պատճառներ արգելք չլինէին։ Որպէս վերեւում ասացի, Կարոյի տատը հմուտ էր ժողովրդական բժշկութեան մէջ. իր արհեստով նա վայելում էր քաղաքի ոչ միայն հայ հասարակութեան յարգանքը, այլ եւ մահմեդականների մէջ մեծ պատիւ ունէր։ Նրա պատուի համար Կարոյին ներում էին։ Բացի դրանից, Զամբուլը իր բժշկական հնարներով ոչ սակաւ օգնում էր միշտ հիւանդ տէրտէրակնոջը եւ ամենեւին վարձատրութիւն չէր պահանջում։

Մի դէպքի պատճառով ինքը Կարօն հեռացաւ տէր Թօդիկի դպրոցից։

Մեր դպրոցը ունէր մի վերակացու, որին կոչում էին Խալֆայ — Թաթոս։ Այդ Գողիաթը կը լինէր երեսուն տարեկան, այսինքն հասակով տասն եւ հինգ տարի մեծ Կարոյից։ Նա վախենում էր կարիճից, վախենում էր ամէն տեսակ պալաններից եւ մինչեւ անգամ ճանճերից։ Միակ արարածները, որոնցից չէր վախենում Խալֆայ — Թաթոսը, էին աշակերտները։ Երեխայութիւնից այդ տխմարը ծառայում էր, սպասաւորութիւն էր անում տէր Թօդիկի մօտ որպէսզի, նրա շնորհքից, նրա գիտութիւնից մի մասն ստանայ, որ ինքն էլ կարողանայ քահանայական փիլոնը զգենլ ուսին եւ վարժապետական աթոռին արժանանալ։ Բայց խղճալին իր կեանքում միանգամ միայն կարողացել էր եկեղեցում «Լոյս զուարթ» երգել եւ այն օրից միշտ պարծանքով էր յիշում այդ փառքը։ Աշակերտները նրան կոչում էին «դպրոցի շունը», այն պատճառով, որ ամէն օր ճաշից յետոյ, իւրաքանչիւր աշակերտի սեղանից աւելցած փշրանքը Խալֆայ – Թաթոսի կերակուրն էր։ Բայց այնքան բազմաթիւ աշակերտներից աւելցած պաշարը դարձեալ չէր բաւականանում կշտացնելու շատակեր Խալֆայի անյագ որկորը, որ պատմական Շարայի հետ կարող էր պատուով մրցութիւն անել։ Նա, բացի դրանից, ստանում էր կաշառքներ խեղճ աշակերտներից, որոնք ծածուկ տալիս էին նրան մի ամբողջ լաւաշ, որ չծեծէր, կամ ի զուր չպատժէր նրանց։

Խալֆայ — Թաթոսը կոչւում էր «դպրոցի շունը» առաւել այն պատճառով, որ ամէնին կծում էր, ամէնի վրայ հաչում էր, աշակերտները հանգստութիւն չունէին այդ բարբարոսի ձեռքից։ Կարօն սաստիկ ատում էր նրան. օր չէր անցնում, որ մի խայտառակութիւն չսարքէր նրա գլխին։ Տեսնում ես, հանգստի ժամանակ նա ման է գալիս դպրոցի բակումը կարգ պահպանելու համար. աշակերտները երկիւղածութեամբ նայում են նրա վրայ. Կարօն գելի նման ծածուկ մօտենում է, քարշ է տալիս Խալֆայի ետեւից մի աղուէսի պոչ։ Նա ոչինչ չէ նկատում, շարունակում է ման գալ եւ աշակերտներին սպառնալ, որ հանգիստ լինեն, մինչդեռ աշակերտների մէջ տիրում է ընդհանուր ծիծաղ եւ հռհռոց ....

Միանգամ կէսօրից յետոյ վարժապետը գնացել էր քնելու. այդ ժամանակ, ամէն աւուր սովորութեան համեմատ, մեզ հաւաքում էին եւ ածում դասատան մէջ, որ լուռ մնանք, շարժում չգործենք, որպէսզի, վարժապետի քունը չխանգարուի. որովհետեւ նրա սենեակը կից էր մեր դասատանը։ Մենք քարէ արձանների նման նստած էինք։ Խալֆան երկար ճիպոտը ձեռին, փառաւոր կերպով անցուդարձ էր անում դասատան մէջ, որպէս սուլթանը իր պալատում։

Տիրում էր գերեզմանական լռութիւն. ճանճի թռչելն անգամ լսելի էր լինում։ Կարօն նայեց նրա վրայ, եւ իմ կողքին խթելով, ասաց.

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

սպասուէր, նկատելով որ երեք շաբաթէ ի վեր լուռ կը մնար ան ։

Տըլըս չի թերագնահատեր Թուրքիոյ դէմ կատարուած խորհրդային սպառնալիքը։ Նոր չէ ան։ Անդարայի նկատմամբ կատարուած դատապարտութիւնները, կ'ըսէ Տըլըս, ծուխի վարագոյրներ են, որոնց ետին յստակօրէն կը տեսնուի Թուրքիոյ մէջ բանին։

Ցաւկալի ուշագրութիւն կ'ընծայուի Տըլըսի այն յայտարարութեան՝ որ Թուրքիա յարձակում մը կրելու պարագային, Խ. Միութեան հողամասը առանձնաշնորհեալ սրբավայր մը պիտի չըլլայ ....։

ՓԱՐԻԶ՝ ԱՌԱՆՑ ԼՈՅՍԻ

Դշ. օր, ամբողջ Ֆրանսան անդամալուծուած էր, ելեկտրականութեան եւ օդային կազի բանուորներուն գործադուլին հետեւանքով։ Առաւօտեան ժամը 4.45ին հոսանքը կտրուեցաւ եւ տեւեց մինչեւ ժամը 18 ։ Բացառութիւն կը կազմէին հիւանդանոցները։

Գործադուլի մէջ էին ելեկտրական եւ օդային կազի կայաններուն անխտիր բոլոր գործաւորները, այնպէս որ, կարելի չեղաւ հաղորդակցութիւն ստեղծել։ Առաջին անգամն է, որ նման գործադուլ մը առջեւ գտնուեցաւ Ֆրանսան ։

Փարիզի մէջ փապուղիներու ինչպէս նաեւ արուարձաններու, երկաթուղիներու երթեւեկ չկար։ Առաջին մեթրօն շարժեցաւ Փարիզի առաջին լոյսերուն հետ՝ իրիկուան ժամը վեցին։ Սակայն, տունեւտեղ երկու ժամ պէտք էր, որպէսզի ամէն ինչ կանոնաւորուէր եւ գիծերու հակողութիւնը հաստատուէր ։

Ֆրանսայի բոլոր շրջաններուն մէջ, ելեկտրականութեամբ բանող վայրաշարժերը անշարժութեան դատապարտուած էին։ Կարգ մը տեղեր ջրաշոգիով բանեցան՝ վերադառնալով հին օրերուն ։

Խճողում՝ ամէն կողմ ։

Գաւառները կտրուած էին արտաքին աշխարհէն։ Ելեկտրականութեան չգոյութեան հետեւանքով՝ թերթերն ալ լոյս չտեսան, ինչպէս է նաեւ պարագան՝ «Յառաջ»ի ։

Գործադուլին պատճառը այն էր, որ կառավարութիւնը ստեղծել... օրապահիկի հարցերուն միջամտած եղած էր։

Այս գործադուլին հետեւանքով ելեկտրականութեան ընկերութիւնը կորսնցուց մէկ միլիառ ֆրանք որ օրական իր հասոյթն է։

Անգործութեան դատապարտուած էին նաեւ գործարանները (Փէժօ, Րընօ, եւն. եւն.)։

Պորտոն մնացած էր նոյնիսկ առանց ջուրի ։

Անհամբեր վիճակ ամէն ճիւղի մէջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ջրածնային ռումբի նոր փորձ մը պիտի ըլլայ Քրիսմըս կղզիին մէջ, որ արգիլուած գօտի հռչակուած է Հոկտեմբեր 12էն սկսեալ ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ բանուորները սրահներուն 48 ժամուան գործադուլ մը ըրին՝ երբ կառավարութիւնը մերժեց բարձրացընել իրենց օրապահիկը ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ չորս հրթիռներու փորձերը յետաձգուեցան՝ աննպաստ օդին պատճառով ։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ շրջան ընող զրոյցներու համաձայն Սէուտ թագաւոր մօտ ատենէն զինուորներ պիտի ղրկէ Սուրիա ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ տագնապը ծայր տուած է՝ Թիթոյի կողմէ Արեւելեան Գերմանիոյ ճանաչումէն ի վեր։ Այս առիթով Ֆոն Պրենթանօ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի դեսպաններուն հետ ։

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ բանակը զօրակոչի ենթարկուած է ։ Արձակուրդները՝ զինուորներու համար, ջնջուած են եւ արձակուրդի մէջ գտնուողներն ալ դրօշի տակ կը կանչուին։ Ջէնքեր բաժնուած են «ժողովրդական դիմադրութեան կազմակերպութեանց» Հալէպի, Հոմսի եւ Հիւսիսային շրջանի այլ քաղաքներուն մէջ ։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ նամակատան ցրուիչներուն մեծ մասը «սախտական կախիչէն վարակուած ըլլալով անկանոնութիւններ կան։ Այս է պատճառը, որ մեր բաժանորդներէն շատեր անկանոն կերպով կը ստանան իրենց թերթերը։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին։
Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին։

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին։
Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 27ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին ։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՑՑ

Հ. Յ. Դ. Ակրիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբը, յարգանքի այց մը կազմակերպած է, այս կիրակի ժամը 14.30ին, Թիէի գերեզմանատունը, ողբացեալ ընկերներ՝ Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ, ՕՀԱՆ ԳԱՐՈՅԻ, ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ (Պապաշայ), ՏԻԿԻՆ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ, ՍԱՐԳԻՍ ԲԷԿԵԱՆԻ եւ ՅԱԿՈԲ ՄԵՆԵՏԵԱՆԻ շիրիմներուն։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերներուն յիշատակը յարգողները ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին,

NOTRE DAME DU LIBAN

եկեղեցւոյ մէջ ։

17, Rue d'Ulm, Métro Monge

Հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՆԱՋԼԵԱՆ ԱՐՔ.Ի
եւ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՊԵՏՐՈՍ ԱՐՔ. ՔԷՏԻՃԵԱՆԻ հոգւոյն, ի յիշատակ ։
Կը պատարագէ՝ ԳԵՐԱՊԱՅԾ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

×

Այրի Տիկին Փօրեազեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտեան պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ՓՕՐԵԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

×

Ստեփանեան եղբայրներ՝ Գառնիկ եւ Վրէժ եւ Տիկին Վարդուհի Նազարէթեան կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր այրի տիկին Ովսաննա Ստեփանեանի մահուան քառասունքին առթիւ եւ իրենց հօր Տիգրան Ստեփանեանի յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Մարսէյլ, Գուլվար Օտտոյի եկեղեցիին մէջ։

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները ։

×

Այս Կիրակի օր Առնուվիլի Վարդապետ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ բոլոր ննջեցեալ Քէօթահիացի հայրենակիցներու, հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի համայն Քէօթահիայի ննջեցեալներուն հոգւոցն ի հանգիստ ։

×

Այրի Տիկին Արփինէ Միքայէլեան եւ իր զաւակները, նոյնպէս Տիկին Եպրուհի Միքայէլեան եւ զաւակները, հանգուցեալ Շարլ Միքայէլեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պատարագի կը հրաւիրեն հանգուցեալին յիշատակը յարգող բոլոր բարեկամները այս Շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին Ս. Հաղորդութեան եկեղեցին, 15 Էթիէն Տոլէ փողոցը, Լիոն ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն, Նոր Սերունդի Մասնաճիւղը, Ֆ. Կ. Խաչի բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր եւ ընկերուհի Հայկ եւ Սօնա Լուսարեւեաններուն եւ ընտանեկան պարագաներուն, երիտասարդ ՅՈՎՀ. ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆԻ կսկծալի կորուստին առթիւ ։

ՆՈՒԷՐ

Քըլէեան ընտանիքը փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ Մշակոյթի Տան հազար ֆրանք ։

ԴՐԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Արտասանութիւններ հայերէն ու ֆրանսերէն։

Պատուոյ նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ Տամի նահանգապետին ։

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Քաղաքային թատրոնին մէջ ։

ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

«Երրորդ պատյտ հայ գրականութեան պարտէզին մէջ»։

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Մուտք՝ 150, 250 եւ 350 ֆրանք ։

Տոմսերը նախապէս ապահովել.— Մատամ Փօմարէ, Քօնիւէրժ տիւ Թէաթր

Երեկոյթը կը սկսի ճիշդ ժամը 9ին եւ կը վերջանայ 11.15ին։ Կը խնդրուի ուշացումով չխանգարել զայն ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, Օթէլ Լիւթէսիայի սրահներուն մէջ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարող Հայ մը, նպարեղէնի ընկերութիւն մը ղեկավարելու համար (մեծաքանակ) ։

ԼԱՒ ՎՃԱՐՈՒՄ

Դիմել.—

MONSIEUR FESTERIS
15, Bld. Montricher, MARSEILLE

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ակրիւր–Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հասցէին ։

ՓԱՐԻԶ.— Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Քլէր տը Լիւն սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Կարտանի Նիկոլ Դուման խումբը այս կիրակի ժամը 15ին։

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչները։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21.30ին ընկ. Մանուկի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Էթիէն Տոլէի ծանօթ սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Քաֆէ Բլէման Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հայ Կաթ. Երիտասարդաց Ակումբը կը կազմակերպէ ընտանեկան պարահանդէս ՋԻՄՄԷՐ գործիքաւոր շքեղ սրահներուն մէջ (Փլաս Շաթըլէ), այս կիրակի, ժամը 15էն 22 ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069 82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 19 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8022 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3823

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԱՐԶԱՆՔՆԵՐԸ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մերձաւոր Արեւելքի հետ դրկնթաց՝ Մոսկուայի իշխանաւորները վերջերս բոկրած են մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնել նաեւ Պալքաններուն վրայ:

Խորհրդային Միութիւնը ամէն կողմէ պաշարելու եւ անոր աշխարհակալական նոր ծրագիրներուն արգելք հանդիսանալու համար, տարիներ առաջ դաշնակիցներու թելադրութեամբ Անգարայի մէջ ստորագրուած էր Պալքանեան Ուխտ մը:

Համաշխարհային առաջին պատերազմէն ետք Գերմանիան պաշարելու ծրագրով Փոքր Համաձայնութենէն զատ կազմուած էր նաեւ Պալքանեան Համաձայնութիւն մը, որուն կը մասնակցէին Ռումանիա, Պուլկարիա, Եուկոսլաւիա, Յունաստան եւ Թուրքիա:

Անգարայի մէջ կնքուած Պալքանեան Ուխտէն դուրս ձգուեցան առաջին երկուքը, իբրեւ արբանեակներ Խորհրդային Միութեան:

Այս վերջինը հիմնական յեղաշրջումի ենթարկեց իր պալքանեան քաղաքականութիւնը՝ Ստալինի մահէն (5 Մարտ, 1953), մանաւանդ Մոլոթովի մաքրագործումէն ետք (30 Յունիս 1957):

Մարեշալ Թիթօ 1948ին ծառանալով պոլշեւիկեան բռնակալութեան դէմ՝ թօթափած էր Մոսկուայի լուծը եւ հիմը դրած «ազգային» համայնավարութեան վարչաձեւին:

Այդ թուականէն սկսեալ ամբողջ հինգ տարի «հանճարափայլ»ը եւ անոր կարգախօսին հետեւելով պալքանեան արբանեակ երկիրները, մէջն ըլլալով փոքրիկ Ալպանիան՝ որուն եմրաոցոյցին բացը Եուկոսլաւիան էր գոցած տարիներով՝ թոյն ու մաղձ սրսկած էին Թիթոյի վրայ, պոլշեւիկեան բառարանին ամէնէն գռեհիկ մակդիրները փակցնելով անոր անունին:

Այս քաղաքականութեան հետեւանքն այն եղաւ, որ Եուկոսլաւիոյ առաջնորդը հեռացնել մտածեց դաշնակիցներու ճակատէն եւ ի վերջոյ Անգարայի մէջ ստորագրեց Պալքանեան Ուխտը, ուղղուած Խորհրդային Միութեան դէմ:

Թրիէսթէի խնդիրը լուծուելէ ետք, յոյս կար որ Պալքանեան Ուխտը կարեւոր ուժ մը պիտի ներկայացնէր ի նպաստ դաշնակիցներու դատին:

Սակայն Կիպրոսի խնդիրը բոլորովին անդամալուծեց զայն: Թուրքիա եւ Յունաստան փոխանակ միացեալ ճակատ կազմելու երրորդ դաշնակցին՝ Եուկոսլաւիոյ հետ, բոլորովին թշնամացան: Ու ցարդ լարուած կը մնան իրենց յարաբերութիւնները:

Այս առիթէն օգտուելով, Կրեմլինի նոր վարիչները՝ գլխաւորութեամբ Խրուշչեւի՝ ջանացին ձեռնարկներ կատարելու Եուկոսլաւիան սիրաշահելու եւ Պալքանեան Ուխտը բոլորովին կազմալուծելու համար:

1956ին նոյնիսկ սերտ կապեր հաստատուեցան Խորհրդային Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեանց միջեւ:

Այս տարի, Թիթոյի գլխաւոր հակառակորդ Մոլոթովի անկումէն վերջ, քանիցս դիւանագիտական հանդիպումներ ներկայացնող երթեւեկներ տեղի ունեցան Պելկրատի եւ Մոսկուայի միջեւ:

Յատկանշական էր մանաւանդ Խրուշչեւի եւ Միկոյեանի Եուկոսլաւիա այցելութիւնը Օգոստոսի սկիզբը: Նպատակն էր բոլորովին մոռացութեան տալ անցեալին դառն յիշատակները — որոնց գլխաւոր պատասխանատուները կը նկատուէին Ստալին եւ Մոլոթով — եւ գործակցութիւն սեղմել քաղաքական գետնի վրայ:

Մարեշալ Թիթոյի պաղանի համաձայնութեամբ էր, որ անցեալ ամիս Ռումանիոյ վարչապետ Սթոյքա խորհրդաժողովի հրաւիրեց պալքանեան բոլոր երկիրներու իր պաշտօնակիցները՝ ոչ-յարձակողական Ուխտ մը կնքելու համար: Ներշնչումը կուգար Մոսկուայէն:

Նպատակն էր քանդել Անգարայի Պալքանեան Ուխտը եւ Թուրքիան ու Յունաստանը լծել խորհրդային սայլին՝ ոչ-յարձակողական նոր ուխտով մը:

Մինչ Եուկոսլաւիա անմիջապէս իր հաւանութիւնը կուտար, Յունաստան եւ Թուրքիա բացարձակապէս մերժեցին Ռումանիոյ վարչապետին առաջարկը:

Անցած շաբաթ Մարեշալ Ժուկովի Պելկրատ այցելութիւնը աւելի եւս ամրապնդեց Եուկոսլաւիոյ կապերը Մոսկուայի հետ: Արդիւնքն եղաւ այն, որ Թիթօ պաշտօնապէս ճանչցաւ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը, առիթ մը աւելի բարդացնելով Եւրոպայի կնճռոտ խնդիրները:

Մոսկուա կը շարունակէ իր քաղաքական մարզանքները Պալքաններու մէջ, քանդելու համար պաշարման գլխաւոր օղակներէն մէկը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԻՆԷ ՊԻՏԻ ՅԱՋՈՂԻ ?

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ՝ ԱՆՈՐՈՇ

Ուրբաթ օր Անթուան Փինէ պիտի ներկայանար Ազգ. Ժողովին առջեւ վաւերացնելու համար դահլիճը: Որ եւ է ձեւով կարելի չէ նախատեսել անկախ երեսփոխաններն ապագան այնքան անորոշ կը մնայ գլխաւոր կուսակցութեանց դիրքը:

Առանց կարգին առաջին գիծի վրայ կուգան Ընկերվարականները:

Եթէ դէմ քուէարկեն պատճառ պիտի դառնան Ժողովրդական Շարժումին ձեռնպահութեան:

Ինչպէս կը ներկայանայ վերջնականապէս Փինէի կազմած դահլիճը: Վարչապետութենէն եւ ելմտական նախարարութենէն զատ, Փինէ կը ստանձնէ նաեւ արտաքին նախարարութիւնը: Ուրիշ անկախ մը՝ Պառաշէն կը նշանակուի սահմանադրութեան բարեփոխման նախարար:

Ալժերիա՝ Ժաքինօ (անկախ), պատերազմական Ա. Մորիս (արմատական անջատուած թեւ), ներքին՝ Վենսան Պատիէ, կրթական՝ Ժ. Մասթօ (ձախ հանրապետական), Արդարութիւն՝ Քօրնիլիոն-Մոլինիէ (ձախ հանրապետական), Առողջապահութիւն եւ ճարտարարուեստ՝ Բոժէ Տիւշէ (անկախ ծերակուտական), Անդրծովեան ...՝ Փիէր Բուրան (անկախ), Աշխատանք՝ Կաւէ (անկախ), Նախկին զինուորներ՝ Անրի Պիրկաս (անկախ):

Ազգ. Ժողովին առջեւ իր ճառով Անթուան Փինէ պիտի յայտնէ երեսփոխաններուն.—

«Եթէ վաւերացնէք զիս, նոյն առեն յանձն առած կ'ըլլաք քուէարկել այն երեք օրէնքները զոր պիտի յանձնեմ պահանջելով անոնց առիթողական միաձայնութիւնը: Այս երեք հարցերն են.—

Բացարձակ իրաւունքներու վերանորոգում Ալժերիոյ եւ Մայր Երկրին մէջ ահաբեկչութեան դէմ:

Բացարձակ իրաւունքներ մէկ տարուան համար ելմտական եւ տնտեսական հարցերու մէջ:

Անմիջական բարեփոխումը սահմանադրութեան 49 թիւ յօդուածին որ կ'արտօնէ ձեր ժողովին ցրուումը միայն կառավարական երկու տագնապէ ետք, երբ դահլիճը ինկած է բացարձակ մեծամասնութեամբ 18 ամսուան ժամանակամիջոցի մը ընթացքին: Կ'առաջարկեմ ջնջել բացարձակ մեծամասնութեան մասը. Ասկէ ետք երկու յաջորդական տագնապ համեմատական մեծամասնութեամբ թոյլ պէտք է տայ ժողովին ցրուումը»:

Ասոնք են գլխաւոր նպատակները զոր քաղաքական շրջանակներու մէջ կը վերագրուի վարչապետութեան նոր թեկնածուին:

Օր Օրին

«ՏԵՆՏԵՆՑԻՕԶ»... ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ՄԸ

Մոսկուան մեծ շուքով պատրաստեց Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձը: Այդ «Փառաշուք»էն բաժին ելաւ նաեւ Հայաստանի:

Տարբեր է սակայն այս մարդոց ըմբռնումը՝ տօնակատարութեանց հանդէպ: Որպէսզի ան ըլլայ արտակարգ՝ քիչ կը խօսեն բոլոր մարզերու մէջ, գեղարուեստն ու գրականութիւնն ալ ենթարկելով մե՛ծն «պարտիա»յի հակակշռին:

Այսպէս, փոխանակ մեծ հանդիսութիւններով քաւարարուելու, որոնց ընթացքին կրնան ճառե՛լ ու ճառել համայնավարութեան «քաջիք»ներէն եւ Լենինի անունը կրկնել այնքան անգամ՝ որ թուքը չէ չորցած տակաւին իրենց կոկորդներուն մէջ, դիմեցին նաեւ գրողներուն եւ արուեստագէտներուն:

Արձանագործները աշխատեցան ու կոթողներ ձուլեցին, նկարիչները պաստառներով ողողեցին իրենց աշխատանոցները, արձակագիրները վէպեր ու պատմուածքներ դիզեցին եւ բանաստեղծներն ալ արիւն ու քրտինք մտած քերթեցին ու քերթեցին՝ ի փառս մեծն Հոկտեմբերին...:

Երգանակ մը հաստատած էին՝ ռուսական յեղափոխութիւնը լաւագոյն ձեւով ներկայացնող թատերգութեան: Այս ..., Հայաստանի գրողները տասնեակներով կտորներ ներկայացուցած էին դատական կազմին, որ, ի մեծ ցաւ եւ յուսախաբութիւն «տենտենցիօզ» այս Հոկտեմբերին՝ առաջին մրցանակի արժանի գործ չտեսաւ անոնց մէջ:

Երջանի՜կ մարդիկ, որ գրականութիւնն ու արուեստն ալ կը շփոթեն պանիրի եւ թնդանօթի արտադրութեան հետ եւ կը պահանջեն, որ իրենց ուզած ատեն եւ առաջարկած նիւթին մասին գրական յաջող գործեր եւ արուեստի գլուխ-գործոցներ պատրաստուին: Թերեւս, ասիկա է որ կը կոչեն «ընկերվարական ռէալիզմ», որուն ի՛նչ ըլլալը տակաւին հասկցած չեմ:

Սակայն Հայաստանի մէջ այս առիթով նիւթ մը գտած էին իրենց ապրանքը առաջ քշելու համար:

Զուգադիպութեամբ մը՝ այս Հոկտեմբերին կը վերջանար նաեւ Եղիշէ Չարենցի ծննդեան վաթսունամեակը: Լաւագոյն միջոցն էր՝ Չարենցեա՛ն շունչով երգելու համար յեղափոխութեան փառքը:

Հանդէսներ սարքեցին, արխատաշ Ալու եւ Լենին քեռու մասին գրածներն ալ վերահրատարակեցին, քերթերու թիւեր նուիրեցին իրեն, յիշատակներ պատմեցին, ինչպէս նաեւ՝ տասնեակ մը ոտանաւոր: Ուզեցինք այս վերջիններէն նմոյշ մը հրատարակել, սակայն երբ կարդացինք՝ տեսանք թէ հոկտեմբերով սկսողները կոմունիզմով կը վերջանան, իսկ կոմունիզմով սկսողները՝ հոկտեմբերով:

Անգամ մը համար պիտի մտածէինք, թէ Հայաստանի բանաստեղծները ազատ էին Չարենցի մասին իրենց մտածումները ու զգացումները գրելու. սխալած ենք սակայն:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԶԷՆՔ ԿԸ ԲԱԺՆՈՒԻ

ՄԱԿի մէջ սկսած է արդէն սուրիական բողոքագիրին քննութիւնը: Ապահովական հարցը չառկախուի մինչեւ յառաջիկայ շաբաթ. արդարեւ, Բշ. օր Անգլիոյ Ելիզապէթ Թագուհին պիտի այցելէ ՄԱԿին եւ այս առիթով ժողովին աշխատանքները պիտի յետաձգուին, կարճ ժամանակով:

Արեւմուտքը համաձայն կրնայ գտնուիլ քննիչ յանձնախումբ մը ղրկելու համար Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ սահմանը, սակայն, պիտի պահանջէ, որ այդ յանձնախումբը միաժամանակ քննէ զինուորական կացութիւնը Սուրիոյ, եւ թերեւս ալ, Խ. Միութեան մէջ:

Արեւմտեան շրջանակներուն մէջ ցաւ կը յայտնեն, որ թրքական յարձակումի մը մասին խօսք անցած է, ինչ որ կ'ըսէ Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ՝ ՄԱԿի նախագահին յանձնած իր նամակին մէջ: Միաժամանակ Մոսկուայի ներկայացուցիչը կ'առաջարկէ, որ ՄԱԿը զինուորական օժանդակութիւն ցոյց տայ Սուրիոյ՝ հաւանական յարձակումի մը պարագային պաշտպանուելու համար:

Արտաքական կարգ մը երկիրներ վերապահ են սուրիական առաջարկին նկատմամբ: Նոյնիսկ կը քննադատուի Դամասկոս՝ որ Խ. Միութիւնը իր պաշտպանը նշանակած է եւ սուրիական դիւանագիտութիւնը խորհրդային քաղաքականութեան գործիք կ'ընթանայ:

Անկախ անկէ, կը յիշուի թէ Եգիպտոսի

Արտաքին նախարար Մահմուտ Ֆաուզի ճաշած է Թուրքիոյ ներկայացուցիչ Էգինի հետ, որմէ ետք Թուրքիա դեսպան մը ղրկած է Գահիրէ, ուր ցարդ ներկայացուցիչ մը ունէր միայն:

Մինչ այս մինչ այն, Սուրիոյ մէջ զինուորները սկսան զէնքեր բաժնել Թուրքիոյ սահմանին կից քաղաքներու եւ գիւղերու բնակիչներուն, բայց պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը մերժեն հաստատել այն լուրը՝ որուն համաձայն ընդհանուր զօրաշարժ կայ երկրին մէջ:

Կ'ըսուի, թէ կառավարութիւնը այս ուղղութեամբ որոշում մը պիտի տար, հաւանական է սակայն, որ կոչ չընէ հասարակութեան՝ զէնքի տակ կանչելու համար: Մինչդեռ, սուրիական թերթերը կը յայտարարէին, թէ զօրաշարժը որոշուած էր արդէն:

Հակառակ այս բարդութեանց, միւս

(Շարունակութիւնը կարդալ 4-րդ էջ)

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնի մեր թղթակիցը կը հեռաձայնէ.

Երեքշաբթի իրիկուն Լոնտոն ժամանեց Լիբանանի Հայոց առաջնորդ՝ Խորէն Արք. Բարոյեան: Օդակայան գացած էին գիտութիւն Գարեգին Վրդ. Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Սեթեան (Պէյրութէն), Գ. Գալըպճեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Աշճեան, Գ. Գօյաճեան (Կիպրոսէն), Գ. Դարայեան («Ազդակ» թղթակից) եւ բազմաթիւ ազգայիններ:

Խորէն Արք. այս առաջնորդարանի շրջեց հիւրանոց մը:

Չորեքշաբթի առտու Առաջնորդը այցելեց Լոնտոնի Ս. Սարգիս եկեղեցին ընկերակցութեամբ Գարեգին վրդ.ի:

Հինգշաբթի առտու ժամը 12ին Խորէն Արք. օդի ճամբով մեկնեցաւ Պոսթըն, հրաժեշտի գացած էին բազմաթիւ անձնաւորութիւններ:

Գարեգին վրդ. հինգշաբթի օր մեկնեցաւ Օքսֆորտ:

ՄԵՐ ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐԸ

Թէպէտ բաւական թուով բառարաններ կան տպուած հայերէն լեզուով կամ հայերէն ու մի օտար լեզուով, բայց լեզուի բառարան չէ, այս բառի ընդարձակ նշանակութեամբ: Հայերէն եւ մի օտար լեզուով բառարանները նպատակ ունեին որեւէ օտար լեզու սովորեցնելու Հային կամ հայերէն սովորեցնելու ոեւէ օտարի. սրանք կէս — հայերէն, կէս — օտարալեզու բառարաններ են եւ չեն ծառայում Հային հայերէն սովորելու: Իսկ այն բառարանները, որոնք միայն հայերէն լեզուով են տպուած՝ մասնակի հայերէն բառարաններ են, այսինքն պատկանում են հայերէն լեզուի զարգացման մի որոշ շրջանի: Այսպէս՝ մեր լաւագոյն բառարանը, Նոր Հայկազեան երկհատոր Բառագիրքը, ինչպէս նաեւ նրանից մի քիչ հարուստ՝ Փեշտիմալճեանի երկհատոր Հայկազեան բառարանը, կամ համառօտ Առձեռն բառարանը, պարունակում են մեր լեզուի զարգացման գրաբարեան շրջանի բառերը եւ այս բառերի հին (գրաբար) նշանակութիւնները, բայց չունին ներկայ կենդանի հայերէն լեզուի տասնեակ հազարաւոր բառերը, ինչպէս եւ հին (գրաբարի) բառերի այժմեան կենդանի նշանակութիւնները: Ունինք բառարաններ «Ցաշխարհաբարէ ի գրաբարն», բայց սրանք պարունակում են ռամկօրէն բառերը գրաբար թարգմանուած, ուրեմն չունին ոչ հին գրաբարի եւ ոչ ներկայ գրական լեզուի բառերը: Ունինք վերջապէս գաւառական բառարաններ, որոնք պարունակում են զանազան հայկական բարբառներում գործածուող բառերը՝ նոր գրական լեզուով թարգմանած, ուրեմն սրանք էլ չունին ո՛չ գրաբարի եւ ոչ նոր գրական լեզուի բառերը: Իսկ նոր գրական լեզուի համար բառարան ընդհանրապէս չունինք:

Բառարանի բառամթերքի համար ունինք հետեւեալ գլխաւոր աղբիւրները.

1.— Նոր Բառգիրք Հայկազեան լեզուի, երկու հատոր, Վենետիկ, 1836–7:

2.— Գր. Փէշտիմալճեան, Բառգիրք Հայկազեան լեզուի, երկու հատոր; Կ. Պոլիս, 1846:

3.— Առձեռն բառարան Հայկազեան լեզուի, Բ. տպ. Վենետիկ, 1865:

4.— Ս. Վ. Ամատունի Հայոց Բառ ու Բան, Վաղարշապատ, 1912.

5.— Հ. Աճառեան, Հայերէն գաւառական բառարան, Թիֆլիս, 1913:

6.— Մ. Ջախջախեան Բառագիրք ի բարբառ հայ եւ իտալական, Վենետիկ, 1837:

7.— Ց. Դաղբաշեան, Լիակատար բառարան հայերէնից ռուսերէն, Թիֆլիս, 1911:

8.— Գ. Լուսինեան — Կ. Բասմաջեան, Առձեռն բառարան հայերէն աշխարհիկ լեզուէ ֆրանսերէն, Կ. Պոլիս, 1915:

9.— Մ. Ցովհաննիսեան բառարան հայերէն — ֆրանսերէն, Կ. Պոլիս, 1925:

10.— Հ. Աճառեան, Հայերէն Արմատական բառարան, հատոր Ա. Զ. տպագրւթիւն, Երեւան, 1932, հատոր Է. տպագիր, Երեւան, 1935 թ.:

Սրանցից Նոր Հայկազեանը, Փեշտիմալճեանը, Առձեռնը եւ Ջախջախեանը գրաբարի բառամթերք են պարունակում: Նոր Հայկազեանը գրաբարի հիմնական համբարանոցն է, որի մէջ ամէն մի բառի համար բերուած են վկայութիւնները հին հեղինակներից: Այս կողմից նա առաջին եւ միակն է մեր բառարանների մէջ. ուստի եւ մինչեւ այսօր նա դեռ երկար ժամանակ կը պահպանէ իր նշանակութիւնը, մինչեւ լոյս տեսնէ նոր՝ լրացուած հրատարակութիւնը նախնի հեղինակների վկայութիւններով: Բայց նա մի խոշոր պակասութիւն ունի, — գլխաբառերի մօտ դնում է իրար յետեւից մի շարք հոմանիշ բառեր, թուով երբեմն տասը եւ աւելի՝ իբրեւ բացատրութիւն գլխաբառի նշանակութեան, եւ այնուհետեւ բերում է վկայութիւնները հեղինակներից, թողնելով ընթերցողին որոշելու, թէ ո՞ր վկայութիւնը բերուած է իբրեւ ապացոյց հոմանիշ բառերից այս կամ այն մէկին, եւ սա շատ դժուար բան է, այնպէս որ, յաճախ չի կարելի գուշակել թէ հեղինակների այս կամ այն վկայութիւնը ինչ նշանակութեամբ են հասկացել բառարանի յօրինողները: Փեշտիմալճեանի բառարանը աւելի հարուստ է բառերով, եւ բացատրութիւնները աւելի որոշ են, բայց նա չունի վկայութիւններ, այնպէս որ չի կարելի իմանալ, թէ այս ինչ բառը, որ Նոր Հայկազեանում չկայ, արդեօք ոեւէ հին հեղինակի՞ց է հանել յօրինողը, թէ նորաստեղծ գրաբար բառ է 19րդ դարում ստեղծուած: Առձեռն բառարանը նոյնպէս բառերով աւելի հարուստ է քան Նոր Հայկազեանը, բայց ի հարկէ չունի վկայութիւններ: Ջախջախեանի բառամթերքը գրեթէ նոյնն է ինչ որ Հայկազեանինն է, բայց այն առաւելութիւնն ունի, որ վերացրել է վերջինիս վերը յիշուած պակասութիւնը, նա բացատրական հոմանիշ բառերը գրել է զատ զատ տողերով եւ ամէն մէկի մօտ շատ կարճ ֆրազներ Հայկազեան բառգրքի վկայութիւններից, այնպէս որ հարթում է վերը ցոյց տրուած դժուարութիւնները: Աճառեանի եւ Ամատունու բառարանները պարունակում են գաւառական բառեր, վերջինը նաեւ մի շարք հին եւ նոր գրական բառեր, երկուսն էլ ունին վկայութիւններ և օրինակներ, Ամատունու մօտ՝ հեղինակներից հանուած. Երկուսն էլ ունին մանրամասն ոճաբանութիւն, որ Աճառեանի մօտ աւելի հարուստ է: Դաղբաշեանի, Լուսինեան — Բասմաջեանի եւ Մ. Ցովհաննիսեանի թարգմանական բառարանները ամենամեծ մասամբ պարունակում են նոյն գրաբար բառամթերքը՝ նոր գրական լեզուից յաւելուածներով: Առաջինում աւելի շատ են կենդանի լեզուից ու գրականութիւնից հաւաքուած բառերը, (ՆՄԲ.—Դաղբաշեանի բերած նոր բառերէն շատերը խորթ են, օտար, ոչ հայեցի), միւս երկուսում աւելի շատ են նոր ստեղծուած բառերը, բացի սրանից՝ Դաղբաշեանը ունի քիչ թուով օրինակներ եւ երբեմն ոճեր, որոնք բացակայում են միւս երկուսում: Ցովհաննիսեանի բառարանը աչքի է ընկնում նաեւ բազմաթիւ սխալներով:

Արմատական բառարանը բազմակողմանի նիւթեր է պարունակում նոր բառարան կազմողի համար, բացի գրաբարի արմատ բառերից, որոնք զետեղուած են արդէն, լոյս տեսած բառարաններում, նա պարունակում է նաեւ բազմաթիւ նորագիւտ բառեր, որոնք գործ են ածուած նոր յայտնաբերուած հին գրականութեան մէջ կամ թէպէտ հին են, բայց անտես են եղել արուած հին բառարանագիրների կողմից: Արմատ բառերի ածանցները յիշելիս՝ բերում է մի շարք հին եւ նոր ածանցներ, որոնց մի մասը բացակայում է բառարաններում, ձեւերը յիշելիս բերում է բազմաթիւ գաւառական բառեր: Ամէն մի արմատ բառի տակ դնում է նրա ծագումն ու բացատրութիւնը: Բացի սրանցից հեղինակը բերում է զանազան հին եւ նոր բանասէրների յայտնած բազմաթիւ կարծիքները այս կամ այն բառի ծագման մասին, ամէն անգամ աղբիւրները լրիւ ցոյց տալով, եւ այլն:

ՍՏ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

ՆԿԱՐԻՉ Զ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

Հոկտեմբեր 10ին բացուեցաւ տաղանդաւոր նկարիչ Զ. Մութաֆեանի գործերուն ցուցահանդէսը, որ պիտի տեւէ մինչեւ Հոկտեմբեր 25:

Ցուցադրուած են մօտ երեսնեակ մը կտաւներ:

Ինչպէս վէպ կամ թատրոն, կամ գրական այլ սեռեր իրենց հէնքը կը կազմեն ֆաբուլայի մը շուրջ, Մութաֆեանի այս ցուցահանդէսին ֆաբուլան է, գլխաւորաբար, ծովին ու ցամաքին շրթունք շրթունքի գալը, — նաւահանգիստը:

Նոր չէ, անշուշտ, այս նիւթը, բայց կարելի է ըսել թէ յաւիտենական է: Արուեստագէտներ կան, որ ջերմ ներշնչումով մը կը [illegible] ի տես կայմերու անտառին, լոյծ տարածութիւններու վրայ ցանկապատ շինող նաւերուն, որոնք վկաներն են դիւցազներգութեան մը, — մարդուն պայքարը ալիքներուն հետ:

Արդարեւ նաւը տամ մըն է ինքնին, ցամաքին տիրապետութեան անկարելի բաղձանքը անզօրելի այն ուժին վրայ, որ ջուրն է: Մութաֆեան, այդ տրամին կուտայ միայն փոնլիւտ մը, խաղաղութեան երգը, համակերպութեան նուագը, — ահա թէ՛նչու իր ծովի մակերէսը կա՛մ խաղաղներ են, կամ դադարի պահու մը մէջէն գեղակատարներ: Համապատասխանութիւն այս տիրոյթին իբրեւ եկերագոյն, Մութաֆեան կուտայ քիչ մը բանաստեղծութիւն՝ որ կատարուած է ներութեան շնորհներով եւ երանգաւորակին հարստութեամբ:

Դիտելի որ Մութաֆեան փոխած է երանգապնակը: Շահինեան նկարեց մինչ նոյն երանգաւորումէ: Ալիքահեան ներկերու նաշխիւրով: Ծանօթ են դեռ շատ ուսանողներու համար — ստորագրութիւն մըն կողմը, ինչպէս գիծը: Մութաֆեան անդուած չէ դեռ, մինչ եւ եւ ուժի մէ իր ստեղծագործութեամբ կը մղէ ձեզ կենակցելու խառնուածքի յատկանութիւնը:

Եթէ չը կանգ առինք նաւանկարներուն վրա, պատճառն այն է որ մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք Մութաֆեանի այս ցուցահանդէսին մէջ, թէեւ մը որ կարելի էր դնել միօրինակութիւն չտալու համար ցուցահանդէսին:

Ունի քանի մը դիմանկարներ եւ բնանկարներ— առանց ներածականի՝ պէտք է ըսել թէ Մութաֆեան առաջնակարգ մարդեամբն է դիմանկարի եւ բնանկարի: Այցուցահանդէսին մէջ՝ անոնք կուգան քիչ մը պլինձ հագած, բայց, ի՞նչ փոյթ աղ գոյնը, ներկին խմորին տակ կը խայլ ուժը, տարօրինակ ուժ մը որ կենդանութիւն կուտայ աչքին, ձեռքին, ծառին, լերան: Ձիւնին տակ կը մսին կարծես ծառերը, լերան մը վրայ կը փռփռգլեակին երեսր, բլուրէ բլուր յորձանք կուտան թուփերը, կազմելով պար մը զոր կեանք կ՚անուանենք մենք:

Իրեւ պատկերազարդում այս տեսութեան շուրջ, կուտանք քանի մը կարծիքներ՝ քաղելով Ֆրանսացի նկարչական քննադատներու գրութիւններէն, հրատարակուած՝ նախորդ ցուցահանդէսներու առթիւ. —

Կօթիէ կը գրէ.— «Զղայուն բնանկարիչ, դիմանկարիչ՝ հոյակապ բառ, չափազանցութեան, եւն ոչ բառ ծաւալի Մութաֆեան ինքզինք կ՚արտայայտէ անձնական գոյնով մը, որ կը սորուցնէ իր բազմէ»:

Կրօ կը գրէ.— «Հրաշալի բնանկարիչ, Մութաֆեան կ՚ամուսնացնէ բնութիւնը «իր» բնութեան հետ: Ընդհանուր հանճարն է իր գիւտով, անձնական՝ նկարիչի իր վարպետութեամբ»:

Վ. Ժորժ կը գրէ.— «Գոյներու հարստութեան իր գլայարանքը բնածին է իր մօտ, որ կ՚ազնուանայ, կը նրբանայ եւ կը պայծառանայ հետզհետէ: Բազմերեւոյթ եւ բազմաձեւ իրականութիւնները կը վերածէ գոյնի: Իր գծագրութիւնը՝ ինքնավստահ, պայծառ եւ մեծաչափ խելայք»:

ԱԳԱԹԱՐԿՈՍ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԳԻՐՔ — ՄԷՆՏԷԼ

Ճիշդ էր, հոն էր այդ սենեակը: Իսկ քիչ մը անդին կար ուրիշ սենեակ մը, որ իբր խաղարան կը գործածուէր: Ուշքըս իւրաքանչիւր տարեկայի վրայ կեդրոնացուցի, որ չըլլայ թէ բան մը վրիպի աչքերէս: Կը գտայի ուրախութեամբ, թէ ընդհուպ պիտի իմանամ ուզածս: Գնդամուղի երկու սեղաններու կանաչը փըռուած էր հոն, անկիւններուն մէջ խաղասեղաններ զետեղուած էին, որոնցմէ մէկուն առջեւ երկու ծերուկներ ճատրակ կը խաղային: Իսկ սա անկիւնը, երկաթեայ վառարանին մօտ, հեռախօսի ճամբուն վրայ, պզտիկ քառակուսի սեղան մը կար: Եւ յանկարծ մէջս լոյսը ծագեցաւ՝ կայծակի մը փայլով: Այո, հարկաւ... Ի՞նչպէս ալ մոռցեր էի, սակայն Մէնտէլի տեղն էր, Գիրք — Մէնտէլի կեդրոնատեղին եւ Արխաղարար: Անոր սեղանը ...: Զէ, իրապէս մոռցուելիք մարդ չէր ան. այդ արտառոց, այդ առասպելական մարդը նմանը չունէր ամբողջ Վիեննայի մէջ. հրաշք մըն էր աշխարհի վրայ. հռչակաւոր անուն մը համալսարանի մէջ եւ զինքը շրջապատող ընտրանիին աչքին: Ի՞նչպէս կարելի էր մոռնալ զինքը, գրքի եւ գրի հրաշագործն ու մինօսըդը, որ հոս առաւուընէ իրիկուն կը նստէր իբր արճարանին կաթողը գիտութեան, փառքի եւ յարգանքի:

Ան անմիջապէս մարմնացաւ հոգիիս աչքերուն առջեւ, ճիշդ ինչպէս որ նըստած կ՚ըլլար այդ սեղանին կլոր մարմարին առջեւ, որուն վրայ գրքերու դէզն անպակաս կ՚ըլլար, աչքերը ակնոցի ետեւէն գրքի մը վրայ սեւեռած, մրթմրթալով ու իրանը շարժելով կը կարդար ու խորասուզուէր, բծաւոր ճաղատը վեր վար կ՚օրօրէր: Այս ձեւով կը վերանար, աշխարհը կը մոռնար: Ոչ խաղարանին աղմուկը, ոչ հեռախօսին ժխորը, ոչ երթեւեկը կարող էին զինքը խանգարել: Անգամ մը վառարանէն կրակի կտոր մը ինկած եւ տախտակամածը բռնկցուցած էր. մէկ քայլ անդին Գիրք — Մէնտէլ իր ընթերցումներովը տարուած՝ չէր զգացեր ոչ հրդեհը եւ ոչ ալ ծուխին վարշահաութիւնը: Կը կարդար այնպէս, ինչպէս կրօնամոլը աղօթք կը տարուի կամ խաղամոլը բախտախաղը եւ գինեմոլը արբեցութեան թմբիրէն. իր ընթերցումը վերացում էր, կրօնական պաշտօն մը, որուն նմանը ուրիշներու քով երբեք չեմ տեսած: Գերագոյն կեդրոնացումն էր, որով արուեստագէտը գիտունին կը հաւասարէ, ճշմարիտ իմաստունը՝ կատարեալ չըշորդին: Շնորհք ու պատուհաս միանգամայն:

Համալսարանական երիտասարդ ընկերներէս մին օր մը զիս իրեն քով տարաւ: Մէյմէկի մասին կ՚ուզէի նիւթեր հաւաքել:

Գիրք — Մէնտէլ հոն էր, ակնոցը քթին, մօրուսաւոր, սեւ զգեստ մը հագին եւ հովերէ տարուբեր թուփի մը նման կ՚եւերար կարդալով: Իրեն մօտեցանք. բայց չնկատեց մեր ներկայութիւնը: Բարեկամս ուժով մը հազաց: Մէնտէլ այնտեղէն չէր: Վերջապէս ընկերս սեղանը թակեց քանի մը անգամ: Ասոր վրայ Մէնտէլ աչքերը վեր առաւ, ակնոցը ճակատին վրայ հրեց, եւ ցցուն յօնքերու տակէն զոյգ մը արտառոց աչքեր մեզի ուղղուեցան, պզտիկ, սեւ, կայտառ աչքեր, օձի լեզուին նման դիւրաշարժ, թափանցող ու սուր: Բարեկամս ներկայացուց զիս. իսկ ես բացատրեցի այցելութեանս նպատակը. միաժամանակ յարեցի, թէ համալսարանի մատենադարանի պետը, որուն դիմած էի, չէր ուզած ինծի օգտակար ըլլալ:

Մէնտէլ կռնակն աթոռին տուաւ եւ յուրջ ուշադրութեամբ քանի մը անգամ հազաց: Արգահատանքի ժպիտ մը տարածուեցաւ դէմքին վրայ ու խօսեցաւ.

«Ի՞նչ, չուզե՞ց օգտակար ըլլալ, կ՚ըսէք: Զէ, չկրցաւ, չէր կրնար, ըսէք: Ալփկարին մէկն է, իշու գլուխ մը: Կը ճանչնամ մարդուկը. քսան տարիէ ի վեր բան մը չսորվեցաւ տակաւին: Միայն տմարդութիւն կրնայ սորվիլ: Այդ պարոնները քար կրելու են, գիրքերէ ու մատենադարաններէ հեռու ...»:

Այս ուժգին պոռթկումէն յետոյ, սառերը հալեցան: Ձեռքի բարի շարժումով մը՝ իր քովիկը նստելու հրաւէր ըրաւ:

Խնդրանքս կրկնեցի իրեն: Մէնտէլ բացէ մը ձախ աչքը կծկեց, հրացանով նշանառութիւն ընողի մը նման, եւ ճիշդ մէկ րոպէ այդպէս կեդրոնանալէ յետոյ՝ քակեց իր գիտութեան կծիկը, շարեց, թուեց, իբր թէ աներեւոյթ ցուցակի մը մէջէն, երեք-չորս տասնեակ գիրքերու անունը, հեղինակը, հրատարակիչը, թուականն ու մօտաւոր գինը: Նիւթին հետ կապուած յարակից գիտութիւններու մասին խօսեցաւ, վերացումով եւ խանդավառութեամբ: Հիմա հասկցայ, թէ դիմացինս յիշողութեան հրաշք մըն էր, շրջուն համայնագիտարան մը:

Գիրքը իրեն միակ աշխարհն էր եղած: Բայց տգէտ հասարակութիւնը զինքը սովորական հնավաճառի մը տեղ կը դնէր:

Ամէն կիրակի օրաթերթերու մէջ յայտարարութիւն կուտար, միշտ միեւնոյն բառերով. «Հին գիրք կը գնեմ, բարձր գիներով»:

ՍԹԵՖԱՆ ՑՎԱՅԳ

(2 Շար.)

ԹԱԴԷՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԵՒ ԱՆԱՐԾԱԹ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

Բանասէր — պատմաբան Գ. Ց. Քիւրտեան «Յառաջ»ի 30 եւ 31 Յուլիսի թիւերուն մէջ ստորագրած էր յօդուած մը «Արմաշու վանքը երբ հիմնուեցաւ» վերնագրով [illegible].

Այդ յօդուածով, Գ. Քիւրտեան վկայութիւն կը բերէ. — Պոլսոյ «Շողակաթ» ամսագրին մէջ լոյս տեսած Մաղաքիա Արք. Օրմանեանի գրութիւնը «Արմաշու վանքին հիմնադիրը» մեծամասնակ մէջբերումները կ'ընէ Սիմէոն դպիր Լեհացւոյ, Գ. Կամախեցիի եւ այլն գրութիւններէն, եւ ի վերջոյ կ'եզրակացնէ թէ Արմաշու վանքին հիմնադիր եղած է Թադէոս եպիսկ. մը 1605 — 1608 թուականներուն, թէ այս Թադէոս եպիսկոպոսը եկած է Երզնկայէն կամ շրջականերէն, թէ Արմաշի շրջանը եկած է նոյն թուականներուն Ակնայ, Էգմախի, Տիվրիկի գաղթականներուն հետ, որոնք հաստատուած են Նիկիոյ եւ Նիկոմիդիոյ շրջաննը կազմելով փոքր գիւղեր։ Գ. Քիւրտեանի գրութենէն յայտնի կ'ըլլայ թէ Գ. Կամախեցի թշնամական վերաբերմունք ունի Թադէոս եպիսկոպոսի դէմ եւ զայն կ'որակէ շատ անուանարկիչ ածականներով ։

Այստեղ ուշադրութիւնս գրաւեց այն հաստատումը թէ Թադէոս եպիսկոպոս իր պայքարին մէջ կողմնակիցներ ունի եղեր, գիւղացիներ, հաւանաբար իր հայրենակիցները, Եոլովայի շրջանէն, «յԱլովու կողմն, որ խլին դեղ ասեն»։ Ըստ Գ. Կամախեցիի, Թադէոս եպիսկոպոսը ապօրէն կերպով քահանայ եւ արեղայ ձեռնադրելով Եալովայի գիւղերը կը ղրկէ եղեր եւ թէ կամախեցին ինք անձամբ պայքարեր է ատոր դէմ ։

Եալովայի շրջանին Ճլին գիւղէն զատ նաեւ Քարցի, Շախ — Շախ, Ջէնկիլեր, Միջաղիւղ, Մեծ Նոր Գիւղ եւ Քէրէմէթ։ Ինկատէս ալ, բստ մեր հայրերու վկայութեան, անոնց Ակնի կողմերէ եկած ըլլալու թուականն ալ կը համապատասխանէ Թադէոս եպիսկոպոսի թուականին։ Այսպէս 1910 — 15ի տարիները կ'ըսէին թէ «300 տարի առաջ գաղթական եկած ենք»։

Գ. Քիւրտեան, դարձեալ Կամախեցին վկայ բերելով, կ'ըսէ թէ շատ հաւանաբար Թադէոս եպիսկոպոս, որ երբ թէ մեռած է 1635էն առաջ, թաղուած էր իր վանքին՝ Արմաշին մէջ։ Սակայն դժբախտաբար Արմաշի վանքին մէջ Թադէոս եպիսկոպոսի գերեզմանը չկայ։ Այդ մասին որեւէ գրութիւն յարգելի յօդուածագիրը չէ տեսած .

Կարդալով Գ. Քիւրտեանի գրածները, անոյշ յիշատակներ արթնցան մտքիս մէջ, մեր գիւղէն Եալովայի Օրթաղիւղէն, գոյս գրի կ'առնեմ ։

Գիտենք թէ Արմաշին մէջ կար հրաշագործ Զարխափան Ս. Աստուածածինի պատկերը։ Եկեղեցին նուիրուած էր իր անուան։ Ամէն տարի, աշնան, հազարաւոր ժողովուրդ շրջականերէն եւ հեռաւոր գաւառներէ ուխտի կ'երթային, ինչպէս նաեւ հիւանդներ, խուլ, ու համր, անդամալոյծ, բժշկութեան համար։ Մեր գիւղի եկեղեցին ալ ունէր հրաշագործ Զարխափան Ս. Աստուածածին մը։ Եթէ ոչ Արմաշի չափ, սակայն շրջակայ գիւղերէն երբեմն հիւանդներ կը բերէին բըժշկութեան համար։ Գիւղի եկեղեցին վառելիք, իւղին մեծ մասը այդ ուխտաւորներու բերած նուէրներով կը գոյանար։ Մեր մեծերը կ'ըսէին թէ «Զարխափան Ս. Աստուածածինը երեք քոյրեր եղած են, մեծ քոյրը Արմաշ կը մնայ, միջակ քոյրը Պոլսոյ մեծ թաղը, Գալաթ, որ Պոլսոյ Արմաշ կը կոչուէր, իսկ կրտսեր քոյրը մեր Զարխափանն է»։ Այս աւանդութիւնը տարուէ տարի հասեր էր մինչեւ մեր օրերը ։

Երբ մենք ժամանեցինք, մեր գիւղին շատ մօտիկ «կալերը» կոչուած տեղը անշուք գերեզման մը կար։ Տարին անգամ մը գաշտէն վերադարձող բարեպաշտ գիւղացի մը սոյն հողակոյտը «վէր կ'առնէ», այսինքն հողը կը բարձրացնէ, ու գերեզմանը միշտ կը մնար մինչեւ տարագրութիւն։ Երբեմն շրջանի գիւղերէն հիւանդ երախաներ կը բերէին այդ հողակոյտին վրայ բժշկութեան ի խնդիր, եւ դրամ կը ձգէին հողակոյտին վրայ։ Որո՞ւ գերեզմանն էր սոյն հողակոյտը։ Դարձեալ մեր մեծերը կ'ըսէին բերնէ բերան ... թէ Սուրբ վարդապետ մըն է «Անարծաթ» անունով, որ դրամ չունենար, որովհետեւ իր ունեցածը անմիջապէս աղքատներուն կը բաժնէր։ Վախճաներ է մեր գիւղը, թաղեր են մեր կալերը առանձին եւ ժողովուրդը սրբացուցեր է այս «Անարծաթ» վարդապետը ։

Կը պատմեն թէ գիշեր մը Ջէնկիլէրցիները կուգան կը բանան Սուրբին գերեզմանը եւ մէկ մասը գողնալով կը տանին կը թաղեն իրենց գերեզմանատունը եւ վրան կը շինեն փոքր քարաշէն մատուռ մը։ Իրա՞ւ կը գողնան թէ «գողցանք» կ'ըսեն միայն։ Ու Ջէնկիլէրի գերեզմանատան մատուռը կը դառնայ ուխտատեղի։ Ամէն տարի Զատկի առաջին Կիրակին «Անարծաթ»ին կիրակին, Նիկիոյ, Նիկոմիդիոյ եւ Պրուսայի շրջանի բոլոր գիւղերէն կուգան տօնախմբութ, խրախճանք, ուրախութիւն, այլեւայլ խաղեր, մրցումարանութիւն տեղի կ'ունենան եւ բնականաբար հաւաքուած ժողովուրդին մեծ մասը չի մոռնար սուրբին մատուռ, «Անարծաթ» վարդապետին շիրիմը, եւ նուէրներէն կարեւոր գումար մը կը գոյանար ի նպաստ Ջէնկիլէր գիւղին ։

Այս «Անարծաթ» սուրբին եւ «Անարծաթ» Թադէոս եպիսկոպոսին միջեւ կապ մը կա՞յ։ Աւանդութիւն մըն է որ կու տամ ։

ԳԲ. ԿԻՒԼԵԱՆ

ԹՂԹԱՊԱՏՈՒՄ

ՀԱԼՔԻ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՐՑԸ

Պոլսոյ թերթերէն .—

ՀԱԼՔԻ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐԸ

Հալքի 1957ի ընտրական յայտարարութիւնը հրատարակուեցաւ։ Հալքը 44 յօդուածով կը պարզէ այն գործերը զորս պիտի կատարէ եթէ իշխանութեան գլուխ գայ։ Ստորեւ կը ներկայացնենք Հալք կուսակցութեան գլխաւոր խոստումները.

1 — 1958 Մայիսին ազատ եւ ժողովրդավարական նոր ընտրութիւն պիտի կատարուի ։

2 - Քաղաքակիրթ աշխարհին կողմէ ընդունուած կայուն իրաւական պետութիւն մը պիտի հիմնուի ։

3 — Կուսակցական վարչութեան վերջ պիտի տրուի։

4 — Դատական Գերագոյն Ատեան մը պիտի հիմնուի դատարաններու անկախութիւնը երաշխաւորելու համար ։

5 — Համալսարանին ինքնավարութիւնը պիտի ամրապնդուի ։

6 — Պաշտօնեաներուն սենդիքա հիմնելու իրաւունք պիտի տրուի ։

7 — Պետական ձայնասփիւռները պիտի դադրին կուսակցական քարոզչութեան գործիք դառնալէ ։

8 — Ապօրինութեանց դէմ ապացուցանելու իրաւունքը պիտի ընդունուի ։

9 — Երեսփոխանի յատկացումը եւ երեսփոխաններու թիւը պիտի զեղչուի ։

10 — Ձեռնարկուած գործերը պիտի լըրացնենք եւ մեր դրամին արժէքը պիտի կայունացնենք ։

11 — Ազգ. Պահպանումի օրէնքը պիտի ջնջենք ։

12 — Սէնտիքայի ազատութիւնը պիտի ընդլայնենք եւ բանուորին գործադուլի իրաւունք պիտի շնորհենք ։

13 — Հիմնական կազմակերպութիւնը պիտի բարեփոխենք, գոյգ ժողով, Սահմանադրական Ատեան հիմնելու եւ հանր. նախագահին չէզոքութիւնը ապահովելու համար ։

ՀԱԼՔԻ ԱՆՀԱՐԻՆ ՊՆԴՈՒՄԸ

Հալքը պնդած էր որ Դեմոկրատ թեկնածուներու ցանկը օրինական պայմանաժամէն 22 վայրկեան, ուշ տրուած ըլլալուն, անվաւեր է։ Ընտրական Գերագոյն Խորհուրդը մերժեց այս պնդումը ։

Վարչապետ Ատնան Մենտէրէս երէկ Դեմոկրատ լիտըր Իզմիր Ալիանաւ[illegible] հետ տեսակցեցաւ . [illegible] հեռաձայնը յայտարարեց .

— Շատ բնական է որ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը Իսթանպուլ շահի ընտրութիւնը։

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը Էրզինջանի մէջ բացօթեայ միթինկ մը գումարեց։ Այս առթիւ Գատըգիւղի շրջանային նախագահ Շահինօղլու ճառախօսելով բառ.

— Հայրենակիցները նախապէս իրենց մեռեալներուն համար պատանքցու կտաւ չէին գտներ։ Այս ազգը այդ օրերը չի մոռնար։ Ընդդիմադիրները ի՞նչքան շուտ մոռցան այս օրերը։ Հիմա ըմբիշ մը կայ հրապարակին վրայ, երեք ըմբիշ միանգամայն անոր վրայ կը խոյանան։ Մտադիր են զայն թուշ ընել։ Օն ուրեմն ։

ՔԱՐԱՃԱՅԻ ՎԻԼԼԱՅԻՆ ՄԷՋ

Պօզքըրգիւղի. Դեմոկրատ կուսակցութեան կեդրոնական ճիւղի անդամները գումարուեցան Մուամմէր Քարաճայի Եշիլքեոյի վիլլային մէջ։ Այս առթիւ, Քարաճա հրահանգներ տուաւ կիներուն՝ քարոզչութեան մասին ։

Ղալաթիոյ մէջ տեղի ունեցաւ հրապարակային ժողով մը, ուր Դեմոկրատ թեկնածուներէն Բիւշտիւ Կիւնէրի անդրադառնալով ծով. գործաւորներու իրաւունքներուն, բսաւ թէ Հալքեաններն անոնց հետ անաստուններու պէս կը վարուէին 27 տարիէ ի վեր, մինչ այսօր ապահովուած է անոնց իրաւունքներն ու ապահովագրութիւնները ։

Ապա Դեմոկրատ թեկնածուներէն Եուսուֆ Սալման խօսք առաւ ու բսաւ .

— Մենք Հրեաներս վախ ու դողի մէջ կ'ապրէինք Հալքի իշխանութեան շրջանին։ Չէինք գիտեր թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վերջը։ Ունեւորութեան տուրք մը հանեցին, բանադրաւեցին մեր ապրանքներն ու ինչքերը ու մեզ Աշգալէ աքսորեցին ։

Ուրիշ Հալքեան ճառախօս մը պատասխանելով Դեմոկրատ թեկնածուի խօսքերուն ըսաւ որ «Այս օր թթու դեմոկրատ դարձած են բոլոր անոնք՝ որոնք յղացած ու կազմակերպած էին Ունեւորութեան տուրքը։

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

Շէմսէտտին Կիւնալթայ պնդեց թէ շնորհիւ Դեմոկրատ կուսակցութեան, փոքրամասնութիւնները այսօր զրկուած են ճամբորդութեան իրաւունքէն եւ եթէ Հալքը իշխանութեան գլուխ անցնի, կասկած չկայ թէ պիտի աւելնայ Ամերիկայի եւ Եւրոպայի այցելութիւնները։

Պատասխանելով Կիւնալթայի ամբաստանութիւններուն, Դեմոկրատ կուսակցութիւնը հրատարակած է վիճակագրութիւն մը, ուր կ'ըսուի թէ Թուրքերէն աւելի՝ փոքրամասնութեանց պատկանող հայրենակիցներն են որ արտասահման ճամբորդած են։ 1957ի մէջ 5493 Հայ, յոյն եւ հրեայ հայրենակիցներ անցագիր առած են, մինչ նոյն տարուան մէջ արտասահման ճամբորդող Թուրքերու գումարն է 3871 հոգի ։

ՄԱՐՏԻՆԻ ՀԱՅԵՐԸ

Մարտինի մէջ 16 հազար քուէներուտէր են Հայերը, որոնց նախագահն է դեղագործ Ճէմիլ Արաա։ Այս վերջինը Հալքի կուսակից է ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ԿԱՅԾԵՐ

Թ.

ԿԱՐՕՅԻ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

— Տես, Ֆարհատ, այդ աւանակի ականջները եթէ կտրես, մի ջուխտ լաւ տըրեխ դուրս կը գայ .

Վերակացուն, ի հարկէ ոչինչ չլսեց, միայն Կարոյի սրախօսութիւնը Խալ – Ֆայ – Թաթոսի ահագին ականջների մասին այնքան ճիշդ էր, որ ես չկարողացայ իմ ծիծաղը զսպել, որով դարձրի իմ վըրայ ամբողջ դասատան ուշադրութիւնը ։

— Ջօքիր, դուրս Խալֆան, ցոյց տալով անկիւնը ։

Ես պատրաստուեցայ կատարել հրամանը ։

Դու չես չոքի, Ֆարհատ, ասաց Կարօն ։

— Ինչո՞ւ, հարցրեց վերակացուն, աւելի բարկանալով ։

— Նրա համար, որ ես ծիծաղեցրի նըրան, նա մեղ չունի, պատասխանեց Կարօն ։

— Ուրեմն, երկուսդ էլ չոքեցէք, ասաց վերակացուն, կրկին անկիւնը ցոյց տալով ։

— Ոչ ես կը չոքեմ, ոչ նա, պատասխանեց Կարօն վրդովուած ձայնով ։

Ես նկատեցի, Կարօն դունաթափուեցաւ, նրա ձեռքերը սկսեցին դողդողալ եւ աչքերը լցուեցան արիւնով . — դրանք նրա կատաղութեան նշաններն էին։ Զգիտեմ, վերակացուն այլ եւս ինչ խօսեց, միայն այն տեսայ, որպէս վագրը թըռչում է փղի պարանոցի վրայ եւ իր սուր ճանկերով բռնում է նրա կոկորդից, նոյնպէս եւ Կարօն բռնեց վերակացուի վզից, եւ մի քանի պտոյտներից յետոյ, ահագին Գողիաթը գլորուեցաւ գետին... Կարոյի երկաթի մատները սեղմուեցան նրա կոկորդի վրայ եւ ողորմելին սկսեց խռխռալ ...

Յետոյ թռչելով շնչասպառ Խալֆայի կուրծքի վրայ, Կարօն ասաց.

— Տես, ես այստեղ կը չոքեմ ...։

Ամբողջ դասատունը հաւաքուելով, հազիւ կարողացան ազատել թշուառ Խալ – Ֆային Կարոյի ճանկերից, որը այնուհետեւ մինչեւ կէս ժամ ուշաթափ մնաց ։

Կարօն առանց մի խօսք խօսելու, նոյն րոպէում թողեց դպրոցը եւ կրկին չվերադարձաւ այնտեղ ...։

Ժ.

ՁԻՆՔԵՐ

Թողնելով դպրոցը, աշխուժեհեւ Կարօն վարում էր լի փորձանքներով թափառական կեանք։ Շատերը նրան համարում էին ցնորուած։ Լինում էր շատ անգամ Կարոյի սատր, բոլորովին յուսահատ, բոլորովին շուարած, մութ գիշերային պահուն, գալիս էր ինձ մօտ. — «Ֆարհատ, էլի չէ երեւում նա ...» ասում էր խեղճ պատանը եւ թափում էր աչքերից ջերմ արտասուքը ։

Ես գնում էի որոնելու նրան։ Ո՞րտեղ ասես, չէի պտտում, եւ գտնում էի՝ շատ անգամ պառկած բարձր, սարսափելի քարաժայռի վրայ, եւ կամ լուռ մտախոհութեան մէջ, նստած հեղեղատի ափի մօտ, յափշտակուած էր լինում, Աստուած գիտէ, որպիսի ցնորքներով ...։

Ի՞նչ էր նրա դարդը, ի՞նչ էր, որ դուրս էր հալածում անբախտ պատանուն մարդկային բնակութիւնից։ — Ես չգիտէի, միայն նկատում էի, որ նա տանջւում էր ներքին, հոգեկան անհանգստութեամբ, եւ կարծես, իբր վշտերը մոռացութեան տալու համար փախչում էր դէպի սարերը, դաշտերը, անտառները, — առանձնութիւն եւ ամայութիւն էր որոնում ։

Ես նրանից չէի հարցնում պատճառը, որովհետեւ գիտէի նրա բնաւորութիւնը, մի բան որ նա ինքը յայտնել չէր ուզում, եթէ հարցնէիր, խելոյն կը սկսէր բարկանում։ Ես հարցրի Ալշանից։ Նա Ալշանին ինձանից աւելի խելացի էր համարում եւ շատ բաների մէջ նրա հետ խորհուրդ էր անում։ Բայց Ալշանի հաղորդած տեղեկութիւնները այնքան մթին էին, որ կարօտ էին առանձին բացատրութեան ։

— Ես էլ չգիտեմ, ասաց Ալշանը, — թէ ինչ սատանայ է մտել նրա սրտի մէջ. սիրահարուած լինել նա չէ կարող, որովհետեւ այդ հասակում սէրը ջահիլ տղին չէ պժուացնում ։

Յետոյ նա պատմեց, թէ սուրբ Յովհաննու մատրան տօնախմբութեան օրը (մի ամիս անցել էր այն օրից) Կարօն էլ ուխտաւորների թւումն էր։ Այնտեղ հաւաքուել էին Սալմաստայ ամբողջ գաւառից ոչ միայն Հայեր, այլ բազմաթիւ օտարազգիներ եւս։ Տօների սովորական հանդէսների համեմատ կատարուեցան զանազան խաղեր։ Բոլոր մրցութիւնների մէջ, որ սովորաբար իրանց շնորհքը ցոյց տալու համար կատարում են այս տեսակ հանդէսներում, Կարօն նշանաւոր գըտնուեցաւ ։ Ձիարշաւների մէջ նա բոլորին յաղթեց. ըմբիշների մէջ իր հասակակիցներից մէկը չգտնուեցաւ, որ նրա կողքը գետնին խփէր. մուշտէկաուի մէջ բոլորը փախչում էին նրա առջեւից. վազ տալու մէջ, նա եղջերուից աւելի արագավազ էր, մի խօսքով բոլոր խաղերի մէջ նա ցոյց տուեց զարմանալի ճարպկութիւններ ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

կողմէ, ընդհակառակն, ոչ ոք կը մերժէ այն իրողութիւնը՝ որ քաղաքացիները սկսած են զինուիլ։ Գաղտօնական շրջանակներու մէջ այս ուղղութեամբ կը յայտարարեն. — «Դամասկոսի, Հալէպի եւ այլ քաղաքներու մէջ կամաւորները կը ստանան զէնքեր, մասնակցելու համար իրենց երկրին պաշտպանութեան սուրբ գործին»։

Դամասկոսի Թուրք հիւպատոսը տեսակցութիւն մը ունենալով Սուրիոյ Արտաքին Նախարարին հետ, երկարօրէն խօսած է անոր հետ՝ վստահեցնելով, թէ իր երկրին մէջ տեղի ունեցող ռազմափորձութիւնները խաղաղ նկարագիր ունին միայն, Թուրք հիւպատոսը բողոքեց միաժամանակ սուրիական մեղադրանքներուն դէմ։

Այս շրջանի լարուած կացութիւնը կը գրաւէ սուրիական բոլոր թերթերը, որոնց մէկ մասին համաձայն՝ եգիպտական եւ սուրիական զինուորական միացեալ հրամանատարութիւնը գիշեր – ցերեկ ներկայ կացութիւնը քննելով զբաղած է, միեւնոյն ատեն՝ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնելով։ Այսուհանդերձ, երկրին մէջ կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ։

Թուրք կառավարական շրջանակներուն մէջ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլլըսի յայտարարութեանց մասին խօսելով կը յայտնեն թէ «անոնք անկեղծ բարեկամի մը խօսքերն են»։ Թուրքերը գոհ են մանաւանդ, որ Տըլըս ա՛յդ ձեւով պատասխանեց Ս. Միութեան սպառնալիքներուն։

Ցամենայն դէպս, Թուրքիոյ դէմ սկըսած խորհրդային պայքարը շատ թեթեւ արձագանգներ կը գտնէ Անգարայի մէջ եւ այդ սպառնալիքները հազիւ թէ կ'ազդեն հասարակութեան վրայ, որուն բո՛ւն զբաղումը Հոկտ. 27ի ընտրութիւնն է։

Թուրք կառավարութիւնը պատասխանեց սուրիական նամակին, որուն մէջ կը բողոքէին թէ Թրքական բանակը կը պատրաստուի յարձակում գործելու եւ բազմաթիւ առիթներով սուրիական հողամասը անցած էր՝ տարրական օրէնքները խախտելով։

Սուրիական կառավարութեան արդէն գրած այս ամբաստանութիւնը ճշմարտութեան բազմաթիւ երկիրներ կը հանէ իր դէմ։

Պաքիստանի Արտաքին Նախարար Արտոյեան մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց, թէ հաւանական է որ դիւանագիտական խզում մը ըլլայ Սուրիոյ եւ Պաքիստանի միջեւ։

Իսկ Արեւմտեան Գերմանիոյ ձայնասփիւռը յայտարարեց, թէ Ցուկոսլաւիոյ օրինակին հետեւելով Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան եւ թերեւս ալ Հնդկաստան պիտի ճանչնան Փանքովի կառավարութիւնը։

Պէյրութի ձայնասփիւռը պաշտօնապէս յայտարարեց, թէ Սէուտ Թագաւոր իր մեկնումը յետաձգած է մինչեւ կիրակի գիշեր։ Այս պարագան նախատեսուած չէր։ Կարգ մը շրջանակներու համաձայն, Սէուտ Թագաւոր կ'աշխատի որ լիբանանեան եւ սուրիական քաղաքականութեան մերձեցում մը ըլլայ. միաժամանակ կը պատրաստէ երկու երկիրներու Հանրապետութեանց Նախագահներու հանդիպում մը։

Միւս կողմէ, կիսապաշտօնական շրջանակներ կը յայտնեն, թէ կիրակի օր Յորդանանի Հիւսէյն արքան Պէյրութ պիտի երթայ եւ Սէուտի մեկնումէն առաջ «երեք»ներու ժողով մը պիտի ըլլայ՝ մէկ սեղանի շուրջ խմբելով երկու թագաւորներն ու Նախագահ Շամունը։

———o———

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ անցեալ տարուան յեղափոխութեան տարեդարձին առիթով որ եւ է ցոյց պիտի ճզմուի, յայտարարեց Նախարար մը՝ համալսարանին մէջ իր խօսած ճառին ընթացքին, աւելցնելով թէ վարչակարգին դէմ դաւադիրները պիտի մաքրագործուին։

ԱԼՊԷՐ ՔԱՄԻՒ ֆրանսացի տաղանդաւոր գրագէտը ստացաւ այս տարուան Նոպէլեան գրական մրցանակը։

ՆՈՒԷՐ

Գավայոնէն Տիկին Աչճեան հազար ֆր. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին։
Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին։
Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին։
Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 27ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին։
Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ԻՍԻԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Իսիի մէջ Յառաջը կը ծախուի սրճարանատէր Զատիկեանի մօտ։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբը, յարգանքի այց մը կազմակերպած է, այս կիրակի ժամը 14.30ին, Թիէի գերեզմանատունը, ողբացեալ ընկերներ՝ Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ, Օ– ՀԱՆ ԳԱՐՕՅԻ, ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ (Պապաշայ), ՏԻԿԻՆ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ, ՍԱՐԳԻՍ – ԲԷԿԵԱՆԻ եւ ՅԱԿՈԲ ՄԵՆԵՏԵԱՆԻ շիրիմներուն։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերներուն յիշատակը յարգողները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին,
NOTRE DAME DU LIBAN
եկեղեցւոյ մէջ։
17, Rue d'Ulm, Métro Monge

Հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի
ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՆԱԶԼԵԱՆ ԱՐՔ.Ի
եւ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՊԵՏՐՈՍ ԱՐՔ. ՔԷՏԻ– ՃԵԱՆԻ հոգւոյն, ի յիշատակ։
Կը պատարագէ՝ ԳԵՐԱՊԱՅԾ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

×

Ստեփանեան եղբայրներ՝ Գառնիկ եւ Վրէժ եւ Տիկին Վարդուհի Նազարէթեան կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր այրի տիկին Ռոզաննա Ստեփանեանի մահուան քառասունքին առթիւ եւ իրենց հօր Տիգրան Ստեփանեանի յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Մարսէյլ, Գալվէր Օտոոյի եկեղեցին մէջ։

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները։

ԼԻՈՆ

«Խթան» շաբաթաթերթի Լարանը այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Քաղաքի վերնայարկը։ Կը խօսի Տոքթ. Լեւոն Համբարձումեան։ Նիւթ՝ «Հարաւային Ֆրանսայի Հայ գաղութները»։ Կը խօսի նաեւ եթովպահայ ուսանող՝ Գ. Գօղոս– եան։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հայ Կաթ. Երիտասարդաց Ակումբը կը կազմակերպէ ընտանեկան պարահանդէս ՋԻՄՄԷՐ պարեզրատան շքեղ սրահներուն մէջ (Փլաս Շաթըլէ), այս կիրակի, ժամը 15էն 22։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր-Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Քէյ տը Լիոն սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Կարտանի Նիկոլ Դուման խումբը այս կիրակի ժամը 15ին։

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչները։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21.30ին ընկ. Մանուկի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. ԿԱԳ. ԽԱԶԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Քաֆէ Րէժան։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 1569 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 20 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8023 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3824

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

Դպրոցական վերամուտին առթիւ մխիթարական երեւոյթ մըն է տեսնել «Յառաջ»ի չորրորդ էջին մէջ հրատարակուած ծանուցումները՝ հայերէնի դասընթացքներու վերաբացման մասին :

Փարիզէն մինչեւ գաւառ մեր զանազան կազմակերպութիւնները գործօնքի լծր-ւած մը կ'ապրին :

Եկեղեցի, Կապոյտ Խաչ, Նոր Սերունդ, Համազգային, Բարեգործական, Կրթական մարմիններ եւ այլ հաւաքականութիւններ բարի նախանձէ մղուած մրցումի եկած են զանազան հայաշատ շրջաններու մէջ մայրենի լեզուի ուսուցման դասընթացքներ հաստատելու համար :

Շնորհաւորելով այս ձեռնարկները, որոնք բոլորն ալ կը ձգտին ազգապահպանման վսեմ նպատակին, պէտք ուզէինք, որ Կրթական Կեդրոնական մարմին մը՝ մշակուած լուրջ ծրագրով մը ուղղութիւն տար հայերէնի դասընթացքներուն՝ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ :

Ներկայիս ամէն շրջանի մէջ մեր ուսուցիչներն ու ուսուցչուհիները ըստ իրենց հայեցողութեան կ'ընտրեն դասագիրքերը եւ իրենց գիտցած ձեւով կ'աւանդեն դասերը :

Քանի մը տարի առաջ Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ վարչութեան նախաձեռնութեամբ կազմուած էր Կրթական Կեդր. յանձնաժողով մը, որուն նպատակներէն մէկն ալ պիտի ըլլար խմբագրել ընդհանուր ծրագիր մը՝ իբրեւ ուղեցոյց ծառայելու համար Ֆրանսայի շրջանի մեր բոլոր դպրոցներուն :

Մինչ կը պատրաստուէինք հարցնել թէ ի՞նչ եղած էր այդ ծրագիրը, Կրթական Կեդր. Յանձնաժողովը, իր տարեկան տեղեկագրով, որ լոյս տեսաւ «Յառաջ»ի Հոկտեմբեր 15ի թիւին մէջ, որոշ լուսաբանութիւններ կու տայ իր գործունէութեան մասին :

Յանձնաժողովի աշխատանքները կը սահմանափակուին միայն փարիզեան շրջանին մէջ, ուր կը պահէ ութ դպրոցներ : Ուրիշ կազմակերպութիւններ ալ մայրաքաղաքին եւ արուարձաններուն մէջ հաստատած են հայերէնի շաբաթական դասընթացքներ :

Անհրաժեշտ է ունենալ Կրթական Կեդրոնական Մարմին մը ոչ թէ փարիզեան շրջանին՝ այլ ամբողջ Ֆրանսայի համար :

Այդ Մարմնի գործունէութիւնը պէտք չէ սահմանափակուի միայն ծրագրի մը մշակումով, որ մէկ անգամի համար կատարուելիք ժամանակաւոր աշխատանք մըն է :

Անիկա պէտք է ըլլայ մնայուն եւ կեդրոնի Մարմին մը, լայն իրաւասութիւններով, ընտրուած Փարիզի եւ գաւառի մէջ հայերէնի դասընթացք պահող բոլոր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ : Անոր անդամները իրաւունք պէտք է ունենան հակակշռի ենթարկելու դպրոցները ամենուրեք պարբերական այցելութիւններով :

Դեռ աւելին : Կրթական Կեդրոնական Մարմինը իւրաքանչիւր հայաշատ շրջանի տեղական պայմանները քննելով՝ թելադրանքներ, պէտք է ընէ պատկան տեղային մարմիններուն՝ ի հարկին նոր դասընթացքներ բանալու համար, ուր որ անհրաժեշտ է եւ պայմանները թոյլատու են :

Կայ նաեւ ուսուցիչ – ուսուցչուհիներ ճարելու եւ անոնց մէջէն յարմարագոյնները ընտրելու հարցը :

Բազմաթիւ շրջաններ կը տառապին ուսուցչի պակասէն եւ ամէն դուռ կը բախեն յարմար անձը գտնելու համար :

Կրթական Կեդրոնական Մարմինը նաեւ կրնայ աշխատանք տանիլ այս ուղղութեամբ : Օր առաջ կը փնտռէ ու կը գտնէ տրամադրելի տարրեր, զորս կը յանձնարարէ այն շրջաններուն, որ ուսուցչի պէտք ունին :

Դիւրին գործ չէ այս անշուշտ : Գիտենք որ շատ քիչ թիւ մը կը կազմեն մեր ուսուցիչները : Հիները գրալիօրէն պակսած են : Իսկ նորեր չեն հասնիր :

Ուսուցչութիւնը իբրեւ ասպարէզ ո՛չ մէկ հրապոյր կը ներկայացնէ նոր սերունդին :

Հայերէնի ուսուցիչը շաբաթական դասընթացքներով չէ, որ պիտի կրնայ ապրիլ : Անիկա ապրուստի ուրիշ մնայուն միջոց մը պէտք է ունենայ : Ուսուցչութիւնը « ի մէջ այլոց» մըն է միայն :

Երբ կեանքի կոչուի առաջարկուած Ֆրանսահայ Կրթական Կեդրոնական մարմինը, անիկա նաեւ պէտք է միջոցներ մտածէ ուսուցիչներու վիճակի բարւոքման մասին :

Բոլոր կազմակերպութեանց գործակցութիւնը անհրաժեշտ է՝ նման ձեռնարկ մը գլուխ հանելու համար :

Կրթական – մշակութային մարզին մէջ պէտք է միանան բոլոր հոսանքներն ալ անխտիր, յանուն ազգապահպանման :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԻՆԷՆ ԱԼ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

198Ի ԴԷՄ 248 ՁԱՅՆՈՎ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՄԵՐԺԵՑ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՏԱԼ

Ֆրանսական թէ միջազգային բոլոր շրջանակները անձկութեամբ կը սպասէին ուրբաթ օրուան Ազգ. Ժողովին որոշումին :

Երբ վարչապետութեան թեկնածուն ժողովատեղին հասաւ՝ բոլոր երեսփոխանները այնտեղ էին արդէն : Սկսաւ կարդալ իր ճառը, որ պաղ ընդունելութիւն մը գտաւ երեսփոխաններուն կողմէ : Անկախները ծափահարեցին միայն, որոնց միացան ձախ հանրապետականներու ու ռմտականներու անջատուած թեւի մէկ մասը :

Կէսօրէ վերջ գումարուեցաւ երկրորդ նիստը, որու ընթացքին Փինէ պիտի պատասխանէր եղած հարցումներուն :

Ընկերվարականներու անունով երեսփոխան Լիւսի սկսաւ վիճաբանութեանց. — «Կ'ըսէք, թէ կ'ուզէք դպրոցներ շինել : Բարենորոգո՞ւմ մը արդեօք. բայց, ի՛նչ միջոցով կը մտածէք իրականացնել այդ բոլորը » :

Լիւսի Փինէի ճառին բազմաթիւ կէտերը սեղան գնելով՝ քննադատեց պանոնք եւ հակասութիւններ գտաւ անոնց մէջ : Ընկերվարականները բուռն ծափահարութիւններով կը քաջալերէին իրենց գաղափարակիցը :

Մինչ Լիւսի վիճաբանութեան մէջ էր Անկախներուն հետ, մէջ մտաւ Ժագ Տիւքլօ (համայնավար) եւ Փինէի անձին մէջ հակարանուորական մարդը գտաւ եւ աւելցուց . — Դուք կը հետեւիք ձեր բարեկամին՝ Փոլ Ռէյնոյի խորհուրդներուն :

Փոլ Ռէյնօ այստեղ կը միջամտէ, ըսելու համար թէ կառավարութիւնը հակառակ էր արտածման կարգ մը արտադրութեանց սպառումը սահմանափակելու տեսակէտին :

Ժագ Տիւքլօ՝ յաղթականօրէն խօսք առնելով. — Կը հաստատէք ինչ որ կ'ըսէի քիչ առաջ, գո՛ւք խորհուրդ կու տաք...

Բոլոր խմբակցութեանց ներկայացուցիչները կարգով խօսք առին եւ ներկայացուցին իրենց մտահոգութիւնները, ուրիշ կարգ մը հարցումներ : Ամէնէն վերջ Փինէ պատասխանեց եղած հարցումներուն :

Ժամը 19ին կարճ դադար մը տրուեցաւ որպէսզի երեսփոխանները վերջին անգամ

(Շարունակութիւնը կարդալ 4րդ էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՍԷՌՈՒՏ ԹԱԳԱՒՈՐ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

ԹՈՒՐՔԻԱ՝ ՄԱԿԻ ԱՌՋԵՒ

Պէյրութ՝ որ Միջին Արեւելքի սիրտը դարձած է, ներկայիս հակասական լուրերու վայր մըն է : Ամէն վայրկեան փոփոխութիւն մը կայ ծրագիրներու մէջ : Այսպէս՝ ուրբաթ կէսօրէ առաջ գրոյց կը շրջէր, թէ Սէուտ թագաւոր ձախողած է եւ շաբաթ օր կը մեկնի : Կէսօրէ վերջ՝ լուրը փոխուած էր. արքան կը մնար Լիբանան, ուր տեղի պիտի ունենար արաբական պետութեանց գլխաւորներու խորհրդաժողով մը :

Լուրը դարձեալ անհիմն ելաւ սակայն : Լիբանանի Արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը պաշտօնապէս յայտնեց, թէ ժողով պիտի չըլլայ Պէյրութի մէջ եւ Սէուտ թագաւոր կը մեկնի կիրակի օր :

Այս պարագաներուն մէջ, յստակօրէն կը տեսնուի թէ Արաբիոյ վեհապետը ձախողեցաւ իր առաքելութեան մէջ :

Մինչ այս մինչ այն, Նիւ Եորքի ՄԱԿի ժողովին մէջ ալ կը քննուի Միջին Արեւելքի հիւանդկախ վիճակը : Անդին՝ Խ. Միութիւնը կը դատապարտէ շարունակ Ամերիկան ու Թուրքիան : Այս ուղղութեամբ, խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը հրատարակեց խորհրդային զեկավար շրջանակներուն տեսակէտը, որուն համաձայն Միացեալ Նահանգներ Թուրքիան կը մղեն, որ յարձակում գործէ Սուրիոյ վրայ : Գործակալութիւնը կը յայտնէ, թէ յիսուն հազար թուրք զինուորներ համախմբուած են սահմանին վրայ եւ մօտ ատենէն յարձակումի պիտի անցնին. անոնց նպատակակէտն է՝ գրաւել Լաթաքիոյ նաւահանգիստը. Տրլըսի դէմ քանի մը անօրինական խօսքեր ալ ընելէ ետք, «Թաս» կ'եզրակացնէ, ըսելով թէ թրքական զօրաբաժինները պէտք է պարպուին Սուրիոյ սահմանագլուխէն եւ Միացեալ Նահանգներ պէտք է յարգեն Միջին Արեւելքի խաղաղութիւնը :

Միւս կողմէ, ընդառաջելով եղած առաջարկներուն՝ ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը ուրբաթ օր ընդունեցաւ օրակարգի նիւթ դարձնել Թուրք-սուրիական հարցը : Քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ 0ի դէմ 66 ձայնով (թեր) եւ մէկ ձեռնպահութիւն (Լիպերիա) :

Ժողովը որոշեց նաեւ անմիջապէս ընդհանուր ժողովին առջեւ բերել հարցը առանց զայն նախապէս ծեծելու քաղաքական յանձնախումբին մէջ :

Սուրիոյ եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչները կրկին անգամ դատապարտեցին Թուրքիան որ զօրքեր համախմբած է Սուրիոյ սահմանին վրայ :

Քապօթ Լոճ, Ամերիկայի ներկայացուցիչը գոհունակութիւն յայտնեց որ հարցը ՄԱԿի ժողովին յանձնուեցաւ, ինչ որ առիթ պիտի տայ, որ լայն վիճաբանութիւններ տեղի ունենան մանաւանդ յար Խ. Միութեան մեղադրանքներուն նկատմամբ ընդդէմ Ամերիկայի. Ինչպէս ծանօթ է այս վերջինը կը մեղադրուի որ Թուրքիան կը մղէ յարձակման մը Սուրիոյ դէմ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ շինած է հիւլէական առաջին նաւը, որ ունի 24.000 ձիու ուժ :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Խորհրդարանը Հոկտեմբեր 22ին պիտի կատարէ վարչապետի ընտրութիւնը. Ատընաուըր ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը ապահոված է արդէն :

ԹՈՒԼՈՆԻ մէջ ձերբակալուեցան Ալժերիոյ Ազատագ. Ճակատին պատկանող երեք անդամներ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԹԵԹԵՒ Է ՀՈԳԻՍ

Մեր անջատումի այրող մորմոքից
Իմ հոգին երկար մրմկրտում էր դեռ
Թւում էր՝ խոցուած ուրիշի խօսքից,
Ես հեշտ գիջել իմ երազանք ու սէր:

Թւում էր՝ կը գամ, քեզ դո՛ւրս կը կանչեմ
Ցարկից քո անուէր, կեանքից անարեւ,
Աշխարհի առաջ բարձըր կը գոչեմ,
Որ մէկտե՛ղ է մեր ճամբան աշխարհում..

Բայց այսօր տեսայ քո բալիկներին,
Մանկապարտէզից դառնում էին տուն,
Անցան իմ մօտով՝ մօտի՛կ մրտերիմ,
Սեւլիկ աչքերում քաղցր ու խնդութիւն:

Ինչ որ քան էին պատմում եւ ի եւ,
«Հայրիկի՛ արեւ» երդւում շարունակ...
Ո՛չ, ի՛մ սիրելի, այդ լա՛ւ էր, որ մենք..
Որ մենք հեռացանք ...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Համպուրկէն Պ. Հմայեակ Պաղտասարեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան «Շաւարշ Միսաքեան» սրահին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏՊԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պ. Հմայեակ Պաղտասարեան (Համպուրկ)	5000
Տիկ. Շնորհիկ Վահանեան (Քան)	1000

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը Պելկրատի հետ ունեցած դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզեց : Լուրը տակաւին պաշտօնապէս չհաղորդուեցաւ, սակայն այս պարագան մաս կը կազմէ դիւանագիտական քաղաքավարութեան :

Դաշնակցային Հանրապետութիւնը այս որոշումը տուաւ՝ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանոյի եւ Վարչապետ Ատընաուըրի ունեցած խորհրդակցութիւններէն ետք :

Ֆոն Պրենթանօ երկար բացատրութիւններ տուաւ այս ուղղութեամբ խորհրդարանական խմբակցութեանց առջեւ, յայտնելով՝ որ դիւանագիտական խզում մը էական է Եուկոսլաւիոյ հետ : Կարգ մը երեսփոխաններ հակառակեցան՝ նկատելով որ այդ ձեւով Գերմանիան հեռացնէ պիտի մեկուսանայ : Սակայն Վարչապետ Ատընաուըր կարեւորութիւն չընծայեց իր հակառակորդներուն եւ վաւերացուց այն յուշագիրը՝ որ կը յայտնէր, թէ Թիթոյի կառավարութեան հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնները կը խզէին : Յուշագիրը շաբաթ օր պիտի յանձնուէր Պոննի եուկոսլաւ դեսպանին :

Այսուհանդերձ, երկու երկիրներու միջեւ տնտեսական գործակցութիւնը պիտի պահուի, եթէ Պելկրատի կառավարութիւնը ընդունի :

Միւս կողմէ, լաւատեղեակ աղբիւրներ կը յայտնեն, թէ Վարչապետ Ատընաուըր յառաջիկայ ամիս պիտի երթայ Լոնտոն՝ Մաքմիլընի հետ խորհրդակցութիւններ ունենալու համար : Այս հանդիպումին ընթացքին երկու Վարչապետները պիտի քննեն միջազգային հրատապ հարցեր եւ դաշնակից երկիրներու համագործակցութեան կարգ մը կէտերը :

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԱՆԻԾՈՒԱԾ ԱՐՏԱՒԱԶԴՆԵՐՈՒՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պօղոս Սնապեան նոր սերունդի գրագէտներէն է։ Իր անունին յիշատակութիւնը չենք գտներ ո՛չ գրականութեան պատմութիւններուն եւ ոչ ալ գրական ժողովածուներուն մէջ։ 1953ին «Ժամանակ չկայ» խորագրով վիպակ մը լոյս կ'ընծայէր, որ աղջկան մը կեանքէն առնուած էր։ Բաւական ինքնատիպ նիւթով եւ պատմուած կենդանի եւ .... լեզուով մը։ Երիտասարդ մը կը պատմէր աղջկան մը սրտին տագնապները, վիշտերն ու խոստովանութիւնները։

Գրեթէ աննշմար անցաւ այս վիպակը, ինչպէս սահմանաբար աննշմար կ'անցնին մեր մէջ գրական եւ գեղարուեստական նորութիւնները։

Հեղինակը աւելի ուշադրութ կը դառնար եւ իր ստորագրութիւնը կը փնտռուէր տակաւին գրական – հրապարակագրական յօդուածներով, որոնք՝ նախապէս «Նայիրի» պարբերականին մէջ լոյս տեսնելէ ետք, հատորով մը՝ այս անգամ «Յեղափոխութեան համար» անունով, հրապարակ կը հանուէին։ Տրուած ըլլալով որ գիրքը լոյս տեսած է 1956ին եւ այդ թուականէն ի վեր գրական քննադատութեան առարկայ չէ դարձած, կը վախցուի որ ան ալ իր նախորդին բախտին արժանանայ։ Եւ սակայն «Յեղափոխութեան համար» հատորը բազմաթիւ այժմէական եւ երիտասարդական խնդիրներ կը յուզէ, որոնք պէտք չէ որ անուշադրութեան մատնուին։

Ամէն ժամանակներու համար երիտասարդութիւնը ամէնէն զգայուն տարրն է որեւէ ժողովուրդի մէջ։ Պօղոս Սնապեանին ընտրած բոլոր նիւթերը նոյն գաղափարին համադրութիւնը կը ներկայացնեն եւ իրենց խորքին մէջ դժգոհութիւնը կը խորհրդանշեն ու կը խտացնեն։

Դժգոհութեան զգայութիւնը ամէնէն աւելի կը թանձրանայ, կը խտանայ ու կը պայթի դպրոցական դրասեղաններու վրայ նախապէս, յետոյ, կեանքի մէջ գտնելու համար իր արտայայտութիւնը, երբ պատանիները եւ երիտասարդները իրենց գիրքերուն մէջ անկիւն մըն ալ գերման իմաստասէրին, Նիցչէի «Այսպէս խօսեցաւ Զարադուշտրա», դասական հատորը ունէին։

Նման երիտասարդական շարժումներու ականատես եղած ենք բոլորս ալ, կրթական – դաստիարակչական առաքելութեան ասպարէզին մէջ եւ կրած դժբախտաբար անոնց բացասական հետեւանքները։

Նիցչէի ակնարկուած հատորը, հակառակ իր բանաստեղծական խորքին եւ ներշնչումներուն, երիտասարդները իր ազդեցութեան տակ պահած է միշտ, որոնք թելադրական շատ բաներ կը գտնեն անոր մէջ, «Արժէքներու նոր տախտակներ»ը կը վերագնահատեն, ըմբոստութեան, դժգոհութեան եւ յեղափոխութեան մասին կը խորհին շարունակ։ Այդ տարիքին է որ շատերը ինքզինքնին գերմարդ կ'երեւակայեն ....

Հայրերու եւ զաւակներու, հինի եւ նորի փոխյարաբերութիւնը, եւ առհասարակ կարգապահական սկզբունքները եւ տարակարծութիւն յառաջացնող բոլոր տեսակէտները լուրջ պատճառներ են, որպէսզի հեղինակը «Դուրս Արտաշէսներ» դոչէ, ստանձնելով «Անիծուած Արտաւազդներուն» եւ «բոլոր այն խենթերուն պաշտպանութիւնը, որոնց արիւնին եւ ջիղերուն մէջ կ'որոտայ խենթութիւնը»։

Երիտասարդական դժգոհութիւնն ու խենթութիւնը ամէնէն աւելի զգալի կը դառնայ մանուածապատ գրականութեան մէջ։

Պօղոս Սնապեանին հատորը, «Յեղափոխութեան համար» այդ մտայնութեան խտացումն է։ Ան կը խօսի իր սերունդին տագնապներէն։ Կը խօսի անողոք ու անկաշառ բառերով, ըսելու համար սակայն ճշմարտութիւններ։

Ինչ որ կ'ըսէ, համոզումով կ'ըսէ ու կը տրամաբանէ։ Եթէ նախորդ սերունդէն մարդիկ այժմուկով ու արհամարհանքով բախին եւ մինչեւ այսօր տակաւին նոյն շեշտով ու գինովութեամբ կը գրեն ու կը խօսին, Սնապեանի խօսքն անկեղծութեան ու արդարութեան դրոշմն ունի։ Ուսուցիչ մըն է ինք, բայց «Մտածումին մէջ դպրոցական ծանօթութիւններու պաշարով մը չէ» որ հրապարակ կու գայ իր ընթերցողները շլացնելու համար։ Սիրելի է իր դժգոհութիւնը եւ համակրելից, որովհետեւ՝ արդար դժգոհութիւնն է։ Նոյնիսկ յանեսս՝ իր խորքին մէջ։

Եթէ մէկ կողմէն երիտասարդութեան իրաւունքներու փաստաբանութեան արձագանգը կ'առնենք, միւս կողմէն անողոք դատապարտութեան խօսք ունի աներիտասարդ սերունդին հանդէպ, որ անարժան կը նկատէ այդ անունին, որ երազ չունի, որ «Յեղափոխութեան անուն լսած է, բայց ոչինչ բրած է անոր փառքին արժանի, պատմութիւնը գիտէ, բայց իր պարտքը կատարած չէ»։

Այս հատորը սակայն գրականութեան ո՞ր սեռին կը պատկանի «բարոյախօսութի՞ւն է, յուշագրութի՞ւն է, գրական վերլուծումնե՞ր են թէ խոստովանութիւններ ու խորհրդածութիւններ ....

Ո՛ր սեռին մէջ ալ դասաւորենք, Պօղոս Սնապեան անողոք իրականութեան մը պատկերացումը եւ ժամանակաշրջանի մը տագնապներն ու վկայութիւնները կը բերէ մեզի։

Պօղոս Սնապեանի ոճը կենդանի եւ սաստոտուն արակեցի։ Կրնանք աւելցնել նաեւ թէ այդ ոճը հակասութիւններու եւ հականիշներու գրականութեան դրոշմը եւ նորութիւնը կը բերէ մեզի։ Շեշտուած յստակեսութեամբ եւ ժխտական պատկերացումներով, որոնց հետեւանքով ալ երբեմն՝ հեգնական ու սրամիտ։

Եւ սակայն հատորին մէջ կայ հատուած մը, «Վերջին դասը» վերնագրով, ուր կ'ոգեկոչուին ոչ միայն դպրոցական կեանքէն յուշեր, այլեւ Յ. Օշականը՝ իբրեւ սիրուած ու յարգուած ուսուցիչ։ Այդ էջերուն մէջ Սնապեան լաւատես է, որ յարգանքի անխառն զգացումով կը շրջապատէ իր ուսուցիչը, որուն «Վերջին դասը» երախտապարտական զգացումներ կ'արթնցնէ աշակերտին մէջ։ Յ. Օշականին նուիրուած էջը միւսներէն կը զանազանուի եւ հարազատ գրական էջ մը կը դառնայ, ուր «Համապատկեր»ներու հեղինակին դիմապիծը, իբրեւ գրագէտ, ուսուցիչ, մարդ ու ընկեր՝ կարկառուն կը դառնայ։

Լաւատեսութիւնը սակայն հազիւ պահ մը կը տեւէ։ Մռայլ ստուերներով կը շրջապատուի կրկին, երբ այս անգամ իբրեւ ուսուցիչ, իր մորթին վրայ զգացած բոլոր դառնութիւնները կը պատմէ իր ընթերցողներուն, նոյնքան անկեղծութեամբ ու հաւատարմութեամբ։

Պօղոս Սնապեանի այս հատորը, հակառակ իր ժխտական եւ ընդհանրապէս յոռետես ոգիին ու բովանդակութեան, խոստում մըն է երիտասարդ գրագէտին։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

«Յեղափոխութեան համար», Պօղոս Սնապեան, Ա. Ծառուկեանի յառաջաբանով, Պէյրութ, 1956։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՎԱՀԷ ՔԱՋԱՅԻ ՀԵՏ

Նկատի ունենալով որ Փլօն հրատարակչականը հրապարակ հանած է Վահէ Քաջայի նոր վէպը, «Լ'Համսօն» (Կարթը), յարմար նկատեցինք «Յառաջ»ի ընթերցողներուն համար տեսակցութիւն մը ունենալ մեր երիտասարդ եւ տաղանդաւոր վիպասանին հետ։ Առ ի գիտութիւն ըսենք որ այս շաբթուան ընթացքին, Վ. Քաջան, ֆրանսական թերթերու կողմէ հրաւէրներ ստացած է ինչպէս նաեւ ձայնասփիւռէն՝ նմանօրինակ զրոյցներու համար։ Ուրախ ենք որ առանցմէ առաջինը կը հրատարակուի հայկական թերթի մը մէջ։

Հ.— Ի՞նչ է ձեր նոր վէպին նիւթը։

Պ.— Պատերազմական կեանքէ առնուած պատմուածք մըն է։

Հ.— Ապրուա՞ծ պատմուածք մը։

Պ.— Ոչ, յօրինուած, բայց կարելի է որ շատ մը մարդիկ առանց իմ գիտութեանս ապրած ըլլան նման պատմութիւն մը։

Հ.— Ձեր վէպին գործողութիւնները որեւէ առնչութիւն ունի՞ն Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի պատերազմին հետ։

Պ.— Վէպիս գործողութիւնները կարելի է նմանցնել բոլոր պատերազմներուն հետ, եւ իմ զինուորներս բոլոր զինուորներուն հետ։ Համազգեստն է որ կը փոխուի մէկ զինուորէն միւսը։

Հ.— Ի՞նչ ուզած էք ապացուցանել ձեր գիրքով։

Պ.— Պատերազմներու անհեթեթութիւնը եւ անոնց տխմար հետեւանքները։

Հ.— Ձեր գիրքին մէջ հերոսներէն մէկուն անունը Պէրլեան է։

Պ.— Պէրլեան, իմ հերոսներուս մէջ ամէնէն համակրելին է, նոյնիսկ ամէնէն մարդկայինը։

Հ.— Ինչո՞ւ։

Պ.— Որովհետեւ Հայ է եւ երբ այդպիսին գիտէ թէ ի՛նչ է տառապանքը։

ՑԱՍՄԱՆ ԱՂԱՒՆԻ

— Վերջալոյս մը դիտելու կարելիութիւններէն զրկուած եմ։

Այսպէս կ'ըսէր մեր սիրելի Համաստեղը։ Աշխատանքի իր ժամերուն ակնարկութիւն մը պատ, բացատրութիւնը տաբաղ մըն է որ կը ներկայացնէ, այժմ, ստեղծագործութեան նոր պայմանները, որոնց համակերպած է ամէն գրագէտ, ուզելով կամ չուզելով։

Կա՛ր ժամանակ մը, երբ գրագէտը կրնար նստիլ վերջալոյսի մը դէմ ու դրի առնել իր ներշնչումները։ Երջանի՜կ ժամանակ, երբ բանաստեղծը կարելիութիւնն ունէր ունկնդրելու սոխակին ու վարդին տաղասացութեան, լուսնակ գիշերով։

Այժմ...

Ընդհանուր է տրտունջը, դարաշրջանի ցաւը հոգիներու մէջ։

Դարաշրջանի այդ ցաւն այն է որ գրագէտը զրկուած է մտամփոփուելու կարելիութիւններէն։ Ժամանակ չկայ միտքով սրճալու, մտածման մեղուին ճախրանքներուն հետեւելու՝ իմացականութեան դաշտերուն մէջ։

Միւս կողմէ, ինչպէս սովորութիւն դարձած է, հիմա, նարինջը խակ քաղել, խնձորը դեռ տհաս, ու շուկայ հանել, այնպէս ալ գրական շուկայ կը հանուին տղաք՝ որոնք հասունցած չեն տքնութեան դրասեղաններու վրայ եւ լուսամփոփներու տակ։ Անոր համար որ գրուած բանը, այսօր, գիրքին է հանել ի վաճառ, աւելցնենք՝ փոյթ չէ թէ յաճախ աւելի աժան քան կաղամբին մէկ տերեւը, մէկ օրէն միւսը գրագէտի կոչում կը տրուի դպրոցական աշակերտներուն, ի փա՜ռս ժողովրդապետութեան։

Հապա անո՞նք որ կը կոչուին rewriteur.

Գիտէ՞ք թէ ի՛նչ կը նշանակէ այս բառը։ Գրականութեան պատմութիւնը ծանօթ էր Նէկրերուն, — անոնք այն գրագէտներն են, որոնք կը ծախեն ոչ միայն իրենց աշխատանքը, այլ եւ հեղինակի անունը, (կը նմանին այրութեան այն նմոյշներուն, որոնք ուրիշին կը փոխանցեն հայրութեան իրենց փառքը)։ Հիմա հրապարակ իջած են գրագէտի նոր տեսակներ, որոնք իրենց տաղանդը կը սպառեն ուրիշ գրագէտի մը գործին մէջ՝ վերաշարադրելով, յարդարելով, սրբագրելով, օրուան ճաշակին պատշաճեցնելով, շուկայ հանուելու ձեւը տալով, բայց միշտ մնալով վարագոյրին ետեւ, ինչպէս տուպլէօռ մը։

Ի՞նչ դարման կ'առաջարկէք այս կացութեան մէջ։

Գրական քննադատն է հրատարակիչ. Գնահատութեան խօ՞սք ըսելու համար այն յօդուածներուն մասին, որոնք կը հրամցուին ընթերցողներուն՝ խմբագիրներուն ձեռքով յղկուելէ, տաշուելէ, կրճատուելէ եւ ամբողջացուելէ ետք։ Մեծարանքի խօ՞սք ըսելու համար այն գրութեանց մասին, որոնց մէջ աւելի դժուար է մէկ հատիկ գաղափար գտնել քան այն մէկ հատիկ ասեղը Եզովբոսի ալիւրին մէջ։ Ներբո՞ղ կարդալու համար գրական այն ըմբռնումներուն մասին, որոնք բորբոսի տակ կը պահեն հայ հանճարը՝ գրական մեր ժառանգութեանց տալով թանգարանային արժէք։

Այս վերջին մեղադրանքը կը վախնամ որ դայթակղութիւն չպատճառէ ընթերցողին, ուստի վերցնելու համար քօղը պարբերութեան վրայէն՝ օրինակով մը կը յայտարարեմ թէ, ինծի համար, Հայոց պատմութիւնը թաղուածի մը կեանքը կամ պատերազմներուն նկարագրութիւնը չէ, այլ այն ոգին որ կեանք կուտայ անձերուն ու դէպքերուն։ Նմանօրէն, գրականութեան պատմութիւնը ծանօթութիւն մը չէ գրագէտներու, գրական աշխատանքներու, այլ ազգային հանճարին դիմայեղութեան փաստը տրուած գործերու մէջէն։ Այս տեսակէտով՝ որեւէ ստեղծագործութիւն ստաթիք արժէք չունի, այսինքն թանգարանային նիւթ չէ որ պահպանուի իր քիլոկրամով, այլ տինամիք արժէք, հետեւաբար գերեզմանային նիւթ, որ կը վերածուի աճիւնի եւ իր յիշատակով միայն կը շարունակուի ժամանակէն դուրս։

Ատոր համար գնահատելի կը մնայ քանդումը զոր կը փորձէ գրական քննադատը, ազատագրելու համար ազգային հանճարը սերունդի մը տեսակէտներուն ու ճաշակին կապանքներէն։ Եւ մեռած սիրելի դէմքի մը ստեղծագործութեանց հանդէպ ցոյց տրուած տեսական հիացումին մէջ կը գտնէ մեռելութեան հոտ կամ բորբոս։

Ափսո՜ս, քննադատին այդ բարեբար միջամտութեան հակառակ, ոմանք, մամիկին չափ ապաշէր, գրական հիացումներու մէջ կը փնտռեն ազգապահպանումի ցանկութեանց վկայութիւն մը միայն։

Պէտք է խոստովանիլ թէ մէկ կողմէ՝ գրականութիւնը քաղաքական վարժապետներու լոզունգներուն սպասաւորելու քարոզը այս ժողովուրդին արեւելեան մասին մէջ, միւս կողմէ՝ գրականութիւնը հին – հին դարուց յիշատակներուն կապելու յորդորը այս ժողովուրդին արեւմտեան մասին մէջ, զգուանք կը պատճառեն ի վերջոյ։

Ժամանակ է, կը կարծեմ, յայտարարելու քաղաքական լոզունգներու հեղինակներուն, որոնք կ'ուզեն օմ – սանտուիչ շինել գրագէտը, եւ ազգապահպանումի հերոսներուն, որոնք հաւը հաւ պահելու օրէնքը կը յիշեցնեն Հայը Հայ պահելու իրենց երգով, թէ կը մեռնի՜, ահա, հայ գրականութիւնը, որովհետեւ պարզապէս անօսաղ։ Զրոյցը դադրած է մեր գրական անդաստանին մէջ երկար ատենէ ի վեր։ Չի բաւեր Մասեաց սար երգել, Քուչակի կամ Նարեկացիի գաղափար փոխադրել։ Այլ եւ հարկ է այս ժողովուրդին ցոյց տալ ուրիշ սարեր, ուրիշ գաւառներ։

Չեմ հաւատար թէ որեւէ գրականութիւն կրնայ ապրիլ ինքնիրմով։ Անբնական երեւոյթ է ատիկա, կը յիշեցնէ օթոֆաժին՝ գիտութեան մէջ։

Չկայ քաղաքակրթութիւն առանց պատուաստի։ Ինչ որ հին Հելլենական քաղաքակրթութիւն կը կոչէք, եգիպտական երանգներ ունի։ Ինչ որ եգիպտական քաղաքակրթութիւն կը կոչէք, ասորա – բաբելական նպաստ մը ունի։ Ինչ որ իրողութիւն է շրջանի մը համար որ զրկուած էր հաղորդակցութեան միջոցներէ, ժողովուրդներու ամէնէն արագ յարաբերութեանց այս դարուն, երբ ձեր սենեակին պատերէն կը հոսին հեռաւոր քաղաքակրթութեանց երգն ու խօսքը, հիմա անհրաժեշտութիւն է ընդունիլ իրերաթափանցումը ղեկավարուած ձեւով։

Ռոմանթիսմը նոր սարսուռ եւ զգայութեանց նորութիւն կը փնտռէր։ Մեր դարը գաղափարներու, միտքերու նորութեանց մրցում մը կը կատարէ մեր շուրջ։ Ոճիր է անտարբեր մնալ հանդէպ գաղափարներու ջրվէժին։ Պէտք է հետեւիլ նորութեանց։ Հին սերունդին մեղքն այն էր որ կը սիրէր քալել իբրեւ վերջապահ։ Կը պահանջենք քալել յառաջապահներու հետ։ Զօպանեան աւելի քան կէս դար ապրեցաւ Եւրոպայի մէջ, — իր սովորութիւններուն մէջ չկար գնել գիրք մը, քամել ու տալ ժողովուրդին։ Չկրկնենք նոյն սխալը, — պէտք է հետեւիլ գաղափարներու ջրվէժին։

Յաջորդով՝ ծրագիրս այդ մասին։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Հ.— Երբ վէպ մը կը սկսիք, նախապատրաստական աշխատանքները հայերէնո՞վ կ՚ընէք թէ՝ ֆրանսերէնով։

Պ.— Մտքիս մէջ հայերէնով կը պատրաստեմ, բայց ֆրանսերէնով գրի կ՚առնեմ։

Հ.— Ահա երկու տարի է որ ֆրանսական մամուլը ձեր մասին կը գրէ. եթէ չեմ սխալիր Ֆրանսուազ Սականին չափ ձեր մասին ալ խօսած են, եւ ամէն անգամ կը յիշեն որ դուք Հայ էք։

Պ.— Այդ կ՚ընեն իմ յուշմունքներուս վրայ։

Հ.— Ինչո՞ւ կ՚ընէք այդ յուշմունքները։

Պ.— Որպէսզի օտարները չի մոռնան Հայը «Փարիզ ա՛Արմէնի»ին հետ.

Հ.— Կ՚ուրախանա՞ք երբ ձեր պզտակիցներէն մէկը յաջողութիւններ ձեռք բերէ օտարներուն մէջ։

Պ.— Անտարակոյս երբ ան չի պահեր իր ծագումը։Օրինակ Սարոյեանը եւ Մամուլեանը, այս վերջինը ճանչնալ կ՚ուզէի եւ երբ վերջերս Փարիզ եկած էր, գացի եւ տեսնուեցայ հետը։

Հ.— Հայերէն թերթեր կամ պարբերականներ կը կարդա՞ք։

Պ.— Բոլորն ալ կը ստանամ ի միջի այլոց՝ «Այգ»ը եւ «Յառաջ»ը։

Հ.— Ի՞նչ են ձեր անմիջական ծրագիրները։

Պ.— Աւարտել նոր վէպս, որ քանի մը ատենէ ի վեր սկսած եմ գրել։

Հ.— Ի՞նչ է նիւթը։

Պ.— Դեռ կանուխ է այդ մասին խօսիլը։ Ընդհանրապէս իմ նիւթերուս հիմնական առանցքը կը կազմեն,— մարդկային խիղճը, համոզումները, դրամը, մէկ խօսքով ինչ որ այժմէական է։

Հ.— Մտադրած էք Ֆրանսա հաստատուի՞լ թէ ոչ վերադառնալ Լիբանան ուր կ՚ապրի ձեր ծնողքը։

Պ.— Ժամանակաւոր հոս մնամ բայց շատ կը փափաքիմ Հայաստան մեկնիլ մէկ երկու ամիսով։

Հ.— Ինչո՞ւ...

Պ.— Աւելի լաւ ճանչնալու համար ժողովուրդս, տեսնել անոր առօրեայ ապրումները։ Կարելի է ինծի համար նոր ներշնչարան մը ըլլայ ապագայ գործունէութեան համար։

Հ.— Մտադիր էիք հայկական ջարդերուն մասին վէպ մը գրել

Պ.— Այդ ծրագիրը մտքիս մէջ է, բայց դեռ չեմ մշակած։

Հ.— Վստահ եմ որ բոլոր Հայերը հպարտ են որ ձեր անունը օտար բեմերուն վրայ կ՚երեւայ։ Հարկաւ այս պարագան ձեզ ուրախութիւն կը պատճառէ

Պ.— Կը պատճառէ.

Հ.— Ինչո՞ւ կը «պատճառէք», բանի կ՚ուզէք որ անտարբեր էք հիմա այդ մասին

Պ.— Ո՛չ չափով։ Դժբախտ առիթ մը ունեցայ նկատելու որ Հայերը գովասանքներու մէջ շռայլ են, բայց երբ որեւէ օժանդակութեան պէտք ունենաք, մարդ չէք գտներ ձեր շուրջը։

Հ.— Ըսել կ՚ուզէք նման դէպք մը պատահեցաւ ձեզի՞ ալ։

Պ.— Աւելորդ են մանրամասնութիւնները, այսքան ըսեմ միայն թէ շատ յուսախաբ եղայ։ Ըստ իս ամէն ոք իր պարտականութիւնը գիտակից պէտք է ըլլայ, օրինակի համար թերթերը եղած են օրուան լուրերը տալու համար, կուսակցութիւնները քաղաքականութիւն ընելու համար, իսկ Բարեգործական Միութիւններ ալ իրենց դերը կատարելու պարտաւոր են։...

Հ.— Գալով Լ՚Համաօնին, կը կարծէ՞ք որ այս վէպն ալ ձեր նախորդ գործին պէս շարժանկարի վերածուի։

Պ.— Արդէն իսկ ամերիկեան «Փարամաունթ» շարժանըկարի ընկերութիւնը «Լ՚Համաօնի»ն ժապաւէնի պատրաստելու ձեռնարկած է(*)։

Կ՚ուզէի հոս աւելցնել նաեւ որ որեւէ յուսախաբութիւն չի կրնար պատճառ ըլլալ որ «Հրաժարիմ Հայութենէ»։

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(*) (Փարամաունթ)ը ընկերութիւնը հազար տոլարի (տասը միլիոն ֆրանք) գընած է արդէն Վ. Քաչայի նոր վէպը շարժանկարի վերածելու արտօնութիւնը։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏԸ
- 1957-1958 -

Ֆրանսական Թատրոնի 1957 – 1958 թատերաշրջանի վերամուտը այս տարի տեղի ունեցաւ արտակարգ փայլով մը։

Ֆրանսական Ազգային Թատրոնը (Քոմէտի Ֆրանսէզ), հաւատարիմ դարաւոր աւանդութեան մը, իր խաղացանկը վերակազմած է, միշտ առաջին գծի վրայ պահելով դասական հեղինակները։ Մոլիէր, Պոմարշէ, Մարիվօ, Ռասին, Քորնէյ, Միւսէ միշտ ի պատուի են այդ խաղացանկին մէջ.

Ասոնցմէ զատ, ժամանակակից նորագոյն հեղինակներէն կան Քլոտէլ, Մոնթէրլան, Էտուար Պուրտէ, Ժիւլ Ռոմէն եւ ուրիշներ։

Ազգային Թատրոնէն զատ, սակայն, այս տարի արտակարգ խանդավառութիւն մը կը տիրէ միւս գրեթէ բոլոր թատրոններուն մէջ ալ.

Ժան-Լուի Պառօ, ֆրանսական յառաջապահ թատրոնի ներկայի մեծագոյն դէմքը, որ աննկուն կորովով մը կը տանի իր ուսուցիչներուն՝ Քոբոյի, Տիւլէնի, Ժուվէյի եւ Կասթոն Պաթիյի իրեն աւանդ թողած գործը, երկար ատեն ատանդական ու գրեթէ թափառական մը դարձած էր, շնորհիւ այն ցաւալի հանգամանքին որ սրահ մը չունէր իր տրամադրութեան ներքեւ։ Օտար երկիրներու մէջ մեծ յաջողութեամբ ֆրանսական թատրոնի դրօշը պարզելէ ետք, Պառօ, իր մեծանուն կողակցին՝ Մատըլէն Ռընոյի հետ վերադարձաւ Փարիզ, թատերական վերամուտին բերելու համար իր տուրքը։

Տարօրինակ զոյգը, ինչպէս ըսինք, սրահի՝ չգոյութեան համար, դժուարութիւններու հանդիպեցաւ մինչեւ այն օրը, երբ Սառա-Պեռնար թատրոնի տնօրէնը Ա. Ժիւլիէն, վաղեմի ընկեր մը Պառոյին, յատկացուց իր բեմը։ Եւ այսօր, վերամուտի այս խանդավառ օրերուն, Պառօ կը ներկայանայ ֆրանսական հասարակութեան նոր գործով մը՝ Ժորժ Շէհատէի «Վասքոյի պատմութիւնը» բեմով։

Տանք նիւթը՝ համառօտ կերպով.—

Աղտաներով լեցուն անտառի մը խորը կը բնակի Սեզար անունով չրջուն դերասան մը, իր աղջնակին՝ քաղցր ու հեզ Մարկրիթին հետ։

Երազին մէջ օր մը Մարկրիթ կը տեսնէ որ ինք փոխակերպուած է Մատոնայի եւ նշանուած՝ փոքրիկ վարսայարդարի մը։ Եւ արդարեւ, մօտակայ գիւղին մէջ գոյութիւն ունի փոքրիկ սափրիչ մը, որ միայն ու միայն իր յաճախորդները գոհացնելու փափաքէն մղուած, կը յարդարէ մազեր ու կը խուզէ պեխեր ու մօրուքներ։

Եւ ահա, Մարկրիթ, իր երազին խօսեցեալը գտնելու յոյսով կը դիմէ դէպի մօտակայ գիւղը։ Եւ երբ իր հօրը ընկերակցութեամբ կը հասնի այդ գիւղը, երազուած սափրիչին կրպակը դատարկ կը գտնէ։ Վրայ հասած պատերազմը Վասքօն (սափրիչը) բաժնած էր իր մըկրատներէն։

Մարկրիթ եւ իր հայրը՝ Սեզար կը փնտռեն Վասքօն, կը հանդիպին անոր, կը խօսին անոր հետ, առանց սակայն ճանչնալու զայն։

Կը ճանչնան զայն միայն վերջին պահուն, երբ Վասքօ պատերազմի դաշտին վրայ իր պարտականութիւնը կատարած ու փառքով ինկած է... դառնալով ակամայ հերոս մը։

Ժորժ Շէհատէի այս գործը ծիծաղի եւ հերոսական դրուագներու զուգորդութիւն մըն է, ուր հեղինակը արտակարգ ճարտարութեամբ գողտրիկ հանգոյց մը կը կազմէ, երկու հակոտնեայ երեւոյթները իրարու կապելով։ Եւ հասարակութիւնը անսահման հաճոյքով մը մտիկ կ՚ընէ Շէհատէի պատմութիւնը եւ կը գիտէ Պառոյի բեմադրութիւնն ու խաղը։

Կրանվալ, Աննի Ֆարժ, Փիէր Պէրթէն, Ժան Տէսայլի հրաշալի կերպով կը շըրջապատեն բեմադիրը, ամբողջացնելով անոր գործը իրենց փայլուն խաղարկութեամբ։

×

Ուրիշ համբաւաւոր զոյգ մը, Սիւզան Ֆլօն եւ Փիէր Պրասէօր, իրենց կարգին կը հմայեն ժողովուրդը ամէն գիշեր «Աթէնէ» թատրոնին մէջ, Շէյքսփիրի «Ընտելացեալ Մեգերան» կատակերգութեան մէջ։

Շէյքսփիրի այս գործը համաշխարհային բեմերու վրայ կը կազմէ թէեւ, սակայն Ֆրանսացի հեղինակ մը՝ Ժագ Օտիպերթի Մեծ Վիլլի այս երկը վերաքաղի մը ենթարկելով պատրաստած է նոր գործ մը, որ ոչինչով կը խաթարէ մեծանուն Անգլիացիին գաղափարը, այլ ընդհակառակն ցայտուն կերպով երեւան կը բերէ Շէյքսփիրեան բանաստեղծութիւնը։

Պերթիւչիոյի դերին մէջ, Փիէր Պրասէօր կը հասնի գեղեցիկ ստեղծագործութեան մը բարձրագոյն կատարները։ Իր աննման խաղը եւ մանաւանդ իր անսպառ շունչը, անգամ մը եւս կուգան փաստել թէ, Պրասէօր է եւ կը մնայ ֆրանսական թատրոնի առաջնակարգ դէմքերէն մին։

Պրասէօր— Պերթիւչիոյի խաղացանի եւ սուրի հարուածներուն արտակարգ քաջութեամբ մը կը դիմադրէ Մեգերան՝ Սիւզան Ֆլօն, որուն հոյակապ խաղարկութիւնը ամէն գիշեր խանդավառութեան ալիքներ կը ստեղծէ Աթէնէի սրահին մէջ։

Ժագ Պերթրան, Միշէլ Կալապրիւ, Թոնի Ժաքօ, Լիւսիէն Կէյմիլ, Ռապէր Մոնսորէ, Ֆրանսուազ Սուլիէ եւ տակաւին ուրիշ բազմաթիւ դերակատարներ իրենց յաջող խաղարկութեամբ կը շրջապատեն Պրասէօր–Ֆլօն զոյգը։

Խաղին յաջողութեան մեծագոյն նպաստը կը բերէ նաեւ բեմադիրը՝ Ժորժ Վիթալի, որ տարուէ տարի ձեռք կը բերէ նորանոր նուաճումներ։

Արդարեւ, այս երիտասարդ բեմադիրը որ քանի մը տարիներ առաջ ծուարած էր Ռիւ տը լա Հիւշէթի փոքրիկ սրահին մէջ, այսօր կը տիրապետէ Աթէնէի հսկայ բեմին, որուն վրայ կը սաւառնի մեծանուն Լուի Ժուվէի անմահ շունչը։

×

Բազմաթիւ ուրիշ թատրոններու մէջ եռուզեռը պակաս չէ։

Գուֆ Փարիզիէնի մէջ համակրելի երիտասարդ դերասանը՝ Տանիէլ Ժըլէն ամէն գիշեր կը խաղայ Ամերիկացի հեղինակ Կրիֆֆիթս Օրրթսի մէկ գեղեցիկ գործին մէջ՝ «Լը Կրան Քութօ», որուն ֆրանսերէնի վերածումը կատարուած է Ժան Ռընուարի կողմէ եւ բեմադրութիւնը՝ Ժան Սերժի կողմէ։

Տանիէլ Ժըլէն, որ վերջին ամիսները սժբախտութիւնը ունեցաւ ցաւալի արկածի մը հետեւանքով կորսնցնելու իր սիրասուն մանչուկը, շատ մատաղ տարիքին մէջ, ամէն գիշեր մեծ յաղթանակ մը կը տանի իր երիտասարդ ու թարմ խաղով, եւ ֆրանսական մամուլը միահամուռ կերպով դրուատալից տողեր կը նուիրէ իր հասցէին։

×

Ամպիկիւ թատրոնին մէջ կը ներկայացուի դարձեալ Շէյքսփիրի մէկ գործը՝ «Փերիկլէս՝ Իշխան Թիրի»։

Այս գործին նիւթը Շէյքսփիր քաղած է նախկին Փիւնիկեցի երեւակայական արքայի մը կեանքէն եւ թատերակ մը պատրաստելով առաջին անգամ զայն ներկայացուցած է 1609ին, անմիջապէս նոյն իր համբաւաւոր «Լիր Արքայ»էն։

Ֆրանսացի հեղինակ Լէօն Ռիւթ յաջող վերաքաղ մը ընելով պատրաստած է նոր գործ մը, առանց շեղելու սակայն Շէյքսփիրեան ոգիէն։

Ամպիկիւի տնօրէնութեան այս ձեռնարկը կը նկատուի յանդուգն ու խիզախ, որուն ըլլալով այս խաղին բեմադրութեան յարուցած դժուարութիւնները։

Արդարեւ, «Փերիկլէս»ի բեմադրութիւնը կը պահանջէ նախ՝ առնուազն 88 դերակատար եւ դարձեալ մօտաւորապէս 40 տեսարաններու փոփոխութիւն։

Բեմադիրը՝ Ռընէ Տիւրիի Ֆրանսական մամուլին կողմէ արժանացած է ջերմ գնահատանքի, ինչպէս եւ դերասանները՝ որոնց կարգին աւելորդ չէ յիշել անունները Պրիւնօ Կրէմըրի, Ժորժ Օտուպէրի, Շարլ Տէնէրի, Վիրլօժօի, Տիկին Նելլի Պորկոյի, Ֆրանսին Պերկի, Քաթըրին Թուչայի եւ ուրիշներու։

×

Երկար է շարքը տակաւին այն թատրոններուն, որոնց բեմերուն վրայ, ամէն գիշեր հոծ բազմութեան մը ներկայութեան կը տրուին փայլուն ներկայացումներ։

Ֆրանսացի արուեստասէր ու մեծ ժողովուրդը, իր բազմապիսի ցաւերուն եւ հոգերուն ընդմէջէն, երբեք ալ չի մոռնար վառ պահելու այն ջահը, որ իրեն յանձնած են իր նախնիքները՝ Մոլիէր, Պոմարշէ, Մարիվօ, Ռասին, Քորնէյ եւ տակաւին բազում ուրիշ հանճարեղ զաւակները Ցաւխտենական Ֆրանսային։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԴՄԲԷԹԵԱՆ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԳԻՐՔ – ՄԷՆՏԷԼ

Անմիջապէս ձեզի կուգամ։ Մէնտէլ». չէր մոռնար տալու նաեւ հեռախօսի թիւը, որ սրճարանին թիւն էր։ Գրադարաններ ու ամբարանոցներ տակնուվրայ կ՚ընէր ու երկարամօրուս բնանկարի մը միջոցով գրքերու գները սրճարան կը փոխադրէր։

Հազուագիւտ գրքերու մասին Մէնտէլի տուած կարծիքներն ու գնահատանքը անվիճելի էին.

Երբ ձեռքը այդպիսի հազուագիւտ գիրք մը հասնէր, երկիւղածութեամբ քանի մը քայլ ետ ետ կ՚երթար, հատորին տակ թուղթ մը կը փռէր եւ իր աղտոտ ու ճերմակ մատերը հազիւ կը համարձակէր «ձանձրին» դպցնել։ Ցնծայ բարեպաշտ խորասուզումով՝ էջ առ էջ կը թղթատէր զայն։ Այդ ծիսակատարութեան ժամանակ ոչ ոք կը յանդգնէր միջամուխ ըլլալ. Մէնտէլ կը գնէր, կը շօշափէր, կը հոտուըտար, կը կշռէր եւ այս կրօնական արարողութիւնն իր սարօք անթերի կը կատարէր։ Կորացած քամակն աղբին անդին կը շարժէր, բերնէն մըթմըթոց ու փափաուք կը թափէր, ճաղատը կը քերէր, մէջ ընդ մէջ արտառոց ձայներ կը հանէր, երկար, զարմանահար «ահ» մը եւ յետոյ կարճ ու ավեկտաւոր «վախ–վախ» մը, երբ տեսնէր, որ էջ մը կը պակսէր՝ կամ որդնակեր եղած էր։ Ապա ձեռքին վրայ յարգանքով կը կշռէր հատորը, աչքերը կիսախուփ՝ կը հոտոտէր զայն, ինչպէս սիրահար աղջիկը սիրոյ վարդի հոտը կ՚ըմբոշխնէ։ Այս շատ բարդ արարողութեան ժամանակ՝ գրքին տէրը բնականաբար անձայն պէտք է մնար։ Անգամ մը որ քննութիւնը վերջանար, Մէնտէլ այլեւս ինքն իրմէ կը յորդէր. կը բացատրէր, կը մեկնաբանէր, պատմումներ կ՚ընէր։ Ու այդ վայրկեաններուն լսեցէն կը դառնար, թարմատի ու կայտառ. Վայ թէ համբակին մէկը ձախաւերութիւնն ունենար Մէնտէլի գնահատանքը դրամով վարձատրել ուզելու. Այդ պարագային Մէնտէլի արժանապատւութիւնը սակայն վիրաւորանքի կ՚ենթարկուէր։ Ի՞նչ էր դրամը. չէ՞ որ հազուագիւտ գիրքի տեսութիւնն ու վայելքը իրեն ամէնէն վարձատրութիւնն էր։

Այս բոլոր յիշատակները մէկկէն արթնցան մէջս։ Ու երբ ակնարկ մը նետեցի Մէնտէլի մարմարեայ սեղանին վրայ ու զայն պարապ տեսայ, գերեզմանաքարի տպաւորութիւնը թողուց վրաս։ Ո՞ւր էր արդեօք. ի՞նչ եղած էր։ Սպասեակը կանչեցի։

«Ո՞վ... Մէնտէ՞լ ըսիք»., հարցուց ան գլուխը քերելով, «ոչ. դժբախտաբար այդպիսի մէկը չեմ ճանչնար. այդ անունով մարդ մը մեր սրճարանը չի յաճախեր։ Տեսնենք, թերեւս մեր գլխաւորը գիտնայ»։

Վերջինս ալ՝ Մէնտէլ անունով մէկը չէր ճանչնար։ Սրճարանին նախկին տէրը չկար շատոնց. իսկ նոր սեփականատէրն ու անձնակազմը տեղեակ չէին փնտռուած մարդու մասին։ Երեսուն քառասուն տարի մարդ մը սա քանի մը քառակուսի մեթրատարածութեանմէջ նստած, կարդացած, խորհած, խօսած էր եւ երեք չորս տարին բաւական եղած էին անոր անունն ու յիշատակը սրբելու։ Նոր փառաւոր էր եկած. հին Յովսէփը մոռցուած։

Գրեթէ բարկութեամբ նորէն հարցուցի, թէ հիներէն բնաւ ո՞չ ոք մնացած է։

«Հա, հիմա միտքս եկաւ, Սփորշիլ տուտուն կայ դեռ, արտաքնոցի սպասուհին։ Երթամ կանչեմ»։

Սփորշիլ տուտուն եկաւ. ալեհեր, հիւանդկախ պառաւ մըն էր։ Կասկածոտ ակնարկ մը նետեց վրաս։

«Բարին ըլլայ, ի՞նչ կը փափաքիք», ըսաւ երկչոտութեամբ։

Հազիւ թէ Մէնտէլի անունը տուի, աչքերը մեծ մեծ բացուեցան, կոր քամակը ցցուեցաւ։

ՍԹԵՖԱՆ ՑՎԱՅԿ

(3 Շար.)

մը հա... ծըլեն իրենց գիրքը :

Ժամը 21ին՝ վերջին արարը։ Երկու խօսքով Տեքսոն կը բացատրէ, թէ ինչու ընկերվարականները վստահութիւն պիտի չտան.— «Մեզի յաճախ ըսած էք, պարոն Նախագահ, թէ դուք դարման բերող միջոցներուն համար էք։ Սակայն, հարկ էր գիտնալ՝ թէ ի՛նչ հիւանդութեան համար եւ ի՛նչ դեղով պիտի ընէք այդ դարմանումը։ Չգիտնալով՝ ներեցէք մեզի, որ ձեզի չենք կրնար վստահիլ հիւանդը» :

Ժողովրդական Շարժումին կողմէ՝ Նիքոլա նմանապէս կը յայտնէ, թէ իրենք ձեռնպահ կը մնան :

Փուժատականները թեր քուէարկելու խոստում ըրին :

Վերջապէս, քուէարկութիւնը կատարուեցաւ եւ Ազգ. Ժողովը 198ի դէմ 248 ձայնով մերժեց վստահութիւն յայտնել Փ'Լէի: Այս արդիւնքը անակնկալ մը չէր եւ Փինէ կը սպասէր արդէն։

Երբ քուէարկութիւնը վերջացաւ, Փինէ գնաց Էլիզէ՝ Հանրապետութեան Նախագահ Քոթիի հաղորդելու համար արդիւնքը. կէս գիշերը անցած էր :

Կը կարծուի, թէ յաջորդ թեկնածուն պիտի ըլլայ Ժողովրդական Շարժումի պարագլուխներէն՝ Ռոպէր Շուման :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր Կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, հինգշաբթի երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ ՀՈԿՏ. 26ին:
Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին:
Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին:
Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 27ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին :
Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, NOTRE DAME DU LIBAN եկեղեցւոյ մէջ :
17, Rue d'Ulm, Métro Monge

Հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՆԱԶԼԵԱՆ ԱՐՔ.ի եւ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՊԵՏՐՈՍ ԱՐՔ. ՔԷՑԻՃԵԱՆի հոգւոյն, ի յիշատակ :

Կը պատարագէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ. ԱԳԸԼԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Տ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Քաֆէ Բէժան: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՆՈՒԷՐ

Գ. Խաչիկ Թօփուզեան կը նուիրէ տասը հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Թէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանին, իր կնոջ՝ Տիկին Թագուհիի ապաքինման եւ իր թոռնիկին Արաքսի - Քրիսթինի ծննդեան առթիւ :

×

Այրի Տիկին Երիցուհի Լուսիա Գապաքեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցիին իր ողբացեալ ծնողքին՝ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր եւ Իզաբէր Թահմիսեաններու եւ եղբօր՝ Մարտիրոս Թահմիսեանի յիշատակին (Քէօթահիացի) :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները ժողովի կը հրաւիրուին 23 Հոկտեմբեր, Չորեքշաբթի ժամը 18ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին փորձերը վերսկսած են եւ տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր, ժամը 8.30էն 10ը, Ազգ. Տանը թատերասրահը, 32 բիս ռը Թրէվիզ: Նոր անդամները կ'արձանագրուին տեղւոյն վրայ, փորձերուն ընթացքին :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15(69 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 22 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8024 | 33e ANNEE | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3825

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՐԴԸ ԳՏՆԵԼ

Ամէն կառավարական տագնապի ժամանակ, սովորութիւն դարձած է, Ֆրանսայի մէջ, ըսել թէ ծանրագոյն տագնապն է զոր ճանչցած է Դ. րդ Հանրապետութիւնը :

Ըսուեցաւ նաեւ այս անգամ, բայց հաւանաբար այս անգամ է մանաւանդ որ իրաւացի է նման որակում մը :

Տագնապ մը որ կը տեւէ քսան օրէ ի վեր, որ տակաւին լուծում չէ գտած, մեծ գժգոհութիւններ առաջ բերելով նաեւ մէջազգային շրջանակներու մէջ :

Քանի մը օրէն Ալժերիոյ հարցը պէտք է գայ ՄԱԿի օրակարգին վրայ, բայց Ֆրանսան արտաքին նախարար չունի եւ կը բացակայի ՄԱԿի ժողովէն : Առիթ մը որ Մաք Միլլըն եւ Այզընհաուըր կ'օգտագործեն գլուխ գլխի խօսելու համար :

Ֆրանսան անշուշտ կը գիտակցի իր ախտութիւններուն եւ քաղաքական անկայուն կացութեան :

Եւ հաւանաբար իր դժբախտութիւններէն մէկն ալ այդ գիտակցութիւնը ունենալն է : Վասնզի ի՞նչ բանի կը ծառայեն գիտակցիլ հիւանդութեան մը երբ անոր դարմանը չես գիտեր, կամ եթէ դարմաններ կան, ամէն մարդ համաձայն չէ անոնց շուրջ :

Երեք շաբթուան ընթացքին նախագահ Քոթի փորձեց երեք հոգի : Ընկերվարական Կի Մոլէ որ մերժեց, Փլեվէն (Ժող. Շարժում) որ մերժեց, անկախ Փինէ որ ընդունեցաւ բայց Ազգ. Ժողովը մերժեց իր դարմանները : Զրկուած ընկերվարականներու ձայնէն, զրկուած նոյնիսկ անոնց ձեռնպահութենէն, Փինէ չկրցաւ մեծամասնութիւն մը առնդծել իր շուրջ :

Կը մնար նախագահ Քոթիին նոր մարդ մը փնտռել : Անկէ առաջ ուսումնասիրել նախորդներուն ձախողանքին պատճառը որպէսզի գիտնայ թէ ո՞ր հոսանքը կրնայ լուծել տագնապը :

Նախնատաշ բացառիկ առաքելութիւն մը կը յանձնուի Ժողովրդական Շարժումի երեսփոխան Ռոպէր Շումանի : Պաշտօն ունի 24 ժամէն պարզել, Ֆրանսայի Դրամատան եւ մասնագէտներու հետ, ելմտական կացութիւնը : Արդարեւ շատ ծանր է Պետութեան դրամական կացութիւնը եւ աւելի քան եզերական դանձարու սպառնալիքին տակ է մինչեւ Դեկտեմբեր : Փինէ կ'ուզէր նոր փոխառութիւն ընել Ֆրանսայի Դրամատունէն, ի՞նչ ելք պիտի գտնէ Ռոպէր Շուման որ քաջ մասնագէտ է ելմտական եւ տնտեսական հարցերու :

Այս անել կացութեան առջեւ կը գտնուի այսօր Ֆրանսան : Կացութիւն մը որ դժբախտաբար պատճառ կը դառնայ որ տկարանայ իր հեղինակութիւնը արեւմտեան մեծերու մօտ :

Ֆրանսան ունի՞ այն մարդը որ հաւաքէ մեծամասնութիւն մը եւ փրկէ երկիր մը որ երէկ տակաւին կրնար շատերուն դաս տալ ամէն գետնի վրայ : Մխրճուած ընկերային հոգերու եւ տնտեսական ծանր կացութեան մը մէջ, Ֆրանսան այսօր մարդ մը կը փնտռէ, Մարդը որ յաջողի տալ իրեն իր տեղը մեծ պետութեանց կարգին : Իր արդար տեղը :

Լաւատեսներ յոյս կը դնեն եւ կը կարծեն որ Տը Կոլը այդ մարդը կրնայ ըլլալ : Բայց յաղթանակի վաղորդայնին, իրեն համար ամէնէն նպաստաւոր շրջանին, ցոյց տուաւ որ դինուորական է միայն :

Անդին կը մնան նորէն անոնք որ եկած գացած են, գացած են եւ կրկին կուգան, ժամանակաւոր լուծումներ բերելով երկրի մը որ հիմնական եւ տեւական լուծումի մը անհրաժեշտութեան առջեւ կը գտնուի :

Շումանի պատասխանը ցոյց պիտի տայ թէ ինք պիտի կարենայ ըլլալ նախագահ Քոթիին եւ բովանդակ Ֆրանսային փնտռած մարդը :

ՅԱՌԱՋ

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ ուրբաթ օր Երեւանի մէջ մեռած է բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեան : Լուրը հաղորդուած է Երեւանի ձայնասփիւռին կողմէ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԻՆԷԻ ՁԱԽՈՂՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՇՏՕՆ՝ ՌՈՊԷՐ ՇՈՒՄԱՆԻ

Անկ. երեսփոխանին ձախողանքէն ետք, նախագահ Քոթի կրկին սկսաւ իր խորհրդակցութիւնները կուսակցական պարագլուխներու հետ եւ մանաւանդ՝ փորձեր կատարած եւ չյաջողած վարչապետութեան թեկնածուներուն հետ :

Ապարդիւն չեղաւ սակայն Փինէի յանձնուած պաշտօնը : Արդարեւ ինքն էր որ ամէնէն խորը թափանցեց քաղաքական, ընկերային եւ ելմտական հարցերուն եւ շօշափեց կուսակցական կարծիքները :

Նախագահ Քոթի, շաբաթ օր, տեսակցելէ վերջ Կի Մոլէի, Անրի Քէօյի, Փինէի հետ ուշ ատեն բացառիկ եւ տեղեկագրական առաքելութիւն մը յանձնեց Ժող. Շարժումի երեսփոխան Ռոպէր Շումանի,

Այս վերջինը մինչեւ երկուշաբթի իրիկուն պէտք է տեղեկագիր մը պատրաստէ յստակ կացութիւնը պարզելով երկրին ելմտական վիճակին :

Այս առնչութեամբ Ռոպէր Շուման պէտք է նախ ներկայացնէ ելեւմուտքի պատկեր մը, տեսնուելէ ետք ելմտական նախկին նախարար՝ Ֆ. Կայեարի հետ, Ֆրանսայի Դրամատան տնօրէն՝ Պաւմկարթների հետ եւ ուրիշ կարգ մը մասնագէտներու :

Շուման պէտք է նաեւ ներկայացնէ այդ կացութեան լուծումը : Այս երկրորդ հարցը շատ աւելի ծանր եւ փափուկ է քանի որ Մոլէի երեսփոխանը պէտք է նկատի առնէ բոլոր կուսակցութեանց տեսակէտը այս մասին : Անկախները՝ որ հակառակ են նոր տուրքերու, Ընկերվարականները՝ որ համամիտ են նոր տուրքերու եւ կը պահանջեն գիները պահել :

Տագնապը ինչպէս կ'երեւի քաղաքականէն դարձաւ ելմտական : Արդարեւ պետութիւնը արդէն 350 միլիառի փոխառութիւն մը ըրած է Ֆրանսայի Դրամատունէն անցեալ Յունիսին : Նոյեմբեր 15-ին պէտք է վերադարձնէր մաս մը, 50 միլիառ, ինչ որ անհաւանական է : Անդին ուրիշ չունի եւ պիտի ստիպուի դադրեցնել իր վճարումները արտասահմանէն :

Շումանի բերելիք լուծումը պիտի ըլլայ խիստ եւ ծանր, սոր յաջողութեան համար անհրաժեշտ է մանաւանդ որ Ընկերվարականները եւ Անկախները ընդունին որոշ զոհողութիւններ եւ համաձայնութեան գան : Այս պարագային մէջ միայն, Ռոպէր Շուման պիտի կրնայ ըսել թէ կրնա՞յ ընդունիլ վարչապետութեան հոգը :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

Եթէ դահլիճ մը կազմուի մինչեւ ուրբաթ, առաջին առթիւ իսկ պիտի գտնուի ընկերային ծանր կացութեան մը առջեւ : Ելեկտրականութեան գործադուլէն ետք, ուրբաթ օրուան համար Աշխատաւորի Ընդհանուր Դաշնակցութիւնը եւ Քրիստոնեայ աշխատաւորները գործադուլ որոշած են երկաթուղիի համար : Հաւանական է որ այս շարժումին միանան նաեւ Բանուորական Ուժը (Ընկերվարական) եւ ֆատրերը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵԶԻ ՀԵՏ ԸԼԼԱ՛Ր ...

●

Շնորհքով գործեր տեսնելու շնորհքը Աստուած, ամէնէն առաջ, պարգեւած է Վանեցիներուն, ինչպէս ամէնէն առաջ, անոնց ճակատը օծած է հայութեան միւռոնով : Այդպէս կը հաւատան, իրենք, Վանեցիները : Մեր կարծիքն ալ, իրենց մասին, տարբեր չէ :

Անցեալ շաբթու շուկայ ելաւ «Խրիմեան Հայրիկ»ի մահուան յիսնամեակին առթիւ պատրաստուած հատոր մը, Հաւաստութական Հայրենակցականին հոգածութեամբ :

Երեք հարիւր էջնոց գիրք մը, որուն մէջ քով – քովի տեղ տրուած է «Հայրիկ»ի նամակներուն եւ շարք մը եկեղեցականներու եւ մտաւորականներու գնահատանքներուն :

Գրականութիւն մի' փնտռէք այդ նամակներուն մէջ : Ո'չ իսկ քերականութիւն կամ ուղղագրութիւն :

Խրիմեան *Հայրիկ* գրիչը ձեռքը առեր ու իր ըսելիքները թուղթին վրայ շարեր է՝ առանց երկար բարակ մտածելու :

Գրեր է այդ նամակները, ինչպէս թելադրեր են իրեն՝ իր սիրտն ու հոգին : Ո'չ մէկ սեթեւեթ, ո'չ մէկ մարզանք՝ գրականութիւն ու բանաստեղծութիւն խաղալու եւ ազգին աչքին փոշի ցանելու :

Փարզունակ նամակներ, պարզութեան օճով մը խմբագրուած եւ լեփ – լեցուն՝ առօրեայ նիւթերով : Բայց, իւրաքանչիւր տողի վրայ եւ իւրաքանչիւր նախադասութեան մէջ, կը գտնէք անկեղծութիւն մը եւ ինքնաբուխ — ո'չ – արուեստակեալ — հայրենասիրութեան մը կնիքը :

Գահու մը վրայ բազմեցուց զինքը, այս ժողովուրդը եւ մկրտեց անունով մը, որ մեր երիցս հազարամեայ պատմութեան մէջ ո'չ մէկուն շնորհած էր — Հայրի'կ :

Ճանանչագեղ տիտղոս մը, որ կարծես, Սուրբերու պատմուճանը կը նետէր իր ուսերուն վրայ :

Զնմանցնէք զինքը լուսացնցող դահլիճներու թաւիշներուն վրայ փառուած, հայութիւն հոլովող դերասաններուն եւ Հայաստանի համար հառաչող «հայրենասէր»ներուն : Մանաւանդ ազգասէ՜ր ու Հայաստանասէ՜ր ճանչցուած սա քանի մը մեծղարաւորներուն, որոնք բարեւի կեցած են՝ մեր էջմիածինը ծաղրանկարի վերածող իշխանութեան առջեւ :

Ողջ ըլլա՛ր ու իր աչքերով տեսնէր իր անշնորհք եղբայրակիցները : Բայց չէր դիմանար կսկիծին :

Երկու Սէր ունէր Խրիմեան : Մէկը Հայ ժողովուրդին շունչ — ու համբերութիւն — Պարգեւող Աստուծոյ Սէրը : Միւսը հայ ժողովուրդին սէրը : Անսահման ու անվախճան պաշտամունք՝ երկուքին հանդէպ : Ու նաեւ անխորտակելի հաւատարմութիւն ե'ւ մէկուն, ե'ւ միւսին :

Առաքեալ մը, Աստուածորդիին կողէն փրցուած ու աշխարհ եկած՝ ազգերու ամէնէն արժանաւորեալին ծառայելու առաքելութեամբ : Ամբողջովին ու կատարելապէս Մարդ :

Այսինքն, ծառայ իր պաշտած Աստուծոյն եւ իր պաշտած ժողովուրդին : Արարածին կատարելութիւնը ուրիշ սահման չունի :

Կար այդ զոյգ Սէրերով : Ու պիտի չըլլար՝ առանց անոնց :

×

Ափսո՛ս, շատ կանուխ ծնած էր :

Մեզի հե՛տ ըլլար : Մեր գլխո՛ւն վրայ : Ըլլա՛ր մեր Նահապետը ու ակնածանօք ծնրադիր իր առջեւ, լսէինք իր ազօթքը : Իր ձայնը :

Բայց, ներեցէ՛ք այս բառերուս, լաւ է որ բացակայ է : Որովհետեւ, եթէ ներկայ ըլլար ու տեսնէր էջմիածնայ ողբերգութիւնը, արցունքը պիտի խեղդէր զինքը :

Չէ՛, պիտի չուզէինք որ Վիշտը խռովէր հանգիստը մեր ամէնուս «Հայրիկ»ին, որ մեր մամիկներուն աղօթքով, հիմա, «պառկած է լուսերուն մէջ» :

×

Ծափեցէք Վանեցիները, որ շնորհքով գործ մը տեսան ու մեզի հրամցուցին իր նամակները :

ՆԻՐՈՊԱՅՒ

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՇՈՒՐՋ

ՍԷՈՒՏ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԷ

Այնպէս կը թուի, թէ ՄԱԿի համագումարին մէջ Թուրքիոյ դէմ կատարուած սուրիական բողոքը պիտի քննուի Դշ. օր : Այս առթիւ կը կարծուի թէ փոթորիկ մը պիտի բարձրանայ ժողովին մէջ, հակառակ անոր, որ հարցը քննելու առաջարկը ընդունուած էր միաձայնութեամբ : Պատուիրակութեանց միջեւ այս հարցին շուրջ կատարուող խորհրդակցութիւններէն այնպէս կ'երեւի, թէ երկու հատուածները համաձայն պիտի չգտնուին, յատկապէս՝ երկու կէտերու վրայ .

1.— Քննիչ յանձնախումբին կազմութիւնը :

2.— Յանձնախումբին հաստատումներն ու առաքելութիւնները :

Բնականաբար, յանձնախումբը չէզոք կազմ պէտք է ունենայ : Սակայն, երկու հատուածներուն միջեւ տեսակէտի տարբերութիւն կայ : Իւրաքանչիւր ճակատ իր գիտցած ձեւով կ'ըմբռնէ ... չէզոքութիւնը : Այս առթիւ, տեղական մամուլը կը յիշէ խորհրդային ըմբռնումը՝ չէզոքութեան մասին. — Քորէայի մասին չէզոք յանձնախումբի մը կազմութեան ատեն, Խ. Միութիւնը կը պնդէր, թէ Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ չէզոքութիւնը կասկածէ դուրս է ... :

Ուրբաթ օրուան վիճաբանութիւններու ընթացքին, Արեւմտեան պետութիւնները եւ այլ պատգամաւորներ յայտնեցին, թէ ինչպէս կ'ուզեն որ ըլլայ սուրիական բողոքագրին քննութիւնը : Այս ուղղութեամբ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը յայտնեց, թէ ինք ոչ աջին եւ ոչ ձախին կողմնակից է : Մինչ Նիւ Եորքի մամուլը կ'ընդգծէր, թէ ՄԱԿի մէջ վիճաբանութիւն մը պիտի սկսի, անհեթեթ եւ սխալ ներկայացուած հարցի մը շուրջ :

Շատեր . այնպէս կը կարծեն, թէ Միջին Արեւելքի տագնապը արուեստական է : Այս տեսակէտը ունին յատկապէս անգլիական շրջանակները, որոնց համաձայն խորհրդային սպառնալիքը՝ Թուրքիոյ եւ Ամերիկայի բռնած դիրքը, միայն ու միայն քարոզչական նպատակներու համար է : Եւ, այս պարագան կը զօրացնէ Խ. Միութեան ազդեցութիւնը՝ արաբական աշխարհին մէջ :

Արդարեւ, բոլոր տեղեկութիւնները ցոյց կուտան, թէ ոչինչ կը մղէ Թուրքիան՝ յարձակում գործելու համար Սուրիոյ վրայ, ինչպէս նաեւ, Դամասկոսի կառավարութիւնը շահ մը չունի իր դրացիներուն սպառնալով : Այսուհանդերձ, Լոնտոնի մէջ կը մտածեն, թէ իր քարոզչութեան համար, Մոսկուա Եգիպտոսն ու Սուրիան շարժումի կը մղէ :

Աստ գլխաւոր փաստը այն է, որ ՄԱԿի համագումարը արագօրէն եւ միաձայնութեամբ համաձայնեցաւ քննել հարցը : Ուրիշ պարագայ մըն ալ՝ Այզընհաուըր – Մաքմիլլըն հանդիպումը, որ

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ Բ. ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՔԱՄԻԼ ՇԱՄՈՒՆ ՆՈՐԱԿԵՐՏ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԱԻԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ՝ Ի ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՍԷՈՒՏԱԿԱՆ ԱՐԱԲԻՈՅ ՎԵՀԱՊԵՏԻՆ, ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԵՒ 80 ՀԱԶԱՐ ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՆԵՐՈՒ :

(Սեփական թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Լիբանանի դեղածիծաղ եւ արեւափայլ մայրաքաղաքը, որ յարատեւ շինութեան եւ յառաջդիմութեան մէջ է երկրին անկախութենէն ի վեր, ի շարս այլ յաջողութիւններուն՝ նոր եւ աննման նուաճում մը եւս արձանագրեց կառուցումովը իր նոր փառակերտ մարզական աւանին, զոր արուեստի գլուխ-գործոց մը կարելի է նկատել, թէ իր վիթխարի եւ փառաշուք տեսքովը եւ թէ նոյնքան իր կատարելագործութեամբ :

Վճռականօրէն կարելի է ըսել թէ, իր նմանը չունի ոչ միայն Միջին եւ Հեռաւոր Արեւելքի մէջ, այլ եւ Եւրոպայի շատ մը մեծ երկիրներու մէջ՝ այս հսկայ մարզարանը, որ կառուցուեցաւ միայն երկու տարուան կարճ ժամանակի մը մէջ: Օժտուած ֆութպոլի լայնածաւալ դալար դաշտով, աթլէթիզմի եւ վելոյի ուղիներով (փիսթ) եւ մօտ ութսուն հազար հանդիսականներ պարփակող ամփիթատրոնով, միայն յարդանք եւ պատիւ կը բերէ որքան անոր ղեկավարներուն, այնքան իր ժողովուրդին, որոնք ոչ մէկ ջանք խնայեցին անոր տալու մարզական տիպար Աւանի մը բոլոր անհրաժեշտ ստորոգելիները :

Մարզական այս հսկայ Աւանը իր մեծ դաշտի անմիջական կողքին, եւ առանձին սրահներու մէջ ունի նաեւ մարզախաղերու, այլ ճիւղերը կիրարկող մասնաւոր բաժիններ, ինչպէս պասքէթպոլի եւ թենիսի դաշտ, կռփամարտի եւ ըմբշամարտի սրահ, լողորդներու աւազան, խմբական խաղերու սրահ, եւայլն, որոնց իւրաքանչիւրը օժտուած է մարզական գիտութեան ամենավերջին տուեալներով : Այս բոլորին համար Լիբանանեան կառավարութիւնը ծախսեց մօտ տասը միլիոն լիբանանեան ոսկի, որ կը հաւասարի երեքուկէս միլիոն տոլարի :

Անկասկած, այս հսկայ ձեռնարկը դժուար թէ այսքան կարճ ժամանակի մէջ եւ անթերի ի յայտ գար, եթէ Հանրապետութեան նախագահը մօտէն չհետաքրքրուէր աշխատանքներու ընթացքով, եւ բարոյական եւ նիւթական ոչ մէկ ճիգ չխնայէր, եւ առ ի երախտագիտութիւն եւ վարձատրութիւն, Լիբանանի մարզական ազգային մարմինը միաձայնութեամբ որոշեց Մարզական Աւանը կոչել Քամիլ Շամուն անունով :

Ուրեմն, Մարզական Աւանի պաշտօնական բացումն ու համարաբական Բ. Ողիմպիական խաղերու սկզբնաւորութիւնը առիթ տուին Լիբանանի մայրաքաղաքի մարզասէր ժողովուրդին ապրելու տօնական օրերու ամէնէն նուիրական եւ անմոռանալին, որ զուգադիպեցաւ Հոկտեմբեր 12, Շաբաթ օրուան: Երբ վերի արգակներուն վրայ աւելցնենք նոյն օրերուն Պէյրութ ներկայութիւնը Սէուտ Թագաւորին, որ հիւրն էր Լիբանանի կառավարութեան, և այս վերջինինփափաքը անձամբ ներկայ ըլլալու մարզական հանդիսութեանց, կրնաք երեւակայել թէ ինչ խանդավառութիւն եւ չքեղութիւն կը ստանայ այդ մեծ օրը :

Մարզական Աւանին բացման օրը, Շաբաթ կէսօրէ ետք, ժամը վեցէն ժամեր առաջ, արդէն մարդկային աննկարագրելի հեղեղ մը եւ ինքնաշարժերու անհատնում շարք մը կը դիմէր դէպի դաշտ : Ոստիկաններ եւ կարգադիր յանձնախումբ հազիւ կրնան զսպել յորձանքը հանդիսականներուն, որոնք կ'աճապարեն ժամ առաջ հասնիլ դաշտ եւ տեղ մը ճարել :

Ժամը հինգին, արդէն, գրաւուած է հսկայ ամփիթատրոնը, որ շրջապատած է ամբողջ դաշտը, իր ութսուն հազար հանդիսականներ ընդունելու տարողութեամբ: Բոլորի դէմքերուն վրայ հիացումի, գոհունակութեան եւ հպարտութեան ժպիտներ կ'արտացոլան :

Ժամը ճիշդ 6.15ին կը հասնին զոյգ մեծերը, Սէուտ Թագաւորն ու Հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամուն, եւ ամբողջ դաշտը արդէն ոտքի, խելայեղ եւ երկար ծափողջյուններով կ'ընդունի զիրենք, մինչ պզտիկ կոճակի հպումով մը մարզարանը կ'ողողուի առատ եւ փայլուն լոյսերով :

Հիւրերը կ'ընդունուին կրթական նախարար Ֆէրիտ Գօզմայի եւ խաղերը կազմակերպող մարմնի կողմէ: Երկու երկիրներու ազգային քայլերգներէն ետքը, երբ անոնք կը գրաւեն իրենց պատուոյ օթեակը, կը սկսի աւհաւասիկ արարական Բ. Ողիմպիականը: Մասնակցող ինը երկիրներու 1400 մարզիկները, առաջնորդութեամբ Լիբանանի բանակի նուագախումբին, կը տողանցեն հետեւեալ կարգով.— Յորդանան, Սէուտական Արաբիա, Իրաք, Մարոք, Թունուզ, Քուէյթ, Լիբիա, Սուրիա եւ Լիբանան :

Ապա Արաբական Լիկայի փոխ - քարտուղար՝ Ապտիւլ Մունէյմ Մուսթաֆա, ու Լիբանանի կրթական նախարարը բարիգալուստի, արաբական միասնականութեան եւ յաջողութեան ուղերձներ կը կարդան :

Երբ մարզիկները շարուած են այլեւս դաշտի երկայնքին՝ Ողիմպիական խաղերու դրօշակը կը պարզուի, երդման արարողութիւնը կը կատարուի, հուսկ ուրեմն, Հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամուն ձայնասփիւռին առջեւ կ'արտասանէ հետեւեալ բացման կարճ պատգամը .— « Աստուծոյ կամքով եւ Ն. Վ. Սէուտ Թագաւորի ներկայութեան բացուած կը յայտարարեմ համարաբական Բ. Ողիմպիական խաղերը » :

Հազիւ վերջին բառեր արտասանած՝ աղաւնիներ կ'արձակուին եւ թնդանօթի 21 հարուածներ արձագանգ կուտան Ողիմպիականի պաշտօնական բացման :

Մարզական Աւանի բացման պաշտօնական հանդիսութիւնները կը փակուին 400 աղջնակներու խմբական պարերով, բանակի կողմէ սուսերամարտի ցուցադրութեամբ եւ մանաւանդ Յորդանանի արքայական նուագախումբին անթերի եւ տպաւորիչ նուագածութեամբ, որոնք բոլորը գնահատուեցան երկար ծափերով :

Այս գմայլելի եւ անմոռանալի օրը վերջ գտաւ հրավառութեամբ.

Համարաբական խաղերը, որոնք ունին մարզախաղերու բոլոր ստորաբաժանումները, պիտի շարունակուին մինչեւ Հոկտեմբեր 27, Կիրակի, նոյն օրը պիտի կատարուին փակման հանդիսութիւնները :

Ե. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

« ԿԱՐՄԻՐ ԼՈՒՍԻՆԸ »

Անակնկալ մըն էր, որ փոխուեցաւ զարմանքի, յանդգելու համար ակնածանքի: Ռուսերը յաջողած էին արձակել արուեստական արբանեակ մը, որ պիտի կարողանար շարունակ նաւարկել տիեզերքի անսահմանութեան մէջ, միշտ շրջանը ընելով երկրագունտին :

Մեծ զարմանք պատճառեց մասնաւորապէս արուեստական արբանեակին ծանրութիւնը, 83 քլկմ., 600 կրամ, երբ Ամերիկացիները մինչեւ վերջերս կը կարծէին թէ իրենցը, որ կը կշռէ ինը քիլոկրամ 750 կրամ, այսինքն մէկ ութերորդը ռուսականին, պիտի նկատուէր մեծագոյնը:

Ցանցուցն եղան ռուս գիտնականները մասնաւորապէս արձակումի իրենց գործողութիւններուն մէջ: Լաւագոյն միջոցը Գաղափարականածեան գծէն դէպի արեւելք արձակելն էր, առաւելագոյն չափով օգտուելու համար երկրագունտի արեւելեան հոլովոյթէն: Այս ձեւով արուեստական արբանեակը ժամական հազար մղոն կը շահէր: Ամերիկեանը պիտի արձակուէր Ֆլորիտայի արեւելեան անկիւնէն ու պիտի շահէր միայն 914 մղոն :

« Սփութնիկ»ի յաջողութեան երկրորդ յատկանշական պարագան ալ այն է որ մինչ ամերիկեանը պիտի «շրջագայէր» երեք հարիւր մղոն հեռաւորութեան վրայ, այսինքն երկրագունտի օդի մակերեւոյթէն հազիւ քիչ հեռու, միշտ ենթակայ «հալելու» օդի չերմին ու վտանգելու իր գոյութիւնը, անդին ռուսականը կը շրջագայի 559 մղոն հեռաւորութեան վրայ, ապահովելով իրեն տարիներու գոյութիւն :

Հետաքրքրական է նաեւ յիշել թէ ռուս գիտնականները իրենց արձակումը սահմանեցին այնպիսի ժամանակ մը, որ արուեստական արբանեակը Միացեալ Նահանգներէն անցնի կամ կէսօրուան ժամերուն կամ երեկոները : Երկու պարագաներուն ալ դժուար պիտի ըլլայ ամերիկացի գիտնականներուն տեսնել եւ զննել արուեստական արբանեակը : Կամ կէսօրուան արեւին շեշտակի եւ առատ լոյսը, կամ գիշերուան մութը պիտի նեղէ զիրենք :

Առ այժմ Ռուսերը կը գոհանան հատ ու կտոր տեղեկութիւններ տալով: Այսպէս, Մոսկուայի ձայնասփիւռին համաձայն «Սփութնիկ»ի արագութիւնն է ժամը 18.000 մղոն, — այս հաշիւով ամէն 96.2 վայրկեանը անգամ մը աշխարհի շրջանը կ'ընէ: Օժտուած է չորս հաղորդիչ ձողերով, իսկ հեռարձակումին ուժը կը հասնի մէկ ուաթի: Ըստ ռուս գիտականներու յայտարարութեանց, արուեստական արբանեակին դաբրիկները պիտի կարողանան 3 շաբաթով աշխատցնել հեռարձակը :

Յատկանշական է ռուս գիտական Եուրի Գուլանչիրի յայտարարութիւնը, որու համաձայն Սփութնիկը իր ճամբու ընթացքին կը կատարէ հաղորդումներ, թէ ի՞նչ տեսակի տեղեկութիւններ է որ կը հեռասփռէ կարմիր արբանեակը, ոչինչ կարելի է ըսել: Սակայն մտածել կուտայ Ամերիկացիներուն :

Արուեստական արբանեակին հեռարձակումը ցոյց կուտայ թէ ռուս գիտականները հասած են այլեւս տեղ մը, ուր այրմ սփլիք ոչինչ ունին ուրիշներէն, մինչդեռ անցեալին առհասարակ գերման գիտականներն էին որ կը ղեկավարէին իրենց սիտական կեդրոնները :

ԺԻՐԱՅՐ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ, (Ցառաջ).— Վերամուտ է, արդէն հանդէսներ եւ հաւաքոյթներ իրարու կը յաջորդեն, չարժման մէջ դնելով ու սփիւռելով լիոնահայութիւնը, առնցմէ վերջինը, ահա, Ց. Կ. Խաչի պարահանդէսը, որ տեղի ունեցաւ ամսոյս 12ի շաբաթ իրիկունը, Պէրիէ Միչէի չքեղ սրահներուն մէջ, մինչեւ լոյս :

Քաջալերելի է ձեռնարկը, քանի որ ան պիտի նպաստէ Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Օգ. կայանին ուրխեղ մեր սիրելի փոքրիկները, պիտի երթան եւ հայեցի դաստիարակութեան հետ պիտի օգտուին նաեւ առողջ օդէն եւ պիտի զօրանան, Խաչուհիներու հոգածու խնամքին տակ :

Ասոր համար ամէն տարի լիոնահայութիւնը, հաճոյքով կուգայ սատարել Ց. Կ. Խաչի այս ձեռնարկին, եւ կը հի-

---

ՕՏԱՐ ԼԷԶՈՒ

ԳԻՐՔ - ՄԷՆՏԷԼ

« Ինչ, խեղճ Մէնտէ՞լը ... փառք Աստուծոյ, գոնէ մէկը կայ եղեր, որ զինքը դեռ չէ մոռցած» հեկեկաց կինը, ինչպէս որ տարիքոտ մարդիկ կը յուզուին՝ ի լուր երիտասարդական յիշատակներու :

— Ո՞ւր է : Կ'ապրի՞ տակաւին » , յարեցի անհամբերութեամբ :

« Աստուած իմ, Աստուած իմ ... մեր խեղճ պարոն Մէնտէլը հինգ, վեց, չէ, եօթը տարի մը առաջ մեռաւ.... : Ինչ ամօթ, ինչ խայտառակութիւն ... եթէ իմանաք թէ ինչ պայմաններու մէջ ձգեցին որ մեռնի » :

Յետոյ նեքս քաշուեցանք, Մէնտէլի սեղանին երկու կողմը նստեցանք : Բարի տատուն պատմեց հետեւեալը .

Մէնտէլ երբեք չէր բաժնուած սրճարանի իր կեդրոնատեղիէն, նաեւ մեծ պատերազմին սկսելէն յետոյ: Օրը օրին ժամը եօթնուկէսին սրճարան կուգար եւ մինչեւ իրիկուն իր ուսումնասիրութիւններուն անձնատուր կ'ըլլար: Արտաքին աշխարհի վերիվայրումներէն տեղեկութիւն չունէր եւ կարծես թէ նոյնիսկ չէր գիտեր, որ դուրսը աշխարհամարտ մը տեղի կ'ունենայ : Չնկատեց նաեւ, որ սպասեակներէն մէկ քանին զինուորութեան գացին, հացը օրէ օր աւելի վատթարացաւ ու կաթի փոխարէն արուեստական սուրճը մէջտեղ ելաւ: Օր մը միայն նկատեց, որ վերջերս ուսանողներու այցերը շատ նուազած էին :

Եւ յետոյ պատահեցաւ մեծ դժբախտութիւնը. օրը ցերեկով ոստիկան մը եկաւ ընկերակցութեամբ գաղտնի ապահովութեան պաշտօնեայի մը: Մէնտէլ կարծեց, թէ գիրք ծախելու կամ խորհուրդ մը հարցնելու եկած են: Ոստիկանները առանց այլեւայլի զինքը դուրս տարին եւ ոստիկանատուն առաջնորդեցին : Զինուորական գրաքննութիւնը Մէնտէլի ըստորագրութեամբ բացիկ մը բռնած էր. ուղղուած թշնամի երկիր մը՝ առ Պ. ժան Լապուրտէր, գրավաճառ, Փարիզ. այդ բացիկով Մէնտէլ իր դժգոհութիւնը կը յայտնէր, որ «մատենագիտական պարբերաթերթին» վերջին ութ թիւերը տակաւին չէ ստացած, հակառակ որ բաժանորդագինը կանխիկ վճարած էր:

Քննիչ պաշտօնեան, որ հազարաւոր գրութիւններ աչքէ կ'անցընէր՝ կասկածելի եւ լրտեսական կէտեր փնտռելու եւ գտնելու համար, Մէնտէլի բացիկին նըման անհեթեթ գրութիւն մը չէր կրցած տակաւին ձեռք ձգել: Քանի մը շաբաթ վերջը նման բացիկ մը գրուած էր, նոյնպէս Մէնտէլի ստորագրութեամբ, այս անգամ լոնտոնցի գրավաճառի մը: Գրաքննիչը այլեւս չէր կրնար անզօրծ կենալ. հաւանաբար բացիկներու բովանդակութիւնը ծածկագրութեամբ լուրեր կը հաղորդէր :

Մէնտէլ գաղտնի ոստիկանութեան պետին առջեւ հանուեցաւ, որ շփոթած մարզուն ցոյց տուաւ խորհրդաւոր բացիկները ու հարցուց, թէ կ'ընդունի՞ որ ինքն է անոնց հեղինակը: Մէնտէլ (սրճարանեղած առեն արդէն կոպիտ կերպով ու բռնութեամբ անջատուած էր իր խոր ուսումնասիրութիւններէն եւ այդ պատճառով սաստիկ ջղայնած էր) երբ պետին կոշտ շեշտը լսեց, պոռալով պատասխանեց .

« Ի՞նչ կը կարծէք հապա, հարկաւ ես եմ գրողը. իրաւունք չունի՞մ եղեր բաժանորդագրուած պարբերականս պահանջելու ».

Պետը իր աջի սեղանին նստող օգնականին դարձուց կերպարանքը. իրարու հետ ակնարկներ փոխանակեցին, որոնք կարծես թէ ըսել կ'ուզէին. Մարդը բախուկ է :

Արձանագրութիւն մը առին : Անունը՝ Եաքոպով Մէնտէլ. արհեստը՝ գրքի միջնորդ : Յաջորդ հարցումին մէջ կար պատուհասը. ծննդավայր՝ Փէթրիքաու : Պետը յօնքերը պռստեց: Ռուսական ահմանը չէ՞ր : Կասկածելի էր մարդուկը, շատ կասկածելի: Պետք աւելի խորացուց հարցաքննումը :

« Ե՞րբ աւստրիացի դարձաք » :

Մէնտէլ ապուշ կտրած՝ հարցաքննողին երեսը կը նայէր :

« Ստացական տանի, ո՞ւր են ձեր ինքնութեան թուղթերը » :

« Ինքնութեան թուղթն ի՞նչ է» կակազեց Մէնտէլ :

Պետին ճակատի խորշումները երթալով աւելի բարձրացան :

« Ըսէք տեսնենք, ի՞նչ հպատակութիւն ունիք: Ձեր հայրը ի՞նչ էր, ո՞ւս թէ աւստրիացի » :

Մէնտէլ առանց այլեւայլի, հանդարտօրէն պատասխանեց.

« Հայրս ռուս էր»: (Ընթերցողը պէտք է յիշէ, թէ 1914ի պատերազմի ժամանակ Աւստրիա, Գերմանիա եւ Թուրքիա Ռուսաստանի դէմ կը կռուէին):

« Ուրեմն դո՞ւք ինչ էք » :

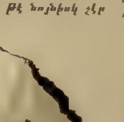
« Ինչ պիտի ըլլամ, երեսուներեք տարի առաջ Ռուսաստանէն Աւստրիա փախայ. անկից ի վեր Վիէննա կ'ապրիմ » :

Պետին ջղայնութիւնը երթալով կ'աճէր :

« Աւստրիական հպատակ դառնալու իրաւունքը ե՞րբ ստացաք հոս » :

ՍԹԵՖԱՆ ՑՎԱՅԿ

(4 Շար.)

րասիրութիւն պատշաճ ընդունելութեամբ եւ կ՚առաջնորդուէին իրենց սեղանները :

Եւրոպական եւ հայկական մթնոլորտի մէջ գիրար կը գտնէին վաղեմի բարեկամներ, ու եթէ երիտասարդները կը պարէին, ծնողներն ալ մտերմիկ խօսակցութիւններով «կենաց»ի իրենց գաւաթները կը պարպէին: Նուագախումբը կը հնչեցնէր այլազան եղանակներ ու թաչուհիները կը սպասարկէին զանազան անուշեղէններ :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին Օր. Ա. Գալայեան, Հայաստանէն նոր վերադարձած, եւ Օր. Զիւլէմեան (Պալատէն), մեղ երգելով հայրենական երգեր, բոլորովին նորութիւն մեզ համար եւ մանաւանդ այնքան գեղեցիկ իրենց հաճելի եւ գրաւիչ արտաբերումով, երկուքն ալ արժանացան բուռն ծափերու :

Կազմակերպիչ մարմինը անոնց նուիրեց մէյ - մէկ ծաղկեփունջ :

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ ներկայութիւնը ծանօթ դրող - դերասան Գ. Գ. Վահանի որ ընդ առաջնելով մեր փափաքին, յաջողապէս եւ արուեստագէտի շեշտով արտասանեց Ն. Պէշիկթաշլեանի «Աւանակին ուղեղը» խլելով բուռն ծափեր, հաճոյքով իմացանք որ Գ. Գմբէթեանի հետ, Լիոնի մէջ Նոյեմբեր երեքին պիտի ներկայացնեն «Կինս անհաւատարիմ է» կատակերգութիւնը :

Տախուեցաւ «անակնկալ» պահարաններ, որոնք իրապէս անակնկալներ էին օգտակար եւ պիտանի իրերու, բոլորը նուիրուած լիոնահայ գաղութին կողմէ, եւ որոնք վստահաբար բաւականաչափ հասոյթ գոյացուցած են :

Պարահանդէսը լաւ կազմակերպուած էր, գովելի է թաչուհիներու ջանքը ու եռանդը որ ամէն տարի մեզի առիթ կ՚ընծայեն, ուրախ եւ զուարթ հայկական մթնոլորտի մէջ հաճելի պահեր ապրելու :

Յ. Հ.

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՇԱՄ — Իզէր նահանգին մէջ գործաւորական այս փոքր գիւղաքաղաքը, ունինք հայկական փոքր գաղութ մը, որուն մեծամասնութիւնը կը կազմեն Հաճընցիներ :

Կիլիկեան Արծուերոյնի նախկին բնակիչները, այստեղ, ունին Հայրենակցական Միութիւն մը, քառորդ դարէ ի վեր, որ կը պահէ փոքր ծաղկոց մը, ուր երկու տասնեակ երկսեռ հայ մանուկներ Մեսրոպեան տառերը կը սորվին :

Հաճընցին չէ մոռցած նաեւ հերոսամարտի ընթացքին զէն ի ձեռին պատնէշին վրայ ինկած նահատակներուն յիշատակը :

Այս տարի ոգեկոչութիւնը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 13ին, կիրակի օր, տեղւոյն մատուռին մէջ :

Յաստատմանինք թէ 1957ի ոգեկոչութիւնը անցաւ աւելի փառաշուք, բաղդատելով նախորդ տարիներուն հետ :

Լիոնէն յատկապէս հրաւիրուած էր Թորգոմ քահանան :

Այս վերջինը խղճմտօրէն կատարեց կրօնական արարողութիւնը նախ մատուռին մէջ, պատարագեց, յետոյ գերեզմանատան մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց :

Ժողովուրդը, յուզումով եւ արտասուելով կը հետեւէր կրօնական արարողութիւններուն :

Իսկ մայրեր, քոյրեր, որոնք հերոսամարտի օրերուն, դուռ տուած էին, իրենց ամուսինը, զաւակները, եղբայրները, ծունկի եկած, երկիւղածութեամբ կ՚աղօթէին :

Ցոյերս ատենապետը, Ապրիլեան զրժլոխս սան, որ միլիոններուն մէջ ունէր իր հարազատ նահատակները, իր յարգը՝ քի համեստ բաժինը բերաւ, կարճ դամբանականով մը :

Կրօնական արարողութենէն ետք հոգեհաց մը տրուեցաւ Գ. Զուլֆայեանի բնակարանը :

Չմոռնանք գրելու թէ, Հաճընցին չէ մոռցած իր նահապետական աւանդութիւնները, մատաղարաշխութեան սովորութիւնը :

Ն. Մ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Վերջի պահուն անակնկալի մը հետեւանքով «Քուփ տը Ֆրանս»ի Գ. շարքի մրցումը տեղի ունեցաւ ոչ թէ Ալֆորվիլի՝ այլ Լիվրի Կարկանի մարզադաշտին վրայ :

Չկրցանք ատենին մեր մարզասէր բարեկամներուն տեղեկացնել :

Ըստ սովորութեան «Քուփ»ի մրցումներու համբաւ շահելու միջոցներ են եւ շատ յաճախ համեստ խումբեր պարտութեան կը մատնեն «մեծ»երը: Նոյնը կրնար պատահիլ Լիվրի Կարկանի մարզադաշտին վրայ :

Շատ լաւ տեսանք թէ մեր տղոց վարպետ բայց դանդաղ խաղարկութիւնը բաւարար չէր դէմ դնելու Լիվրի Կարկանի եռանդուն եւ նոյն իսկ մոլեգին յարձակումներուն :

Խաղին առաջին մասը վերջացաւ երկուքի դէմ երկուքով հաւասարութիւն :

Բ. կիսախաղին, մեր տղաքը համոզուած՝ թէ հակառակորդը վտանգաւոր է, աւելի լուրջ յարձակումներ գործեցին ու [illegible] կէտ եւս նշանակեցին, խաղը վերջացաւ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին յաղթանակով 2ի դէմ 6ով:

Թող սակայն մեր տղաքը գիտնան թէ շատ աւելի արդիւնաբեր պիտի ըլլար իրենց խաղարկութիւնը, եթէ վարպետութեան հետ աւելի եռանդով մրցէին :

Ք. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ Առաջնորդ Ղեւոնդ Արք. այցելութիւն մը տուած է Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահին, երբ այս վերջինը կարճ ժամանակով Հալէպ գացած էր: Նախագահը սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցած է Սրբազանին հետ եւ յայտարարած .— «Մենք Հայերը կը սիրենք, որովհետեւ մեր երկրին մէջ ճարտարարուեստ եւ այլ արհեստներ յառաջացուցին եւ ամէն գնով կ՚աշխատին մեր վերելքին համար: Պատրաստ եմ միշտ օգնելու ձեզի :»

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ, որ Լիզպոնա ու Լոնտոն գացած էր Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան վարիչներուն հետ խորհրդակցելու համար, անցեալ Դշ. օր (Հոկտ. 9) Պոլիս վերադարձաւ: Պատրիարքը յայտարարած է, թէ տակաւին վերջնական որոշում մը չէ տրուած :

ՔԵՄԱՆՋԻՍՏ ՌՈՒԲԷՆ տիկնոջը ընկերակցութեամբ Հոկտեմբեր ութին գացած է Պոլիս, ուր դիմաւորուած է Խաչեան Սանուց Միութեան անդամներուն կողմէ: Արուեստագէտ աշուղը երեք շաբաթ պիտի մնայ այնտեղ եւ ապահովաբար երեկոյթ մը սարքէ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ .— Աղեքսանդրիոյ (Եգիպտոս) ծանօթ մարզիկներէն ըմբիշ Յակոբ Տէօքմէճեան զտումի մրցումներուն մասնակցելով իր հակառակորդները պարտութեան մատնած եւ 1957ի առաջին ու լաւագոյն մարզիկի տիտղոսին արժանացած է : Իսկ Սեպտեմբեր 22ին Գահիրէի ախոյենական մրցումներուն մէջ յաջորդաբար զգետնելով իր հակառակորդները՝ Եգիպտոսի ըմբշամարտի թիւ 2 ախոյեանը հռչակուած է: Տէօքմէճեան տակաւին շատ երիտասարդ է եւ մօտ ատենէն կրնայ միջազգային համբաւի տիրանալ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ «Հայֆիլմ» շարժանկարի ստուդիոն գրեթէ վերջացուցած է նկարահանումը «Եղիշէ Չարենց» ժապաւէնին, որ նուիրուած է մեծ բանաստեղծին ծննդեան 60ամեակին: Շարժանկարը գրած է Յ. Սալախեան, բեմադրիչն է Յ. Մարգարեան, իսկ նկարահանողը՝ Գ. Սանամեան :

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐԻՆ ԵՏԻՆ

Հայաստանի մէջ կը պատմեն եղեր որ մօտ ատենէն ամէն խորհրդային բնակիչ իր անձնական օդանաւը պիտի ունենայ : Ապացոյց՝ երկրին յառաջդիմութեան : Բնակիչները սակայն հարց կուտան թէ ի՞նչ պիտի ընեն օդանաւը: Անոնցմէ մէկը կ՚ըսէ .— «Օրինակի համար, երբ լսեմ որ Մոսկուայի մէջ լուցկի կը բաժնեն օդանաւ կը նստիմ եւ կ՚երթամ անմիջապէս Մոսկուա» :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԿՐՕՆ...

ԽՄԲ.— Ընտրապայքարը հետզհետէ աւելի սուր բնոյթ կը ստանայ Թուրքիոյ մէջ: Կուսակցութիւնները ու մինչեւ իսկ նախարարներ գիրար կ՚անարգեն : Ամէն բան առաջ կը քշուի··· որոնցմէ մէկը՝ կրօնական հարց: Այս ուղղութեամբ՝ ըստորեւ կուտանք «Տինիա» թերթին խմբագրականին ուշագրաւ հատուածները :

Թերթերէն անցնելով: Դեմոկրատ ճառախօս մը, որ նախարար ալ է միեւնոյն ժամանակ, կ՚ըսէր թէ միակ կրօնաւոր մը իսկ չէ հասած Հալքի շրջանին, կ՚ուզէ՞ք զայն դարձեալ իշխանութեան գլուխ բերել եւ պատճառ դառնալ կրօն. վարժարաններու փակման: Ինչպէս ամէն որ գիտէ, կրօն. վարժարանները Հալք կուսակցութեան շրջանին բացուած են եւ հարիւրին հարիւր անհիմն է այս պնդումը: Ճաշախօսը երկու յանցանք միաժամանակ կը գործէ: Նախ կրօնը գործիք կը դարձնէ քաղաքականութեան, յետոյ հարիւրին հարիւր անհիմն վերագրումներ կը կատարէ: Դատախազը ներկայ չէ՞ր այս ժողովին: Գրքչէհիրի հրապ. ժողովին միջամտողներուն գործադրուող օրէնքը, ի զօրու չէ՞ր արդեօք այդ ճառախօսին համար: Եթէ նախարար ճառախօս մը ոտնակոխ ընէ օրէնքները, կարելի կ՚ըլլա՞յ քննադատել ընդդիմադիրներու ամէնէն յախուռն շարժումները :

Դուռ մը կամ ամէնուն առջեւ բաց է եւ կամ ամէնուն առջեւ փակ: Իսկ կրօնի դուռը՝ միայն ընդդիմադիրներու առջեւ փակ է: Կոնակի վրայ բաց կը մնայ իշխանութեան առջեւ: Նոյն ճառախօսը Սեւ Ծովի ժողովուրդին կ՚ըսէ թէ դեմոկրատ կուսակցութիւնը ցորենի հաց կերցուցած է ժողովուրդին, մինչ նախկին իշխանութիւնը եգիպտացորենի հաց կերցուցած էր անոր :

Իշխանութիւն մը այս կերպով է ահա, որ հաշիւ կուտայ իշխանութիւնը սեպանին վրայ կը բերէ ժողովուրդին եւ ընդդիմադիրներուն բոլոր պնդումները եւ անոնց մասին հաշիւ կուտայ ժողովուրդին: Ոճիրներու ամէնէն մեծն է ներկայացնել Մուսթաֆա Քեմալի շրջանը, իբրեւ անկրօն շրջան: Այն Մուսթաֆա Քեմալը, որուն շրջանին ամբողջութեամբ խլած կարգած էր Թրակիան ու բովանդակ Անատոլուն: Մուսթաֆա Քեմալի շրջանէն առաջ Կիւմիւշհանէի եւ Տրապիզոնի միջեւ աւելի քան երկու հարիւր եկեղեցիներու զանգերը կը ղօղանջէին ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ԿԱՅԾԵՐ

Ժ.

ԶԷՆՔԵՐ

Կարոյի այդ արիութիւնները նրա վրայ դարձրին հանդիսականներից մէկի, որսորդ Ավոյի ուշադրութիւնը, որ համբուրեց նրա ճակատը եւ հրաւիրեց իր մօտ ճաշ ուտելու: Այնտեղ հաւաքուած էին մի քանի անծանօթ, կասկածաւոր մարդիկ. Կարօն նրանց մէջ չափազանց ուրախ էր, անդադար երգում էր, մինչեւ անգամ պար էր գալիս: Նա մնաց որսորդի մօտ ամբողջ գիշերը, բոլորովին մոռանալով Ալանին, որի հետ միասին Ս. Յովհաննէս ուխտ էին գնացած: — Ահա բոլորը, ինչ որ կարողացաւ հաղորդել ինձ Նազլուն, եւ աւելացրեց .

— Այն օրից, երբ Կարօն յարաբերութիւններ սկսեց որսորդի հետ, նրա մէջ նկատւում են շատ փոփոխութիւններ :

— Երկա՞ր ժամանակ է, որ նա ծանօթութիւն ունի որսորդի հետ, հարցրի ես :

— Դպրոցը թողնելուց յետոյ, պատասխանեց Ալանը. — եւ այդ ծանօթութիւնը բոլորովին խելքից հանեց Կարոյին :

Ես այն ժամանակ չէի կարողանում հասկանալ, թէ ինչո՞վ որսորդը կարող էր Կարոյին խելքից հանել: Որսորդը մեր դրացին էր եւ ամենալաւ դրացին, ես երեխայութիւնից ճանաչում էի նրան. Նա մի այնպիսի մթին, լուռ, խորամիտ մարդ էր, որ հազիւ թէ կը բացուէր մէկի հետ, ուր մնաց Կարոյի նման անփորձ պատանու հետ: Նրանից անկարելի էր մի բան հասկանալ: Ես այնքանը միայն գիտէի որ նա շատ բարի մարդ էր, թէեւ ուրիշները նրան վատ էին համարում, եւ մի այսպիսի բարի մարդը ոչ ոքին խելքից չէր հանի, ոչ ոքին չար ճանապարհի վրայ չէր տանի:

Ինքս էլ էի նկատում, որ Կարօն յաճախ անգամ գնում էր որսորդի խրճիթը, երբեմն ես էլ նրա հետ էի լինում երբ օրը կիրակի էր եւ դպրոցից ազատ էի : Որսորդը տալիս էր մեզ վառօդ, որպէս երեխաներ, խաղ անելու համար. մենք նրանից շինում էինք ֆշանքներ եւ թռցնում էինք օդի մէջ. այդ մեծ զուարճութիւն էր պատճառում մեզ: Երբեմն իր հրացանն էր տալիս, մեզ վարժեցնում էր, թէ ինչպէս պէտք էր լցնել, ինչպէս պէտք էր արձակել, կամ ինչպէս պէտք էր նպատակին դիպցնել:— «Սովորեցէք, ասում էր նա, մի օր ձեզ հարկաւոր կը լինի հրացանը…»: Շատ անգամ Կարոյին տանում էր իր հետ որսի, երբ մօտ տեղ էր գնում, բայց ինձ ամենեւին չէր տանում, որովհետեւ ես շատով յոգնում էի :

Ես սաստիկ սէր ունէի դէպի հրացան գործիքները. վառօդի խեղդող ծուխն անգամ ախորժ էր թւում ինձ: Բայց մենք այնքան աղքատ էինք, որ ես չէի կարող ունել երկաթից շինուած հրացան զէնքեր. Ես այսպիսի զէնքերը ինքս էի պատրաստում եղան կամ ոչխարի ոտքերի ոսկորներից : Կտրելով ոսկրի մի ծայրը, եւ միւս ծայրում մի ծակ բաց անելով, իմ թուանքի խողովակը արդէն պատրաստ էր. յետոյ խիստ ճարտարութեամբ հագցնում էի նրան մի կոտր փայտի մէջ, որը ծառայում էր կոթի տեղ եւ պինդ կապում էի թելով: Մինչեւ այսօր իմ աջ յօնքի ծայրին մնացել է փոքրիկ սպի, տեսնողը կը մտածէ, թէ խենջարով ծակած են, բայց ոչ, իմ ոսկրեայ հրացանը երբ պայթեց, նա թողեց երեսիս վրայ այդ նշանը: Մայրս սաստիկ բարկացաւ, երբ պատահեց ինձ այդ վէրքը. — «Գրողը տանէ քեզ, ասաց նա, — դու վերջը վառօդով պիտի մեռնես…» եւ արգիլեց զէնքերի հետ խաղալ: Այդ պատճառով, երբ իմ քեռի Մինասը ընծայեց ինձ մի փոքրիկ հրացան, ես մօրս երկիւղից մեր տունը չբերեցի այլ ծածուկ պահում էի Կարոենց տանը, եւ գնում էի այնտեղ, միասին բանեցնում էինք :

Ես չեմ կարող ճշդութեամբ բացատրել, արդեօք ինչի՞ց էր. որ ես սիրում էի զէնքեր. արդեօք նրա համար, որ քեռիներիս արհեստանոցում միշտ զէնքեր էի տեսնում. արդեօք նրա համար, որ որսորդը միշտ հրապուրում էր ինձ իր վառօդով եւ հրացանով, թէ նրա համար, որ իմ ընկեր Կարօն նոյնպէս սիրում էր զէնքեր: — Ոչ այս եւ ոչ միւսը, այլ ես կարծում եմ, որ ամէն երեխայի բնութեան մէջ կայ այդ սէրը, նախ քան մարդ լինելը, նա ձգտում է զինուոր լինել. եւ եթէ վերջը հանգչում է նրա մէջ այդ զգացմունքը, դրա պատճառն է կեանքը եւ տարապայման կրթութիւնը ....:

Երբ վարժապետս առաջին անգամ տուեց իմ ձեռքը փետուրէ գրիչը, իմ մէջ ծագեց մի ծիծաղելի միտք.— «Ինչ լաւ կը լինէր, որ այդ գրիչը փոքր ինչ հաստ ու պինդ լինէր, ես նրանից հրացան կը շինէի, կոթ էլ չէր ուզենայ ...»:

Իմ մտածութիւնը թէեւ երեխայական էր, բայց համեմատութիւնը սխալ չէր, որովհետեւ փետուրէ գրիչն էլ հրացանի խողովակի ձեւ ունի : Իսկ փայտից խենջար, թուր, սուր, աղեղն, նետ, նիզակ եւ այլ զէնքեր շինելու մէջ ես կատարեալ վարպետ էի. այդ էր պատճառը, որ որսորդը աշխատում էր համոզել մօրս, որ նա յանձնէր ինձ քեռիներիս արհեստանոցը, զէնք շինել սովորէի :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

...որոշուեցաւ Եչ. օր։ Անգլիացի եւ ամերիկացի ղեկավարները նոր սկսան անդրադառնալ, որ արուեստական այս տագնապը սկսած է վտանգաւոր դառնալ։

Մինչ այս է Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն կարծիքը՝ Միջին Արեւելքի տագնապին մասին, անդին, Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը յայտնէ, թէ Թուրքիա պատերազմի բոցերուն զոհ պիտի երթայ, որքան ալ վստահի ամերիկեան բանակին ... եւ Խրուշչեւ կը սպառնայ Թուրքիան գրաւել, անտեսելով Ամերիկայի ուժը։

Այս խառնիճաղանճին մէջ, Արաբիոյ վեհապետը իր միջամտութիւնը կ'առաջարկէ Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ, բարեկամեցողութեամբ լուծելու համար տագնապը։ Փարիզի ձայնասփիւռին համաձայն, երկու երկիրներն ալ ընդունած են Սէուտ թագաւորին առաջարկը։

---o---

ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Անցեալ Հոկտեմբերի ապստամբութեան տարեդարձը խռովայոյզ վիճակ մը ստեղծած է Փեշտայի մէջ։ Վաճառատուներէն վերցուցած են սուգի գգեստները... այս միջոցին դիմած է համայնավար կառավարութիւնը, որպէսզի Հունգարացիները չկարենան տօնել անցեալ տարուան իրենց զոհերուն յիշատակը։

Որքան կը մօտենայ Հոկտեմբեր 23ը՝ այնքան կը լարուի կացութիւնը։ Արդարեւ, այդ օրն էր, որ տրուեցաւ յեղափոխութեան ազդանշանը։ Կառավարութիւնը իր բոլոր միջոցները գործի լծած է, հաւանական խռովութիւնները իրենց սաղմին մէջ ճզմելու համար։

Պետութիւնը պահանջած է նաեւ, որ ոստիկանատուն յանձնուին բոլոր սեւ դրօշակները։ Ամէն մարդ պարտաւոր է լուր տալ՝ եթէ իր բնակած շէնքին մէջ դրացիները ժողովներ գումարեն։

Այս բոլորէն զատ, հասարակութեան ազդարարուեցաւ, որ Դչ. օր, յեղափոխութեան տարեդարձին, գործադուլ եւ ցոյց չկատարուի, այլ պարագային՝ զինուորական ուժերը տասը վայրկեանէն պիտի հասնին՝ կարգը վերահաստատելու համար ...։

Հակառակ այս միջոցառումներուն, կը կարծուի թէ ամսոյս 23ին միջադէպեր պիտի պատահին։ Շրջան ընող զրոյցներու համաձայն՝ արճարաններն ալ պիտի փակուին։

Այսուհանդերձ, կ'ըսուի թէ ապստամբութենէն ասդին, Հունգարացիները աւելի լաւ պայմաններու մէջ կ'ապրին։

---o---

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ լարուած կացութիւն մը կը տիրէ։ Կառավարութեան ազդարարութիւնները յաճախակի սկսած են դառնալ «հակայեղափոխականներ»ը զգուշացնելով «աշխարհականներու քարոզչութենէն»։ Հակիչ ոստիկաններու գործունէութիւնը բազմապատկուած է եւ բովանդակ երկրին մէջ կառավարական ուժերը ջղագրգիռ վիճակ մը ունին։ Միշտ կը յիշատակուի, թէ գերման բանակը կը գործակցի Խ. Միութեան բանակին հետ ...։

ԱԹԷՆՔԻ մէջ այս շաբաթ կը սկսին Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչներուն բանակցութիւնները։

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ սկսան Ափրիկէի եւ Ասիոյ 18 երկիրներու ներկայացուցիչներուն նախապատրաստական աշխատանքները՝ Դեկտեմբերին գումարուելիք ժողովի մը համար։

ՁԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ ձերբակալուեցաւ 18 հոգի, Ամերիկայի հաշւոյն լրտեսութիւն ընելու մեղադրանքով։

ԼԱԹԱՔԻՈՅ նաւահանգիստին մէջ խարսխած եգիպտական ռազմանաւերը հեռացած են սուրիական ջուրերէն եւ կը վերադառնան Եգիպտոս։

ՃԵՊԸՆԹԱՅԻ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Սէնփլօն – Էքսփրէսը *կիրակի գիշեր ծանր արկած մը ունեցած է Պոլսոյ մէջ։ Ճեպընթացը տեղական կառախումբի մը զարնուած եւ գիծէն դուրս ելած է։* Իւնայթըտ – Փրէսի *գործակալութիւնը կը հաղորդէր երկուշաբթի առտու թէ մօտ յիսուն մեռեալ եւ 186 վիրաւոր կը հաշուեն արդէն։ Բայց զոհերը Սէնփլոնին ճամբորդները չեն։ Բոլոր վիրաւորները փոխադրուած են Պոլսոյ հիւանդանոցները։*

Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ե Ա Ն   Օ Ր Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր Կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, հինգշաբթի երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին։

Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին։
Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին. Թաղապետական թատրոնին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ «Անի» կոմիտէի։

Կը նախագահէ՝ ընկեր Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ
Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին եւ Ֆ. Կ. Խաչին։

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին Գ. Թագաւորեանի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԹԱԴԻՈՍ ԱՑՎԱՁԵԱՆ։

Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Կ'արտասանեն Պ. Պ. Վարուժան Սարգիսեան, Յակոբ Ջէքեան, Յովհաննէս Պէրպէրեան, Օր. Վարդուհի Նորոյեան եւ Տիկին Ա. Սարըկարապետեան։

Կ'երգեն Օր. Ա. Պապայեան եւ Տիկին Մ. Կարապետեան։

Կը նուագէ Պ. Ալպէր Այանեան *(ակորտէոն)։*

Օր. ԱՑՏԱ ԼԱՁԵԱՆ
Պ. ԱՆԹՈՒԱՆ ՄԱԽԼՈՒՖ
Ամուսնացած
Գահիրէ, Կիրակի, Հոկտ. 20, 1957

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ցոյներու սրահը։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէի եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, *պարտաւորիչ ներկայութիւն։*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Թուրէն» Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, իրիկուն, 17 բիւ տիւ Պլէօ։

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Բամպուքճեան, Տէր եւ Տիկին Գարեգ Բամպուքճեան եւ զաւակները Գաթըրին եւ Վերոնիքա, Այրի Տիկին Աստղա Սերոբեան եւ զաւակը Բաթրիկ, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Իսպիրեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Իսպիրեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Հայկանոյշ Շէյխեան եւ զաւակը, Օր. Աշխէն Շէյխեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Աղբինէ Կիւլպէնկեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մ. Սամարճ (Պոլիս) եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն, իրենց քըրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՕՐ. ԶԱՊԷԼ ԻՍՊԻՐԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երեքշաբթի 22 Հոկտ. ժամը 4·30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 բիւ Ժան Կուժոն։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Տէրտէրեան եւ զաւակը Եդուարդ, Այրի Տիկին Զապէլ Փանոսեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Շահմիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թագւոր Փալանճեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Այրի Տիկին Նոյեմի Վարդապետեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տօնէլեան եւ զաւակները (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Արամ Տօնէլեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, հօրեղբօր կնոջ, մօրաքրոջ, խնամիին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Օսկանեան)

զառանցէլ մահը՝

որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ, օր, 19 Հոկտեմբեր, ժամը 14·30ին, 70 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ, 16 բիւ տը Շաթէոտէն (Փարիզ 9)։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր, երեքշաբթի, ժամը 10·30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 բիւ Ժան Կուժոն, (Փարիզ 8)։

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն։

ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

«Երրորդ պտոյտ հայ գրականութեան պարտէզին մէջ»։

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Այս Չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 21ին, Սալ Շոփէն։

Երեկոյթը կը սկսի ճիշդ ժամը 9ին եւ կը վերջանայ 11·15ին։ Կը խնդրուի ուշացումով չխանգարել զայն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Կիրակոս Ագըլեանէ 50·000 Ֆրանք։

Այս նուիրատուութիւնը կրկնապէս շնորհակալութեամբ կ'արձանագրենք, արուած ըլլալով որ Պ. Կիրակոս Ագըլեան իբր շէֆ տը շանթիէ եկեղեցւոյ շինութեան գործին, երբեք չի խնայեր իր ժամերը եւ բացառիկ աշխատանքները, միշտ նուիրուած հոգիով աշխատելով գլուխ հանելու համար այս մեծ գործը ժամ առաջ։

ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Լուսարեւեան եւ ընտանիքի անդամները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն, այն բոլոր ազգականներուն, բարեկամներուն եւ հայրենակիցներուն, որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղկեպսակներով եւ հեռագիրներով, մասնակից եղան իրենց սիրասուն զաւկին Յովհաննէս Լուսարեւեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ՃՇԴՈՒՄ — Վիլֆրանշի Հայ գաղութին կողմէ փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Սանճեանի զոքանչ մօր հանգուցեալ Մարիամ Նալչաեանի մահուան առթիւ հաւաքուած գումարը ոչ թէ 970 Ֆրանք է այլ 9700 Ֆրանք է։

Զոր հայր Մոմճեանի ձեռամբ Լիոնի Ազգատախնամ Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները ժողովի կը հրաւիրուին 23 Հոկտեմբեր, Չորեքշաբթի ժամը 18ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15669-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI 23 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8025 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3826

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԹՈՌԻ ԿՌԻՒԸ

Թուրքիոյ խորհրդարանական ընտրութիւնները կը զուգադիպին բախտորոշ շրջանի մը :

Ամբողջ դիւանագիտական աշխարհի ուշադրութիւնը կեդրոնացած է թուրքեւ-սուրիական սահմանագլուխին վրայ, ուր տեղի ունենալիք անխոհեմ շարժում մը կրնայ մէկ օրէն միւսը ընդհանուր աղէտի մը վերածուիլ :

Խրուշչեւի խիստ ազդարարութիւնը, Միացեալ Նահանգներու պատասխանատու մարմիններուն նոյնքան կտրուկ հակազդեցութիւնը այլեւս ո՛չ մէկ կասկած կը թողուն կողմերու իսկական նպատակներուն մասին :

Կը կարծենք թէ այս պայմաններուն տակ ոչ ոք պիտի համարձակի արձակել առաջին գնդակը :

Տարակոյս չկայ, որ դէպքերու այս ընթացքը մեծապէս պիտի նպաստէ կառավարական դեմոկրատ իշխանութեան յաջողութեան :

Դեմոկրատները իշխանութեան գլուխ եկած էին 1950 Մայիս 14ի ընտրութեանց հետեւանքով: Երկրորդ անգամ 1954 Մայիս 2ին աւելի ջախջախիչ յաղթանակ մը տարին: Ըստ օրէնի, նոր ընտրութիւնները պէտք է կատարուէին 1958 Մայիսին: Կառավարութիւնը պայմանաժամէն վեց ամիս առաջ լուծեց խորհրդարանը :

Նպատակն էր վերջ տալ ընդդիմադիրներու յարուցած արտակարգ աղմուկին եւ օգտուելով ներքին ու արտաքին նպաստաւոր պայմաններէն, երրորդ եւ աւելի կարեւոր յաղթանակով մը ամրապնդել դեմոկրատ կուսակցութեան դիրքը

Ներքին ճակատին վրայ, Դեմոկրատները իրենց յոյսը դրած են գիւղացիներուն վրայ, որոնք Թուրքիոյ բնակչութեան հարիւրին 76ը կը կազմեն: Կառավարութիւնը շնորհիւ զանազան հանրօգուտ շինութեանց՝ մեծապէս բարւոքած է գիւղացիներու վիճակը: Երեք տարուան երաշտութենէն վերջ, այս տարի Անատոլուի հունձքերը շատ յաջող եղած են : Ամերիկեան զէնքերուն յաւելումով, կառավարութիւնը կը խոստանայ երկրագործներուն ապրուստի մակարդակը բարձրացնել որոշ չափով :

Դարձեալ ներքին ճակատին վրայ, Դեմոկրատներու երկրորդ յոյսն է ընդդիմադիրներու միացեալ ճակատ չկարենալ կազմելը :

Խորհրդարանը լուծելէ առաջ, բարեփոխումներ կատարուեցան ընտրական օրէնքին մէջ, արգիլելու համար ընդդիմադիրները, որ առանձին ցանկերով ներկայանան: Ո՛չ միայն արգիլուած է միացեալ ճակատ կազմել, այլ ընտրութենէն երկու ամիս առաջ կուսակցութենէ մը հրաժարող մէկը իրաւունք չունի իբրեւ թեկնածու ներկայանալու ուրիշ կուսակցութեան մը ցանկին վրայ: Այն դժգոհ դեմոկրատները որոնք վերջերս հրաժարելով ընդդիմադիր կուսակցութեան մը յարած էին, ընտրուելու իրաւունքէն զրկուած են :

Լուծուած Ազգային Ժողովը կը բաղկանար 541 երեսփոխաններէ, որոնց 443ը դեմոկրատ, 31ը Հալք, 34ը Հուրիյէթ, 4ը Միլլիյէթ կուսակցութեան կը պատկանէին, ութ անկախ եւ 21 աթոռ՝ թափուր :

Ընդդիմադիր կուսակցութիւններէն երկուքը՝ «Միլլէթ» եւ «Հուրիյէթ» Դեմոկրատներէն բաժնուած են — «Միլլէթ»՝ 1948ին մարեշալ Ֆէվզի Չաքմաքի գլխաւորութեամբ (այժմու նախագահն է բանտարկեալ Օսման Պէօլիւքպաշը), իսկ «Հուրիյէթ»՝ 1954ի ընտրութիւններէն վերջ: Առաջինը դէպի հին կարգերը վերադառնալու, իսլամական կրօնքը կրկին իպետական դարձնելու ձգտում ունի: Երկրորդը՝ կը պահանջէ իսկական ժողովրդավարական վարչաձեւ հաստատել երկրին մէջ :

Ընդդիմադիր երեք կուսակցութիւններն ալ հակառակ են դեմոկրատներուն եւ կ'ուզեն հրապարակէն քշել զայն յաջողութեան պարագային, Հալքն է որ կրկին իշխանութեան գլուխ պիտի գայ, քանի որ միւս երկուքը մեծ ուժ մը չեն ներկայացներ :

Եղածը պարզապէս աթոռի կռիւ է՝ Հալքի եւ Դեմոկրատներու միջեւ .

Արտաքին ճակատին վրայ բոլոր կուսակցութիւններն ալ նոյն տեսակէտը կը բաժնեն: Ո՛չ մէկ հիմնական տարակարծութիւն իրենց միջեւ: Գլխաւոր հարցերն են Ատլանտեան եւ Պաղտատի Ուխտերը եւ Կիպրոսի խնդիրը :

Ներքին ճակատին վրայ, եթէ Դեմոկրատները իրենց եօթը տարուան իշխանութեան ընթացքին դէպի մենատիրութիւն գացին եւ 1955 Սեպտեմբեր վեցին դէպքով արատաւորեցին իրենց եւ երկրին պատիւը, յաչս քաղաքակիրթ աշխարհի, Հալքը 27 տարի շարունակ սանձարձակ ու միահեծան կառավարեց Թուրքիան: Վարլըգ վէրկիսին եւ քրիստոնեաներու դէպի Աշգալէ աքսորը ցոյց տուին թէ ո՛չ մէկ բան փոխուած է Թուրքերու մտայնութեան մէջ՝ հանդէպ փոքրամասնութեանց :

Դեմոկրատ եւ Հալք իրար կ'արժեն ,

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ԲԱՐԴԱՆԱՅ

ՇՈՒՄԱՆԻ ՁԱԽՈՂՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ՝ ԴԱՐՁԵԱԼ ԳԻ ՄՈԼԷ

Տագնապին 23րդ օրն է: Ֆրանսա կը մնայ առանց կառավարութեան: Հարցին մասնագէտները համաձայն են կէտի մը վրայ. — կացութիւնը ողբերգական է :

Հակառակ իր վրայ դրուած յոյսերուն՝ Ռոպէր Շուման ալ մերժեց ստանձնել վարչապետութիւնը: Ժողովրդ. Շարժումի ապրալյուրը Հանրապետութեան Նախագահ Քոթիի յայտնեց, թէ չական էր այլեւս կողմերը իրարու քով բերել եւ միասնաբար լուծում մը գտնել :

Հանրապետութեան Նախագահը անձամբ առաւ այդ քայլը, իր մօտ կանչելով նախ՝ Գի Մոլէն, յետոյ՝ Փինէն, որ մասնաւոր օդանաւով մը Լիոնէն Փարիզ եկաւ :

Ռընէ Քոթի Գի Մոլէի եւ Անթուան Փինէի սեփականութիւնը դարձուց Շումանի եւ փորձագէտներու եզրակացութիւնը. 48 ժամէ ի վեր, անոնք մանրակրկիտ քննութեան մը կ'ենթարկէին երկրին տնտեսական ու ելմտական կացութիւնը, ինչպէս նաեւ Ընկերվարականներու եւ Չափաւորականներու անհաշտ դիրքը՝ ներկայացած կացութեան հանդէպ :

Հանրապետութեան Նախագահը, անձամբ միջամտելով, յստակօրէն պարզեց, թէ իր յոյսը դրած է Մոլէի եւ Փինէի վրայ: Ապահովաբար, Գի Մոլէ միակ անձն է, որ կրնայ կազմել կառավարութիւն՝ չափաւորական պարագլուխին օժանդակութեամբ: Այս պատճառով ալ, երկու ղեկավարները մէկ օրուան ժամանակամիջոց մը խնդրեցին Նախագահէն, որպէսզի խորհրդակցին իրենց ընկերներուն հետ: Եթէ այս անգամ ալ ձախողի, Նախագահ Քոթի մէկ սեղանի շուրջ պիտի համախմբէ Ընկերվարականներու, Ժողովրդական Շարժումի եւ Չափաւորականներու ղեկավարները եւ մերձեցման խօսք ուղղէ անոնց: Այս բոլորին մէջ, ծանօթ է սակայն, որ ընկերվարական կուսակցութիւնը ժխտական դիրք կը բռնէ կառավարութեան մը դէմ, որ կրնայ ղեկավարուիլ Ժողովրդ. Շարժումի մէկ անդամին կողմէ, ինչպէս եղաւ՝ Շումանի պարագային Հանրապետութեան Նախագահն ալ ծանօթ է այս իրողութեան :

Ուրեմն, ակնարկները դարձեալ կը կեդրոնանան Ընկերվարականներու եւ Չափաւորականներու բռնելիք դիրքին վրայ: Ամէն ճիգ ի գործ կը դրուի, որ երկու կազմակերպութիւններուն միջեւ համաձայնութիւն մը գոյանայ: Հանրապետութեան Նախագահին նախընտրութիւնը կ'երթայ Գի Մոլէի, զոր կառավարութեան գլուխ ուզեց տեսնել տագնապին առաջին օրերէն սկսեալ :

Մինչ այս մինչ այն, կառավարական տագնապը նոր բարդութեանց դուռ կը բանայ. — գանձին եւ արտաքին վճարումներու կրկնակի տագնապ մը : Այս պարագան հետզհետէ աւելի մտահոգիչ կը դառնայ նկատելով որ երկիրը կրնայ առաջնորդել սնանկութեան :

×

Կառավարական տագնապին զուգընթաց, երկուշաբթի օր սակարանը շատ անկայուն վիճակ մը ունէր: Ձոյլ ոսկին մէկ անգամէն 23·000 ֆրանքի յաւելում մը կրեց 344·000ի բարձրանալով (նախապէս 521·000), նափոլէօն՝ 3950 (3850), զուից. 3750 (3640), անգլ. 4730 (4620), քսան տոլարնոց 19·000 (18·400), թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1175, տոլար 456, զուից. 110·25, պելժ. 8·80 :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը Կիպրոսի կառավարիչ նշանակեց Ֆութը. այս պարագան յատկանշական կը նկատուի անոր համար, որ զինուորական դէմքի մը կը յաջորդէ դիւանագէտ մը, որ ազատական գաղափարներու տէր անձ մըն է :

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

(1875 – 1957)

Ողբացեալ բանաստեղծը ծնած էր Ալեքսանդրապոլ (այժմ Լենինական) 1875ին: Իր սկզբնական կրթութիւնը ստացած է տեղւոյն ծխական վարժարանին մէջ, ապա անցած Գէորգեան ճեմարան: Ե. դասարանէն հեռացուած է ճեմարանէն՝ մասնակցած ըլլալով աշակերտական խռովութիւններու :

Իսահակեան յետոյ մեկնած է արտասահման (Գերմանիա), ուր իբրեւ ազատ ունկնդիր հետեւած է մարդաբանութեան, ընկերաբանութեան եւ գրականութեան :

Շատ կանուխէն սկսած է գրել, 11 – 12 տարեկանին: Իր առաջին փորձերը ցոյց է տուած ծանօթ ուսուցիչ – բանաստեղծ Յովհաննէս – Յովհաննիսեանի, որ գնահատելով քաջալերած է զինք: 1892ին առաջին անգամ աշխատակցած է մամուլին, «Աղբիւր – Տարազ»ի, «Արաքսի», «Մուրճին», «Անահիտին» :

1898ին լոյս է տեսած իր առաջին բանաստեղծական գրքոյկը «Երգեր ու վէրքեր»:

1903ին հրատարակեց երկրորդ հատոր մը, աւելի մեծ ծաւալով :

1909ին գրած է «Աբու – Լալա – Մահարի»ն: Աշխատակցած է «Դրօշակ»ին Հայ Գուսան կեղծանունով :

Եղած է Դաշնակցական եւ գործօն մասնակցութիւն բերած է իբրեւ կուսակցական, զէնքերու փոխադրութեամբ ալ զբաղած (1901 – 1903) :

Ա. մեծ պատերազմէն առաջ անցած է արտասահման եւ բնակած մասնաւորաբար Վենետիկ: Եկած է նաեւ Փարիզ, ապա պատերազմէն ետք՝ անցած Խորհրդ. Հայաստան: Կրկին վերադարձած է Ֆրանսա եւ յետոյ վերջնապէս մեկնած Հայաստան 1936ին :

Մինչեւ վերջերս նախագահն էր Հայ Գրողներու Միութեան, անդամ էր Ս. Էջմիածնի Գերագոյն Խորհուրդին եւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային :

Երեւանի ձայնասփիւռը մահուան գոյժը տալէ նոք՝ փոխած է իր յայտագիրը եւ հաղորդած միայն մահերգներ եւ այլ պատշաճ երաժշտական կտորներ :

Ազգային յուղարկաւորութեան համար կազմուած է մասնաւոր յանձնախումբ մը, որուն մաս կը կազմեն Հրանտ Յովհաննէսեան, Վիքթոր Համբարձումեան, Մարտիրոս Սարեան, Արմենակ Գարիպեան :

Առիթը կ'ունենանք խօսելու իր կեանքին եւ գործին մասին...

Արարատի ծեր գմբէթից դարէ եկել,
վայրկեանի պէս,
Ու անցել :

Անհուն թւով կայծակների
Սուրն է բեկուել ադամանդին,
Ու անցել :

Մահախուճապ սերունդների
Աչքն է դիպել լոյս գագաթին
Ու անցել :

Հերթը մի պահ քոնն է հիմա,
Դու էլ նայիր սէգ ճակատին
Ու անցի՛ր :

1926 — ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

×

Երեւանի ձայնասփիւռը հաղորդած է նաեւ ծանօթ խմբավար Արտէմ Թուրիգեանի մահը: Ողբացեալը Երեւանի Ա. Սպենդիարեան Օփերայի եւ Պալէի Թատրոնին ղեկավարն էր: Յանձնախումբ մը կազմուած է նաեւ այս առթիւ՝ ազգ. յուղարկաւորութիւն կատարելու համար երիտասարդ արուեստագէտին :

ՍՈՒՐԻԱ ՄԵՐԺԵՑ ՍԷՈՒՏԻ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԳԱՐԱ ԸՆԴՈՒՆԱԾ Է

Արաբիոյ վեհապետին առաջարկած միջամտութիւնը՝ թրքական եւ սուրիական կնճիռը լուծելու համար, Անգարայի կառավարութեան կողմէ պաշտօնապէս ընդունուեցաւ: Մինչդեռ, Դամասկոս շփոթ կացութեան մը մատնուած էր, առաջարկէն անակնկալի եկած :

Դամասկոսի բոլոր թերթերը նախ հաղորդած էին, թէ սուրիական կառավարութիւնը առաջարկը ընդունած էր :

Մէքքէի ձայնասփիւռը նոյն լուրը տուած էր. միջազգային մամուլին հետ, լուրը նոյն ձեւով մենք ալ տուած էինք: Մինչդեռ, շատ չանցած Սուրիոյ Արտաքին Նախարարութիւնը կը մերժէր հաստատել այդ լուրը: Հակառակ այս մերժումին, Արաբիոյ ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ Սէուտ Թագաւորի առաջարկը ընդունած էր Հանրապետութեան Նախագահ Շիւքրիւ Քուաթլի :

Այս առթիւ, կը յիշատակուի թէ սուրիական բանակի ընդհանուր հրամանատար զօրավար Պըզրի օդի ճամբով Ռիատ պիտի մեկնէր, սակայն վերջին պահուն Դամասկոսի ձայնասփիւռը այդ լուրն ալ մերժեց :

Բաց աստի, Միջին Արեւելքի մամուլի գործակալութիւնը սփռեց հետեւեալ հաղորդագրութիւնը՝ Գահիրէի հեկողութեամբ. — «Եղբայրական կապերը զօրացնելու եւ Թուրքիոյ ու Սուրիոյ բարի դրացնութեան յարաբերութիւնները պա –

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՔԱՅԼ ՄԸ

Ամերիկահայ գաղութի ազգային հաւատամքին Կեդրոնական վարչութիւնը ուրախալի եւ շատ կարեւոր տեղեկութիւն մը տուաւ ամերիկահայութեան :

Նախապէս կատարուած դիմումի մը վրայ, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Շնորհազարդ Կաթողիկոսը, Ն. Ս. Օ. Զարեհ Ա., հեռագրով իր հաւանութիւնը յայտնած է եւ իր բարձր իշխանութեան տակ առած ամերիկահայ ազգային թեմը :

Անցեալ Փետրուար 24ին Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովը, որ գումարուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, բացառիկ կերպով, վերջ տալու համար տիրող անտէրութեան, նաեւ գոհացում տալու համար հայ ժողովուրդին կողմէ յայտնուած ընդհանուր բաղձանքին, միաձայնութեամբ որոշած էր դիմել Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթողիկոսին, Կիլիկիոյ պատմական այդ հոգեւոր կեդրոնին հովանաւորութիւնը խնդրելով :

Հին ու հայրենասէր համայնք մը, որ բազմաթիւ եկեղեցիներ ունի եւ հաստատութիւններու մեծ բազմութիւններ, ազատ ու ընդարձակ այս փառաւոր երկրին մէջ ցրուած, համայնք մը՝ որ բազմաթիւ եկեղեցիներ ունի եւ նոր եկեղեցիներ կը կառուցանէ մեծամեծ զոհողութիւններով, ունի նաեւ կրթ.-մշակութային գործունէութեան լայն շրջանակ, չի կրնար անգլուխ մնալ՝ առանց տուժելու. չի կրնար զարգանալ՝ առանց բարձրագոյն ազգային-հոգեւոր իշխանութեան մը աջակցութեան ու հովանաւորութեան :

Ազգային-եկեղեցական գործունէութիւնը կազմակերպելու եւ հաստատ հիմերու վրայ դնելու այս մտահոգութեամբ է, որ Ազգ. Երեսփ. Ժողովը դիմում կատարեց պաշտօնապէս Կիլիկիոյ Հոգեւոր Կեդրոնին, միակ ու գերագոյն նպատակ ունենալով իր համայնքին գոյութեան պահպանումն ու գործունէութեան ընդլայնումը :

Ուրախ ենք, որ Զարեհ Ա. Կաթողիկոս, ամէնէն խորհրդածելէ, տեղեկագրեր ուսումնասիրելէ եւ տիրող պարագաները լայնօրէն քննելէ ետք, առած է իր իմաստուն որոշումը, իր իշխանութեան եւ հովանաւորութեան տակ առնելով ամերիկահայ ազգային թեմը :

Այս կերպով նոր ու փառաւոր էջ մը կը բացուի ամերիկահայութեան պատմութեան մէջ. պատմական նոր շրջան մը կը սկսի՝ խաղաղ աշխատանքի, ազգային ու հոգեւոր կեանքի ծաղկումով եւ ընդլայնումով :

Աւելի քան քսան տարի անգլուխ ու անտեսուած մնալէ ետք այժմ ամերիկահայութեան ազգային թեմը կ'ունենայ իր Բարձրագոյն Կեդրոնը, որ կրնայ հոգալ իր բազմապիսի կարիքները, կազմակերպելով աւելի լայն չափի վրայ իր ազգային ու եկեղեցական կեանքը եւ բանալով ապագայ նոր հեռանկարներ :

Հակառակ աւելի քան երկու տասնամեակի ընթացքին մղուած պայքարներուն, հակառակ ազգային հաստատուածին դիմումներուն ուր որ պէտք էր, եւ յանձն առած զիջումներուն, կարելի չեղաւ բաղձացուած՝ միութիւնը ձեռք բերել :

Մերժուեցան իր բոլոր դիմումները, եւ մղուեցան եկեղեցական համերաշխութեան իր բոլոր ձեռնարկները. դրժուեցան տրուած բոլոր խոստումները : Ազգային հաստատուածը, պատիւ իր ղեկավարութեան, հանդուրժեց այս բոլոր վիրաւորանքներուն, դիմացաւ բոլոր յուսախաբութիւններուն եւ նորանոր դժուարութիւններուն ու մնաց ոտքի եւ աշխատանքի մէջ :

Հակառակորդ ճակատին եւ եկեղեցական բարձրագոյն իշխանութեանց կողմէ ամէն ջանք թափուեցաւ, որպէս զի ազգային հաստատուածը ինքն իր մէջ քայքայուէր, կազմալուծուէր : Որպէսզի ազգ. թեմը հոգեւորականներ չունենար, իր եկեղեցիները չկարենար պահել. հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, յուսահատած, լքէր ու հեռանար, իսկ «մնացորդացն» ալ, իբրեւ անապատին մէջ նետուած ճիւղ մը, չորնար ու չքանար

Ազգային «ընդհանրական» եկեղեցական Կեդրոնը, փոխանակ մտահոգուելու ազգային եկեղեցական ներդաշնակութեան կենսական հարցով, փոխանակ գուրգուրալու ազգային ու հաւատաւոր հաստատուածին վրայ, չար խորհուրդներու ունկնդիր, թոյլ տուաւ որ այս անբաղձալի կացութիւնը շարունակուէր, մինչեւ որ ազգային ճակատը «ծունկի գար», կամ հեռանար Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ գիրկէն. «բաժանեալ» կոչուեցան, երբ բաժնուողը ոչ թէ ազգային ճակատն էր, այլ պառակտում սերմանողներու ճակատն էր. «հերձուած» յայտարարուեցան, վարկաբեկելու համար զայն, մինչ բոլորը գիտէին թէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ աւանդութիւններուն հաւատարիմ ժողովուրդը՝ ազգային ճակատին վրայ կեցած էր, նախանձախնդիր՝ ազգային ու եկեղեցական սկզբունքներուն եւ ոգիին

Զրկուած ըլլալով բարձրաստիճան կրօնաւորներու օժանդակութենէն, շարամիտներուն կողմէ այն յոյսը փայփայուեցաւ, որ ազգային ճակատը շատ չանցած պիտի փակէր իր եկեղեցիները եւ անձնատուր պիտի ըլլար

Իրականութիւնը սակայն բոլորովին տարբեր պատկեր ստացաւ : Ազգային թեմը, ժողովուրդին հաւատքովն ու վստահութեամբը զօրացած, շատ աւելի եռանդուն գործի անցաւ եւ հազիւ տասնեակ մը եկեղեցիներու ցանցը ընդարձակուեցաւ, կրկնապատկուեցաւ թիւով, նոր ու փառաւոր եկեղեցիներու կառուցումով :

Այս հաւատքին ու եռանդին, ազգային այս արժանապատուութեան եւ զոհաբերութեան ոգիին հետեւանքով է, որ ազգային ճակատը զօրացաւ հետզհետէ եւ պահեց իր դիրքը, եւ, շնորհիւ իր համեստ այլ անձնուէր հոգեւոր հովիւներուն ու ազգային իշխանութեանց, Հոգաբարձութեանց ու Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ջանքերուն, վերելքի առաւ համայնքին կեանքն ու գործերը :

Այս ընդհանուր կենսունակութեան շնորհիւ է, որ Ազգ. Երեսփ. Ժողովը հարկ զատեց դիմում կատարել Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, խնդրելով անոր հովանին ու հովանաւորութիւնը :

Վեհ. Կաթողիկոսը ազգային ու եկեղեցական բարձրագոյն ըմբռնումով, իր իմաստուն որոշումով, ընդառաջ կուգայ եւ ձեռք կուտայ ամերիկահայ ազգային համայնքին, որպէսզի այս մեծ գանգուածը անտէր չմնայ ու ապրի ազգային-եկեղեցական բարգաւաճ կեանք մը

Կը գտնուինք պատմական ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր ազգապահպանումը օրակարգի առաջին ու կենսական խնդիրն է :

Այս պատմական շրջանին համապատասխան պատմական քայլ մը կ'առնուի Վեհ. Զարեհ Կաթողիկոսի այս որոշումով :

Այս յաջողութիւնը պայքարի դրօշ մը չէ մեզի համար, այլ պարզապէս բնօրէն ստեղծուած տխուր կացութեան մը դարմանումն է :

Ազգային-եկեղեցական նոր ու եռանդուն գործունէութեան մը հրաւէրը, յանուն մեր ազգապահպանման, մեր հոգեւոր, կրթական ու մշակութային կեանքի զարգացման :

Ազատ աշխարհի մէջ կ'ապրինք եւ, հաւատարիմ հայ ժողովուրդի ձգտումներուն եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ոգիին, կը յարգենք ազատ ու անկախ ազգային ու հոգեւոր-մշակութային կեդրոնի մը, որ վեր է քաղաքական եւ քայքայիչ նպատակներէ եւ համայնավար բռնակալութենէն ու շունչէն :

Այս գերագոյն պատճառներով, անհուն հրճուանքով կ'ողջունենք Վեհ. Հայրապետին պատմական այս քայլը, մեր շնորհակալութիւնը յայտնելով Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան՝ իր ջանքերուն համար եւ հայ ժողովուրդին՝ իր հաւատարմութեան ու զոհաբերութեան խորունկ ոգիին համար :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԸ

Աւելի քան վաթսուն տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող այս կազմակերպութիւնը կը գործէ յարատեւօրէն եւ նախախնամական դեր է կատարած ցարդ գաղութիս մէջ, հաւատարմօրէն ծառայելով որդեգրած առաջադրութիւններուն եւ նպատակին :

Երբ հանրային կազմակերպութիւն մը զուրկ է հասոյթի հիմնական միջոցներէ, որքան դժուար է անոր վարիչներուն համար, երբ անոնց ուսերուն վրայ կը ծանրանայ նաեւ նիւթական այդ միջոցները ստեղծելու հոգը, կարենալ կանգուն պահելու համար այդ կազմակերպութիւնը :

Միթէ այդպէս չէ՞ նաեւ ճակատագիրը մեր հանրային նման քոյր կազմակերպութիւններուն առհասարակ, որոնք կոչուած են տարիներէ ի վեր մեծ դեր կատարելու հայկական գաղթաշխարհին մէջ, ըլլան անոնք մշակութային կամ բարեսիրական կազմակերպութիւններ : Ու անոնցմէ իւրաքանչիւրը այսպէս, իրենց սահմանած գործին ծառայելու համար ալ, գերմարդկային ինչ ուժ թափած ու վատնած են, աղանդաւորական սա մեր քանի մը տասնեակ տարիներու ընթացքին, մեր գաղութներու ազգային կեանքը վառ ու կենդանի պահելու նպատակաւ : Ո՞վ կ'ուրանայ այս իրողութիւնը. եւ ով կրնայ չխոստովանիլ նաեւ այն միւս իրողութիւնը՝ որ քանի ժամանակը կ'անցնի, դժուարութիւններն ալ նոյնքան կը բազմանան եւ հետեւաբար՝ պատնէշին վրայ կարենալ կանգուն մնալու համար, որքան աւելի ճիգ եւ զոհաբերութեան ոգի հարկ է, մեր պարտականութիւններուն մէջ չթերանալու եւ մեր կոչումին առաւելագոյն չափով ծառայելու համար :

Գաղտնիք չէ մեզի համար, որ այստեղ կամ այլուր, ծով ցաւեր կան ամոքելի եւ օրէ օր հրամայական պահանջ մը կը դառնայ, որպէսզի կրկնապատկենք մեր ուժերը, դիմագրաւելու համար մեր առջեւ ներկայացող վաղուան խնդիրները :

Այո, գիտենք թէ աշխատանքի այս ճակատին վրայ, միշտ նոյն անձերն են որ կը նուիրուին եւ նոյներն են որ կը զոհաբերուին ըլլայ իրենց ըրած բարոյական կամ նիւթական նպաստով, ըլլայ գործնապէս :

Տեղն է այստեղ յիշելու եւ անգամ մըն ալ կոչ ընելու մեր նորահաս սերունդին, որպէսզի քիչ մը աւելի հետաքրքրուելով մեր հանրային կեանքով՝ հաւաքուի Աղքատախնամին ու ընդհանրապէս մեր բոլոր բարեսիրական կազմակերպութիւններուն շուրջ, իբրեւ երիտասարդ ուժեր, աւելի շունչ եւ կենդանութիւն ներարկելու համար անոնց գոյութեան :

Հիները կ'անհետանան կամ դատապարտուած են ուշ-կանուխ, հետզհետէ քաշուելու ճակատէն : Նորերը պէտք է փութան թափուր տեղերը գրաւելու : Այս փոխկատարութիւնը աւելի քան ազգասիրական պարտականութիւն մը պէտք է նկատել : Աշխատանքի դաշտը չէ որ կը պակսի, հետեւաբար պէտք չէ պակսի նաեւ հայուն նկարագրին յատկանիշը՝ ձեռներէց եւ աշխատունակ ոգին, մեր հանրա–

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԳԻՐՔ-ՄԷՆՏԷԼ

«Ինչի՞ կը ծառայէ այդ իրաւունքը. ես այդ տեսակ բաներու հետամուտ չեմ եղած »:

« Ուրեմն տակաւին ռուսակա՞ն հպատակ էք »:

Մէնտէլ այս իրեն համար անհարկի հարցումներէն տաղտկացած, անտարբեր կերպով հեգեց .

« Անշուշտ ըլլալու է »:

Գեղը սարսափահար ետ նետուեցաւ աթոռին վրայ, որ ճարճատեց :

« Վա՜յ սոսկալի. ինչեր կայ եղեր, ան ալ Վիէննայի՝ Աւստրիոյ մայրաքաղաքին մէջ, պատերազմի ամենատաք շրջանին 1915ի վերջը, Թարնովէն եւ մեծ յարձակողականէն յետոյ, ռուս մը մեր մէջ անարգել կը պտտի, Ֆրանսա եւ Անգլիա նամակ կը գրէ, իսկ ոստիկանութիւնը ձեռնթափ կը մնայ : Ու լրագրող պարոնները կը զարմանան, որ Հէօցէնդորֆ անմիջապէս չկրցաւ Վարշաւան գրաւել, եւ սպայակոյտը կը զարհուրի, որ մեր զունդերու շարժումները լրտեսութեամբ Ռուսերուն կը մատնուի »:

Մէնտէլ կեդրոնացման ճամբար մը ղրկուեցաւ եւ հոն պահուեցաւ երկու տարի, մինչեւ որ պատահար մը զինք ազատեց մարմնական, նա մանաւանդ հոգեկան տառապանքներէն :

Մէնտէլի յաճախորդներէն ազդեցիկ ու մեծ անձնաւորութիւններ, որոնք իրեն հետ շարունակ թղթակցութեան մէջ գտնուած էին, շատ անգամ իրեն սրճարանի հասցէով նամակներ գրած էին եւ երկու տարիէ ի վեր պատասխան չէին ստացած : Արդ, այդ նամակներէն քանի մը հատը Մէնտէլին ղրկուեցան, ճամբարի հասցէով :

Ճամբարին հրամանատարը երբ տեսաւ թէ ինչ մեծ անձնաւորութիւններու հետ ծանօթ է խեղճ Մէնտէլը, հասկցաւ որ բացառիկ մարդ մը ըլլալու է կալանաւորը : Թոյլ տուաւ անոր, որ պատասխանէ իր ականաւոր բարեկամներուն եւ իրենց բարեխօսութեան դիմէ :

Մէնտէլ անմիջապէս գրեց իր պաշտպաններուն, որոնցմէ մին Կոմս մըն էր, միւսը համալսարանի պետ, երրորդը մաքենաս մը, ամէնքն ալ մոլի հաւաքողներ ու Մէնտէլի բուռագոյն յաճախորդները : 1917ին Մէնտէլ Վիէննա վերադարձաւ : Բայց ուրիշ մարդ մը եղած էր այլեւս :

Այլեւս աշխարհի հրաշքը չէր եւ ոչ ալ գրքերու համայնական ցանկը : Արեւէ բան կարծես թէ քանդուած էր անոր լոյս, քնքածութեամբ ընթերցող ակնարկին մէջ : Պատերազմի եւ արեան գիտաւորն իր ապերասան թռիչքին մէջ ճարճատող հարուած մը տուած էր անոր ներաշխարհին ու գրապաշտ իմացականութեանը խաղաղ աստղերը վար թափած : Անոր աչքերը, որոնք տասնեակ տարիներ մանրէկ, անշշուկ, վրէթէ անհիւթական գրերու վրայ յածեր էին, այնտեղի ճամբարի վրահմակներուն մէջ խելացնոր բաներ տեսած էին անշուշտ : Կոպերը ծանր շուք մը կը ձգէին երբեմնի կայտառ ու շարաճճի բիբերուն վրայ. իսկ ակնարկը խարկուած ակնոցին տակէն քնատ էր ու կարմիր : Ու աւելին եւս. Մէնտէլի յիշողութեան հոյակերտին գլխաւոր սիւնը կործանած ըլլալու էր եւ անով՝ ամբողջական կառոյցը հիմնիվեր դարձած. վասն զի մարդուն ուղեղն այնքան նուրբ, անոր մեքենականութիւնն այնքան եթերային ու հակազդեցութիւնը այնքան ճիշդ ու հարազատ է, որ խցուած նեարդ մը, ցնցուած ջիղ մը, յոգնած բջիջ մը, մոլորած մանրէ մը բաւական են՝ հոգիին ու մտքին համատարած ներդաշնակութիւնը լռեցնելու : Ահա այսպէս՝ Մէնտէլի յիշողութեան ձայնաշարին ըստեղները բռնուած էին : Երբ պատահմամբ մէկն իրեն դիմէր տեղեկութեան մը համար, մտամոլոր՝ խօսողին երեսը կը նայէր, չէր ըմբռներ բուռանդը, սխալ կը հասկնար կամ կը մոռնար — Մէնտէլը աշխարհի համար կորսուած էր, աշխարհն ալ՝ Մէնտէլի համար : Ընթերցանութեան վերացումին զուգընթացող օրօրը չկար այլեւս. ընդհակառակն՝ արձանի պէս անսեր կը նստէր, ակնոցը քթին. բայց չէր հասկցուէր, որ կը կարդա՞յ թէ կը նիրհէ : Յաճախ թմրած գլուխը գրքին վրայ կ'իյնար եւ օրը ցերեկով կը քնանար : Ջէ, Մէնտէլ այլեւս Մէնտէլ ըլլալէ դադրած էր. այլեւս աշխարհի հրաշքը չէր, այլ յոգնատանջ, չնչարեկ կոյտ մը մորուքի եւ ցնցոտիներու, երբեմնի պատգամատու աթոռին վրայ անհարկի նստած : Սրճարանին փառքը չէր, այլ ամօթը, կեղտը եւ անտանելի, զարշահոտ ու անպէտ մակաբոյծը :

Սրճարանին նոր տէրը պատրուակ մը կը փնտռէր, որ զինքը դուրս նետէ : Ու չուշացաւ պատրուակը. Մէնտէլ նիւթական թշուառութեան մէջ էր : Դրամին արժէքզրկումին հետեւանքով, իր արդէն խեղճ ու կրակ խնայողութիւնն օդը ցնդած էր, յաճախորդներն անյայտ եղած էին : Վերջերը շատ քիչ անգամ դիմացի ճաշարանէն տաք կերակուր մը բերել կուտար. հացի ու սուրճի դրամն ալ շաբաթներով պարտական կը մնար : Անգամ մը սրճարանապետը զինքը դուրս նետել ուզեց, բայց միայն տուտուին երաշխաւորութեան շնորհիւ չկատարուեցաւ սարսափելին : Յաջորդ ամիսը հասաւ դժբախտութիւնը :

ՍԹԵՖԱՆ ՑՎԱՅԿ

(Ց եւ մնացեալը յաջորդով)

յին կեանքին կենսունակութիւնը մշտնջենաւորելու համար :

Այս իրողութիւնը անգամ մըն ալ հաստատելով, կ'ուզեմ յիշեցնել եւ շեշտել թէ ինչ պիտի ըլլար Սփիւռքի ցանուցիր Հայութեան գոնէ մէկ մասին վիճակը, առանց նման բարեսիրական կազմակերպութեանց գոյութեան եւ այդ գոյութիւնը կենդանի պահող Հայուն զոհաբերութեան ու հանրօգուտ ամէն տեսակ ձեռնարկներու միշտ օժանդակելու տրամադիր ոգիին :

Հանրային գործերը օգտակար եւ տեւական կրնան ըլլալ միայն այն ատեն՝ երբ միացեալ ուժերով է որ կը կառավարուին անոնք: Մին՝ իր աշխատանքի բաժինով, ուրիշ մը իր ձեռներէցութեամբ, իսկ երրորդը՝ բերած նիւթական նպաստով: Առանց այս երեք ազդակներուն, մէկին կամ միւսին պակասով, անպայման, որեւէ հանրային գործ դատապարտուած է կաղալու կամ կէս ճամբուն մնալու :

Ինչո՞ւ այս քանի մը ընդհ. խորհրդածութիւններն ու նկատումները, երբ մեր խօսքը Ազքատախնամին մասին է :

Որովհետեւ, իրաւ է թէ իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն գործունէութեան գետինով կը տարբերի մէկը-միւսէն, եւ դատ-դատ նպատակներու կը ծառայեն, բայց, անոնք, իրենց գործունէութեամբ զիրար լրացնելով, ամբողջացումն կը հանդիսանան մեր հանրային կեանքին : Ահա թէ ինչու, ինքնաբերաբար, մեր ուշադրութիւնն ու միտքը հաւասարապէս կը կեդրոնանայ բոլորին վրայ, որովհետեւ անոնք, հաւասարապէս արժանի են հաւաքականութեան քաջալերանքին եւ գնահատանքին :

Ինչ հարկ մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, ներկայացնելու համար այսանկ Ազքատախնամը, երբ ամէնուն ծանօթ է իր գործունէութեամբ ու կատարած դերով: Մանաւանդ սա վերջին տասնամեակի ընթացքին՝ երբ անոր աշխատանքի դաշտը ծաւալ գտաւ մեր երկու «Հանգստեան Տուներու» գոյութեամբ եւ զանոնք մատակարարելու պատասխանատուութիւններով :

Ու, բացառիկ երեւոյթ, իբրեւ [illegible] մը ի վեր «Հանրօգուտ-Կազմակերպութիւն» հռչակուած, ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ : Այս շնորհին արժանանալն ալ ինքնին ապացոյց չէ՞ Ազքատախնամին ունեցած օգտաշատ գործունէութեան :

Որպէսզի անոր վարիչները կարենան, այսօր, նոյն եռանդով ու կորովով շարունակել իրենց առանձնած գործը, անհրաժեշտօրէն պէտք ունին մեր սրտցաւ ու ազգասէր հայրենակիցներուն նիւթական նպաստին, օգնութեան հասնելու համար Ազքատախնամին հոգածութեան տակ գտնուող աւելի քան 200 չքաւոր եւ [illegible] ընտանիքներուն, որոնց ցաւն ու տառապանքը օրէ օր կը խորանայ, կեանքի յարաճուն սղութեան եւ ստեղծուած նոր դժուարութիւններու պատճառաւ :

Շատ անգամներ, սրտաճմլիկ ու արցունք խլող իրականութեանց ալ ականատես կ'ըլլանք: Կան որ չոր հաց մը ունենալու միջոցէն ալ զուրկ են, որովհետեւ զուրկ են աշխատելու ամէն հնարաւորութենէ, հիւանդկախ, անդամալոյծ կամ տարիներու ծանր բեռան տակ կքած ծերունիներ, որոնք ինչ-ինչ պատճառներով Հանգստեան Տուներուն մէջ անգամ տեղ չեն կրնար գտնել: Ահաւոր է այսպիսիներուն վիճակը : Ի՞նչ կրնայ ընել հասոյթի հաստատուն միջոցներէ զուրկ Ազքատախնամը: Անոր բաշխած ամսական քանի մը ֆրանքի նպաստը չէ որ պիտի կարենար մեղմացնել այս խեղճերուն ցաւը: Այս կացութեան առջեւ Ազքատախնամը, հակառակ իր կամքին ու փափաքին, չունենալով լայն միջոցներ, աւելի բան մը չի կրնար ընել, դժբախտաբար: Այո, գիտենք թէ մեր Ազքատախնամն ու բոլոր միւսները, իրենց գոյութիւնը կը պարտին ցարդ՝ մեր ժողովուրդէն նուիրուած սրտաբուխ լումային : Բայց, այսօր, կեանքի վերիվայրումները յեղաշրջած ըլլալով ամէն ինչ, դժուարութիւններն ալ նոյն համեմատութեամբ են մեծցած : Ուստի, մեր հանրային կեանքին բազում պահանջները լաւագոյն կերպով դիմագրաւելու եւ անոնց կարենալ գոհացում տալու համար ալ, պէտք է նաեւ որ հանրութեան տուած լումաներն ալ բազմապատկուին, այլապէս բախտէն հալածուած մեր դժբախտները դատապարտուած են թշուառութեան մէջ տառապելու :

Յաճախ լսած ենք ու անգամ մըն ալ պարտք կը սեպենք կրկնելու թէ Ազքատախնամին հասոյթի միակ աղբիւրը կը կազմեն անդամավճար, անհատական նուիրատուութիւններ, եկեղեցւոյ գանձէն ու տարեկան պարահանդէսէն գոյացած գումարները, աւաղ, շատ ճղճիմ, մեր ծով ցաւերուն իբր դարման ծառայելու համար :

Վերամուտի այս շրջանին ուրեմն, ջանանք սթափեցնել նաեւ մեր ազգասիրական ու բարեսիրական զգացումները, որպէսզի անոնք եւս նոր թափով մը զարթնուն, իրենց մեր պարտքը կատարելու համար հանդէպ անոնց, որոնք անկեանոց օգնութիւն կ'ակնկալեն օրն ի բուն: Կարելի՞ է անտարբեր մնալ այս սիրտ ծակող ձայնին ի լուր:

Քանի որ կը գտնուինք Ազքատախնամի տարահանդէսին նախօրեակին, ահա լաւագոյն առիթ մը մեր սրտցաւ հայրենակիցներուն, փութացնելու համար իրենց սրտաբուխ նուէրները, որոնք կոչուած են ապեղանին ըլլալու մեր շուրջ գոյութիւն ունեցող այս լուռ ցաւերուն :

«Ով որ օգնէ աղքատին, Աստուած է անոր օգնական »:

ՄԿՐՏԻՉ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԱՐԴԻ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՐ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՌՈՅՑՈՎ

ԽՄԲ.— Քանի շաբաթ է միջազգային մամուլը եւ քաղաքական շրջանակները կը զբաղին Թուրքերով: Այս առթիւ Փարի-Փրէս էջ մը նուիրած է Թուրքիոյ զինուորական ուժին, որմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Միջին Արեւելքի տագնապալի այս օրերուն, միջազգային քաղաքական շրջանակներուն ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Թուրքիոյ վրայ :

Սուրիան պաշտպանելու նպատակով՝ Թուրքիան 24 ժամուան ընթացքին քարուքանդ ընելու Խրուշչեւի սպառնալիքը առիթ մը եղաւ, որ Արեւմուտքը աւելի մօտէն հետաքրքրութիւն ցոյց տայ Անգարայի նկատմամբ. Մինչդեռ, ինչպէս կը գրէ տեղական մամուլը, սպառնալիքներուն ականջ չկախելով Թուրքերը ներկայիս զբաղած են իրենց ընտրութիւններով :

Բաց աստի, ռազմապէս զօրաւոր կառոյց մը ունի: Ընդարձակ շրջան մը արդէն արգիլեալ գօտի հռչակուած է զբօսաշրջիկներու համար . — մեծ ճամբաներէն հեռու, լեռնային շրջան մը՝ Սեւ Ծովէն պարսկական սահմանը երկարող հինգ հարիւր քիլոմեթրի տարածութիւն մը, որ միաժամանակ կը գտնուի Խ. Միութեան կովկասեան սահմանին վրայ: Եթէ խորհրդային հրթիռները մեծ քաղաքները կամ օդակայանները քանդեն, պատերազմը դարձեալ պիտի շարունակուի, ըստ Թուրքերուն... :

Այս շրջանին մէջ (Էրզրում) խմբուած թրքական բանակը պաշտպանողական նպատակներու համաձայն է կազմուած, դիմադրելու համար կովկասեան ճակատէն կատարուելիք ներխուժում մը : Այստեղի զինուորները մասնագիտացած են լեռնային կռիւներու մէջ: Միաժամանակ կապուած են պարսկական եւ իրաքեան բանակներուն՝ Պաղտատի Ուխտով :

Պոլսոյ մէջ հաստատուած բանակը Եւրոպիոյ զինուորական կարեւորագոյն համախմբումը կը ներկայացնէ : Իր գըլխաւոր պաշտօնն է՝ քննել պուլկարական սահմանագլուխը եւ ապահովել կապը յունական ուժերուն հետ, նկատելով որ երկուքն ալ մաս կը կազմեն Ատլանտեան կազմակերպութեան :

Իսկ երրորդ բանակին պարտականութիւնն է՝ ապահովել կեդրոնական Թուրքիոյ, ինչպէս նաեւ Հարաւային շրջանին պաշտպանութիւնը :

Ինչպէս կը տեսնուի, պատմութիւնը բաւական փոխուած է 1853էն ի վեր, երբ Նիկոլա Ա. ցարը «Եւրոպայի հիւանդ մարդը» կոչեց Թուրքիան: Ամերիկացիները կարողացան «հիւանդ մարդը» դարձնել Միջին Արեւելքի զօրաւորագոյն մարդը, իրենց ուզածին պէս խաղցնելով զայն: Ամերիկեան տնտեսական օժանդակութեան շնորհիւ, նոյնպէս, աւելցած է Թուրքիոյ եկամուտը : Մինչեւ 1950 Թուրքիա ցորեն կը ներածէր, ներկայիս՝ աշխարհի չորրորդ արտածող երկիրը դարձած է: Բամպակի արտադրութիւնն ալ քառապատկուած է, ծխախոտին հետ:

Ամէնէն անհրաժեշտ սակայն զինուորական մեքենան է: Մօտ հարիւր օդակայաններ հաստատուած են բոլանդակ հողամասին վրայ, որոնց մեծ մասը Գաֆուր նուէրահրերէն հազիւ կէս ժամ հեռաւորութեամբ : Ցատկալէս երեք օդակայաններ կառուցուած են՝ հիւլէական ռմբակոծիչներու համար :

Պատերազմական զօրաւոր այս կարողութիւնը սակայն ծանր կը կշռէ երկրին վրայ .

Այսուհանդերձ, կարելի չէ ըսել, թէ երկիրը յառաջդիմած չէ: Մանաւանդ՝ այս յառաջդիմութիւնը կը վերաբերին Աթաթիւրքի ձեռք առած միջոցներուն : Իսկ, ներկայիս իշխանութեան գլուխ գտնուող դեմոկրատ կուսակցութիւնը տապալած է զանոնք: 1946ին հիմնուած՝ Աթաթիւրքի ժառանգորդներուն բացարձակ մենատիրութեան դէմ պայքարելու համար, դեմոկրատները տապալեցին Ինէօնիւի կուսակցութիւնը եւ հաստատեցին իրենց վարչակարգը: Ներկայիս, երկրին պետը դարձած է Ատնան Մենտերէս, որ Թուրքիոյ «զօրաւոր» մարդը կը կոչուի: Ծանօթ է անոր հակառուս քաղաքականութիւնը :

Մինչդեռ, Ինէօնիւի կուսակցութեան մէջ ռուսամոլութեան նշաններ կան տակաւին: Անոնք կը յիշեն այն օրերը, երբ Խ. Միութիւն եւ Թուրքիա ձեռք ձեռքի կը քալէին: Այդ օրերուն է որ կ'ակնարկէր Խրուշչեւ, երբ սպառնալիքներ ընելով հանդերձ, կը յիշեցնէր Թուրքերուն, թէ Ամերիկա շատ հեռու է, մինչդեռ այդպէս չէ Ռուսիան ...:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԵՏՐՈՍ ԱՐՔ. ՔԵՏԻՃԵԱՆԻ յուղարկաւորութիւնն ու թաղումը կատարուած են Հալէպի մէջ, Արեւելեան Սուրբ Փրկչի պաշտօնեաներուն, բարեկամներուն եւ Հալէպի հայ գաղութին ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ: Ցաւակցական հեռագիրներ ղրկած են Պապը ու բազմաթիւ այլ կղերական անձնաւորութիւններ .

ԺՈՐԺ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ հիւրասիրած է Ամերիկայի հինգ հարիւր արաբ ուսանողները, որոնց մէջ կը գտնուէին նաեւ արաբական երկիրներու մէջ ծնած հայ ուսանողներ, որոնցմէ շատեր՝ կազմակերպիչի եւ նախագահի հանգամանքով :

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ (Եգիպտոս) նորակառոյց «Յառաջդիմասէր» ակումբը մշակութային եւ մարզական կեդրոն մը դարձած է արդէն, ուր կը կատարուին ներկայացումներ եւ հանդէսներ՝ խանդավառութիւն ստեղծելով :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԿԱՅԾԵՐ

Ժ.

ԶԷՆՔԵՐ

Բայց մայրս չէր համաձայնւում. նա մինչեւ անգամ մեղք էր համարում սովորելը այն արհեստի, որ պատրաստում է մարդիկ կոտորելու գործիքներ: Տէր Թոդիկն էլ միեւնոյնն էր կրկնում :

Բայց Կարօն ինձանից աւելի ազատ եւ աւելի բախտաւոր էր. նա ոչ մայր ունէր, ոչ հայր եւ ոչ էլ վարժապետ. ոչ ոք նրան չէր արգելում հետեւել բնութեան ձայնին. տատը չէր ճնշում նրան, եւ որսորդի ազդեցութեան ներքոյ նա դարձաւ բոլորովին ուրիշ տղայ, քան թէ էին նրա բոլոր ընկերները: Այն օրից, որ թողեց դպրոցը, ես ինքս մեծ փոփոխութիւն էի տեսնում նրա մէջ: Ես լսում էի նրանից ինձ համար շատ անհասկանալի խօսքեր. մի անգամ ասաց նա.

— Ֆարհատ, մեր գիւղացիները շատ աղքատ են, կան ընտանիքներ, որ հաց չունեն ուտելու :

— Դու ի՞նչ գիտես, հարցրի ես :

— Որսորդի հետ երէկ ման եկանք մի քանի գիւղեր. նա ինձ ներս տարաւ գիւղացիների խրճիթները, ես տեսայ սարսափելի չքաւորութիւն:

— Ի՞նչ է պատճառը :

— Այդ մահմեդականները մեր գիւղացիների արիւնը ծծում են: Այդ խաները, բեգերը նրանց կեանքը բոլորովին մաշում են: Որսորդը ինձ բացատրում էր, թէ ինչ պէտք է արած, որ գիւղացիները աւելի հանգիստ եւ աւելի կուշտ լինեն :

Ես ոչինչ չպատասխանեցի, նա շարունակեց .

— Ֆարհատ, քանի օր առաջ տեսայ, մի գիւղացու կապած, ծեծում էին նրա համար, որ չէր գնացել խանի համար ձրի բանելու: Խեղճը իր ընտանիքի միակ աշխատող մարդն է, եթէ նա միշտ խանի համար ձրի բանէ, էլ ո՞վ կը կերակրէ նրա երեխաները: Ֆարհատ, հէնց որ տեսայ, սիրտս այրուեց, էլ չկարողացայ արտասուքս պահել ...:

Ահա այսպէս, միշտ գիւղացիները, միշտ գիւղացիներ, միշտ գիւղացիների մասին էր խօսում նա: Ես մտածում էի, թէ խեղճ տղան ցնորուել է, նրան ի՞նչ փոյթ, որ գիւղացիները ուտելու հաց չունեն, կամ նրանց տանջում են: Լաւ չէ՞, ասում էի, որ իր փորի համար մտածէ. ինքը աւելի բախտաւոր չէ այն թշուառներից, որոնք գիշերները սոված են պառկում :

Ի հարկէ, այդ մեծ փոփոխութիւն էր Կարօյի բնաւորութեան մէջ: Նա առաջ սովորութիւն ունէր խօսել Քօրօղլիի, Ռուստամի, Զալի եւ դրանց նման հերոսների մասին, որոնց պատմութիւնը լսել էր աշուղների վէպերի մէջ,— կամ խօսում էր գեղեցիկ աղջիկների վրայ եւ ծաղրում էր նրանց այս եւ այն թուլութիւնները: Ցանկարծ բոլորը մոռացաւ նա, սկսեց գիւղացիների մասին խօսել, նրանց վրայ մտածել: Ո՞վ մտցրեց նրա մէջ այդ ցնորքը, — Ես չգիտէի, միայն Ասլանը վերաբերում էր որսորդ Ավոյին:

ԺԱ.

ԴԱՐԱ – ՄԵԼԻՔՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Մի անգամ Կարօն ինձ ասաց. — Ֆարհատ, տատս շատ հիւանդ է, ես մենակ եմ, գնանք մեր տուն, այս գիշեր մեզ մօտ կացիր :

Ես գնացի: Կարօյենց բնակարանը շատ հեռու չէր մեր տնից : Ես գտայ Զուժբուղին, արդարեւ, ծանր հիւանդութեան մէջ. խեղճ կնոջ միայն մորթն ու ոսկորն էր մնացել, շունչը հազիւ ելեւմուտ էր անում : Երբ մեզ տեսաւ նա, փոքր ինչ հոգի առաւ, խնդրեց՝ գլուխը վեր բարձրացնել եւ բարձերը նեցուկ տալ մէջքին, որ կարողանայ նստել : Կարօն կատարեց նրա ցանկութիւնը: Հնոցի մէջ վառւում էին մի քանի կտոր փայտեր, եւ կարմիր լոյսը ծաւալուելով փոքրիկ խրճիթի մէջ, լուսաւորում էր հիւանդի մաշուած, դալկացած դէմքը :

Հիւանդը կանչեց Կարօյին, նստեցրեց իր մօտ, եւ նրա ձեռքը առնելով իր ոսկրացած ափի մէջ, ասաց թոյլ եւ դողդոջուն ձայնով.

— Ես մեռնում եմ, Կարօ, քանի որ բերանս փակուած չէ, թող լեզուս բաց անէ քեզ այն գաղտնիքը որ այսքան տարի ծածուկ էր պահուած :

Նա պատմեց, ինքը Կարօյի ոչ տատն է, ոչ նրա ազգականը, այլ սկզբում Կարօյի հօր տան աղախինն է եղել, իսկ յետոյ դարձաւ նրա դայեակը: Նա պատմեց, թէ Կարօյի հայրը կոչւում էր Միր-Մարտօ, նա պատկանում էր Դարա-Մելիքների ընտանիքին, որ սերուած էր Հայոց մի հին իշխանական տոհմից : Դարերի ընթացքում այդ տոհմի բախտը նոյնքան փոփոխութեան է ենթարկուել, որքան փոփոխական, յեղյեղուկ է եղել Հայաստանի դրութիւնը: Նա բարձրացել եւ խոնարհուել է իշխանութեան, աստիճանի բոլոր ելեւէջների մէջ, երբեմն տիրող իշխան, երբեմն հասարակ տանուտէր, երբեմն տաժանակիր հողագործ,— բայց երբեք չէ կորցրել իր ազնուականական ազին :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԽՐՈՒՇՉԷՖ ԵՒ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Հազիւ երեք չաբաթ առաջ, քաղաքական դիտողները որոշ մեղմացում մը կ'արձանագրէին Միջ. Արեւելքի մէջ։

Քաղաքերուած Սէուտ Թագաւորին տարած դիւանագիտական աշխատանքներէն՝ Դամասկոսի եւ Պէյրութի մէջ, անոնք մեծապէս մեղմացած կը գտնէին Սուրիոյ տագնապը եւ լաւատես կարծիքներ կը յայտնէին։

Ոմանք, աւելի յառաջ երթալով, արդէն իսկ արեւմտեան եւ դրամատիրական աչքին լծուած կը տեսնէին Սուրիան եւ Եգիպտոսը, «Դրական չէզոքութեան» այս ախոյեանները։

Վերջին դէպքերը, դժբախտաբար կու գան անգամ մը եւս ժխտելու այս հաստատումները։

Կարելի չէ հիմնական եւ որոշ գաղափար մը կազմել Միջնաւոր Արեւելքի կացութեան շուրջ։ Կարելի չէ նոյնպէս, հետեւելով կարգ մը լուրերու եւ քաղաքական ձեռնարկներու, որոշ եզրակացութիւններու յանգիլ, եւ դիրքերու ճշդում մը տեսնել։

Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր, Միջնաւոր Արեւելքը եղած է ու կը շարունակէ մնալ աշխարհի ամէնէն եռուն եւ վտանգաւոր շրջանը։ Եւ որքան ատեն, որ մեծերը չներդաշնակեն իրենց տնտեսական եւ քաղաքական շահերը, այնքան ատեն այս շրջանը պիտի մնայ մրցակցութեան վայր՝ միշտ տագնապալի, միշտ պայթուցիկ վիճակով։

Երբ տակաւին, քանի մը շաբաթ առաջ, խաբուսիկ մեղմացում մը կ'արձանագրուէր, յանկարծ մթնոլորտը այնքան կը թանձրանայ, որ կը յիշեցնէ անցեալ տարուան Սուէզի արշաւանքին մղձաւանջի օրերը։

Ի՞նչ է պատճառը։

Տագնապին առաջին կայծը արձակուեցաւ Մոսկուայէն, երբ Խորհ. Ռուսիոյ Համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղարը Խրուշչեւ, ամերիկեան լրագրողի մը ընծայած տեսակցութեան մը ընթացքին, ռազմաշունչ խօսքերով կը դատապարտէր Թուրքիան, այս երկիրը նկատելով պատերազմի հրձիգ։ Ան կը պնդէր, որ Թուրքիան, իր ամբողջ բանակը կեդրոնացնելով Սուրիոյ սահմանը, յարձակում մը կը պատրաստէ այդ երկրին դէմ։ Եւ աւելի ուժ տալու համար իր խօսքերուն, թուանշաններու եւ փաստերու վրայ յենլով, մեծ ճիգ կը թափէ ապացուցանելու համար, որ ծրագրուած է Սուրիոյ դէմ մօտալուտ յարձակում մը Մ. Նահանգներու կողմէ։ Եւ օգտուելով առիթէն բիրտ ազդարարութիւն մը եւս կ'ուղղէ Թուրքիոյ հասցէին, բացականչելով.

« Երբ թնդանօթները սկսին գոռալ, եւ մեր հրթիռները սաւառնին, շատ ուշ պիտի ըլլայ, եւ Թուրքիան մէկ օրէն իսկ պիտի քայքայուի »։

Այս սպառնալից յայտարարութեան արձագանգը տակաւին չանհետացած, յանկարծ ուրիշ դէպք մը կը ցնցէ ամբողջ եւրոպական մայրաքաղաքները, եւ առամբի մը ազդեցութիւնը կը գործէ։

Եգիպտական ուժեր, տասնեակ ռազմանաւերով, ցամաք կ'ելլեն Լաթաքիա նաւահանգիստին մէջ (Սուրիա), եւ դիրք կը բռնեն Թրքական սահմանին վրայ, սուրիական ուժերու կողքին։

Լաթաքիա, որ ասկէ երեք շաբաթ առաջ, ջերմօրէն ընդունած էր երկու խորհրդային գրահաւորներու այցելութիւնը, կը դառնայ հիւսիսային Սուրիոյ ծովեզերք, ոչ հեռու Հալէպէն։ Կ'ըսուի թէ ռուսական ռազմանաւեր ցամաք հանած են խումբ մը ռուս մասնագէտներ որոնք եկած են հսկելու եւ յառաջ տանելու դիւրական կառուցումները։

Եգիպտական ուժերու ցամաքահանման այս լուրը, հազիւ թերթերու մէջ տեղ գտած, կրբոտ Խրուշչեւ, մինչ այսօր, այս անգամ կը ձեռնարկէ բոլորովին նոր եւ ինքնատիպ քայլ մը, որ դարմանք եւ չփոթութիւն կը պատճառէ բոլոր մայրաքաղաքներու մէջ։

Ան մասնաւոր նամակներ կը յղէ արեւմտեան երկիրներու բոլոր ընկերվարական կուսակցութեանց, հրաւիրելով զանոնք, որ ճնշում բանեցնեն իրենց կառավարութեանց վրայ, որպէսզի Թրքական ուժերու դէպի Սուրիա խուժումը արգիլուի։ Ան դարձեալ կը չողացնէ իր սպառնալիքը, ազդարարելով որ Սուրիոյ վրայ յարձակում մը կրնայ դուռ բանալ երրորդ աշխարհամարտի մը։

Այս նամակներուն քննութիւնը տակաւին չվերջացած, ՄԱԿի մէջ, Սուրիա բուռն բողոք մը կը ներկայացնէ Թուրքիոյ դէմ, ու կը պահանջէ Թրքական կեդրոնացումներու մասնագիտ անմիջական քննութիւնը։ Իսկ Ռուսիոյ արտաքին նախարար՝ Կրոմիքօ, հեւ ի հեւ օգնութեան հասնելով Սուրիոյ, ուժ կու տայ այդ բողոքին, ու բուռն յարձակում կը գործէ Մ. Նահանգներուն վրայ, կրակոտ բառերով։

Այսքանով չի վերջանար, սակայն, քաղաքական այս խաղավարումը.

Անդին, Սուրիոյ դրացի արաբ երկիրները, որոնք տակաւին երէկ, ծանր արտայայտութիւններով կը դատապարտէին Սուրիան, իր ընդգրկած քաղաքականութեան համար, յանկարծ լեզու փոխելով, իրենց համակրանքը կը յայտնեն Սուրիոյ ու հաւաստիք կու տան անոր, վստահեցնելով որ յարձակումի մը պարագային, անոնք իր կողքին պիտի կանգնին։

Այսպէս, Պաղտատի դաշինքի միջնաբերդ՝ Իրաք, Այզընհաուըրի վարդապետութեան դրօշակակիր՝ Լիբանանը, նոյն վարդապետութեան կնքահայր՝ Սէուտ Արաբիան եւ արաբական լիկայի անառակ տղան՝ Յորդանանը, ոչ միայն մասնաւոր եւ պաշտօնական յայտարարութիւններով Սուրիոյ դատը կը պաշտպանեն Թուրքիոյ դէմ, այլեւ ի խնդիր արաբական միասնականութեան, անոնք կը սպառնան հրաժարիլ Այզընհաուըրի վարդապետութենէն։

Արեւմուտքի բարեկամ արաբ երկիրներու կամայ կամ ակամայ այս դիրք որոշելը Սուրիոյ կողքին, ցոյց կու տայ թէ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը կորսնցուցած է իր հմայքը եւ ուժը։ Ան հողմաղքի մէջ է եւ Ուաշինկթընի մէջ չեն ծածկեր այլեւս ձախողութիւնը։

Ֆրանսական մամուլը լայն տեղ յատկացնելով Սուրիոյ տագնապին, գոհունակութեամբ կ'արձանագրէ Մ. Նահանգներու արաբական քաղաքականութեան ձախողումը։

Միջին Արեւելեան խնդիրներու լաւատեղեակ եւ ծանրակշիռ «Լը Մոնտ» մասնաւոր խմբագրականի մը մէջ, կը գրէ.

« Ամերիկայի դիրքը Մ. Արեւելքի մէջ, մեծապէս տկարացած է վերջին ամիսներու ընթացքին։ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը հոգեվարքի մէջ ըլլալ կը թուի։ Անոր կենանքը կախում ունի Լիբանանի եւ նոյնիսկ Յորդանանի ներգիծած հաւանական դիրք փոխելէն։ Մ. Նահանգներու արաքասէր քաղաքականութիւնը Սուէզի դէպքերէն վերջ, չտեսնուած անկայուն շախատնկալ։ (Լը Մոնտ, 18 Հոկտ.)։

Եւ իսկապէս, դէպքերու տարօրինակ եւ զարմանալի ընթացքով, Այզընհաուըրի վարդապետութեան կորմի հակառակորդ Եգիպտոսն է, որ դերերը շրջելով, իրագործման կը դնէ նոյն վարդապետութիւնը, սակայն տարբեր եղանակով։ Ան, օգնութեան կը փութայ Սուրիոյ, զայն պաշտպանելու համար ոչ թէ համայնավար յարձակումի մը դէմ, այլ՝ «Թուրք եւ ամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ», իրեն ջերմ զօրակից ունենալով Խորհրդային Ռուսիան.

Այս բոլոր երեւոյթները ցոյց կու տան թէ տագնապի ծանր շրջան մը կը բոլորէ դարձեալ Մ. Արեւելքը։ Կացութիւնը դարձած է պայթուցիկ, Մոսկուայի ընդգրկած պայթուցիկ քաղաքականութեամբ։

Իսկապէս կա՞յ պատերազմի վտանգ մը, Սուրիոյ սահմանին վրայ։

Մենք չէ, որ ուղղակի պիտի պատասխանենք այս հարցումին։

Բայց մէկ բան որոշ է թէ այժմ Մ. Արեւելքի մէջ կը մղուի ջիղերու պատերազմ մը, որ կը դէ կ'անցնի բոլորը՝ իր ուժգնութեամբ։

Որոշ է նոյնպէս, որ մեծ բացակայ մը, նորեկ մը, տեղ գտած է այսօր այդ պարագին մէջ, որ առեղծուած էր Միջին Արեւելքի մէջ՝ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հեռացումով։

ՆՈՊԷԼ-57՝ ԱԼՊԵՐ ՔԱՄԻՒ

Ինչպէս գրած էինք, 1957ի Նոպէլեան գրական մրցանակը տրուեցաւ ֆրանսացի գրագէտ Ալպէր Քամիւի։ Դեկտեմբեր 10-ին, Սթոքհոլմի մէջ, պաշտօնական արարողութեան մը ընթացքին Ալպէր Քամիւ կ'ստանայ – Աստղի Զ. Թագաւորին ձեռքէն պիտի ստանայ մրցանակը՝ 16 միլիոն ֆրանք։

Քիփլինկէն վերջ՝ որ 42 տարեկան էր, Քամիւ առաջին գրագէտն է, որ այսքան երիտասարդ տարիքին տիրացաւ միջազգային մրցանակին։

Այս տարուան թեկնածուներու շարքին կը գտնուէին բազմաթիւ ծանօթ անուններ՝ Անտրէ Մալրօ, Սէն Ժօն Փէրս, Քարէն Պլիքսէն – Ֆիննէքէ, Նիքոս Քազանծաքիս եւ Իսաք Տինէզէն, բոլորն ալ համաշխարհային համբաւներ, եւ այս բոլորին մէջէն Ալպէր Քամիւի ընտրութիւնը անգամ մը եւս ցոյց կու տայ թէ երիտասարդ գրագէտը համակրանքի որքան խոր արմատներ է բացած իր գրական անդաստանին մէջ։

Շուէտի Արքայական Կաճառին քարտուղարը՝ շուէտացի բանաստեղծ Անտերս Օսթերլինկ անդրադառնալով Ալպէր Քամիւի ընտրութեան, ըսած է թէ «44 տարեկան այս գրագէտը արժանացած է մրցանակին, վասնզի իր գրականութիւնը արեւու լոյսին տակ կը բերէ բոլոր այն հարցերը՝ որոնք մեր օրերուն կը ներկայանան մարդկային խղճին»։

Պատկերով բացատրելու, ինչպէս նաեւ գրագէտը, Կաճառին անդամները հաւատարիմ մնացած են Մրցանակի հիմնադրին՝ Ալֆրէտ Նոպէլի մտածումին, որ կը ցանկար իր անունով կոչուած մրցանակով պարգեւատրել «մարդկային հաւ-

Լոնտոն թէ Ուաշինկթընի մէջ, հետզհետէ աւելի դեռին կը չափի այն համոզումը թէ «աւելի արդիւնաւոր է խօսիլ Ռուսերու հետ, քան թէ զանոնք անգիտանալ »։

Նոյն համոզումը կը յայտնէ նաեւ Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան մեծ պարագլուխ Պեվան, իր Պերլին, «Թրիպիւն» մէջ, տասնեակ ծամծմելու բառերը

« Միջնաւոր Արեւելքի խնդիրներու կարգադրման համար եղած ոեւէ համաձայնութիւն իրական արժէք չի կրնար ունենալ, եթէ չէ կատարուած Խ. Միութեան մասնակցութեամբ եւ համաձայնութեամբ»։ (Թրիպիւն, 18 Հոկտ.)։

Նոր մրցակից մը եւս դաշտ իջած է եւ ասպարէզ կը կարդայ։

Միջին Արեւելքը այլեւս դարձած է բոլորէ արգիլուած ու կոյս գօտի մը։

Հարց է գիտնալ թէ ազդեցութեան գօտիները ինչպէ՞ս պիտի բաժնուին։

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԳԻՐՔ_ՄԷՆՏԷԼ

Գրավաճառ ստամպակը, շատոնց արդէն նկատած էր, որ ամէն օր սեղանիներէն հաց կը պակսէր։ Անմիջապէս իր կասկածը Մէնտէլի վրայ կեդրոնացաւ. սկսաւ լաւ մը հսկել եւ երկու օր վերջը գաղթականի կերպով նշմարեց, թէ ինչպէս Մէնտէլ ոտքի ելաւ, վախվխելով քովի սննակը մտաւ, սակարի մը մէջէն երկու նկանակ առաւ եւ ծոցը խոթեց։ Սրճարանապետը վերջապէս գտաւ ցանկալի պատրուակը. հաստարակութեան առջեւ պոռալով, կանչելով դող անուանեց խեղճը եւ բռաւ, թէ ուրախ ըլլայ, որ ոստիկանութիւնը չի կանչեր։ Հրամայեց, որ անմիջապէս կծիկը դնէ։

Մէնտէլ տերեւի մը պէս սրսփաց միայն եւ անխօս դուրս վազեց տատանելով։

« Ինչ ամօթ, ինչ խայտառակութիւն », բացագանչեց տուառն, *շարունակելով իր պատմութիւնը։ Երբեք պիտի չմոռնամ, թէ ինչպէս ոտքի ելաւ, ակնոցը ճակտին հրեց, պատի պէս ճերմկցաւ։ Գիրքն ալ մոռցաւ սեղանին վրայ։ Սրճարանապետը եռեւէն դուրս վազեց ու փողոցին մէջ շարունակեց իր լուտանքները… Այսօրուան մարդիկ սիրտ չունին… ի՜նչ ըսել է … մարդ մը, որ երեսուն տարի տեղ մը նստած է, դուրս նետել … ամօթ, հազար ամօթ… Աստուծմէ վախ չունի՞ն »։*

« Տուառն » դեռ կ'ուզէր շարունակել իր պոռթկումները։ Ուստի ընդհատեցի զինքը.

« Ըսեր ի՞նչ եղաւ մեր Մէնտէլը. գինքը անկէ վերջը տեսա՞ք »։

« Ամէն անգամ որ իր սեղանին առջեւէն անցնէի, սիրտս կը կծկուէր։ Իր ձգած գիրքը յիշատակ մնաց քովս… ։ Ո՞ւր է արդեօք, կը մտածէի շարունակ, խեղճ պարոն Մէնտէլը եւ եթէ տեղը գիտնայի, տաք կերակուր մը կը տանէի գոնէ, խեղճ, ի՜նչպէս պիտի ճարէր ուտելիքի ու վառելիքի դրամը։ Եւ որքան գիտեմ, աշխարհիս վրայ մէկը չունի։ Վերջապէս, երբ տեսայ որ իր մասին ձայն ձուն չկայ, խորհեցայ, թէ ամէն բան վերջացած է ու ալ պիտի չտեսնեմ զինքը, միտքս դրի, որ պատարագ մը կարդալ տամ իրեն համար … բարի մարդ մըն էր .. եւ յիսուն տարիէ ի վեր զիրար կը ճանչնայինք։ Գիրք մը մնաց իրմէ ինծի յիշատակ …

« Բայց օր մը առտու կանուխ … երբ պատուհանին ծեռագները փայլեցնելու վրայ էի, ի՞նչ տեսնեմ աղէկ… քիչ մընաց խելքիս պիտի գար… յանկարծ դուռը կը բացուի եւ Մէնտէլ ներս կը մտնէ։ Գիտէք արդէն, միշտ կողմնակի հակած՝ մտամոլոր ներս կուգար. բայց այս անգամ բոլորովին տարբեր բան մը կար վրան։ Անմիջապէս տեսայ. մարդը շարունակ կը ցնցուէր, աչքերը ապակիի պէս են … միայն կաշի, ոսկոր ու մորուք մնացած է։ Անմիջապէս հասկցայ, զինքը տեսնելուս պէս … մտածեցի … աշխարհէն լուր չունի … օր,՝ ցերեկով դիշերաշրջիկի պէս կը քալէ … ամէն բան մոռցած է …. Հացերուն պատմութիւնը, խայտառակ կերպով վռնտուիլը։ Փառք Աստուծոյ, սրճարանապետը դեռ չէր եկած։ Շուտ մը իրեն քով կը վազեմ, որ բանէ թէ հեռանայ ասկէ, որպէսզի վայրենի մարդը զինքը նորէն դուրս չնետէ։ Ուստի՝ «Պարոն Մէնտէլ» պոռացի։ Ցանկարծ կեցաւ։ Եւ ինչ տեսնեմ… վախ, վախ… նոյն վայրկեանին կարծես թէ ամէն բան վերյիշեց… ցընցուեցաւ ու դողդողալու սկսաւ… բայց միայն մատերով չէ, ամբողջ մարմնով դողդողաց… ոտքէն մինչեւ ուսը եւ գինալ պէս դուրս վազեց։ Դուռին առջեւ ինկաւ մնաց։ Անմիջապէս հիւանդանոց հեռաձայնեցինք, կառք մը եկաւ եւ տարաւ զինքը։ Իրիկունը ծանր թոքատապով մեռաւ։ Արդէն վերջին անգամ սրճարան եկած ատեն ջերմի նոպայի մը մէջ էր խեղճը։ Չէ՞ որ իր սեղանը իր միակ տունն էր աշխարհիս վրայ … իր տունը դալ ուզած էր վերջին անգամ …»։ —

×

Հրաժեշտ առի ու մեկնեցայ։ Ինքն իրմէս ամչցայ, որ սա պարզուկ պառաւը հաւատարիմ մնացած էր Ննջեցեալի յիշատակին, իր անսեթեւեթ եւ սակայն մարդկային ամենահարազատ ձեւով։ Վասնզի այդ անուս կինը գոնէ գիրք մը կը պահէր իրր յիշատակ, իսկ ես, որ տարիներ շարունակ մոռցած էի Գիրք-Մէնտէլը, պէտք էր գիտնալ, որ գիրքը կը ստեղծուի՝ որպէսզի մէկ անձի հոգիով մարդկութիւնը զանգուածի մը վերածուի եւ այս յեղյեղուկ աշխարհէն՝ գէթ անոնց ու անմոռանալի յիշատակ կը մնայ։

ՍԹԵՖԱՆ ՑՎԱՅԿ

(6 եւ վերջ)

կումներ ունեցող գաղափարական գործ մը » :

Ծնած է 1918 Նոյեմբեր 7ին, Ալժերիոյ փոքր քաղաքներէն մէկուն մէջ, ուր հաստատուած էր իր ծնողքը՝ հողամշակ: Ալժէի մէջ իր նախնական ուսումը ստանալէ ետք, կեանքը շահելու համար կը փորձէ բազմաթիւ արհեստներ, միաժամանակ պատրաստուելով փիլիսոփայութեան վկայականի քննութեան: Հիւանդութեան մը հետեւանքով ուսումը կէս կը մնայ :

Սկիզբէն իսկ կապուած էր Ալժէի գրողներու շրջանակին եւ կ'աշխատակցէր տեղական թերթի մը: Ցետագային՝ սկսաւ աշխատակցիլ փարիզեան մամուլին, մինչեւ 1940 :

Ալպէր Քամիւ լայն ժողովրդականութիւն մը շահեցաւ 1942ին, երբ լոյս տեսաւ իր «Օտարականը»: Իր հերոսը՝ կը ներկայացնէր մարդը, օտար՝ աշխարհին եւ ինքն իրեն հանդէպ : Անհեթեթ մարդ մը, անհեթեթ աշխարհի մը մէջ: Ցաջորդ գիրքին մէջ՝ «Սիսուփայի Առասպելը », նոյն անհեթեթութեան գաղափարն էր իր մեկնակէտը. կեանքի մէջ որեւէ բանի դէմ բլլալ՝ չի նշանակեր որ չարժեր ապրիլ «Սիսուփան միշտ երջանիկ պէտք է երեւակայել »:

1945ին հրատարակեց «Նամակներ՝ գերմանացի բարեկամի մը» գործը , ուր կը պաշտպանէր արդարութեան գաղափարանութիւնը: Պայքարի մարդն էր եւ միաժամանակ՝ լրագրող: Փարիզի « Քոմպա» թերթին հիմնադիրներէն մէկն է, որուն մէջ իր ազդեցութիւնը զգալի էր Ազատագրութեան շրջանին:

«Ժանտախտ» վէպին մէջ, որ սաստիկ քննադատներու մրցանակը, Քամիւ կը ներկայացնէ երկու անձեր, որոնք չեն հաւատար Աստուծոյ եւ հարց կուտան .— « Կարելի՞ է սուրբ մը բլլալ առանց Աստուծոյ »:

Քամիւի գրականութեան խորքը մարդկային խիղճն է. Մեծապէս օժանդակած է նաեւ արդի թատրոնին: Իր գրած թատերգութիւններուն մէջ ալ նոյն մտահոգութիւնները ունի :

Հրատարակած է նաեւ փոքրեր ու պատմուածքներու հատոր մը՝ «Աքսոր եւ Թագաւորութիւն » : Արթիւր Քէսլերի ընկերակցութեամբ մահապատժութեան մասին «Խորհրդածութիւններ » հրատարակեց, ուր գիրք կը բանէ մահապատժութեան դէմ :

Լրագրութիւնը ձգած էր 1947ին, բայց քանի մը տարի ետք կրկին սկսաւ աշխատակցիլ թերթերուն, յօդուածներով, թատերախաղերով եւ քննադատութիւններով :

Ալժերիոյ ողբերգութիւնը խորապէս տպաւորած է զինք: Որքան ալ կապուած բլլայ մայր երկրին՝ չի կրնար մոռնալ իր ծննդավայրը 1956ին Էքսփրէսի մէջ այս ուղղութեամբ յօդուած մըն ալ գրած էր. — « Կը հաւատամ Ֆրանսացիներու եւ Ալժերիոյ Արաբներու Միութեան : Կը հաւատամ նոյնպէս, որ ազատ մարդոց այս միութիւնը լաւագոյն լուծումն է »:

Այսպէս թէ այնպէս, Ալպէր Քամիւ կը ներկայացնէ իւրայատուկ վարդապետութիւն մը՝ Ֆրանսական գրականութեան մէջ: Նոպէլեան մրցանակը իրեն յանձնելով, շուէտական Ակադեմիան գրականութեան արժանաւոր մէկ ներկայացուցիչը ուզած է գնահատել, թէեւ տեղական մամուլը կը յիշեցնէ, թէ տակաւին Մալրօն կար :

×

Ծանօթ գրագէտ Հանրի Փըթի հետեւեալը կը գրէ Ալպէր Քամիւի մասին. —

« Ոչ մէկ գրագէտ, երկար տարիներէ ի վեր, չէ կրցած երիտասարդ տարիքին իսկ գրականութեան ասպարէզին մէջ գտնել վարպետ դէմք մը, որքան Ալպէր Քամիւ: Անիկա ինքզինքը պարտադրած չէ, ոչ ալ մղած է նորաձեւ յաջողութիւն մը ձեռք բերելու համար ……… գիրքին : Անիկա ինքնաբերաբար ընդունուած, ճանչցուած է: Երիտասարդները, իր առաջին գործերէն իսկ, սիրած են անոր մէջ տեսնել տեսակ մը գրականութեան իշխան: Միւս կողմէ, «ծերերը » գիտցած են ճանչնալ անոր մէջ նոր ուժ մը: Տասնըհինգ տարիներէ ի վեր Ալպէր Քամիւ կը վայլէ յաղթանակէ յաղթանակ եւ իր այդ յաղթանակները գրեթէ առանց սպասելի են եղած :

« Ինչո՞վ բացատրել այս շարունակական երջանկութիւնը : Շատ պարզ է : Քամիւի քով սուտ տեղ չունի, ճկուն է ան, այսուհանդերձ է նաեւ բնական եւ պարզ: Իր հաւատքը պայծառ է, չինչ ու առանց պատրանքի :

« Իր առաջին գործերէն՝ հրատարակուած 1937ին եւ 1938ին, մինչեւ վերջին գործերը եւ մասնաւորաբար «Խորհրդածութիւններ կառափնատի մասին» գործով, Քամիւ օրինակներ կուտայ, կը քարոզէ, առանց սակայն մարգարէի հովեր առնելու :

« Կը հիմնանք իր վրայ նախ՝ որովհետեւ կը հասկնանք եւ յետոյ՝ կը սիրենք զինքը »:

×

Թատերական ծանօթ քննադատ Ժորժ Լէրմինիէ, Քամիւի մասին խօսելով յօդուածի մը մէջ, կը գրէ Ալպէր Քամիւի մասին. —

« Թատրոնը Ալպէր Քամիւի համար ժամանց մը չէ: Ով որ այդպէս կը կարծէ, կը սխալի: Հարկ չկայ երկար ու բարակ խօսելու իր բեմական գործերուն. «Ծայրայեղները» եւ «Բրթիէմ»ի հեղինակին հետ, երեւան հանելու համար որ անիկա իր արեան մէջ ունի «Թատրոնը» եւ «Թատրոնը» իրեն համար գերագոյն արուեստն է :

« Բսան տարիներէն աւելի Ալժէի մէջ Ալպէր Քամիւ կը գրէ, կը բեմադրէ, կը խաղայ, աչքերը սեւեռած Քոբոյի եւ Քարթէլին: Կը պատկանի արդէն այդ դպրոցին եւ պատիւ կը բերէ Ֆրանսական Թատրոնին: Ով որ խաղացած է Քամիւի գործերը, Պառոյէն մինչեւ Քասարէզ, կը ճանչնան իր բեմական արժէքը ... գործը փիլիսոփայական ... մի գործէք այդ պարտուպատութիւնը: Քամիւ որ հետզհետէ աւելի կը հակի դէպի թատրոնը, կ'առէ մասնաւոր գաղափարի մը համար, բէզի մը համար գրուած թատերախաղեր :

« Իր բոլոր թատերակները, մանաւանդ « Անհաւակացողութիւն»ը, « Պաշարման վիճակը», «Ծշմարիտը», «Բրթիէմ»ը կը ձայնեն անհեթեթը եւ կը փառաբանեն յեղափոխումն ու յոյսը, եւ ասոնք բոլորն ալ կը կրեն մարդկային դրոշմ մը :

« Ինչպէս իր ամբողջական գրականութիւնը :

« Եւ ի՜նչ լեզուով ...»:

Միջէլ Պուրժէն մինչեւ Ժէրար Ֆիլիփ եւ Բաթրին Սէլեր, անպայման որ պատուուած են :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ արուեստագէտներ՝ Օհան Տուրեան եւ Րաֆֆի Պետրոսեան, Երեւանի Հայֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճին մէջ, պետական նուագախումբին ընկերակցութեամբ տուած են համերգներ՝ որոնք անցած են մեծ յաջողութեամբ :

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան վաթսունամեակին նուիրուած հանդիսութիւններ կատարուած են Պաքուի եւ Թիֆլիսի մէջ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ վարչապետ Տ. Առուշանեան չքանչաններ տուած է խումբ մը մարզիկներու, որոնք մարզական դետնի վրայ նուաճումներ ձեռք ձգած են եւ միջազգային մրցումներու մէջ՝ յաջողութիւններ արձանագրած :

ԻՐԵՒԱՆԻ պետական ձիարշաւարանին մէջ տեղի ունեցած են մօթօսիքլէթի մրցումներ: Այր մարդոց մէջ առաջնութիւնը շահած է Հ. Ցախրեան, իսկ կիներու մէջ՝ Գ. Իվանովա :

ԽՍՏՈՆԻԱՅԻ խումբ մը ուսանողներ ամրան շրջանին այցելած են Հայաստան եւ արշաւներ կազմակերպած՝ դէպի լեռները :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ բոլոր քաղաքներուն մէջ սկսած են ֆութպոլի ախոյենական մրցումները : 24 խումբեր կը մրցին իրարու հետ :

ԵՐԵՒԱՆԻ «Սպարտակ» ակումբին մէջ, երկու օր յաջորդաբար տեղի ունեցած են մարմնամարզական մրցումներ: Այր մարդոց մէջ առաջնութիւնը շահած է Հրանտ Շահինեան, կիներուն մէջ՝ Թամարա Վահանովա :

ԵՐԵՒԱՆԻ «Կոմիտաս» մշակոյթի դահլիճին մէջ աշխատաւորները հանդիսում ունեցած են բանաստեղծ Յովհ. Շիրազի հետ: Իր կեանքին եւ գործին մասին խօսած է ուսուցչուհի Ա. Գէորգեան: Քանի մը ընթերցողներ իրենց կարծիքները յայտնած են: Յ. Շիրազ շնորհակալութիւն յայտնած է բոլորին եւ կարդացած քանի մը քերթուածներ :

Ո՞Վ ԷՐ ԳՐԻԳՈՐ ԲԱՐԱՂԱՄԵԱՆ

ԽՄԲ.— Անցեալ օր գրեցինք թէ Աթէնքի մէջ մեռած է Յունաստանի Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենապետը, Գ. Բարաղամեան: Իր կեանքին մասին կու տանք հետեւեալ տեղեկութիւնները . —

1945ին, Չէօրէքճեան Կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ, Յունաստանի հայ գաղութի աշխարհական երկու պատուիրակներէն մէկն էր Գրիգոր Բարաղամեան, որ Էջմիածին գնաց Մաղլմեան Արք.ի եւ Տոքթ. Վասիլեանի հետ :

Բնիկ Աղչէհիրցի էր Գ. Բարաղամեան, աւարտած էր Պոլսոյ Խրատարանական վարժարանը : Զինադադարի շրջանին Իզմիրի մէջ կը վարէր ընդհանուր դատախազի պաշտօնը: Կը տիրապետէր Թուրքերէն եւ հայ լեզուներուն, կը խօսէր բաւական լաւ յունարէն եւ ֆրանսերէն :

Իզմիրի 1922ի աղէտէն մինչեւ այսօր, 35 տարի, մաս կազմած է Աթէնքի Ազգ. Կեդր. Վարչութիւններուն, նախ իբրեւ անդամ, փոխ ատենապետ, իսկ տասը տարիէ ի վեր՝ իբրեւ ատենապետ :

Գրիգոր Բարաղամեան, յունահայ գաղութի ներքին վէճերու ընթացքին, միշտ ջանացած էր բլլալ համադրող եւ հաշտարար ուժ մը: Համոզումներով անկուսակցական, անկախ մէկն էր: 1933ին կարճ ժամանակով միացաւ «պլոք»ի մը, որ կը պայքարէր Դաշնակցութեան դէմ, « Արամազդ» օրաթերթով: Շուտով յուսախաբ եղաւ եւ մեծ ջանք ի գործ դրաւ ու յաջողեցաւ Մաղլմեան Արք.ը եւս ատենաբար հեռացնել այդ խմբակէն :

Գրիգոր Բարաղամեանի յուսախաբութիւնը աւելի խոր եղաւ, երբ 1945ին կը վերադառնար Էջմիածինէն, ուր տեսած Հայ. Եկեղեցիին կործանումը եւ եկեղեցականներուն սրածումը :

Անտարակոյս, խորապէս ազդած էին նաեւ 1944 Դեկտեմբերին Աթէնքի մէջ համայնավարներու կողմէ կատարուած ահաւոր ոճիրները, որոնց իրենց մասնակցութիւնը բերին յունական կոմկուսին պատկանող հայ պատանիներ :

Գրիգոր Բարաղամեան, վերջին քանի մը տարիներուն, Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենապետի հանգամանքով, միշտ ներկայ կ'բլլար Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան տօնակատարութեանց եւ խօսք կ'առնէր :

Ժայռի մը նման ցցուեցաւ Իսահակ վարդապետին դէմ, որ յունահայ գաղութը պառակտելու մասնաւոր առաքելութեամբ Աթէնք գացած էր :

Գրիգոր Բարաղամեան, արդարեւ, քաջ զինուորի մը պէս ինկաւ պատնէշին վրայ: Ցարգանք իր յիշատակին :

~~~~~~

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԱ.

ՂԱՐԱ – ՄԵԼԻՔՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Պարսից մարզպանների ժամանակ այդ տոհմը դեռ պահպանել էր հզօր նախարարի արտօնութիւնները, բայց արաբացոց արշաւանքների ժամանակ նա բաւական ընկաւ, երբ այդ ցեղի նշանաւոր իշխանները բնաջնջուեցան. Դա – մասկոս եւ այնտեղ գլխատուեցան: Նրա մի ճիւղը բոլորովին այնչացաւ Ցունաց կայսրութեան օրերում: Մոնղոլական արշաւանքների ժամանակ այդ ցեղից մի ղամարդ, որ իր Թուխ դէմքի պատճառով առացել էր թաթարների կողմից «Ղարա – Մէլիք» կոչումը, կրկին զօրացաւ: Նրա անունով այդ տոհմի ներկայացուցիչները սկսուեցան կոչուել Ղարա – Մելիքներ :

Հայաստանի յեղաշրջումների փոթորիկների մէջ,այդ տոհմը, անդադար արմատախիլ լինելով հայրենի երկրից, տարուբերուել է երբեմն Արարատ, երբեմն Վասպուրական, երբեմն Աշրպատական եւ երբեմն Փոքր – Հայքի կողմերը: Իսկ վերջին դարերում, երբ Վասպուրականի մէջ զօրացան Քրտերը, Ղարա Մէլիքներից մէկը, Մարաշի կողմերից փախստական գալով, հաստատուեցաւ Վանայ ծովակի հարաւային ափերի մօտ: Քուրտ ցեղապետների հետ դաշնակցելով, նա հետզհետէ ընդարձակեց իր իշխանութիւնը եւ տիրում էր ամբողջ Ռշտունեաց գաւառի վրայ : — Դա էր Կարոյի հայրը՝ Միր – Մարտօն: «Միր» տիտղոսը ստացաւ նա Քրտերից, որ նշանակում է տէր, իշխան, պետ: Նրա հզօր ամրոցը գտնւում էր Ոստանի մօտ, մի լեռան անմատչելի բարձրաւանդակի վրայ, մի կողմից ծփում էր ծովակը, միւս կողմից, շրջապատած էր սարերի պարսպաձեւ շղթաներով :

Միր – Մարտօն, որպէս տեղային Հայերի պետ, էր մի եւ նոյն ժամանակ ամենահարուստ մարդը ամբողջ գաւառի մէջ: Նա ունէր մի առանձին սնահաւատութիւն դէպի hօթնակ թիւը եւ այդ պատճառով իր բոլոր հարստութիւնը բաժանած էր եօթն մասների վրայ:

Նա ունէր՝ եօթն ջրաղաց, եօթն ձիթհան, եօթն այգի, եօթն անտառ : Նրա անից դուրս էր գալիս եօթն դուռ, որ մշակում էին եօթն անգամ եօթանասուն օրավար հող : Նրա սեփական արօտատեղերում արածում էին եօթն հօտ ոչխարներ, իւրաքանչիւր հօտը միագոյն, մէկը ճերմակ, միւսը սեւ, երրորդը շիկագոյն, չորրորդը խայտաճամուկ, հինգերորդը մոխրագոյն եւ այլն: Նոյն խորհրդաւորութիւն ունէին նրա ձիերի, կովերի, գոմէշների երամակները : Այդ բոլորը պիտի մնար որպէս ժառանգութիւն նրա եօթն որդիներին, որոնցից ամենակրտսերն էր Կարօն:

Միր – Մարտոյի օր ըստ օրէ զօրանալը, նրա յաջողութիւնները մշտական կռիւների մէջ, գրգռեց մի հարեւան քուրդ ցեղապետի նախանձը : Նա չկարողանալով բացարձակ կերպով մնասել Նրան, սկսեց գիմել խորամանկութեան. բարեկամութիւն հաստատեց Միրի հետ, ձեւացրեց իրան նրա ամենամտերիմ դաշնակիցը : Եւ մի անգամ, խաբէութեամբ Միրին իր մօտ հիւր կանչելով, ընթրիքի ժամանակ հրամայեց նրան ցած գլորել իր բերդի բարձրութիւնից ...:

Կարոյի հայրը այսպէս նենգութեամբ սպանուելէն յետոյ, նրա ամբողջ ընտանիքը դուհ եղաւ քուրդ բռնակալի բարբարոսութեանը, բոլորը սրից անցան. ողջ մնաց միայն փոքրիկ Կարօն, որին իր դայեակը — Զումրուդը — փախցնելով, թաքցրեց մի սորու տան մէջ :

Հիւանդը վերջացրեց իր պատմութիւնը այս խօսքերով .

— Այն սարսափելի կոտորածի միջոցին, քո մայրը, Կարօ, կուրծքի խէնջաբով խոցուած, մի ձեռքով բռնել էր վէրքը, միւս ձեռքով քեզ յանձնեց ինձ, ասելով. «Առ, Զումրուդ, եթէ Աստուած կը յաջողէ ազատել երեխայիս, սովորեցուր Նրան վրէժխնդիր լինել ...»: Այդ խօսքերի հետ նապելի տիկինը աւանդեց հոգին :

Բոլոր պատմութեան ժամանակ Կարօն հանգիստ էր. Նրա դէմքի վրայ ես Նկատում էի մի տեսակ զարմացում, մի տեսակ ապշութիւն, որ առաջ հին գալիս անհաւան ինքնաճանաչութեան գլացմունքից: Անտէր, անտուն, Թափառաշրջիկ պատանին յանկարծ զգում էր իր երակների մէջ իշխանական արեան հոսումը : Բայց երբ նա լսեց պառաւի վերջին խօսքերը, նրա դէմքի արտայայտութիւնը իսկոյն փոխուեցաւ. շրթունքը սկսեց դողդողալ, աչքերի մէջ փայլեց կատաղի բարկութիւն: Կարծես, այն լեռ, պայթած դէմքի վրայ ես կարդում էի. «Երդւում եմ իմ մօր սուրբ յիշատակով, որ ես անպատճառ վրէժխնդիր կը լինեմ...»:

— Ես չկարողացայ աւելի վաղ յայտնել քեզ, Կարօ, մօրդ կտակը, — շարունակեց պառաւը, — որովհետեւ դու շատ փոքր էիր :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)
~~~~~~

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ երկու երիտասարդներ օդանաւով փախան եւ գացին Դանիա ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ նպաստ չունին Գարունէն առաջ արձակելու արուեստական իրենց արբանեակը ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ 48 ժամուան ընդհանուր գործադուլ հռչակուեցաւ։ Կը թուի թէ կառավարութիւնը խիստ միջոցներու պիտի դիմէ ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը հերքեց այն զրոյցը՝ որուն համաձայն Հէնտերսըն Թուրքիոյ մէջ կորսնցուցած է պայուսակ մը, որ կը պարունակէր կարեւոր փաստաթուղթեր։

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ յաջորդաբար երեք ժահափորձեր կատարուեցան ամերիկացի զինուորներու դէմ։ Զոհ չկայ, սակայն քանի մը վիրաւորներ հիւանդանոց փոխադրուած են ։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ սկսան Այզընհաուըր – Մաքմիլըն խօսակցութիւնները, Տալըսի մասնակցութեամբ ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ մեռած ու թաղուած է ծանօթ լրագրող Հիւսէյն Ճահիտ Եալչըն ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Նոյեմբեր եօթին պիտի տօնուի յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձը, այս առիթով, արուեստական միջոցներով օդը պիտի բարելաւուի, կը հաղորդէ «Փրաւտա»։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի դեսպանը Լենինի շքանշանը յանձնեց Մարսէլ Քաշէնի. արարողութեան ներկայ էին Թորէզ եւ Տիւքլօ ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհանուր քարտուղար Սփաաք պիտի երթայ Ամերիկա եւ Անգլիա, խորհրդակցութիւններ ունենալու համար պետական մարդոց հետ ։

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, Թուրքիոյ վարչապետ Ատնան Մենտերէսի կինը ընտրական միթինկի մը մէջ ճառ խօսած ատեն, Կիպրոսի մասին եղած կարգ մը հարցումներու պատասխանելով յայտարարեց, թէ ոչ մէկ Թուրք կամ մահմետական Կիպրոսի մէջ յունական իշխանութեան տակ պիտի անցնի... ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 22) — Ոսկի լիրա 540.000, Նափոլէոն 4020, զուից. 3810, անգլ. 4800, քսան տոլարնոց 19.160, Թղթադրամ (զուղահեռական շուկայ) ոթերլին 1185, տոլար 461, զուից. 110.50, պելճ. 8.90 ։

Այրի Տիկին Համասփիւռ Այապալեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Տէր Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Քէնիրեմէճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Տէր Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Կանանեան, եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վազգէն Այապալեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Պ. Վիչէն Տէր Ղուկասեան եւ զաւակները, Պ. Թաւրոս Թաւուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Արսլանկիւլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Տէր Ղուկասեան եւ զաւակունք, Պ. Նուպար Տէր Ղուկասեան, Պ. Վահագն Կարապետեան, Օր. Անահիտ Կարապետեան, Տոքթ. Վահան Պալասանեան, Տէր եւ Տիկին Ֆիտօն, Տէր եւ Տիկին Պարոնյարդեան եւ զաւակները (Մօսկօվ), Պ. Յարութիւն Զարիկճեան, բազմաթիւ պարագաները եւ բարեկամները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց քրոջ, մօրաքրոջ, քենիին, մեծ մօրաքրոջ, զարմուհիին, աղգականուհիին եւ բարեկամուհիին՝

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎՐԱՐԱՆԴԻԻ

(Ծնեալ Եօլլախանեան, Կարնեցի, 67 տարեկան, այրին բանաստեղծ Արամ Վրտարանդիի) ։

որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, Բշ. օր 21 Հոկտ. ժամը 1.30ին, Պիշա հիւանդանոցը ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ, 26 Հոկտեմբեր, կէս օրէ վերջ, ժամը 14.15ին, Հայոց եկեղեցին, 15 բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Նուազի լը Սէքի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր Կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, հինգշաբթի երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թաղապետական թատրոնին մէջ ։

Նախաձեռնութեամբ «Անի» կոմիտէի ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին ։

Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակուտական Փիքի ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ ։

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի ։

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, (Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ)։

Կը նախագահէ ընկ. ՑԱԿ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն տեղւոյս ընկերվարական ներկայացուցիչները ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խմբերգ, մեներգ, երգ կիթառով, արտասանութիւն Նոր Սերունդին կողմէ ։

Զուխակահար Յովնանեան ։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։

Կը խօսի ընկեր Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

●

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին եւ Յ. Կ. Խաչին ։

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին Գ. Թագաւէտարանի սրահին մէջ ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԹԱԳԻՈՐ ԱՑՎԱԶԵԱՆ ։

Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Կ'արտասանեն Պ. Պ. Վարուժան Սարգիսեան, Յակոբ Չէքեան, Յովհաննէս Պէրպէրեան, Օր. Վարդուհի Նորոյեան եւ Տիկին Ա. Սարրկարապետեան ։

Կ'երգեն Օր. Ա. Պապայեան եւ Տիկին Մ. Կարապետեան ։

Կը նուագէ Պ. Ալպէր Այանեան (աքորտէոն) ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ցոյներու սրահը ։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէի եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Թուրէն» Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, իրիկուն, 17 բիւ տիւ Պլէօ ։

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, ընկեր Բարթամ Պասմաճեանի բնակարանը, 93 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԻՍԻ.— Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 9ին, «Խրիմեան» ակումբին մէջ, պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շրջ. կոմիտէն Խորհրդ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ենթակոմիտէներու վարչութիւնները բացի Մուրատ եւ Գէորգ Չաւուշ խումբերէն, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Յ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը, այս երկուշաբթի ժամը չորսին, Սասունի ճաշարանի վերնայարկը, 31 րիւ տ'Ալեքսանտր, Փարիզ (2), մէթրօ Ռէոմիւր Սէպաստոփոլ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Կրան Քաֆէ տը Սաքս սրահին մէջ, 101 Ավընիւ տը Սաքս, կը խնդրուի հայրենակիցներէն որոշեալ ժամուն ներկայ գտնուիլ ։

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Կ. Աֆրիկեան տրամադիր է երաժշտութեան դասեր տալու, երգի, դաշնակի, սօլֆէժի, հարմոնիի, քոնթրբուէնի, եւայլն ։

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել ՏՌՊ. 31.53, ժամը 14էն 17.30 ։

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

ՇԱՒԻԼԻ ԵՐԻՏ. ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Բարձր հովանաւորութեամբ Հայր. Պատուիրակ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի, 10 Նոյեմբեր, ժամը ճիշդ 4ին, մինչեւ կէս գիշեր, Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ ։

Ցուցադրութիւն գեղեցիկ եւ գունաւոր ֆիլմ մը Շաւիլի եկեղեցիին շինութեան մինչեւ աւարտումը ։

ՄԵԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Երիտ. յանձնախումբի կողմէ

Շէյքսփիրէն (հայերէն թարգմանուած) — «ԸՆՏԵԼԱՑՈՒԱԾ ՄԵԳԵՐԱՆ»—

Ցին եւրոպական պարեր ղեկավարութեամբ

Orchestre Typique DON MORERTO

Ճոխ պիւֆէ Սալ տէ Ֆէթ Մուտք 300 ֆր.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Համեստուհի Զիլինկիրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ. Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ընկերուհի Տէր եւ Տիկին Պերճուհի Մամուրեանին եւ պարագաներուն ցաւակցութիւն կը յայտնէ իրենց մօրեղբօր՝ Տիգրան Գոչգոչեանի կսկծալի մահուան առթիւ ։

Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Մելքոն Թաղէոսեանի եւ պարագաներուն, իրենց աներհօր Սարգիսի Փափազեանի ցաւալի մահուան առթիւ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Օհաննէս Իրատեան, Կիւրինցի, հօրը անունը Կարապետ, մօր անունը Արուսեակ (Ծնեալ Կուպինեան) կը փնտռէ իր մօրաքրոջը Հայկանոյշ Կուպինեան որ Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել՝ Յովհաննէս Իրատեանի՝

Route de Tours, Chatillons-s-Indre, France

Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել ։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ · ԳԻՆԵՁՕՆ

Սփիւռ – Կոմիտաս երգչախումբի 1957–1958 շրջանին բացման առթիւ, այս կիրակի ժամը 4էն 10ը, Ազգ. Տանը Թատերասրահը ։

Կը հրաւիրուին երգչախումբին բոլոր անդամները, բարեկամները եւ Փալէ տը Շայոյի Յուլիս հինգին եկեղեցական համերգին մասնակցող բոլոր երգիչները ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդ գործաւորուհիներ եւ գործաւոր մը ։

CONFISERIE MARMARA
49, Rue Raspail. Alfortville

×

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ Տրիկոթէի համար։ Կը յանձնենք Փարիզի շրջակայքը (մինչեւ 50 քիլոմեթր) ։ Դիմել՝

TAVITIAN, 40, Rue de Flore. Alfortville
ENT 35-17

Կամ Փարիզի հասցէին՝
19, Bd. Saint-Denis

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 1569 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք։ Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 24 OCTOBRE 1957

33րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8026 — 33e ANNEE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3827

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ

Մինչ կառավարական տագնապը կը շարունակուի, գործադուլները կը ծաւալին գաւառէն մինչեւ Փարիզ։

Առջի օր երեխայ մը մեռաւ ելեկտրական գործադուլի հետեւանքով, բայց ելեկտրական պարագաններն իսկ պատճառ չեն այլեւս որ մարդիկ գիտակցին իրենց մարդկային պարտականութեան։

Ֆրանսա ապրած է շատ ծանր օրեր պատերազմէն մինչեւ գրաւում, ապա մինչեւ յաղթանակ, բայց այսօր դարձած է զոհերէն սենատորներու որոշումներուն։

Երբ պատական իշխանութիւնները պէտք եղած միջոցները ձեռք չեն առներ ժամանակին, գործադուլ մը ցոյց կուտայ թէ ինչ կացութեան կրնայ մատնուիլ երկիր մը։ Առիկա տեսանք անցեալ Զորեքշաբթի։

Նոյնը պիտի տեսնենք նաեւ յառաջիկայ Ուրբաթ։

Այլեւս մոռցուած կը թուի թէ ինչո՞ւ ծագեցաւ կառավարական տագնապը։

Մարդ չի խօսիր Ալժերիոյ հիմնական օրէնքին մասին, որ ծնունդ տուաւ այսօրուան անել կացութեան։

Հոյը դարձած է միայն նիւթական եւ ընկերային։ Այս հարցին լուծումն ալ կը գտնուի երկու կուսակցականներու ձեռքը, ընկերվարական Մոլէի եւ անկախ Փինէի։ Այս երկուքը պէտք է փոխադարձ զիջողութիւններով գտնեն լուծումը եթէ կուսակցական շահերէն առաջ դնեն ազգային շահերը։

Ինչպէս կ'երեւի համաձայնութիւն մը կրցած են առնել, քանի որ երկար բանակցութիւններէ ետք Մոլէ կ'ընդունի դահլիճ կազմել։

Ամսագլուխը կը մօտենայ եւ սնտուկը դրամ չկայ պետական պաշտօնեաներուն վճարումները կատարելու, եթէ մինչ այդ դահլիճ մը չկազմուի որ կրնայ փոխառութիւն ընել Պանք տը Ֆրանսէն։

Բայց կան մարդիկ որ կը մխիթարուին մտածելով թէ Ֆրանսան ճանչցած է աւելի երկար տագնապներ (36 օր տեւող տագնապ մը տեսնուած է 1953ին) եւ ի վերջոյ լուծում մը գտած։ Ֆրանսական պետական ձայնասփիւռի քաղաքական խօսնակը կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ դժգոհ են Ֆրանսացիները,— Հոլանտան աւելի ծանր կառավարական տագնապներ ունեցած է։

Սրամտութի՞ւն թէ մխիթարութիւն։

Անդին Ալժերիոյ մէջ ահաբեկումները կը շարունակուին եւ 400 հազար երիտասարդներ կը կռուին խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար։

Ալժերիոյ պատերազմը կ'արժէ տարեկան աւելի քան 700 միլիառ Ֆրանսայի համար։

Մինչ Ֆրանսա կ'ապրի այս ծանր օրերը, Միջին Արեւելքը անստոյգ կացութիւն մը կը պարզէ։ Սէուտ Թագաւոր իր միջնորդութիւնը կը փորձէ Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ միջեւ, բայց կը մերժուի։ Եգիպտական նաւատորմը կը հեռանայ Լաթաքիայէն։

Անդին Թագուհի մը Նիւ Եորք կը պտըտի, հաւասարիմ դարերու աւանդութեանց, դարու մը մէջ՝ ուր «Սփութնիք»ներ կը դառնան աշխարհի չուրջ, մեղ լուսին տանելու խոստումով։

Դար մը որ յառաջդիմութեան եւ քաղաքակրթութեան ախոյեան է, պէտք է աշխատի միայն մարդկութեան երջանկութեան համար։

Բայց մարդիկ երջանիկ չեն, հոգեր ունին բոլորն ալ, մէկը որովհետեւ Սփութնիք չունի, միւսը որովհետեւ Սփութնիք ունի, մէկը որովհետեւ Թագուհի ունի, միւսը որովհետեւ կառավարութիւն չունի, մէկը որովհետեւ նեղուցներ ունի, միւսը որովհետեւ ծով չունի։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻՆ

Երեքշաբթի իրիկուն ժամը վեցին, ընկերվարական երեսփոխան Կի Մոլէ կ'ընդունէր ստանձնել վարչապետութիւնը. Մինչ այդ որոշումը տալը նախկին վարչապետը երկար տեսակցութիւն մը ունեցած էր Անթուան Փինէի հետ։ Ապա անկախ երեսփոխանը կը տեսնուէր Նախագահ Քոթիի հետ եւ այս տեսակցութենէն վերջ միայն Հանրապետութեան Նախագահը Կի Մոլէի կը յանձնէր դահլիճին կազմութիւնը։

Էլիզէէն դուրս ելած ատեն Կի Մոլէ մամուլին կը յայտարարէր.— «Այս կացութեան մէջ երբ Նախագահ Քոթի կառավարութիւն կազմելու հոգը ինծի կը ձգէր, չէի կրնար խուսափիլ։ Բայց բսել չէ թէ գիտակից չեմ դժուարութեանց եւ կացութեան ծանրութեան»։

Կի Մոլէ աւելցուց նաեւ թէ «վարչաձեւը եւ երկիրը վտանգի մէջ են»։

Անշուշտ, զարմանալի կը թուի թէ 23 օրուան տագնապէ մը վերջ, ամէն ինչ ծայրէն սկսի։ Արդարեւ առաջին օրը Նախագահ Քոթի Մոլէն կանչած էր տագնապը լուծելու համար, այսօր կրկին Մոլէն կը կանչուի։

Փինէի հետ նախագահին եւ տապալեալ վարչապետին խորհրդակցութիւնները անպայման հասած էին դրական արդիւնքի մը եւ ընկերվարական վարչապետը այսօր ապահով է որ Անկախները ձեռնպահ կը մնան եթէ նոյնիսկ մերժեն մասնակցիլ դահլիճին։

Ուրեմն Կի Մոլէ Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայանայ շաբաթ կամ երկուշաբթի, մինչ այդ պիտի տեսնուի խմբակցութեանց վարիչներուն հետ պարզելու համար իր ծրագիրը։ Նոյն ժամանակին պիտի փնտռէ նաեւ յարմարագոյն անձերը նախարարութեանց գլուխը։

Փինէ կը բացատրէր ընկերվարական երեսփոխանին թէ Շումանի պատրաստած տեղեկագիրը կը մօտենար նիւթական իր տեսակէտին։ Եւ հաւանական է որ Կի Մոլէ ընդունի Շումանի ծրագիրը կարգ մը փոփոխութիւններ ընելով ընկերային գետնի վրայ։

Տակաւին անորոշ է դահլիճին կազմը, բայց յայտնի՝ թէ Լաքօստ կը պահուի Ալժերիոյ նախարար։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

Երեքշաբթի օր նախկին վարչապետ Պուրժէս-Մոնուրի ընդունեցաւ սենատորներու վարիչները առաջքն առնելու համար ուրբ. օրուան գործադուլներուն։ Ինչպէս յայտնի է, գլխաւորութեամբ Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան, սենտիքաները կ'ուզեն ցոյցի օր մը կազմակերպել Հոկտեմբեր 25ին։

Ներկայիս կացութիւնը հետեւեալն է.—

Երկաթուղի, հաւանական է որ բացարձակ չըլլայ թէեւ շարժումին դէմ է Բանուորական Ուժը (Ընկերվարական)։

Մեթրօ, շատ անկանոն եւ հաւանական է որ հազիւ մինչեւ 9ը բանի։

Փօսթ, թղթատարական պաշտօնեաները գործադուլ որոշած են, դէմ է միայն Բանուորական Ուժը, առ այժմ։

Ազգայնացեալները՝ գործադուլը ամբողջական է։

Տակաւին վտանգ կայ ելեկտրականութեան, դպրոցներու եւ այլ ճիւղերու մէջ։

ՄԱԿի ժողովին մէջ Թուրքիոյ հանդէպ կատարուած սուրիական բողոքին քննութիւնը երեք օրով յետաձգուեցաւ, տալու համար Սէուտ Թագաւորի աշխատանքին տալիք արդիւնքին։

— ՕՐԸ ՕՐԻՆ —

«Ի՞ՆՉ ԲԱՆԻ ԿԸ ՎԱԽՆԱՆՔ ...»

●

Խորհրդային գրողները որոշած են խելօք չկենալ...։ Արդարեւ, Դուտինցեւի «Ոչ միայն հացիւ» ազմկայարոյց վէպէն ետք, խորհրդային երիտասարդ գրողներու պատմուածքներու հաւաքածոյ մը լոյս տեսած է, որուն վրայ ինկած են կրկին բոլոր քննադատները։ Այնպէս կը թուի, թէ այս հաւաքածոյին յարուցած փոթորիկը նախորդէն աւելի ցնցած է կարմիր կոմիսարները։ Հասարակութիւնը սկսած է յափշտակել ութ հարիւր էջերէ բաղկացած այս հատորը, որուն գինը «շատ սուղ» է, պաշտօնաթերթ «Փրաւտա»յի համաձայն։

Առաջին պատմուածքին մէջ վիպասան խտանով կը նկարագրէ *Կոլխոզի* բարձր պաշտօնատարի մը ճամբորդութիւնը, դէպի իր ծննդավայրը՝ ուր մեռած ու թաղուած է իր մայրը։ Պաշտօնեային այցելութենէն կ'օգտուին գիւղացիները եւ իր գլուխը հաւաքուելով կը սկսին գանգատիլ. կը պատմեն անտանելի իրենց թշուառութիւնը։ Գիւղացիներէն մէկը յայտնելէ վերջ թէ իրենց աշխատանքին արդիւնքը, բերքը կը տանին, ոչինչ ձգելով, կ'ըսէ.— «Ոչ հաց ունինք, ոչ շաքար...»։

«Ի՞նչ իրաւունքով մեզի հետ այսպէս կը վարուին», կը հարցնէ պառաւ մը։

— Անիկա քաղաքական հարց մըն է, կը պատասխանէ պաշտօնեան, մերժելով յաւելեալ բացատրութիւններ տալ եւ մընալ այնտեղ։ Բայց երբ Մոսկուա կը վերադառնայ, ուր շատ լաւ պայմաններու մէջ կ'ապրի ընտանիքը, գեղեցիկ յարկաբաժինի մը մէջ, պառաւին խօսքը կ'արձագանգէ ձանկին ներքեւ.— «Ի՞նչ իրաւունքով այսպէս կը վարուին մեզի հետ»։

«Անոնք՝ որ կը հանդուրժեն» խորագիրով պատմուածքին մէջ Ա. Ժաշին չորս պարզ գործաւորներ կը նկարագրէ, որոնք կը խօսին իրարու մէջ.— «Վերինները, կ'ըսէ մէկը, կը վախնան որ ժողովուրդին հետ մարդու պէս վարուելով կուսակցութիւնը իր ազդեցութիւնը կը կորսնցնէ»։

Ուշագրաւ է սակայն, այս խօսակցութեան մէջ, յանկեաց բանուորի մը պոռթկումը.— «Ինչէ՞ն կը վախնանք ... մենք մեզմէ կը վախնանք»։

Ապահովաբա՛ր։

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԴԷՄ ԷՐ ՍԷՈՒՏԻ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ

ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՎԷՃԸ ԹՆՃՈՒԿԻ ՎԵՐԱԾՈՒԵՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, բազմաթիւ փաստեր ցոյց կուտային, թէ Սուրիա նախ ընդունած էր Սէուտ Թագաւորի միջամտութիւնը, ապա՝ մերժած։ Այսօր, Արաբիոյ վեհապետը անձամբ կը հաստատէ, թէ Սուրիա եւ Թուրքիա ընդունած էին առաջարկը եւ պիտի հաւաքուէին Տամամ (Արաբիա), օտար դեսպանատուներէն եւ լրագրողներէն հեռու, խաղաղօրէն լուծելու համար հարցը։

Կը հաստատուի նաեւ, թէ Նախագահ Քուաթլի համաձայն էր։ Դամասկոսի Արաբական դեսպանն ալ միեւնոյն լուրը կը հաղորդէր։

Հակառակ այս բոլորին, սուրիական կառավարութիւնը հերքեց այս լուրը եւ Արտաքին փոխ նախարարը յայտարարեց, թէ Դամասկոս լուր չունի նման միջամտութենէ մը։ Ի՞նչ պատահեցաւ։

Նախ, ճիշդ է որ Սուրիացիք համաձայն գտնուած էին Սէուտի առաջարկին, սակայն պաշտօնապէս չէին հաստատած զայն։ Թէեւ նամակներու եւ հեռագիրներու փոխանակութիւնը, այդ իմաստով, ոչ մէկ կասկած կը ձգէր վեհապետին վրայ։ Ցանկարծ, Սուրիան ընդդիմացաւ միջամտութեան առաջարկին... զինուորականները՝ որոնք համայնավարամէտ են, յաղթանակը տարած էին Հանրապետութեան Նախագահին վրայ։

Մոսկուա նոր յաղթանակ մը եւս կ'արձանագրէր այս երկրին մէջ, կառավարութեան պարտադրելով որ մերժէ խորհրդակցիլ Թուրքերուն հետ։

Լաւատեղեակ աղբիւրներ կը հաղորդեն թէ Ն. Միութիւն ուղղակի միջամտութիւն մը ըրած է զինուորականներու միջոցով, որոնք իրենց կարգին սպառնացած են կառավարութեան՝ հակառակ պարագային ցոյցեր կազմակերպել երկրին մէջ։ Կառավարութիւնն ու զինուորականները միաժամանակ աշխատելով հանդերձ, համաձայն չեն իրարու եւ դէպքերը ցոյց տուին, թէ սուրիացի զինուորականները զիջումներ կ'ընեն միշտ։

Պարզ է, որ այս ձեւով կացութիւնը լարուած վիճակի մէջ պիտի մնայ։ Սուրիական բոլոր թերթերը, որ քանի մը օրէ ի վեր մեղմացած էին, դարձեալ գրգռած են իրենց նախկին ոճը։

Մինչ այդ, վրայ կը հասնէր բանակի ընդհանուր հրամանատար Պըզըրի կոչը՝ ուղղուած ժողովրդական զինադրութեան կազմակերպութեանց.— «Աշխարհակալներու յարձակողական նպատակները յայտնութիւն կը դառնան։ Ցարձակումի մը պարագային ժողովրդական բանակը քաջութեամբ պէտք է կռուի, եւ սպաննէ բոլոր այն մատնիչները՝ որ կը գործակցին թշնամիին հետ»։

Վերջապէս, ուրիշ պարագայ մըն ալ, որ կացութիւնը պղտոր է՝ Նախագահ Քուաթլի դարձեալ ... հիւանդացաւ եւ Ալէսիէն դուրս չի գար։ Մինչդեռ, քանի մը օրէ ի վեր շատ լաւ էր եւ կ'աշխատէր խանդավառութեամբ, մինչեւ այն վայրկեանը՝ երբ ստիպուեցաւ մերժել Սէուտի միջամտութեան առաջարկը։

Ա. ԽՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի ձայնասփիւռը Ա. Միկոյեանի եւ Խ. Մեսրոպեան Գրողներու Ընկերակցութեան ցաւակցական հեռագիրները ձայնասփռելէ ետք, հաղորդեց թէ Ա. Իսահակեանի դագաղը Հոկտեմբեր 21-22ին դրուած է Երեւանի Հայ-Ֆիլարմոնիայի դահլիճին մէջ, որպէսզի հասարակութիւնը կարենայ յարգանքի իր վերջին տուրքը մատուցանել վարպետին։ Թաղումը կատարուած է երէկ՝ Հոկտեմբեր 22ին, կէսօրէ վերջ։ Իսահակեան ներկայիս կը հանգչի Երեւանի Պանթէոնին մէջ։

Ձայնասփիւռէն լսուեցաւ նաեւ անուանի բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանի ցաւակցական խօսքը, որ զգայուն շեշտով պանծացուց հայ գրականութեան նահապետին անմահ յիշատակը։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ սկսած են կառուցանել այն կայանը՝ որ ելեկտրական ուժ պիտի ստանայ արեւուն ճառագայթներէն։

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ վերջին երկու օրուան ընթացքին 142 հոգի ձերբակալուեցաւ. «խուլիգանները» խռովութիւններ հանելու մեղադրանքին տակ կը գտնուին։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ վերընտրուեցաւ Ատընաուըր, 82 ձայնի առաւելութեամբ։

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԵՒ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Հազիւ երեք շաբաթ առաջ, քաղաքական դիտողները որոշ մեղմացում մը կ'արձանագրէին Մերձ. Արեւելքի մէջ :

Քաջալերուած Սէուտ Թագաւորին տարած դիւանագիտական աշխատանքներէն՝ Դամասկոսի եւ Պէյրութի մէջ, անոնք մեծապէս մեղմացած կը գտնէին Սուրիոյ տագնապը եւ լաւատես կարծիքներ կը յայտնէին :

Ոմանք, աւելի յառաջ երթալով, արդէն իսկ արեւմտեան եւ դրամատիրական աշխարհին լծուած կը տեսնէին Սուրիան եւ Եգիպտոսը, «Դրական չէզոքութեան» այս ախոյեանները :

Վերջին դէպքերը, դժբախտաբար կու գան անգամ մը եւս ժխտելու այս հաստատումները :

Կարելի չէ հիմնական եւ որոշ գաղափար մը կազմել Մերձաւոր Արեւելքի կացութեան շուրջ: Կարելի չէ նոյնպէս, հետեւելով կարգ մը լուրերու եւ քաղաքական ձեռնարկներու, որոշ եզրակացութիւններու յանգիլ, եւ դիրքերու ճշգում մը տեսնել :

Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր, Մերձաւոր Արեւելքը եղած է ու կը շարունակէ մնալ աշխարհի ամէնէն եռուն եւ վտանգաւոր շրջանը: Եւ որքան ատեն, որ մեծերը չներդաշնակեն իրենց տնտեսական եւ քաղաքական շահերը, այնքան ատեն այս շրջանը պիտի մնայ մրցակցութեան վայր՝ միշտ տագնապալի, միշտ պայթուցիկ վիճակով :

Երբ տակաւին, քանի մը շաբաթ առաջ, խաբուսիկ մեղմացում մը կ'արձանագրուէր, յանկարծ մթնոլորտը այնքան կը թանձրանայ, որ կը յիշեցնէ անցեալ տարուան Սուէզի արշաւանքին մղձաւանջի օրերը :

Ի՞նչ է պատճառը :

Տագնապին առաջին կայծը արձակուեցաւ Մոսկուայէն, երբ Խորհ. Ռուսիոյ Համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղար Խրուշչեւ, ամերիկեան լրագրողի մը ընծայած տեսակցութեան մը ընթացքին, ռազմաշունչ խօսքերով կը դատապարտէր Թուրքիան, այս երկիրը նկատելով պատերազմի հրձիգ : Ան կը պնդէր, որ Թուրքիան, իր ամբողջ բանակը կեդրոնացնելով Սուրիոյ սահմանը, յարձակում մը կը պատրաստէ այդ երկրին դէմ: Եւ աւելի ուժ տալու համար իր խօսքերուն, թուանշաններու եւ փաստերու վրայ յենլով, մեծ ճիգ կը թափէ ապացուցանելու համար, որ ծրագրուած է Սուրիոյ դէմ մօտալուտ յարձակում մը Մ. Նահանգներու կողմէ: Եւ օգտուելով առիթէն բիրտ ազդարարութիւն մը եւս կ'ուղղէ Թուրքիոյ հասցէին, բացականչելով .

« Երբ թնդանօթները սկսին գոռալ, եւ մեր հրթիռները սուրան, շատ ուշ պիտի ըլլայ, եւ Թուրքիան մէկ օրէն իսկ պիտի քայքայուի »:

Այս սպառնալից յայտարարութեան արձագանգը տակաւին չանհետացած, յանկարծ ուրիշ դէպք մը կը ցնցէ ամբողջ եւրոպական մայրաքաղաքները, եւ առաւել եւս ազդեցութիւն կը գործէ :

Եգիպտական ուժեր, առաջնորդուած չորս հինգ ռազմանաւերով, ցամաք կ'ելլեն Լաթաքիա նաւահանգիստին մէջ (Սուրիա), եւ դիրք կը բռնեն Թրքական սահմանին վրայ, թուրքական ուժերու կողքին :

Լաթաքիա, որ ասկէ երեք շաբաթ առաջ, ջերմօրէն ընդունած էր երկու խորհրդային զրահաւորներու այցելութիւնը, կը գտնուի հիւսիսային Սուրիոյ ծովեզերքը, ոչ հեռու Հալէպէն: Կ'ըսուի թէ ռուսական ռազմանաւեր ցամաք հանած են խումբ մը ռուս մասնագէտներ որոնք եկած են հսկելու եւ յառաջ տանելու զինուորական կառուցումները :

Եգիպտական ուժերու ցամաքահանման այս լուրը, հազիւ թերթերու մէջ տեղ գտած, կրքոտ Խրուշչեւը, միշտ աշխոյժ, այս անգամ կը ձեռնարկէ բոլորովին նոր եւ ինքնատիպ քայլի մը, որ զարմանք եւ շփոթութիւն կը պատճառէ բոլոր մայրաքաղաքներու մէջ :

Ան մասնաւոր նամակներ կը յղէ արեւմտեան երկիրներու բոլոր ընկերվարական կուսակցութեանց, հրաւիրելով զանոնք, որ ճնշում բանեցնեն իրենց կառավարութեանց վրայ, որպէսզի Թրքական ուժերու դէպի Սուրիա խուժումը արգիլուի: Ան դարձեալ կը շօշափէ իր սպառնալիքը, ազդարարելով որ Սուրիոյ վրայ յարձակում մը կրնայ դուռ բանալ երրորդ աշխարհամարտի մը :

Այս նամակներուն քննութիւնը տակաւին չվերջացած, ՄԱԿի մէջ, Սուրիա բուռն բողոք մը կը ներկայացնէ Թուրքիոյ դէմ, ու կը պահանջէ Թրքական կեդրոնացումներուն [illegible] նութիւնը : Իսկ Ռուսիոյ արտաքին նախարար՝ Կրոմիքօ, հետ ի հետ օգնութեան հասնելով Սուրիոյ, ուժ կուտայ այդ բողոքին, ու բուռն յարձակում կը գործէ Մ. Նահանգներուն վրայ, կրակոտ բառերով :

Այսքանով չի վերջանար, սակայն, քաղաքական այս թատերախաղը :

Անդին, Սուրիոյ դրացի արաբ երկիրները, որոնք տակաւին երէկ, ծանր արտայայտութիւններով կը դատապարտէին Սուրիան, իր ընդգրկած քաղաքականութեան համար, յանկարծ լեզու փոխելով, իրենց համակրանքը կը յայտնեն Սուրիոյ ու հաւատարիմ կուտան անոր, վստահեցնելով որ յարձակումի մը պարագային, անոնք իր կողքին պիտի կանգնին :

Այսպէս, Պաղտատի դաշինքի միջնաբերդ՝ Իրաք, Այզընհաուըրի վարդապետութեան դրօշակակիր՝ Լիբանանը, նոյն վարդապետութեան կնքահայր՝ Սէուտի Արաբիան եւ արաբական լիկայի անառակ տղան՝ Յորդանանը, ոչ միայն մասնաւոր եւ պաշտօնական յայտարարութիւններով Սուրիոյ դատը կը պաշտպանեն Թուրքիոյ դէմ, այլեւ ի խնդիր արաբական միասնականութեան, անոնք կը սպառնան հրաժարիլ Այզընհաուըրի վարդապետութենէն :

Արեւմուտքի բարեկամ արաբ երկիրներու կամայ կամ ակամայ այս դիրքորոշումը Սուրիոյ կողքին, ցոյց կուտայ թէ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը կորսնցուցած է իր հմայքը եւ ուժը : Ան հոգեվարքի մէջ է եւ Ուաշինկթընի մէջ չեն ծածկեր այլեւս ձախողութիւնը :

Ֆրանսական մամուլը լայն տեղ յատկացնելով Սուրիոյ տագնապին, դառնութեամբ կ'արձանագրէ Մ. Նահանգներու արաբական քաղաքականութեան ձախողումը :

Միջին Արեւելեան խնդիրներու լաւատեղեակ եւ ծանրախոհ «Լը Մոնտ» մասնաւոր խմբագրականի մը մէջ, կը գրէ .

« Ամերիկայի դիրքը Մ. Արեւելքի մէջ, մեծապէս տկարացած է վերջին ամիսներու ընթացքին: Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը հոգեվարքի մէջ ըլլալ կը թուի: Անոր կեանքը կախում ունի Լիբանանի եւ նոյնիսկ Յորդանանի հետզհետէ աւանական դիրք փոխելէն: Մ. Նահանգներու արարաւէր քաղաքականութիւնը Սուէզի դէպքերէն վերջ, չտուաւ ակնկալուած շահատոկոսը : (Լը Մոնտ, 18 Հոկտ.):

Եւ իսկապէս, դէպքերու տարօրինակ եւ զարմանալի ընթացքով, Այզընհաուըրի վարդապետութեան կորովի հակառակորդ Եգիպտոսն է, որ դերերը շրջելով, իրագործման կը դնէ նոյն վարդապետութիւնը, սակայն տարբեր եղանակով : Ան, օգնութեան կը փութայ Սուրիոյ, զայն պաշտպանելու համար ոչ թէ համայնավար յարձակումի մը դէմ, այլ՝ «Թուրք եւ ամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ», իրեն ջերմ գործակից ունենալով Խորհրդային Ռուսիան .

Այս բոլոր երեւոյթները ցոյց կուտան թէ տագնապի ծանր շրջան մը կը բոլորէ դարձեալ Մ. Արեւելքը: Կացութիւնը դարձած է պայթուցիկ, Մոսկուայի ընդգրկած պայթուցիկ քաղաքականութեամբ:

Իսկապէս կա՞յ պատերազմի վտանգ մը, Սուրիոյ սահմանին վրայ :

Մենք չէ, որ ուղղակի պիտի պատասխանենք այս հարցումին :

Բայց մէկ բան որոշ է թէ այժմ Մ. Արեւելքի մէջ կը մղուի ջիղերու պատերազմ մը, որ կը դնէ կ'անցնի բոլորը՝ իր ուժգնութեամբ :

Որոշ է նոյնպէս, որ մեծ բացակայ մը, նորեկ մը, տեղ գտած է այսօր այդ պարապին մէջ, որ ստեղծուած էր Միջին Արեւելքի մէջ՝ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հեռացումով :

Լոնտոնի թէ Ուաշինկթընի մէջ, հաւանաբար աւելի դեռին կը չափեն այն համոզումը թէ «աւելի արդիւնաւոր է խօսիլ Ռուսերու հետ, քան թէ զանոնք անգիտանալ » :

Նոյն համոզումը կը յայտնէ նաեւ Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան մեծ պարագլուխ Պեւան, իր թերթին, «Թրիպիւնի» մէջ, առանց ծամծմելու բառերը

« Մերձաւոր Արեւելքի խնդիրներու կարգադրման համար եղած ոեւէ համաձայնութիւն իրական արժէք չի կրնար ունենալ, եթէ չէ կատարուած Խ. Միութեան մասնակցութեամբ եւ համաձայնութեամբ»: (Թրիպիւն, 18 Հոկտ.):

Նոր մրցակից մը եւս դաշտ իջած է եւ ասպարէզ կը կարդայ :

Միջին Արեւելքը այլեւս դադրած է ըլլալէ արգիլուած ու կոյս դաշտ մը :

Հարց է գիտնալ թէ ազդեցութեան գօտիները ինչպէ՞ս պիտի բաժնուին:

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՆՈՊԷԼ-57՝ ԱԼՊԵՐ ՔԱՄԻՒ

Ինչպէս գրած էինք, 1957ի Նոպէլեան գրական մրցանակը տրուեցաւ Ֆրանսացի գրագէտ Ալպէր Քամիւի: Դեկտեմբեր 10ին, Սթոքհոլմի մէջ, պաշտօնական արարողութեան մը ընթացքին Ալպէր Քամիւ Կիւսթաւ - Ատոլֆ Զ. Թագաւորին ձեռքէն պիտի ստանայ մրցանակը՝ 16 միլիոն ֆրանք :

Քիփլինկէն վերջ՝ որ 42 տարեկան էր, Քամիւ առաջին գրագէտն է, որ այսքան երիտասարդ տարիքին տիրացաւ միջազգային մրցանակին :

Այս տարուան թեկնածուներու շարքին կը գտնուէին բազմաթիւ ծանօթ անուններ՝ Անտրէ Մալրօ, Սէն Ժօն Փէրս, Քարէն Պլիքսէն - Ֆիննէքէ, Նիքոս Քազանծաքին եւ Իսաք Տինէզէն, բոլորն ալ համաշխարհային համբաւներ, եւ այս բոլորին մէջէն Ալպէր Քամիւի ընտրութիւնը անգամ մը եւս ցոյց կուտայ թէ երիտասարդ գրագէտը համակրանքի որքան խոր ակօսներ է բացած իր գրական անդաստանին մէջ :

Շուէտի Արքայական Կաճառին քարտուղարը՝ շուէտացի բանաստեղծ Անտերս Օսթերլինկ անդրադառնալով Ալպէր Քամիւի ընտրութեան, ըսած է թէ «44 տարեկան այս գրագէտը արժանացած է մրցանակին, վասնզի իր գրականութիւնը արեւու լոյսին տակ կը բերէ բոլոր այն հարցերը՝ որոնք մեր օրերուն կը ներկայանան մարդկային խղճին »:

Պսակելով բարոյախօսը, ինչպէս նաեւ գրագէտը, Կաճառին անդամները հաւատարիմ մնացած են Մրցանակի հիմնադիրին՝ Ալֆրետ Նոպէլի մտածումին, որ կը ցանկար իր անունով կոչուող մրցանակով պարգեւատրել «մարդկային հա -

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԳԻՐՔ - ՄԷՆՏԷԼ

Գլխաւոր սպասեակը, շատոնց արդէն նկատած էր, որ ամէն օր սեղաններէն հաց կը պակսէր: Անմիջապէս իր կասկածը Մէնտէլի վրայ կեդրոնացաւ. սկըսաւ լաւ մը հսկել եւ երկու օր վերջը գաղտագողի կերպով նշմարեց, թէ ինչպէս Մէնտէլ ոտքի ելաւ, վախվխելով քովի սենեակը մտաւ, սակառի մը մէջէն երկու նկանակ առաւ եւ ծոցը խոթեց. Սրճարանատէրը վերջապէս գտաւ ցանկալի պատրուակը. հաշուակալութեան առջեւ պոռալով, կանչելով գող անուանեց խեղճը եւ ըսաւ, թէ ուրախ ըլլայ, որ ոստիկանութիւնը չի կանչեր: Հրամայեց, որ անմիջապէս կծիկը դնէ :

Մէնտէլ տերեւի մը պէս սրսփաց միայն եւ անխօս դուրս վազեց տատանելով :

« Ինչ ամօթ, ինչ խայտառակութիւն », բացականչեց տուտուն, շարունակելով իր պատմութիւնը: Երբեք պիտի չմոռնամ, թէ ինչպէս ոտքի ելաւ, ակնոցը ճակատին հրեց, պատի պէս ճերմկցաւ: Գիրքն ալ մոռցաւ սեղանին վրայ: Սրճարանապետը ետեւէն դուրս վազեց ու փողոցին մէջ շարունակեց իր լուտանքները ...: Այսօրուան մարդիկ սիրտ չունին ... Ի՞նչ ըսել է ... մարդ մը, որ երեսուն տարի տեղ մը նստած է, դուրս նետել ... ամօթ, հազար ամօթ ... Աստուծմէ վախ չունի՞ն »:

« Տուտուն » դեռ կ'ուզէր շարունակել իր պոռթկումները: Ուստի ընդհատեցի զինքը .

« Ետքը ի՞նչ եղաւ մեր Մէնտէլը. զինքը անկէ վերջը տեսա՞ք »:

« Ամէն անգամ որ իր սեղանին առջեւէն անցնէի, սիրտս կը կծկուէր: Իր ձգած գիրքը յիշատակ մնաց քովս ... : Ո՞ւր է արդեօք, կը մտածէի շարունակ, խեղճ պարոն Մէնտէլը եւ եթէ տեղը գիտնայի, տաք կերակուր մը կը տանէի գոնէ, խեղճ, ի՞նչպէս պիտի ճարէր ուտելիքի ու վառելիքի դրամը: Եւ որքան գիտեմ, աշխարհիս վրայ մէկը չունի: Վերջապէս, երբ տեսայ որ իր մասին ձայն ձուն չկայ, խորհեցայ, թէ ամէն բան վերջացած է ու ալ պիտի չտեսնեմ զինքը, միտքս դրի, որ պատարագ մը կարդալ տամ իրեն համար ... բարի մարդ մըն էր ... եւ յիսուն տարիէ ի վեր գիրար կը ճանչնայինք: Գիրք մը մնաց իրմէ ինծի յիշատակ ... :

« Բայց օր մը առտու կանուխ ... երբ պատուհանին մետաղները փայլեցնելու վրայ էի, ի՞նչ տեսնեմ աղէկ ... քիչ մընաց խելքիս պիտի գար ... յանկարծ դուռը կը բացուի եւ Մէնտէլ ներս կը մտնէ: Գիտէք արդէն, միշտ կողմնակի հակած՝ մտամոլոր ներս կուգար. բայց այս անգամ բոլորովին տարբեր բան մը կար վրան: Անմիջապէս տեսայ. մարդը շարունակ կը ցնցուի, աչքերը ապակիի պէս են .. միայն կաշի, ոսկոր ու մօրուք մնացած է: Անմիջապէս հասկցայ, զինքը տեսնելուս պէս ... մտածեցի ... աշխարհէն լուր չունի ... օր ցերեկով գիշերաշրջիկի պէս կը քալէ ... ամէն բան մոռցած է .... Հացերուն պատմութիւնը, խայտառակ կերպով վռնտուիլը : Փառք Աստուծոյ, սրճարանապետը դեռ չէր եկած: Շուտ մը իրեն քով կը վազեմ, որ ըսեմ թէ հեռանայ ասկից, որպէսզի վայրենի մարդը զինքը նորէն դուրս չնետէ: Ուստի՝ «Պարոն Մէնտէլ» պոռացի: Յանկարծ կեցաւ: Եւ ինչ տեսնեմ ... վախ, վախ ... նոյն վայրկեանին կարծես թէ ամէն բան վերյիշեց ... ցընցուեցաւ ու դողդողալու սկսաւ ... բայց միայն մատերով չէ, ամբողջ մարմնով դողդողաց ... առջին մինչեւ ուսը եւ գինովի պէս դուրս վազեց: Դուռէն առջեւ ինկաւ մնաց: Անմիջապէս հիւանդանոց հեռաձայնեցինք, կառք մը եկաւ եւ տարաւ զինքը: Իրիկունը ծանր թոքատապով մեռաւ: Արդէն վերջին անգամ սրճարան եկած ատեն ջերմի նոպայի մը մէջ էր խեղճը: Չէ՞ որ իր սեղանը իր միակ տունն էր աշխարհիս վրայ ... իր տունը գալ ուզած էր վերջին անգամ ...»:

×

Հրաժեշտ առի ու մեկնեցայ : Ինքն իրմէս ամչցայ, որ սա պարզուկ պառաւը հաւատարիմ մնացած էր ննջեցեալի յիշատակին, իր անտեղեակ եւ սակայն մարդկային ամենահարազատ ձեւով: Վասնզի այդ անուս կինը գոնէ գիրք մը կը պահէր իբր յիշատակ, իսկ ես, որ տարիներ շարունակ մոռցած էի Գիրք-Մէնտէլը, պէտք էր գիտնալ, որ գիրքը կը ստեղծուի՝ որպէսզի մէկ անձի հոգիով մարդկութիւնը զանգուածի մը վերածուի եւ այս յեղյեղուկ աշխարհէն՝ զերծ անանց ու անմոռանալի յիշատակ կը մնայ :

ՍԹԵՖԱՆ ՑՎԱՅԿ

(6 եւ վերջ)

կումներ ունեցող գաղափարական գործ մը» ։

Ծնած է 1918 Նոյեմբեր 7ին, Ալժերիոյ փոքր քաղաքներէն մէկուն մէջ, ուր հաստատուած էր իր ծնողքը՝ հողամշակ։ Ալժէի մէջ իր նախնական ուսումը առնելէ ետք, կեանքը շահելու համար կը փորձէ բազմաթիւ արհեստներ, միաժամանակ պատրաստելով փիլիսոփայութեան վկայականի քննութեան։ Հիւանդութեան մը հետեւանքով ուսումը կէս կը մնայ ։

Սկիզբէն իսկ կապուած էր Ալժէի գրողներու շրջանակին եւ կ'աշխատակցէր տեղական թերթի մը։ Յետագային՝ սկսաւ աշխատակցիլ փարիզեան մամուլին, մինչեւ 1940 ։

Ալպէր Քամիւ լայն ժողովրդականութիւն մը շահեցաւ 1942ին, երբ լոյս տեսաւ իր «Օտարական»ը։ Իր հերոսը՝ կը ներկայացնէր մարդը, սառը՝ աշխարհին եւ ինքն իրեն հանդէպ ։ Անհեթեթ մարդ մը, անհեթեթ աշխարհի մը մէջ։ Յաջորդ գիրքին մէջ՝ «Սիզիփոսի Առասպելը», նոյն անհեթեթութեան գաղափարն էր իր մեկնակէտը. կեանքի մէջ որեւէ բանի դէմ ըլլալ՝ չի նշանակեր որ չարժեր ապրիլ «Սիզիփոսը միշտ երջանիկ պէտք է երեւակայել»։

1945ին հրատարակեց «Նամակներ՝ գերմանացի բարեկամի մը» գործը, ուր կը պաշտպանէր արդարութեան գաղափարաբանութիւնը։ Պայքարի մարդն էր եւ միաժամանակ՝ լրագրող։ Փարիզի «Քոմպա» թերթին հիմնադիրներէն մէկն է, որուն մէջ իր ազդեցութիւնը զգալի էր Ազատագրութեան շրջանին։

«Ժանտախտ» վէպին մէջ, որ ստացաւ Քննադատներու մրցանակը, Քամիւ կը ներկայացնէ երկու անձեր, որոնք չեն հաւատար Աստուծոյ եւ հարց կուտան .— «Կարելի՞ է սուրբ մը ըլլալ առանց Աստուծոյ»։

Քամիւի գրականութեան խորքը մարդկային խիղճն է։ Մեծապէս օժանդակած է նաեւ արդի թատրոնին։ Իր գրած թատերգութիւններուն մէջ ալ նոյն մտահոգութիւնները ունի ։

Հրատարակած է նաեւ փորձեր ու պատմուածքներու հատոր մը՝ «Աքսոր եւ Թագաւորութիւն» ։ Արթիւր Քէօսթլերի ընկերակցութեամբ մահապատժութեան մասին «Խորհրդածութիւններ» հրատարակեց, ուր դիրք կը բռնէ մահապատժութեան դէմ ։

Լրագրութիւնը ձգած էր 1947ին, բայց քանի մը տարի ետք կրկին սկսաւ աշխատակցիլ թերթերուն, յօդուածներով, քրոնիկներով եւ քննադատութիւններով ։

Ալժերիոյ ողբերգութիւնը խորապէս տպաւորած է զինք։ Որքան ալ կապուած ըլլայ մայր երկրին՝ չի կրնար մոռնալ իր ծննդավայրը։ 1956ին Էքսփրէսի մէջ այս ուղղութեամբ յօդուած մըն ալ գրած էր. — «Կը հաւատամ Ֆրանսացիներու եւ Ալժերիոյ Արաբներու Միութեան։ Կը հաւատամ նոյնպէս, որ ազատ մարդոց այս միութիւնը լաւագոյն լուծումն է»։

Այսպէս թէ այնպէս, Ալպէր Քամիւ կը ներկայացնէ իւրայատուկ վարդապետութիւն մը՝ Ֆրանսական գրականութեան մէջ։ Նոպէլեան մրցանակը իրեն յանձնելով, շուէտական Ակադեմիան գրականութեան արժանաւոր մէկ ներկայացուցիչը ուզած է գնահատել, թէեւ տեղական մամուլը կը յիշեցնէ, թէ տակաւին Մալռօն կար։

×

Ծանօթ գրագէտ Հանրի Փըրթի հետեւեալը կը գրէ Ալպէր Քամիւի մասին.

«Ոչ մէկ գրագէտ, երկար տարիներէ ի վեր, չէ կրցած երիտասարդ տարիքին իսկ գրականութեան ասպարէզին մէջ գտնել վարպետ դէմք մը, որքան Ալպէր Քամիւ։ Անիկա ինքզինքը պարտադրած չէ, ոչ ալ մղած է [illegible] հասնելու համար այսօրուան բացառիկ դիրքին ։ Անիկա ինքնաբերաբար ընդունուած, ճանչցուած է։ Երիտասարդները, իր առաջին գործերէն իսկ, սիրած են անոր մէջ տեսնել տեսակ մը գրականութեան իշխան։ Միւս կողմէ, «Ծերերը» գիտցած են ճանչնալ անոր մէջ նոր ուժ մը։ Տասնըհինգ տարիներէ ի վեր Ալպէր Քամիւ կը վազէ յաղթանակէ յաղթանակ եւ իր այդ յաղթանակները դրեթէ առանց սուսերի են եղած ։

«Ինչո՞վ բացատրել այս շարունակական երջանկութիւնը ։ Շատ պարզ է ։ Քամիւի քով սուտը տեղ չունի, ճկուն է ան, այսուհանդերձ է նաեւ բնական եւ պարզ։ Իր հաւատքը պայծառ է, ջինջ ու առանց պատրանքի ։

«Իր առաջին գործերէն՝ հրատարակած 1937ին եւ 1938ին, մինչեւ վերջին գործերը եւ մանաւորաբար «խորհրդածություններ կառափնատի մասին» գործով, Քամիւ օրինակներ կուտայ, կը քարոզէ, առանց սակայն մարգարէի հովեր առնելու ։

«Կը հիմնանք իր վրայ նախ՝ որովհետեւ կը հաւնինք եւ յետոյ՝ կը սիրենք զինքը»։

×

Թատերական ծանօթ քրոնիկագիր Ժորժ Լերմինիէ «Թատրոնի մարդը» խորագրով յօդուածի մը մէջ, կը գրէ Ալպէր Քամիւի մասին. —

«Թատրոնը Ալպէր Քամիւի համար ժամանց մը չէ։ Ով որ այդպէս կը կարծէ, կը սխալի։ Հարկ չկայ երկար ու բարակ [illegible] Դոսթոյեւսկիի եւ «Րըքիէմ»ի հեղինակին հետ, երեւան հանելու համար որ անիկա իր արեան մէջ ունի «Թատրոնը» եւ «Թատրոնը» իրեն համար գերագոյն արուեստն է ։

«Քսան տարիներէն առաջ Ալժէի մէջ Ալպէր Քամիւ կը գրէ, կը բեմադրէ, կը խաղայ, աչքերը սեւեռած Քոփոյի եւ Քալթէյին։ Կը պատկանի արդէն այդ դպրոցին եւ պատիւ կը բերէ Ֆրանսական Թատրոնին։ Ով որ խաղացած է Քամիւի գործերը, Պառոյէն մինչեւ Քասարէզ, Միշէլ Պուքէէն մինչեւ Ժէրար Ֆիլիփ եւ Քաթրին Սէլէռ, անպայման որ պատուուած են ։

«Իր թատերական գործը փիլիսոփայակա՞ն ... մի գործէք այդ [illegible]։ Քամիւ որ հետզհետէ աւելի կը հակի դէպի թատրոնը, կ'ատէ մանաւոր գաղափարի մը համար, թէզի մը համար գրուած թատերականները ։

«Իր բոլոր թատերականները, մանաւանդ «Անհասկացողություն»ը, «Պաշարման վիճակը», «Ճշմարիտը», «Րըքիէմ»ը կը ձաղկեն անհեթեթը եւ կը փառաբանեն յեղաշրջումն ու յոյսը, եւ ասոնք բոլորն ալ կը կրեն մարդկային դրոշմ մը ։

«Ինչպէս իր ամբողջ գրականութիւնը ։

«Եւ ի՜նչ լեզուով ...»։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ արուեստագէտներ՝ Օհան Տուրեան եւ Րաֆֆի Պետրոսեան, Երեւանի Հայֆիլարմոնիայի մեծ դահլիճին մէջ, պետական նուագախումբին ընկերակցութեամբ տուած են համերգներ՝ որոնք անցած են մեծ յաջողութեամբ ։

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան վաթսունամեակին նուիրուած հանդիսութիւններ կատարուած են Պաքուի եւ Թիֆլիսի մէջ ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ վարչապետ Ա. Քոչինեան շքանշաններ տուած է խումբ մը մարզիկներու, որոնք մարզական դետնի վրայ նուաճումներ ձեռք ձգած են եւ միջազգային մրցումներու մէջ՝ յաջողութիւններ արձանագրած ։

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ տեղական ձիարշաւարանին մէջ տեղի ունեցած են մոթոսիքլէթի մրցումներ։ Այդ մարցոց մէջ առաջնութիւնը շահած է Հ. Յակոբեան, իսկ կիներու մէջ՝ Գ. Իվանովա ։

ԷՍՏՈՆԻԱՅԻ խումբ մը ուսանողներ ամրան շրջանին այցելած են Հայաստան եւ արշաւներ կազմակերպած՝ դէպի լեռները ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ բոլոր քաղաքներուն մէջ սկսած են ֆութպոլի ախոյենական մրցումները ։ 24 խումբեր կը մրցին իրարու հետ ։

ԵՐԵՒԱՆԻ «Սպարտակ» ակումբին մէջ, երկու օր յաջորդաբար տեղի ունեցած են մարմնամարզական մրցումներ։ Այդ մարցոց մէջ առաջնութիւնը շահած է Հրանտ Շահինեան, կիներուն մէջ՝ Թամարա Վասինովա ։

ԵՐԵՒԱՆԻ «Կոմիտաս» մշակոյթի դահլիճին մէջ աշխատաւորները հանդիպում ունեցած են բանաստեղծ Յովհ. Շիրազի հետ։ Իր կեանքին եւ գործին մասին խօսած է ուսուցչուհի Ա. Գէորգեան։ Քանի մը ընթերցողներ իրենց կարծիքները յայտնած են։ Յ. Շիրազ շնորհակալութիւն յայտնած է բոլորին եւ կարդացած քանի մը քերթուածներ ։

Ո՞Վ ԷՐ ԳՐԻԳՈՐ ԲԱՐԱՂԱՄԵԱՆ

ԽՄԲ. Անցեալ օր գրեցինք թէ Աթէնքի մէջ մեռած է Յունաստանի Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենապետը, Գ. Բարաղամեան։ Իր կեանքին մասին կուտանք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

1945ին, Չէօրէքճեան Կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ, Յունաստանի հայ գաղութի աշխարհական երկու պատուիրակներէն մէկն էր Գրիգոր Բարաղամեան, որ Էջմիածին գնաց Մաղլմեան Արք.ի եւ Տոքթ. Վառվառեանի հետ ։

Բնիկ Աղչէհիրցի էր Գ. Բարաղամեան, աւարտած էր Պոլսոյ իրաւաբանական վարժարանը . Զինադադարի շրջանին Իզմիրի մէջ կը վարէր ընդհանուր դատախազի պաշտօնը։ Կը տիրապետէր թուրք. եւ հայ լեզուներուն, կը խօսէր բաւական լաւ յունարէն եւ ֆրանսերէն ։

Իզմիրի 1922ի աղէտէն մինչեւ այսօր, 35 տարի, մաս կազմած է Աթէնքի Ազգ. Կեդր. Վարչութիւններուն, նախ իբրեւ անդամ, փոխ ատենապետ, իսկ տասը տարիէ ի վեր՝ իբրեւ ատենապետ ։

Գրիգոր Բարաղամեան, յունահայ գաղութի ներքին վէճերու ընթացքին, միշտ ջանացած էր ըլլալ համադրող եւ հաշտարար ուժ մը։ Համոզումներով անկուսակցական, անկախ մէկն էր։ 1933ին կարճ ժամանակով միացաւ «պլոք»ի մը, որ կը պայքարէր Դաշնակցութեան դէմ, «Արամազդ» օրաթերթով։ Շուտով յուսախաբ եղաւ եւ մեծ ջանք ի գործ դրաւ ու յաջողեցաւ Մաղլմեան Արք.ը եւս աստիճանաբար հեռացնել այդ խմբակէն ։

Գրիգոր Բարաղամեանի յուսախաբութիւնը աւելի խոր եղաւ, երբ 1945ին կը վերադառնար Էջմիածինէն, ուր տեսած Հայ. Եկեղեցիին կործանումը եւ եկեղեցականներուն արածումը ։

Անտարակոյս, խորապէս ազդած էին նաեւ 1944 Դեկտեմբերին Աթէնքի մէջ համայնավարներու կողմէ կատարուած ահաւոր ոճիրները, որոնց իրենց մասնակցութիւնը բերին յունական կոմկուսին պատկանող հայ պատանիներ ։

Գրիգոր Բարաղամեան, վերջին քանի մը տարիներուն, Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենապետի հանգամանքով, միշտ ներկայ կ'ըլլար Հայաստանի Անկախութեան հիմնադրութեան տօնակատարութեանց եւ խօսք կ'առնէր ։

Ժայռի մը նման ցցուեցաւ Խաչիկ վարդապետին դէմ, որ յունահայ գաղութը պառակտելու մասնաւոր առաքելութեամբ Աթէնք գացած էր ։

Գրիգոր Բարաղամեան, արդարեւ, քաջ զինուորի մը պէս ինկաւ պատնէշին վրայ։ Ցաւերնիս իր յիշատակին ։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԱ.

ՂԱՐԱ – ՄԵԼԻՔՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Պարսից մարզպանների ժամանակ այդ տոհմը դեռ պահպանել էր հզօր նախարարի արտօնութիւնները, բայց արաբացոց ոստիկանների ժամանակ նա բաւական ընկաւ, երբ այդ ցեղի նշանաւոր իշխանները քանդւելով, տարուեցան Դամասկոս եւ այնտեղ գլխատուեցան։ Նրա մի ճիւղը բոլորովին ոչնչացաւ։ Յունաց կիւրապաղատների օրերում Մոնղոլական արշաւանքների ժամանակ այդ ցեղից մի տղամարդ, որ իր թուխ դէմքի գոյնի պատճառով ստացել էր Թաթարների խանից «Ղարա – Մէլիք» կոչումը, կրկին զօրացաւ։ Նրա անունով այդ տոհմի ներկայացուցիչները սկսեցին կոչուել Ղարա – Մելիքներ ։

Հայաստանի յեղաշրջումների փոթորիկների մէջ, այդ տոհմը, անդադար արմատախիլ լինելով հայրենի երկրից, տարուբերուել է երբեմն Արարատ, երբեմն Վասպուրական, երբեմն Աղբակտական եւ երբեմն Փոքր – Հայքի կողմերը։ Իսկ վերջին ղարերում, երբ Վասպուրականի մէջ զօրացան Քրտերը, Ղարա Մէլիքներից մէկը, Մարաշի կողմերից փախստական գալով, հաստատուեցաւ Վանայ ծովակի հարաւային ափերի մօտ։ Քուրտ ցեղապետների հետ դաշնակցելով, նա հետզհետէ ընդարձակեց իր իշխանութիւնը եւ տիրում էր ամբողջ Ռշտունեաց գաւառի վրայ ։ — Դա էր Կարոյի հայրը՝ Միր – Մարտօն։ «Միր» տիտղոսը ստացաւ նա Քրտերից, որ նշանակում է տէր, իշխան, պետ։ Նրա հզօր ամրոցը գտնւում էր Ոստանի մօտ, մի լեռան անմատչելի բարձրաւանդակի վրայ, մի կողմից ծփում էր ծովակը, միւս կողմից, շրջապատած էր սարերի պարսպաձեւ շղթաներով ։

Միր – Մարտօն, որպէս տեղային Հայերի պետ, էր մի եւ նոյն ժամանակ ամենահարուստ մարդը ամբողջ գաւառի մէջ։ Նա ունէր մի առանձին սնահաւատութիւն դէպի եօթնեակ թիւը եւ այդ պատճառով իր բոլոր հարստութիւնը բաժանած էր եօթն մասերի վրայ։

Նա ունէր՝ եօթն ջրաղաց, եօթն ձիթհան, եօթն այգի, եօթն անտառ ։ Նրա տնից դուրս էր գալիս եօթն գութան, որ մշակում էին եօթն անգամ եօթանասուն օրավար հող ։ Նրա անհատական արօտատեղերում արածում էին եօթն հօտ ոչխարներ, իւրաքանչիւր հօտը միագոյն, մէկը ճերմակ, միւսը սեւ, երրորդը շիկագոյն, չորրորդը խայտաճամուկ, հինգերորդը մոխրագոյն եւ այլն։ Նոյն խորհրդաւոր թիւն ունէին նրա ձիերի, կովերի, գոմէշների երամակները ։ Այդ բոլորը պէտք է մնար որպէս ժառանգութիւն նրա եօթն որդիներին, որոնցից ամենակրտսերն էր Կարօն ։

Միր – Մարտոյի օր ըստ օրէ զօրանալը, նրա յաջողութիւնները մշտական կռիւների մէջ, գրգռեց մի հարեւան քուրդ ցեղապետի նախանձը ։ Նա չկարողանալով բացարձակ կերպով վնասել նրան, սկսեց դիմել խորամանկութեան. բարեկամութիւն հաստատեց Միրի հետ, ձեւացրեց իրան նրա ամենամտերիմ դաշնակիցը ։ Եւ մի անգամ, խաբէութեամբ Միրին իր մօտ հիւր կանչելով, ընթրիքի ժամանակ հրամայեց նրան ցած գլորել իր բերդի բարձրութիւնից ...։

Կարոյի հայրը այսպէս նենգութեամբ սպանուելէն յետոյ, նրա ամբողջ ընտանիքը զոհ եղաւ քուրդ բանակի բարբարոսութեանը, բոլորը սրից անցան. ողջ մնաց միայն փոքրիկ Կարօն, որին իր դայեակը — Զամրուդը — փախցնելով, թաքցրեց մի [illegible] տան մէջ ։

Հիւանդը վերջացրեց իր պատմութիւնը այս խօսքերով .

— Այն սարսափելի կոտորածի միջոցին, քո մայրը, Կարօ, կուրծքի խնջառով խոցուած, մի ձեռքով բռնել էր վէրքը, միւս ձեռքով քեզ յանձնեց ինձ, ասելով. «Ա՜ռ, Զամրուդ, եթէ Աստուած կը յաջողէ ազատել երեխային, սովորեցուր նրան վրէժխնդիր լինել ...»։ Այդ խօսքերի հետ նազելի տիկինը աւանդեց հոգին ։

Բոլոր պատմութեան ժամանակ Կարօն հանգիստ էր. նրա դէմքի վրայ ես նկատում էի մի տեսակ զարմացում, մի տեսակ ապշութիւն, որ առաջ էին գալիս անակնկալ ինքնաճանաչութեան զգացմունքից. Անոյշ, անտուն, թափառաշրջիկ պատանին յանկարծ զգում էր իր երակների մէջ իշխանական արեան հոսումը ։ Բայց երբ նա լսեց պառաւի վերջին խօսքերը, նրա դէմքի արտայայտութիւնը իսկոյն փոխուեցաւ. շրթունքը սկսեց դողդողալ, աչքերի մէջ փայլեց կատաղի բարկութեան կայծեր, այն լուռ, պաղ – բացած դէմքի վրայ ես կարդում լինէի. «Երդւում եմ իմ մօր սուրբ յիշատակով, որ ես անպատճառ վրէժխնդիր կը լինեմ ...»։

— Ես չկարողացայ աւելի վաղ յայտնել քեզ, Կարօ, մօրդ կտակը, շարունակեց պառաւը, — որովհետեւ դու շատ փոքր էիր ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ երկու երիտասարդներ օդանաւով փախան եւ գացին Դանիա :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ նպատակ չունին Գարունէն առաջ արձակելու արուեստական իրենց արբանեակը :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ 48 ժամուան ընդհանուր գործադուլ հռչակուեցաւ : Կը թուի թէ կառավարութիւնը խիստ միջոցներու պիտի դիմէ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը հերքեց այն զրոյցը՝ որուն համաձայն Հիւսիսային Թուրքիոյ մէջ կորսնցուցած է պայուսակ մը, որ կը պարունակէր կարեւոր փաստաթուղթեր :

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ յաջորդաբար երեք մահափորձեր կատարուեցան ամերիկացի զինուորներու դէմ : Զոհ չկայ, սակայն քանի մը վիրաւորներ հիւանդանոց փոխադրուած են :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ սկսան Այզընհաուըր – Մաքմիլըն խօսակցութիւնները, Տըլըսի մասնակցութեամբ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ մեռած ու թաղուած է ծանօթ լրագրող Հիւսէյն Ճահիտ Եալչըն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Նոյեմբեր եօթին պիտի տօնուի յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձը, այս առիթով, արուեստական միջոցներով օդը պիտի բարելաւուի, կը հաղորդէ «Փրաւտա» :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի դեսպանը Լենինի չքանչանը յանձնեց Մարսէլ Քաշէնի. արարողութեան ներկայ էին Թորէզ եւ Տիւքլօ :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհանուր քարտուղար Սփաաք պիտի երթայ Ամերիկա եւ Անգլիա, խորհրդակցութիւններ ունենալու համար պետական մարդոց հետ :

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, Թուրքիոյ վարչապետ Ատնան Մենտերէսի կինը բնտրական միթինկի մը մէջ ճառ խօսած ատեն, Կիպրոսի մասին եղած կարգ մըհարցումներու պատասխանելով յայտարարեց, թէ ոչ մէկ Թուրք կամ մահմետական Կիպրոսի մէջ յունական իշխանութեան տակ պիտի անցնի... :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 22) — Զոյգ ոսկի՝ 540.000, *նափոլէոն* 4020, *դուիզ.* 3810, *անգլ.* 4800, *քսան տոլարնոց* 19.160, *թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթէրլին* 1185, *տոլար* 461, *զուից* 110.50, *պելժ.* 8.90 :

Այրի Տիկին Համասփիւռ Աղապալեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Տէր Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Բենիբեմէգեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Տէր Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Կանանեան, եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վազգէն Աղապալեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Պ. Վիչէն Տէր Ղուկասեան եւ զաւակները, Պ. Թագւոր Թագւորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Արզանկիւլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Տէր Ղուկասեան եւ զաւակունք, Պ. Նուպար Տէր Ղուկասեան, Պ. Վահագն Կարապետեան, Օր. Անահիտ Կարապետեան, Տօքթ. Վահան Գալստեան, Տէր եւ Տիկին Ֆիտօն, Տէր եւ Տիկին Գարոնվարդեան եւ զաւակները (Մօպէօժ), Պ. Յարութիւն Զարըլըճեան, բազմաթիւ պարագաները եւ բարեկամները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց քրոջ, մօրաքրոջ, քենիին, մեծ մօրաքրոջ, զարմուհիին, ազգականուհիին եւ բարեկամուհիին՝

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎՏԱՐԱՆԴԻԻ

(Ծնեալ Եայլախանեան, Կարնեցի, 67 տարեկան, այրին բանաստեղծ Արամ Վրտարանդիի) :
որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, Բշ. օր 21 Հոկտ. ժամը 1.30-ին, Պիշա հիւանդանոցը :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ, 26 Հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ, ժամը 14.15ին, Հայոց եկեղեցին, 15 րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Նուազի լը Սէքի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր Կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, հինգշաբթի երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին. Քաղաքապետական Թատրոնին մէջ :
Նախաձեռնութեամբ «Անի» կոմիտէի :
Կը նախագահէ՝ ընկեր Գ. ՔԻՐԵՃԵԱՆ
Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

×

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին :
Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակուտական Փիքի :
Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ :
Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի :
Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, (Քաղաքապետարանի Թատրոնին մէջ) :
Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ
Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ
Խօսք կ'առնեն տեղւոյս ընկերվարական ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խմբերգ, մեներգ, երգ կիթառով, արտասանութիւն Նոր Սերունդին կողմէ :
Զութակահար Յովնանեան :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :
Կը խօսի ընկեր Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին եւ Ֆ. Կ. Խաչին :

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին Գ. Թաղականարանի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԹԱԳԻՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆ :

Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Կ'արտասանեն Պ. Պ. Վարուժան Սարգիսեան, Յակոբ Զէյթեան, Յովհաննէս Պէրպէրեան, Օր. Վարդուհի Նորույեան եւ Տիկին Ա. Սարըկարապետեան :

Կ'երգեն Օր. Ա. Պապայեան եւ Տիկին Մ. Կարապետեան :

Կը նուագէ Պ. Ալպէր Այանեան (*ակորտէոն*) :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30*ին, Յոյներու սրահը :*

ԱՆԻԷՌ – ԳՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէի եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, *պարտաւորիչ ներկայութիւն :*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուստուդական «Ռուբէն» Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, իրիկուն, 17 րիւ տիւ Պլէօ :

ԳԱՆԵԼԻ – ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, ընկեր Բաբգէն Գասմաճեանի բնակարանը, 93 Ավընիւ Արիսթիտ Բրիան : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԻՍԻ.— Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 9ին, «Խրիմեան» ակումբին մէջ, պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շրջ. կոմիտէն Խորհրդ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ենթակոմիտէներու վարչութիւնները բացի Մուրատ եւ Գէորգ Չաւուշ խումբերէն, այս չարաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը միջ–մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը, այս երկուշաբթի ժամը չորսին, Սաստնիի ճաշարանի վերնայարկը, 31 րիւ տ'Ալեքսանտր, Փարիզ (2), մէթրօ Ռէօմիւր Սէպաստօփոլ : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Կրան Քաֆէ տը Սաքս սրահին մէջ, 101 *Ավընիւ տը Սաքս, կը խնդրուի հայրենակիցներէն ոչ ուշ ժամուն ներկայ գտնուիլ :*

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Կ. Ափրիկեան *տրամադիր է երաժշտութեան դասեր տալու, երգի, դաշնակի,* սոլֆէժի, հարմոնիի, քոնթրըփուէնի, *եւայլն :*

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել ՏՈՊ. 31-53, *ժամը 14էն* 17.30 :

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ
ՇԱՒԻԼԻ ԵՐԻՏ. ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Բարձր հովանաւորութեամբ Հայր. Պատուիրակ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կիրակի, 10 Նոյեմբեր, ժամը ճիշդ 4ին, մինչեւ կէս գիշեր, Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ :
Ցուցադրութիւն գեղեցիկ եւ գունաւոր Ֆիլմ մը Շաւիլի եկեղեցիին շինութեան մինչեւ աւարտումը :
ՄԵԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Երիտ. յանձնախումբի կողմէ
Շէյքսփիրէն (հայերէն թարգմանուած) — «ԸՆՏԵԼԱՑՈՒԱԾ ՄԵԳԵՐԱՆ»—
Ցին եւրոպական պարեր ղեկավարութեամբ

Orchestre Typique DON MORERTO

Ճոխ պիւֆէ — Սալ տէ Ֆէք — Մուտք 300 ֆր.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Համեստուհի Ջիլինկիրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝
ՅԱԿՈԲ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆի
մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ընկերուհի Տէր եւ Տիկին Պերճուհի Մամուրեանին եւ պարագաներուն ցաւակցութիւն կը յայտնէ իրենց մօրեղբօր՝ Տիգրան Գոչգոչեանի կսկծալի մահուան առթիւ : Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Մելքոն Թագէոսեանի եւ պարագաներուն, իրենց աներհօր Սարգիս Փափազեանի ցաւալի մահուան առթիւ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Օհաննէս Իրատեան, Կիւրինցի, հօրը անունը Կարապետ, մօր անունը Արուսեակ (ծնեալ Կուլպէնեան) կը փնտռէ իր մօրաքրոջը Հայկանոյշ Կուլպէնեան որ Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի : Տեղեկացնել՝ Յովհաննէս Իրատեանի՝

Route de Tours, Chatillons-s-Indre, France

Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՊԱՐԱՆՑԻԿ. ԳԻՆԵՁՕՆ

Սեփան – Կոմիտաս երգչախումբի 1957–1958 *շրջանին բացման առթիւ, այս կիրակի ժամը 4էն 10ը, Ազգ. Տանը Թատերասրահը :*

Կը հրաւիրուին երգչախումբին բոլոր անդամները, բարեկամները եւ Փալէ տը Շայոյի *Յուլիս հինգին եկեղեցական համերգին մասնակցող բոլոր երգիչները :*

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդ գործաւորուհիներ եւ գործաւոր մը :

CONFISERIE MARMARA
49, Rue Raspail. Alfortville

×

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ Շըմիզիէի *համար : Կը յանձնենք Փարիզի շրջակայքը (մինչեւ 50 քիլոմեթր) : Դիմել՝*

TAVITIAN, 40, Rue de Flore. Alfortville
ENT 35-17

Կամ Փարիզի հասցէին՝
19, Bd. Saint-Denis

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 25 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8027 | 33e ANNEE | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3828

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՄԸ

« Փեշտան բոցավառ ծով մըն է այլեւս: Ռազմիկներ զինանիւթ չունենալով, կռուեցան մինչեւ վերջին վայրկեանը դանակներով, երկաթեայ ձողերով, շիշերով».

Այս ձայնը կը լսուէր տարի մը առաջ Փեշտայի ռատիոյէն եւ մեր ողբացեալ խմբագրապետը կը գրէր. —

« Ժողովուրդ մը տոգորուեցաւ, ճզմուեցաւ Եւրոպայի սրտին վրայ Քաղաքակիրթ մարդկութեան աչքին առջեւ: Ո՞ւր սրտէն սարսուռ մը չանցաւ կիրակի առտուան այդ պահուն, երբ ռատիոն կը գուժէր. —

« Մեր նաւը կ'ընկղմի: Լոյսը կը տկարանայ: Լսեցէ՛ք մեր աղաղակը, ժողովուրդներ աշխարհի. փրկեցէ՛ք մեզ: Տէր ընդ ձեզ եւ ընդ մեզ…»:

Տարի մը առաջ էր: Եւ ժողովուրդ մը ճզմուեցաւ Եւրոպայի սրտին վրայ:

Տարի մը անցաւ: Հունգարիոյ ապստամբութենէն եւ հայրենասէր ժողովուրդը հասկցաւ թէ մինակ էր կռուելու համար, ինչպէս մենք հասկցած էինք ժամանակին:

Ճիշդ է Ազգերու Ժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց դատապարտելով Ս. Միութեան «միջամտութիւնը» Հունգարիոյ մէջ.

Եւ ի՞նչ էր Հունգարիոյ ուզածը.

Ազատ ընտրութիւններ՝ մասնակցութեամբ զանազան կուսակցութեանց:

Ազատութիւն մամուլի եւ մտածումի

Վերատասնում Հունգարիոյ հայրենական խնդիրներուն:

Բայց ժողովուրդը պարտուեցաւ իր բազմահրեղէն ծարաւով միշտ տոչորուած:

Այսօր ալ կը լռէ:

Իրաւունք չունի ողբալու անցեալ տարուան ողբերգութիւնը, իրաւունք չունի ծաղիկ մը իսկ դնելու իր մեռելին վրայ որ ինկաւ յանուն ազատութեան:

Կարմիր զօրագունդերը կը հսկեն քաղաքին մէջ, կարգը կը պահեն, որ չըլլայ թէ մամիկ մը լայ իր զաւակը, կամ քոյր մը իր եղբայրը:

Իսկ արեւմո՞ւտքը: Բանաձեւ կը քուէարկէ

Փարիզի մէջ Համայնավար Կուսակցութեան շէնքին առջեւ կ'ոգեկոչուի յիշատակը Բոհլէթի որ խորհրդանիշն է Հունգար ազատութեան: Միայն այդ կրնան ընել, հերոսի մը անունով կնքել հրապարակ մը ուր կը գտնուի Համայնավար կեդրոնատեղին:

Արտասահմանի աքսորեալ Հունգարները ազատ են այսօր եւ ծաղիկ կը դնեն անծանօթ զինուորին գերեզմանին:

Ազատ են մեզի պէս. առանց սակայն Հայրենիքի:

Արդէն 100.000 Հունգարներ արգելափակման կայաններ ղրկուած են, հազարաւորներ գնդակահարուած են, յեղափոխութեան հերոսը՝ զօրավար Մալեթեր բանտն է, Նակի վարչապետը՝ Նակի աքսորուած է Ռումանիա, կարտինալ Մինտսենթի կ'ապաստանի միշտ ամերիկեան դեսպանատունը:

Այս բոլորը որովհետեւ կարմիր բռնակալը «ընկերվարութիւն» դասաւանդելու եկած է Հունգարիա:

Հունգարիան տխուր է այսօր, ինչպէս բոլոր անոնք որ սիրած են Ազատութիւնը եւ կորսնցուցած զայն:

Տխուր է գիտակից մարդկութիւնը որ ազատութիւն կը քարոզէ տիւ եւ գիշեր բայց չկրցաւ օգնութեան հասնիլ ազատութեան համար արիւն թափող ժողովուրդի մը:

Բայց ճիշդ է մեծամասնութեամբ բանաձեւ քուէարկեց:

« Փրկեցէ՛ք մեզ» աղաղակեցին Հունգարները բայց ձայնը չլսուեցաւ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ - ՄԱՔՄԻԼԸՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԱՐՁԱԿԵՑ ՄԻՋ. ԵՐԿՐԱՅԻՆ ԵՐԿՈՒ ՀՐԹԻՌՆԵՐ

Նախագահ Այզընհաուըրի եւ Անգլիոյ Վարչապետին խօսակցութիւնները, որ սկսան Ուաշինկթընի մէջ, համայնավարներու դէմ ուղղակի յարձակումի անցնելու նախաքայլը կը համարուին:

Օդակայանին մէջ, ուր գացած էր Տըլըս դիմաւորելու համար Մաքմիլլընը, ժպտուն, յայտարարեց. — Ուրախ եմ յատկապէս անոր համար՝ որ կը հանդիպիմ հին բարեկամի մը

Անգլիոյ Վարչապետը, իր կարգին յայտնեց, թէ Գերմանացիներէն ասդին բաւական փոփոխութիւններ եղած են եւ անգլեւամերիկեան այս խորհրդակցութիւնները ցոյց կու տան թէ Միացեալ Նահանգներ եւ Մեծն Բրիտանիա բարեկամ երկիրներ են իրարու:

Մաքմիլլըն անմիջապէս գնաց անգլիական դեսպանատուն, ուր կէս ժամ տեւող խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Տըլըսի հետ: Այդ պահուն, հեռաձայնը հնչեց. — Այզընհաուըրն էր, որ բարիգալուստ կը մաղթէր Անգլիոյ վարչապետին.

Ամերիկայի Արտաքին նախարար Տըլըս Մաքմիլլընի յայտնեց, թէ ամերիկեան «Արամազդ» հրթիռին արձակումը մեծ յաջողութեամբ պսակուած էր:

Տըլըս յայտնեց նաեւ, թէ Ամերիկա առժամապէս դադրեցուց իր օժանդակութիւնը՝ Եուկոսլաւիոյ, նկատելով որ Թիթօ ճանչցաւ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը:

Այս «կարծր» քաղաքականութեան կողմնակից է Մաքմիլլըն: Նախագահ Այզընհաուըրի հետ իր ունեցած խօսակցութեան առթիւ, այս ուղղութեամբ իր համոզումները յայտնեց ան եւ առաջարկեց որ անգլեւամերիկեան խիստ քաղաքականութիւն մը որդեգրուի՝ ընդդէմ Մոսկուայի:

Գաղտնի խօսակցութիւններուն առանցքը կազմած է այս ուղղութեամբ Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի գործակցութիւնը, յատկապէս՝ Միջին Արեւելքի մէջ խորհրդային ազդեցութիւնը տկարացնելու համար:

Խորհրդակցութեանց պիտի մասնակցին նաեւ Ատլանտեան Ուխտի անդամները, «միասնական բարեկամութիւն» մը ստեղծելով Արեւմուտքը զօրացնելու համար:

Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Սփաք Ամերիկա գնաց, մասնակցելու համար խորհրդակցութեանց:

Կարգ մը զրոյցներու համաձայն, Ամերիկա հիւլէական զէնքեր պիտի տայ իր դաշնակիցներուն:

× *Միացեալ Նահանգներու Պատերազմական նախարարութիւնը կը հաղորդէ թէ Ֆլորիտայի մէջ արձակուած է հրթիռ մը՝ մեծ յաջողութեամբ:*

Ասիկա միջ երկրային հրթիռ մըն է, որ կրնայ կրել արուեստական մոլորակ:

Ցարդ երկու փորձեր կատարուած են, որոնց պիտի յաջորդեն հինգ ուրիշներ:

Հրթիռը կը կոչուի «Վանկարտ» 22 մեթր երկայնութեամբ: Ժամական արագութիւնն է՝ 6770 քիլոմեթր:

Երկրորդ հրթիռը՝ «Արամազդ» նմանապէս արձակուած է եւ մեծ յաջողութիւն արձանագրած: Երկուքն ալ միջ երկրային հրթիռներ են:

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ մէջ, որուն Հանրապետութեան Նախագահը՝ Արմաս, սպաննուած էր, ընտրութիւններ կատարուեցան, սակայն խռովութիւններ ծագեցան եւ կին մը սպաննուեցաւ: Ցուցարարները բախեցան ոստիկաններու դիմադրութեան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՐԱՍԷ՛Ր ԱԶԳԸ ...

— Ըսէ նայիմ, հայ գրագէտ, մինչեւ հիմա քանի՞ գիրք հրատարակած ես ...

— Ութ, տասը հատ ...

— Դրամ շահա՞ծ ես ...

— Մի՛ հարցներ ...

— Բայց կ'ուզեմ գիտնալ :

—Ի՞նչ, եկամտային վարչութեան ներկայացուցի՞չն ես ..

— Ո՛չ. բայց Ազգին Գրագէտներուն իրաւունքները «Ուտող»ներուն թիւը համբող վարչութեան ատենապետն եմ ..

— Լա՛ւ, քանի որ այդքան մեծ ու պատասխանատու պաշտօն մը ունիս, առ թուղթն ու գրիչը ձեռքդ առ նայիմ... Ե՛ս ըսեմ, դուն գրէ ...

— Համաձայն եմ ..

— Ամէնէն առաջ, սկսիմ «Վարդավառի Վարդեր» վէպէս ...

— Զառ ու զամաք թիւեր կ'ուզեմ ...

— Շատ լաւ... Տպել տուած էի՝ հազար օրինակ ..

— Գրեցի՛, հազար ...

— Այդ հազարէն զեղչէ մեր թերթերուն ղրկուած օրինակները — 97 հատ ...

- Վա՞յ, մենք 97 հատ թե՞րթ ունինք եղեր, չէք գիտեր ...

— Ի հարկէ ունինք՝ ...

— Լա՛ւ, մնաց 903 օրինակ ..

— Աշխարհիքին չորս կողմը բարեկամներ եւ ազգականներ ունիմ ... Զեղչէ 250 օրինակ եւ..

— Դուն շնորհքո՞վ փախուկ ես եղեր.. Ըսել է մի ազգականներդ ու բարեկամներդ ալ քեզմէ ձրի գիրք կը սպասեն...

— Ի հարկէ կը սպասեն... Քանի մը հատին անունը մոռցած էի: Տեսնես ի՛նչ յանդիմանութիւններ լսեցի իրենցմէ ... Զեղչեցի՞ր ...

— Այո, մնաց 643 օրինակ ...

— Ազգին գրագէտներուն, բանաստեղծներուն ալ մէյ մէկ օրինակ ղրկեցի ... 167 հատ ...

— Վա՛յ ապուշ, վա՛յ... Ի՛նչ որ է, զեղչեցի .. Պահեստը իջաւ 486ի... Շարունակէ...

— Մոռցայ մատենադարանները ... Տասը հատ եւս զեղչէ ...

— Զեղչեցի, մնաց 476....

— Հիմա զանք այդ 476ին հաշիւին ...

— Ամէնքն ալ ծախուած են, ի հարկէ..

— Շատ կ'անապարես... Գին նշանակած էի երեք տոլար ...

— Երեք անգամ 476, կ'ընէ 1428 տոլար... Գէշ չէ ...

— Նորէն կ'անապարես... Գրավաճառ մը խոստացաւ գիրքս տարածել ... Եթէ իրեն մէկ տոլարէն տայի, պատրաստ էր 30 օրինակ գնելու՝ ապառիկ ...

— Ձէ՞ք դրկե՞ց ...

— Պիտի գրկէ 1959ի վերջերը :

— Կեցիր նայիմ, հաշիւին թելը կորսնցուցի... Հա՛, մնաց 426 հատ... Մինչեւ հիմակուան հասոյթը 50 տոլար՝ գանձելի ...

— Հանդէսի մը մէջ ծախեցի ութ օրինակ՝ երկու տոլարէն ...

— Պահեստը իջաւ 417ի, հասոյթը բարձրացաւ 66ի... Ցիսունը «զալոց» է, 16ը գրպանդ է ..

— Ո՛չ, գրպանս չէ, հանդէսը կազմակերպող Միութիւնը տակաւին զանձած չէ այդ տասնըվեցը ...

— Մեզա՛յ Աստուծոյ ...

— Օր մը, խեղճուկրակ մարդ մը տուներս եկաւ եւ քսան օրինակին փոխարժէքը վճարեց... Վաթսուն տոլար... Ինք յանախորդ գտեր է եղեր ...

— Մնաց 398 օրինակ ... Հասոյթները 126... Ի՞նչ ծախսած էիր տպելու համար ...

— Իմ հայիւի տոլար ..

— Կեցիր սա հաշիւը ամփոփենք ... Հազարէն ձեռքդ մնացեր է 398 օրինակ.. Ծախսեր ես 900 տոլար, գանձելիք ունիս 66 տոլար ... Ծանուցումի ծախք չկա՞յ:

— Կա՛յ... խեղճուկէն առած 60 տոլարս ալ թերթի մը վարչութեան տուի՝ փոխան ծանուցումի: Երեսուն տոլար ալ պարտք ունիմ: Երկրորդ վէպս ...

— Երկրորդին պատմութիւնը մի՛ տար, սիրելիս, որովհետեւ աչքերս արդէն լեցուեցան եւ ա՛լ գրիչը չեմ կրնար կար շարժել թուղթին վրայ... Երթամ եկեղեցին աղօթեմ մեր գրասէ՛ր ազգին համար ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԿԻ ՄՈԼԷ ՈՐՈՇԱԾ Է ՅԱՋՈՂԻԼ

ՆՈՐ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ԱՆԿԱԽՆԵՐԷՆ ԵՒ ԺՈՂ. ՇԱՐԺՈՒՄԷՆ

Մինչ ուղղափառ Արմատականները (Մէնտէսեան) ինչպէս նաեւ անջատուած թեւը (Մորիս – Բէօյ) արմատականներուն, դիմադրականները իրենց անվերապահ մասնակցութիւնը կը բերեն նոր վարչապետին, կարգ մը նոր դժուարութիւններ կը ծագին Ժող. Շարժումէն եւ անկախներէն:

Առաջինները դժուար կացութեան մէջ են: Ի՞նչպէս մէկ օրէն միւսը քուէարկել ձախ երեսփոխանի համար երբ քանի մը օր առաջ ձեռնպահ մնացած են Փինէի համար:

Այս կացութեան մէջ Կի Մոլէ միայն հինգշաբթի իրիկուն պիտի կարենայ հասկնալ թէ ի վիճակի՞ է լայն շրջանակի մէջ դահլիճ մը կազմել:

Հինգշաբթի առտու Մոլէ իր ծրագիրը պիտի ներկայացնէր խմբակցութեանց անոնց վերջնական կարծիքը առնելու համար:

Անկախներուն առաջարկած է դահլիճին մասնակցիլ բայց որեւէ յոյս չկայ այդ կողմէն, Ժող. Շարժումը դիրքը ճշդած չէ, եթէ որոշէ քուէարկել Մոլէին համար, պիտի ընդունի ստանձնել քանի մը նախարարութիւն:

× *Ֆրանսայի սենատորները ընդհանուր գործադուլի որոշում տուած են այսօրուան համար (Ուրբաթ):*

ՀԱՅ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Թուրքիոյ մէջ ընտրապայքարը սուր ընթացք առաւ: Կուսակցութեանց ցանկերը հրատարակուեցան արդէն եւ, նկատելի է, որ միայն Դեմոկրատներու ցանկին մէջ երկու հայ թեկնածու նշանակուած է, Պոլսէն Մկրտիչ Շէլլէֆեան եւ Տոքթ. Զաքար Դարվէշ: Միւս կուսակցութիւնը հայ թեկնածու չունի, Հիւրիէթականներու ցանկին մէջ կը գտնուի ճարտարապետ Լեւոն Բարունակեան: Հալէպի հայ թեկնածուն է՝ առեւտրական Եղուարդ Գեզալ:

ԱՄԵՐԻԿԱ ԴԱԴՐԵՑՈՒՑ ԻՐ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց, թէ Ամերիկա ներկայիս կը վերաքննէ Եուկոսլաւիոյ կատարուած զինուորական օժանդակութեան հարցը: Յայտնեց, թէ ցարդ պաշտօնական ոչ մէկ որոշում լուր ունէր ինք — «Միացեալ Նահանգներ նպատակ ունին քննելու Եուկոսլաւիոյ հարցը՝ իր ամբողջութեան մէջ», աւելցուց բանբերը:

Անկախ այս յայտարարութիւններէն, լաւատեղեակ աղբիւրներ կը հաղորդեն, թէ Ամերիկա արդէն դադրեցուցած է իր օժանդակութիւնը՝ Պելկրատի, առժամապէս: Այս որոշումին պատճառը այն

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՀԱԿԱԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ

ԱՆԶՕՐ ԿԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆԸ

Իր կազմութեան օրերէն մինչեւ այսօր, Դաշնակցութիւնը, կատարեալ աղէտ մը եղած է մեր ժողովուրդին: Ան միշտ գործակցած է հայութեան վաւերական դահճներու հետ՝ ապահովելու համար իր «անձնական եւ հաւաքական» շահերը:

Ահա խտացումը՝ այն ամենօրեայ գարշելի եւ հրէշային բարբանջանքներուն, որոնք դոյն կուտան մեր հակառակորդ մամուլին:

Երեւանի ներշնչումով եւ անմիջական ղեկավարութեամբ մեր դէմ մղուած այս աւելի քան անբարոյական պայքարին մէջ, հակադաշնակցական ճակատը, հայութեան չնչուած միակ թշնամին կը նկատէ Դաշնակցութիւնը: Եւ հետեւաբար, կը թելադրէ «հայրենասէր» հայութեան՝ միացեալ ճիգերով կռուիլ այս ներքին թշնամիին դէմ, զայն դուրս շպրտելու համար հայկական իրականութիւնէն:

Միշտ համաձայն, կիրքէն քարացած մեր հակառակորդը ճակատի հաւաստիացումներուն՝ Դաշնակցութիւնը, արդէն իսկ արդահատելի ուժ մըն է, աննշան փոքրամասնութիւն մը, որ իր գոյութիւնը փայլ կուտայ՝ օտար ուժերու նիւթական անսահման օժանդակութեան շնորհիւ:

Ծիծաղելի պիտի ըլլար ծանրանալ այս կարգի բոլոր վայրահաչութիւններու վրայ, հերքելու համար մեր դէմ հանուած մեղադրանքները:

Դաշնակցութիւնն ու իր գործունէութիւնը՝ անցեալին թէ ներկայիս, անծանօթ չէ մեր ժողովուրդին՝ հայրենիքի եւ գաղթաշխարհի մէջ:

Իր վաթսունեօթնամեայ բեղուն եւ ազգօգուտ գործունէութեան ամենապերճախօս ապացոյցը՝ իր երկարատեւ գոյութիւնն է, հակառակ մեր այնքան ալեկոծ եւ ցնցող իրականութեան:

Առանց մեր ժողովուրդի ջախջախիչ մեծամասնութեան անվերապահ համակրանքին եւ վստահութեան, անկարելի է երեւակայել, որ Դաշնակցութիւնը՝ այսօր ինչպէս երէկ, կարողանար հայ կեանքին մէջ պահել իր տիրական ղեկավարողի դերը:

Կատարեալ կոյր եւ հայ իրականութեան անտեղեակ պէտք է ըլլալ, չտեսնելու համար այս պարզագոյն ճշմարտութիւնները:

Ենթադրե՞լ, որ մեր հակառակորդ ճակատը անընդունակ է տեսնելու եւ հաստատելու, այս տարրական ճշմարտութիւնը:

Միշտ նենգ, նեղմիտ, եւ կրքոտ՝ դաշնակցութեան երդուեալ հակառակորդները՝ շատ լաւ գիտեն Դաշնակցութեան գրաւած առաջաւոր ղեկավարի տեղն ու դերը, մեր իրականութեան մէջ: Գիտեն նաեւ, որ մեր ժողովուրդը, իր կենսական շահերու պաշտպանութիւնը՝ դաշնակցութեան միայն կը վստահի:

Այս կրկնակի իրողութիւններու հետ, մեր հակառակորդ ճակատը, մասնաւորապէս իր համայնավար ղեկավարութիւնը, գիտէ նաեւ, որ գաղթահայութիւնը, հակառակ հայրենիքի հանդէպ իր ունեցած ջերմ եւ անտեղիտալի հայրենասիրութեան, տեւապէս կ'ընդդիմանայ համայնավարութեան թափանցումին՝ գաղթաշխարհին մէջ Իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, ան՝ կ'ընդդիմանայ մանաւանդ, հրձիգի դեր կատարել օտար հիւրընկալ երկիրներու մէջ, կապիտալիստական ըլլան անոնք թէ ոչ:

Աւելորդ է բսել, որ այս իրողութիւնները խոտոր կը համեմատին մեր հակառակորդ ճակատի հիմնական առաջադրութիւններուն:

Գաղտնիք չէ ոեւէ մէկին, որ անոնց հիմնական ձգտումն է եղած՝ Դաշնակցութիւնը դուրս շպրտել հայ իրականութենէն: Իրենք համոզուած են նոյնպէս թէ, գաղափարական պայքարի միջոցով, անկարելի է իրականացնել իրենց այս ցնորական երազը:

Համայնավարական բարոյականով առաջնորդուող մեր հակառակորդ ճակատի համար, պարտութեան ըմբռնումը բանադրուած է եւ կը նկատուի իբրեւ յանցանք ու դասալքութիւն:

Առաջադրած նպատակին հասնելու համար, միջոցներու մէջ, պէտք չէ խտրութիւն դնել:

Ուրացի՛ր, ստէ՛, խաբէ, ի հարկին դիմէ բոլոր անպատիւ միջոցներուն, եթէ անհրաժեշտ է սեւը, որպէս ճերմակ ներկայացնել.

Հիմա, այս անպատկառ միջոցով է, որ մեր հակառակորդ ճակատը կրկնապատկուած ճիգերով կը շարունակէ իր պայքարը մեր դէմ:

Երեւանէն մինչեւ Լիբանան, Սուրիա եւ Ամերիկա, Համայնավար, Ռամկավար, Հնչակ եւ յառաջդիմական բոլոր թերթերը, ամէն օր այլանդակ գրպարտութիւններով, անպատկառ յանդգնութեամբ կը փորձեն Դաշնակցութեան վերագրել այնպիսի արարքներ, որոնք սկիզբէն իսկ բաժնմանութիւններն են եղած բացառապէս համայնավար կուսակցութեան եւ իր արբանեակ քօղածածուկ տարրերուն:

Կարեւորը՝ իրենց համար այս պարագային, այս չէ թէ որքա՞ն իրենց համար նպաստաւոր կրնայ ըլլալ այս նոր ձեւի պայքարը, էականը այն է, որ անոնք յաջողին Դաշնակցութիւնը ներկայացնել իբրեւ գործակից Թուրքին եւ Կապիտալիստական երկիրներուն եւ անոր վերագրել արարքներ, որոնց դէմ մեր կուսակցութեան պայքարը՝ իր պատմութեան փայլուն էջը կը կազմէ:

Բայց այս մասին, յաջորդով:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

ԱՐՄԱՇԻ ՕՐԵՐԷՆ

•

Խաչվերաց է, Արմաշի օր:

Մշուշի թանձր քօղի մը ետեւէն Արմաշի գիւղին ու վանքին սիրալի հեռանկարը նորէն մարմին կ'առնէ կարօտակէզ յիշողութեանս մէջ:

Վարը՝ ցանուցիր գեղջկական տնակներ եւ անոնց վերեւ բարձրաւանդակի մը վրայ վեհօրէն թառած Դպրեվանքը՝ իր գմբեթաւոր հոյակապ եկեղեցիով, ուսումնարանով, վեհարանով եւ ուխտաւորներու յատուկ քարաշէն լայնանիստ շէնքերով:

Մանկութեանս օրերէն մինչեւ այսօր՝ հեռուէն դիտուած այս պատկառազդու պատկերը քանդակուած կը մնայ յիշողութեանս մէջ, անջնջելի, խռովիչ յիշատակի մը պէս, որ խորունկէն, շատ խորունկէն կուգայ յուզել անհետացած հին իրերու եւ դէմքերու կարօտէն տոչորող հոգիս:

Արմաշի այս պատկերը, որ տարիներու դէգի մը տակ ծածկուած կը քնանայ մտքիս մէջ, կը խլրտի յանկարծ, լեզու եւ շարժում կը դառնայ համակ, ամէն անգամ որ Խաչի տօնը կուգայ կը հասնի կորսուած օրերու յիշատակներով բեռնաւոր:

Վանքի Խաչի տօնը խորհրդանիշն է Արմաշի, իսկ Արմաշ՝ խորհրդանիշը Խաչի տօնին, մէկը միւսին մէջ ընդելուզուած, իրարու հետ նոյնացած:

Ահա թէ ինչու Խաչվերացը ամէն տարի ինծի կը վերադարձնէ Արմաշը իր բովանդակ թարմութեամբ, միսթիքական վեհութեամբ, զանգակներուն սրտայոյզ երաժշտութեամբ եւ տօնական օրերու խայտաբղէտ գնծութեամբ:

Արմաշը ահա կ'ողեւորուի, կը խլրտի ամէն կողմէ խուժող ուխտաւորներու բազմութեամբ: Կոփի այրերով կէտկէտուած ու կալերու հատով յագեցած իր նեղկուկ ու խորտուբորտ փողոցները արտակարգ եռուզեռով կը լեցուին: Վաճառորդներու աղմկալի կանչերը, սուլիչի ձայները եւ ուրիշ հազարումէկ միտքներ իրարու խառնուած արեւելեան աննկարագրելի տօնավաճառի մը վերածած են ամբողջ գիւղը:

Իսկ գիշերը իր գագաթնակէտին կը հասնի խանդավառութիւնը: Այս բլուրին վրայ կ'աւելնան տակաւին տկճարի երկարաձիգ ու կերկերուն ձայները, լաթեռնաէ իր համաչափ կիկլոցներով, որոնք կը բարձրանան տեղ տեղ, օդին չիչերու ասցեւ հաւաքուած խումբերու մէջէն, պարպուած ձմերուկի կեղեւներու մէջ վառող մոմերով լուսաւորուած:

Գիշերուան կիսաստուերին մէջ իրարու խառնուած մարդկային բիւրազան ձայներու եւ նուագներու այս՝ աննկարագրելի խաժամուժը կը տեւէ մինչեւ կէս գիշեր, հետզհետէ նօսրանալու եւ մարելու համար վերջապէս:

Այս բոլորէն ետք, սակայն, Խաչվերացի Շաբաթ երեկոյեան Վանքի եկեղեցիին մէջ պարզուող տեսարանը յիշողութեանս մէջ կ'ապրի իբր գերագոյն պատկերացումի, հոգեկան խռովիչ արբեցումի մը կենդանի պատկերը:

Մեծավայելուչ է տեսարանը ուսապատալի: Հաւատքով բոցավառ, խայտաբղէտ ու մոլեգին ամբոխ մը կը լեցնէ ընդարձակ տաճարը: Մթնոլորտը մագնիսացած է մարդկային հոգիին ամէնէն խորունկ ու արհաւրալից բնազդին գրգռումէն: Այն բնազդին, որուն անունով մարդիկ իրար խողխողեցին:

Ամբոխը կը պաղատի, կը հայցէ, կ'աղաղակէ: Ամբոխը կը փրփրի ծովուն մակերեսին պէս, իր հոգիին ընդերքներէն ցայտող եռական խնձերու եւ ակնկալութիւններու իրականացումը պահանջելով անծանօթէն, բռնաւոր աղաչանքով մը, ու մերթ փոքրանալով, փշրուելով անոր անըմբռնելի տիրակալութեան առջեւ:

Բազուկները դէպի երկինք բարձրացուցած են ու աչքերը չմորուն, արտասուալից, կիսախուփ: Յանկարծ սուր ու երկարաձիգ ճիչ մը կը պատռէ միապաղաղ ժխորը երթալ բախելու համար վիթխարի կամարներուն: Հաշմանդամ մըն է, որ Տիրամօր պատկերին առջեւ պառկած բժշկութիւն կը խնդրէ:

Բազմաթիւ են հոն իրեն նման ուրիշներ, որոնք հեռաւոր գաւառներէն եկած են հրաշքի ակնկալութեամբ: Խեղանդամ եղկելի ցաւագարներու տեսարանը սարսափ կ'ազդէ դիտողին մինչ Զարխափանի խունկի թանձր մշուշի մը ետեւէն իր քաղցրօրէն համբերող նայուածքով կը շարունակէ սրտապնդել իր առջեւ գալարուող մարդկային խլեակները, որոնք այնքան հեռուներէն եկեր են իր բարեխօսութիւնը խնդրել, Աստուծմէն վերստանալու համար ինչ որ զլացուեր է իրենց:

Այս բոլորէն աղեխարշ տեսարանին կը խառնուի ահա այլայլ ցաւագին ձայն մը, որ կը փշաքաղէ մարդկային սիրտը: Խումբ մը ուխտաւորներ կը քաշկռտուին Աստուածամօր Պատկերին առջեւ ու մարդ մը, անդղած, գանակով կը կոտրատէ անոնց ականջները:

Արեւելեան տեսքը նոր ու աւելի եղերական խորհուրդ մը կուգայ աւելցնել արդէն սիրտ բզկտող այդ պատկերին վրայ, որ հետզհետէ կ'աճի ու կը խորանայ, գետինը փռուած կամ ինքն իր մէջ կծկուած թշուառներու ողբագին աղաղակներուն մէջէն: Ու մարդ, այս ամէնուն մէջէն անշահար, ինքզինք մոռցած՝ կը շարունակէ նայիլ

Անդին, խորանին առջեւ, տեսարանը այլապէս տպաւորիչ է: Երկու դասերուն

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռն ու անոր ենթակայ կազմակերպուած թեմերը քայքայելու միտող ծրագրով մը, «Կամապաշտ»ները իրենց ճիգերը համադրեցին երեք ճակատներու վրայ եւ հետեւողական կերպով յառաջ տարին իրենց աշխատանքը:

Ա. Թեմական իշխանութեանց եւ սահմանադրական կեանքի փլուզում.

Համաձայն «վեր»էն առնուած հրահանգի, «կամապաշտ» ընդդիմադիրները իրենց յարձակման թիրախ դարձուցին Բերիոյ Թեմին Ազգային Իշխանութիւնը եւ ջանացին «ամէն գնով» զայն ցրուել տալ, հետագային «ըստ պատկերի իւրեանց» նոր Գաւառական Ժողով մը ունենալու յառաջադրութեամբ: Բերիոյ Թեմին Գաւառական Ժողովի առաջին ընտրութիւնները տեղի ունեցած էին 1932ին, ըստ Ազգային Սահմանադրութեան, եւ Թեմը օժտուած ըլլալով ժողովրդային կամքի արտայայտութիւնն եղող իշխանութեամբ, վերջ տրուած էր «ամիրայական» վարչաձեւի մը: Առաջնորդարանը ձերբազատուած էր ինքնակոչ ժողովականներու եւ «աղա»ներու տիրապետութենէն: 1932էն սկսեալ, Ազգային Գաւառական Ժողովը դարձած էր լուծման վայրը համայնքը յուզող բոլոր խնդիրներու, կրօնական, ընկերային, դըպրոցական մարզերու մէջ: Վերջ տրուած էր «Գաղթական»ի եւ «Տեղացի»ի անշահ եւ ամօթալի վէճերուն, որովհետեւ Հայութիւնը Սուրիական Հայրենիքի քաղաքացի դառնալով, ստացած էր ազատ հայրենակցի բոլոր իրաւունքները եւ մտած՝ քաղաքացիական պարտաւորութեանց ներքեւ: Ազգային Իշխանութեանց համար բացուած էր վերելքի նոր շրջան մը, վերակազմութեան նոր առիթ մը: 1932ին տեղի ունեցած Սահմանադրական ընտրութեանց մասնակցած եւ պարտուած ըլլալով, նախապէս գոյութիւն ունեցող ՆՇԱՆԱԿԵԱԼ Գաւառականի անդամներէն ոմանք դարձած էին ոխերիմ ընդդիմադիրներ՝ ԸՆՏՐԵԱԼ Գաւառական Ժողովի, եւ ջանացած էին ջլատել Ազգային Իշխանութեան գործունէութիւնը, մանաւանդ կրթական գետնի վրայ, յենլով մասնաւորապէս Հ. Բ. Ը. Միութեան նիւթական աջակցութեան վրայ. աջակցութիւն, որ կը ձգտէր Ազգային Վարժարաններու դիմաց Միութենական վարժարաններ հաստատելու: Անպատեհ մնացին Բերիոյ Թեմին նախկին երկու Առաջնորդներու (Հանգուցեալ Տ. Արտաւազդ Արք. եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ այժմու Գահակալ Վեհ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոս) արտեանդոն ջանքերը, Բերիոյ Թեմէն ներս ստեղծելու կրթական նոյնութիւն, ծրագրային եւ ելեւմտական գետնի վրայ, գործակցութեամբը Ազգային Վարչութեան Ուսումնական Խորհուրդին եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Կրթական Յանձնաժողովին: Հ. Բ. Ը. Միութիւնը հիմնական քաղաքականութիւն որդեգրած էր, մասնաւորապէս Կիլիկեան Թեմերէն ներս, եւ որոշած էր Ազգային Կրթական գործը ձեռք անցընել ի հեճուկս Ազգային Իշխանութեանց: Ցաւալի երկուութիւն, որմէ տուժեցին, եւ կը տուժեն հայ Վարժարաններն ու նոր սերունդը:

Դառնալով մեր նիւթին, 1932էն մինչեւ 1953, մօտաւորապէս քսան տարուան շրջանին, Ազգային Գաւառական Ժողովի 15ի լրացուցիչ ընտրութիւններ կատարուած են, սահմանադրութեան տառացի գործադրութեամբը, բացի պատերազմի (1940 – 1945) եւ հետագայի խառնակ շրջաններէն (1946 – 1947): Կատարուած մասնակի բոլոր ընտրութիւններուն, ընդդիմադիրները չեն մասնակցած, հակառակ բոլոր տեսակի դիւրութեանց (պայմանաժամի երկարաձգում, ազգային տուրքի նուազագոյն սակ, եւայլն), որովհետեւ յաջողութեան որեւէ յոյս եւ ակնկալութիւն չեն ունեցած: 1944ին, միայն, ընդդիմադիր անհատներէն մի քանին ընտրուած են, յանդամակցութիւն Ազգային Գաւառական Ժողովոյ, սակայն ոչ իրենց քուէարկուներու կամքով, այլ ձայներովը մեծամասնութեան մը, որու դէմ դաւելէ երբեք չդադրեցան, Ազգ. Իշխանութենէն ներս իսկ:

Բերիոյ Թեմին Գաւառական Ժողովոյ դէմ սարքուած դաւը, իր առաջին նշանները ցոյց տուաւ 1952ին, երբ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐ զանգուածը ազդարարով մը դիմեց Սուրիական բարեխնամ կառավարութեան, եւ չնչին ու կցկտուր պատճառաբանութիւններով Ազգ. Գաւառական Ժողովի ցրումն ու նոր Ժողովի մը ընտրութիւնը պահանջեց: Առաջին անգամն էր, պատմութեան մէջ, որ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆՆԵՐ իրենց համայնքային մէկ ներքին խնդիրը, (եթէ խնդիր գոյութիւն ունէր), կը փոխադրէին պետութեան պաշտօնատարներուն առջեւ եւ ամբաստանութեան տակ կ'առնէին իրենց Ազգային – Եկեղեցական Իշխանութիւնը, որուն մասնակցելու ոչ մէկ յոյս ունէին, ժողովրդային ընտրութեամբ: ՀԱՍԿ պարտականութիւն չի նկատեր Բերիոյ Թեմին Ազգ. Գաւառականի դէմ սարքուած խափանարարութեան մանրամասնութիւնները տալ, սակայն նկատի ունենալով Սահմանադրական կարգերու դէմ տեղի ունեցած երեւոյթները նախ քան Կաթողիկոսական Ընտրութիւնը, չի կրնար հանդիտութիւն մը չմատնանշել այդ օրերուն էջմիածնէն վերադարձող բարձրաստիճան Եկեղեցականի մը մէկ արտայայտութեան եւ տեղի ունեցող խափանարարութեանց միջեւ:

(1 Շար.) Խմբագրական ՀԱՍԿ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԷՍԻՆԻ ԴՊՐՈՑԸ

ՏԷՍԻՆ.— Ահա 12 տարիէ ի վեր կը շարունակուի մեր «դպրոցը» անվարան կերպով, ներուող կրթելով հայեցի շունչով։ Տէսինի գաղութը որ մինչեւ այլ կանգնած է անոր կողքին, անտարակոյս պիտի շարունակէ իր ազգային պարտականութիւնը կատարել նիւթապէս ու մանաւանդ բարոյապէս, ապահովելով դպրոցին յարատեւութիւնն ու վերելքը։

Ծնողներուն կը մնայ ապացոյցը տալ իրենց գիտակցութեան, արժանապէս տալով իրենց զաւակները մայրենի լեզուի դաստիարակութեանց։

Արդէն արձանագրութեանց մանրամասնութիւնը յայտարարուած էր ժամանակին եւ վստահ ենք թէ չուտով մեր գաղութին վայել ու անոր թիւին համապատասխան արդիւնք մը պիտի ունենանք։

Դպրոցին նոր ուսուցիչն է Գ. Աղգին Սարտիրոսեան, որ պիտի ջանայ, իր փորձ ու խղճամիտ պաշտօնավարութեամբ մեր զաւակները կրթել ազգային առողջ դաստիարակութեամբ։

Կրթական մարմնի ներկայ կազմն է.— ատենապետ՝ Տ. Տէյիրմէնճեան, քարտուղար՝ Գ. Փօյաճեան, գանձապահ՝ Կ. Ժամկոչեան, խորհրդականներ՝ Ն. Փոտուրեան, Փ. Գալուստեան եւ Ֆ. Կ. Խաչի ներկայացուցիչներ՝ Տիկիններ Թ. Օհանեան եւ Ա. Փօյաճեան։

Ֆ. Կ. Խաչի «Ազգային վարժարանի
ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

մէջ խիտ առ խիտ շարուած կը կենան երիտասարդ վեղարաւորներ, իսկ մէջտեղը հաւաքուած կ'երգեն սարկաւագներն ու սաները։

Կրօնական հաւատքին յայտնաբերած այս միսթիք մթնոլորտը ամբողջացած տեսնելու համար պէտք է մտաբերել ատկա՝ Վանահայր Դուրեանը իր շնորհալի հասակով եւ իր մեղրոյշ աչքերուն քաղցր նայուածքով։ Կամ Օրմանեանը իր պատկառազդու պեհի ամբիծ գոց տիրականութեամբ։

Արմաշ։ Լոյսի, խորհուրդի, միսթիք ապաւորութիւններու ի՜նչ յուշարձան։ Դուն անջնջելի պիտի մնաս հոգիին մէջ այն սերունդներուն, որոնք քեզի հետ ապրեցան ու քեզմով յաւեցան։

Անմոռանալի պիտի մնաս քու Դուրեանովդ եւ Օրմանեանովդ, վեղարաւորներուդ խորհրդաւոր հմայքով, Եզրայր Մինասեան գարմանալի տեսքով, Տիրամօր պատկերէդ արտայայտ հրաշքներով, միամիտ գեղջուկներուդ սխրալի երանութեամբ, կանաչ արտերուդ ու բլրակներուդ մելանուշ բանաստեղծութեամբ, մերջապէս այն լուսեղէն հոգիով, որ քուկդ եղաւ եւ որ ամբողջ քառորդ դար լուսաւորեց ու ոգեւորեց վանք բանտուրը ծառայի մեր կարօտակէզ հոգիները։

ՎԱՀՐԱՄ ՓՈՒՐՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ

●

Հ. Ց. Դ. Աղբիւր – Սերոբ Մ. Նօթնեզբայրեան խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած էր, անցեալ կիրակի Թիէի գերեզմանատունը, մեր ողբացեալ ընկերներու շիրիմներուն։

Բազմաթիւ ընկերներ ու համակիրներ, ինչպէս նաեւ հանգուցեալներու ընտանեկան պարագաները եկած էին, իրենց յարգանքի տուրքը բերելու մեզմէ առյաւէտ բաժնուած ընկերներու շիրիմներուն։

Ընկերները նախ այցելեցին Ա. Ջամալեանին, եւ մէկ վայրկեան լռութեամբ եւ երկիւղածութեամբ խոնարհեցան անոր շիրիմին առջեւ։

Զ. յատարարուեցաւ որ Ներկայ է տիկին մը, որ մինչեւ վերջերս կը գտնուէր երկաթէ վարագոյրի ետին երկիր մը։ Անծանօթ ծերունի մը, տիկնոջ ձեռքերը սեղմելով յանձնարարած է անոր մեծ յուզումով.— Տիկին, երբ կը վերադառնաք Փարիզ, գացէք իմ կողմէ փունջ մը ծաղիկ դրէք, բոլոր – բոլոր դաշնակցական ընկերներու շիրիմներու, Շ. Միսաքեանի, Անդրանիկի, Ահարոնեանի, Ռուբէնի, Խատիսեանի, Ջամալեանի, Պապաջեանի եւ ամէն մահացած ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆի գերեզմաններուն վրայ։ Մենք ի վիճակի չենք անոնց շիրիմները տեսնելու, անոնք հայրենիքի ազատագրութեան համար պայքարեցան ու մեռան։

Տիկինը, այդ «անծանօթ»ին փափաքը կատարելով մեր ընկերներուն շիրիմները զարդարեց ծաղիկներով։

Ապա ընկերները մօտեցան Օհան Կարոյի շիրիմին, յետոյ անցան Լեւոն Թագէոսեանի (Պաշարա) շիրիմին մօտ, ուր խօսք առաւ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ, առանձին առանձին մեր հանելով, Պապաջեանի, Ջամալեանի, Օհան Կարոյի, Տիկ. Բարսեղեանի, Սարգիսբէկեանի, Գէորգ Գամէշեանի եւ Յակոբ Մենէշեանի ազգային եւ յեղափոխական գործունէութիւնը եւ ըսաւ թէ հայ ժողովուրդը պէտք է երախտապարտ ըլլայ եւ անմոռաց պահէ անոնց նուիրական յիշատակը, որովհետեւ անոնք իրենց ամբողջ կեանքը զոհեցին մեր ազգային իտէալի իրագործման համար։

Ֆ. Կ. Խաչի կողմէ եւս իր յարգանքի տուրքը բերելով ըսաւ. «Ա. Ջամալեան անկողինին մէջ մեռաւ, բայց եթէ չըլլար հայ ժողովուրդին ազատագրող վտանգը, նա չէր երթար հետուները, եւ դուցէ այս օր Ջամալեան հոս ներկայ գտնուէր մեր մէջ։ Ֆ. Կ. Խաչը, իր մեծ հիմնադրին յիշատակը յարգելու համար, անոր մեծ նկարը պիտի փակցնէ իր կայանին մէջ»։

Ապա ընկերները այցելեցին մեր ընկեր Յակոբ Մենէշեանի, Տիկին Բարսեղեանի եւ Սարգիսբէկեանի գերեզմաններուն, ծաղիկներ դնելով եւ երկիւղածութեամբ խոնարհելով անոնց շիրիմներուն առջեւ։

ԸՆԿԵՐ ՄԸ

Զ. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նկարիչ Մութաֆեան գարձեալ տուատարեկան իր ցուցահանդէսը։

Ամէնէն աչքառուն՝ Մութաֆեանի նկարներուն մէջ, տեսարաններու կազմութեան (composition) խիստ յատուկ ըմբռնումն է։ Իր գործերուն մէջ ան չի ձգնիր՝ արտակարգ գտնալու համար, այլ կը դնէ իր անկեղծ զգացումները, որոնք առաջ կուգան արուեստագէտին եւ բնութեան միացումով։ «Գիւղը ձիւնի տակ» նկարով պարզ եւ գգայնոտ գործ մը կը ներկայացնէ մեզի. բնութեան բանաստեղծութիւնը։

Մութաֆեան կրքոտ արուեստագէտ մը չէ իր գործերուն մէջ. կարելի է ըսել՝ բանաստեղծ նկարիչ մը, եւ աոր մեծագոյն ապացոյցը ան է, որ չէ տարուած դարուս եւ մանաւանդ Փարիզի արուեստի քաոսէն։ Կը նկարէ ինքն իրեն համար, վրձինը կը շարժէ իր զգացումին համաձայն, ինչպէս իրաւ նկարիչ մը՝ բնութեան առջեւ։

«Մանթոնի Դղեակը» Մութաֆեանի ամէնէն ուշագրաւ գործերէն մէկն է, որուն գոյներու հարստութիւնը կախարդական մթնոլորտի մը մէջ կը փոխադրէ դիտողը։ Պարզ՝ կը տեսնուի, թէ երանգապնակը վարպետօրէն շարժած է։

Ալ վէն, իր լուսացոյն գործերը տեսարաններն են. նկարիչը կը զգայ ու կը ներկայացնէ բնութեան այն զաղտնի գեղեցկութիւնը, որ վերապահուած է միայն արուեստագէտներուն։

Մութաֆեան ճանչցուած չէ միայն Ֆրանսահայ շրջանակին մէջ, ան կը յիշատակուի յաճախ օտար արդի նկարիչներու շարքին եւ Փարիզի կարեւորագոյն թերթերը նպաստաւոր կարծիքներ յայտնած են իր մասին։

ՁԱՒԷՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ թերթերը կը հաղորդեն, թէ եգիպտական կառավարութիւնը պատուանշան տուած է Ճորճ Մարտիկեանի, եգիպտական զաւթին իր մատուցած ծառայութեան համար։

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ (Հնդկաստան) Ս. Եկեղեցին հիմնարկութեան երկու հարիւր յիսունամեակը պիտի տօնուի յառաջիկայ Նոյեմբեր 24ին։ Կառուցուած է 1707ին, մեծահարուստ Աղա Նազարի նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ այլ մեծահարուստներու. եղած է քրիստոնէական պաշտամունքի առաջին սրբավայրը՝ Կալկաթայի մէջ։

Ս. ՎՐԴ. ՈՒԼՈՒՀՃԵԱՆ Հիւս. Ամերիկայէն գացած էր Սան Փաւլօ, ուսումնասիրելու համար Հարաւային Ամերիկայի գաղութները։ Աշխատած է Սան Փաւլոյի մէջ հիմնել Մխիթարեան վարժարան մը։ Ուլուհճեան վարդապետ հիմնաքարը դրած է տեղւոյն կառուցանելի կաթողիկէ եկեղեցիին։

ՎԱԶԳԷՆ Ա.ի գահակալութեան Բ. տարեդարձին առիթով Էջմիածնի մէջ տեղի ունեցած հանդիսութեան ներկայ եղած են Հարաւային Ամերիկայի Առաջնորդ Սիոն Արք., Երուսաղէմի Պատրիարքարանին կողմէ Հայկազուն Եպիսկ. եւ Աւստրալիոյ Առաջնորդ՝ Աստղիկ Ծ. Վրդ.։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Անակնկալ մը ըրաւ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին Ա. խումբին կազմը՝ Ռէտ Սթառի մարզադաշտին վրայ։ Հիւանդութեան պատճառաւ քանի մը մարզիկներ բացակայ էին եւ ստիպուեցանք վերջին պահուն վերակազմել խումբը, յանձնարարելով մարզիկներուն, աւելի պաշտպանողական քան յարձակողական՝ պատուաբեր արդիւնք մը ապահովելու նպատակով, մանաւանդ որ Ռէտ Սթառի մարզիկներէն ոմանք յաճախ փրոֆէսիոնէլ խումբին մէջ կը խաղան։

Հազիւ խաղը սկսած մեր յառաջապահ գիծէն երիտասարդ Թաշճեան կը վիրաւորուի եւ կը փոխադրուի հիւանդանոց։ Խաղը սակայն կը շարունակուի եւ մեր տասը մարզիկները քաջութեամբ կը մրցին ու կը դիմադրեն հակառակորդ տասնեւմէկ մարզիկներուն, նոյնիսկ վտանգաւոր յարձակումներ գործելով, մինչեւ կիսախաղ։

Մեր մարզիկները, յոգնած եւ սակայն քաջարի կը դիմադրեն խաղին Բ. մասին ամբողջ տեւողութեան։ Խաղը վերջանալու վրայ է. մեր տղաքը կը նետուին յարձակողականի եւ Թօթոյեան իրարու վրայ կը նշանակէ երկու կէտ՝ մոլեգին խանդավառութեան մէջ։ Դատաւորը կը սուլէ խաղին վերջը. Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը պարտութեան մատնած էր Ռէտ Սթառի համբաւաւոր խումբը 2ի դէմ 0ով։ Մեր տղաքը բոլորն ալ արժանի են, մեծ գովեստի։ Վստահ թող ըլլան թէ կարելի է խանդավառութեամբ անկարելին՝ կարելի ընել։

Կը շնորհաւորենք մեր մարզասէր բարեկամները որոնք մեծապէս քաջալերեցին մեր մարզիկները եւ իրենց բաժինը բերին այս յաղթանակին։

Այս կիրակի, Ալֆորվիլի մարզադաշտին վրայ, ախոյենական Դ. մրցում՝ ընդդէմ Սթատ տը լ'Էսթի։ Բազմութեամբ եկէք քաջալերել մեր տղաքը։

Ք. ՈՒՋՈՒՆԵԱՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Փարիզի ատամնաբուժական համալսարանէն, իբրեւ վիրաբոյժ – ատամնաբոյժ վկայուած է, մեր աշխատակից ընկեր Մկրտիչ Գարամեանի զաւակը, Վարուժան Գարամեան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԱ.

ՂԱՐԱ – ՄԵԼԻՔՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Սպասում էի, մինչեւ մեծանաս, մինչեւ աւելի հասունանաս.— Ես ոչինչ չկարողացայ սովորացնել քեզ։ Բայց քո հօր պատմութիւնը բաւական է վրէժխնդրութեան դաս լինելու համար։ Ես մեռնում եմ հանգիստ սրտով, որովհետեւ գիտեմ, ինձանից յետոյ մի աւելի հզօր մարդ, աւելի փորձուած ձեռք քեզ պիտի առնէ իր պաշտպանութեան ներքոյ։

Լսիր նրա խրատները եւ ոգեւորութեամբ ընդունիր, ինչ որ կը ներշնչէ նա քո մէջ։ Այդ ազնիւ մարդը քո հօր բարեկամն է եւ նրա զաւառի հինգ տանուտէրներից մէկը։ Նա եւս ենթարկուեցաւ միեւնոյն բարբարոսութիւններին, քո հօր տանը բնաջնջ լինելուց յետոյ։ Այդ պատմութիւնը դուցէ նա ինքը կը հաղորդէ քեզ։

Պառաւի վերջին խօսքերը սրտորդի մասին էին։ Ուրեմն նա հասարակ մարդ չէր. սրտորդի ծպտեալ դիմակի տակ ծածկուած էր մի խորհրդաւոր անձնաւորութիւն։ Այդ րոպէից ես հասկացայ նրա առանձին ուշադրութեան պատճառը, որ ունէր դէպի Կարօն։

— Այժմ փակիր իմ աչքերը, շարունակեց հիւանդը, գլուխը ցած թողնելով բարձի վրայ։ — Եթէ կ'ուզես կրկին ձեռք բերել քո հօր իշխանութիւնը, դու կը գտնես այն փոքրիկ անդուկի մէջ բոլորը, ինչ որ քեզ հարկաւոր է ....։

Նա աշխատեց ձեռքը մեկնել դէպի պատուհանը, ուր դրած էր փոքրիկ անդուկը, բայց ձեռքը թուլացաւ, ընկաւ վերմակի վրայ։

Նրա աչքերը կրկին բացուեցան, եւ անշարժ նայում էին դէպի երկինքը։ Կարծես այնտեղ, վերին երկնակամարի այն կողմը, նրա առջեւ բացուած լինէր Ցաւիտենականի աթոռը եւ նա շնորհ, զօրութիւն, յաջողութիւն էր մաղթում այն էակի համար, որին իր ձեռքով էր սնուցել, իր բազուկների վրայ էր մեծացրել։

Նրա ալեւոր գլուխը թեքուեցաւ, երեսի վրայ երեւացին մի քանի ցնցումներ, աչքերը դարձեալ փակուեցան ....

— Նա մեռաւ... բացականչեց Կարօն, առանց մի կաթիլ արտասուք անգամ աչքից թափելու։

Ես զարմանում էի նրա քարասրտութեան վրայ։ Որպէս սառնութեամբ լսեց այդ բոլորը։ Կարծես, նա ամէնը գիտէր, կարծես, զայեակի պատմածները նրա համար նոր բաներ չէին։ Բայց նա ոչինչ չգիտէր իր ծագումի մասին. նա իրան մինչեւ համարում էր պառաւ Զոհրաբի թոռը։

Ես սխալւում էի։ Կարօն բոլորովին հանգիստ չէր։ Նրա կերպարանքի գունաթափ, մի եւ նոյն ժամանակ խաղաղ կերպի տակ բորբոքւում էր մի սարսափելի կրակ, որ նմանում էր ծածկուած հրաբուխի։ Նրա սիրտը փոթորկւում էր կատաղի խռովութեան մէջ։ Ես այն ժամանակ չէի կարող հասկանալ նրա բնաւորութեան բոլոր զօրութիւնը, թէ որքան զգացմունք, որքան կամքի ուժ կար այն չափահաս պատանու մէջ, իսկ այժմ բոլորը հասկանում եմ։ Նա ծածկեց մեռանող կնոջ երեսը, եւ մի քանի րոպէ լուռ ու անշարժ նստած էր նրա մօտ։

Ես բաց արի փոքրիկ արկղիկը, որը հիւանդը ցոյց տուեց իր հոգեվարքի միջոցին։ Նա լիքն էր զանազան հին, ցեց կերած թերթերով, որոնք գրուած էին Պարսից, Արաբացոց, Ցունաց, Թուրքաց եւ Հայոց լեզուներով։

Նրանց վրայ դրոշմուած էին մեծ եւ փոքր կնիքներ։ Մագաղաթի գրուածքը վարերի ընթացքում բոլորովին գունատուել եւ մոխ – դեղին գոյն էր ստացել։ Կարօն խլեց իմ ձեռքից հրովարտակները եւ բոլորը միասին նետեց հնոցի մէջ։ Նրանք բորբոքուեց եւ Ղարա – Մէլիքների աւելի քան հազար տարուայ տոհմային վկայականները մոխիր դարձան ....։

— Ինձ պէտք չէ արտօնական իշխանութիւնը, որ իբրեւ ողորմութիւն շնորհուած է եղել իմ պապերին, ասաց Կարօն խորին վրդովմունքով։ — Ես պիտի աշխատեմ չսովորել մուրացկանութիւն։ Եթէ կը յաջողուի ինձ կրկին ձեռք բերել այն, ինչ որ կորցրել են իմ նախնիքը, այդ պէտք է լինի իմ սեփական ջանքով։ Սրով, բռնի ուժով խլածը պէտք է սրով վերադարձնել։ Բայց ինչ որ ամենաթանկագինն է ինձ համար, — դա է իմ ծնողների արիւնը։ — Ահա ամենայլխաւոր պահանջը, որ պիտի տուժել տամ մեր թշնամիներին ...

Այդ խօսքերը զարթեցրին իմ յիմար գլխում մի միտք, որ մինչեւ այն րոպէն մնացել էր խուլ, անշարժ, անկերպարան։ Միթէ՞ իմ հօր արիւնը նոյնպէս չէր բողոքում արդարութեան առեանի առջեւ, միթէ՞ նա գերեզմանից չէր կոչում որդուն վրէժխնդիր լինել։ Թուրքը թուրքի հետ զրպաղ եկաւ եւ իր սրի զօրութիւնը փորձելու համար, մի հարուածով կտրեց իմ հօր պարանոցը եւ ստացաւ մի ֆինջան ղահուէ... Որքան նախատինք, որքան ցածութիւն էր այդ, իր կեանքով լինել առարկայ մի այդպիսի բարբարոսական կատակի ....։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

է, որ Թիթօ ճանչցաւ Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կառավարութիւնը եւ սկսաւ գործակցիլ անոր հետ ։

Այս ուղղութեամբ ապահովաբար նոր խորհրդակցութիւններ սկսին Ամերիկայի եւ Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչներուն միջեւ ։ Հիմակուհիմա յայտնի չէ այդ խորհրդակցութեանց վայրն ու Թուականը։

1949էն ի վեր, Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա համաձայնած էին օժանդակել Եուկոսլաւիոյ ։ Այդ Թուականէն սկսեալ, Ամերիկա մէկուկէս միլիառ տոլարի օգնութիւն մը բրած է Պելկրատի (630 միլիառ ֆրանք) ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց ,Թէ Դեկտեմբեր 26էն մինչեւ Յունուար մէկ ասիական ու արաբական երկիրներու համագումար մը տեղի պիտի ունենայ եգիպտական մայրաքաղաքին մէջ ։ Այս որոշումը տրուած է ժողովին նախապատրաստական աշխատանքները տանող յանձնախումբին կողմէ ։

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ խորհրդակցութիւնները, որ ընդհատուած էին ժամանակէ մը ի վեր, խորհրդային վերջին յուշագրին քննութենէն ետք՝ վերսկսան Մոսկուայի մէջ, յայտնեց Պոննի կառավարութեան մէկ բանբերը ։

ՔՐԻՍԹԻԱՆ ՏԻՕՐ աշխարհահռչակ դերձակը (կանանց) յանկարծամահ եղած է չորեքշաբթի գիշեր Մոնթէ – Քաթինի (Իտալիա) ուր հանգստանալու գացած էր ։ Իր մահուան անսպասելի լուրը մեծ յուզում պատճառեց Փարիզ եւ այլուր ։ 52 տարեկան այս տաղանդաւոր արուեստագէտը կ'աշխատցնէր աւելի քան հազար բանուորուհի 28 աշխատանոցի մէջ ։ Մեծ կորուստ մը՝ Ֆրանսայի կարուձեւին համար ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 23) . Ջոյլ ոսկի 535.000, նափոլէոն 3950, զուից. 3730, անգլ. 4710, քսան տոլարնոց 18.880 . Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) ամերիկեան 1170, տոլար 457, զուից. 109 75, պելժ. 8.80, լիր 0.71 ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Սարգիս Գօգոեան այս շաբաթ օր ժամը 12ին Լիոնի ռատիոկայանէն պիտի ներկայացնէ իր արտասանական երեկոյթը եւ արտասանէ հայերէն կտոր մը ։ Պուլվար տէ գ'Օնտ, ժամը 12ին ։

Այրի Տիկին Համասփիւռ Ալապալեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Տէր Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Բենիբեմէջեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Տէր Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Կանանեան, եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վազգէն Ալապալեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Գ. Վիչէն Տէր Ղուկասեան եւ զաւակները, Գ. Թաւրոս Թաւուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Արսլանկիւլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Տէր Ղուկասեան եւ զաւակունք, Գ. Նուպար Տէր Ղուկասեան, Գ. Վահագն Կարապետեան, Օր. Անահիտ Կարապետեան, Տօքթ. Վահան Գալստանեան, Տէր եւ Տիկին Ֆիտօն, Տէր եւ Տիկին Գարոնիկարդեան եւ զաւակները (Մօպէօժ), Գ. Յարութիւն Զարլըդճեան, բազմաթիւ պարագաները եւ բարեկամները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց քրոջ, մօրաքրոջ, քենիին, մեծ մօրաքրոջ, զարմուհիին, ազգականուհիին եւ բարեկամուհիին՝

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎՏԱՐԱՆԴԻԻ

(Ծնեալ Նայլախանեան, Կարնեցի, 67 տարեկան, այրին բանաստեղծ Արամ Վրտարանդիի) ։

որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, Բշ. օր 21 Հոկտ. ժամը 1.30ին, Պիշա հիւանդանոցը ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ, 26 Հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ, ժամը 14.15ին, Հայոց եկեղեցին, 15 րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Նուազի լը Սէքի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել ։

Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ե Ա Ն   Օ Ր Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, հինգշաբթի երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ ։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թաղապետական Թատրոնին մէջ ։

Նախաձեռնութեամբ «Անի» կոմիտէի ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին ։

Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակուտական փիքի ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ ։

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի ։

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, (Քաղաքապետարանի Թատրոնին մէջ) ։

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն տեղւոյս ընկերվարական ներկայացուցիչները ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խմբերգ, մեներգ, երգ կիթառով, արտասանութիւն Նոր Սերունդին կողմէ ։

Զուարճահար Ցախեանեան ։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։

Կը խօսի ընկեր Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին եւ Ֆ. Կ. Խաչին ։

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԹԱԳԻՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆ ։

Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Կ'արտասանեն Գ. Գ. Վարուժան Սարգիսեան, Յակոբ Զէքեան, Յովհաննէս Պէրպէրեան, Օր. Վարդուհի Նորայեան եւ Տիկին Ա. Սարրկարապետեան ։

Կ'երգեն Օր. Ա. Պապայեան եւ Տիկին Մ. Կարապետեան ։

Կը նուագէ Գ. Ալպէր Այանեան (աքորտէոն) ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի . 27 Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

GEORGE VI շքեղ սրահներուն մէջ

Ջանազան աքրաքսիոններ

Մուտք 500 ֆրանք

Deux Orchestres — Cotillons

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները

հեռաձայնելով միութեան գրասենեակը

PRO. 77.73

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Մ. Տէրտէրեանի մահուան առթիւ Այրի Տիկին Մարիցա Ցօնէլեան չորս հազար ֆրանք կը նուիրէ Աղքատախնամին ։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Նշան Զիլինկիրեան, Արամ Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Սրապեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գիրով եւ ծաղկեպսակով վշտակից եղան իրենց մօր՝ ՓԵՓՐՈՆ ԶԻԼԻԿԻՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

Ա Զ Դ

Այս կիրակի, Գիւտ Խաչի տօնի օրը, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյն մէջ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի կատարուի եկեղեցւոյն հանգուցեալ հոգաբարձուներուն՝ Գ. Գ. Տօնիկ Զօպարեանի, Լեւոն Տիրացուեանի, Թովմաս Պէտէքեանի, Հրաչեայ Էմիրեանի, Անդրանիկ Նշանեանի, Գրիգոր Աէյլիգեանի, Խաչատուր Տէր Վարդանեանի եւ Տիրան Սալմասլեանի յիշատակներուն իբր յարգանք ։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ հոգեւոր հովիւը՝ Գարեգին քհնյ. Մերճանեան ։ Պիտի երգեն Խաչակիր մանուկները ։

Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ հաւատացեալները, յարգելու համար նախկին հոգաբարձուներու յիշատակը ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՊԱԼԱՔԵԱՆ Ս.Ի ՀՈԳԻՈՑՆ

ՊՈՄՈՆ.— Ի գիտութիւն Մարսէյլիոյ հայութեան կը ծանուցանենք, թէ այս կիրակի, Գիւտ Խաչի տօնին, Վինակիս չինարար Առաջնորդ հանգուցեալ Գրիգորիս Եպիսկ. Պալաքեանի հոգւոյն ի յիշատակ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, անոր մահուան 23րդ տարելիցին առթիւ ։ Կը հրաւիրենք հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ ։

Թաղականութիւն Պոմոնի

×

Այրի Տիկին Համբարձում Զիլինկիրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները ։

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ

Արտասանութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն ։

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Սալ Մոլիէռ, Քէ տը Պոնտի, Լիոն ։

ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Առաջին եւ երկրորդ պտոյտ

Հայ գրականութեան պարտէզին մէջ ։

Մուտք՝ 200, 300 ֆրանք ։

Երեկոյթը կը սկսի ճիշդ ժամը չորսին եւ կը վերջանայ 6.30ին ։ Կը խնդրուի ուշացումով չխանգարել զայն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը Այրի Տիկ. Ալյուսի Մկրտիչեանի տխուր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի ստացած է հետեւեալ գումարները ։ Տարօն Սալնոյ Զօրք. Հայր. Միութիւնը հազար ֆրանք, Արծիւ Մարզական Միութիւնը հազար, Գ. Յ. Տէրոյեան հազար ֆր., Պուլվար Օտտոյի Ազգ. դպրոցին ։ Նոյն առթիւ Թաղականութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի բոլոր պարագաներուն ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Հայրապետական մաղթանք տեղի պիտի ունենայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի Օծման երկրորդ տարելիցին առիթով ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Պատրաստուած երիտասարդ մը, պատ զինուորական պարտականութենէ, հաստատուն գործի մը համար ։

Դիմել անձամբ « Յառաջ»ի վարչութեան ։

ՈՒՍՏԱՊՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

25րդ ուխտագնացութիւն Մարսէյլիոյ հայ գաղութին դէպի Նոթր Տամ տը լա Կառտ ։

Ժամը 9.30ին կը պատարագէ Գերապայծառ Կ. Ամատունի ։

Իրիկուն ժամը 20.30ին հաւաքոյթ՝ Սալ Մազընօ ։

ԳԱՐԱՆՑԻԿ · ԳԻՆԵՋՕՆ

Սիփան – Կամիտաս երգչախումբի 1957–1958 շրջանին բացման առթիւ, այս կիրակի ժամը 4էն 10ր, Ազգ. Տանը Թատերասրահը ։

Կը հրաւիրուին երգչախումբին բոլոր անդամները, բարեկամները եւ Փալէ տը Շայոյի Յուլիս հինգին եկեղեցական համերգին մասնակցող բոլոր երգիչները ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Օհաննէս Իրատեան, Կիւրինցի, հօրը անունը Կարապետ, մօր անունը Արուսեակ (Ծնեալ Կուպինեան) կը փնտռէ իր մօրաքոյրը Հայկանոյշ Կուպինեան որ Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի ։ Տեղեկացնել՝ Յովհաննէս Իրատեանի՝

Route de Tours, Chatillons-s-Indre, France

Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ըայնէրու սրահը ։

ԻՍԻ.— Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 9ին, «Արմէնիա» ակումբին մէջ, պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շրջ. կոմիտէն Խորհրդ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ենթակոմիտէներու վարչութիւնները բացի Մուրատ եւ Գէորգ Չաւուշ խումբերէն, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը, այս երկուշաբթի ժամը չորսին, Սասունիի ճաշարանի վերնայարկը, 31 րիւ տ'Ալեքսանտր, Փարիզ (2), մէթրօ Ռէամիւր Աէպաստոփոլ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՀԱՄԱԽՄԲԵՐԴ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Կրան Նոյէ տը Սաքս սրահին մէջ,101 Ավընիւ տը Սաքս, կը խնդրուի հայրենակիցներէն որոշեալ ժամուն ներկայ գտնուիլ ։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Կ'ուզուի հայ պատուաւոր կին մը 45–50 տարեկան, որ առանձին կնոջ մը մօտ բնակելի տան գործերով, օրուան ընթացքին ։ Սնունդ, բնակարան ապահով եւ ամսական վճարում մը ։

Դիմել՝

GARAGE DES SPORTS - M. ARAM
167 Ave Michel Bizot, Paris

ԾԱԽՈՒ Է

Հիւսուածեղէնի աշխատանոցի մը ամբողջ կազմուածքը, (բոլոր մեքենաներով) ։ Դիմել «Յառաջ»ին ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15'69 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք։ Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 26 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

SAMEDI 26 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8028 — 33e ANNEE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3829

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՅՍԸ՝ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ

Անգլիոյ վարչապետ Հերրըտ Մաքմիլըն Ուաշինկթըն մեկնելէ առաջ անհրաժեշտ նկատեց խորհուրդ հարցնել Ուինսթըն Չըրչիլի, որ քանի մը տարիէ ի վեր քաղաքական կեանքէ քաշուած՝ խաղաղութեան մէջ կ'անցընէ ծերութեան օրերը։

Բրիտանական կայսրութիւնը իր վեթերան դիւանագէտին օգնութեան դիմած է միշտ՝ ամէն անգամ որ երկիրը տագնապի մէջ գտնուած է։

Ներկայիս ամբողջ աշխարհ տագնապալի կացութեան մատնուած է, արեւելքէն արեւմուտք եւ հիւսիսէն հարաւ։ Տագնապ ծագած է նոյնիսկ անջրպետին մէջ, երկրագունտէն 900 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, ուր Հոկտեմբեր 4էն ի վեր «Սպուտնիկ»ն ու իր հրթիռը աշխարհի շրջանը կը կատարեն՝ գլխու պտոյտ պատճառող արագութեամբ։

Այս անջրպետեան տագնապը կոչուած է մեծ յեղաշրջում առաջ բերելու մեր անցաւոր աշխարհի քաղաքական կեանքին մէջ։

Այզընհաուըրի եւ Մաքմիլընի տեսակցութիւնը փութացնող պատճառներէն մէկին ալ «արբանեակ»ի արձակումն է։

Միացեալ Նահանգները ցարդ իրենց վերապահած էին հիւլէական եւ գիտական այլ գիւտերու գաղտնիքը։ Մէք-Մէհընի օրէնքը բացարձակ էր այդ մասին։ Կը վախնային, որ Խորհրդային Միութիւնը կը տեղեկանար գաղտնիքին եւ զայն կ'օգտագործէր դաշնակիցներուն դէմ։ Բազմաթիւ օտար գիտնականներ — Գերմանիայէն, Իտալիայէն, Անգլիայէն, նոյնիսկ Ամերիկայէն — խորհրդային կերպով երկաթէ վարագոյրին միւս կողմը փոխադրուած էին արդէն հիւլէական նոր գիւտերու գաղտնիքները։ Մէք Մէհընի օրէնքը ուշացած էր։ Ու ներկայիս՝ երբ սպուտնիկը շաբաթներէ ի վեր կը շարունակէ դառնալ երկրիս շուրջ, այդ օրէնքը կորսնցուցած է այլեւս իր գոյութեան իրաւունքը։

Անգլիոյ վարչապետ հիւլէական մասնագէտներու չքախումբով մը գնաց Ուաշինկթըն Տարակոյս չկայ, որ նախագահ Այզընհաուըրի հետ իր տեսակցութեան գլխաւոր նիւթերէն մէկը պիտի կազմէ նոր գիւտերու փոխադարձ ծանօթացման հարցը։

Երկրորդ կարեւոր խնդիրն է Մերձաւոր Արեւելքի տագնապը։

Վերջին ամիսներու դէպքերը ցոյց տուին, որ «Պաղտատի Ուխտ»ն ու «Այզընհաուըրի վարդապետութիւն»ը ո՛չ մէկ կերպով կրցան արգիլել Խորհրդային Միութեան թափանցումը Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներէն ներս։

«Պաղտատի Ուխտ»ին շուրջ կարելի չեղաւ համախմբել ո՛չ միայն արաբական պետութիւնները, այլ նոյնիսկ դաշնակից երկիրները։ Ֆրանսա միշտ հեռու մնաց անկէ, իսկ Միացեալ Նահանգները ժամանակի դերին մէջ մնացին միայն, առանց բոլորովին մխրճուելու։

Գալով «Այզընհաուըրի վարդապետութեան», որուն վրայ մեծ յոյսեր դրած էր ամերիկեան դիւանագիտութիւնը, ո՛չ մէկ դրական արդիւնք տուաւ։ Միայն Յորդանանի մէջ էր, որ անցեալ Ապրիլին համայնավարական դաւերը սաղմին մէջ խեղդուեցան՝ շնորհիւ Միջերկրականի ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմին։

Սուրիոյ դէպքերը ցոյց տուին սակայն, որ այս վերջինը այլեւս ի վիճակի չէր խաղալու նոյն վճռական դերը։

Ուաշինկթընի խօսակցութիւնները դարձակէտ մը պիտի արձանագրեն՝ դաշնակիցներու արեւելեան քաղաքականութեան մէջ։

Ճիշդ տարի մը առաջ, Սուէզի արշաւանքին առթիւ Մ. Նահանգները բաժնուած էին Անգլիայէն եւ Ֆրանսայէն՝ եւ չմնալու համար Խորհրդային Միութենէն, որ կ'ուզէր ներկայանալ իբրեւ միակ պաշտպանը արաբական դատին։ Այժմ հասած է ժամանակը, որ արեւմուտքը միացեալ ճակատ կազմէ կրկին։

Ֆրանսա իբրեւ երրորդ մեծ դաշնակից անտեղեակ պիտի պահուի Ուաշինկթընի խօսակցութեանց։

Ամբողջ աշխարհի աչքերը ուղղուած են Մ. Նահանգներու մայրաքաղաքին վրայ, ուսկից կը սպասեն յոյսի եւ լոյսի նշոյլ մը՝ ի նպաստ խաղաղութեան։

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷ ԿԸ ԿԱԶՄԷ ԴԱՀԼԻՃԸ

Կի Մոլէ նոր դժուարութիւններու մատնուեցաւ՝ դահլիճը կազմելու համար։ Անկախները հակառակ դիրք մը բռնեցին, մինչ Հանրապետականները յստակ որոշում մը տուած չէին տակաւին։

— Միութիւն՝ այո՛, սակայն պայմանով որ ան ըլլայ կեդրոնաձիգ ղեկավարութեամբ, կ'ըսեն Անկախները։

— Միութիւն՝ ընկերվարականի մը ղեկավարութեամբ, ինչո՞ւ չէ. կը համաձայնին Հանրապետականները։ Սակայն անոնք կ'առաջարկեն չորս ամսուան համար միայն, մինչ շաբաթ մը առաջ Փինէի կ'ըսէին, թէ միութիւն կ'ուզեն կառավարութեան մը համար, որ կը դիմանայ։

Վերջապէս, բանակցութիւններէ ու վիճաբանութիւններէ ետք, Ժողովրդական Շարժումը համաձայնեցաւ մաս կազմել Կի Մոլէի դահլիճին։

Մամուլի ասուլիս մը տալով՝ Կի Մոլէ բացատրութիւններ տուաւ կացութեան մասին. — Բոլոր խմբակցութեանց առաջարկեցի որ վստահութիւն յայտնեն եւ թիկունք կանգնեն ինծի. այդ ձեւով համաձայն պիտի ըլլային նաեւ բացառիկ իրաւասութեանց վաւերացման։ Բացի Անկախներէն, իրենց առաջարկեցի նաեւ, որ մաս կազմեն կառավարութեան։ Ներկայիս նպաստաւոր պատասխաններ տըւած են արդէն Անդրծովեան Անկախները, Արմատականները (Քէօյ), Ձախ — Հանրապետականները։

Ասուլիսը տուած ատեն, Ժողովրդական Շարժումը տակաւին պատասխան չէր տըւած եւ ընկերվարական պարագլուխը լուրջ կարեւորութիւն կ'ընծայէր անոր։ Վերջին պահուն՝ ան ալ տուաւ իր հաւանութիւնը։

Ուրեմն ներկայիս Կի Մոլէ ունի որոշ մեծամասնութիւն մը։

Հետեւեալ ձեւով կրնայ կազմել դահլիճը. —

Պահել՝ Լաքոստ Ալժերիոյ համար։ Երեք նախարարութիւն տալ Ժողովրդական Շարժումին, որոնց մէջ արտաքինը՝ Շումանի։ Ելմտական նախարարութեան հաւանական թեկնածու է Արմատական՝ Ֆիլիփի։ Դահլիճին պիտի մասնակցին այս ձեւով ընկերվարականներէն զատ, երկու հոսանքի արմատականները, Ժողովրդական Շարժումը, Դիմադրականները, Ձախ հանրապետականները։

Որոշ զրոյցներ կը շրջէին Համայնավարներու հաւանական ձեռնպահութեան մը շուրջ։ Այս պարագան կրնայ նոր դժուարութիւններ ստեղծել Կի Մոլէի համար։

Անկախները բացարձակապէս դէմ են։

Շաբաթ եւ Կիրակի Կի Մոլէ վերջնապէս պիտի կազմէ դահլիճը եւ Ազգ. Ժողովին ներկայանայ երկուշաբթի։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ԻՆԷՕՆԻԻ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

ՄԵՆՏԵՐԷՍ.— «Անոնք էին հարիւրաւոր հայրենակիցներու սպաննիչները եւ ունեւորութեան տուրքի ու Աշքալէի ծանօթ ողբերգութեան հերոսները»։

ԽՄԲ. — Ինչպէս յայտնի է վաղը՝ կիրակի տեղի կ'ունենան Թուրքիոյ երեսփոխանական ընտրութիւնները այս առթիւ Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'արտատպենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները Մենտերէսի ընտրական վերջին ճառին առթիւ։

Ինչպէս կ'երեւի ընտրական պայքար մը անհրաժեշտ էր որպէսզի նման խոստովանութիւններ լսէինք ...

Դեմոկրատ կուսակցութեան Իսթանպուլի մեծագոյն ու վերջին միթինկը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի ժամը 15.30ին, Թաքսիմ մզկիթին շրջափակին մէջ, ուր ներկայ եղած էր երեք հարիւր հազարի հասնող բազմութիւն մը։

Վարչապետ Մենտերէս ծափահարութիւններու մէջ բեմ ելաւ եւ իր երկարաշունչ ճառախօսութեան ընթացքին կանգ առնելով մանաւանդ ունեւորութեան տուրքին վրայ ըսաւ.

— Իրենց շրջանին գիւղացին ստիպուած էր կառավարութեան տալ իր ճակտին քրտինքով ցանած ցորենին կէսը։ Եթէ ընդդիմանար՝ սուինաւոր զինուորը կը մտնէր իր մթերանոցէն ներս, հարուածով մը գետին կը տապալէր զայն, կ'առնէր ցորենը եւ կը տանէր։ Աւելին կայ սիրելի Իսթանպուլցիներ։ Տուրքերու գանձումին պատրուակով կը գործադրուէին ձեւեր, զորս կարելի չէ հաշտեցնել պետութեան մը եւ կառավարութեան մը լրջութեան հետ։ Ունեւորութեան տուրքը ցայտուն օրինակն է ասոր։ Ով որ առողջ է կը դիմանար, ով որ չէր կրնար դիմանալ՝ կը մեռնէր։ Ահա թէ ինչ է Իսմէթ Փաշայի «պետութեան» ըմբռնումը։

Դեռ չենք մոռցած «Թապութլուք» կոչուած խցիկները։ Փաշան մէկ վայրկեանի մէջ կը մերկանայ իր պատիւէն։ Բ. Աշխարհամարտի աւարտելէն ետք յաղթական տէրութիւնները սկսան ծանր կշռել։ Փաշան այս անգամ դեմոկրատի խաղալ ուզեց։ Բայց Դեմոկրատ կուսակցութիւնը հիմնուելէ վերջ, մտաւ Թուրք ժողովուրդին սիրտէն ներս։ Իսմէթ Փաշա չորս տարի պայքարեցաւ իշխանութեան գլուխ չբերելու համար Դեմոկրատ կուսակցութիւնը։

Ատենագրութիւնները այլափոխեց, կեղծ նախարարներ ստեղծեց։ Ինքն իսկ չորս տարի կեղծիքով գրաւեց Հանր. Նախագահի աթոռը։ Իսմէթ Փաշա կը թուի մոռնալ այս բոլորը։ Եթէ թշուառութեան հետքեր գոյութիւն ունին, ատիկա մեղքն է անոնց, որոնք 27 տարի իշխանութեան գլուխ մնացին։ 27 տարուան մէջ անկիւնի խանութ մը իսկ չկրցան փլցնել. 27 տարիէ ի վեր ճամբայ մը չէ բացուած։ Այս շրջանի բովանդակ գործունէութիւնն է Թաշլըքի ապարանքը, Թաքսիմի ծառուղին եւ արձան մը։

Փաշան ամէն օր կը կրկնէ իր յանկերգը եւ կ'ըսէ թէ ապրուստի սղութիւն կայ։ Եթէ այդ պէս ըլլար, դուք հոս պիտի գայի՞ք հիմա, զիս լսելու համար։ Ոչ, ընդհակառակն, կռնակ պիտի դարձնէիք ինծի։ Ձեր ամէն շարժումէն յայտնի կ'ըլլայ թէ կը հաստատէք մեր քաղաքականութիւնը։

Տարիներէ ի վեր փլատակի մը վերածուած հայրենիքը հարիւրաւոր, հազարաւոր գործերով կը զարդարենք։ Փաշան անցեր է դիմացս, կ'ըսէ թէ վեց ամիսէն պիտի կրնայ փարատել տագնապը՝ եթէ իշխանութեան գլուխ գայ։

Հիմա ան կ'առարկէ թէ շէնքերը կը փլցնենք, ճամբաները կը վերաշինենք։ Մենք ճարտարապե՞տ ենք։ Անշուշտ Փաշա, դուն չես հասկնար այս բաներէն։ Քու խելքդ մատչելի չեն ասոնք։ Դուն միայն քաղաքական գեղծումէ կը հասկընաս։ 27 տարի տեղ քայլ ըրաւ այս երկիրը քու շնորհիւ։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՍԷՆ ՆԱԶԷՐԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր ամբողջ Ֆրանսան գործադուլի մէջ էր։ Բանթողները կը պատկանէին բոլոր սենտիքաներու բացի Բանուորական Ուժէն։

Ուրբաթ առտու Փարիզ կը պարզէր հետեւեալ պատկերը.

Ոչ մէկ կառախումբ, մեծ գիծերու շոգեկառքերուն մէկ մասը կը շարունակէր հասնիլ Փարիզ, մինչ միւսները ժամը 1ին (առաւօտեան) կը կենային մօտակայ կայարան մը։

Մեթրոյի 75 կայարանները միայն բաց էին։

Ոչ մէկ հանրակառք։ Թղթատարական պաշտօնեաներուն մէկ մասը գործադուլ կ'ընէ, ոչ մէկ ցրուում։

Կառավարութիւնը որոշ միջոցներ ձեռք առած է եւ երթեւեկը ապահովուած է զինուորական քամիոններու եւ օթօքարներու միջոցով։

Գործադուլի հետեւանքով ծանր դէպքեր պատահեցան հինգշաբթի օր Սէն-Նազէրի մէջ, բանթողներուն եւ ոստիկանութեան միջեւ։ Մէկ բանուոր մեռաւ սրտածի հետեւանքով։ 18 ոստիկան եւ 10 բանուոր վիրաւորուած են, այս վերջիններուն երեքը ծանրապէս։

Հանրօգուտ Շինութեանց Նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ կառավարական նման տագնապի մը մէջ, որեւէ ձեւով չարդարացուիր գործադուլը։

× «Նիւ Եորք Հերըլտ Թրիպիւն»ի մէկ լուրը հաստատելով, Ամերիկայի արտ. նախարարութիւնը կը յայտնէ թէ Ֆրանսա միջերկրային հրձիգներ ապսպրած է Ամերիկայի։

Խնդիրը կը քննուի։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՈՒԺԵՐ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Մինչ Ուաշինկթընի մէջ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի ներկայացուցիչները, Նախագահ Այզընհաուըրի մասնակցութեամբ կը քննեն արեւմտեան ճակատը զօրացնելու կարելիութիւնները՝ Միջին Արեւելք կը մնայ դարձեալ մտահոգութեան գլխաւոր կէտը։ ՄԱԿի մէջ այսօր կը սկսի Թուրքիոյ հանդէպ եղած սուրիական բողոքին քննութիւնը։ Մինչդեռ, Սուրիոյ դիրքը զօրացնելու համար՝ Անդրկովկասի մէջ Խ. Միութիւն սկսած է հիւլէական ռազմափորձեր կատարել։

Թիֆլիսի «Արեւելքի Այգը» թերթը կը հաղորդէ, թէ Անդրկովկասի մէջ խորհրդային ուժերը սկսած են հաւաքուիլ, հիւլէական զէնքերով զինուած։

Միաժամանակ, պաշտօնապէս կը հաղորդուի, թէ մարշալ Ռոքոսովսկի Անդրկովկասի խորհրդային ուժերուն ընդհանուր հրամանատար նշանակուած է։ Բացառիկ կարեւորութիւն կ'ընծայուի թրքական սահմանագլուխին վրայ կա-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՍՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Անցեալ Ապրիլ 14ին, Պէյրութի «Այգ» օրաթերթին մէջ երեւցած յօդուածով մը, Գ. Հաճեան կը յուզէր հայերէն լեզուի յատուկ սղագրութեան մը կարեւորութեան հարցը: «Կ'արժէ՞ խորհիլ հայերէն սղագրութիւն մը ստեղծելու մասին»: Այս ձեւով հարցը դնելէ ետք, կը հրաւիրէր հետաքրքրուողները որ յայտնեն իրենց կարծիքը՝ այդ մասին:

Բացի Գ. Ե. Արմէնի յօդուածէն, որ երեւցաւ, այս խնդրին շուրջ, «Զարթօնք»ի 285 եւ 286 թիւերուն մէջ (Սեպտեմբեր), եթէ չեմ սխալիր, թեր կամ դէմ ուրիշ արտայայտուող մը չեղաւ մինչեւ այսօր:

Երկու յօդուածագիրներն ալ նոյն եզրակացութեան կը յանգին: Առաջինը կը կարծէ թէ աւելորդ պերճանք մը չէ հայերէնի սղագրութիւնը ու կրնայ օգտակար ըլլալ բազմաթիւ պարագաներու մէջ: Երկրորդը աւելի վճռական է ու խանդավառօրէն կը ջատագովէ անոր կարեւորութիւնը, ողբալով անհաշուելի կորուստը հռետորական գանձերու՝ որ ունեցած ենք ցարդ, սղագրական այդ գործիքը մեզի պակսած ըլլալուն պատճառաւ:

Ներկայ արագութեան դարուն, հաւանական չէ որ սղագրութեան բերած գործնական նպաստը ժխտող մէկը գտնուի: Թերեւս տարակուսողներ ըլլան յատկապէս հայերէնի մասին: Առանց մասնագէտ մը ըլլալու, դժուար չէ կը կարծեմ գուշակել թերահաւատներու հաւանական առարկութիւնները եւ փորձել պատասխանել անոնց:

Առաջին եւ ամէնէն ուժեղ առարկութիւնը որ կրնային մէջ բերել, է անշուշտ ձայնական անրէժիսթրըմանի *գիւտը՝ որ մերօրերուն հասած կատարելագործուած աստիճանի մը եւ ընդհանրացած է ամէնուրեք, հետզհետէ աւելի փոքր ծաւալով մը ներկայացնող ձայնատիպ գործիքով մը,* մանիէթոֆոն *անունին տակ:*

Ճիշդ է նաեւ որ ներկայիս բոլոր պաշտօնատուններն ու գրասենեակները օժտուած են այս հրաշալի գործիքով, առանց սակայն վտարելու սղագրութիւնը որ կը պահէ իր դիրքերը առաջուան չափ ամուր կերպով:

Դարձեալ, հակառակ ձայնատիպ մեքենայի գիւտին, կը տեսնենք որ սղագրական ուսմանց նուիրուած դպրոցները ոչ միայն չեն պակսիր, այլ ընդհակառակն: Կ'աճի նաեւ անոնց աշակերտներուն թիւը: Ու տակաւին, ստեղծուած կը տեսնենք սղագրական նոր դրութիւն մըն ալ, սթէնոթիփի *(տառասղում ?) անունին տակ, որ առաջինին չափ ծաւալ առնելու վրայ է արդէն եւ որ տարբեր ճամբով մը նոյն նպատակին կը ծառայէ հաւասար յաջողութեամբ:*

Այս երեւոյթը իր ուժը կը պահէ նաեւ, հակառակ այն ծաւալումին որով էսփէրանթօն *հող կը շահի տարուէ տարի անօրինակ մակընթացութիւնով: Այն օրը երբ այս միջազգային լեզուն իշխելու ըլլայ համատարած կերպով, ի հարկէ պիտի պարտադրէ նաեւ իր իսկ սղագրութիւնը, բայց որքան ալ արագ ու միահեծան ըլլայ իր նուաճումը, ան կոչուած է ծառայել որպէս գործիք, համաշխարհային յարաբերութեանց մէջ մանաւանդ, ու պիտի չյաւակնի անշուշտ ի սպառ ջնջել մայրենի լեզուները, որոնք պիտի պահեն իրենց գոյութիւնը, հետեւաբար նաեւ՝ իրենց սեփական սղագրութիւնը:*

Այո, պարտաւոր ենք ընդունիլ որ ձայնատիպ մեքենային երեւումէն առաջ, սղագրութեան դերն ու կարեւորութիւնը աւելի մեծ էր քան այսօր: Ընդունիլ՝ որ այդ գիւտէն ասդին, սղագրութիւնը կորսուած է իր նախկին հրամայական եւ անփոխարինելի սրութիւնը, բայց ինչպէս տեսանք, երեւոյթները ցոյց կու տան որ ան կը շարունակէ գրաւել իր աւագ տեղն ու կարեւորութիւնը ըստ առաջնոյն:

Դարձեալ, թերահաւատներու ակնոցէն դիտելով կարելի է խնդրոյ առարկայ ընել այն անստուգութիւնը՝ որու մէջ կը գտնուի հայերէն լեզուի ապագան, Հայրենիքէն դուրս: Ենթադրենք որ եւրոպական եւ ամերիկեան հայ գաղութներու մէջ մայրենի լեզուի գործածութիւնը, ուշ կամ կանուխ, դատապարտուած ըլլայ անհետացման: Պիտի մնան սակայն Արեւելքի գաղութները: Մասնաւորապէս ոչ-քրիստոնեայ երկիրներու մէջ ապրող ու ծաղկող հայերէնը մեծապէս յուսալի է որ պահէ իր գոյութիւնը, ինչպէս յաջողեր է պահել մինչեւ այժմ: Որքան ալ փոքր ըլլայ զայն գործածողներու թիւը, կ'արժէ որ այդ լեզուն օժտուած ըլլայ իր սղագրութիւնով, առանց ի հարկէ հրաժարելու ձայնատիպ գործիքին ալ բերելիք աջակցութենէն:

Աւելորդ է ըսել թէ արտասահմանի յատուկ յիշեալ նկատողութիւնը գոյութեան իրաւունք չունի արդէն Հայաստանի համար, ուր գործածուած ու մշակուած լեզուն, նման վտանգի ենթակայ չէ, եւ ուրեմն, սղագրութեան կարեւորութիւնը որ եւ է առարկութեան տակ չիյնար հոն: Ապահովաբար անոր պահանջը զգացուած է արդէն Հայաստանի մէջ ու թերեւս ալ կը խորհուի ստեղծել, — եթէ երբեք ստեղծուած չէ արդէն — արեւելահայերէնի յատուկ սղագրութիւն մը:

×

Արեւելահայ եւ արեւմտահայ բարբառները կարո՞ղ են միատեսակ սղագրութիւն մը ունենալ, թէ ոչ՝ հարկ է ստեղծել երկու անջատ սղագրութիւններ, որոնք ունենան թերեւս հասարակաց ընդհանուր կանոններ: Այս կէտը զուտ մասնագիտական խնդիր է արդէն եւ դուրս կը մնայ, սկզբունքով այս հարեւանցի քննութեան սահմանէն:

Պզտիկ բախտաւորութիւն մը չէ մեզ համար ունենալ երիտասարդ հայ մասնագէտ մը յանձին Մարսէյլ բնակող Գ. Օննիկ Քիւթահեալեանի, որ, ինչպէս վերեւ յիշուած մեր զոյգ յօդուածագիրներն ալ կը վկայեն, կատարելապէս հմուտ է սղագրական դրութեանց բոլոր նրբութիւններուն եւ ի վիճակի է մեծ ձեռնհասութիւնով ի գլուխ հանելու հայերէն լեզուի սղագրութեան յօրինումը: Նա իր բացարձակ ձեռնհասութեան ապացոյցը տուած է արդէն, ըլլալով առաջին յօրինողը՝ շատ աւելի բարդ ու դժուարալոյծ կնճիռներով լեցուն սղագրութեան մը, այն է երաժշտութեան սղագրութիւնը՝ որ անվերապահ հիացումին է արժանացած բազմաթիւ յայտնի երաժշտագէտներու եւ որուն կարեւորութիւնը, «Յառաջ»ի մէջ ես առիթն ունեցած եմ պարզելու, իր ատենին: Իրապէս հանճարեղ գործ մը որուն իրագործման համար շատ ուրիշ օտար մասնագէտներ ճգնած ու քրտնած են ապահովաբար, բայց եւ ոչ մէկուն է տրուած տանիլ այդ յաղթանակը:

Մեր երիտասարդ մասնագէտը յանձն կ'առնէ տարուան մը համար լքել ուրիշ ամէն անձնական զբաղում եւ ամբողջովին նուիրուիլ հայերէն լեզուի լիակատար սղագրութեան մը յօրինման սպառիչ աշխատանքին: Կը պակսի միայն նման ազգօգուտ գործով հետաքրքրուող Ընկերակցութեան մը կամ Մեկենասի մը աջակցութիւնը, հարկ եղած նիւթական միջոցները ապահովելու համար:

Մեր պարագային մէջ գտնուող ուրիշ ազգեր, յաւակնօրէն պիտի փնտռէին իրենց մէջ նման կարող ուժ մը ու ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ պիտի ընկրկէին առաւելագոյն օգուտը քաղելու համար անոր տաղանդէն: Իսկ մենք որ ունինք այդ պատրաստուած ուժը, ինչո՞ւ չօգտուինք անոր գիտութեան լոյսէն:

Եթէ յառաջացած ազգերու կողքին քայլ նետող կը դաւանինք մեզ, ընդունելու ենք որ այս գծին վրայ ուշ մնացած ենք արդէն: Եւ ինչ կ'արժեն նիւթական զոհողութիւնները մտքի տքնաջան վաստակի մը առջեւ, որ անկախաբար իր ունեցած գործնական արժէքէն, չի դադրիր ժողովուրդի մը քաղաքակրթական որակին չափանիշներէն մին նկատուելէ եւ անով իսկ իրաւունք կը ստանայ լուրջ ուշադրութեան արժանանալու:

Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգայինի նախաձեռնութեամբ, ամսոյս սկիզբը կազմակերպուած էր գրական երեկոյ մը, նուիրուած հայ բանաստեղծութեան: Կը նախագահէր Ֆրանս. դատական բարձրագոյն ատեանի պատուակալ նախագահ եւ մեծանուն Հայուն արժանաւոր զաւակը Գ. Վահան Փորթուգալեան:

Նախագահը սեղմ գիծերու մէջ ներկայացուց «բանաստեղծութիւն» բառին լեզուական եւ իմաստասիրական նշանակութիւնը, եւ հաստատեց թէ հայ քերթողական արուեստը կ'արտացոլացնէ հայ ժողովուրդին ներքին ձայնը: Այլ լեզուներով թարգմանութիւնը պատեհութիւն պիտի ստեղծէ օտարներուն եւս ճանչնելու հայ հանճարը:

Յետոյ խօսեցան Ֆրանսացի համակրելի բանաստեղծը, Լիւք Անտրէ Մարսէլ եւ մեր երիտասարդ գրագէտը, Կ. Փօլատեան, ներկայացնելով հայ ժողովուրդին քերթողական ժառանգը:

*ՎԱԼԱՆՍ.— Ազգային Միութեան նախաձեռնութեամբ, գրական երեկոյ մը եւս կազմակերպուած էր Վալանսի Պետ. թատրոնին մէջ: Ֆրանսացի պետական դէմքերու եւ մտաւորականներու ներկայութիւնը բացառիկ արժէք մը կու տար երեկոյթին: Ներկայ էին գլխաւորաբար յանուն նահանգապետին՝ Գ. Փօլ Վիկոու (*Ինսփէքթէօր տ'Աքատէմի*), փոխ-քաղաքապետ Տոքթ. Ալպէր, «Տօֆինէ Լիպէրէ» եւ «Փրոկրէ տը Լիոն» թերթերուն թղթակիցները: Կը նախագահէր Գ. Ժան Գալար, որ գրաւոր ճառով մը ներկայացուց համակրանքը, որ «Քայիէ տիւ Սիւտ»ի խումբը կը կապէ հայ բանաստեղծութեան:*

Յետոյ յաջորդաբար խօսք տուաւ բանախօսներուն: Գ. Լիւք Անտրէ Մարսէլ խօսեցաւ հայ բանաստեղծութեան մասին ընդհանրապէս, իսկ Կ. Փօլատեան (ֆրանսերէն) ներկայացուց այն բանաստեղծները, որոնք թարգմանուած են ֆրանսերէնի «Քայիէ տիւ Սիւտ»ի վերջին թիւով (Սայաթ-Նովա, Դուրեան, Մեծարենց, Վարուժան, Զարենց):

Յետոյ Փօլատեան կարդաց հատուածներ հայերէն բնագիրէն, իսկ Լիւք-Անտրէ Մարսէլ անոնց թարգմանութիւնը, ինչ որ մեծ տպաւորութիւն գործեց ներկաներուն վրայ:

Ամէնէն ետքը խօսեցաւ Շ. Նարդունի (հայերէն), ներկայացնելով Հայոց մշակոյթին նկարագիրը, տոկունութիւնը, անկորնչելի արժէքները:

Երեկոյթէն ետքը, որ վերջացաւ կէսգիշերին, Ազգ. Միութիւնը կազմակերպած էր ընդունելութիւն մը քաղաքին

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

■

Կաթողիկոսական ընտրութեան մասին կատարուող խօսակցութեան մը ընթացքին, երբ ակնարկութիւն կ'ըլլար Հալէպի Գաւառական Ժողովի մասին, նոյն այդ Եկեղեցականը, քմծիծաղով, կ'ըսէր. Հալէպի Գաւառական Ժողովի հաշիւը շուտով կը կարգադրուի...: *Որոշեալ ծրագրի մը մանրամասնութեան տեղեակ անձ մը, միայն, նման անդաղտնապահութիւն մը կրնար ընել:*

Բերիոյ Թեմին Ազգ. Իշխանութիւնները քանդելու ճգնող աշխատանքին անտեղեակ չէր մնացած, նաեւ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանը, որու Տեղապահին գրաւորապէս զեկուցուած էր այդ մասին, հետեւեալ նամակով:

Հալէպ 7 Նոյեմբեր, 1952

Գերապատիւ Տ. Խադ Ս. Արքեպիսկոպոս Աճապահեան
Կաթողիկոսական Տեղապահ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ
Անթիլիաս

Գեր. Սրբազան Հայր,

Այսու կը փութամ ներփակ յղել Ձերդ Սրբազնութեան Բերիոյ Թեմին Ազգ. Գաւառական նոր ընտրութեանց պահանջքի յատուկ Հալէպահայութեան կողմէ պատրաստուած հանրագրութեան պատճէնին պատճէնը որ ինքզինք կը բացատրէ:

Յիշեալ բանաձեւին Արաբերէնի թարգմանութիւնը Հալէպի կուսակալութեան ներկայացուելով, անոր հաւանութեան եւ վաւերացման արժանացած է:

Յայտնելով սոյն պարագան Ձեզ ի գիտութիւն, եւ մատչելով ի համբոյր Ս. Աջոյդ՝

Կը մնամ որդիական ակնածանօք
Քարտուղար
Հանրագր. Կեդր. Յանձնախումբի
(Ստորագրութիւն)

Յ. Գ.— Առաջիկայ շաբաթ, Բերիոյ Թեմի բոլոր շրջաններու մէջ հանրագրութեան կը ձեռնարկուի: Նոյն

Նամակին կցուած է անթուակիր պատճէնը Հանրագրութեան, որու բովանդակութիւնը, ըստ ոգւոյ դաւաճանութիւն է, եւ ըստ տառի՝ բացարձակ սուտութիւն: Կ'արտագրենք նաեւ այդ, որպէսզի ընթերցողը ի յառաջագունէ լուսաբանուած ըլլայ հետագայ դէպքերու մասին, եւ յետնորդ սերունդները իմանան թէ 1952-ին, անձնական կամ խմբակցական շահադիտութեամբ առաջնորդուող «Ազգայիններ» ինչպիսի խարան դրոշմած են, իրենց իսկ ձեռքով, իրենց ճակատին:

Նորին Վսեմութիւն
Հալէպի Կուսակալին

Ստորագրեալներս, զաւակներն ենք Հալէպահայ այն սերունդին, որ դարեր առաջ բնակութիւն հաստատեց Հալէպի մէջ, անթերի կերպով կատարելով իր քաղաքացիական եւ ազգային պարտականութիւնները:

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ՝ այս երկրին տալով ճարտար արհեստաւորներ, պարկեշտ առեւտրականներ եւ Սուրիոյ տնտեսական ու ընկերային վերելքին սատարող անհատներ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ՝ խմբուելով եկեղեցւոյ շուրջ եւ անոր պայծառութեան համար նիւթական ու բարոյական զոհողութիւններով ժամանակի ընթացքին անոր ապահովելով ոչ արհամարհելի կալուածներ, որոնց մատակարարումը եւ բնականոն ազգային գործերը վստահուած էին [illegible] սերունդի փականներուն, մինչեւ 25 տարի առաջ:

Սակայն, քաղաքական պայմաններու բերումով, ԵԿՈՒՈՐ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆ մը (ընդգծումը մերն է, ՀԱՍԿ), շնորհիւ Սուրիոյ ֆրանսական իշխանութեան տիրացած օտար պետութեան մը, յաջողեցաւ ձեռք ձգել ազգային մեքենան եւ հայկական այս գաղութի հիմնական կորիզը կազմող բուն հալեպահայերը մեկուսացուց ազգային գործերէ եւ անոնց պարկեշտ ու յարգուած անձնաւորութեանց փոխարէն Առաջնորդարանը լեցուց պատահական մարդերով, որոնց միակ արժանիքն է եղած կոյր հաւատարմութիւն հանդէպ վերոյիշեալ խմբակցութեան:

Մենք, պետութեան եւ ազգին տաղտուկ չպատճառելու [illegible] մտահոգութեամբ լուռ մնացինք մինչեւ հիմա եւ լուռ մնայինք հաւանաբար այսօր ալ, եթէ ականատեսները չըլլայինք տխուր պատկերի մը: Այսպէս, ուրիշին ուժով [illegible] իշխանութեան գլուխ մնացած այս խմբակցութիւնը իր անկողմնակալութեան պակասով ու ազգային կալուածներու [illegible] մատակարարութեամբ, Առաջնորդարանը վերածեց մենատիրական [illegible] մը, Ազգ. Սահմանադրութիւնը ըստ կամս ծառայեցուց իր հատուածական նպատակներուն եւ անոնց իբր բնական հետեւանք, այսօր արժանացած է ժողովուրդի բացարձակ մեծամասնութեան անվստահութեան:

Ըստ մեր Ազգ. Սահմանադրութեան տրամադրութեան, պարտաւորիչ է որ Գաւառական ժողովի ընդհանուր կազմը փոփոխութեան ենթարկուի ամէն տասը տարին: Նկատելով որ, սոյն կենսական հարցը ցարդ նկատի չէ առնուած, ներկայ Գաւառական Ժողովը, միացած Լիբանանի միշտ նոյն հատուածով ղեկավարուած Գաւառական ժողովին, ձեռնարկած է քուլիսային աշխատանքի մը՝ ազգին ճակատագրին հետ կապ ունեցող որոշումներ տալով Հալէպի մէջ:

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(2 Շար.)

մեծ պանդոկներէն մէկուն սրահին մէջ, ի պատիւ հիւրերու ու Ֆրանսացի պետական դէմքերուն, մտաւորականներուն: Ազգ. Միութեան կողմէ ներկայ էին Գ. Անտոնեան եւ Արսէն Տէր Սարգիսեան: Ընդունելութիւնը տեւեց մինչեւ ժամը երկուքուկէս, կէսգիշերէն ետքը :

Նահանգապետին ներկայացուցիչը, Գ. Փօլ Վիկտոր, դիտել տուաւ որ դասախօսութեան ընթացքին, որ երեք ժամ տեւեց, ժողովուրդին ցոյց տուած համբերութիւնը ապացոյց մըն է թէ ո՛րքան կը խօսէր այս երեկոյթը իր սրտին:

Յետոյ այս առթիւ յայտնեց թէ ինք անձնապէս շատ կը հետաքրքրուի հայ երաժշտութեամբ, ու կը խորհի զայն ֆրանսացի ժողովուրդին ներկայացնելու առիթ մը ստեղծել :

Փոխ – քաղաքապետը, Տոքթ. Ալպէր, խօսք առնելով յայտնեց իր բարեկամութիւնը եւ հիացումը հայ ժողովուրդին հանդէպ: Այս առթիւ Վալանսի մեր հայրենակիցները բաին թէ Տոքթ. Ալպէր չի սիրէր հրապարակային խօսք առնել, բայց իր բարեկամութեան անկեղծութեան եւ խորութեան ապացոյցն այն է, որ ներկայ եղաւ երեկոյթին՝ մինչեւ վերջը, յետոյ եկաւ ընդունելութեան եւ բաժակաճառ արտասանեց երկու անգամ: Վալանսի Հայերը խոր համակրանք կը զգան այս ազնուական Ֆրանսացիին հանդէպ :

Խօսք առին նաեւ Գ. Գ. Ժան Գալար, Լիւք – Անտրէ Մարսէլ, Տիկին Օռէթ Միքայէլեան Ֆրանսուհին, Փօլատեան, Նարդունի եւ Գ. Անտոնեան՝ յանուն Վալանսի Ազգ. Միութեան :

ԼԻՈՆ.— Նոյն երեկոյթը կրկնուեցաւ Լիոնի մէջ, Ազգ. Միութեան կազմակերպութեամբ, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ, որ բացառիկ բազմութեամբ մը լեցուած էր այս առթիւ: Բացման խօսքն ըրաւ Գ. Քիլարճեան, Ազգ. Միութեան քարտուղարը :

Կը նախագահէր Գ. Ժան Գալար: Խօսեցան Գ. Գ. Լիւք – Անտրէ Մարսէլ եւ Փօլատեան, ֆրանսերէն, իսկ Շ. Նարդունի՝ հայերէն: Ամէնէն ետքը խօսեցաւ Գ. Կիւլպէնկեան, Ազգ. Միութեան ատենապետը:

Լիոնի ռատիօն երկու անգամ ծանոյց երեկոյթին կազմակերպութիւնը, որմէ գանգը արուեցաւ նաեւ «Փրոկրէ» թերթին մէջ :

Լիոնի երեկոյթը մեծ տպաւորութիւն գործեց մասնաւորաբար երիտասարդութեան մէջ :

Մեր բարեկամները, Գ. Գ. Գ. Թովմասեան եւ Սարգիս Առաքելեան, որ ամէն ջանք թափած էին եւ զոհողութիւն կատարած՝ այս երեկոյթին յաջողութեան համար, լիուլի ստացան իրենց բարոյական վարձատրութիւնը :

ՀԱՍԿԱՔԱՂ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻ ԻՆԷՕՆԻՒԻ ՎՐԱՅ

Թուրքիոյ մէջ ընտրական միթինկները տենդագին կերպով կը շարունակուին : Սուր պայքար մը սկսած է աջին եւ ձախին միջեւ: Ընդդիմադիրներու թիրախն է դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որ տէր է միաժամանակ երկրին իշխանութեան եւ կայութեան :

Ատաբազարի մէջ Հիւրիյէթ կուսակցութիւնը միթինկ մը սարքած էր: Քիչ անդին, Դեմոկրատները մեծ բարձրախօսներ հաստատելով, աշխատած են խափանել հակառակորդ ճակատի հռետորներուն խօսքերը: Ասոր վրայ, Հալքճիները աւելի զօրաւոր բարձրախօսներ բերած ու յանձնած են Հիւրիէթի ճառախօսներուն: Եւ «բարձրախօսամարտը» սկսած է երկու ճակատներուն միջեւ: Անարդական խօսքերը սկսած են զիրար խաչաձեւել, կատարեալ խառնիճաղանճի մը մէջ :

ԻՐԱՐՈՒ ԴԷՄ

Թուրք կուսակցական պարագլուխները քաղաքէ քաղաք կը շրջին եւ ճառեր կ'արտասանեն: Ոչ միայն երկու ճակատներուն, այլ՝ ընդդիմադիրները իրարու մէջ ալ վէճեր կ'ունենան : Սամսոնի մէջ, Հալքի կուսակցապետ Ինէօնիւ ճառ խօսած ատեն յայտարարած է, թէ իրենք պիտի ազատեն Միլլէթ կուսակցութեան պարագլուխ՝ Պէօլիւքպաշըն: Միլլէթականները կասկած են այս յայտարարութենէն եւ հակաճառող թռուցիկներ ցրուած՝ Անգարայի մէջ, շեշտելով թէ Պէօլիւքպաշը ոչ ոքի օժանդակութեան կը կարօտի. Անգարայի ժողովուրդը պիտի փրկել զայն՝ իր քուէներով :

Ինէօնիւ, բնականաբար, իր ճառերուն մէջ յարձակում կը գործէ գլխաւորաբար Դեմոկրատներուն եւ Վարչապետ Մենտերէսի վրայ :

Իր կարգին Մենտերէս ճառ մը խօսելով պատասխանեց Ինէօնիւի: Մենտերէս շեշտեց յատկապէս.— Կը յիշէք որ դեմոկրատ կառավարութիւնը հիմնուելէ վերջ՝ «ազգային ղեկավարը» ինչպէս դադրեցաւ ազգային ղեկավար ըլլալէ. Եթէ 1946ի ընտրութիւնները օրինաւորապէս կատարուած ըլլային՝ ան շատ աւելի առաջ հեռացած պիտի ըլլար իշխանութենէն: Մինչդեռ, Իսմէթ փաշան մամուլի ազատութեան եւ ընդդիմադիր կուսակցութեան առջեւ երեք ամիս անգամ չկրցաւ դիմանալ եւ մնալ իշխանութեան գլուխ :

Իսմէթ փաշա կեանքին մէջ օր մը անգամ ազատ քուէով իշխանութեան գլուխ չէ եկած: Այն օրը՝ երբ ազատ ընտրութիւն կատարուեցաւ, Ինէօնիւ իշխանութենէ հեռացուեցաւ: Իսկ եթէ պարտուինք եւ ընդդիմադրութեան մէջ մնանք, այն ատեն մենք ցոյց պիտի տանք թէ ինչպէս կ'ըլլայ քաղաքակիրթ ընդդիմութիւնը: Սուտ ու փուտ բաներով կարելի չէ գործ տեսնել: Արեւը ցեխով կարելի չէ պատել :

Այնուհետեւ, Մենտերէս հարց կուտայ Ինէօնիւի.— Այս երկրին մէջ ընաւ իշխանութեան գլուխ չմնացի՞ք: 27 տարիէ ի վեր երբեք ձեր միտքը չինկա՞ւ թէ Սեւ Ծովեան բնակչութիւնը տարիներէ ի վեր ցորենի տագնապ ունի: Հիմա՞ է որ խելքը գլուխը եկած է եւ գաւաթ մը ջուրի փոխարէն հաւատքը տուր ըսող սատանային նման հայրենակիցին դէմը ելիր «քուէդ տուր, ցորեն պիտի տամ» կ'ըսէ: Այո՛, անոր խելքը հիմա գլուխը՞ եկաւ : Որովհետեւ ընտրութիւն կայ :

Օրտուի մէջ խօսած պահուն, հետաքրքրական է Մենտերէսի սա բացականչութիւնը.— Ինէօնիւ կ'ըսէ, թէ «Դեմոկրատ իշխանութիւնը փոխուելու էր ...» Ի՞նչ ըսել է: Հրամա՞ն ալ կ'արձակես, մարդ Աստուծոյ: Տեսէ՛ք, տեսէք, դեռ ազգային պետ պէս ալ կը խօսի՛: Թուրք ազգին պատգամ կ'արձակէ: Յետոյ շնորհ ալ կ'ընէ վեց ամիսէն ընտրութիւնը պիտի վերանորոգեն եղեր : Երաշխիք ալ կուտայ՝ որ բոլոր խնդիրները լուծելէ ետք իշխանութենէն պիտի քաշուի: Ինչո՞ւ: Փորձառութիւն ունի: Անհրաժեշտ կը նկատէ խոստանալ: Քանի որ գործերը կը բարելաւես, ինչո՞ւ կ'երթաս, մարդ Աստուծոյ: Տեղդ չնստի՞ս :

Մինչ Մենտերէս տաքցած կը ճառախօսէր Թէրմէի մէջ, պատշգամ մը փլաւ, բազմաթիւ մարդիկ վիրաւորուեցան եւ մէկ հոգի ալ մեռաւ ....:

× Տիգրանակերտի մէջ խօսած ճառին ընթացքին, Սեպտեմբեր 6 – 7ի դէպքերուն մասին խօսելով Մենտերէս ըսաւ.— Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած է ցաւալի դէպք մը: Այս խնդրին մէջ նորածին մանուկի մը չափ անմեղ է Վարչապետը :

ՌՈՒԲԷՆ ՄԱՄՈՒԼԵԱՆ

Ռուբէն Մամուլեան, որ 1927ին Պրոտուէյի մէջ ղեկավարած էր Ճորճ Կերշվինի առաջին բեմադրութիւնը՝ իբրեւ թատերգութիւն եւ ութ տարի վերջ՝ իբրեւ երաժշտական խաղ, ներկայիս պիտի ներկայացնէ «Փորճի էնտ Պէս»ը Հոլիվուտի մէջ: Սամուէլ Կոլտուին, շարժանկարի մեծ ընկերութիւնը իրեն վստահած է այս գործը :

« Տոքթ. Ճէքիլ էնտ Միսթըր Հայտ»ի բեմադրութեամբ հռչակի տիրացած՝ Ռուբէն Մամուլեան Հոլիվուտի եւ Պրոտուէյի մէջ ամերիկեան երաժշտական գործերու ամէնէն վաւերական բեմադրիչն է այսօր: Իր ուսումը ստացած է Փարիզի մէջ :

Նոր ժապաւէնին՝ «Փորճի էնտ Պէս» նկարահանումը պիտի տեւէ երկուքէն երեք տարի: Այս գործը իրականացնելու համար, Կոլտուին ընկերութիւնը ստիպուած է առժամապէս յետաձգել իր մէկ ծրագիրը, որ շատ թանկ է իրեն համար, անիկա, «Պարպիէ տը Սեւիլ»ի շարժանկարի վերածումն է, որ պիտի ըլլայ արդիական ձեւով, համադրելով Պոմարշէն, Ռոսինին եւ, բնականաբար՝ Ռուբէն Մամուլեանը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ սկսած է կառուցուիլ «Ալ. Միասնիկեան» քիմիական հաստատութիւնը, որուն համար աւելի քան 15 միլիոն ռուբլի տրամադրուած է :

ԳԱՒԱՌԱԳԷՏԻ ափին, Թթու Ջուր կոչուած վայրին մէջ, յայտնաբերուած է հանքային ջուր, որ կը բխի հարիւր – հարիւր յիսուն մեթր խորութենէ: Աշխատանքները սկսած են՝ ջուրը օգտագործելու համար: Այս ամիս արդէն պատրաստուած է յիսուն հազար շիշ ջուր եւ ղրկուած զանազան շրջաններ: 1958ի ընթացքին այդ վայրին մէջ պիտի վերջանայ հանքային ջուրի գործարանի մը շինութիւնը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ այս տարի մեծ յառաջդիմութիւն արձանագրած է ոչխարաբուծութիւնը. բուրդի արտադրութիւնը նախատեսուածէն աւելի եղած է: Նոյնպէս, զգալի կերպով աւելցած է խաղողի բերքը : Միայն «Շահումեան» շրջանին մէջ անցեալ տարուընէ երկու հարիւր թոն աւելի խաղող ստացուած է: Գետաշէն գիւղին մէջ ալ, բամպակահաւաքի առաջին երեք օրերու ընթացքին 62 թոն բամպակ հաւաքուած է արդէն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ շարք մը գիւղերուն մէջ սկսած են հրատարակուիլ շրջանային թերթեր : Մարտունիի մէջ լոյս տեսած է «Վարդենիկ», Նալբանտեան գիւղի մէջ «Բամպակագործ», Նոր Բայազիտի մէջ « Բարձր բերքի համար», Նորատուսի մէջ «Իլյիչի պատգամներ», Վեդիի մէջ՝ « Արարատ » թերթերը :

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած է ծանօթ արուեստագէտներու համերգ մը: Երգած են Գոհար Գասպարեան, Նար Յովհաննիսեան, Աւագ Պետրոսեան, Էտ. Բաղդասարեան: Դերասան Աւետ Աւետիսեան հատուածներ արտասանած է Գ. Սունդուկեանի «Պեպօ» եւ «Խաթաբալա» թատերգութիւններէն: Պալէի խումբը պարած է «Կարապի լիճը» եւ «Գայեանէ»ն :

ՄԵՂՐԻԻ «Ստ. Շահումեան» դպրոցին 75ամեակին առթիւ տեղի ունեցած է յոբելինական հանդէս մը :

ՃՈՆԿԱՆ գիւղին վաթսունամեայ Անուշ Խաչատրեան պատրաստած է երկու գորգեր՝ Միկոյեանի եւ Լենինի դիմանկարներով: Գորգերը ներկայացուած են Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ բացուած ցուցահանդէսին :

ԱՐՄԱՒԻՐ գիւղին մէջ բացուած է գինիի նոր գործարան մը՝ «Արարատ», որ օրական կրնայ մշակել հազար թոն խաղող: Կ'արտադրէ բարձրորակ գինիներ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԱ.

ԴԱՐԱ – ՄԵԼԻՔՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Հնոցի մէջ մագաղաթը դեռ այրւում էր. կապտագոյն բոցերը դեռ պլպլում էին :

— Տես, այլ եւս ի՞նչ կայ այնտեղ, հարցրեց Կարօն, ցոյց տալով սնդուկը :

Յատակի վրայ մնացել էր փղոսկրեայ մի տուփ. ես բաց արի տուփը. Նրա մէջ դրած էր մի փոքրիկ մեդալիօն, ոսկուց շինած եւ ադամանդներով զարդարած, որի վրայ հմուտ ճարտարութեամբ նկարուած էր մի գեղեցիկ կանացի գլուխ: Այդ Կարոյի մօր պատկերն էր: Նա առեց իմ ձեռքից մեդալիօնը, մի քանի վայրկեան նայեց նրա վրայ յետոյ թաքցրեց իր ծոցում: Այն ժամանակ միայն նկատեցի, նրա աչքերից գլորուեցան մի քանի կաթիլ արտասուք գունաթափ, տխուր դէմքի վրայ :

Նա իսկոյն սրբեց արտասուքը, որ ես չտեսնեմ, դարձաւ դէպի ինձ, ասելով.

— Երդուիր, Ֆարհատ, որ այդ բոլորը, ինչ որ լսեցիր, ինչ որ տեսար այստեղ, կը մնան քեզ մօտ որպէս գաղտնիք:

Ես երդուեցայ:

Այս անցքից երեք օր յետոյ Զամբռուգին թաղեցին: Ամբողջ քաղաքը ցաւեց նրա համար: Նա իբրեւ բժիշկ, այնքան բարի էր, որ չկար մի աղքատ, որ նրա օգնութիւնը վայելած չլինէր :

Նրա թաղումից յետոյ Կարօն այլ եւս չերեւաց: Կարոյի հետ անյայտացան մեր քաղաքից երեք հոգի՝ — որսորդ Ափօն, Ասլանը եւ Սագօն: Ո՞ւր գնացին, — ոչ ոք չգիտէր ...:

ԺԲ.

ՄԹԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔ

Դառնանք դէպի մեր պատմութիւնը :

Վաղ առաւօտեան, դեռ արեւը չծագած, ես զարթեցայ: Ես ինձ գտայ խորհրդաւոր մենարէթում, պառկած ցամաք տերեւներից կազմուած անկողնի վրայ : Գլխիս տակին, բարձի փոխարէն, դրած էր մի խուրձ խոտ: Կարոյի վերարկուն ծածկում էր ինձ վերմակի տեղ : Երեւում էր, ընկերներս խնամք էին տարել իմ հանգստութեան համար, որովհետեւ դեռ չէի սովորած բացօթեայ կեանքի խստութիւններին :

Երկու Զէյթունցիները չկային : Միւսները — Կարօն, Ասլանը, Սագօն — դեռ քնած էին մերկ գետնի վրայ, առանց ծածկոցների: Նրանց քունը ծանր էր եւ խորին: Ինձ երեւում էր, թէ ամբողջ գիշերը արթուն էին մնացած. երեւում էր: հէնց նոր դարձել էին մի հեռու տեղից... որովհետեւ նրանց տրեխների ցեխը դեռ թաց էր: Նրանք պառկել էին առանց հանուելու, իրանց հագուստով, մինչեւ անգամ տրեխներով: Նրանք կրած ունէին եւ զէնքեր, բայց գիշերը, թէ ընթրիքի ժամանակ, թէ վիճաբանութեան միջոցին, նրանց վրայ զէնքեր չտեսայ, բացի մի մի դաշոյնից: Ուրեմն նրանք գիշերը այստեղ չէին մնացած, մտածում էի ես, ուրեմն ինձ հարբեցրին, քնացրին, որ չիմանամ, թէ դէպի որ կողմն են արշաւանք գործում ....:

Բայց ո՞րտեղ կորան այն երկու ծածկամիտ Զէյթունցիները, ի՞նչու չմնացին այստեղ, ի՞նչու Կարօն չծանօթացրեց ինձ նրանց հետ եւ ոչ ասաց թէ նրանք ովքեր են... միթէ՞ նա չէ հաւատում ինձ: Ահա այդ հարցերը զբաղեցրին իմ միտքը, երբ առաւօտեան զարթեցայ խորհրդաւոր մենարէթի մէջ :

Ինձ թւում էր, թէ ես ընկած եմ մի կախարդուած ամրոցի աւերակների մէջ, թէ մի դիւթական ձեռք ինձ բերեց այդ դիւարնակ աւերակներում, թէ Կարօն, Ասլանը, Սագօն, — այդ բոլորը առասպելական եւ խաբէական պատկերներ էին: — « Չէ, մտածում էի ես, թողնեմ, փախչեմ եւ հեռանամ այստեղից, գնամ մօրս մօտ, հնազանդ գլուխս խոնարհեցնեմ նրա առջեւ եւ ասեմ, ես քեզանից չեմ հեռանայ, մինչեւ կ'աշխատեմ քեզ համար եւ քոյրերիս համար, միայն ինձ վարժատուն մի ուղարկիր »:

Իսկ երբ վարժապետիս սարսափելի պատկերը աչքիս առջեւն էր գալիս, իսկոյն սթափւում էի, կրկին լուծւում էր դիւթական թիլիսմանը, եւ ես զգում էի, թէ իրականութեան մէջ եմ գտնւում, թէ այս բոլորը, ինչ որ տեսնում էի, երեւակայութեան ցնորքներ չէին: Իսկոյն փոխւում էր միտքս. — « Չէ, ասում էի, երազ չէ իմ տեսածը եւ ոչ կախարդութիւն. դրանք իմ լաւ ընկերներն են. Ասլանը հրեշտակի սիրտ ունի, Կարօն հէնց վարժատանում եղած ժամանակ սիրում էր ինձ, Սագօն նոյնպէս բարի տղայ է, նրա սիրտը այն չէ, ինչ որ լեզուն է: Չէ, կը մնամ այստեղ, դրանցից չեմ բաժանուի ...»:

Մինչ ես այսպիսի խորհրդածութիւնների մէջ էի, աչքս ընկաւ պառկած ընկերներիս վրայ. չգիտեմ, ի՞նչու ես յիշեցի մի զրոյց, որ շատ անգամ լսել էի տատիս հէքեաթների մէջ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

տարուող այս անցուդարձերուն, որոնք անկէ կ'ունենան Թուրքիոյ մտահոգու- թիւնը աւելցնելու համար։ Կովկասեան ճակատը ներկայիս խորհրդային ռազմա- կան կարեւորագոյն կեդրոններէն մէկը եղած է ։

Հակառակ այս բոլորին, Թուրքերը ան- տարբերութեամբ կը դիմաւորեն մառեչալ Թոքոսովսկիի գալուստը՝ իրենց սահմա- նին մօտ, յայտարարելով, թէ Ռուսերը կրնան նաեւ Բուլղարիոյ ղրկել Կովկաս, եթէ կ'ուզեն ։ Այս հարցին առնչու- թեամբ, պոլսական թերթերը կը գրեն թէ Ռոքոսովսկին Թրքական սահմանը ղըր- կելով, Մ. Միութիւնը բացէ ի բաց ըս- պառնալիք կ'ընէ. ուրեմն՝ Թուրքիա իրա- ւունք ունի այս ուղղութեամբ բողոք ներկայացնելու ՄԱԿի մէջ։ «Ճումհու- րիէթ» թերթը կը գրէ յատկապէս. Ռոքոսովսկի 1938ին Մանչուրիա ղըր- կուած էր՝ այնտեղ ծագած խռովութիւն- ները զսպելու համար։ Բայց, Թուրքիան Մանչուրիա չէ։ Մանչուրիոյ մէջ ան ըս- տացած էր իբր զօրավարի աստիճանը, մինչ այժմ եթէ նման խաղ մը խաղայ՝ Թուրքիոյ մէջ կրնայ կորսնցնել մառեչա- լի իր պաշտօնը։

Մինչ այս մինչ այն, ընդդիմադիր չար- ժումը խռովութիւններ սկսած է հանել Թուրքիոյ մէջ։ Եչ. օր, հակակառավա- րական ցոյցեր տեղի ունեցան Անգարայի եւ Պոլսոյ մէջ. ոստիկանութիւնը գաւա- ղաններով եւ արտասուաբեր ռումբերու միջոցաւ յաջողեցաւ ցրուել ամբոխը ։ Մայրաքաղաքին մէջ, խռովութիւններ ծագեցան, Հալք կուսակցութեան կազմա- կերպած միթինկէն եաք, ուր խօսք առած էր կուսակցութեան նախագահ՝ Իսմէթ Ինէօնիւ։ Միթինկէն վերջ՝ ամբոխը հե- տեւեցաւ Ինէօնիւի կառքին, որմէ ետք հաւաքուեցաւ Խորհրդարանի նախադա- հին տան առջեւ եւ սկսաւ բացադանչու- թիւններ արձակել ։

Ոստիկան - զօրաց ուժերը բազմապատ- կուած՝ կը հրջին ներկայիս Թուրքիոյ փո- ղոցներուն մէջ, յատկապէս՝ Անգարա եւ Պոլիս, հաւանական նոր խռովութիւննե- րու առաջքն առնելու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ վերջացան Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչներուն խորհրդակցութիւնները. հրատարակուե- ցաւ ցեկոյց մը, որ կը յայտնէ թէ երկու երկիրները պիտի գործակցին իրարու հետ։ Խօսակցութեանց գլխաւոր նիւթը ե- ղած է Կիպրոսի հարցը, ինչպէս նաեւ Ն'իջին Արեւելքի թնճուկը ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ սկսած են բազմա- պատկել իրենց հրթիռներուն փորձերը, որոնք մեծ յաջողութիւններ կ'արձանա- գրեն։ Միջ երկրային այլազան տեսակի հրձիգներ արձակուած են, որոնք կը բարձրանան մինչեւ 6500 քիլոմեթր՝ ան- հունին մէջ։ Աւելի զօրաւոր՝ քան խոր- հրդային հրձիգները ։

ԲՐԻՍԹԻԱՆ ՏԻՈՐԻ մարմինը այսօր Փարիզ պիտի փոխադրուի Մարսէյլ Պու- սաքի անձնական օդանաւով։ Ինչպէս գը- րած էինք մեծանուն դերձակին մահուան լուրը մեծ յուզում պատճառած է աշ- խարհի բոլոր կողմերը, մանաւանդ Տալասի մէջ (Թէքսաս) ուր Տիոր մաս- նաճիւղ մը ունէր ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաչէն Ցանձնախումբը շը- նորհակալութեամբ արձանագրած է Լիո- նի հրապարակի վրայ ծանօթ վաճառա- կան Պ. Պարպարեանի (Կաճ Քարէլ) 50 հազար ֆրանքի նուէրը ։

×

Բենիամին, Դաւիթ, Արշալոյս, Գոհար, Թերվիզ եւ Մարիամ էկէքեանները՝ Բա- բերդի Գայլու գիւղէն։ Կը կարծուի որ Ֆրանսա կը գտնուին։ Փնտռողներն են քոյր եւ եղբայր Ճուհատ եւ Աստուր էկէքեանները ։ Հասցէ՝ Նոր - Արէշ, 50 փ. թիւ 24 Երեւան, Հայաստան ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Ց. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը մէջ - մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փա- րիզի շրջանի մասնաճիւղերը, այս երկու- շաբթի ժամը չորսին, Սասունիի ճաշա- րանի վերնայարկը, 31 րիւ տ'Ալէքսան- տր, Փարիզ (2), մէթրօ Բէօմիւր Սէ- պաստօփոլ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԳՈՄՐՈՆԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

«Շանթ» թատերախումբը ղեկավարու- թեամբ Պր. Քէնտիրեանի կը ներկայացնէ Պր. Վահանի «ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ», որ մեծ յաջողութիւն գտած է Նիսի մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Այրի Տիկին Համասփիւռ Աղապալեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Տէր Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Կա- րապետեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Բենիբեմէզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Տէր Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Կանանեան, եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վազգէն Աղա- պալեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Պ. Վիչէն Տէր Ղուկասեան եւ զաւակները, Պ. Թագւոր Թագւորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Արսլանկիւլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Տէր Ղուկասեան եւ զաւակունք, Պ. Նուպար Տէր Ղուկասեան, Պ. Վահագն Կարապետ- եան, Օր. Անահիտ Կարապետեան, Տօքթ. Վահան Պալասանեան, Տէր եւ Տիկին Ֆի- տօն, Տէր եւ Տիկին Պարոնվարդեան եւ զաւակները (Մօպէօժ), Պ. Յարութիւն Ջարլըդճեան, բազմաթիւ պարագաները եւ բարեկամները խորունկ ցաւով կը ծա- նուցանեն մահը իրենց քրոջ, մօրաքրոջ, քենիին, մեծ մօրաքրոջ, զարմուհիին, ազգականուհիին եւ բարեկամուհիին՝

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎՏԱՐԱՆԴԻԻ

(Ծնեալ Եայլախանեան, Կարնեցի, 67 տարեկան, այրին բանաստեղծ Արամ Վը- տարանդիի)։

որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւան- դութեան, Եչ. օր 21 Հոկտ. ժամը 1.30- ին, Պիշա հիւանդանոցը ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ու- նենայ այս շաբաթ, 26 Հոկտեմբեր, կէս օրէ վերջ, ժամը 14.15ին, Հայոց եկեղե- ցին, 15 րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Նուազի լը Սէքի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ե Ա Ն   Օ Ր Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր Կիրակի գիշեր, Միւթիւա- լիթէի մեծ սրահին մէջ ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, հինգշաբթի երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ։

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին։
Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 3ին, կիրակի ժամը 15.30ին, Կղերականներու սրահը, 22 րիւ տէ Պա- հիւթիէ։
Կը նախագահէ ընկ. Պ. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր ։

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Շաբաթ գիշեր, 2 Նոյեմբեր, Կաթոլիկներու սրահը, Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ին

ԼԻՈՆ.— Կիրակի ցերեկ, 3 Նոյեմբեր, Սթիւտիօ Քրէքի, 24 րիւ Տիւնուար

ՏԷՍԻՆ.— Կիրակի գիշեր 3 Նոյեմբեր, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ
Նախաձեռնութեամբ Տէսինի Հայ Կրթական Մարմնոյն

Առաջին անգամ ըլլալով շրջանին մէջ, ծանօթ դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ կը խաղայ մասնակցութեամբ հեղինակին եւ տեղական բեմի լաւագոյն ուժերու

ԿԻՆՍ ԱՆՀԱՒԱՏԱՐԻՄ Է

Ծիծաղաշարժ կատակ. երեք արար ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Մուտքի շատ մատչելի գիներ

Լիոնի համար տոմսերը նախապէս ապահովել, դիմելով՝
Պ. Ղ. Ղազարեանի գերձակատունը՝ 56, Rue Cuvier, Lyon - Télphone : LA 80-72

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15 69 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — DIMANCHE 27 OCTOBRE 1957

33րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8029 | 33e ANNEE | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ԱԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3830

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ"

Այս անունով ճանչցուած էր Երգեր ու Վէրքերու հեղինակը՝ իր բնածին տաղանդի ծլումէն սկսեալ մինչեւ յետին տարիները :

« Դաշնակցութեան բանաստե՞ղծ » :

Այս փաղաքշական մակդիրին համաձայն քնարերգու Աւետիք Իսահակեան իր երիտասարդ տարիքէն կուռքը դարձաւ դաշնակցական նոր սերունդին՝ սահմանին արեւելեան եւ արեւմտեան կողմերը միանգամայն :

Իր համբաւը շատոնց տարածուած էր արդէն Թուրքիոյ մէջ, ուր 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումէն վերջ ծագած էր նոր կեանքի մը արշալոյսը : Սկսած էր ազգային զարթօնքի, հոգեկան վերածնունդի փայլուն շրջան մը :

Վարժեմի Բիւզանդիոնը ձերբազատուած բռնակալ վարչաձեւի կաշկանդիչ կապանքներէն՝ դարձած էր արեւմտահայ մշակոյթի տուն մը, լոյսի փարոսն մը : Հոն կուգային համախմբուիլ մեր մտաւորականները Եւրոպայէն ու մանաւանդ Կովկասէն :

Թրքահայ մամուլին եւ գրականութեան մէջ յայտնաբերուող նոր ոգին, թարմ ու ջերմ շունչը խանդավառութեամբ կը լեցնէր երիտասարդութեան հոգին՝ գրական գրասեղաններէն սկսեալ :

Մեր գրագէտներն ու բանաստեղծները, յեղափոխականներն ու հայդուկները, հռետորներն ու հրապարակագիրները բոլորին պաշտամունքին առարկան դարձած էին :

Ասիկա այն շրջանն էր, երբ անմահ Ակնունին՝ հիացիկ երիտասարդ ունկնդիրներու արտասովոր ծափերուն տակ՝ գովքն հիւսելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ կը պատգամէր. «Կուսակցութիւն մը, որ իր ծոցին մէջ ունի երկու հազար մտաւորական, դա կուսակցութիւն չէ, ազգ է» :

Ահա՛ այդ խանդավառ օրերուն էր, 1911ի գարնան, որ Պոլիս կը հասնէին մեծանուն գրագէտ Աւետիս Ահարոնեան եւ Դաշնակցութեան բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեան, իրենց ճամբուն վրայ հանդիպելէ վերջ Տրապիզոն ու Սամսոն, ուր արտակարգ ընդունելութեան արժանացած էին :

Կովկասահայ երկու մտաւորական նոր դէմքերու Պոլիս ներկայութիւնը ոգեւորութեան նոր ալիքներ բարձրացուց : Բերայէն մինչեւ Սկիւտարի բարձունքը հրապարակային հաւաքոյթներ սարքուեցան լսելու համար հայ տառապանքի երգիչ Ահարոնեանը, որուն խօսքը նոյնքան հմայիչ էր որքան գրիչը :

Աբու Լալայի յաւերժող հեղինակը իր կողքին էր միշտ :

Աւետիք Իսահակեան բախտաւոր աստղի տակ ծնած՝ երջանիկ կեանք ունեցաւ : Պոլիսէն վերջ անցաւ Եւրոպա, Աւստրիա, Զուիցերիա, Իտալիա, ուր մնաց համաշխարհային առաջին պատերազմի շրջանին ու նաեւ անկէ վերջ ալ երկար տարիներ՝ մանաւանդ Ժընեւ ու Վիեննա :

Եկաւ նաեւ Փարիզ այն օրերուն՝ երբ Հայաստան իշխանութիւնը շատոնց խորհրդային տարազ հագած էր :

Կ'յիշենք տարազի դառն օրեր : Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոն եւ Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը ի վիճակի չէին պահելու զինքը : Ինչպէս չէին կրցած պահել Զապէլ Եսայեանը :

Նոր կեանք մը կը սկսէր Իսահակեանի համար : Քանի մը տարի հայրենիքին մէջ ապրելէ ետք, 1929ին կը վերադառնար Փարիզ : Հուսկ ուրեմն 1936ին վերջնապէս հաստատուելու համար Հայաստանի մայրաքաղաքը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌՋԵՒ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ՝ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄ

Կի Մոլէ շաբաթ օր պիտի վերջացնէր իր դահլիճին կազմութիւնը, երկուշաբթի օր Ազգ. Ժողովին ներկայացնելու համար : Երեսփոխանները պիտի վաւերացնե՞ն իր դահլիճը. դժուար է այժմէն բան մը ըսել, քանի որ խորհրդարանական բոլոր խմբակցութիւնները ցարդ պատասխան չեն տուած : Ամէն պարագայի մէջ, ընկերվարական պարագլուխը ապահով է, որ իրեն թիկունք պիտի կանգնին Ժողովրդական Շարժումը, Արմատականներու ուղղափառ եւ անջատուած թեւերը, Դեմոկրատները, Ձախ — Հանրապետականները եւ Անդրծովեան Անկախները :

Կի Մոլէ ծրագրած է դահլիճին կազմութեան օժանդակող բոլոր հոսանքներուն նախարարական պաշտօններ տալ — հովիլ. այս մտահոգութեամբ, բազմաթիւ նոր նախարարութիւններ ստեղծած է, ինչ որ կացութիւնը բաւականին կը բարդացնէ : Արդէն խօսք կը դառնար «ձմեռնային» կառավարութեան մը վրայ, այսինքն՝ շատ ամառուան դահլիճի մը մասին : Շրջան ընող կարգ մը զրոյցներու համաձայն, Շուման մերժած է մասնակցիլ կառավարութեան : Պատճառը այն է, որ Արտաքին նախարարութիւնը փոխանակ իրեն յանձնելու, Մոլէ կը մտածէ վստահիլ Փինոյին :

Ցամենայն դէպս, ոչ ոք վստահ է Մոլէի յաջողութեան, թէեւ ցարդ ներկայացուած վարչապետութեան թեկնածուներուն մէջ, ձախողելու ամէնէն քիչ հաւանականութիւն ունեցող անձը կը նկատուի : Բչ. օր, կէսօրէ վերջ երեսփոխանները պիտի ըսեն իրենց խօսքը. եթէ մեծամասնութիւն չգոյանայ, տագնապին հետեւանքները շատ աւելի ծանր կրնան ըլլալ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅ

■

Ինչպէս գրած էինք, Ուաշինկթընի մէջ կը շարունակուին անգլեւամերիկեան խորհրդակցութիւնները, Նախագահ Այզընհաուըրի մասնակցութեամբ : Մաքմիլըն եւ Այզընհաուըր իրենց խորհրդակցութեան ընթացքին յառաջիկայ տարուան սկիզբը Եւրոպայի մէջ դաշնակիցներու համագումարի մը կարելիութիւնները քննեցին :

« Մեծերու » խորհրդաժողովը կրնայ գումարուիլ Լոնտոն կամ Փարիզ :

Ատլանտեան Ուխտի երկիրներու այս ժողովին առիթով, հաւանական է որ Նախագահ Այզընհաուըր շրջապտոյտ մը ընէ դաշնակից երկիրներուն մէջ :

Միացեալ Նահանգներու Նախագահն ու Անգլիոյ Վարչապետը Դեկտեմբերին Փարիզ պիտի գան, ժողովին մասնակցելու

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Մինչ իր գրագէտ ու բանաստեղծ ընկերներէն շատեր բանտերու եւ աքսորավայրերու մէջ անհետ կը կորսուէին, Իսահակեան՝ իր բախտաւոր աստղէն առաջնորդուած՝ կը դառնար «Վարպետ» : Կ'արժանանար ամենաբարձր պատիւներու...

Իր կեանքի վերջին հանգրուանին փառքի գագաթնակէտին հասած՝ ամբողջ 20 տարի վայելեց լաւ օրեր :

Այժմ հանգիստ սրտով աչքերը կը փակէ յաւիտենութեան՝ հայրենի հողին վրայ :

Երջանի՛կ մահ :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՈՂՋՈՅՆ ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻՆ

ԽՄԲ.— Ծանօթ բանաստեղծ Լուի Արակոն որ վերջերս Մոսկուա գացած էր Լէթր Ֆրանսէզի մէջ հետեւեալ յօդուածը նուիրած է Աւետիք Իսահակեանի, անոր մահուան առթիւ :

1936ին, Մոսկուայէն կանչուելով, Էլզա Թրիոլէ ու ես, երբ կը հասնէինք այնտեղ, կը գտնէինք Կորքին՝ հոգեվարքի մէջ եւ Մոսկուայի ու իր տան ճամբուն վրայ լսեցինք մահը անոր, որուն այցելութեան կ'երթայինք : Ահաւասիկ, 1957ին, Մոսկուա հասնելով կ'իմանամ մահը դարուս մեծագոյն բանաստեղծներէն մէկուն՝ Աւետիք Իսահակեանի, զոր պիտի ուզէի ողջունել եւ իրեն հետ՝ խորունկ երգը Հայաստանի :

Այս դարը ունի լուսաւոր քանի մը անուններ, քանի մը բանաստեղծներու անուններ.— Անգլիա՝ Քիփլինկ, Ֆրանսա՝ Ափոլլինէր եւ Էլիւար, Գերմանիա՝ Ռիլքէ, Սպանիա՝ Կարսիա Լորքա, Ռուսիա՝ Էսէնին եւ Մայակովսկի, Հայաստան՝ Չարենց եւ Իսահակեան : Ամէն անգամ, երբ այս կրակներէն մէկը մարի աշխարհին մէջ, կը թուի թէ կը խաւարի : Մինչդեռ, ինչ որ կը թողուն անոնք իրենց ետին, աճիւն չէ՝ այլ բոց : Իսահակեան անհետացած, «Աբու Լալա Մահարին» եւ «Սասմա Մհերը» կը մնան : Ինչպէս դարերուն դարերը վախճանին չեն հասած Մհերի պատկերին հոր կը սիրէ խեղճերը. Նմանապէս, հազար տարի անց՝ Իսահակեանի ձայնին մէջ վերածնաւ Մհերի շունչը. 83 տարիները վախճանը չեն բերած բանաստեղծ Իսահակեանի, որ պիտի ապրի ոչ միայն հայ սրտին մէջ, այլ՝ համայն աշխարհի երազներու գանձարանին մէջ իբրեւ նշոյլ մը, յաւիտեան արբող :

Հիմա, կարգը մերն է, վերապրողներուս, որոնց ուսերուն կը ծանրանայ այդ բոցը բարձր պահելու պարտականութիւնը : Մեզի կ'իյնայ աշխատիլ, որ այնտեղ ուր Հայաստանի երգը տակաւին չէ բե-

— ԻՆՉ ՊԻՏԻ ԼԻՆԵՄ ԿԵԱՆՔԻՑ ՅԵՏՈՅ,
ՀԱՐՑՈՒՄ ԱՐԻ ԵՍ ԲՆՈՒԹԵԱՆ :
— ԻՆՉ ՈՐ ԷԻՐ ԿԵԱՆՔԻՑ ԱՌԱՋ, —
ԱՅՍՊԷՍ ՏՈՒԵՑ ԻՆՁ ՊԱՏԱՍԽԱՆ :

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ռած իր մարդնիքին բոլորը՝ իր աչքերը վառող Իսահակեանի միջոցաւ սորվին ժողովուրդի մը մարդկային մեծութիւնը եւ փառքին ու տառապանքներուն հաւասարմեայ բանաստեղծութիւնը :

Երբեք այնքան չզգացինք պահանջը իրեն եւ իր ձայնին, որ աշխարհի դէմքին պատաց, 1903էն սկսեալ :

Օ՛ ազատութիւն, անմահներու Գուրանը եւ սոխակը դրախտի :

ARAGON

համար :

Այս առիթով կ'ըսուի, թէ ոչ մէկ նոր ծրագիր մշակուած է Միջին Արեւելքի համար : Այս շրջանին նկատմամբ տըրուած որոշումներուն մասին անգլիական եւ ամերիկեան շրջանակները կը մերժեն բացատրութիւններ տալ :

Եւրոպայի մէջ գումարուելիք Արեւմտեաններու համագումարը, որուն պիտի մասնակցի Նախագահ Այզընհաուըր, կ'առաջադրէ սերտ կապեր ստեղծել դաշնակիցներու միջեւ ու գործակցիլ յատկապէս հիւլէական մարզին մէջ : Միացեալ Նահանգներ պատրաստ են ամէն տեսակէտէ օժանդակել իրենց բարեկամներուն :

—o—

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԵՒ ՆԱՆԹԻ ՑՈՅՑԵՐԸ

Ուրբաթ օր տեղի ունեցած գործադուլին հետեւանքով ծանր դէպքեր պատահեցան, յատկապէս Նանթի մէջ : Բանւորները միթինկ մը սարքելէ վերջ, տողանցեցին եւ խմբակներու բաժնուած փորձեցին հաւաքեւակ մը ցուցափակել. անկարգութիւններ ըրին նաեւ ոստիկանատան մէջ :

Ձեռնատումբ մը արձակուեցաւ զինուորական կառքի մը վրայ, չորս զինուորականներ վիրաւորուեցան, որոնցմէ մէկը՝ ծանր :

Ժամը 18ին սկսան ցոյցերը, որոնք խռովութեան վերածուեցան : Ցուցարարները արգելք կը հանդիսանային, որ ինքնաշարժները իրենց ճամբան շարունակեն :

Զինուորական մը, որ հեծանիւով կ'անցնէր, ցուցարարներուն ձեռքը անցաւ, ու հազիւ կարողացաւ ազատիլ՝ Աշխատանքի Դաշնակցութեան (Համաշխարհ-վար) բարձրաստիճան պաշտօնեաներէն

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ՓԱՐԻԶԷՆ ԿԱՆՑՆԻ

Հռչակաւոր երաժշտագէտ Արամ Խաչատուրեան որ Հարաւային Ամերիկա գացած էր նուագահանդէսներ տալու համար, շաբաթ օր օդի ճամբով Փարիզ եկաւ, Հայաստան երթալու համար :

մէկուն միջամտութեամբ, որ անոր ընկերացաւ մինչեւ իր տունը :

Ժամ մը վերջ, ոստիկանները շրջապատած էին արդէն քաղաքը եւ ցրուեցին ցուցարարները : Այս առիթով բախումներ պատահեցան, որոնց հետեւանքով ծագեցան կռիւներ, որոնք շարունակուեցան մինչեւ ժամը 22 : Կարգ մը ձերբակալութիւններ ալ եղան :

—o—

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Ատեանը փաստեց, թէ խորհրդային լրտես Աբէլ հիւլէական գաղտնիքներ յանձնած է Մոսկուա : Մահուան պիտի դատապարտուի : Դատավճիռը պիտի յայտարարուի Նոյեմբեր 15ին :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ կը յայտնեն, թէ Մոսկուա պիտի չօժանդակէ Եուկոսլաւիոյ՝ եթէ Ամերիկա դադրեցնէ իր օժանդակութիւնը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետ Ատենաուըր Բչ. օր պիտի ներկայացնէ իր կառավարութիւնը՝ վաւերացնելու համար :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ յեղափոխութեան տարեդարձին առիթով, ոստիկանութիւնը հրահանգ տուած է մինչեւ Նոյեմբեր 4 հսկել Փեշտայի փողոցներուն մէջ :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԳԵՐՈՒ ՎԱՐՊԵՏԸ

Ո՛րքան մօտ էինք, ո՛րքան հեռացանք...

Կովկասէն կարին, յետոյ Պոլիս ապաստանած էր, խուսափելով ցարական հալածանքներէն, որոնք մոլեգնութեան հասեր էին, իբրեւ հետեւանք Դաշնակցութեան դէմ սարքուած դատին (1911–12)։

Այդ օրէն ալ կը սկսէր մեր ծանօթութիւնը, որ վերածուեցաւ կատարեալ մտերմութեան, երբ ստանձնեցինք տպել «Աբու Լալա Մահարի»ն ։

«Դրսեցիները» — անոնք որ Թուրքիա կուգային օգտուելով Սահմանադրութեան վերահաստատումէն, իրենց հետ բերած էին, հայրենասիրական – յեղափոխական տաղերուն հետ, շատ մըն ալ ժողովրդական երգեր։ Աւ. Իսահակեանի «Երգեր ու Վէրքեր»էն ո՛րքան կտորներ գոց եղած էին արդէն, երբ ինք Պոլիս կը հասնէր ։

Մասնաւորապէս գիւղի եւ սարի զաւակներ, փէտայիներ էին որ կը տարածէին այդ երգերը, փախցնելով բանաստեղծին յեղափոխական ծածկանունն ալ, «Հայ Գուսան»։

Դումանն սարեր, դարտլու սարեր, — Դարտ ու դուման մեր վաթան,— Ա՜խ, գլուխըս քո ուղուրին,— Ա՜խ, մեր անուշ մէր – վաթան ։

Ջան տղերք, ջան, զարնենք զարկւենք — Մեր վաթանի ուղուրին ···

Եւ կամ,— Եարիս տարան, ջանիս տարան —Հունցուր – խունցուր կոլամ խս··

Ցետոյ սորվեցանք նաեւ իր աշխատանքի սրտառուչ երգը —

Ա՜խ, մեր սիրտը լիքը դարտ, ցաւ
Օր ու արեւ չտեսանք ·
Վա՜խ, մեր կեանքը սեւով անցաւ,
Աշխարհից բան չիմացանք ···

Այնքան յափշտակուած էինք այս երգով, որ 1912ին Թուրքերէնի թարգմանել տուինք ողբացեալ Տիգրան Չամհուրին (Ֆէրիտ Ճէմիլ – Տիգրան Ամուճեան), Մայիս մէկի տօնին առթիւ... (Կարին) ։

Այդպէ՜ս էին օրերը։ Ցետոյ Աւ. Իսահակեան չուեց Եւրոպա, եւ, 1925էն վերջն էր որ վերահաստատուեցաւ մեր բարեկամութիւնը, նախ Թղթակցութեամբ (Վենետիկ էր այն ատեն), յետոյ անձամբ, այստեղ ։

Մեզի համար գաղտնիք չէին իր մտահոգութիւնները, դէպքերու նոր դասաւորման առթիւ։ Եւ երբ երկրորդ անգամ Երեւան կը դառնար (1930), գիտէինք որ մեծ հաւատք ունէր իր հմայքին եւ անձնական կապերուն վրայ ։

Գնաց, իր հերթական տուրքն ալ վճարեց, եւ հասաւ փառքի գագաթնակէտին։ Մանաւանդ նոր Աշխարհամարտի ընթացքին կատարած ելոյթներով, որոնք ծանօթ են բոլորին ։

Ժամանակը չէ զբաղելու այդ մանրամասնութիւններով։ Կը բաւէ ըսել որ, իր վերջնական վերադարձը դէպի հայրենիք եղաւ բարիք մը ե՛ւ իրեն ե՛ւ իր շրջապատին համար ։

Ինչ կը վերաբերի բուն գրական վաստակին, կիսկատար տեղեկութիւններ միայն ունինք Հայաստանի մէջ կատարած ստեղծագործութեանց մասին։ Այնպէս որ, դժուար է դատել, — նախապէս արտադրած գործե՞րն աւելի կը կշռեն, թէ ինչ որ արտադրեց Արտասահմանի մէջ ։

Իբրեւ բանաստեղծ, Աւ. Իսահակեան պիտի մնայ վարպետը ժողովրդական երգերու եւ զրոյցներու։ Թէեւ, այդ երգերէն շատեր դատապարտուած են մոռացման, իրենց խժալուր Թաթարաբանութեամբ։ Մանաւանդ հիմա որ, Հայաստանի նոր սերունդը կը ձգտի աւելի պայծառ, նորէն ժողովրդական, այլ գրականօրէն աւելի մշակուած տաղեր հիւսել այնքան ճարտարութեամբ ։

Իսկ իբրեւ մշակ իմաստասիրութեան եւ համամարդկային յղացումներու, իր «Աբու Լալա Մահարի»ն պիտի մնայ յիշատակարան մը մտածումի յանդգնութեան։ Տեսակ մը սանձարձակ թռիչք, ազատ՝ միջավայրի եւ ժամանակի կաշկանդումներէն։ Գործ մը որ կը խօսի ամբողջ մարդկութեան, հակառակ իր ձեւական թերութիւններուն ։

Իր վիպասանի տաղանդին վերջնական արտայայտութիւնը պիտի կազմէ, անշուշտ, «Ուստա Կարօ»ն, որու մասին կը խօսուի տարիներէ ի վեր, եւ որուն համար կ'ըսէ եղեր, — «Այդ իմ կտակն է»։

Ի՞նչ կարելի էր մաղթել իր ծննդեան 70ամեակին առթիւ, եթէ ոչ այն որ կէս չմնայ այդ գործը ։

14 – 4 – 1946 Շ.

« ՋԵՐԹԸ ՄԻ ՊԱՀ ՔՈՆՆ Է ՀԻՄԱ »

Բանաստեղծական յղացումներ կան, որոնք ժողովուրդի մը բովանդակ կեանքը կը խորհրդանշեն ու անոր դարաւոր մշակոյթը կը յատկանշեն ։

Այդպիսի բանաստեղծութիւն մըն է Եղիշէ Չարենցի Ես իմ անուշ Հայաստանի արեւահամ բառն եմ սիրում ստեղծագործութիւնը, որ հակառակ իր ա՛յնքան պարզութեան, խորիմաստ տողեր կը պարունակէ։ Եւ բնական էր որ մեր ժողովուրդը սիրէր զայն, իբրեւ թէ իր առօրեայ հոգերուն աղօթքն ըլլար ։

Նման քերթուած մըն է նաեւ ողբացեալ Աւետիք Իսահակեանի հետեւեալ կտորը, որուն ամէն մէկ տողը կարելի է վերլուծել, յանգելու համար հոն, ուր բանաստեղծը, առանց մարգարէ ըլլալու, կը նախատեսէ թէ ի՛նքն ալ, ինչպէս բովանդակ մարդկութիւնը, ուղեւոր մըն է, եւ որուն հերթը պիտի գայ ...։

Արարատի ծեր գմբէթից՝
Դար է եկել, վայրկեանի պէս,
Ու անցել ։

Դարերը որ անցեր են, վայրկեանի տեւողութիւն ալ չեն ունեցեր։ Յաւիտենական Արարատը կայ ու կը մնայ։ Հովանաւորեր է սերունդներ, որոնք անով ներշնչուեր են, անով խանդավառուեր, իրենց աչքը միշտ յառած հոն, ուր աւանդութիւնը Նոյի տապանը տեղաւորեց, եւ բնաջնջման դատապարտուած մարդկային բեկորներուն ապաստան տուաւ ։

Անհուն թուով կայծակների
Սուրն է բեկուել ադամանդին,
Ու անցել ։

Բնութեան հարուածներն իսկ անզօր եղան հարուածելու այդ սրբազան լեռը։ Անհուն թուով կայծակներու շեղբը, ադամանդի մը զարնուելու պէս, փշրուեցաւ ու անցաւ ...։

Այս տողերուն մէջ կարելի է կարդալ նաեւ Հայուն ճակատագիրը։ Մարդկային ճակին կողմէ անհուն հարուածներ, անողո՛ք [illegible]

Մահախուճապ սերունդների
Ա՛չքն է դիպել լոյս – գագաթին՝
Ու անցել ։

Մահուան առջեւ խուճապահար սերունդներուն աչքը հանդիպեր է լոյս – գագաթին, յաւիտենական ձիւնափառ գագաթին, ու դարձեալ անցեր ։

Եւ վերջապէս մարդ էակը, առաջին կարգին մեր բանաստեղծը, կը խորհրդածէ, կ'իմաստասիրէ ։

Հերթը մի պահ քո՛նն է հիմա,
Դո՛ւ էլ նայիր սէգ ճակատին,
Ու անցիր։

Աւետիք Իսահակեան մարգարէանալու պէտք չունէր, երբ այս տողերը կը գրէր տարիներ առաջ։ Բանաստեղծը այդ լոյս-գագաթին հովանիին տակ ապրեցաւ բարեբախտաբար քանի մը տասնեակ տարիներ։ Աչքը յառած միշտ սէգ ճակատին, գիտակցելով որ հերթը իրեն պիտի գար, պէտք էր անցնիլ, ու անցաւ անշշուկ, ամէնուն յարգանքին առարկայ ։

Երջանի՛կ քերթող, որուն դառնութեան տարիները խաղաղութեան փոխակերպուեցան։ Տակաւին քանի մը շաբաթներ առաջ, իր բնակարանին մէջ կ'ողջունէր փարիզահայ քանի մը ուղեւորներ, որոնք իր ողջոյնը կը բերէին իր բարեկամներուն ։

Երջանի՛կ քերթող... որ հայրենի օդը շնչելէ, հայրենիքին վերածնունդը ողջունելէ ետք, իր հողմրտիքը կ'ունենայ հոն, Արարատի հովանիին տակ, ոչ այն միւս տարաբախտ քերթողներուն ու գրագէտներուն պէս, որոնց ո՛չ մահուան թուականը յայտնի է եւ ոչ ալ յիշատակի խաչքար մը ունին. բոլորն ալ նոյն հայրենիքի զաւակները ...։

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

« ՆԱՅԻՐ ՈՒ ԱՆՑԻՐ »

Աւետիք Իսահակեան ...

Ի՛նկաւ, աւելի ճիշդը՝ շիջեցաւ հայրենակարօտ սիրտ մը, Երեւանի մէջ ։

Կարելի՞ է արդեօք տարբեր ձեւով բնորոշել պլպլացումներու երկիւղին մահը՝ տարիքի իր լրումին մէջ ։ Մեր ժողովուրդին ընկերային եւ քաղաքական պայմանները փոթորկի մատնած էին Իսահակեանը, սակայն, հակառակ այդ իրողութեան, մնաց «Երգեր ու Վէրքեր»ու բանաստեղծը, տարաղիր սրտին մէջ՝ կարօտը հայրենի երկրին եւ, հայրենիք վերադառնալէ ետք, ապահովաբար, կարօտը իր երազին։

Երեւանի մէջ, Աւետիք Իսահակեանի մահը կը զուգադիպի տարաբախտ Չարենցի ծննդեան վաթսունամեակին ։

Չարենց եւ Իսահակեան... երկու տարբեր հոգիներ. տարբեր՝ խառնուածքով ու կեանքով ։

Ա. Իսահակեան մեռաւ 82 տարեկանին, թոռնիկներուն ճռուողիւնը լսելէ վերջ ։ Եւ, ինչ փոյթ, թէ պիտի չկատարեն Ալագեազի լանջերուն վրայ շիրիմ մը ունենալու իր փափաքը. ամէն պարագայի մէջ, անպատեհութիւն մը չկար։ Մեռաւ Երեւան եւ իր մարմինը պիտի ամփոփուի հայկական Պանթէոնին մէջ ։

Մինչդեռ, սպաննուեցաւ Չարենց՝ երբ քառասուն տարեկան էր հազիւ. (կ'ըսեն՝ թէ բանտի մէջ)։ Ցարդ, անյայտ է նաեւ իր գերեզմանը, եթէ ունի ։

Մէկը սպիտակ վէչերներու երկարակեաց երգիչ, միւսը՝ մեծ խռովքներու հալածական ու խորտակուած արտայայտիչ։ Ու, երկուքն ալ, մեծ բանաստեղծ, հայրենապաշտ ։

Իսահակեան չունէր Սիամանթոյի ռազմական հոգին եւ յաճախանքը արեան։ Չարենց, հազիւ թէ կը դպչէր ցորեանի ծովերը Վարուժանի ու կը պաշտէր Սիամանթօն ։

Ա. Իսահակեան Դաշնակցական էր, գաղափարականօրէն, թէեւ իր բանաստեղծութիւններուն մէջ՝ հայրենասէր «պլըտիկ» աշուղ մը. նոյնիսկ՝ «Դաշնակցութեան տասնամեակին» խորագիրով երկարաշունչ իր քերթուածը ոչինչ ունի իբրեւ գաղափարական ուժեղ կառոյց. սովորականին պէս, սազը առած քայլը տաղեր կ'ըսէ, սորայրելով ... Հայ Գուսան։ Կարդալով «ցաւած սրտին երգերը» եւ ցաւելով իրեն հետ, լսելով սրտում կանչը «Որսկան աղբերը»ին, թեւելով իրեն հետ իբրեւ «երկնի թիթեռ, որ գանձ չունի, — լեռ ու բեռ», կարդալով հայրենասիրական, պանդուխտի ու յաւակոչ՝ մօրը մասին գրած սրտայոյզ իր տաղերը, կը մտածենք, թէ ինչպէ՞ս այս մարդը զբաղած է զէնքերու փոխադրութեամբ, յեղափոխականներու հետ սահմաններ է անցած, մտած՝ պայքարի դրօշին ներքեւ եւ կուսակցական աշխա –

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Իսահակեանի գործերը կարելի է բաժնել երեք խումբի —

1.— Երգեր.— Ժողովուրդին շրթներուն համար յօրինուած տաղեր են ասոնք, զորս բանաստեղծը ձեւեր է աշուղներու լեզուով եւ ճաշակով, — նիւթը ընդհանրապէս սէր եւ բնութեան պաշտամունք՝ արցունքոտ յուսահատութեան մը մթնոլորտին մէջ։ Մեր գրականութեան պատմութեան շատ բան չի մնար այս տաղերէն, թէեւ ժողովուրդին այնքան սիրելի, որ կ'երգուէին ամէն տեղ, Թիֆլիզէն մինչեւ Պոլիս։ Ո՞վ չէ երգած Որսկան ախպէրը, Դարդս լացէք, Ալագեազը եւ բազմաթիւ այլ երգեր ։ Թումանեան շատ կը գնահատէր այս ստեղծագործութիւնները, ինք եւս ներշնչման նոյն աղբիւրին յաճախորդ, (կ'արժէ քննել Թումանեանի եւ Իսահակեանի փոխադարձ ազդեցութեան պատմութիւնը, բայց ատիկա նիւթ մըն է որ կը հետաքրքրէ մասնաւորապէս Հայ Երգին Պատմութիւնը, — Դորբատէն գերման Ֆոլքլորիստներու թելադրանքը (Դոդոխեան), յետոյ ազգային զարթօնքի եւ պայքարի շունչը (Գամառ – Քաթիպա), մինչեւ մեր ցեղային գեղեցկագիտութեան վերարծարծումը (Կոմիտաս)։

Իսահակեանի երգերուն մէջ կը լողան, սակայն, Հայնէական զգայնութիւնը, որ երբեմն սանտիմանթալի կը դառնայ, եւ Նիցշէի անհատապաշտութիւնը, որ թաթխուած է դառնութեամբ եւ յոռետեսութեամբ։ Լեզուն պատկերաւոր և ռամկունակ, յաճախ թրքական բառերուն քասովը հիւանդ ։

2.— Աւանդութիւններ. — Իսահակեան կը սիրէ Ֆոլքլորը, այնպէս հաւաքած եւ վերամշակած է (ինք եւս ստեղծած յաճախ) բազմաթիւ առակներ եւ հէքեաթներ, ընդհանրապէս բարոյական վարդապետութեան վերարկու մը նետած անոնց վրայ։ Ունի նաեւ պատմուածքներ, որոնք եւս կը մատնեն առակագրութեան իր սէրը, — ժողովուրդին նման՝ իմաստութիւն ծախելու արեւելեան քօղարկեալ ձեւը։ Այստեղ եւս, ինչպէս երգերուն մէջ, Իսահակեան կը յայտնուի իբրեւ ծայրայեղ ժողովրդապաշտ։ Ըստ իր վարդապետութեան, երանութիւնը եւ փիլիսոփայութիւնը բարձրագոյն կամ ազնուական ծագում չունին,— ամէնէն խոր զգայնութիւնը եւ ամէնէն ծանր իմաստութիւնը կը բխին յաճախ խոնարհ խաւերու սիրտէն ու միտքէն։ Այս վարդապետութիւնը, որ ԺԸ. դարու ժառանգ է, ճիշդ չէ հիմա,— բայց այդ հարցին քննութիւնը պարագայական այս յօդուածին մէջ չէ որ պիտի կատարուէր ։

3. Մշակուած գրականութիւն.— Այստեղ արդէն Իսահակեան կը թողու ժողովուրդը, եւ նիւթը կ'ուսումնասիրէ բարձրօրէն, համաձայն գրական թէքնիքի պահանջներուն եւ հմտութեան (Էրիւտիսիօն) թելադրանքներուն ։ Աբու Լալա Մահարին մէկն է այդ աշխատութիւններէն, — այդ գործին ուղղուած Օշականի քննադատութեան «հարթնիքը», միշտ իրապաշտ վարդապետութեան կանոններով, կը վրիպի անոր համար որ «իրաւ» բանաստեղծութեան տեսութիւնը (ի՞նչ գէշ տարազ) շատ նրհար է եւ շատ ազազուն, ու չի պատշաճիր գրական ամէն կարգի մշակումներու։ (Զգուշանալ այն փրիմիթիֆ աշխարհահայեցողութենէն, որ կը փորձէ զգացման գերակայութիւն մը հաստատել մտածման վրայ)։ Ցովհ. Աւագեան, իր կարգին, կը գոհանայ Նիքըլսընի գործէն բերուած հմտութեան մը արձանագրութեամբ ։ Այսպէս կամ այնպէս, Աբու Լալա Մահարին չուսումնասիրուեցաւ հմտութեան բերած անսպառ նպաստով։ Բայց կատարուած քննադատութեան հանդէպ այս վերապահութիւնը չի նշանակեր թէ կատարեալ է Իսահակեանի պօէմը, ընդհակառակն կը մնայ չափազանց զաղուն։ Ամբողջական քննադատութեան մը համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել փիքսիոնը եւ իր պատմութիւնը, արաբական միտքը եւ հեղինակին փիլիսոփայութիւնը ։

Իբրեւ անհատ եւ դէմք.— Իսահակեանի գործերը մեծ թիւ մը չեն կազմեր։ Եթէ շատ արտադրող մը չէ եղած, պատճառն այն է որ, նախ՝ կատաղի կարդացող մըն էր, հետեւորդ մը եւրոպական մտածման բոլոր արտայայտութիւններուն, ընդհանրապէս ձախ կամ «ծուռ» թեւերու վրայ (Նիցշէ, Ֆրոյտ). երկրորդ՝ կը սիրէ անզբաղ (ուագիֆ) կեանքը, զրոյցը, կամ «Թիֆլիզեան կլիման»,— այս վերջին բացատրութեամբ, կ'ակնարկեմ «քէյֆ»ին, որ կը կատարուի սեղանի վրայ կամ նազելի կիներու ընկերութեան մէջ։ Թիֆլիզեան այդ կլիմայէն անցած են գրեթէ բոլոր մեր արեւելահայ գրողները, — անոնք ծանօթ չեն այն նուիրումին, զոր ցոյց կուտան գրականութեան մշակները, վանականի խստակրօն եւ խարազնազգեաց կեանքով, ամէն ինչ զոհելու համար ներշնչման եւ ստեղծագործութեան դիցուհիին ։

Իր քիչովն հանդերձ, Իսահակեան կը մնայ մէկը մեր իմաննիբէռ գրողներէն,— ազգային կամ ցեղային յաւակնութիւններէն և չարիքներէն անկախ, մարդը կ'առնէ իբրեւ մարդ, խարազանելու համար Արիստոտէլի անասունաւոր բարքերը, եւ իտէալ տալու համար անոր՝ դէպի կատարելութիւն։ Սկիզբէն իսկ՝ մտածումով ձախ, (Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ, դէպի համայնավար հոսանք. . իր բարեկամութիւնը ծանօթ է այն մտերմութեամբ, զոր ցոյց կուտար հայ համայնավար երիտասարդութեան հանդէպ, մասնաւորաբար իր պաշտպանութեան տակ առնելով Ալ. Միասնիկեանը), Աւետիք Իսահակեան մեր գրականութեան պատմութեան մէջ ալ կը մնայ յիշատակելի միշտ իբրեւ խորհող բանաստեղծ (փօէթ փանսէօր)։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

տանք տարած ․․․ ։

Հարկ չկայ պատասխանը ուրիշ տեղ փնտռել ։ Իր կեանքն ու գործը լաւագոյն ապացոյցը կուտան ատոր ։ Գաղափարակիցներուն հետ արտասահման անցած՝ Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք, շրջան մը մնաց Եւրոպա ։ Այդ միջոցին գրեց հանրածանօթ դարձած փոքրիկ իր քերթուածը՝ Նայիր ու Անցիր, որ ունի քաղաքական խորք․ կը հաւատար, թէ Երեւանի համայնավար վարչակարգը պիտի տապալէր եւ Մոսկուայի ներկայացուցիչներուն կ'ուզէր իր խօսքը, որ մահախուճապ սերունդներու նման պահ մըն ալ իրենք նային Արարատի ծեր գմբէթին, ու անցնին ․․․ ։

Այդպէս չեղաւ սակայն ու, ժամանակի իր սիրտը չդիմանալով աքսորի մորմոքին՝ հայրենիքը փնտռեց ։ Ու գնաց երկիր ։ Կարեւոր չէ, թէ այնուհետեւ պատե՞ց իր երազին իրականացման, թէ ոչ ։

Համայնական ուժին կը հաւատար Զարենց, բոցավառ իր հոգին ալ կարմիր Նայիրիին հետ ողջակէզ ընելով անոր, — շատ չանցած յուսախաբ ըլլալու համար անկէ ։ Տակաւին պատանի՝ իբրեւ կամաւոր նետուեցաւ պատերազմի դաշտը, մտաւ ահեղ մարտերու մէջ ու երկնեց «Դանթէական Առասպելը» ։ Ցաւխենական մակընթացութեան եւ տեղատուութեան ովկիան մը՝ իր հոգին ։ Պայքարի ու գաղափարի բոցերէն լափլիզուող խառնարան մը՝ իր սիրտը ։

Ալքոլի ազդեցութեամբ կը գտնէր իր խաղաղութիւնը, որ տարբեր էր Իսահակեանի խաղաղութենէն ։ Կ'երգէր կինը՝ իր բառերուն եւ կշռոյթին մէջ դնելով տարբեր շունչ ․—

Կապոյտը հոգու ազօթքն է, քոյր,
Կապոյտը — թախիծ ․
Կապոյտը — կարօտ թափանցիկ, մաքուր,
Ու յստակ, ու ցինց ։

Ո՛ւր է Զարենցը՝ խելագարուած ամբոխներու եւ ռազմերթի չափորահար, Նայիրիի յմ'րուստ ու տրի սիրտը դէպի կարմիր ապագան քալող կարմիր մըն-րու խառնող Զարենցը ։ Ո՛ւր նաեւ իր «բռնկէ» սիրտը արփիւնաքամ բայց տանական հայրենիքին սրտին հետ աշխարհներու առջեւ բանալով անոնց աներկնելի մեծութիւնը սպառնացող հսկայատիպ բանաստեղծը ։

Եւ ինք ալ տապալեցաւ, հսկայի նման, իր փառաբանած ամբոխներուն ոտքերուն տակ, յուսահատած անոնց երթէն, գիտակցօրէն, տրտմօրէն ։

Գաղափարներով իրարմէ տարբեր, Իսահակեան եւ Զարենց գիրար գտան հայրենիքի գաղափարին շուրջ եւ միախառնեցին իրենց ըմբռնումները ։ Դարձեալ, տարբեր եղանակներով ։ Իսահակեան՝ մեղմօրէն ըսաւ իր ըսելիքը, Նայի՛ր ու անցիր, ու ապրեցաւ իր չսիրած մարդոց հետ ։ Զարենց ամպրոպի նման գոռաց եւ համայնական գաղափարներուն դատարկութիւնը չսպռեց կարմիր կոմիսարներու քթին ու մռութին՝ սպաննուելով իր սիրած մարդոց կողմէ ։

Մէկը կեանքը իր գաղափարներէն աւելի կը սիրէր, միւսը իր տեսակէտներուն յաղթանակը կը նախընտրէր, հոգ չէ թէ կեանքն ալ վրայ տալով ։

Ժողովուրդին ու հայրենիքին յաւերժութեան կը հաւատար Զարենց ։

Եւ ի՜նչ զուգադիպութիւն ․ մեռնելէ առաջ Ա․ Իսահակեան վերջին անգամ գրիչ շարժեց Եղիշէ Զարենցի մասին ․․․ ։

ԱՐՄԵՊԻԼ

ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ՝ ՌՈՒՄԱՆԵՐԷՆ

Ռումանական պետական հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Աւետիք Իսահակեանի բանաստեղծութիւններու ժողովածուն ։

Ժողովածուին կցուած է ընդարձակ նախաբան մը, ուր կը տրուի բանաստեղծին կենսագրութիւնը եւ գործին քննարկումը ։

Թարգմանութիւնները ռուսերէնէ կատարած են ժամանակակից ռումէն բանաստեղծներ ։ Գիրքին տպաքանակը՝ 3110 օրինակ ։

ԶԱՐԵՆՑԻ ՀԵՏ
ՎԵՆԵՏԻԿՈՒՄ

●

ԽՄԲ․— Ինչպէս գրած էինք, Հայաստանի մէջ տօնուեցաւ Եղիշէ Զարենցի ծննդեան վաթսունամեակը ։ Այս առիթով թերթերը բացառիկ թիւեր նուիրեցին մեծանուն բանաստեղծին ։ Գրողներու Միութեան պաշտօնաթերթին մէջ Ա․ Իսահակեան գրած է յետագայ տողերը՝ Զարենցի մասին․ ապահովաբար՝ վերջին գրութիւնը ։

Մեծատաղանդ բանաստեղծ Եղիշէ Զարենցին առաջին անգամ տեսայ Վենետիկում, 1924 թուականին ։ Զարենցը եկել էր Հայաստանից Եւրոպա ճանապարհորդելու ։ Ինձ մօտ եկաւ նա Հռոմից ։ Առաջին տպաւորութիւնը, որ ստացայ նըրանից, փայլուն չէր ։ Վտիտ մարմին, կարճահասակ, բայց խոհական, խելացի աչքերով ։ Մնաց մի ամբողջ ամիս Վենետիկում, եւ մենք շատ եւ շատ խորին կերպով բարեկամացանք ։ Ամբողջ օրը միասին էինք ։ Առաւօտը կանուխ գալիս էր հիւրանոցից, մնում էր մինչեւ ուշ գիշեր մեր տանը ։ Թափառում էինք հրաշալի Վենետիկում՝ ջրանցքներով, կոնդոլներով, գնում էինք ծովափ, յաճախ գնում էինք Մխիթարեանների վանքը՝ Սուրբ Ղազար ։

Խօսում էինք անվերջ ամէն հարցերի մասին — գիտութեան, գրականութեան, յեղափոխութեան, բոլոր այն մեծ խնդիրների, որ կան, եւ փոքր խնդիրների նաեւ, որ յուզում են մարդկանց ։

Վենետիկի հասարակութիւնը իր պարապ ժամերը անց է կացնում աշխարհի մէջ ամենագեղեցիկ հրապարակի՝ Սուրբ Մարկոսի հրապարակի վրայ ։ Մի կողմը Սուրբ Մարկոսի սքանչելի տաճարն է, միւս երեք կողմերը թանգարաններն են, սրճարաններ՝ բոլորն էլ մարմարակերտ պալատներ ։ Եղիշէի հետ էլ մենք անցկացնում էինք Սուրբ Մարկոսի հրապարակի զանազան սրճարաններում ։ Սուրբ Մարկոսի հրապարակը լեցուն էր աղաւնիներով, որ կոչւում են սուրբ Մարկոսի աղաւնիներ, հազարաւոր, տասնեակ հազարաւոր, եւ կառավարութիւնը կերակրում է նրանց ։ Հրապարակում ծախում են հունտեր, սիսեռներ, կերակրելու համար աղաւնիներին ։ Հասարակութիւնը, մանաւանդ տուրիստական հասարակութիւնը, շարունակ նկարւում է՝ ափերում սիսեռներ բռնած ։ Աղաւնիները գալիս նստում են կրցահարելու համար թե՛ ուսերի վրայ, թե՛ գլխարկների վրայ ։ Ահա ես ու Զարենցն էլ նկարուեցինք սուրբ Մարկոսի հրապարակի վրայ՝ աղաւնիների հետ միասին ։ Զարենցը բախտաւոր եղաւ, որ նրա վրայ նստեցին երեք – չորս աղաւնի, իսկ իմ ձեռքը մնաց դատարկ ։

Զարենցը խոհուն, զարգացած, մեծ էրուդիցիայի տէր անձնաւորութիւն էր՝ անհանգիստ բնաւորութիւն, ըմբոստ եւ եռուն ։ Բոլոր ազգերի գրականութիւնները գիտէր, լաւ ճանաչում էր եւ մեծ ճաշակի տէր էր ։ Արդէն ես նրան ճանաչում էի նախքան նրա հետ ծանօթանալը ։ Ես կարդացել էի (Վենետիկի վանքը ստանում էր հայկական ամէն մի հրատարակութիւն, ուր էլ որ լինի) Զարենցի երկհատորեակը, որ տպուած էր Մոսկուայում 22 թուականին ։ Ինձ վրայ մեծ տըպաւորութիւն թողեցին նրա «Դանթէական Առասպելը» եւ «Տաղարանը», լիրիկական մի շարք բանաստեղծութիւններ, մանաւանդ նրա հայրենասիրական բանաստեղծութիւնը՝ մեծ խորքով, «Ես իմ անուշ Հայաստանի»ն ։ Ինձ համար, առանց չափազանցութեան, բոլորովին օբյեկտիւ կերպով կ'ասեմ, որ հայ տաղերով, հայ բառերով այդպիսի բանաստեղծութիւն չի գրուած հայրենասիրութեան տեսակէտից ։ Դա եզակի, աննախընթաց բան է ։ Նոյնիսկ կարելի է ասել, որ եւրոպական, համաշխարհային գրականութեան հայրենասիրական ժանրի բանաստեղծութիւններ այդպիսի թափով այդպիսի ընդարձակ խորքով գրուած բան գոնէ ես չեմ յիշում ։

Պէտք է ասեմ, որ Զարենցը Հոկտեմբերեան սոցիալիստական էպոխայի (դարաշրջան) ամենամեծ բանաստեղծն է հայ գրականութեան մէջ եւ նա բազմակողմանի կերպով ազդեց հայ գրականութեան վրայ, մանաւանդ ռիթմի, լեզուի, տաղաչափութեան, պոետիկայի կողմից ։

Եղիշէ Զարենցի կորուստը յաւիտեան ողբալի է, եւ եթէ նա ողջ մնար, դեռ ինչե՛ր կարող էր տալ ։ Ցամենայն դէպս նա ինչ որ տուեց, դա մի անմահ կոթող է հայ գրականութեան մէջ ։

Յարգանք նրա յիշատակին ։

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՔԵՐԹՈՒԱԾ

Վտարուած եմ ես
Հայրենի երկրից,
Մի անյայտ ուղի
Լուռ տանում է ինձ ։

Ո՞ւր եմ գնում ես,
Ո՞ւր պիտի հանգչեմ,
Ո՞ւր պիտի լինի
Կայանըս վերջին ։

Ձիւնը եկաւ ծածկեց
Ուղի ու կածան,
Որոնց սիրել եմ,
Ինձ օտար դարձան ։

Ա՜խ, չար բախտիս դէմ
Իմ խաւար հեռւում
Մի պզտո՛ նրագ
Արդեօք չի՞ վառւում ։

Վայում է քամին,
Խիստ բուք է հիմի,
Թող իմ թշնամին
Անտուն չլինի ․․․ ։

×

Հայրենի գետի գմբուխտ ափերին
Մեր հին տնակն է կքել մենաւոր․
Ա՜խ, ես հեռաւոր ճանապարհներին
Քայլում եմ հիմա մենակ ու մոլոր ։
Շաչում է ահեղ՝ իմ գլխի վրայ
Աշնան ցուրտ քամին այս մութ գիշերին,
Վառո՞ւմ է արդեօք ճրագ էնալս հիմա
Հայրենի գետի գմբուխտ ափերին ․․․

Ա․ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՄԵՌԱԾ ՊՈԵՏԻՆ

Նրանք ասում են, որ դու անցել,
Ու հեռացել ես, ու հեռացել,
Որ լքել են քեզ ու մոռացել
Օրերում այս խենթ ու դարձ դարձիկ,
Բայց տե՛ս — կանչում է ահա մի ձեռ
Եւ մի սիրտ, որ քեզ սիրում է դեռ,
— Վերադարձի՛ր, օ, վերադարձի՛ր ․․․

— Վերադարձի՛ր, օ, մենք քեզ կտանք
Թէ՛ սէր, թէ հուրեր, թէ խնդութիւն,
Ինչպէս սիրած մի թափառական
Դու կրկի՛ն, կրկի՛ն կը մտնես տուն ․․․
Կը զգուի դէմքիդ քամի մի զով,
Օրերի շունչը, պղտէն հնչե՛ղ,
Կը լցնի հոգիդ անհուն յոյզով —
Ու նո՛ր, նո՛ր երգեր կը ներշնչէ ․ ․

— Վերադարձի՛ր, օ, վերադարձիր ․․․

— Այն ճանապարհով, որով մի օր
Անցար սրտաբեկ ու գնացիր
Անցան թափօրներ արիւաոր
Ու նոր բիւրաւոր դռներ բացին ․․
Այն երկրում, ուր դու մի օր լացիր
Ու մորմոքացիր այն սեւ բոցում —
Ահա զարուններ արեւածին
Ու շռինդ, ու վառք, ու կառուցում ․․․

— Վերադարձի՛ր, օ, վերադարձի՛ր ․․․ ։

1928 ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑ

Ե․ ԶԱՐԵՆՑԻ ԵՐԿԵՐՈՒՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի Գրողներու Միութեան պաշտօնաթերթը կը հաղորդէ, թէ պետական գրադարանին մէջ պահուած են Զարենցի ստեղծագործութիւնները, որոնք լոյս տեսած են պարբերականներու մէջ և առանձին գիրքերով ։Անձեռնմխելի ֆոնտ»ին մէջ կը գտնուին 1912ին Թիֆլիսի «Պատանի» տարեգիրքը, ուր Եղիշէ Սողոմոնեան ստորագրութեամբ տպուած է բանաստեղծին «տխրադալուկ աղջկան» անվերնագիր փոքրիկ քերթուածը ։ Այնտեղ կը գտնուին նաեւ 1915ին Թիֆլիսի մէջ հրատարակուած «Կապուտաչեայ Հայրենիք» բանաստեղծութիւնը, 1917ին Մոսկուայի մէջ հրատարակուած «Ծիածան» քերթուածներու գրքոյկը եւ «Սոմա» բանաստեղծութիւնը, որ գրուած է 1918ին ։

1922ին Մոսկուայի մէջ հրատարակուած բանաստեղծութիւններու երկու հատորները, որոնք անգտանելի դարձած են ։ Այս բոլորէն զատ, խնամքով կը պահուին նաեւ տարբեր ժամանակներու եւ երկիրներու մէջ հրատարակուած Զարենցի գործերը ։

ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑԻ 60–ԱՄԵԱԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Վերջին թղթաբերով ստացուած «Գրական Թերթ»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները՝ Զարենցի 60ամեակի տօնակատարութեան մասին ։

Հայֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճը լեցուած էր հանդիսականներով ։Բեմին խորքը՝ թարմ ծաղիկներով շրջապատուած, դրուած էր Զարենցի մեծադիր նկարը ։

Ներկայ էին պետական եւ գրական դէմքեր ։ Հանդէսին բացումը կատարած է Մարգարեան ։ Ե․ Զարենցի գրական գործունէութեան մասին զեկուցած է Գրողներու Միութեան քարտուղար՝ Եդ․ Թոփչեան ։ Խօսք առած է նաեւ Խ․ Միութեան Գրողներու Ընկերակցութեան ներկայացուցիչը ։ Ուկրանիացի գրող Ստելմախ Զարենցի մասին խօսելով, ըսաւ ան, որ թարգմանած է հայ մեծ բանաստեղծին քերթուածներու ուկրաներէն հրատարակութիւնը ։

Ներկայ եղած ու խօսք առած են նաեւ զանազան երկիրներու ներկայացուցիչները, բոլորն ալ պանծացնելով Եղիշէ Զարենցի ստեղծագործութիւնը ։

Այնուհետեւ սկսած է տօնակատարութեան գեղարուեստական բաժինը ։ Եղիշէ Զարենցի կտորները արտասանուած են, խոր յուզումի մատնելով ներկաները ։

Ինչպէս խորհրդային մամուլին, այնպէս ալ այս հանդիսութեան ընթացքին, ոչ մէկ խօսք եղած է տաղանդաւոր, այլ տարաբախտ բանաստեղծին մահուան մասին ։

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ

Երեւանի ձայնասփիւռէն Սիլվա Կապուտիկեան յատկապէս ըսաւ․ — Գիտէինք թէ Իսահակեան 82 տարեկան է, գիտէինք թէ իր Փիղիքականը վերջերս բաւական քայքայուած էր, մանաւանդ աշխարհացրիւ հայութեան ուծացման հարցերով ։ Բայց չէինք սպասեր այսպիսի յանկարծական մահուան մը ։

Երէկ իր մահճակալը անկողին էր, աթոռ՝ աթոռ, գրասեղանը՝ գրասեղան, իսկ այսօր այդ բոլորը թանգարանային իրեր են արդէն եւ յոյժ թանկագին ։ Նա հանգուցեալ է այժմ, փակուեր են նրա խորաթափանց աչքերը, որոնք տեսեր են Պոօշեանը, Երեմեանը, Սիամանթօն, Կոմիտասը, Վարուժանը, եւայլն ։ Իսահակեան մարդ ու բանաստեղծ չէր միայն ։ Իսահակեան Էջմիածին էր՝ Էջմիածինի կողքին, Սեւանն էր՝ Սեւանի ափին, վերջապէս նա մի ամբողջ ժողովուրդի մարմնացումն էր ։ Իսահակեան յոյս էր, հաւատ էր եւ հաւատամք ։

ԳՒՈՐԳ ԷՄԻՆԻ ԽՕՍՔԸ

Մեռաւ Աւետիք Իսահակեան, հայ գրականութեան կենդանի կամուրջը ։ Ան մեռնում է այնպէս, ինչպէս վարդի կոկոնն է մեռնում ։

Այդպէս չէ իր գրական մահը ։

Կենդանի անմահը ։ Այդպէս էինք կոչում նրան ։ Այդ նշանակում էր, որ նա իր կենդանութեան օրօք արդէն անմահացել էր ։

Հայ ժողովուրդի վերջին մի դարի պատմութիւնն էր նա, որ տեսել էր եւ բաժնել իր ժողովրդի յոյզերն ու ցաւերը, երգն ու ծիծաղը, որոնց երգիչն է եղել իր ամբողջ կեանքում ։ Տեսաւ ու երգեց մարդու տառապանքը ։

Այն՝ ինչ որ ուրիշների մօտ մահ է կոչւում, Իսահակեանի մօտ կը նշանակէ անմահանալ ։

Վարպետին ։ Այսպէս էին նամակ գըրում եւ դիմում Իսահակեանին, բոլոր Հայերը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ մէջ զինուորականները իշխանութիւնը ձեռք ձգած են եւ տէր են կացութեան :

ՄԱԿի 12րդ տարեդարձին առիթով, ուրբաթ օր բազմաթիւ տօնակատարութիւններ եղան զանազան երկիրներու մէջ :

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ սկսաւ հունգար գրագէտներու դատավարութիւնը : Մեղադրեալներուն մէջ կը գտնուին վիպասան Տերի, թատերագիր Հէյ, բանաստեղծ Զելք եւ քննադատ Թարտոս, որոնք ծանօթ անուններ են :

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ խորհրդարանական պատուիրակութիւն մը Փարիզի մէջ բանակցութիւններ կ'ունենայ՝ երկու երկիրներու միջեւ գործակցութեան սկսելու համար :

ՍՈՒՐԻՈՅ Պատերազմական նախարարը յայտարարեց, թէ Սուրիոյ վրայ կատարուելիք որեւէ յարձակում՝ համաշխարհային նոր պատերազմի մը դուռ պիտի բանայ :

ՄԱԿի շրջանակներուն մէջ կը յայտնեն, թէ հաւանաբար Համըրշոլտ բացառիկ առաքելութեամբ Սուրիա պիտի երթայ, անհամաձայնութիւնները հարթելու համար :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ քննութիւն մը բացուած է, հաստատելու համար Խ. Միութեան մէջ բանտարկուած խալիացի զինուորներու թիւը. բանտարկեալները նամակ մը գրկած էին՝ Թուրինի մը օգնութիւն կապուած :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ երկուքուկէս միլիոն հոգի վարակուած է ասիական դումէն (կրիփ) :

Համաճարակը նոր զոհ մը խլեց Ֆրանսայի մէջ :

ԹՈՔԻՈՅԻ մէջ սկսաւ հեռատեսիլի (թելեվիզիոն) աշտարակի մը շինութիւնը, որ Էյֆէլէն ութ մեթր աւելի բարձր պիտի ըլլայ :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Դեկտեմբեր 26ին բացուելիք ասիական ու ափրիկեան երկիրներու համագումարին պիտի մասնակցին 35 ազգեր, կը հաղորդեն Պէյրութէն : Համագումարը պիտի տեւէ երկու շաբաթ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ, այսօր՝ կիրակի, կը կատարուին երեսփոխանական ընտրութիւնները : Մօտ տասը միլիոն հոգի պիտի քուէարկէ, ընտրելու համար 610 երեսփոխան :

ՀՈՒՆԳԱՐԱՑԻ գրագէտ մը՝ Հորվաթ, որ աքսորի մէջ է, Հռոմի մէջ լրագրողներէն հարցազննուելով յայտարարեց, թէ ութսուն հազար բանուորներ եւ մօտ տասը հազար ուսանողներ, բոլորն ալ նախկին համայնավար, բանտերու մէջ լեցուած են Ներկայիս : 1956 Նոյեմբերէն մինչեւ 1957 Փետրուար, 230.000 Հունգարացիներ արտասահման ապաստանած են : Բազմաթիւ գրագէտներ, գիտուններ եւ արուեստագէտներ հեռացան իրենց հայրենիքէն՝ չզիմանալով համայնավար վարչակարգի սեղմումներուն :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ Ալժերիոյ Ազատագրական 12 զեկավարները ժողով մը կը գումարեն. օրակարգի վրայ՝ ՄԱԿի մէջ իրենց որդեգրելիք դիրքը, գործունէութեան ընդհանուր ծրագիր մը՝ Ալժերիոյ համար եւ իրենց ու Թունիզիայի տեսակէտներուն քննութիւնը :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Պ. Յարութիւն Քէչեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ, կիրակի 3 Նոյեմբեր, Գոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ, իրենց կնոջ եւ մօր նորոգ հանգուցեալ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ՔԷՉԵԱՆԻ (ծնեալ Մինթանճեան) մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները : Այս առթիւ հանգուցեալ Նըւէրները կ'ընեն՝ Փարիզի Մշակոյթի տան երկու հազար ֆրանք, Գոմոնի Կապ. Խաչի դպրոցին երկու հազար, Գոմոնի Ազգային Միութեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Ժան Վարդուկեանէ երկու հազար :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հրայր Խանէտանեան, հօր անունը Հայկազուն (Տրապիզոնցի), որ 1922ին Պոլսէն դրկուած է Ցունաստան, որբերու հետ : Տեղեկացնել «Յառաջ»ին :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սրբուհի Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Թաղէոսեան, Տէր եւ Տիկին, Վահան Թէրզեան (Նիս), շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, հեռագրով, հեռախօսով,— ծաղկեպսակով ու նուիրատուութեամբ, ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ աներհօր՝

ՍԱՂԱԹԷԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութիւնը եւ Եկեղեցաշէն յանձնախումբը կը յայտարարեն թէ Լիոնի նոր եկեղեցւոյ պանծալի գմբէթը բարձրացած ու լրացած է, որուն գագաթը նուիրական խաչը պիտի զետեղուի :

Օծման հոգեյոյզ արարողութիւնը պիտի կատարուի Նոյեմբեր երեքին, կիրակի առաւօտ, 69 ռիւ Լուի Պլան եկեղեցւոյն մէջ ձեռամբ Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի :

Այս առթիւ կոչ կ'ընեն այն ուխտաւոր ազգայիններին որ կը փափաքին կնքահայր ըլլալ խաչին որ դիմէ Ազգ. խորհրդարանը :

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer - Paris (9e)
Tél. : PRO vence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Դպրոցական վերամուտին առթիւ ենկատի ունենալ
Մ. Պարսամեանի հեղինակութեամբ

ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան–Ընթերցարան	200
ԱՐԱՐԱՏ Բ. գիրք	300
ԱՐԱՐԱՏ Գ. գիրք	400
Ց. Գազանճեանի Քերականութիւնները	
ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Արդի Հայերէն լեզուի, տարրական	250
Միջին դասընթացք	450
Բարձրագոյն դասընթացք	500
Նոր հրատարակութիւններ	
Սիրոյ եւ Արկածի տղաքը, *Վարդգէն Շուշանեան. հրատ. Խօսեան, պէյրութ*, 1957	600
Կէօթէի Ֆաուստը, *նոր թարգմանութիւն, Արամ Սամանճեան, Ա. եւ Բ. մասերը միասին, Իսթանպուլ*, 1957	800
Բայիէ տիւ Սիւտ թիւ 342, *որուն մէջ կը խօսուի հայ բանաստեղծութեան մասին նմոյշներով*	240
Թղթատարի ծախքով՝	300

Լոյս տեսած է Պարսամեան Գրատան 1958ի գրացանկը : Փափաքողներուն կը դրկուի :

Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ե Ա Ն   Օ Ր Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

3 Նոյեմբեր Կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, հինգշաբթի երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ :

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին :
Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԳՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 3ին, կիրակի ժամը 15.30ին, Կղերականներու սրահը, 22 րիւ տէ Պահիւթիէ :
Կը նախագահէ ընկ. Գ. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը եւ Եկեղեց. Յանձնախումբը, հրապարակաւ մասնաւոր շնորհակալիքը կը յայտնէ, Լիոնի ծանօթ եւ երիտասարդ առեւտրական, Պ. Միհրան Ներկիզեանի որ հարիւր հազար ֆրանք նուիրած է : Երկրորդ անգամ ըլլալով Պ. Ներկիզեան կարեւոր գումարով մը մասնակցած է եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին :

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութեան Կեդր. վարչական ժողովը պատիւ ունի հրաւիրելու Միութեան բոլոր իրաւատու անդամները ներկայ գտնուիլ 44րդ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ օր, 30 Նոյեմբեր 1957, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Միութեան Կեդր. Գրասենեակին մէջ, 250 Ֆիֆթ՝ Էվրնիւ, Նիւ Եորք, :

Եթէ օրինաւոր մեծամասնութիւն մը ներկայ չըլլայ վերոյիշեալ թուականին, այս ծանուցումը պիտի նկատուի իբրեւ Բ. հրաւէր Ընդհ. Ժողովի, որ պիտի գումարուի Շաբաթ եւ կիրակի, 14 եւ 15 Դեկտեմբեր, 1957, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Օթէլ Թուըվէլլթի մէջ, Մէտիսըն Էվրնիւ եւ 45րդ փողոց, Նիւ Եորք :

Բոլոր իրաւատու անդամները որ ներկայ պիտի ըլլան այս ժողովին, օրինական մեծամասնութիւն պիտի կազմեն :

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ընդհ. տեղեկագիր 1956 տարեշրջանի : 2. Ընդհ. հաշուետուութիւն 1956 տարեշրջանի : 3. Ընտրութիւն Կեդր. վարչական ժողովի՝ իրենց պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած անդամներու տեղ : 4. Զեկուցում Հ. Բ. Ը. Միութեան յիսնամեայ յոբելեանի առթիւ կատարուած հանգանակութեան արդիւնքին, եւ ծրագրուած կրթական եւ մշակութային ձեռնարկներուն մասին : 5. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ : 6 Ուղերձներ :

Ի գիմաց Կեդր. Վարչ. Ժողովի
(ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը միջ–մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը, այս երկուշաբթի ժամը չորսին, Սասունիի ճաշարանի վերնայարկը, 31 րիւ տ'Ալեքսանտր, Փարիզ (2), մեթրօ Թէօմփըլ Սէպաստոփոլ : Կարեւոր օրակարգ :

ԳՈՄՈՆԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

«Շանթ» թատերախումբը ղեկավարութեամբ Գր. Քէնտիրեանի կը ներկայացնէ Գր. Վահանի «ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ», որ մեծ յաջողութիւն գտած է Նիսի մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բենիամին, Դաւիթ, Արշալոյս, Դոհար, Բերջիզ եւ Մարիամ Էկէքեանները՝ Բաբերդի Գայլու գիւղէն : Կը կարծուի որ Ֆրանսա կը գտնուին : Փնտռողներն են քոյր եւ եղբայր Ճուհաս եւ Աստուր Էկէքեանները : Հասցէ՝ Նոր – Արէշ, 50 փ. թիւ 24 Երեւան, Հայաստան :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Կ'ուզուի հայ պատուաւոր կին մը 45–50 տարեկան, որ առանձին կնոջ մը մօտ ըղբայի տան գործերով, օրուան ընթացքին : Անօթք, բնակարան ապահով եւ ամսական վճարում մը :

Դիմել՝

GARAGE DES SPORTS - M. ARAM
167, Ave Michel Bizot, Paris

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ ՄԸ

Սախլողապար կը փնտռուի վարձու յարկարաժին կամ տուն (փավիյօն) *մը, Փարիզի կամ արուարձանի մը մէջ : Դիմել «Յառաջ»ի :*

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք։ Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 29 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8030 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3831

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԽԱՂԵՐ

Փոխանակ խաղաղելու, կացութիւնը հետզհետէ վտանգաւոր կը դառնայ Միջին Արեւելքի մէջ։

Ո՛չ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհանուր ժողովը, ո՛չ Այզընհաուըրի եւ Մաքմիլընի խօսակցութիւնները, ո՛չ Կրեմլինի բացատրութիւնները, ոչ ալ Սէուտ Թագաւորի խրատարարութեան առաջարկները կրցան հանդարտեցնել մտքերը։

Թուրքեւսուրիական սահմանագլուխին վերջ այժմ սկսած են խօսիլ նաեւ Կովկասեան ճակատին մասին։

Լեհաստանի նախկին ամենազօր դիկտատորին՝ զօր. Թաքովսկիի նշանակում մը իբրեւ ընդհանուր հրամանատար Կովկասի խորհրդային բանակներուն՝ խիստ յատկանշական է։ Այս որոշումը ցոյց կու տայ թէ՝ կացութիւնը լուրջ հանգամանք կը ստանայ հետզհետէ։ Վտանգը՝ որ ցարդ կը ծանրանար Սուրիոյ վրայ՝ սկսած է ծաւալ առնել, Թուրքիոյ հարաւային սահմաններէն բարձրանալով մինչեւ հիւսիս։ Մինչեւ մեր միւճառ հայրենիքին սահմանները։

Ստեղծուած այս նոր կացութիւնը մեծապէս կը չահագրգռէ հայ ժողովուրդը, որ համախումբ կ'ապրի Թուրքիոյ թէ՛ հիւսիսային եւ թէ հարաւային սահմաններու երկայնքին։ Մէկ կամ միւս ճակատին վրայ (Կովկաս թէ Սուրիա) պատերազմի բռնկում մը պիտի ըլլայ կառքին առաջին տուժողը պիտի ըլլան Հայերը։

Բաւական ցոյց տուաւ թէ ինչ միճակի կրնան ենթարկուիլ սահմանագլուխի երկու կողմերը ապրող ժողովուրդները։

Նոր պատերազմ մը Միջին Արեւելքի մէջ՝ ամէնէն սուր կործանարար կրնայ ըլլալ հայութեան համար։ Մեր գերագոյն մաղթանքը պիտի ըլլայ այն՝ որ աշխարհի ճակատագիրը վարելու կոչուած մեծերը խաղաղ միջոցներով կարգադրեն իրենց վէճերը։

Խրուշչեւէն վերջ մարեշալ Ժուկով ամփոփ ճառ մը խօսելով Ալպանիոյ մայրաքաղաք Թիրանայի մէջ՝ խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց Թուրքիոյ, որ «դէպի անխուսափելի աղէտ մը պիտի երթայ, եթէ յարձակում գործէ Սուրիոյ վրայ»։

Խորհրդային Միութեան Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը աւելցուց թէ Թուրքիա ձեռնածալ պիտի չնստի եւ գաւը պիտի տայ Թուրքիոյ եւ... Ամերիկայի միաժամանակ։

Սուրիոյ մէջ ջիղերու պատերազմը կը շարունակուի։ Շաբաթ օր ահազանգը հնչած է Դամասկոսի մէջ եւ Միկ 15 օդանաւեր գործի անցած են անմիջապէս՝ Թրքական (կամ ամերիկեան) օդանաւերու դէմ, որոնք երեւցած են Լաթաքիոյ բացերը։ Ժողովուրդը՝ անհասարակի մատնուած՝ ստորերկրեայ ապաստաններու մէջ պատսպարուած է։

Ատլանտեան Ուխտի միջերկրեական ուժերը նոր ռազմափորձեր պիտի կատարեն Հոկտեմբեր 31էն մինչեւ Նոյեմբեր երկու՝ Թուրքիոյ հարաւ-արեւմտեան եզերքներուն վրայ, մասնակցութեամբ անգլիական օդանաւերու եւ Նատօյի խառնուած ստորաբաժանումներու։ Միեւնոյն ժամանակ Թուրք զինուորներ մեծ ռազմափորձերու պիտի ձեռնարկեն Սուրիոյ եւ Իրաքի սահմաններու երկայնքին եւ Միջերկրականի եզերքներուն վրայ։ Թրքական մարտանաւեր, հետեւակ զօրքեր, հրասայլեր ու օդանաւեր գործնապէս պիտի մասնակցին այս զինուորական փորձերուն։

Պաղտատի Ուխտակիցները ալ անգործ չեն կեցած։ Քանի մը օրէ ի վեր Իրանի, Իրաքի, Փաքիստանի եւ Անգլիոյ մասնակցութեամբ մեծ ռազմափորձեր կը կատարուին Հնդկական ովկէանոսին մէջ, Պարսկաստանի հարաւը։

Այս բոլոր զինուորական շարժումները, ռազմաշունչ ճառերը, սպառնալիքները, ազդարարութիւններն ու սաստերը բարեգուշակ նշաններ չեն անշուշտ։

Ո՞ւր պիտի յանգին ի վերջոյ այս վըտանգաւոր խաղերը։

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺՈՒԿՈՎ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ

ՄԱՐԵՇԱԼ ՄԱԼԻՆՈՎՍԿԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ

Նոր անակնկալ մը Կրեմլինի մէջ։

Խ. Միութեան Պատերազմական նախարար Ժուկով, որ 17 օրէ ի վեր Պալքանեան երկիրները կը գտնուէր, շաբաթ օր վերադարձաւ Մոսկուա։ Ժուկովի վերադարձէն քիչ ետք, յայտարարուեցաւ թէ Մալինովսկի նշանակուած է Խ. Միութեան պատերազմական նախարար։ Մոսկուա այս ուղղութեամբ երկար բացատրութիւններ չի տար։ Հրատարակուած է պաշտօնական կարճ զեկոյց մը, որ հետեւեալն է.— Խ. Միութեան Նախագահ Խորհուրդը (Պրեզիտիում) մարեշալ Մալինովսկին նշանակեց Պատերազմական նախարար եւ մարեշալ Ժուկովը արձակեց իր պաշտօնէն։

Խորհրդային մամուլի գործակալութեան կողմէ սփռուած այս լուրը անակնկալ մը ստեղծեց բովանդակ աշխարհին մէջ։

Ժուկով Խ. Միութեան ամէնէն ժողովրդական մարդն է, եւ Նախագահ Այզընհաուըրի անձնական բարեկամը։ Բանակին մէջ՝ ամէնէն ազդեցիկ զինուորականը կը նկատուէր, Չէրլինի [illegible]

61 տարեկան այս զինուորականը, Պատերազմական նախարար նշանակուեցաւ 1955ին, յաջորդելով Բուլկանինի, որ իր կարգին վարչապետ եղաւ։

Մարեշալ Մալինովսկի, որուն կը վըստահուի Խ. Միութեան Պատերազմական նախարարութիւնը, պատերազմի ընթացքին կը վարէր ուքրանական երկրորդ ճակատի հրամանատարութիւնը եւ 1946էն առաջ Մանչուրիոյ ընդհանուր հրամանատարն էր։ Ներկայիս 57 տարեկան է, երկու անգամ ստացած է Լենինի շքանշան եւ պատերազմի հինգ անուանի զինուորականներէն մէկն է։ 1944ին ստացաւ մարեշալի տիտղոս։

Ա. աշխարհամարտի ընթացքին կը գտնուէր Ֆրանսա, ուր սորվեցաւ ֆրանսերէն եւ անգլերէն։ 1945ին ստացաւ նաեւ «Խ. Միութեան հերոսի» տիտղոս։

Խ. Միութեան Նախագահ Խորհուրդի անդամ ընտրուեցաւ 1956ին, համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին։ Առաջին անգամ ըլլալով զինուորական մը կ'ունենար կուսակցական մեծ պաշտօն մը։

Շաբաթ կէսօրէ վերջ կարեւոր ժողով մը գումարուեցաւ Կրեմլինի մէջ, երբ տակաւին Ժուկով չէր արձակուած իր պաշտօնէն։

Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակները կը հաւատան, թէ ոչ մէկ բարձրաստիճան մարդ դիմաւորած է Պատերազմական նախարարը, օդակայանին մէջ։ Քանի մը սպաներ եւ Արտաքին նախարարութեան պաշտօնեաներ միայն գացած էին բարիգալուստ մաղթելու մարեշալ Ժուկովի։

Այնուհետեւ, գումարուած է երկրորդ

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՄՈԼԷ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Կիրակի ամբողջ օրը ընկերվարական եւ-րենափոխանի պատրաստեց իր ճառը որ պիտի տեւէ 40 վայրկեան։ Շատ բան կախում ունի այդ ճառէն, մասնաւորաբար անկախներու դիրքը։ Ասոնք դէմ կ'երեւին բայց կրնան վերջին պահուն ձեռնպահ մնալ միայն։ Ուրեմն Կի Մոլէ իրեն համար ապահոված է իր կուսակիցներուն ձայնը՝ 101, Դիմադրականներ՝ 21, ուղղափառ արմատականներ՝ 43, անջատուած թեւը արմատականներու 14, ձախ հանրապետական՝ 13, ընկերային հանրապետական (նախկին կոլեան) 21, ժողովրդական Շարժում՝ 75, Անդրծովեան անկախ՝ 7, դէմ՝ 143 համայնավար, վեց Բատտաջլիմական, 12 գիւղացի, 30 փուժատական։ Անորոշ է ուրեմն անկախներու դիրքը, եթէ 98 երեսփոխանները դէմ քուէարկեն, յաջակ կ'երեւի թէ Մոլէի կացութիւնը բաւական ծանր կը դառնայ։

Բայց ձայներու մեծամասնութիւն մը ապահովելու համար Մոլէ կազմած է դահլիճ մը, 22 նախարարով, ամէնուն գոհացում տալու փափաքով։ Թէեւ վերջնական հանգամանք չունի բայց Մոլէի դահլիճը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացընէ.— Փոխ-վարչապետ՝ Ր. Շումա Սահմանադրութեան Բարեփոխում՝ Բէլօ, Անդրծովեան Ֆրանսա՝ Փֆլիմլէն, Ալժերիական Հարցեր՝ Տալլոնէ, Արտաքին՝ Փինօ, Ներքին՝ Լըքուռ, Ընկերային Հարցեր՝ Կազիէ։

Այս նախարարութեան գլուխը Կոլիէն [illegible] նախարարութիւնը Պլիմլէն յանձնելը, երկու գլխաւոր կէտերն են անկախներու հետ իր անհամաձայնութեան։

Դժուար է նախատեսել արդիւնքը։

ՆՈՐ ԱՐԳԵԼՔՆԵՐ ՆԵՐԱԾՈՒՄՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Բոլոր ներածումներու վրայ հարիւրին քսան տուրքը ընդհանրացաւ ինչ որ մեծ ազդեցութիւն պիտի ունենայ շուկային վրայ։

Հրաժարած դահլիճը Կի Մոլէի համաձայնութեամբ տուաւ այս որոշումները, իբրեւ առաջին հետեւանք, հրանիւթը պիտի սղի երկուքէն երեք ֆր. լիտրը։

Ցաւելման վտանգ կայ նաեւ ածուխին, հացուստեղէնին վրայ։

Հետաքրքրական է անշուշտ նկատել թէ նախկին ելմտական նախարար Ֆէլիքս Կայեարի այս որոշումները նեղ կացութեան մէջ պիտի դնեն Առեւտուրի եւ Ճարտարարուեստի նոր նախարարը Ֆելիքս Կայեառ...

ԹՐՔԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՏԵՐԷՍԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ինչպէս գրած էինք, կիրակի, Հոկտեմբեր 27ին տեղի ունեցան Թրքական ընտրութիւնները։

Յատկանշական է այն պարագան, որ Թրքական բոլոր կուսակցութիւններն ալ թիկունք կը կանգնին Ատլանտեան Ուխտին եւ կը պսակեն Խ. Միութենէն։

Հակառակ Թուրք եւ սուրիական սապաշնային, որ ծայր տուած էր վերջերս, Թուրք քուէարկողներուն գլխաւոր մտահոգութիւնն էր՝ ունենալ կառավարութիւն մը որ ապահովէ երկրին յառաջդիմութիւնը։

Ցարդ ստացած տեղեկութեանց համաձայն, Դեմոկրատները ջախջախիչ յաղթանակ մը ապահոված են եւ աւելի քան հաւանական է ներկայիս Մենտերէսի վերընտրութիւնը՝ իբրեւ Վարչապետ։

Կիրակի իրիկուան յայտնի էր արդէն երկու միլիոն քուէներու արդիւնքը, որոնց մէկ միլիոն 216.261ը ստացած Մենտերէսի կուսակցութիւնը, իսկ 886.086ը՝ Ինէօնիւ։

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԹՈՒՐՔԵՒՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Նոր միջադէպեր պատահեցան Թուրքեւսուրիական սահմանին վրայ։ Երեսուն Թուրք զինուորներ սուրիական սահմանը անցնելով առեւանգեցին Սուրիացի մը։

Դամասկոսի տեղեկատուութեան գրասենեակը կը հաղորդէ, թէ վեց այլ միջադէպեր պատահեցան սահմանագլուխին վրայ։ Թուրք զինուորներ զինեալ յարձակումներ գործած են սուրիական սահմանին մէջ ու ետ մղուած։

Ալոու-Ջելայի կողմերը, Թուրք զինուորները անդադար մէկ ժամ կրակեցին սուրիական հողամասին կողմը։

Մինչ այս մինչ այն, Սուրիոյ Հիւսիսային շրջանին մէջ գտնուող գիւղերն ու քաղաքները պատերազմական պատրաստութիւններ կը տեսնեն, հաւանական յարձակումի մը առաջքն առնելու համար։

Հալէպ պատերազմական պատրաստութեան կեդրոնի մը վերածուած է։ Եգիպտացի բարձրաստիճան սպաներ գացած են այնտեղ, ժողովուրդին վարժեցնելու համար փողոցի կռիւներ մղելու միջոցները։

Հալէպի ժողովրդական դիմադրութեան կազմակերպութիւնը հրահանգ [illegible] է [illegible] զեկոյց մը կը հաղորդէ, թէ Սէուտ Թագաւոր Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ տարակարծութիւնները հարթելու համար իր միջնորդութեան առաջարկը կը պահէ տակաւին։ Մինչդեռ, Սուրիոյ մէջ միջնորդութեան առաջարկը անախորժութիւններ ստեղծած է. Դամասկոսի քաղաքական դէմքերը յայտնած են Սէուտի, որ հրաժարի այդ առաջարկէն։

× Միջերկրականի մէջ գտնուող ամերիկեան Վեցերորդ Նաւատորմին ընդհանուր հրամանատար Պրաուն, պատասխանելով Սուրիացիներու բողոքին, յայտնեց թէ իր օդանաւներէն ոչ մէկը թռիչք կատարած է սուրիական հողամասին վրայ։

× Թուրքիա համաձայն է, որ ՄԱԿի կողմէ Տաք Համմարշոլտ այցելէ Թուրքեւսուրիական սահմանը՝ քննութիւն մը կատարելու համար։ Սակայն պիտի մերժէ ընդունիլ որեւէ յանձնախումբ՝ որ պիտի երթայ քննութիւն բանալ Թրքական հողամասին վրայ։

Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Սփաք յայտարարեց, թէ Թուրքիոյ վրայ յարձակում գործուելու պարագային՝ Ատլանտեան Ուխտի ուժերը պիտի պաշտպանեն Թուրքիան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Տէլիպօյաճեանէ հազար ֆրանք իրենց այցելութեան առիթով։

Տէր եւ Տիկին Խաչմանեան երկու հազար ֆրանք։ (Տես Դ. էջ)։

Պոլսոյ մէջ Դեմոկրատներու 183.000 ձայներուն դէմ, Հանրապետականները ստացած են 140.000 ձայն։

Անգարայի մէջ, Մենտերէսի շուրջ խմբուած նախարարները մինչ կը պատրաստուէին իրենց յաղթանակը տօնել, Հանրապետականները, Ինէօնիւի գլխաւորութեամբ կը յուսային յաղթական դուրս գալ, բովանդակ երկրին մէջ ձայներու մեծամասնութիւնը ապահովելով։

Ըստ վերջին լուրերուն Մենտերէս ապահոված է արդէն 436 աթոռ։

ԱՆՈՐԱԿԵԼԻ ԱՐԱՐՔ ՄԸ

Պահ մը այնպէս ենթադրենք, որ Դաշնակցութիւնը իր ներկայ եւ անցեալ գործունէութեամբ աղէտէ աղէտ առաջնորդած է մեր ժողովուրդը: Եւ հետեւաբար, պայքարելով Դաշնակցութեան դէմ, հակադաշնակցական ճակատը՝ նպատակ ունի հայութիւնը ազատել իր աղէտաբեր կուսակցութենէն: Եւ մանաւանդ՝ ապահովել մեր ժողովուրդի կենսական շահերը՝ հայրենիքի թէ գաղթաշխարհին մէջ :

Մեր հակառակորդներէն, համայնավար – ռամկավար – հնչակ թէ բոլոր տեսակի քողածածուկները, դժբախտաբար, կը խօսին եւ կը գրեն այդ ժողովուրդի աղէտներու մասին, առանց երբեք, առարկայօրէն ճշդելու անոնց պատճառները ու իրական դերակատարները :

Անոնք, չարունակաբար ահազանգ կը հնչեցնեն մեր ժողովուրդի գլխին կախուած վտանգներու մասին, բայց կը յամառին՝ քօղարկուած պահել բուն վտանգը :

Կը փորձեն մանաւանդ, տեղափոխել վտանգին վայրն ու իրական գերակատարները :

Փաստեր պէտք ե՞ն հաստատելու այդ տեսակէտները:

Օրինակ մը միայն — հարիւրաւորներու մէջէն :

Ըսենք, որ Դաշնակցութիւնը կը մեղադրուի Թուրքիոյ հետ գործակցութեամբ: Հաստատելու համար այս դաւաճանական արարքը, մեր հակառակորդ ճակատը, ապաւինած է սուտի եւ զրպարտութեան իր միակ հաւատարիմ զէնքերուն :

Ժանգոտած եւ միշտ իր դէմ դարձած այս զէնքերու գործածութիւնէն զազրած սակայն, մեր հակառակորդին անհրաժեշտ էին նոր եւ ազդու միջոցներ :

Միջին Արեւելքի արաբական երկիրները կ՚ապրին տագնապալի շրջան մը:

Ազդեցութեան մրցակցութիւնը՝ երկու մեծերու միջեւ, կը ծաւալի աւելի լայն չափերու մէջ: Իրենց ազգային շահերու [illegible] երկիրները, կը [illegible] մեծերու մեքենայութիւններէն եւ ամէն տեսակի դաւադրութիւններէն

Թուրքիան՝ Սուրիոյ վտանգաւոր եւ դարանակալ դրացին, կը խլրտի իր կարգին :

Սուրիան եւ իր հետ արաբական բոլոր երկիրները, պատճառներ ունին կասկածելու իրենց դրացիէն: Այս պայմաններու մէջ, անտեղի չեն այս երկիրներուն մէջ ստեղծուած հակաթուրք տրամադրութիւնները, որ ամէն օր կը խորանայ նոր թափով :

Ի՞նչով կը վերջանայ այս իրապէս ծանրակշիռ վիճակը, ոչ ոք կրնայ նախատեսել: Միակ իրողութիւնը այն է, որ պատերազմի մղձաւանջը ծանրօրէն կը ճնշէ բովանդակ աշխարհին վրայ :

Արաբական երկիրներու մէջ, ստեղծուած այս կացութիւնը անտարբեր չէր կրնար թողուլ նաեւ Հայը: Ասիկա, ոչ այն պատճառով միայն, որ Սուրիոյ եւ միւս երկիրներուն մէջ խոշոր համրանք մը ունինք, այլ եւ այն պատճառով, որ մեր ժողովուրդը, ամուր եւ անքակտելի կապերով, միշտ ալ միացած է արաբ ժողովուրդներուն :

Մեր այս կապը ոչ արհեստական է, եւ ոչ ալ ներշնչուած՝ այս կամ այն օտար ուժի կողմէն :

Մեր երկու ժողովուրդներու, ազատագրական երկարատեւ եւ արիւնոտ պայքարին մէջ է որ ստեղծուեցաւ եւ ղարբնուեցաւ հայ արաբական միութիւնը :

Երէկ, ինչպէս այսօր, դէմ դէմի կը գտնուինք միեւնոյն թշնամիներուն: Թուրքը որքան հայութեան, նոյնքան եւ Արաբ ժողովուրդներու դահիճը եղաւ անցեալին: Այսօր ան է կրկին, որ կը մնայ տեւական սպառնալիքը այդ ժողովուրդներուն :

Հայութիւնը, իր բոլոր կազմակերպութիւններով, պարտական է հաշուի առնել այս իրողութիւնները: Եւ այս իրողութիւններու տրամաբանական թելադրանքներէն առաջնորդուած՝ ամէն միջոց գործ դնել, որ չթուլնայ Հայ եւ Արաբ ժողովուրդներու աւանդական միութիւնն ու փոխադարձ սէրն ու վստահութիւնը :

Բայց, մանաւանդ, խափանելու մեր դարանակալ թշնամիներու այս հրէշային մեքենայութիւնները, որոնց միակ նպատակն է Հայը անվստահելի տարր ներկայացնել :

Հակադաշնակցական ճակատին վրայ սակայն, այս իրողութիւնները տարբեր իմաստ ունին: Անոր համար, կարեւորը, Սուրիոյ ներքին ծանր կացութիւնը չէ, եւ ոչ ալ հայութեան համար ստեղծուած փափուկ վիճակը :

Մեր անպարկեշտ հակառակորդը, ստեղծուած այս կացութիւնը նպաստաւոր [illegible] իր հակառակորդին :

Եւ կը ստեղծուի ընկ. Հրաչ Փափազեանի Թուրքիոյ վարչապետ Մենտերէսի հետ տեսակցութեան առասպելը :

Անոնք, որ հրապարակ նետեցին այս անորակելի զրպարտութիւնը, շատ լաւ գիտէին, որ մեր ընկերը, ամիսներէ ի վեր Լիբանանէն դուրս չէ ելած: Անոնք գիտեն նոյնպէս, որ ան հիւանդ է եւ ենթակայ բժշկական լուրջ դարմանումի : Գիտեն մանաւանդ, որ Հրաչ Փափազեանը, միշտ ալ մեծ յարգանք եւ վստահութիւն վայելած է Սուրիոյ ոչ միայն հին, այլ եւ ներկայ քաղաքական վարիչներու կողմէն :

Այս բոլորը գիտնալով հանդերձ, մեր հակառակորդները թող տան իրենց մեր ընկերը Թուրքիա տանիլ Սուրիոյ ներկայ իշխանութեան հակառակորդներուն հետ, եւ մեղսակից դարձնել զանազան դաւադրութիւններուն :

Արաբը, եւ ամէնէն առաջ Սուրիացիները, արժէք չտուին հայանուն մարդոց այս ոճրային զրպարտութեան: Այսօր, ինչպէս երէկ, անոնք՝ Դաշնակցութիւնը կը նկատեն իրենց ամենավստահելի գործակիցը: Դաշնակցութեան հանդէպ, այս վստահութիւնը՝ երէկ ինչպէս այսօր, կը մնայ միակ ամուր գրաւականը՝ մեր ժողովուրդի ապահովութեան համար :

Հակադաշնակցական ճակատի այս նոր փորձը, այնուամենայնիւ, կը մնայ մէկը այն արարքներէն, որու իրական որակումը կը թողունք ուրիշներուն :

Իսկ մենք, դեռ չվերջացուցինք մեր խօսքը :

Մ. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԱՍԻԱԿԱՆ ԴՈՒՄԸ

Այս թեթեւ հիւանդութեան աշխարհատարած համաճարակին առջեւ ժողովուրդի ցոյց տուած յուզումը, գիտականօրէն, անհիմն ու չափազանցեալ է :

Հիւանդութեան մահճական ձեւերուն եւ բուժումին պարզութիւնը կը բաւէ հաստատելու թէ պատահածը պատահար մը չէ:

Ներկայ համաճարակը ոչ մէկ՝ հեռաւոր իսկ նմանութիւն ունի 1918 – 1919ի տխրահռչակ ու մահաբեր սպանական դումին հետ :

Առողջութեան Համաշխարհային Կազմակերպութեան եւ Միջազգային Բժշկական մամուլի զեկոյցներուն հիման վրայ, համաճարակը դեռ աւելի պիտի ընդհանրանայ աշխարհի մէջ, յառաջիկայ հինգշաբթներու ընթացքին երթալով պիտի սաստկանայ, բայց հիւանդութեան բնոյթը միշտ ալ «բարեկիրթ» կը նախատեսուի :

Գերազանցօրէն փոխանցիկ այս հիւանդութիւնը առաջին անգամ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ երեւցած ըլլալուն, «ասիական դումը» անուանուեցաւ: Հոնկ Քոնկէն մեկնելով, ամբողջ Արեւելքը վարակելէ ետք, Աւստրալիայի եւ Ամերիկայի ճամբով, Եւրոպա մտաւ ու տարածուեցաւ Հոլանտայէն :

Ըստ անգլիացի մասնագէտ բժիշկներու խմբակի մը վերջին զեկոյցին, հիւանդութեան մահճական նշանները եւ բուժումի առ այժմ ծանօթ միջոցները, հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել :—

Հիւանդութեան ստոյգ պատճառը նոր տեսակ «ժահր» մըն է :

Վարակումի առաջին նշանը, բոլոր հիւանդներուն եւ մասնաւորապէս մանուկներուն համար, նախ «պապակ» մըն է եւ՝ վեցէն 12 ժամ վերջ, «կոկորդի սուր ցաւ» մը: Հիւանդը քննելով արդէն իսկ կը տեսնուի որ «կոկորդի յետսակողմը» կարմրած է եւ բորբոքումի մէջ: Ջերմը շուտով 39 աստիճանի կը հասնի եւ բազկերակի զարկը 120ի : Երեքէն վեց ժամ վերջ, «գլխացաւեր» կը սկսին եւ սաստիկ՝ յատկապէս չափահասներու եւ պատանիներու պարագային, «մկանային ցաւեր» ի մասնաւորի «մէջքային» եւ «կրծական» : այս ցաւերը նուազ են մանուկներու մօտ՝ որոնք աւելի կը տանջուին փորացաւէ եւ գլխացաւէ :

Վարակումի երկրորդ օրը, մասնաւորաբար նշատապի ենթականերուն համար, «նշիկներու գերաճում» մը յառաջ կու գայ առանց սակայն թարախումի : Հիւանդութեան այս շրջանին, յաճախ «չոր հազ» մը կը սկսի, բայց շնչառութեան ականջելի ճարճատիւն չի նշմարուիր, եթէ անշուշտ թոքերը բռնուած չեն արդէն:

Երրորդ օրուան ընթացքին հազը կը թանձրանայ, հետը բերելով «շնչափողատապ»: Յաջորդ օրը, ջերմը յարատեւելով հանդերձ, նշատապը կ՚անհետանայ, գլխու եւ մկանային ցաւերը կը թեթեւնան :

Չորրորդ օրէն սկսեալ հիւանդը, թէ հասարակ, բուժուած է բայց մեծապէս ուժասպառ. ասոր համար ալ, մէկ երկու օրուան յաւելուածական հանգիստը յանձնարարելի է սովորականին պէս ապրելու եւ աշխատելու սկսելէ առաջ :

Ասոնք են մինչեւ այսօր ստուգուած բժշկական ծանօթութիւնները ասիական դումի մասին: Իսկ բուժումի նախնական, անմիջական եւ յանձնարարելի միջոցներն ու դեղերը կը հանդիսանան, Ա) տաք պահել մարմինը, անկողին մնալ ու հանգչիլ երկու – երեք օր: Բ) շատ թեթեւ կերպով սնանիլ եւ մեծ քանակութեամբ հեղուկ խմել, անհրաժեշտ յորդամիզութիւն մը ապահովելու համար :

Գալով դեղերուն, մինչեւ որ հրապարակ ելլէ հակադումի պատուաստ, նախընտրաբար գործածել «ուռկային» (սալիսիլէ), «կենախուզ» (անթիփիրին) եւ «անղիւրացք» (վիթամին) գուռ կամ լագարբեալ, արդէն լայնօրէն ընդհանրացած դեղօրայքները :

Հիւանդութեան բուն պատճառը ժահր մ՚ըլլալուն, ծանօթ դեղերէն ոչ մէկը իրական բուժում կու տայ հիւանդութեան. որեւէ ժահրային հիւանդութեանց պէս, ասիական դումն ալ կ՚անցնի երբ իր անկրճատելի շրջանը լիովին բոլորէ : Յիշեալ դեղերու գործածութիւնը սակայն, մեծապէս կը նպաստէ ցաւերը մեղմացնելու եւ՝ մանաւանդ, անհրաժեշտօրէն զօրացնելու մարմնի զանազան գործարաններու բնածին դիմադրութիւնը հիւանդութեան դէմ :

Ասիական դումը պարզ, կարճատեւ ու՝ ու հասարակ, բարեկիրթ հիւանդութիւն մըն է: Այսուհանդերձ, բժիշկի մը հսկողութիւնը բնականաբար անհրաժեշտ է, որեւէ անակնկալ եւ ծանր յարակցութենէ խուսափելու համար :

ԿԱՄ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

●

Իրենց հատուածամոլութեան անժխտելի ապացոյցներէն մէկը չէ՞ միթէ բացակայութիւնը Դամասկոսի Գաւառականին, որու ներկայութիւնը շատ աւելի օրինաւոր եւ կենսական էր, եթէ գումարուած այդ ժողովը օրինաւոր էր:

Արդ, նկատելով որ տարիներ շարունակ այս սակաւաթիւ խմբակցութեան թեւ ու թիկունք կանգնող կուսակցական կառավարութիւնները քշուած են հրապարակէ եւ երկրին ղեկը ստանձնած են ժողովրդավարական ոգիով օժտուած եւ արդարութեան պաշտպան ղեկավարներ մենք, Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ պատկանող Սուրիացիներս, կուզենք խնդրել որ մեր բարեխնամ Կառավարութիւնը իր վերին հսկողութեամբ հնարաւորութիւն տայ մեզի ազատ ընտրութիւններու, որպէս զի միանգամ ընդմիշտ վերջ գտնեն հետզհետէ խորացող ազգային ներքին պառակտումները եւ վերահաստատուի Պետութեան համար այնքան անհրաժեշտ անդորրութիւնը Հայ Համայնքին :

Ե. Գ.— Սոյն խնդրագրին մէկ պատճէնը ղրկուած է նաեւ Սուրիական կառավարութեան Ներքին գործոց նախարարութեան :

Մենք տուինք ամբողջութիւնը այն գրութեան, որ ազդանշանը եղաւ Բերիոյ Թեմի Գաւառական Ժողովի քայքայման աշխատանքներուն սկսելու եւ ի յայտ բերաւ, առաջին օրէն իսկ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ սարքուելու վրայ եղող ազգադաւութեան մը նախանշանները: Չենք գիտեր թէ, Կաթողիկոսական Տեղապահ Խադ Արքեպիսկոպոս ինչ պատասխանեց իրեն ղրկուած այս հանրագրութեան առթիւ: Սաստե՞ց խռովութիւն եւ անիշխանութիւն սերմանողները: Կը կասկածինք, որովհետեւ նախկին Տեղապահ նոյն Խադ Արք.,1955ի նոյեմբեր ամսուան մէջ, Տեղապահի պաշտօնէն հրաժարելէ քիչ յետոյ, գրեթէ նոյն բովանդակութեամբ վկայագիր մը տուաւ Սուրիական կառավարութեան: Այս մասին պիտի անդրադառնանք իր կարգին :

Ստանալէ յետոյ իրեն մատուցուած սոյն ամբաստանագիրը, Հալէպի կուսակալութիւնը ձեռնարկեց քննութեան մը : Իրաւասու պաշտօնեաներ տեսակցութիւն մը ունեցան Բերիոյ Թեմին Առաջնորդ Գերշ. Տ. Զարեհ Ս. Եպիսկոպոսի հետ, եւ ստուգեցին իրենց ի քննութիւն փոխանցուած հանրագրութեան անճշդութիւնը : Առաջնորդը փաստ ի ձեռին ցոյց տուաւ թէ.

Ա. Հակառակ հանրագրութեան մէջ յայտարարուածին, Գաւառական Ժողովոյ մէկ հինգերորդի ընտրութիւնները կատարուած են, ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան տրամադրութեանց, եւ եթէ ժամանցում ալ եղած է՝ պայմաններու բերմամբ, կարելիութիւն ստեղծուելուն պէս, վերընտրութիւնները տեղի ունեցած են շրջանաւարտ վիճակներու միացումով :

Բ. Հակառակ հանրագրութեան մէջ յայտնուած մտքին, Գաւառական Ժողովը տասը տարուան շրջան մը չունի, այլ, երկու տարին մէկ հինգերորդ վիճակի փոփոխութեամբ եւ ընտրութեամբ, Գաւառականը միշտ մնայուն կերպարանք ու հանգամանք ունի :

Գ. Հակառակ ազգային կալուածներու կապակցութեամբ յայտնուած անճիշդ մտքերու, ազգային հարստութեան մատակարարումը համապատասխան ժողովներու եւ խորհուրդներու կողմէ, վերջ տուած է չեղծումներու եւ անձնական չարաշահութեանց :

Դ. Հակառակ հանրագրութիւնը ստորագրող անհատներու կարծիքին, Սուրիական բարեխնամ կառավարութիւնը տարբերութիւն չի դներ «ԵՆԻՈՐ» կամ «ՏԵՂԱՑԻ» հայրենակիցներու միջեւ, եւ թէ օրէնքի առջեւ (պետական կամ ազգային ներքին – սահմանադրական) Հայց. Եկեղեցւոյ զաւակ բոլոր Սուրիահայերը տակները հաւասար իրաւունքներ կը վայելեն, եւ թէ Գաւառական Ժողովոյ լրացուցիչ ընտրութիւնները միշտ ալ եղած են պատշաճ եւ առանց կաշկանդումի, պայտաքի եւ իրաւունքի հակակշռութեամբ, ըստ Սահմանադրութեան :

Ե՛. Հակառակ երեւութական եւ անյարիր փաստարկութեանց, հանրագրութեան հիմունքը կը կազմէ տեղի ունենալիք Կաթողիկոսական Ընտրութիւնը, որու մասին աղօտ ակնարկութիւն մը միայն եղած է, Լիբանանի եւ Հալէպի Ազգ. Իշխանութեանց տեսակցութեան առիթով :

Պետութեան պաշտօնեաները, ցաւ յայտնելէ յետոյ հանրագրութեան մէջ յայտնուած սխալ լուրերու մասին, տեղւոյն վրայ պատրաստեցին իրենց տեղեկագիրը, ներկայացնելու համար Հալէպի կառավարիչին : 1952 – 1954, Հալէպի Գաւառական Ժողովի եւ Ազգ. Իշխանութեանց դէմ յայտնի որեւէ ձեռնարկ չկատարուեցաւ այնուհետեւ, հակառակ Կաթողիկոսական Ընտրութեան խնդրոյն հրատապ հանգամանքին, եւ յայտնի կամ թաքուն «կամապաշտ»ներու բուռն աշխատանքին ու լրագրական անվայել պայքարին :

Խմբագրական ՀԱՅԿԻ

(3 Շար.)

ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ ԱՐՏԱՍԱՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆ

Չորեքշաբթի գիշեր, Շոփէնի սրահին մէջ, Մարսիլիահայ երիտասարդ արուեստագէտ Սարգիս Պօղոսեան, երկրորդ անգամ ըլլալով, Փարիզահայերուն հրամցուց իր արտասանական երեկոն :

Արդար ըլլալու համար, պէտք է խոստովանիլ որ Սարգիս Պօղոսեանի կատարած գործը չափազանց ծանր ու դժուարին ըլլալով հանդերձ, է նաեւ յանդուգն ու խիզախ ձեռնարկ մը:

Դժուարին՝ անոր համար որ համակրելի երիտասարդը մտած է արտի մը մէջ զոր կը հերկէ մէս-մինակը: Խիզախ ու յանդուգն՝ անոր համար որ իր ընտրած բեմական այս սեռը նորութիւն մըն է մեր հասարակութեան համար, ի վաղուց անդի :

Արդարեւ, ինչպէս ըսած եմ ուրիշ առթիւ ալ, հայ ժողովուրդի արեւելահայ թէ արեւմտահայ հատուածի բեմական պատմութեան մէջ ցանցառ կը հանդիպինք դերասաններու որոնք լիովին մշակած ըլլան այդ սեռը: Բացի մեծանուն Գէորգ Աբամեանէն եւ իրեն ժամանակակից Վերգինէ Գարագաշեանէն, ուրիշ ոեւէ դերասան կամ դերասանուհի հարկ եղած կարեւորութիւնը չեն տուած այդ սեռին : Մեր օրերուն միայն Վահրամ Փափազեանն է որ առեն մը հետամուտ է եղած, այլ սակայն շուտով լքած զայն :

Յանդուգն ու խիզախ մարդը, սակայն, երբ ունի նաեւ յարատեւ կամք եւ աշխատանքի աննկուն կորով, անպայման կը յաղթանակէ՝ եւ ես կը խորհիմ թէ, նոյն յաղթանակը կը սպասէ նաեւ, ուշ կամ կանուխ, Սարգիս Պօղոսեանին .

Քանի մը բարեկամական խորհուրդներ սակայն :

Սարգիս Պօղոսեան ճարտարօրէն կը համեմէ իր ընտրած կտորները իր կողմէ պատրաստուած սփիչներով: Իր մէջբերումները, որոնց կը յաջորդեն որեւէ բանաստեղծութեան արտասանութիւնը կամ արձակի մը ընթերցումը, հիւթեղ են ու համեղ :

Ինչո՞ւ համար սակայն, մեր երիտասարդ բարեկամը կը ճգնի անպայման անգիր արտասանել այն բոլոր բանաստեղծութիւնները զորս գետեղած է իր յայտագրին մէջ: Անոնք բազմաթիւ են եւ անոնց գոց սորվիլը չափազանց դժուար է, նոյնիսկ երիտասարդ ուղեղի մը համար : Ասիկա կ'ըսենք, վասնզի այն ճիգը որ Սարգիս Պօղոսեան կը թափէր իր արտասանած ժամանակ աչքը յառելով յաճախ իր առջեւ դրուած թուղթին, կը կասեցնէր թափը իր խոյանքին ու կը կազմէր հեղինակին գործը :

Ընդհակառակն, արձակի ընթերցման մէջ, Սարգիս Պօղոսեան ցոյց կուտար առողջանութեան հարուստ շեշտ մը եւ իմաստի հարազատ արտայայտութիւն մը: Այսպէս, Ռուբէն Զարդարեանի « Պուտ մը ջուր»ը, Երուանդ Օտեանի «Ազգային բարերարը», Մինաս Չերազի «Վերջին պարը», Աւետիս Ահարոնեանի «Կեանքի առաջին Առեղծուածը», Ատրպետի «Դըժվըժիկ»ը եւ մանաւանդ Յ. Թումանեանի «Գիքօր»ը գործերուն ընթերցումով երիտասարդ արուեստագէտը գեղարուեստական ճշմարիտ վայելքի պահեր տուաւ ունկնդիրներուն :

Եղբայրաբար խորհուրդ կուտանք իրեն որ այսուհետեւ, նոյն կտորները որոնց գոց արտասանութեան մասին դոյզն կասկած մը ունի, արտասանէ ուղղակի գիրքին վրայէն, վասն զի այդ ձեւը ընդունուած է բոլոր ազգերու բեմերուն վրայ, եւ երբեք անտեղի չէ ու ոչինչով կը նսեմացնէ արժէքը ոչ գործին ոչ ալ արտասանողին :

Այս ուղղութեամբ, չորեքշաբթի գիշերուան յայտագրին մէջ գետեղուած Դանիէլ Վարուժանի «Արեւելեան Բաղնիք»ը շատ բան տուժեց իր տաղաչափական ներդաշնակութենէն :

Ուրիշ խորհուրդ մը եւս:

Սարգիս Պօղոսեան բեմին վրայ յաճախ կ'ենթարկուի երկու թեւերը տեղի ու անտեղի շարժելու փորձութեան :

Թատերական ներկայացման մը ընթացքին, դերասանին համար ամէնէն դժուարին գործը իր երկու թեւերը կարենալ պարտկելն է: Իսկ արտասանութեան մը ժամանակ հարկ է աւելի զգոյշ ըլլալ ու գիտնալ գործածել թեւերը ըստ պատշաճի: Եւ աւելին՝ բնաւ չգործածել :

Փարիզի մէջ, ասկէ մօտաւորապէս քսանհինգ տարիներ առաջ, Քոնսէրվաթուարի սրահին մէջ մասնակցած եմ Ֆրանքօ-հայկական երեկոյթի մը, կազմակերպուած ողբացեալ դերասան Լեւոն Ցարութի կողմէ, որուն կը մասնակցէին ֆրանսացի ծանօթ դերասաններ, ընդ որս եւ յայտնի դերասան Փիէռ Գլանշառ: Լաւ կը յիշեմ որ ինքը արտասանեց Վերլէնէն երկու զոյտրիկ կտորներ, իսկ ես արտասանեցի հայերէն երկու բանաստեղծութիւններ: Միջնարարին, Փիէռ Գլանշառ մօտենալով ինծի, ըսաւ հետեւեալը, բառ առ բառ.—

« Սիրելի պարոն, հայերէնը առաջին անգամն է որ կը լսեմ: Քաղցր լեզու է ու ականջին կը հնչէ անուշ, առանց զայն խօսելու: Լաւ կ'արտասանէք (անշուշտ այլապէս պէտք էր ըսէր) սակայն ինչո՞ւ շարունակ կը ճօճէիք ձեր թեւերը օդին մէջ, արտասանութեան ժամանակ: Աշխատեցէք խուսափիլ այդ բանէն: Եթէ ձեր նպատակն է արտասանուած կտորին իմաստը շեշտել թեւերու շարժումով, բնաւ կարիք չկայ ատոր: Ատիկա կրնաք արտայայտել ձեր աչքերով, ձեր դիմախաղով ...»:

Տարիներ անցած են այդ օրէն եւ կը խոստովանիմ որ տակաւին ես ալ չեմ կրցած բոլորովին ձերբազատուիլ այդ անտեղի սովորութենէն, որ արդիւնքն է Արեւելքցիի մեր կրակոտ ու տաք խառնուածքին եւ մանաւանդ դպրոցի եւ գե-բուսոյցի պակասին

Սակայն, քանի որ Սարգիս Պօղոսեան մեծ նուիրումով եւ ի գին անսահման զոհողութեանց նետուած է այս ասպարէզին մէջ ու կը ձգտի մեր բեմերուն վրայ ըստեղծել ու զարգացնել արտասանութեան սեռը, եւ այդ ուղղութեամբ ունի փայլուն տուեալներ լաւագոյն ասպարէզի մը տիրանալու համար, լաւ կ'ըլլայ որ նկատի առնէ այս թելադրանքները :

Չեմ խորհիր թէ մեր երիտասարդ բարեկամը արտմոտ այս տողերուս համար, որոնք կը բխին իրեն նորանոր յաջողութիւններ ցանկացող անկեղծ սրտէ մը :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՀԷՆՏԵՐՍԸՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՊԱՅՈՒՍԱԿԸ

Ինչպէս ծանօթ է, Նախագահ Այզընհաուըր Միջին Արեւելք ղրկած էր իր պատուիրակը՝ Հէնտերսըն, յատուկ առաքելութեամբ: Վերջերս զրոյց մը սկսաւ շրջիլ, ըստ որուն, Հէնտերսընի փաստաթուղթերը պարունակող պայուսակը գողցուած էր Թուրքիոյ մէջ: Ճի՞շդ է արդեօք ...

Ամէնայն դէպս, այս խորհրդաւոր պայուսակին մասին... հինգ տեսակ կարծիք գոյութիւն ունի միջազգային մամուլին մէջ.

ՖՐԱՆՍ ՍՈՒԱՐ հոկտեմբեր 22ին կը գրէր, թէ Հէնտերսըն կորսնցուցած է իր պայուսակը, որուն մէջ Սուրիան «զգաստացնելու» փաստաթուղթ մը կար եւ Խրուշչեւ Անգլիոյ աշխատաւորական պարագլուխ Գեւընի կը յայտարարէր.— Անժխտելի փաստեր ունինք, որ ամերիկեան դաւադրութիւն մը սարքուած էր Սուրիոյ դէմ :

ԼԸ ՄՈՆՏ Միջին Արեւելքի հարցերուն մասնագէտ Էտուար Սապլիէ ստորագրութեամբ կը գրէր.— Սեպտեմբեր 10ին Թրքական իշխանութիւնները լրտեսական գործունէութեան վրայ բռնելով երկրէն արտաքսեցին խորհրդային նաւային կցորդն ու իր գործակիցը :

Այնուհետեւ Սապլիէ կը բացատրէ, թէ փոքր նաւ մը, որ կը փոխադրէր ամերիկեան փաստաթուղթեր պարունակող պայուսակը՝ անհետացած է Վոսփորի մէջ :

ԼԻԲԵՐԱՍԻՈՆ ամերիկեան դիւանագիտական պայուսակը փոխադրող նաւուն անհետացման մասին խօսելով, կը յայտնէ.— Նաւուն մէջ Խ. Միութեան հաշւոյն աշխատող բարձրաստիճան պաշտօնեայ մը կար, որուն խորհուրդներուն հետեւելով նաւապետը ցուցակին տարբեր ուղղութիւն տուած էր: «Լիպերասիոն» կը յայտնէ, թէ վերջին շաբթուան ընթացքին Թուրք ոստիկանութեան մէջ կարեւոր վերաքննութիւն մը եղած է :

ՆԻՒ ԵՈՐՔ ՀԵՐԸԼՏ ԹՐԻԲԻՒՆ խօսելով նաւուն պատմութեան մասին, կը յայտնէ թէ նաւը չէ գողցուած, այլ՝ դիւանագիտական պայուսակը, երբ անոր վրայ հրա-կոց ամերիկացի պաշտօնեան լուացարան գացած էր, ձեռքերը լուալու համար...:

ՆԻՈՒԶ ՔՐՈՆԻՔԸԼ կը գրէ, թէ խնդրոյ առարկայ փաստաթուղթերը ուրիշ բան չեն, եթէ ոչ կեղծ թուղթեր՝ որոնք Թուրքի մը կողմէ ծախուած են Ռուսերուն :

Բոլոր բացատրութիւններն ալ պաշտօնապէս հերքուեցան Ուաշինկթընի կողմէ, որ յայտնեց, թէ Հէնտերսըն ոչ մէկ թուղթ կորսնցուցած է :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ երիտասարդ բանաստեղծներուն եւ արձակագիրներուն ստեղծագործութեանց հաւաքածոյ մը պիտի հրատարակուի, մօտ ատենէն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ երեսուն հոգիէ բաղկացած խումբ մը բժիշկներ մեկնած են Արեւելեան Գերմանիա, ուր պիտի մնան 13 օր :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ մեռած է Յովհաննէս Թումանեանի աղջիկը՝ Նուարդ Թումանեան, որ գրականագէտ էր: Ծնած էր 1895ին, Թիֆլիս ու Երեւան հաստատուած՝ 1925ին :

ԷՋՄԻԱԾՆԻ շրջանին բանջարաբոյծները այս տարի մեծ քանակութեամբ բերք աճեցուցած են նախատեսուածէն շատ աւելի արդիւնք ստացուած է :

ԵՐԵՒԱՆԻ «Հայ ֆիլմ» շարժանկարի ընկերութիւնը պատրաստած է «Մօր սիրտը» եւ «Ում է ժպտում կեանքը» ժապաւէնները: Պատրաստութեան մէջ են Հր. Քոչարի «Հիւսիսային ծիածան»ը եւ Վալէճկի «Նոր տունը» գեղարուեստական ժապաւէնները:

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մէջ տեղի ունեցած գինիի եւ քոնեակի միջազգային ցուցահանդէսին մէջ ոսկիէ մէտալ տրուած է հայկական «Այգեզար», «Սպիտակ մուսկատ», «Մալազա» գինիներուն եւ «Հայաստան» ու «Տօնական» քոնեաքներուն :

ԱՐՏԱՇԱՏԻ երգի ու պարի խումբը մեկնած է Ուկրանիա, Գուսան Շաղմիկի ղեկավարութեամբ համերգներ տալու համար :

ԵՐԵՒԱՆԻ «Միկոյեան» պողոտային վրայ կառուցուած են բնակելի նոր շէնքեր, 1.180 քառակուսի մեթր տարածութեան վրայ :

ՆՈՐ ԲԱՅԱԶԻՏԻ մէջ շահագործման դրուած է կերպասեղէնի նոր գործարան մը, [illegible]

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ [illegible] շրջաններուն մէջ միսի արդիւնաբերութեան զարկ տալու համար, մեծ թափով սկսած են աւելցնել խոզաբուծութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԲ.

ՄԹԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔ

Ինձ երեւաց, որպէս թէ, այդ երեք երիտասարդները երեք հսկաների ձագեր լինէին, որոնց մայրը կաթի փոխարէն կերակրում էր ազատորդու արիւնով ...: Ո՞րտեղից ծագեց իմ մտքում մի այդպիսի օտարոտի համեմատութիւն ...:

Կարոյի քունը անհանգիստ էր. երեւում էր, նա գտնւում է երազների սարսափելի խռովութեան մէջ. — «կը սպանեմ, թէ չտաս» — «ո՞ւր ես փախչում»— « իմ գնդակը աւելի արագ է քան քո ոտները » — « Ասլան, սառեցրու նրան» — «Սպօ, զգոյշ, մարդ չտեսնէ» — «Նրանք այս կողմից փախան...»: Ահա այսպիսի անկապ խօսքեր էին լսւում նրա բերանից : Նա խօսում էր խառն, զանազան արեւելեան լեզուներով :

Ասլանի քունը հանգիստ էր, որպէս երեխայի քուն: Երբեմն նրա գեղեցիկ շըրթունքը ցնցւում էր թեթեւ ժպիտով : Նա լուռ էր: Միանգամ միայն նա արտասանեց անունը «Սօնա»: — Խեղճ տղայ, մտածում էի ես, նա ինձանից առաջ սիրում էր նրան... գուցէ այժմ տակաւին սիրում է ...:

Սագօն իր երազների մէջ նոյնպէս ծիծաղելի էր, որպէս արթուն ժամանակը. մէկին ջիգրացնում է նա: Նրա դէմքի վերայ նկատւում էին հեգնական ծամածռութիւններ :

Արշալոյսը սկսել էր շառագունել: Ամէն կողմից լսելի էին լինում թռչունների ուրախ, ծլվլուն երգերը. Մինարէթի վերի յարկերում բոյն դրած վայրենի աղաւնիները այս կողմ եւ այն կողմ էին թռչոտում եւ նրանց թեւերի թափ տալուց աշտարակի կամարները թնդում էին խուլ որոտմունքով :

Ես ձանձրացայ երկար պառկելուց, վերկացայ, մօտեցայ Կարոյին, եւ նրա վերարկուն իր վրան ծածկելով, կանգնեցայ նրա մօտ:

Նա տարածուած էր գետնի վրայ, որպէս մի ահագին պղնձէ արձան, մթին, հսկայատիպ կերպարանքով: Նրա լայն կուրծքը անհանգիստ կերպով բարձրանում եւ ցածանում էր: Երկար ես խորին պատկառանքով նայում էի այդ վեհափառ պատկերի վրայ, մինչեւ իմ սիրտը լցուեցաւ մի ջերմ, եղբայրական զգացմունքով. ես խոնարհուեցայ եւ մի համբոյր քաղեցի այն շրթունքներից, որոնցից շատ անգամ լսել էի այդ խօսքերը. « Ֆարհատ, ես քեզ շատ եմ սիրում » :

Նա մի թեթեւ շարժում գործեց եւ կրկին խորասուզուեցաւ ծանր քնի մէջ : Ես հեռացայ :

Դեռ երեխայութեանս ժամանակից, այն աւերակները, որոնցմով շրջապատուած էի, այն մինարէթը որի մէջ այժմ գտնւում էի, միշտ մի առանձին գիւթական տպաւորութիւն էին գործում ինձ վրայ: Ես լսել էի նրանց մասին շատ առասպելական զրոյցներ : Բայց առաջին անգամն էր որ գտնւում էի այնտեղ, թէեւ այդ աւերակները ունէին մեր քաղաքից հազիւ քառորդ մղոն հեռաւորութիւն: Մարդիկ, մի առանձին սնահաւատութեամբ, վախենում էին մօտենալ նրանց: Բայց նոյն ժամուն ինձ եւս անհասկանալի մի հետաքրքրութիւն քարշում էր իմ սիրտը դէպի վեր, դէպի այն հսկայական շինուածքի գագաթը. այնտեղից ես ցանկանում էի նայել դէպի Աստուծոյ գեղեցիկ աշխարհը :

Խորին երկիւղածութեամբ ես ոտք կոխեցի առաջին սանդուղքի վրայ, սկսեցի բարձրանալ: Ամէն տեղ տիրում էր դատարկութիւն. ամէն տեղ ոչ այնքան ժամանակը, որքան կոյր [illegible] մոլեռանդութիւնը աւերակ էր դարձրել ճարտարութեան այն հրաշալի գործը, համարելով նրան մի կախարդուած մնացորդ «Ջինների» Թագուհու ամրոցից : Ես բոլորովին յոգնեցայ, մինչեւ հասայ մինարէթի գագաթը: Ախ, որքա՜ն բարձր էր նա: Ամբողջ Սալմաստը, լուսաւորուած արեգակի առաջին ճառագայթներով, դըրած էր իմ առջեւ, որպէս մի գեղեցիկ պատկեր, նկարած զանազան գոյներով : Գիւղերը, այգիները, ձեռատունկ անտառները, լաւ մշակուած դաշտերը, բոլորը միախառնուելով հանդիսացնում էին ամբողջ հովիտը իր կանաչազարդ, [illegible] տարածութեան մէջ: Ես ջոկում էի բոլոր ինձ ծանօթ տեսարանները :

Հեռու, բարձր ապառաժի վրայ, տեսնում էի ես Ղարնի Եարաղի աւերակները, աւերակները այն առասպելական ամրոցի, ուր թափուել էր այնքան արտասուք եւ սէր ... ուր անօրէն թուրք իշխանի ձեռքը խլում էր ամուսնի գրկից կնիկների ամենագեղեցիկը... ուր տարւում էին ամենաընտիր աղջիկները ամբողջ գաւառից եւ անբախտ զոհերի արտասուքը, ընտանիքի սրբութիւնը, ծնողների աղաչանքը չէին կարողանում ամոքել բռնակալի կրքերը ...: Դէպի աջ նայելով, ես տեսնում էի սուրբ Յովհաննու վանքը. միայնակ կանգնած բլուրի գագաթին, որը մի ահագին շաքարի գըլխի նման վեր էր բարձրացել ընդարձակ դաշտի միջից :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ժողով մը, դարձեալ Կրեմլինի մէջ, որու ընթացքին որոշուած է Ժուկովի պաշտօնէ արձակումը: Նոյն օրը ընդունելութիւն մը պիտի ըլլար պարսկական դեսպանատան մէջ. բայց լուր տրուեցաւ դիւանագէտներուն որ այդ ընդունելութիւնը քիչ մը աւելի ուշ պիտի ըլլար՝ Խորհրդ. Իշխանութեանց խնդրանքով: Ընդունելութիւնը քանի մը ժամ վերջ սկսած է եւ Խրուշչեւ, Բուլգանին ու Միկոյեան այնտեղ հասած են՝ մէկ ժամ ուշ: Այս առթիւ կը յիշատակուի, թէ խորհրդային երեք ղեկավարներուն տրամադրութիւնը տեղն էր, ժպտուն էին ու երկար առեն կատակեցին արեւմտեան լրագրողներուն հետ:

Միւս կողմէ, կը նշուի թէ այս ընդունելութեան բանակին բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն ոչ ոք ներկայ էր:

Ժուկովի պաշտօնէն արձակման լուրը հաղորդուած է, ինչպէս միշտ, Մոսկուայի թերթերուն վերջին էջին, վեր սիւնակին, վերջին պարբերութեան մէջ, հոն՝ ուր կը զետեղուին յայտարարութիւնները...

Սովորականին պէս Ժուկովի պաշտօնազրկումը զարմանք եւ յուզում պատճառած է արեւմտեան շրջանակներու մէջ, մինչ խորհրդային շրջանակներու մէջ ամէն ինչ պաղարիւնով կ՚ընդունուի:

Անգլիական Թէօյթըր գործակալութիւնը աւելի պաշտօնի բարձրացման մը կը սպասէ: Նոյն կարծիքը ունին ամերիկեան լաւատեղեակ շրջանակները որոնց համաձայն, Ժուկովի պաշտօնազրկումը նկատել իբրեւ չնորհազրկում մը սխալ պիտի ըլլար «մանաւանդ հիմա, երբ կը պատրաստեն հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40ամեակը որուն տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ նոյեմբեր 7-ին, առիթ մը՝ ստեղծելու համար միասնականութեան տպաւորութիւն մը»:

Անդին համայնավար շրջանակները աւելի վերապահ են եւ տակաւին չեն կրնար խորհրդածութիւններ ընել:

Իտալիոյ Ունիթա համայնավար պաշտօնաթերթը վստահ է թէ մառէշալ Ժուկովի պիտի յանձնուի աւելի պատասխանատու պաշտօն. Նոյն կարծիքը ունի «Լիբերթէ»ն [illegible] «Աւանթի»ն [illegible] կայ մտածելու թէ եթէ Ժուկով պաշտօնանկ եղաւ պարզապէս զինքը ազատ պահելու համար էր աւելի կարեւոր պարտականութեանց համար»:

———o———

ՓԱՐԻԶԻ մէջ «Սթալինոն» անուն գեղ մը, որ կը ծախուէր դեղարաններու մէջ, աւելի քան հարիւր հոգիի մահուան պատճառ դարձած է: Զոհերուն ծնողներուն պահանջին վրայ՝ դատավարութիւն մը սկսաւ քննելու համար հարցին էութիւնը:

ԱՆԳԼԻՈՅ Պատերազմական Նախարարութիւնը կը հաղորդէ, թէ հիւլէական նոր ռազմափորձեր պիտի կատարուին Խաղաղականի մէջ:

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Թելալեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Սրապեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քիւչիւկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մալխասեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Կուլեմօ Ֆեսթ եւ զաւակը (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Գերճ Մավեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մերամէթճեան, ինչպէս նաեւ Ա. Քիւչիւկեան, Ա. Ալեքսանեան, Ս. Քիւչիւկեան, Լ. Մեհրամէթճեան, Ա. Էթեմէզեան, Մ. Սիմաւոնեան, Պարտիզպանեան, Մավեան, Մէքթուպճեան ընտանիքները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, մեծ մօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶ ՔԻՒՉԻՒԿԵԱՆԻ
(Ծնեալ Քէսէճեան, Անտիպանապոլսեցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ 26 Հոկտեմբեր, 75 տարեկանին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան: Եկեղեցական արարողութիւնը այս երեքշաբթի Հոկտ. 29ին, ժամը 12.30-ին իրենց բնակարանը 72 Ավընիւ Անաթոլ Ֆրանս, Քոլոմպ, եւ ժամը 13.30ին մարմինը պիտի ամփոփուի Քոլոմպի նոր գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ գրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը, առ ի գիտութիւն, կը յայտնէ հասարակութեան թէ մէկը սկսած է հանգանակութիւն ընել դաշտի գնման ու երեւակայական ժապաւէնի մը պատրաստութեան համար: Վարչութիւնս ոչ ոքի նման պարտականութիւն յանձնած է. կը խնդրուի նկատի ունենալ եւ չքաջալերել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՌԵԼՈՑԻ ԱՌԹԻՒ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչմանեան, Մեսրոպի մահուան տարելիցին առթիւ իրենց սիրելի նշխարներու յիշատակին տասը հազար Ֆր. կը նուիրեն Շաւիլի եկեղեցիին, եւ երկու հազար Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման տպարանի փոխադրութեան առթիւ:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր ժամը 21ին Խանէլի սրահը: Երեկոյթը նուիրուած է ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ յիշատակին: Խօսք պիտի առնեն բազմաթիւ մտաւորականներ: Իսահակեանի բանաստեղծութիւններէն կ՚արտասանէ՝ Օր. Ժիլիէթ Աւետիսեան: Կը խնդրուի ըլլալ ճշդապահ:

ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

«Շանթ» թատերախումբը ղեկավարութեամբ Գր. Բէնտիրեանի կը ներկայացնէ Գր. Վահանի «ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ», որ մեծ յաջողութիւն գտած է Նիսի մէջ:
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութիւնը եւ Եկեղեցական յանձնախումբը կը յայտարարեն թէ Լիոնի նոր եկեղեցւոյ պանծալի գմբէթը բարձրացած ու լրացած է, որուն գագաթը նուիրական խաչը պիտի զետեղուի:

Օծման հոգեւոր արարողութիւնը պիտի կատարուի Նոյեմբեր երեքին, կիրակի առաւօտ, 69 րիւ Լուի Պլան եկեղեցւոյն մէջ ձեռամբ Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեանի:

Այս առթիւ Ոսկէ կ՚ըսեն այն ուխտաւոր ազգայիններն որ կը փափաքին կնքահայր ըլլալ խաչին որ գիմէ Ազգ. Խորհրդարան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15469 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI 30 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 8031 — 33e ANNEE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3832

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐ"

Ընկերվարական Միջազգայինի Համագումարը՝ համախորհուրդ Ասիոյ Ընկերվարական Խորհրդաժողովին հետ՝ քանի մը տարի առաջ որոշեց Հոկտեմբեր 30ը հռչակել Ազատագրութեան օր:

Միջազգայինի Բիւրօն վերջին անգամ Հոկտեմբեր 10ին Լոնտոնի մէջ գումարուելով՝ թելադրեց նոյն օրը ոգեկոչել նաեւ յիշատակը Հունգարիոյ ապստամբութեան՝ անոր առաջին տարեդարձին առթիւ:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ասդին ընկերվարական շարժումը օրէ օր նոր նուաճումներ կ'արձանագրէ Ասիոյ մէջ, ուր երէկուան սարուկ ժողովուրդները թօթափելով գաղթատիրութեան լուծը՝ կը կազմակերպուին իբրեւ ազատ եւ անկախ պետութիւններ:

Գործակցութիւնը Եւրոպայի եւ Ասիոյ ընկերվարական կազմակերպութեանց միջեւ հետզհետէ կը սերտանայ:

Ընկերվարութիւնը ամէն բանէ առաջ կը ջատագովէ մեծ կամ փոքր բոլոր կեղեքուած եւ անազատ ժողովուրդներու ազատագրութեան եւ անկախութեան գաղափարը: Ընկերվարութեան ժողովրդավարական սկզբունքները կարելի է գործադրել միայն ազատ ու անկախ երկիրներու մէջ:

Ընկերվարութիւնը առաջին հերթին կ'երաշխաւորէ մարդկային տարրական ազատութիւնները, — ազատութիւն մտածումի — խօսքի, մամուլի ու հաւաքոյթի, ազատութիւն աշխատանքի, ազատութիւն երթեւեկի:

Տարրական իրաւունքներ, որոնցմէ զուրկ են բռնապետական վարչաձեւի տակ կեղեքուող ժողովուրդները.

Բռնապետութիւնը՝ դասական շրջանին՝ կը յայտնաբերուէր դրամատիրական երկիրներու մէջ: Ասիոյ եւ Ափրիկէի հարիւր միլիոնաւոր ժողովուրդները — ամէն գոյնէ — կը շահագործուէին արեւմուտքի աշխարհակալ պետութեանց կողմէ:

Մեր օրերուն՝ փոխուած է աշխարհի դիմագիծը: Նոր յեղաշրջում առաջ եկած է երկրագունդի կարգուսարքին մէջ: Բռնապետութիւնն ու աշխարհակալութիւնը կորսնցուցած են իրենց նախկին, դասական իմաստը:

Մինչ Ասիոյ եւ Ափրիկէի նախկին սարուկ եւ կեղեքուած ժողովուրդները կը դիմեն դէպի ազատութիւն ու անկախութիւն, քաղաքակիրթ Եւրոպայի նախկին ազատ ու անկախ ժողովուրդներէն միլիոնաւորներ ինկած են նոր, կարմիր կոչուած բռնակալութեան Տիրաններուն տակ: Ու ասիկա՝ յանուն «ընկերվարութեան»:

Աւելի ծանր հեգնանք ու ծաղրանք իրական ընկերվարութեան դէմ՝ կարելի չէ երեւակայել:

Քառասուն տարիէ ի վեր ընկերվարութիւնը կը ծաղրուի: Բանուորն ու գիւղացին, որոնց անունով կ'երդուընձայ կարմիր բռնակալութիւնը, երբե՛ք այս աստիճան չէին շահագործուած ու կեղեքուած դրամատիրական կարգերու տակ:

Ու քաղաքակիրթ աշխարհը՝ իր մտաւորական, տնտեսական, զինուորական եւ նիւթական բոլոր հնարաւորութիւններով չի կրնար ազատագրել Եւրոպայի կէսը: Եւ լուռ հանդիսատես — չըսելու համար մեղսակից — կը դառնայ այս ընդվզեցուցիչ, անարդար երեւոյթին:

Տարի մը առաջ ազատատենչ ժողովուրդ մը իր սեփական միջոցներով ազատագրութեան դրօշ պարզեց՝ յանուն մարդկային տարրական իրաւունքներու:

Առաջին գնդակները պարզեցին բանուորներն ու գիւղացիները, ուսանողներն ու ուսանողուհիները, երիտասարդ, մտաւորական տարրերը: Բոլորովին ինքնաբուխ, տարերային կերպով: Բաժակը լեցուած էր:

Օտար բռնակալի գնդացիրներն ու հրասայլերը արեան մէջ խեղդեցին Հունգար հայրենասէրներու յեղափոխական, ազատական գրոհները:

Արեւմուտքը ականջները փակեց ըմբոստ Հունգարիոյ օգնութեան կանչերուն առջեւ: Ընկերվարական Աւստրիան էր միայն, որ օգնութեան ձեռք երկարեց փախստականներուն: Հիմա այլեւս ո՛չ ոք կը մտածէ Հունգարիոյ — եւ տասնեակ ուրիշ քաղաքակիրթ երկիրներու — ազատագրութեան մասին:

Կոյ՞ր դարձած է աշխարհ թէ իրապէս անզօր:

Ազատագրութեան Օրուան առթիւ, ընդառաջ երթալով Ընկերվարական Միջազգայինի կոչին, կուգանք անգամ մը եւս բարձրաձայն յայտարարել մեր բացարձակ հաւատքը՝ իսկական ընկերվարութեան վերջնական յաղթանակին մասին:

Ջերմօրէն հաւատացած ենք, որ անազատ, կեղեքուած ու ճնշուած ժողովուրդները անյայլայլ ու անսասան պիտի շարունակեն իրենց ազատամարտը ամէն կարգի գաղթատիրութեան, բռնապետութեան դէմ, մինչեւ որ վերջ գտնէ մարդուն շահագործումը մարդուն կողմէ:

Մինչեւ որ աշխարհի վրայ տիրեն ազատութեան, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան վսեմ սկզբունքները:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈԼԷՆ ԱԼ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՄԵՐԺԵՑ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ 227Ի ԴԷՄ 290 ՁԱՅՆՈՎ

ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒ՝ Ֆ. ԿԱՅԵԱՐ

Տագնապին 30րդ օրը կացութիւնը որեւէ ձեւով նպաստաւոր չէր երեւեր: Բոլորը կը յուսային որ ընկերվարական երեսփոխանը պիտի յաջողէր որոշ մեծամասնութիւն մը ապահովել: Բայց ձախողեցաւ: Ինչպէս յայտնի էր դէմ քուէարկեցին համայնավարները (143), Անկախները (98), փուժատականները, գիւղացիները եւ ինչ որ անսպասելի էր՝ ուղղափառ արմատականները:

Կի Մոլէ իր ճառէն վերջ պատասխանեց բուռն յարձակումներուն զոր կատարեցին մանաւանդ անկախները:

Մինչ Նախապէս պատասխանած էր Համայնավարներուն, Փուժատականներուն եւ Գիւղացիներուն, Անկախներու հետ իր խօսակցութիւնը բուռն վէճի մը վերածուեցաւ:

Եւ հակառակ որ ընկերվարական երեսփոխանը յուզիչ կոչ մը ուղղեց մերժող Ազգ. Ժողովին ազգային գիտակցութեան հրաւիրելով կուսակցականները, ժամը չորսին (առաւօտեան) 290 ձայնով ժողովը մերժեց դահլիճը վստահիլ Մոլէի:

Ելիզէի պալատէն դուրս ելած ատեն Կի Մոլէ յայտարարեց.

«Դառնութիւն չունիմ, պարզապէս մտահոգ եմ շարունակութեան համար»:

Ժամը 9ին նախկին ելմտական նախարար՝ Ֆելիքս Կայեար դուրս կ'ելլէր Ելիզէի պալատէն եւ կը յայտնէր թէ Նախագահ Քոթի պատրաստ է իրեն յանձնել դահլիճի կազմութիւնը:

Արմատական երեսփոխանը պիտի պատասխանէր երեքշաբթի իրիկուն:

Օրը Օրին

ԱՌԱԿՍ ՑՈՒՑԱՆԷ...

Անշուշտ լաւ է «ուրիշին աչքին շիւղը տեսնելէ առաջ, իր աչքին գերանը տեսնել նախ»: Առիթը շատ ունեցած ենք կրկնելու այս իմաստուն խօսքը, երբ կ'ըլլենք խելքերնիս հասած – չհասած ամէն բան կը քննադատենք, չենք հաւնիր, եւ ուրիշին սխալները խոշորացոյցով կը մեծցնենք:

Այսօր սակայն պարագան տարբեր է երբ կը տեսնենք որ տասնեակ մը խորհրդարանական խմբակցութիւններ չեն կրնար բաժնել երկտասնեակ մը նախարարական աթոռներ: Եւ պաշտօններ կը ստեղծուին մարդոց համար, փոխանակ բաց պաշտօնի մը համապատասխան մարդը փնտռելու:

Այս առօրեայ մտածումները հին պատմութիւն մը միտքս ձգեցին, շատ յատկանշական Հայուն նկարագիրը ցոյց տըւող, որ սակայն այս օրուան տագնապի օրերուն կը դառնայ ոչ թէ «մեր աչքին գերանը» այլ փոքրիկ շիւղ մը ...

Բոլորդ լսած էք Ցարութիւն Ամիրայ Պեզճեանի անունը, որուն «Քազեզ Ամիրա» տիտղոսը տուած էր օրուան Սուլթանը իր մտերիմ եւ վստահելի խորհրդականներէն մէկը ընելով զայն:

Ամիրան ազատ մուտք ունեցած է թագաւորական պալատէն ներս եւ վայելած է Սուլթանին անվերապահ համակրու- [illegible] նախանձելով օր մը կ'ուզէ զրպարտել զայն թագաւորին մօտ, ամբաստանելով Քազեզը որպէս հայկական անկախութեան հետամուտ մէկը, եւ տալով իսկ թշնամի Սուլթանին եւ պետութեան: Արքան սրտմտած կը կանչէ Ամիրան եւ կը հարցնէ անոր.

— Շիտակ խօսէ՛, Քազեզ, ճի՞շդ է որ Հայաստանի անկախութեան համար կը դաւես իշխանութեանս դէմ:

— Ճիշդ է՛, տէ՛ր արքայ, բայց թոյլ տուէք որ անկեղծ ըլլամ եւ բոլոր ճշմարտութիւնը պատմեմ...

— Խօսէ՛, բայց զգոյշ. գլուխդ վրայ կուտաս եթէ ըսածներդ իրականութեան համապատասխան չըլլան:

— Տէր թագաւոր, Հայաստանի անկախութիւնը պիտի ունենանք, վստահ եղէք, եթէ մեծ դժուարութեան մը կարենանք յաղթել...

— Ի՞նչ համարձակութիւն, ի՞նչպէս կրնաս, երեսիս ուղղակի խոստովանիլ այդ դաւաճանութիւնը:

— Ներեցէ՛ք տէ՛ր արքայ, բայց մեր դժուարութիւնը այնքան մեծ է որ ձեր օգնութեամբ միայն կարելի է յաջողիլ անոր...

— Շուտ խօսէ... անհաւատ քիթիս կը խնդա՞ս:

— Մեր նոր հիմնելիք անկախ Հայաստանի կառավարութիւնը կազմելու համար վարչապետ չենք գտած...

— Ի՞նչպէս թէ ...

— Որովհետեւ բոլոր Հայերը միայն թագաւորութեան թեկնածու են:

— Անգիտան կեավուր, կոպոտէ դէ– [illegible]

Առակս ցուցանէ ...

ՆՈՃԻ

ԺՈՒԿՈՎԻ ԲԱԽՏԸ ԱՆՈՐՈՇ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն, թէ մարեշալ Ժուկովի ճակատագիրը յայտնի պիտի ըլլայ մինչեւ վաղը: Կը սպասուի, որ խորհրդային մայրաքաղաքին մէջ այս ուղղութեամբ ընդարձակ հաղորդագրութիւն մը հրատարակուի:

Մոսկուայի արեւմտեան շրջանակները կը յայտնեն, թէ Եր. օր համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական կոմիտէն ժողով մը գումարած է, քննելու համար Ժուկովի պարագան: Այս ժողովին կարեւորագոյն կէտը այն է, որ Ժուկով ալ անդամ է Կեդր. Կոմիտէի Նախագահաց Խորհուրդին եւ պիտի մասնակցի իր հարցին քննութեան:

Ամէն պարագայի մէջ, երեւոյթները ցոյց կուտան, թէ Խ. Միութեան նախկին Պաշտպանողական նախարարը պիտի շնորհազրկուի:

Այս ուղղութեամբ յատկանշական է համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Փրաւտա»յի մէկ խմբագրականը, որուն խորագիրը այն է՝ ինչ որ էր Մալենկով – Մոլոթով խմբակին արտաքսման առթիւ հրատարակուած խմբագրականին խորագիրը. — «Կուսակցութեան եւ ժողովուրդին անխախտ միութեան համար»: Կոչ ուղղելով ժողովուրդին, որ հաւատք ընծայէ կուսակցութեան եւ հետեւի կեդրոնի խորհուրդներուն, խմբագրութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ, որ հասարակութիւնը միահամուռութիւն ցոյց տուած է հակակուսակցական խմբակին մաքրագործման առթիւ.

Այնուհետեւ կը քննադատուին բանակին «կարգ մը անձնաւորութիւնները», որոնք ուշադրութիւն չեն ընծայեր զինուորներու քաղաքական դաստիարակութեան: Անուն չի տրուիր, բայց ըստ կարգի՝ Խ. Միութեան մէջ բանակին քաղաքական դաստիարակութեան պատասխանատուն է՝ Պաշտպանողական նախարարը:

Ինչպէս կը տեսնուի, առանց Ժուկովի անունը տալու, արդէն կը յայտնուի թէ ո՛ւր է հարցը եւ ո՛վ է պատասխանատուն:

Անակնկալ այս մաքրագործման մասին Մոսկուայի արեւմտեան շրջանակները վստահ են. կը կարծուի թէ մարեշալ Ժուկով աշխատած է ձերբազատուիլ կուսակցութեան հսկողութենէն եւ բանակը անկախ պահել: Այսուհանդերձ, պաշտօնական ոչ մէկ յայտարարութիւն եղած է այս մասին:

Մոսկուայի ձայնասփիւռը, դանիերէն լեզուով պարզ ակնարկութիւն մը ըրաւ Ժուկովի հարցին — Դրամատիրական աշխարհին մէջ մտահոգութիւն եւ անապահովութիւն կը տիրէ, կառավարական տագնապներ, ինչպէս նաեւ՝ տնտեսական դժուարութիւններ: Սակայն դրամատիրական աշխարհին մամուլն ու ձայնասփիւռը փոխանակ իր դժուարութիւններով հետաքրքրուելու, կը զբաղին Խ. Միու-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Իսահակեանի յուղարկաւորութիւնը կատարուած է մեծ շուքով: Աւելի քան 50 հազար հոգի գացած էր յարգանքի տուրքը մատուցանելու ողբացեալ բանաստեղծին: Ներկայ եղած ու դամբանական խօսած են հայ ու օտար ականաւոր դէմքեր: Հայաստանի Գիտութեան Ակադեմիայի Նախագահ եւ աշխարհահռչակ գիտուն Վիքթոր Համբարձումեան խօսած է յուզիչ դամբանական մը.— Այսօր ժողովուրդը հողին է յանձնում Աւետիք Իսահակեանը: Մեզ հետ է մնում, մեր մէջ է մնում մեծ բանաստեղծը, կենդանի վարպետը, նրա կատարած անմահ գործը: Նա ցանկանում էր ու պահանջում, որ մեր գիտնականները որքան կարելի է մեծ մաս ունենան ժամանակակից գիտութեան զարգացման գործում:

Վարպետին մարմինը իջաւ գերեզման, անմահ Կոմիտասի կողքին:

ՀԱՅ ՄԻՏՔԸ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԻՏՔԸ

Գիրն ու գրականութիւնը, միտքն ու մշակոյթը, անհատաբար, ազգային խորք ունին, բայց, նաեւ, միջազգային դրոշմ։

Համաշխարհային է մարդկային միտքը։ Մտածումը, բարոյական շատ մը սկզբունքներ, արդարութեան ու ազատութեան ըմբռնումը կրնան տարբերիլ երկրէ երկիր, ժողովուրդէ ժողովուրդ, բայց իրենց մանրամասնութիւններուն մէջ։ Ըստ էութեան, սակայն, համամարդկային են՛ անոնք։

Եւ ինչ որ մարդկային է, հարազատ է մարդուն համար, ինչ ծագում ալ ունենայ, ինչ ազգի ալ պատկանի եւ ինչ հորիզոնի տակ ալ ապրի։

Հայ միտքը, շատ հին դարերէ սկսած, յարաբերութեան մէջ եղած է օտար մտքին հետ։ Հինգերորդ դարուն թէ անկէ շատ առաջ, սերտ յարաբերութեան մէջ եղած է հելլէն, ասորի եւ այլ ժողովուրդներու իմացական, բարոյական, լեզուական ու գրական շարժումներուն հետ։

Աւելորդ է ըսել, թէ մեր հին ու հրաշալի լեզուն, իր բառապաշարին ու քերականական կառոյցին մէջ, շատ բան կը պարտի հելլէն լեզուին ու գրականութեան, ինչպէս մեր Միջնադարը՝ իրանական ու արաբական մտքին ու բանաստեղծութեան, իսկ մեր նոր գրականութիւնը՝ Եւրոպայի գրական ու մտաւորական շարժումներուն։ Արեւելահայ միտքը, առաւելապէս գերմանական ու ռուսական դրոշմով, արեւմտահայ միտքն ու գիրը՝ ֆրանսական ու եւրոպական մտքերու դրոշմով։

Վենետիկը, յետոյ՝ Վիեննան, խորունկ արձագանգը բերած են դասական գրականութիւններու, հելլէն ու հռոմէական, ֆրանսական ու իտալական։

Հայ միտքը, իր ամբողջութեանը մէջ, կասկած չկայ, կրած է խոր ազդեցութիւններ մէկէ աւելի ժողովուրդներէ, պահելով անշուշտ իր ազգային առանձնայատկութիւնները։

[illegible]ութիւնները անխուսափելի են ոչ [illegible], այլ [illegible]ծերու համար. անխուսափելի են ու նաեւ բարերար, եթէ օգտագործուին տըրուած ժողովուրդի մը տաղանդաւոր գըրողներուն եւ արուեստագէտներուն կողմէ։ Անտաղանդները ազդեցութեան տակ կը կորսուին, կը ճմլուին ու կը դառնան հետեւակ. իսկ տաղանդաւորները կ՚օգտուին ու կը նուիրուին ստեղծագործ ճիգերու։

Դարաշրջանի մը քաղաքակրթութիւնը, ինչպէս նաեւ մտաւորական ու արուեստի շարժումները այս կերպով կը դառնան. փոխադարձ ազդեցութիւններով կը հասնին լրութեան ու զարգացման բարձրագոյն դաղաթներու։

Եւրոպան բազմաթիւ երկիրներէ ու ժողովուրդներէ կը բաղկանայ. բայց միայն մէկ քաղաքակրթութիւն ունի — եւրոպական քաղաքակրթութիւն. միայն մէկ գրականութիւն ունի — եւրոպական գրականութիւն, ուր բոլորին համար ընդհանրական հասարակաց գիծեր կան եւ արուեստի ընդհանրական ըմբռնումներ — ճաշակի, ձգտումի, ոճի եւ արտայայտութեան։

Ամէն գրականութեան մէջ տաղանդը ազգային է, բայց արտայայտութիւնն ու ճառագայթումը՝ միջազգային։

Մեր ժամանակակից գրականութիւնը, տարակոյս չկայ, գոհացում չի տար շատերուն։ Ունինք հին ու նոր գրողներ, որոնք կ՚աշխատին ու կը ստեղծագործեն։ Սակայն, քիչ անգամ հրատարակուած գիրք մը, արձակ ըլլայ թէ քերթուած, կը խանդավառէ մեզ. քիչ անգամ երկրորդ ընթերցումի մը բաղձանքը կ՚արթնցնէ։ Վէպ ըլլայ թէ քերթուած, կը կարդանք բարեացակամութեամբ, իսկ «բարեացակամութեամբ» գրականութիւն մը չի կրնար զարգանալ։ Զունինք գրական յայտնութիւններ։

Մեր գրողներէն շատեր կը զգան այս իրողութիւնը ու կ՚արտայայտեն զայն, այս կամ այն կերպով. գրելով, խօսելով կամ ... լռելով։ Նոյնիսկ հարցումներ կ՚ըլլան ու անճէթներ, հարցաքննութիւններ կը բացուին այս մասին, պատասխան մը, ելք մը գտնելու համար։

Ուրախալի է այս դժգոհանքը, որովհետեւ երանութեան հաւասար գոհունակութիւն մը՝ հաւասար է թմրութեան, ընդարմացումի, լճացումի։

Անշուշտ, հրաշք չենք կրնար գործել, չենք կրնար յեղաշրջել ազգային ու միջազգային ներկայ պայմանները։ Բայց կրնանք որոշ քայլեր առնել։

Կարեւորը՝ մտաւոր, գրական շարժում ստեղծելն է. հոգեկան ու իմացական «կլիմայ» մը, պարզ լեզուով՝ մթնոլորտ, հետաքրքրութիւն։ Տաղանդը չէ, որ կը պակսի. ունինք տաղանդաւոր գրողներ, բայց կը պակսի շարժումը, ոգեւորութիւնը, կլիման։ 90ական թուականներու սերունդը ունեցաւ այդ շարժումը. [illegible] Զի՞ կրնար ունենալ ժամանակակից սերունդը։

Կը հաւատանք, թէ կրնայ։

Այս շարժման կրնայ կարեւոր նպաստ մը բերել օտար մտքերու եւ գրական արժէքներու հետ հաղորդակցութիւնը։

Ժողովուրդներու գրականութիւնները նման են իրերահաղորդ ամաններու։ Ճաշակը պէտք է տալ ընթերցող հասարակութեան՝ բարձրագոյն գրականութեան. արուեստի գործերուն ու դատումներուն։

Մեր գրականութիւնը թարգմանութիւններով ծաղկած է, առաջին օրերուն։ Մեր տաղանդաւոր գրողներէն շատերը թարգմանութիւններով կազմուած են։ Ինչո՛ւ չտալ թարգմանութիւններ ժամանակակից միջազգային արժէքաւոր գործերէն. Թարգմանութիւններ, սակայն, որոնք չըլլան պարզ փոխադրութիւններ, այլ լրացնեն զուտ գրականութեան ու արուեստի պայմանը. հաւասարին ստեղծագործութեան։

Պատմական բացառիկ ժամանակաշրջանի մը մէջ կ՚ապրինք, եւ հայ միտքը, ինչպէս ժողովուրդը, շփման մէջ է առաջաւոր ժողովուրդներու մտքին ու մշակոյթին հետ — ֆրանսական, գերմանական, իտալական, անգլիական ու ամերիկեան։

Ճակատագրական, դժբախտ կացութեան մը մէջ ենք, զոր կրնանք բարիքի վերածել, եթէ մտածել գիտնանք եւ ուզենք օտար արժէքները հայացնել, մեր գրականութեան վրայ նոր շունչ ու փայլ աւելցնելով։

Գրականութեան ու արուեստի կալուածին մէջ ճիշդ չէ այն ասացուածքը, թէ մեր խրճիթը աւելի լաւ է, քան օտարներու ապարանքը ....։

Զենք ուզեր հրաժարիլ մեր խրճիթէն, բայց պալատ ու ապարանք ունենալու ձգտումը պէտք է ունենանք։

Մեր խրճիթը, այո, բայց պալատներու ճաշակով ու պայծառութեամբ, ։ Բաց պատուհաններով՝ գեղեցկութիւններու վրայ։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԽԱԲՈՒԱԾ ԵՏԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ցեռ պատերազմեան խորհրդային իրականութեան հետեւող մէկու մը՝ համար գաղտնիք չէ խորհրդային «դրախտ»ին մէջ ապրող ժողովուրդներուն, առհասարակ, եւ ուսանող երիտասարդութեան, մասնաւորաբար, ցուցադրած հոգեկան եւ գաղափարական բեկման ու յուսախաբութեան պարագաները։

Մասնաւորամար Ստալինի մահէն ետք, երբ յարաբերաբար ազատ շնչելու մթնոլորտ ստեղծուեցաւ երկրին մէջ, աւելի ցայտուն դարձաւ ժողովուրդին դժգոհութիւնը եւ ուսանողական ու մտաւորական շրջանակներու հակակրանքը հանդէպ տիրող իրաւակարգին՝ համայնավարութեան։

Տասնամեակներ շարունակ, երկրի առաջաւոր երիտասարդութիւնը՝ ուսանողութիւնը, այն որ կոչուած էր ապագային, խորհրդային հայրենիքին մէջ ղեկավար եւ պատասխանատու դեր ստանձնել, ինքզինք պարուրեց պատրանքներով, ըստ որուն խորհրդային հայրենիքն ներս. շնորհիւ «պարտիա»յին որ ամուր ու հաստատ կառչած կը մնայ Մարքս — Լենինեան «պատմական մատերիալիզմ»ին՝ ստեղծուած է տնտեսական ու քաղաքական նախանձելի վիճակ, բաղդատաբար դուրսի դրամատիրական աշխարհին։

Մամուլ, գրականութիւն, ձայնասփիւռ, շարժանկար եւ համալսարանական ամպիոն, կարճ՝ խորհրդային քարոզչական աճարկու մեքենան յաջողած էր, իրողութիւնները խեղաթիւրելու ու փաստեր շրջելու գնով ստեղծել «Հրջանիկ» պատրանքի այս մթնոլորտը։

Ու հակառակին, եթէ եղան չհաւատացողներ, անոնք ալ լռեցին բիրտ ուժին հարուածներուն ներքեւ։

Այսպէս էր երէկ, մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտ ու մինչեւ Մնեակալին մահը։

Վերջին տարիներուն սակայն, երբ ցայտուն դարձաւ բռնակալի օրով ու յանուն «պարտիա»յին գործուած չարագործութիւններն ու սրածումները, երբ ուսանողներ եւ մտաւորականներ հաղորդակից դարձան այսպէս անուանուած դրամատիրական երկիրներու բանուոր դասակարգի անհամեմատաբար իրենցմէ աւելի բարգաւաճ ու բաղձալի վիճակին, ընական կերպով երիտասարդութեան մօտ ստեղծուեցաւ հոգեկան ու գաղափարական բեկում, յուսախաբութիւն

Ըմբռնեցին թէ չահագործուածներ էին ու խաբուածներ, ուստի ծայր առաւ հակակրական զգացում մը եւ միտական կեցուածք մը հանդէպ «պարտիա»յին եւ իր վարչապետութեան

Դեռ եւս մեր մտքին մէջ թարմ է Մոսկուայի բազմագլ ուսանողութեան ցուցական ելոյթը Հունգարիոյ ազատագրական կռիւներուն առթիւ։ Համալսարանի ուսանողութիւնը լուրթեամբ գիմուորեց կուսակցութեան առաջին քարտուղարին՝ Խրուշչեւի մուտքն ու ելքը համալսարանի սրահէն ներս ու դուրս։

Ոչ մէկ ծափահարութիւն այլ լուռ պըժգանք։ Ահա այն ընդունելութեան որուն արժանացաւ խորհրդային երկրին թիւ մէկ քաղաքացին։

Անշուշտ հակակրական այս եւ նմանօրինակ ելոյթներն ու երեւոյթները նկատի առնելով է որ վերջին ժամանակներուն. մայրաքաղաքի պաշտօնաթերթերէն մինչեւ փոքր հանրապետութեանց պաշտօնական բերանները իրենց մտահոգութիւնները սկսան յայտնել ու այս առթիւ ըրին խիստ քննադատութիւններ

— «Ուսանողները անհրաժեշտ լրջութեամբ չեն մօտենար կուսակցութեան գաղափարաբանութեան, վերջ պէտք է տալ ուսանող երիտասարդութեան անհանդուրժելի վերաբերումին՝ դէպի բուրժուական գաղափարաբանութիւնները »... Ու այսպէս անվերջ դժգոհութիւններ՝ ուսանողութեան հասցէին։

Հետեւելով խորհրդային մամուլին, կարելի է որոշապէս ըսել թէ խորհրդային ուսանողութիւնը անտարբեր է, աւելին, ժխտական կեցուածք ունի հանդէպ Մարքսեան վարդապետութեան, որուն գործնականութեան եւ ճշգրտութեան այլ եւս չի հաւատար։

Մեր այս տեսակէտը հիմնաւորող ու փաստարկող վերջին ապացոյցը կուգայ Լեհաստանէն։ Արդարեւ, Հոկտեմբերի երկրորդ շաբթուան օրերուն բազմահազար լեհ ուսանողներ ցուցական արտայայտութիւններով փողոց իջան, իրենց պաշտօնաթերթ՝ «Փօ Բրոստին»ը (ճշմա-

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

●

1955ի սկզբնաւորութեան միայն, կողմնակի ազդեցութեամբ մը ձեռք բերուած է պատճէնը Բերիոյ Թեմին Առաջնորդ Գերշ. Տ. Զարեհ Ս. Եպիսկոպոսի անձնագրին եւ յատկապէս քննութեան առնուած՝ թէ ծննդեան թուականի փոփոխութիւն մը եղա՞ծ էր, վերջին շրջաններուն։ «Կամապաշտ» ընդդիմադիրները, կարծելով թէ ծննդեան թուականի խարդախ փոփոխութեամբ մը Բերիոյ Թեմին Առաջնորդը կրնայ Կաթողիկոսական թեկնածու ներկայանալ, դիմած էին նենգ այդ ձեւին, հաւանական փաստ մը ձեռք անցընելու յետին մտքով։ Մինչդեռ, հակառակ պետական արձանագրութեան, Զարեհ Ս. յայտարարած էր ի լուր բոլորին, թէ իր ծննդեան թուականը 1915 է, եւ ոչ թէ 1913։ Հարկ չկայ, անշուշտ, ափ առնելու պետական գրասենեակի մը դռները եւ յաչս օրէնքի պատժապարտ մնալու գնով ստանալու երրորդ անձի մը պետական արձանագրութեան օրինակը, քանի որ մէջտեղն էին Կաթողիկոսարանի դրդանի օրացոյցներու շարքը, ենթակային դիմումնագիրը Կիլիկեան Դպրեվանք ընդունուելու (1930) եւ այդ առթիւ իր իսկ ձեռագրով մատուցած ինքնակենսագրութիւնը, ծննդեան թուականի ճշդումով։

Բերիոյ Թեմին Գաւառական Ժողովի ցրուումին եւ ազգային կեանքէ ներս քաոսի մը ստեղծումին ազդանշանը տրուեցաւ 9 Հոկտեմբեր 1955ին, Կիրակի օր, երբ Մէյտանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ, ի հանդէս Քարէն Եփփէի հոգւոյ մատուցուած Ս. Պատարագէն յետոյ, Առաջնորդ Սրբազանը հանդիսութեամբ մը բացումը կը կատարէր Ազգային Ճեմարանին։ Առաջնորդարանի բակին մէջ հաւաքուած մօտ յիսուն «ազգայիններ» որոնց մէջ կը նշմարուին ԱՅԼԱԴԱՐԱՆՆԵՐ եւ ԱՅԼԱԿՐՕՆՆԵՐ ... եւս, յայտնի խառնակիչի մը ազդանշանին վրայ, միաբերան կը պոռային. «Անկցի Առաջնորդը, պէտք է լուծուի Գաւառական Ժողովը, նոր ընտրութիւններ կ՚ուզենք», եւայլն։ Ցուցարարները կատարելէ յետոյ իրենց ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, փոքր խումբով մը կը ներկայանան քաղաքի կառավարիչին եւ կը պահանջեն հոլէպի Գաւառական Ժողովի լուծումը։ Մինչ այդ, շարժման եւ դաւին ղեկավարները, ընդ որս նոյն այդ Գաւառական Ժողովի անդամ մը, բազմաթիւ հեռագիրներ կը տեղացնեն Ներքին Գործոց Նախարարութեան եւ Կաթողիկոսական Տեղապահին, ԲՈՂՈՔԵԼՈՎ համար Գաւառական Ժողովի գոյութեան դէմ եւ նոր ընտրութիւններ պահանջելով։ Ցեռ մէջօրէին, Գաւառական Ժողովի անդամ նոյն այդ պարոնը կը փութար Դամասկոս, եւ Ներքին Գործոց Նախարարութիւնը կը խաբէր ստապատիր լուրերով եւ առանց դոյզն տրամաբանութեան եւ պարկեշտութեան, ապօրինութիւնը կ՚ուզէր բացատրել ժողովի մը, որուն անդամն էր, եւ կը մնար տարիներէ ի վեր, մաս կազմած ըլլալով, երկիցս, նոյն այդ Գաւառականէ ընտրուած Քաղաքական Ժողովներու եւ Քաղաքական Ժողովներէ նշանակուած Խորհուրդներու։ Անհրաժեշտ չենք նկատեր աւելի պարզաբանել ազդողութեան այս ՓՈՐՁԻՆ ներքին ծալքերը որոնց կէտ նպատակին եղած էր Կաթողիկոսական Ընտրութեան արգիլումը, կամ նուազագոյն, Կիլիկիոյ Աթոռին վրայ «ընդդիմադիր»ներու տեսակէտով «բարեյոյս» Եկեղեցականի մը բազմիլը։

Դամասկոսի մէջ, Ներքին Գործոց Նախարարը, առանց որեւէ քննութեան եւ ազդեցութեամբը Հալէպի Երեսփոխաններէն մէկուն, կը պատրաստէ դրութիւն մը, զոր, որպէս ընթացիկ մէկ կարգադրութիւն, ստորագրել կուտայ փոխ վարչապետին, օգտուելով անոր մտադրած մէկ վայրկեանէն։ Այդ գիրը կ՚իբացնէր ընդդիմադիրներու կողմէ յառաջ քշուած անճիշդ ու անհիմն վերագրումները, որ աչքառուէն.

«Ն. Վսեմութիւն Վարչապետին, Նախարարութեանս ասկէ առաջ կատարած քննութիւններէն յայտնի եղաւ, թէ յիշեալ Գաւառական Ժողովը որ կը բաղկանայ 35 անդամներէ ընտրուած 1945ին, տասը տարուան օրինական պայմանաժամ մը ունի։ Հակառակ ատոր, որ մասնաւոր օրէնքը կը տրամադրէ անդամներուն մէկ հինգերորդի երկու տարին անգամ մը ընտրութեամբ փոփոխութիւնը։ Այնպէս որ Ժողովը իր բոլոր անդամներով կը նորոգուի տասը տարուան վերջաւորութեան, որ է իր օրինական տեւողութիւնը։ Հակառակ ատոր, իր անդամներու մէկ հինգերորդի փոփոխութիւնը եղած է 27 – 11 – 1953ին կատարուած ընտրութեամբ։ Նախարարութեանս տեսակէտն է, որ չորս հինգերորդը այս ժողովին, որոնց վերանորոգութիւնը չէ կատարուած, անոնց ներկայութիւնը ոչ – օրինական է։ Նկատելով որ մէկ հինգերորդը, որոնք վերընտրուած են 1953ին, չեն կազմեր օրինական մեծամասնութիւն մը, ժողովի կացութիւնը ոչ – օրինաւոր կը դառնայ եւ հետեւաբար իր գործառնութիւնները չեն կրնար օրինական բնոյթ ունենալ, մասնաւորաբար Համայնքին գոյութեան եւ հիմնական շահերուն կապակցութեամբ, ինչպէս յիշեալ կաթողիկոսի ընտրութիւնը. (ընդգծումը մերն է. ՀԱՍԿ)։

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(4 Տար.)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՖՐԱՆՍԱՆ

ԽՄԲ.— Այս վերջին շաբաթներուն ֆըրանսական մամուլը երկար սիւնակներ կը նուիրէ Ֆրանսայի եկեղեցական հարցերուն:

Ստորեւ Փարի – Փրէսէն կը քաղենք կարգ մը շահեկան մանրամասնութիւններ :

Վեց օրէ ի վեր, Ֆրանսայի եկեղեցական իշխանաւորները գաղտնի ժողովներու մէջ կը քննեն այն բոլոր հարցերը որոնք կը վերաբերին այս երկրի Կաթողիկէներուն :

Անցեալ Հինգշաբթիէն մինչեւ շաբաթ, Ֆրանսացի կարտինալներ եւ արքեպիսկոպոսներ, Փարիզի արքեպիսկոպոսարանին մէջ, կարտինալ Ֆելթէնի նախագահութեամբ բացումը կատարեցին իրենց աշնանային համաժողովին :

Այս ժողովներուն եւ համաժողովներուն մասին որեւէ պաշտօնական հաղորդագրութիւն չէ հրատարակուած ցարդ եւ, հաւատարիմ ընկալեալ աւանդութեան մը, ժողովներուն օրակարգներն ալ կը մնան գաղտնի :

Միւս կողմէ, Ֆրանսայի արքեպիսկոպոսները պիտի նախագահեն գաւառական քաղաքներու մէջ կայանալիք հաւաքոյթներու եւ հոնկէ պիտի տեղեկացնեն այդ ժողովներու արդիւնքները՝ Փարիզի արքեպիսկոպոսութեան :

Անշուշտ կարելի չէ գիտնալ մանրամասնօրէն թէ Ֆրանսայի եկեղեցիներու կեդր. իշխանութիւնները ի՞նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն եւ ի՞նչ հրահանգներ պիտի տան, սակայն ակներեւ է առնուազն թէ այդ հրահանգներն ու ձեռք առնուելիք միջոցները ինչ ուղեծի պիտի հետեւին :

«Մեծ աշխատանք կայ կատարելիք արբայրելու համար անհամակացողութեան եւ շարունակական քննադատութեանց այն մտայնութիւնը որ գոյութիւն ունի եկեղեցւոյ եւ անոր իշխանապետութեան դէմ» կը յայտարարէր անցեալ սեպտեմբերին կարտինալ Ֆէլթէն իր շուրջը հաւաքուած կղերականներուն :

Նոյն մտահոգութիւնը կը յայտնէր նոյնպէս, տարբեր ոճով մը, Պուրժի Արքեպիսկոպոսը Գերապայծառ Լըֆէվրը, Ֆրանսացի արքեպիսկոպոսներու համաժողովին ներկայացուցած իր տեղեկագրին մէջ, անցեալ Ապրիլին, ուր կ'ըսէր ·

— «Յաճախ կը պատահի, որ մտաւորական բարձր արժանիքներով օժտուած քրիստոնեաներ կը տարածեն այնպիսի գաղափարներ որոնք քննադատելի են եւ երբեմն ալ բոլորովին հակակրօնական : Այս գաղափարները կ'երեւին գրական գործերու, պարբերաթերթերու եւ օրաթերթերու մէջ որոնք մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին կաթողիկէներու եւ նոյնիսկ կղերականներու կողմէ : Անոնք փայլուն ոճով մը կը ներկայացնեն նորայոյն գաղափարներ եւ կը գրաւեն միտքերը: Ձեմ խորհիր թէ այս բոլորը կ'ընեն չարամտութեամբ, իրենց անկեղծութիւնը խնդրոյ առարկայ չէ, սակայն, միւս կողմէ կը խորհիմ թէ ինքզինքնին կ'ենթարկեն ծանր պատասխանատուութեան մը, որովհետեւ իրենց աստուածաբանական գիտութիւնը ոչ մէկ կերպով կրնայ հաւասարիլ իրենց անհաւատի գիտութեան. Հաւատացած ըլլալով որ իրենք քրիստոնէութեան կը բերեն նոր արժէքներ, երբեք մտքէ չեն անցըներ թէ իրենց այս ընթացքով ծանր կերպով կը մեղանչեն քրիստոնէական ճշմարտութեան դէմ ...»:

Ուրիշ բազմաթիւ Ֆրանսացի կարտինալներ եւ արքեպիսկոպոսներ, ճառերով, տեղեկագիրներով կը ջանան ամուր հիմերու վրայ դնել եկեղեցւոյ եւ անոր իշխանապետութեան վարկն ու նշանակութիւնը :

Մտահոգութիւնը մեծ է Ֆրանսայի եկեղեցական վարիչ շրջանակներուն մէջ մանաւանդ այն առնչութեամբ, թէ ժողովուրդին մէջ դէպի եկեղեցին ցարդ գոյութիւն ունեցող քրիստոնէական ճշմարիտ ձգտումներուն մէջ հետզհետէ կը նշմարուին հերձուածներ :

Այս առթիւ յատկանշական է դարձեալ գերապայծառ Լըֆէվրի հետեւեալ խօսքերը .—

«Ներկայիս ժողովուրդին մէջ դէպի Եկեղեցին տիրող հերձուածական ձըգտումներուն բուն պատճառները ուրիշ բան չեն, եթէ ոչ լուսաւոր հաւատքի մը շարունակական բացակայութիւնը »:

Այս բոլոր մտավախութիւններուն առջեւն առնելու համար Եկեղեցական իշխանութիւնները կը խորհին կարգ մը բարեկարգումներ կիրարկել իրենց լայնածաւալ կազմակերպութեանց ծոցին մէջ :

Ծանօթ գրագէտ Գերնանոս, անդրադառնալով Եկեղեցւոյ բարեկարգման հարցին, հետեւեալը կը գրէր «Եկեղեցին կը խեծկլտայ մեզի հետ՝ խաւարին մէջ» խորագրով յօդուածի մը մէջ.—

«Եթէ պատահի որ օր մը Եկեղեցին խնդրոյ առարկայ դառնայ ինծի համար, երբեք մտքէս պիտի չանցնէր զայն բարեկարգելու անտեղի ու ծիծաղելի գաղափարը: Ձեմ հաւատար որ Եկեղեցին ընդունակ ըլլայ մարդկայնօրէն բարեկարգուելու, առնուազն այն կերպով, ինչպէս կը հասկնային Լութեր եւ Լամըննէ : Ձեմ ցանկար որ Ան կատարեալ ըլլայ, վասնզի ինծի համար միշտ կ'ապրի եկեղեցին, նման իր ամէնէն խոնարհ եւ ամէնէն հաւատարիմ զաւակներուն եւ կը յառաջանայ տատանումով այս աշխարհէն դէպի միւս աշխարհը: Սխալներ կը գործէ՝ սակայն կը քաւէ լայնօրէն իր յանցանքները եւ բոլոր անոնք որոնք պահ մը իրենց աչքերը կը դարձնեն անոր ճոխութիւններէն, կը տեսնեն որ Ան կը հեծկլտայ մեզի հետ՝ խաւարին մէջ: Այդ պարագային, ինչո՞ւ խնդրոյ առարկայ դարձնել Եկեղեցին, պիտի առարկեն ոմանք: Անոր համար որ Ան յաւիտենապէս խնդրոյ առարկայ պիտի ըլլայ: Անկէ է որ ես կը սպասեմ ամէն ինչ ...»:

Եկեղեցւոյ ծոցին մէջ հերձուածներ առաջանալու մասին ստեղծուած այս մըտավախութիւնները սակայն, նոյնքան ալ խոր արմատներ չեն կրնար ունենալ մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ, վասնզի Ֆրանսան կաթողիկէ աւանդութեանց հաւատարմօրէն կառչած երկիր մըն է :

Մասնաւոր վիճակագրութիւններ ցոյց կուտան թէ 94 առ հարիւրը Ֆրանսացիներուն մկրտուած են եւ երեսուն առ հարիւրը անոնցմէ ճշմարիտ «հաւատարիմ»-ներ են: 45 առ հարիւրը Ֆրանսացիներուն կանոնաւորապէս կը տօնեն իրենց Զատիկը :

Իր ամբողջութեան մէջ, ուրեմն, Ֆըրանսայի կաթողիկէութեան չի սպառնար հերձուածականութեան վտանգը, որովհետեւ այդ շարժումը, եթէ նոյնիսկ գոյութիւն ունի, կը գտնուի չափազանց սեղմ շրջանակի մը մէջ :

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱ՞Ն ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Գերմանիոյ դէմ պատերազմական երկիրներուն մէջ Խ. Միութիւնը միակն է, որ ցարդ յարգանքի բաժին չէր հաներ «անծանօթ զինուորին»: Ճիշդ է, որ ան չէր մասնակցած 1918ին հաշտարակաց յաղթանակին, ուրկէ ծագում առաւ յարգանքի այս սովորութիւնը: Յեղափոխական դարձած՝ շրջանի մը մէջ, երբ աշխարհ կռուի տենդէն բռնուած էր, Ռուսիա չմտահոգուեցաւ երբեք ճակատի վըրայ ինկած իր զինուորներով: Ընդհակառակն, նախընտրեց փառաւորել նոր մարտակարգին ղեկավարները, եւ այս ձեւով է, որ անմահացան Լենին եւ ըՍթալին : –

Տարօրինակ համայնավարութիւն, որ չի յարգեր իր մեռելները :

Հիմա, երբ բանակը կարեւոր դեր մը կը խաղայ երկրին քաղաքականութեան մէջ: հարց կը տրուի թէ Մոսկուայի մէջ պիտի բարձրանա՞յ արդեօք յուշարձանը միլիոնաւոր այն մարդոց՝ որոնք ինկած են հայրենիքին համար ....:

Գաղափարը հրապարակ նետուած էր Յուլիս 11ին, «Լիթերաթուրնայա Կազեթա»յի երկու ընթերցողներուն կողմէ, որ անմիջապէս արձագանգ գտաւ հասարակութեան մէջ: Նոյնիսկ, խորհրդային պարբերաթերթ մը կը խօսի բազմաթիւ նամակներու մասին, որոնք խանդավառութեամբ կը դիմաւորեն այս տեսակէտը. «Մեր պարտքը չենք վճարած մեր զինուորներուն» գրած են ընթերցողները.

Ընդհանրական կարծիքին համաձայն, անծանօթ զինուորին յուշարձանը պէտք է բարձրանայ Մոսկուայի մէջ, Խ. Միութեան սրտին վրայ: Խարքով քաղաքի բընակիչներէն մէկը գրած է, թէ անիկա դաստիարակիչ մեծ արժէք մը պիտի ունենայ, որովհետեւ «ան պիտի անմահացնէ խորհրդային ժողովուրդին քաջագործութիւնը եւ մեր սրբավայրը պիտի ըլլայ:» Խորհրդային քաղաքացիներուն մեծ մասն ալ իր աջակցութիւնը առաջարկած է.— «Կ'ուզեմ, որ աշխատանքիս մէկ մասը յատկացնեմ այս գործին իրականացման», գրած է յատկապէս Լենինկրատի բնակիչներէն մէկը, որուն կարծիքով խորհրդային ամէն քաղաքացի անխտիր, պէտք է մասնակցի յուշարձանին կառուցման: Շատեր ալ կ'առաջարկեն, որ ամէն քաղաքի մէջ, դպրոցներու եւ զանազան հաստատութեանց պատերուն վրայ մարմարներ զետեղուին՝ որոնց վըրայ արձանագրուած ըլլան շրջանին աըռւած զոհերուն անունները:

Այս բոլոր նամակները, կ'եզրակացնէ «Լիթերաթուրնայա Կազեթա» ցոյց կուտան ժողովուրդին հպարտութիւնն ու գիտակցութիւնը «այն մարդոց հանդէպ՝ որոնք պայքարեցան մեր մեծ հայրենիքին անկախութեան ու երջանկութեան համար»:

Հարց է, թէ ժողովուրդին փափաքին ընդառաջելով կառավարութիւնն ու կուսակցութիւնը իրենց տուրքը պիտի վճարե՞ն այլեւս անծանօթ զինուորներուն, հոգ չէ թէ արեւմտեան երկիրներէն շա՛տ ուշ:

Անկասկած, առաջին քայլը պիտի առնեն զինուորական շրջանակները:

Ա. Փ.

(Լը Մոնտ)

չէին վստահած խափանել հրատարակութիւն մը, որուն միակ «մեղքը» մամուլի եւ խօսքի ազատութիւն պահանջած ըլլալն էր :

Կայ սակայն աւելի ուշագրաւ պարագայ մը: Խորհրդային նիւքին իրադարձութիւններուն լաւատեղեակ «Թայմզ»ի աշխատակցին հաստատումով, մայրաքաղաքի ուսանողութեան մէջ ստեղծուած է հաստուած մը ըմբոստ երիտասարդներու, «կատղածներ» անունին տակ. ասոնց ղեկավարը 18 տարիներու համայնավար անցեալ ունեցող եւ յայտնի ստալինական մըն է, Լեւշէք Քոլաքովսկի :

36 տարեկան այս յանդուգն երիտասարդը արդէն դարձած է լեհ երիտասարդութեան քուրմը: Դեռ անցեալ ամիս «Նովա Քուլթուրա»ի մէջ հրատարակած իր յօդուածներու շարքով բուռն ու լեղի բառերով քննադատեց եւ դատափետեց Մարքսեան վարդապետութիւնը :

Այսպէս, օրինակ անդրադառնալով «առբիտ ձայն») պետութեան կողմէ փակուած ըլլալուն համար: Կարմիր գրաքննիչները ոարկայական քաղաքականութեան » համայնավար տեսաբանութեան կը գրէ —

«Ձեր արժէքները, օրը օրին եւ արմատապէս կը փոխուին, ու ամէն անգամ կը յայտարարէք թէ յաւիտենական ճշմարտութիւն է ձեր հրամցուցածը: Այս ձեր վարդապետութիւնը ամէնէն վատ ու յոռի գաղափարախօսութիւնն է զոր կարելի ըլլայ երեւակայել » եւայլն:

Անշուշտ ուսանողի մը այս յանդուգն արտայայտութիւնները ոչինչ կը փոխեն երկրին մէջ, ուր դեռ եւս կը տիրէ բիրտ անմարդկային ուժը: Սակայն ինչ որ ընորոշ եւ յատկանշական է, այն որ խորհրդային երկիրներու ուսանողութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը եւ նաեւ մտաւորականութիւնը այլեւս հաւատք եւ արժէք չընծայեր Մարքսեան վարդապետութեան :

Ու այս է որ ամէնէն աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ կարմիր աշխարհի տէրերուն :

ԺԻՐԱՅՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԲ.

ՄԹԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔ

Որքան քաղցր զգացմունքներով կապուած էր այդ սրբարանը իմ յիշողութեան հետ: Այնտեղ, տօնական հանդէսների ժամանակ, ուխտաւորների աշխարհային զուարճութիւնները, խաղերը եւ կրքերը եփ էին գալիս, բորբոքւում էին, միախառնւելով կրօնական ջերմեռանդութեան հետ ....:

Վերջապէս իմ աչքին ընկաւ քաղաքը. նա թաղնուած էր ծառազարդ այգիների մէջ, որոնք ձեւացնում էին մթին, բոլորակ տարածութիւն:Ես որոշեցի մեր թաղը. այնտեղ ես երկար եւ երկար որոնում էի «մէկին»... կարծում էի թէ կը տեսնեմ նրան ....: Զգիտեմ ի՞նչու նոյն րոպէում իմ աչքերը լցուեցան արտասուքով, ես այլ եւս չկարողացայ նայել ....:

Ես սկսեցի իջնել ցած, կրկին նոյն ոլոր մոլոր սանդուղքներով: Այն ժամանակ միայն նկատեցի, որ աշտարակը ունէր մի քանի գաղտնի պահեստներ եւ խորին մթերանոցներ: Հետաքրքրութիւնը հրապուրեց ինձ մտնել նրանցից մէկի մէջ : Նեղ պատուհանից ներս ցոլացած լուսով հազիւ կարողացայ որոշել հետեւեալ իրեղէնները.— զէնքերի զանազան տեսակներ, ձիանների թամքեր իրանց պարագաներով, խուրջիններ լիքը զանազան բաներով, որոնք այնքան ծանր էին, կարծես, ամբողջապէս լցուած լինէին մետաղներով: Ես ձեռքս տարայ մէկի մէջ, տեսայ, ուրիշ ոչինչ չկար, բայց միայն հրացանի փամփուշտներ, գնտակների կաղապարներ եւ վառօդ: Այս մթերքը, անտարակոյս, պատկանում էր այն երեք հոգուն, որ պառկած էին աշտարակի ներքին յարկում: Բայց ի՞նչ նպատակի համար էր այդ բոլոր պատրաստութիւնը :

— Այդ միտքը սկսեց տանջել ինձ: Այնտեղ կար պատրաստութիւն աւելի քան յիսուն հոգու համար: Բայց ո՞րտեղ էին այդ մարդիկը: Ես ոչինչ հասկանալ չէի կարողանում: Երկիւղը եւ կասկածը տիրեցին իմ սրտին: Այստեղ երեւում էր ինչ – որ խորհրդաւոր ծածկապահութիւն ....:

Ես չուզեցի կասկածանքի պատճառ տալ ընկերներիս, եւ առանց միւս բաներին նայելու, իջայ ցած: Տղերքը տակաւին քնած էին նոյն դրութեան մէջ, որպէս թողել էի: Ես չկամեցայ խանգարել նրանց հանգստութիւնը, դուրս եկայ մինարէթից մի փոքր թարմ օդ ծծելու համար :

ԺԳ.

ՎՀՈՒԿԸ

Արեգակը բաւական բարձրացել էր հորիզոնից :

Վաղորդեան ցօղը կայծկլտուն գոհարների նման շողշողում էր նորաբոյս խոտերի, թփերի տերեւների վրայ: Օդի մէջ տիրում էր գարնանային առաւօտի մեղմ զովութիւնը, թէեւ դեռ գարուն չէր:

Իմ սիրտը զգաց անսահման բերկրութիւն: Ի՞նչու: — Ինքս էլ չգիտէի: Գուցէ նրա համար, որ այստեղ ազատ էի. ոչ ոք չէր նեղացնում ինձ, ոչ մօրից, ոչ վարժապետից երկիւղ չունէի :

Փոքր ինչ հեռանալով աշտարակից, ես սկսեցի դիմել դէպի աւերակները: Կիսակործան պարիսպների, խորտակուած սիւների, ժամապատ կամարների բեկորները մեծ մասամբ կորած էին վայրենի բոյսերի մէջ, որ ճոխութեամբ աճել էին այնտեղ: Ոզնին, աւաղէն կրիաները, երկչոտ չախկալները համարձակ կերպով վազվզում էին խլատակների մէջ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԾԱՆՕԹ

Վահան Փափազեանի «Իմ Յուշերը»ին Գ. հատորը: Հրատարակութիւն «Յուսաբեր» տպարանին, 1957: Գահիրէ: Դիմել Հայ գրատուներուն :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրին (35րդ տարի) Հոկտեմբերի թիւը 112 էջ, շահեկան բովանդակութեամբ: Տարեկան վեց տոլար, հատը մէկ տոլար, Հայրենիք Հրատարակչական, 212 Սթուըրթ Ստ. Պոսթըն, 16 Մաս :

թեան մէջ կատարուած նախարարական պարզ փոփոխութեամբ մը :

Այսքան՝ եւ սովորական քանի մը խօսքեր համայնավարութեան յաղթանակին մասին. երեք տողերէ բաղկացած դեկոյցին հետ, Մոսկուա պաշտօնական ոչ մէկ բացատրութիւն տուաւ ցարդ Ժուկովի մասին :

Այս բոլորէն ետք, յատկանշական է Խրուշչեւի մէկ առակը, որ իրեն յատուկ կատակախօսութեամբ պատմած է պարսկական դեսպանատան մէջ, շաբաթ գիշեր, ի ներկայութեան դիւանագէտներու եւ լրագրողներու .— Ժամանակին, բանտի մը մէջ կային երեք հոգի. Սոցիալ-Դեմոկրատ մը, անիշխանական զօրաւոր մարդ մը եւ Փինիա անունով պզտիկ Հրեայ մը, որ երկար ատենէ ի վեր դպրոց չէր գացած : Որոշուեցաւ ղեկավար մը ընտրել, անիշխանականը ընդդիմացաւ, սակայն ցոյց տալու համար, որ կը յարգէ օրէնքը, առաջարկեց ընտրել պզտիկ Փինիան : Այդպէս ալ եղաւ : Ամէն ինչ լաւ կ'ընթանար, մինչեւ այն օրը՝ երբ որոշեցին փախչիլ եւ փապուղի մը բացին : Ան որ առաջին անգամ դուրս պիտի ելլէր՝ սպաննուելու վտանգին ենթակայ էր անշուշտ. առաջարկեցին, որ անիշխանականը դուրս ելլէ, բայց ան վախցաւ : Այն ատեն, պզտիկ Հրեան ըսաւ .— Ընկերներ, դիս ձեր ղեկավարը ընտրեցիք, հետեւաբար առաջին անգամ ես դուրս պիտի ելլեմ : Այդ պզտիկ Փինիան ես եմ ... աւելցուց Խրուշչեւ :

Անշուշտ, անիշխանական զօրաւոր մարդըն ալ՝ Ժուկով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ Դեմոկրատները, Մենտերէսի ղեկավարութեամբ յաղթեցին թէեւ, սակայն բուն յաղթականը կը նկատուի Իսմէթ Ինէօնիւ, որ անցեալ անգամուան 32 աթոռին տեղ՝ 194 աթոռ ապահովեց այս տարի :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ տեղի ունեցած ընկերվարական երիտասարդութեան միջազգային համագումարին մէջ, գերման ընկերվարական պատգամաւոր մը առաջարկեց, որ Թրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը դուրս նետեն Միջազգային Ընկերվարականէն :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան Նախագահը, իր տիկնոջ ընկերակցութեամբ հասած է Մատրիտ, ուր Ֆրանքոյի պաշտօնական հիւրը պիտի ըլլայ, մինչեւ Նոյեմբեր մէկ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ կէս միլիոն տոլար կը տրամադրեն, որպէսզի Եւրոպայի մէջ գիտուններու թիւը բարձրանայ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ Բշ. օր ստորագրուեցաւ Խ. Միութեան եւ Սուրիոյ տնտեսական եւ մասնագիտական գործակցութեան համաձայնագիրը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԱԼԱՆՍ .— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Ղազարոսեան իրենց հօր եւ աներհօր մահուան առթիւ (Հարաւ. Ամերիկա) փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. :

Տիկին Թագուհի Փափազեան իր ազգականին առթիւ հազար Ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Ալաճէօզեան 1500 Ֆր. :

Տէր եւ Տիկին Գուռնաչեան հազար Ֆր :

Այրի Տիկին Կ. Ճինպաշեան հազար Ֆր :

Մասնաճիւղը իր խնդակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Գօյաճեանի իրենց անդրանիկ թոռան Նժդեհի ծննդեան առթիւ :

×

Այրի Տիկին Արմաւէն Սլոյեան եւ զաւակները Արիստակէս եւ Ազատի Սլոյեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր այն բարեկամներուն, ազգականներուն, հայրենակիցներուն եւ դրացիներուն որոնք անձամբ կամ հեռագիրով ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՅԱԿՈԲ ՍԼՈՅԵԱՆի տխուր մահուան առթիւ (էրզրումցի) որ տեղի ունեցաւ 17 Հոկտեմբերին Սէնթ Անի մէջ (Մարսէյլ) 76 տարեկանին : Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ 19 Հոկտեմբեր, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2ին իր բնակարանին մէջ, 524 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան : Մարմինը ամփոփուեցաւ Մազարկի գերեզմանատունը :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 20,30ԻՆ

Mutualitéի ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

24, RUE SAINT-VICTOR, MÉTRO : MAUBERT MUTUALITÉ

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿԵՐ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ ԵՒ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

— ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը —

— ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ —

Մասնակցութեամբ երգիչներ Քիւփէլեանի, Գօզուպեանի և Սերոբեանի ղեկավարութեամբ ԿԱՐԳԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Արտասանութիւն եւ կովկասեան պարեր

Գանեէօ – Քաշանի պարախումբին կողմէ

« ՀԻՆ ԿՌՈՒԻԸ », մենախօսութիւն՝ ընկ. Ե. Գրիգորեանի կողմէ

ՄՈՒՏՔ 100 ՖՐԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

ALHAMBRA, 340, Boulevard Chave

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ GASTON DEFERREի

Երեսփոխան, նախկին նախարար, Մարսէյլի քաղաքապետ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ բոլոր խումբերուն, ենթակոմիտէներուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ խումբերուն, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան իր մասնաճիւղերուն

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ԳԱԳԻԿԵԱՆ — Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին.— Նոր Սերունդի պարախումբ, Գ. եւ Օր. Զէօրէֆեան, Զ. Գասեան, Օր. Ալիս Յարութիւնեան, Անիթա Սարգսեան, Ալիս Շամիրեան, Էտուար Էֆէնտեան :

Կէս գիշերէն վերջ՝ պար՝ ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ORCHESTRE LUC HERARD

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին :

Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԳՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 3ին, կիրակի ժամը 15.30ին, Կղերականներու սրահը, 22 րիւ տէ Պահիւթիէ :

Կը նախագահէ ընկ. Գ. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

ՑՈՒՑԱՏԵՍ

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին Խրիմեան ակումբը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Ռոստոմ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : (Շար. նախորդ ժողովին) :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութիւնը եւ Եկեղեցաշէն յանձնախումբը կը յայտարարեն թէ Լիոնի նոր եկեղեցւոյ պանծալի գմբէթը բարձրացած ու լրացած է, որուն գագաթը նուիրական խաչը պիտի զետեղուի :

Օծման հոգեյոյզ արարողութիւնը պիտի կատարուի Նոյեմբեր երեքին, կիրակի առաւօտ, 69 րիւ Լուի Պլան եկեղեցւոյն մէջ ձեռամբ Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեանի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ ՄԸ

Ստիպողաբար կը փնտռուի վարձու յարկաբաժին կամ տուն (փավիյօն) մը, Փարիզի կամ արուարձանի մը մէջ : Դիմել «Յառաջ»ի :

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Փարիզի եւ շրջակայից Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորութեան տակ Գէլվիլ – Լիլայի միացեալ դպրոցը 48 րիւ Սօլիթէռ, բացուած է 3 Հոկտեմբերէն ի վեր :

Դասաւանդութիւնները կը կատարէ ուսուցչուհի Տիկին Արմենուհի Խաչիկեան, սրահը օժտուած է դպրոցական նպաստաւոր պայմաններով. ջերմութիւնը ապահովուած է, տեղական կրթ. մարմինները կը գործակցին բարելաւելու կրթ. գործը :

Կրկին կոչ կ'ուղղենք բոլոր ծնողներուն որ, ըմբռնեն հարցին կարեւորութիւնը եւ իրենց զաւակները առաջնորդեն դպրոց :

ԴԻՒԱՆ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան Կրթ. Մարմնոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իր դպրոցներուն համար : Գ. Ժիրայր Զիլինկիրեան հինգ հազար Ֆրանք : Տիզ. Արշալոյս Սարգիսեան 2500 Ֆր. ողբ. Հրաչ Սարգիսեանի մահուան տարեդարձին առթիւ : Գ. Շահպազեան հազար Ֆր :

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎՏԱՐԱՆԴԻԻ դառնագէտ մահուան առթիւ, Տիկին Ռօզ Հանըմեան եւ աղջիկը, փոխան ծաղկեպսակի՝ երկու հազար Ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին :

ՆՈՒԷՐ

Գ. Վահագն եւ Օր. Անահիտ Կարապետեան իրենց սիրեցեալ մօրաքրոջ այրի Տիկին Գոհար Վտարանդիի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆրանք կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին :

Տէր եւ Տիկին Պարոնվարդեան 2500 ֆրանք կը նուիրեն Այրի Տիկին Վտարանդիի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Կապ. Խաչի կայանին :

Նոյն նպատակին, նոյն առիթով Տիկին Հրանոյշ Ֆիտօն հազար Ֆր. կը նուիրէ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր ժամը 21ին Քասէի սրահը : Երեկոյթը նուիրուած է Ա-ԻԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ յիշատակին : Խօսք պիտի առնեն բազմաթիւ մտաւորականներ : Իսահակեանի բանաստեղծութիւններէն կ'արտասանէ՝ Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան : Կը խնդրուի ըլլալ ճշդապահ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 31 OCTOBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8032 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3833

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՑԻՑ ԱՆՑԵԼՈՑ

Յուսաբերի տպարանէն լոյս տեսաւ Վահան Փափազեանի (Կոմս) Յուշերուն երրորդ հատորը: Առաջինը հրատարակուած էր Պոսթըն 1950ին, երկրորդը՝ Պէյրութ 1952ին:

Այս հատորը, որ կը պարունակէ 1919–1923 շրջանի դէպքերը, պիտի ըլլայ վերջինը մեր վեթերան ընկերոջ յուշերուն: «Առ այժմ» հրաժարած է գրի առնելէ 1939էն վերջ տեղի ունեցած անցքերը, որոնք դեռ շատ թարմ են եւ վաղաժամ է «վերլուծել ու գնահատել» զանոնք «բացարձակ անաչառութեամբ եւ առարկայօրէն», ինչ որ իր «հիմնական սկզբունքն է եղած միշտ»:

Հեղինակը իր «Յուշեր»ու երեք հատորները գրած է յատկապէս նորահաս սերունդին համար, որպէսզի անիկա մօտէն ծանօթանայ «հայութեան սեւ եւ վարդագոյն — այնքան սակաւ — օրերուն եւ ժամանակաշրջաններուն»: Որպէսզի նորերը լիցնեն անդարձ մեկնողներու պարապը եւ գլուխը կանգնին այն սրբազան ձեռնարկին, որ կը կոչուի Հայկ. Դատ: Խորապէս կը հաւատայ, որ «մեռած ու թաղուած չէ մեր արդար դատը»:

Կովկասի 1910–20 թուականներու կացութեան մասին ներածական թռուցիկ ակնարկէ մը վերջ, ընկեր Կոմս կը նկարագրէ Փարիզի «Ազգային Համագումար»ը (1919 Փետրուար 24 – Ապրիլ 22), որուն մասնակցելու համար Երեւանի մէջ ընտրուած էր իբրեւ պատգամաւոր «արեւմտահայերու»:

Այս պատմական Համագումարին մասին պիտի փափաքէինք որ աւելի երկար տեղեկութիւններ տար մեզի:

Ահաւոր փոթորիկ մը անցած էր հայ ժողովուրդի գլխէն: Արեւելեան նահանգներու հայութիւնը արմատախիլ էր եղած: Դահիճը՝ ամբաստանեալի աթոռին վրայ բազմած: Աշխարհի մեծերը հաշիւ կը պահանջէին անկէ: Հայկական Դատի արծարծման եւ արդար լուծումի մը յանգելու համար ամէնէն յարմար ժամանակն էր: Ինչպէս 1921ին պիտի ըսէր ողբացեալ Գարեգին Փաստրմաճեան, այդպիսի պատեհութիւն 500 տարին անգամ մը միայն կը ներկայանայ հայութեան:

Այդ բախտորոշ օրերուն Ազգային Համագումարը դժբախտաբար չկրցաւ կատարել այն դերը, զոր հայ ժողովուրդը կը սպասէր իրմէ:

1919ի աշնան ընկեր Կոմս վերադարձած է Երեւան՝ մասնակցելու համար Հ. Յ. Դ. իններորդ ընդհ. ժողովին եւ Խորհրդարանի նիստերուն:

Հետաքրքրական են իր տեղեկութիւնները զօր. Հարպըրտի առաքելութեան եւ ամերիկեան հոգատարութեան հետ կապուած խնդիրներուն մասին:

Տարի մը վերջ, 1920 Սեպտեմբերի սկիզբը Փարիզ վերադառնալով, ընկեր Կոմս անդամակցած է Հ. Հ. Պատուիրակութեան, որուն նախագահն էր Ա. Ահարոնեան: Ստորագրուած էր արդէն Սեւրի դաշնագիրը (10 Օգոստոս 1920):

Պօղոս Նուպարի Ազգային Պատուիրակութեան եւ Հ. Հ. Պատուիրակութեան փոխադարձ յարաբերութեանց մասին կու տայ ուշագրաւ տեղեկութիւններ:

Հետաքրքրական են — եւ երբեմն անտիպ — մանրամասնութիւնները այն դիմումներուն, որոնք 1922 Նոյեմբեր — 1923 Փետրուար կատարուած են մեր զոյգ Պատուիրակութեանց կողմէ՝ Լօզանի Խորհրդաժողովին առթիւ: Մանաւանդ «Ազգային օջախ»ի մասին:

Պատմական խիստ կարեւոր փաստաթուղթ մըն է ողբացեալ Ալեքս. Խատիսեանի օրագիրը, որ 70 էջ կը գրաւէ հատորին մէջ: Հայաստանի նախկին վարչապետը օրը օրին տեղեակ պահած է Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը՝ դէպքերու ընթացքին, շատ խղճամիտ կերպով:

Յիշենք նաեւ Ռիգայի մէջ Խորհրդային Միութեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան միջեւ կատարուած պաշտօնական բանակցութիւնները 1921 Փետրուար 18ի ապստամբութենէն վերջ (1921 Յուլիս 7էն սկսեալ), մասնակցութեամբ հեղինակին, Արշակ Ջամալեանի եւ Վ. Նաւասարդեանի: Բոլշեւիկ ներկայացուցիչներն էին Եօֆֆէ, Ս. Տէր Գաբրիէլեան եւ Վ. Տէր Վահանեան:

Հատորին վերջը հրատարակուած են երեսուն կտոր պաշտօնական վաւերաթուղթեր *Հայկ. Հարցի մասին:*

Կ'արժէ որ ամէն հայ կարդայ այս գիրքը: Երիտասարդները՝ լուսաբանուելու համար մեր ժամանակակից պատմութեան կարեւոր մէկ շրջանի դէպքերուն մասին: Տարեցները՝ թարմացնելու համար իրենց յիշողութիւնը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԱՐՄԱՐ ԳՈՐԾ ՄԸ ՊԻՏԻ ՏԱՆՔ ԺՈՒԿՈՎԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ԽՐՈՒՇՉԵՒ

ՄԱՐԵՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄԵԱՆԻ ԱՍՏՂԸ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱ՞Յ

Մոսկուայի թրքական դեսպանատան մէջ, «խաղաղութեան կենաց» խմելով, Նիքիթա Խրուշչեւ յայտարարեց. — Այսօր տեսայ Ժուկովը եւ խօսեցայ: Առողջութիւնը լաւ է: Տակաւին չորոշեցինք իր նոր պաշտօնը, սակայն պիտի ունենայ շուտով: Այսուհանդերձ, այս գիշեր պիտի չգիտնաք:

Ընդունելութեան ներկայ եղող դիւանագէտներուն կարծիքը այն է, թէ ամէն ինչ վերջացած է եւ որոշում մը տրուած է Խ. Միութեան թիւ մէկ զինուորական նկատմամբ:

Գալով իր նոր պաշտօնին, հաւանական չէ, որ յաջորդէ Բուլկանինի, իբրեւ վարչապետ:

Թրքական դեսպանատան մէջ տրուած հացկերոյթին, Խրուշչեւի կ'ընկերանային Ա. Միկոյեան, մարաջախտ Բաղրամեան եւ Բուլկանին:

Անակնկալ մը՝ արեւմտեան դիւանագէտներուն համար. արդարեւ, հակառակ լարուած կացութեան, Խ. Միութեան աւագանին կը գտնուէր թրքական դեսպանատան մէջ: Թուրքիոյ Ազգ. տօնին առթիւ, կը սպասուէր որ համայնավար կուսակցութեան պարագլուխները մերժէին ներկայ ըլլալ, մանաւանդ՝ երբ Կրեմլինն ալ հակաթուրք արտայայտութիւններ ունեցած էր:

Այսուհանդերձ, Կրեմլինի երրորդութեան տրամադրութիւնը տեղն էր: Երեքն ալ կը խմէին, կը կատակէին եւ արեւմտեան երկիրներու դիւանագէտներուն հետ մտիկ կ'ընէին Խրուշչեւի յայտարարութիւնները. — Պատերազմ չկայ մեր ներկայացուցած կառավարութեանց միջեւ. կեցցէ՝ խաղաղութիւնը եւ ժողովուրդներու բարեկամութիւնը:

Շամբանի գաւաթները կը պարպուէին եւ Խրուշչեւ չէր դադրեր կատակել ու խօսել. — Սփութնիկը խաղաղութեան խորհրդանիշն է:

Լրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով, յայտարարեց թէ կացութիւնը մեղմանալու վրայ է Միջին Արեւելքի մէջ:

— Ձեր ներկայութիւնը այստեղ, այդ մեղմացման նշաններէն մէ՞կն է, հարցուց լրագրող մը:

— Այո, թրքական դեսպանատան մէջ իմ ներկայութիւնս քայլ մըն է՝ դէպի խաղաղութիւն:

Խրուշչեւի, Միկոյեանի եւ Բուլկանինի կողքին, թրքական դեսպանատունը կը գտնուէր նաեւ խորհրդային բարձրաստիճան զինուորական՝ մարաջախտ Բաղրամեան: Լրագրողները սկսան հարցապնդել զայն իր պաշտօնակից Ժուկովի մասին: Բաղրամեան այս պարագան «բացատրեց» Ամերիկայի Պատերազմական Նախարարութեան քարտուղար Ուիլսընի հրաժարման հետ: Նոյն պարագան յիշեցին յաջորդաբար Խրուշչեւ, Բուլկանին եւ Միկոյեան:

— Այս ուղղութեամբ բացատրութիւններ պիտի տրուի՞ն, կը հարցնեն Բաղրամեանի:

— Այո՛, կը պատասխանէ ան, ժողովուրդը անտեղեակ պահելու սովորութիւն չունինք: Համբերութիւն ունեցէք եւ շուտով բան մը պիտի իմանաք:

Մարաջախտ Բաղրամեան յայտարարած է նաեւ, թէ Ժուկով կը գտնուի Մոսկուա և արտասահմանի մէջ պաշտօն ստանձնելու նպատակ չունի:

Խ. Միութեան արբանեակ երկիրներուն մէջ կատարեալ լռութիւն կը տիրէ վերջին անցուդարձերուն մասին: Բոլոր թերթերն ալ բաւականացած են հրատարակելով երեք տողերէ բաղկացած հաղորդագրութիւնը, ըստ որուն, Խ. Միութեան

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օրէ Օրին

ՀԷ՛Յ ՎԱԽ, ՍՓՈՒԹՆԻԿ

Պատմութիւնը ծանօթ է այլեւս: Մոսկուան Սփութնիկ մը արձակեց, որ սկըսաւ դառնալ երկրին շուրջ, այնպէս՝ ինչպէս երկիրը՝ արեւին շուրջ:

Եւ, խօսակցութիւններն ալ սկսան դառնալ Սփութնիկի շուրջ:

Սփութնիկ.— Պի՛փ, պի՛փ, պի՛փ.

Ի՞նչ է այս:

Խրուշչեւ.— Սփութնիկս է, որ հաւատարիմ շան մը պէս ներկայ է միշտ եւ կը պատասխանէ հարցումներուս. այնպէս չէ՞, Սփութնիկ:

Սփութնիկ.— Պի՛փ, պի՛փ, պի՛փ.

Կարմիր աստղը կը դառնար եւ Խրուշչեւ հպա՛րտ ու խանդավառ ականջ կու տար անոր ձայնին: Կը զգար թէ ինք մեծ էր եւ ամենազօր: Այլեւս կրնար ամէն ինչ ընել:

Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները ծիծաղեցան այս մարդուն վրայ եւ ըսին, թէ վաղը իրենք ալ կ'արձակեն արբանեակ մը, աւելի կատարելագործուած քան ռուսականը, որ պի՛փ, պի՛փ, պի՛փէն զատ բան չըսեր:

Խրուշչեւ.— Կրնայ ըլլալ. բայց հիմա ես ամէն բան կրնամ ընել:

Այզընհաուըր.— Մա՛րդ Աստուծոյ, ի՞նչ կրնաս ընել. շատ մեծ կը խօսիս:

Խրուշչեւ.— Ուզա՛ծդ կրնամ ընել. եթէ կ'ուզես՝ քու բարեկամդ, Ժուկովն ալ կրնամ Մոլոթովին ու Մալենկովին բանտապահ կարգել:

Եւ փաստելու համար իր զօրութիւնը՝ մարէշալ Ժուկովը պաշտօնանկ ըրաւ, շնորհակալեց եւ...

Խորհրդային գիտուն մը.— Սփութնիկը կորսուեցաւ... Սփութնիկը չկայ...

Խրուշչեւ.— Ինչպէ՞ս թէ չկայ... ո՞ւր գնաց:

Արբանեակին ձայնը տաւող ընկալուչին քով կ'երթայ, ձայն չկայ: Կը բարկանայ, կը պոռայ:

Ձայն չկայ:

Հեռադիտակը կ'առնէ. չի տեսնուիր: Շուարած՝ դուրսը կ'ուղղէ կարմիր աստղին.— Ձայն տուր, Սփութնիկ, մատա՛ղ քեզի...

Սփութնիկը չի խօսիր: Կորսուած է:

Այզընհաուըր.— Տեսա՞ր, ըսած էի որ բարեկամներուս չի դպչիս. Ժուկովը իմ զէնքի ընկերս էր, Սփութնիկն ալ գիտէր:

Խրուշչեւ՝ այլայլած.— Անգլիացի բարեկամներ, Սփութնիկս գտէք:

Անգլիացիները ժամանակ կ'ուզեն մտածելու համար, կրնայ ըլլալ, որ հարցը քննելու համար միջազգային ժողով մը գումարեն:

Խրուշչեւ.— Բայց ի՞նչ եղաւ Սփութնիկս:

Փիլիսոփաները.— Ոչինչ յաւիտենական է, ամէն ինչ փոշի պիտի ըլլայ ու մոխիր:

Անգլիացիները.— Ժողով գումարենք:

Այզընհաուըր, սովորականին պէս՝ կը խնդայ:

Հակահամայնավարները.— Սփութնիկը ազատութիւն ընտրեց:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԿԱՅԵԱՌԻ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք Կի Մոլէի ձախողութենէն ետք Նախագահ Քոթի դահլիճ կազմելու հաւանական թեկնածու նկատելով Ֆելիքս Կայեառը, անոր յանձնած է մտքերը շօշափելու պաշտօն մը:

Հրաժարած դահլիճին ելմտական նախարարը որ պիտի պատասխանէր երեքշաբթի գիշեր, յետաձգեց իր պատասխանը մինչեւ չորեքշաբթի. տարօրինակ է անշուշտ նկատել թէ Կայեառի յաջողելու կամ չյաջողելու պատճառները նոյնն են: Ոմանք կ'ըսեն թէ ճիշդ պէտք եղած մարդն է որովհետեւ երիտասարդ է (38 տարեկան) ուրիշներ կը պատասխանեն պէտք եղած մարդը չէ որովհետեւ շատ երիտասարդ է: Նախագահ Քոթիի ընտրութիւնը որ անակնկալ մըն է շատերուն համար տրամաբանական նկատուեցաւ երբ նկատի առնուեցաւ աւելի մօտէն թեկնածուին հանգամանքը. — Նախկին ելմտական նախարար մը որ ամէնէն լաւատեղեակն է ելմտական ծանր կացութեան կրնայ լուծել զայն կ'ըսեն ոմանք, մինչ ուրիշներ կ'առարկեն թէ իբրեւ ելմտական նախարար մինչեւ հիմա լուծում չգտաւ, ասկէ վերջ, որ աւելի ծանր է կացութիւնը, բան մը չի կրնար ընել:

Քաղաքականօրէն իր «չէզոք» արմատական մը ըլլալը նպաստաւոր է իրեն:

Մոլէին հակառակ Կայեառ կ'ուզէ փոքր դահլիճ մը կազմել լայն մեծամասնութեամբ մը:

Ինչպէս յաճախ մէկ կուսակցութենէ կախում ունի վարչապետի մը յաջողութիւնը, այս անգամ կարելի է այդ դերը տալ Ժողովրդական Շարժումին:

Առջի իրիկուան վիճաբանութեանց ընթացքին արդէն այս կուսակցութեան (Ժող. Շարժում) ուղղելով իր խօսքը, անկախ երեսփոխան մը կ'ըսէր «Սփութնիք մըն էք որ ընկերվարականներուն շուրջը կը դառնաք»:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱՅՍՕՐ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

(Տես Դ. էջ)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Գէլվիլէն ընկեր մը 5000 ֆրանք:

Նուէրները ղրկել՝

Maison de la Culture Arménienne

51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

Ո՛Վ Է ԹՐՔԱՍԷՐ
ԵՒ
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳՈՐԾԱԿԻՑ

« Մենք կը յայտարարենք, որ Թուրքիոյ բաժանումը եւ անկէ Հայաստանը « խլելու » մասին դաշինքը պատռկտուած է» : (1917 Նոյեմբեր 24) :

«Թուրքիա պիտի ընէ իրմէ կախուած ամէն բան՝ ապահովելու համար թէ արագ պարպումը Անատոլուի արեւելեան շրջաններու եւ թէ անոնց օրինական փոխանցումը Թուրքիոյ : Արտահանի, Կարսի եւ Պաթումի շրջանները եւս արագօրէն պիտի պարպուին ռուսական զօրքերէ ...» (Պրէսթ – Լիթովսքի դաշնագիր 4րդ յօդ. 1918 Մարտ 4–17) :

Խորհրդ. Միութիւնը չթերացաւ իր պաշտօնական եւ հանդիսաւոր յանձնառութիւններու մէջ : 1921ի Մոսկուայի ծանօթ դաշնագրով ան Թուրքիոյ կը ձգէր ոչ միայն «Անատոլուի արեւելեան շրջանները», այսինքն hայկական hողերը, այլեւ, Կովկասեան Հայաստանի որոշ մասերը եւս :

Այդ օրերուն, եւ մինչեւ վերջին պատերազմի առաջին տարիներուն, բոլշեւիզմի համար տարբեր նշանակութիւն եւ իմաստ ունէր Թուրքիան :

« Թրքասիրութիւն » եւ Թուրքիոյ հետ « գործակցութիւն », մահացու մեղքեր չէին, այլ «պետական ճշմարիտ իմաստութիւն» եւ քաղաքական «առաքինութիւն» :

Համայնավարը՝ Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան — ալ չյիշենք իրենց արտասահմանեան մունետիկները — չէին դիջեր, ոչ մէկին թեթեւ բաժին մը հանել իրենց միայն յատուկ, այս առաքինութիւնէն :

Դաշնակցութի՞ւնը, բնաւ երբեք :

Ընդհակառակն, ամէն ինչ գործ դրին, Թրքական բոլոր ոճիրներու պատասխանատուութիւնը բարդել Դաշնակցութեան վրայ :

Աւելի 11 – 24ի եղեռն իսկ, առեն մը արդարացուցին : Դաշնակցութեան վերագրուեցաւ Թրքական այդ անվիճելի ոճիրին պատասխանատուութիւնը :

Դաշնակցութիւնը նկատուեցաւ նոյնպէս պատասխանատու, «հայ եւ թուրք եղբայրասպան կռիւներուն » Կովկասի մէջ :

Միշտ եւ բոլոր պարագաներուն, Թուրքը ի պատուի էր, թէ որպէս ազգ, եւ թէ որպէս պետութիւն :

Դաշնակցութիւնը ընդհակառակն, ատելի եւ վտանգաւոր ուժ մըն էր, հեղինակը մեր բոլոր դժբախտութիւններուն՝ անցեալին եւ գլխաւոր խոչընդոտը hայ – թրքական իրական գործակցութեան :

Մեր հակաթուրք կեցուածքը՝ հիմնաւորուած էր մեր ազգային արդար եւ հիմնական պահանջներէն : Մենք անվիճելի ապացոյցներ էինք, իրական արտայայտիչը՝ բովանդակ հայութեան :

Այս տեսակէտը չէին բաժներ բոլշեւիկները եւ իրեն անձնատուր եղած դաղթահայ անուղղելի հակադաշնակցական որոշ խմբակները :

Ներքնապէս զօրաւոր եւ հաստատ թէեւ, մեր պայքարը Թուրքիոյ դէմ ձախողեցաւ :

Մոսկուայի թրքասիրութիւնը՝ մահացու հարուած տուաւ մեր ազգային դատին : Իսկ մահամերձ Թուրքիան՝ վերակենդանացուց, զօրացուց եւ մեծցուց :

Այս պահանջներուն մէջ, մենք որեւէ պատճառ չունէինք դառնալու թրքասէր : Հակաթուրք էինք, որովհետեւ արդար պահանջներ ունէինք : Փախուէինք հաւանաբար, եթէ մեր պահանջները յարգուէին :

Մեր այս կեցուածքը, հաճելի չեղաւ Մոսկուայի վարիչներուն համար :

Անոնք կ'ուզէին, որ մենք թրքասէր ըլլայինք, երբ Թուրքիան, իրենց օժանդակութեամբ կը թաղէր «հայկական հարցը » եւ կը վերահաստատուէր մեր պատմական հողերուն վրայ :

Բոլշեւիզմի համար, կարեւորը այդ շրջանին՝ Թուրքիոյ զօրացումն էր, անոր վերակենդանացումը ի գին հայկական պահանջներու ուրացման :

Շատերը առարկեն հաւանաբար, որ այս բոլորը անցեալին կը պատկանին, Մոսկուայի քաղաքականութիւնը հիմնովին փոխուած է վերջին պատերազմէն ետք :

Ձենք առարկեր : Կ'ընդունինք որ շատ բան փոխուած է Կրեմլինի մէջ :

Խ. Միութեան վարիչները, այլեւս թրքասէրներ չեն : Գոյութիւն չունին նախկին սիրալիր յարաբերութիւնները : Փոխադարձ մեղադրանքներ եւ սպառնալիքներ ալ կ'ըլլան ամէն օր :

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, Խ. Միութիւնը մեր ըմբռնած եղանակով հակաթուրք չէ երբեք :

Մոսկուայի քաղաքական գործակալները, այսօր ինչպէս երէկ, ամէն ինչ կը փորձեն Թուրքիոյ հետ վերականգնելու իրենց երբեմնի «եղբայրական» գործակցութիւնը :

Իբրեւ գին այս գործակցութեան, Մոլոթովի բերնով յայտարարուեցաւ, հողային որեւէ պահանջ չունի Թուրքիոյ նըկատմամբ : (1953 Մայիս 30) :

Գաղտնիք չէ նոյնպէս, որ Խ. Միութիւնը պատրաստ է վերականգնելու Թուրքիոյ քայքայուած անտեսութիւնը, եթէ այս վերջինը բարեհաճի ընդունիլ :

Անտեսել այս գառն ճշմարտութիւնները, կը նշանակէ մոռնալ ո՛չ միայն մեր ապրած ահաւոր ողբերգութիւնը, այլ եւ ծառայել օտարին եւ առաջին անթիւ մեր ազգային դատի երկու երդուեալ հակառակորդներուն :

Մեր հակառակորդներու համար ,գաղտնիք չեն մեր այս դիտողութիւնները : Անոնք, շատ լաւ գիտեն, որ մենք երբեք և որեւէ պարագայի մէջ չեն կրնար հաշտուիլ ոչ Թուրքին եւ ոչ ալ Խ. Միութեան հետ :

Հակաթուրք էինք երէկ, երբ Թուրքիան Խ. Միութեան հետ էր, իբրեւ Բոլշեւիկեան Ճակատի կարեւոր մէկ անդամը :

Հակաթուրք ենք այսօր, երբ Թուրքիան մաս կը կազմէ արեւմտեան ճակատին, եւ կը նկատուի իբրեւ ամենակարեւոր անդամներէն մէկը :

Մեր հակառակորդները, հակառակ որեւէ փաստ ունի՞ն մեր«թրքասիրութեան» մասին. իրենց կը մնայ հրապարակել :

Այլապէս ի զուր է Դաշնակցութեան ետեւէն ագեղ ամբոցներով խլացնել հայ միջավայրը :

Հնարաւոր է Դաշնակցութիւնը մեղադրել, իր բազմազան գործունէութեան այս կամ այն շրջանին : Կարելի է մատնանշել սխալներ՝ իր հարուստ գործունէութենէն : Բայց, մեղադրել «թրքասիրութեամբ ու Թուրքիոյ հետ գործակցութեամբ», հայ ազգային շահերուն դէմ, Հայաստանի եւ հայութեան ոչնչացման գնով — ամենաստորին Թուրքն իսկ պիտի սոսկայ նման մեղադրանք մը ձեւակերպելու հրէշային գաղափարէն :

Մ. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

× Այս յօդուածի որոշ հատուածները առած ենք 1949ի Հոկտեմբեր 7ին, այս սիւնակներու մէջ միեւնոյն խորագրով լոյս տեսած մեր յօդուածէն : Մ. Տ. Թ.

ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՄԸ

Հունգար ժողովուրդը սուգի եւ յառութեան մէջ ոգեկոչեց առաջին տարեդարձը իր վերջին յեղափոխութեան : Այս առթիւ Փարիզի Քաղաքապետական Խորհուրդը Հունգար ազգային հերոս Քոսութի անունով մկրտեց Քարրֆուր Շաթօտէօնը :

Արդարեւ, բովանդակ աշխարհը չէ մոռցած այն հերոսական յեղափոխութիւնը, որ սկսաւ 1956 Հոկտեմբեր 23ին եւ որու ընթացքին ինկան ազատութեան եւ անկախութեան ծարաւի աւելի քան երկու հազար Հունգարացիներ : Այդ յեղափոխութիւնը կը չարունակուի տակաւին, սակայն լռութեան մէջ եւ անհրեւակայելի ճզմումներու տակ, որ անկարելի է նկարագրել :

1956ին, Հունգար ժողովուրդը սկսաւ անդրադառնալ որ իր կեանքը կը մնէր բոցակէզ քուրայի մը մէջ ուր պատապարտուած էր վերջ ի վերջոյ քանդուլ հալած մետաղ մը, հարստահարութեանց, անիրաւութեանց եւ ազատութեան բռնաբարման այդ քուրային մէջ :

Մաքերը սկսած էին հրահրել : Նոյն շրջանին Լեհաստանի մէջ տեղի ունեցող դէպքերը, ուր Ստալինականները մնացած էին փոքրամասնութեան մէջ Կոմուլքայի կողմնակիցներուն դէմ, խորհիլ կուտային Հունգար ժողովուրդին որ իրենք ալ կրնային ըմբոստացման ու ընդվզումի թափով մը ձեռք ձգել իրենց կորսնցուցած ազատութեան եւ անկախութեան գոնէ մէկ մասը :

Շարժումը սկսաւ, ինչպէս բոլոր յեղափոխական շարժումներու ընթացքին, մտաւորականներու եւ համալսարանական ուսանողներու աղդանշանով .

Հունգար բանաստեղծ Փեթոյէֆիի անունով կոչուող գրական ակումբը որոշած էր հսկայ ցոյց մը կազմակերպել 1848ի Հունգար յեղափոխութեան հերոսներէն Ժօզէֆ Պեմի յիշատակարանին առջեւ :

Ժամը 3ին, հազարաւոր ուսանողներ եւ գործաւորներ հսկայ թափօր մը կազմած եւ հունգարական եռագոյնը պարզած, հաւաքուեցան յիշատակարանին առջեւ :

Ճառախօսներ պարզեցին ամբոխին պահանջները՝ խորհրդային բանակներու հեռացում, վերադարձ նախկին վարչապետ Իմրէ Նաճիի, եւ քանդումը Ստալինի արձանին :

Այս խաղաղ ցոյցին եւ արդար պահանջքներուն հետեւանքը եղաւ այն արիւնոտ յեղափոխութիւնը որ տարածուեցաւ բովանդակ Հունգարիոյ մէջ :

Հոկտեմբեր 23ին ոստիկանութիւնը չմիջամտեց : Գտնուեցան նոյնիսկ սպաներ որոնք պահը նպաստաւոր համարելով իրենց գլխարկներուն վրայէն վերցուցին կարմիր աստղանշանը եւ զայն փոխարինեցին հունգարական եռագոյնի նշանով մը :

Պուտափեշթի ժողովուրդը կարծեց որ Ռուսերը տեղի պիտի տային հունգարական աշատատէնչ բաղձանքներուն առջեւ : Եւ ահա, 24 Հոկտեմբերի գիշերը, 200000 ցուցարարներ սկսան յառաջանալ դէպի խորհրդարանի շէնքը, հակակրական աղաղակներ ուղղելով հունգար կոմունիստական կուսակցութեան պետ Էրնօ Ժէրայի հասցէին եւ պահանջելով Իմրէ Նաճիի իշխանութեան վերադարձը :

Ցանկարծ ողբերգութիւնը ծայր տուաւ : Զորս կողմէն երեւան եկան ռուսական գրահապատներ : Ցուցարարները կարծելով որ եկողները իրենց կողքին դիրք բռնելու համար մէջտեղ ելած էին, խուժեցին դէպի հրասայլերը, աղաղակելով՝ «Մեզի հետ, մեզի հետ...» :

Սակայն, բանակը չէր եկած եղբայրանալու ցուցարարներուն հետ : Առաջին գնդակը կ'արձակուի եւ ցուցարար մը կ'իյնայ՝ առաջին նահատակը 1956ի հունգարական յեղափոխութեան : Ամբողջ գիշերը կատաղի կռիւներ կը մղուին մայրաքաղաքի փողոցներուն մէջ : Տանիքներէն ռուսական հրասայլեր շրջան կ'ը-

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ձեզի կը պարզենք այս խնդիրը, մեր տեսակէտը յայտնելով եւ կը խնդրենք որ բարեհաճիք ուսումնասիրել եւ Ձեր տեսակէտը յայտնել կարելի փութով :

10 – 10 – 1955

Ներքին Գործոց Նախարար
(Ստորագրութիւն)

Նախարարաց խորհուրդի Նախագահ

Համաձայն ենք Ներքին Գործոց Նախարարի տեսակէտին :

Ցանուն Վարչապետի՝ (Ստորագրութիւն) :

Ինչպէս կը տեսնուի, ընդդիմադիրներուն ոչ – օրինաւոր ճամբաներով ձեռք ձգած այս գրութիւնը, ըստ ինքեան ՈՐՈՇՈՒՄ մը չէ Գաւառական Ժողովի լուծման : Սակայն, փողով եւ թմբուկով ծանուցուած այս «յաղթանակը», նկատելով որ մաքսանենգութեան մը արդիւնքն էր եւ հիմնուած՝ ՍՈՒՏԻ եւ ԶՐՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ, չտեւեց իր այնքան սպասուած պտուղները : Առաջնորդ Սրբազանի անմիջական եւ ազդեցիկ միջամտութեամբ, այն «Գրութիւնը», որ անպաշտօն եղանակով մը Հալէպ դրկուած էր, ձեռքէ, անմիջապէս ետ Դամասկոս բերուեցաւ հրահանգով Վարչապետ Պ. Սապրի էլ Ղզզիի, որ վերադարձած էր Գահիրէի իր ճամբորդութենէն : Ու այնուհետեւ մանրամասն քննութեան ենթարկուեցաւ Գաւառական Ժողովի իրաւական հանգամանքը, պետական համապատասխան պաշտօնեաներու եւ պաշտօնական անձերու կողմէ, յանգելու համար դրաւոր յայտարարութեանը Բերիոյ Թեմին Գաւառական ժողովի օրինաւորութեան, յայտարարութիւն, որ այս անգամ կը յենուր մանրամասն քննութեան, կատարուած՝ համաձայն Թեմին Առաջնորդարանի թղթածրարներուն, պաշտօնական փաստաթուղթերուն եւ արձանագրութեանց, միշտ Ազգային Սահմանադրութեան տրամադրութեանց ծիրին մէջ :

Կրօնական եւ ազգային ամօթալի ողբերգութիւն մը կար ծրարուած՝ այս ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԻՆ մէջ : Աննախընթաց դարու մը սիւները, դրուած փխրուն հողի վրայ, փուլ կուգային այդ փաստաթուղթով, որ յուսահատութիւն պատճառեց ամէն անոնց, որոնք յոյս դրած էին անոր բովանդակութեան : 1956 Փետրուար 18 թուակիր այդ յայտարարութիւնը, միանգամընդմիշտ փակած պէտք էր ըլլար անդունդ բերանները մարդոց, որոնք, որպէս թէ օրինական բծախնդիր ոգւով մը, կ'ուզէին պարուրել իրենց յետին մաքերը, եւ ծրագրուած խառնակչութեան մը իրենց ձեռքով կատարուիլը : Օրէնքի եւ Սահմանադրութեան հանդէպ տարրական գիտակցութիւն մը, յարգանքի նշոյլ մը, պէտք էին լռութեան դատապարտել արժանապատուութեան ակէր ունեցող անձ, հողեւորական թէ աշխարհական : Ու, հակառակ այս շշմեցուցիչ փաստին, դեռ եւս երկար ատեն պիտի յեղյեղուի «Հալէպի Գաւառական Ժողովը ապօրէն էր» նշանախօսքը :

Կիլիկեան Աթոռի ենթակայ Թեմի մը կազմակերպուած Ազգային Իշխանութեանց քանդումին հետամուտ աշխարհականներու ջանքերն ու դաւերը, որքան պախարակելի եւ արժանի խիստ դատապարտութեան, ի վերջոյ հասկնալի էին, նկատի առած իրոր հակամարտութիւններն ու, դժբախտաբար նաեւ, քաղաքական ըմբռնումները եւ տարուած բուռն քարոզութիւնը : Սակայն, ամէն որակումէ վեր կը մնայ դիրքը նախկին Կաթողիկոսական Տեղապահի մը եւ մի քանի այլ եկեղեցականներու, որոնք իրենց ստորագրութեամբ կը վկայէին թէ «ապօրէն է Հալէպի Գաւառական Ժողովը» : Արդարեւ, Խադ Արքեպիսկոպոս, Կաթ. Տեղապահի իր պաշտօնէն հրաժարելէն յետոյ, հաւանաբար Նոյեմբերի մէջ, Սուրիական Կառավարութեան կը ներկայացնէր գիր մը, ստորագրուած, իր Փառէն եւ Դերենիկ Եպիսկոպոսներու եւ Գրնէլ Ծ. Վր'.ի կողմէ, վճռաբար յայտնելով իրենց տեսակէտը Հալէպի Գաւառական Ժողովի մասին : Բարեբախտաբար, Սուրիական կառավարութիւնը քննութեան չձեռնարկեց տրուած վկայութեան մասին : Ի՞նչ պիտի պատասխանէր Խադ Սրբազան այն հարցումին թէ, «ինչպէս ամբողջ չորս տարի գործակցեցաք ժողովի մը, որուն «ապօրինութիւն»ը Ձեզի ծանօթ էր » : Որպէս պատասխան, կակակէր հաւանաբար... : Բերիոյ Թեմին Գաւառական Ժողովին «ապօրինութիւն»ը հաստատող Դերենիկ Եպիսկոպոս, տեսա՞ծ էր արդեօք, կեանքին մէջ, ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ և գոնէ չօշափա՞ծ էր զայն : Անշուշտ թէ՝ ոչ : Փառէն Եպիսկոպոսի եւ Գնէլ Ծ. Վրդ.ի մասին չենք խօսիր. իրենց մտածելու եւ գործելու կերպը ծանօթ է արդէն բոլորին : Հետագայ ներուճները տանց ընդվզումի պիտի չկարդան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական ընտրութեան այս ամէնէն տխուր դրուագը եւ պիտի որակեն զիրենք մակդիրներով, որոնց յիշեցումը այս էջերուն մէջ, չենք ուզեր կանխել : Դժբախտաբար մեր տրամադրութեան ներքեւ չէ օրինակը այս «շատ նախանձախնդիր » եկեղեցականներու մատուցած յուշագրին :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍԿԻ

(5 Շար.)

նէն փողոցներու մէջ եւ իրենց ահաւոր կլափէն կրակ կը ժայթքին ազատութեան ծարաւի ժողովուրդին վրայ: Հրդեհը ծայր կուտայ եւ բազմաթիւ տուներ ճարճատին բոցերու ճարակ կը դառնան : Գեհենական միձակ կը տիրէ չորս դին...

Ռուսական բանակը հրահանգ ստացած էր արիւնի մէջ խեղդել այս յեղափոխութիւնը :

Այսուհանդերձ, հերոսական ժողովուրդը չի յուսահատիր :

Մէկ կարգախօս միայն՝ Մահ կամ Ազատութիւն :

Եւ տապալելով ու խորտակելով Ստալինի մեծադիր արձանը, հունգար ժողովուրդը կը կարծէ փշրած ու անհետացուցած ըլլալ կարմիր բռնակալութեան վերջին մնացորդները ....

Հունգար համայնավար կուսակցութեան պարագլուխները տեսնելով որ շարժումը կը ստանայ մեծ համեմատութիւններ, կ'որոշեն Իմրէ Նաճին բերել իր պաշտօնին գլուխը, խորհելով որ այս կարգադրութենէն գոհ՝ ցուցարարները վար կը դնեն իրենց զէնքերը :

Սակայն ուշ էր արդէն, մաքերը չեն հանդարտիր: Կարելի չէ այլեւս արգիլել վազքը այս շարժումին :

Իմրէ Նաճի ձայնասփիւռով հունգար ազգութիւն կը յորդորէ իր հայրենակիցներուն եւ կը հրաւիրէ զանոնք վար դնել իրենց զէնքերը :

Սակայն, զրոյցներ կը շրջին թէ Նաճի իրականին մէջ Ռուսերուն մօտ կալանաւոր է եւ թէ տարձանակներու սպառնալիքին տակ է որ արձակած է այդ կոչը :

Ասոր վրայ, եւ հակառակ Իմրէ Նաճիի շարունակական կոչերուն, կռիւը հետզհետէ կը սաստկանայ եւ յեղափոխութիւնը կը յորդի ամբողջ Հունգարիոյ մէջ:

Եւ Նոյեմբեր 4ին, բովանդակ աշխարհը սահմռկած վկան կ'ըլլայ այս փառաւոր յեղափոխութեան, ազատութեան եւ արդարութեան այս վսեմ խոյանքին արիւնալի վերջաւորութեան :

Նոյեմբեր 4, ժամը 5ին, Պուտափէշթի ռատիօկայանէն կը լսուի Իմրէ Նաճիի բեկբեկուն ձայնը՝ «Հունգար ժողովուրդին եւ բովանդակ աշխարհի հանրային կարծիքին կը յայտնեմ թէ ռուսական բանակները յարձակեցան Պուտափէշթի վրայ, տապալելու համար մեր ժողովրդավար կառավարութիւնը: Մեր բանակները կը շարունակեն կռիւը ...» :

Բայց այդ օրհասական կռիւը անյոյս էր, կռիւ մը որ կը մղուէր անհամեմատ կերպով զօրաւոր ռուսական կանոնաւոր բանակի մը դէմ :

Ամբողջ օրը հունգարական ձայնասփիւռը կ'արձակէր յուսումնալից կոչեր. «օգնութի՛ւն, ռուս տանկերը դաւաճանեցին մեզի, Քատար՝ որ իրենց կողմնակից է, կազմեց նոր կառավարութիւն մը: Երիտասարդները պատնէշին վրայ են : Զէնք կը պահանջեն, զէնք եւ փամփուշտ: Օգնութի՛ւն, շուտափոյթ օգնութի՛ւն...» :

Ժամը 10·30ին, կը տիրէ բացարձակ լռութիւն մը :

Պուտափէշթը կտրուած էր աշխարհէն ...

1956ի Հունգարական յեղափոխութիւնը ջախջախուեցաւ Ռուսերուն կողմէ, ինչպէս ջախջախուած էր 1848ին յեղափոխութիւնը :

Այդ յեղափոխութիւնը, որուն առաջնորդն էր Քոսիւթ, հունգար ազգային հերոսը, 1849ին յայտարարեց Հունգարիոյ անկախութիւնը եւ հաստատեց հունգարական առաջին հանրապետութիւնը :

Քանի մը ամիսներ շարունակ, Քոսիւթ կատաղի կռիւներով դէմ դրաւ աւստրիական բանակներուն :

Այս վերջինները, դիմեցին Ռուսիոյ ցարին, խնդրելով որ միջամտէ եւ զսպէ ու խեղդէ յեղափոխութիւնը :

1849ին, Քոսիւթ տեղի տալով, իշխանութիւնը յանձնեց զօրավար Կէօրկիի, եւ քանի մը զինակիցներու հետ ապաստանեցաւ Թուրքիա :

Կէօրկի ջախջախուեցաւ Ռուսերուն կողմէ Տէմէշվարի մէջ եւ դարձեալ արիւնի մէջ խեղդուեցաւ հունգարական առաջին յեղափոխութիւնը :

Ինչպէս առաջին յեղափոխութեան ընթացքին, այս անգամ ալ, հունգար ազատատենչ ժողովուրդը, իր ազատութեան ճանապարհին վրայ, պատմութեան մէկ ճակատագրական դառնութեամբը, գտաւ Ռուսերը... եւ այս անգամ — օ՜ անօրակելի հեգնանք — ճնշուած ու հարստահարուած ազգերու դատին «ախոյեան» Ռուսերը ...

×

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (յապաղած), 12 Հոկտ.— Դարձեալ Արարատ... Մենք ամէն տարի կը համադրենք մեր հոգեկան ուժերը, ինքնամփոփման եւ յարգանքի կը հրաւիրենք մեր միտքը՝ վերակոչելու համար յիշատակն անոնց որ իմացեալ մահով ինկան Արարատի հսաւոր բարձունքին վրայ՝ վրէժի վերջին աղաղակն իրենց շրթունքին ...: Մեզի համար Արարատն սրբավայր մըն է որ գուրգուրանքով կը պահէ՝ մեր անձնուրաց եղբայրներուն օրհնուած աճիւնները: Հայոց դիւցազնական խոյանքին անմահ վկան է ան՝ 19 Սեպտեմբեր 1918ը մեր մարտական կեանքի տարեգրութեանց մէջ պիտի մնայ ամէնէն նուիրական թուականներէն մէկը :

Արարատի ճակատամարտով՝ Հայկ. Լեգէոնը կը սրբէ «Նապաստակ» մակդիրը հայ ժողովուրդի պայծառ ճակատէն՝ Ֆրանսացի եւ բրիտանացի հրամանատարներու հիացիկ ակնարկին տակ :

Մեր սերունդը անմիջական հետեւորդն է մեծ երազողներուն. հայրենիքի ոգիով սնանած մտաւոր փաղանգին որ անէացաւ՝ դեռ չպրկած իր վսեմ երազը : Մեր պայքարը կը ձգտէր միեւնոյն նպատակին, ան տեղի ունենար Արարատի թէ Արարայի գագաթը ....:

Ահա Արարատ, զոր կը նկատենք փառատօն մը՝ արժանի մեր ամէնուս յարգանքին : 13 Հոկտեմբերին, կիրակի, կատարուեցաւ՝ եկեղեցական ու պաշտ. յիշատակութիւնը: Փրատոյի Մայր եկեղեցին լեցուն էր, հոգեհանգստեան պատարագին, որուն հոգեշունչ երգեցողութիւնը կատարուեցաւ դպրաց դասունկով մէ: Արենուշներն ալ բերին իրենց յարգանքի բաժինը :

Եկեղեցական արարողութենէն վերջ, բակին մէջ ներկայ էին՝ նահանգապետութեան եւ քաղաքապետութեան փոխանորդները, Ֆրդ զին. շրջանի զօրավարը, Տէր եւ Տիկին Լաֆոնէսսա, Մարսէյլի Ֆրանսացի Ռազմիկներու նախագահը եւ բոլոր օտար ընկերակցութեանց ներկայացուցիչները՝ իրենց դրօշակներով, որոնց ներկայութեան կատարուեցաւ՝ դրօշի հանդիսաւոր պարզումը :

Բացման եւ շնորհակալութեան խօսքն ըրաւ Միութեան անձնուէր նախագահը, Գ. Շ. Տ. Թէքէեան որ կը շարունակէ վառ պահել Ֆրանքօ-հայ բարեկամութիւնը: « Վերստին եկած ենք ու պիտի գանք: Հակառակ անհամար դառնութեանց որոնց ենթարկուած է մեր սիրելի Ֆրանսան, մենք կ'ուզենք պահել մեր աւանդութիւնը՝ մեր յարգանքի տուրքը բերելով մանաւանդ անոնց որոնք գերեզման չունեցան : Կ'ուզեմ շեշտել մանաւոր կերպով թէ Հայը միշտ եղած է Ֆրանսայի հետ եւ հաւատարմօրէն ծառայած անոր: Բազմապիսի ապերախտութեանց ի հեճուկս՝ մենք կը պահենք մեր երախտագիտութեան զգացումը հանդէպ այս քաղաքակրթութեան օրրանին : Մենք կը բաղձանք՝ Ֆրանսան տեսնել միշտ միացած, զօրաւոր ու բարձր »:

Խօսեցան՝ նահանգապետին եւ քաղաքապետին ներկայացուցիչները որոնք յայտնեցին թէ մեծ սիրով կը մասնակցին յարգանքի մեր այս հանդիսութեան եւ գիտեն թէ անիկա արտայայտութիւնն է Հայուն հաւատարմութեան, յոյսին եւ յարգանքին՝ հանդէպ Ֆրանսայի: «Գիտենք նաեւ թէ Հայը ուղղամիտ եւ արգասաւոր է: Այս երկիրը այն խաղաղ երկիրն է որ կը սիրէ ձեզ: Մաղթենք որ յետ այսու ապրինք աւելի երջանիկ Ֆրանսայի մը մէջ»: Դրուատալից խօսքեր ըրին նաեւ զօրավարը եւ ուրիշներ:

Շաթօ տէ Ֆլէօրի մէջ, Ֆրանքօ-հայ բարեկամութեան կոչունքին մասնակցեցան հարիւր տասը հոգի:

Գ. Շ. Տ. Թէքէեան՝ խօսքը հրաւիրեալներուն ուղղելով ըսաւ. «Շնորհակալ ենք. գիտենք որ սրտով մօտիկ էք մեր Միութեան, որ կ'աշխատի վառ պահել Ֆրանսայի համակրութիւնն ու սէրը՝ հանդէպ Հայ ժողովուրդին»: Յետոյ ոգեկոչեց Հրամանատար Գրեուա տ'Ագիի յիշատակը: Հրամանատար Գրեուա տ'Ագիի այրիկը, մարքիզուհի Լաֆոնէսսա պատասխանեց.— « Հայրս երջանիկ էր ձեր բ[illegible]ան ընդունելութեան համար: Դո՛ւք որ կը խանդավառէք իր յիշատակին առջեւ, ինծի, եւս երջանկութիւն կը պատճառէք : Եղէք միշտ միացեալ եւ պահեցէք ձեր աւանդութիւնները : Այս առաւօտ աղօթեցի նաեւ ձեզի համար որ կարենաք հասնիլ ձեր բոլոր երազներուն որոնց համար այնքան զոհաբերութիւն ի գործ դրիք :

Յաջորդաբար խօսեցան՝ միութեան ընդհ. քարտուղար Վ. Մ., փոխ-ատենապետ Ե. Շէհիրեան, Միութեանս բարեկամ եւ պատ. անդամ, բանաստեղծ Գ. Յարութիւն Ազայեան, Հար. Քէչիշեան ու ուրիշներ, դերասան Գ. Քէնտիրեան «Գեխօն ասպետին»ը արտասանեց խոր ապրումով :

Թո՛ղ անթառամ մնայ սրբազան յիշատակը բոլոր Արարատներուն՝ Սարտարապատէն մինչեւ Վան ու Սասուն, Նեմրութէն մինչեւ Ուրֆա, Հաճըն ու Զէյթուն:

ՎԱՀՐԱՄ Կ. ՄԻՍԹԻՔ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

«Շանթ» Գրական — Գեղարուեստական ընկերակցութիւնս, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Գոմնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէին, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ նախաձեռնած է գրադարան — ընթերցարանի մը հաստատման : Իր տրամադրութեան տակ ունի արդէն որոշ քանակութեամբ գիրք եւ նիւթական պիւտճէ :

Ճոխ գրադարան — ընթերցարան մը ունենալու համար անհրաժեշտ է նիւթական լայն միջոցներ: Ի նպաստ իր գրադարանին ընկերակցութիւնս կազմակերպած է թատերական ներկայացում մը Նոր Սերունդականներու մասնակցութեամբ :

Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ հայ հեղինակներուն, օրաթերթերու խմբագրութեանց, Վենետիկի եւ Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան, Փարիզի «Հայ Գրագէտներու Բարեկամ» Ընկերութեան, Գահիրէի «Յուսաբեր» հրատարակչականին, Պէյրութի Համազգայինի հրատարակչականին, Ամերիկայի «Հայրենիք»ի ամսագիրի խմբագրութեան եւ հայ հրատարակչականներին որոնք իրենց տրամադրելի գիրքերով օժանդակեն ընկերակցութեանս այս նուիրական ձեռնարկին :

Հայ մշակոյթի բոլոր բարեկամներէն պիտի խնդրէինք, իրենց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը բերել իր այս ձեռնարկին: Մեծ շնորհակալութեամբ պիտի ստանայինք եթէ ուզէին մեր գրադարանին նուիրել, Րաֆֆիի, Ահարոնեանի, Շանթի, Յ. Թումանեանի եւ միւս ծանօթ գրագէտներու գործերը:

Հայկական պատմութեան եւ դատին, նուիրուած օտար լեզուով հրատարակուած գիրքերու նուիրատուներուն, երախտապարտ պիտի ըլլայ ընկերակցութիւնս .:

Բոլոր նուիրատուներու անունները պիտի յայտարարուի «Յառաջ»ի մէջ, եւ պիտի արձանագրուին մասնաւոր ժապաւէնեալ տետրակի մը մէջ :

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել: Գրադարանի ընթերցարանի բացումը եւ օրերը պիտի յայտարարուի «Յառաջ»ի մէջ :

Ընկերակցութեանս հասցէն,

Վաղարշակ Տէր Վարդանեան, 20 բիւ Տիզօար, Մարսէյլ,

Սերժ Սարգիսեան 340 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն : Հեռ. GA. 74·36, Մարսէյլ, Գոմոն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԳ.

ՎՀՈՒԿԸ

Իմ արանքին զարկեց բուի ձայնը: Աւերակների այդ թագուհին իմ մանկութեան հասակից գրգռել էր իմ սնահաւատութիւնը : Ես համոզուած էի, թէ նա էր այդ բոլոր կործանումների պատճառը: Կատղայ, գետնից մի քար վեր առի, նայում էի չորս կողմս, որ գտնեմ, որ սպանենմ նրան: Բուն չէր երեւում : Ես քարը նետեցի ուղիղ այն կողմը, որտեղից լսելի եղաւ նրա ձայնը: Բարձրացաւ մի ճիչ, որ նման էր ազամարդու հառաչանքի : Ես սոսկացի: Փլատակների մէջ կծկուել էր մի պառաւ կին, փաթաթուած հին մոյզ — կապտագոյն սփածանելիքի մէջ: Ինձ երեւաց, որպէս թէ, աւերակների մէջ բնակուող ոգիներից մէկը լինէր նա, կամ այն կախարդը, որ հսկում էր այդ անմարդաբնակ անապատի վրայ :

Նրա երկար, կիսով չափ կռացած հասակը բոլորովին նման էր մի այլանդակ կմախքի, որի ցամաք կազմուածքի մէջ մնացել էին ոսկորները միայն: Միակ կենդանութեան նշոյլը, որ նկատւում էր թուխ դէմքի վրայ, էին զոյգ կրակոտ աչքերը, որոնք վառւում էին դիւական խորամանկութեամբ :

Նա խիստ մտերմաբար մօտեցաւ ինձ :

— Ո՞վ ես դու, հարցրի ես :

— Դու Կարօն չե՞ս... տուեց նա, առանց իր հարցին պատասխանելու :

Նա խօսեց աղաւաղուած թուրքերէն լեզուով, բայց արտասանութիւնից իսկոյն երեւաց, որ ինքը բոշայ է, թէեւ նա չէր պատկանում բոշաների այն ցեղերին, որ ես յաճախ տեսել էի մեր կողմերում:

Երեւում էր, պառաւը գործով եկած էր Կարօյի մօտ եւ սխալմամբ ինձ նրա տեղ էր ընդունում, որովհետեւ աչքերի տեսութիւնը սաստիկ թուլացած էր : Ես կամեցայ Կարօյին պարթեցնել, յետոյ մտածեցի. ի՞նչ փնաս, առժամանակ ձեւանալ, որպէս թէ ես, Կարօն եմ: Իմ վարմունքը երեխայական անմիտ հետաքրքրութիւն էր, եւ աւելի ոչինչ :

— Հա, իմ անունս Կարօ է, պատասխանեցի ես : — Բայց ի՞նչպէս են կոչում քեզ :

Բոշան զարմանալով նայեց իմ վրայ, կարծես, չէր հաւատում իր աչքերին, եւ պատասխանեց պարսկերէն լեզուով :

— Կարօն ի՞նչու է հարցնում իր աղախնի անունը: Կարօն գիտէ, որ մարդիկ Սուսան են կոչում նրան: Կարօն բոլորը գիտէ...: — Երբ Դինբուլի խանը կողոպտեց, կոտորեց մեր ցեղը, Սուսանը կապեց իր քամակին Կարօյի երեխան եւ մենակ անցաւ Հերաթի անապատներից ...:

— Ախ, Սուսանի աչքերի լոյսը ...: Այն անցքից յետոյ Սուսանը վատ է տեսնում ...:

Այդ անկապ խօսքերը այն առաջին րոպէին երեւացին ինձ, որ ես ոչինչ չհասկացայ, մանաւանդ որ, բոշան խօսում էր երրորդ դէմքով: — « Կարօյի երեխան» ...: Միթէ՞ Կարօն երեխայ ունի. ո՞րտեղ է նա : — Հերաթի անապատներից ազատել է նրան բոշան ...:

Այս բոլորը ինձ համար հանելուկներ էին: Միայն այսքանը հասկացայ, որ Կարօն եւ խորհրդաւոր պառաւը նախածանօթներ են եղել: Միջին Ասիայի խորքերում, Աֆղանիստանում, նրանք ունեցել են յարաբերութիւններ: Բայց ի՞նչ դէպքով, ի՞նչ առիթով: — Այդ մասին չհարցրի պառաւից, զգուշանալով, բոլորովին չմերկացնել ինձ, թէ ես Կարօն չեմ:

Ես աշխատեցի ուղղել իմ անտեղի հարցմունքի սխալը, ասելով .

— Ես բոլորը գիտեմ, Սուսան, դու այն ասա, թէ ի՞նչ լուր ունես :

Պառաւը որպէս թէ ինքն իր հետ խօսելով, ասաց.

— Սուսանը կ'ասէ, Սուսանը նրա համար եկաւ, որ ասէ: Սուսանը չկարողացաւ իր արտասուքը պահել, երբ տեսաւ խեղճ աղջկան...: Նա աղաչում էր. — « Ասա Կարօյին, որ ինձ այստեղ չթողնէ. ես կը մեռնեմ ցաւից ...»: — Խեղճ երեխայ, որքան մաշուել էր նա ... : Կը մեռնի, անպատճառ կը մեռնի նա, եթէ երկար այնտեղ կը մնայ...: Երեսին գոյն չես տեսնի, օրինակ քեզ՝ կտաւ ...: Ախ, Սուսանն էլ շատ չի ապրի, թէ «նրա» գլխին մի փորձանք կը գայ ...:

Պառաւը այլ եւս չկարողացաւ խօսքը շարունակել, սկսեց դառն կերպով լաց լինել: Արտասուքը աւելի նսեմացրեց նրա աչքերի լոյսը: Ես աշխատեցի մխիթարել նրան: Երբ մի փոքր հանգստացաւ, հարցրի, ինձ բաւական մօտեցած համարելով գաղտնիքի խորութեանը .

— Ի՞նչպէս դու մտար «նրա» մօտ :

— Ինչպէս մտայ... կրկնեց պառաւը հեգնական կերպով եւ նրա ցամաք դէմքի վրայ վազեց մի վայրենի ծիծաղ ։ — Սուսանի ճանապարհը ո՞վ կարող է կտրել:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Պատերազմական Նախարարը փոխուած էր։

Ամերիկայի մէջ, Արտաքին նախարար Տըլըս շաբաթական մամուլի իր ասուլիսին մեծ մասը յատկացուց այս հարցին. — Թ. Միութեան մէջ գոյութիւն ունեցող իշխանութեան պայքարին նոր փուլն է ասիկա, սակայն ծանր է այս անգամ Կրեմլինի ղեկավարներուն փորձած արկածախնդրութիւնը։ Թրուշչեւ չահի թէ կորսնցնէ, պատ աշխարհի կարծիքը պիտի չփոխուի համայնավար վարչա-կարգին մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն, թէ մարեչալ Թիթօ հիւանդութեան պատճառով արտասահման պիտի չկարենայ երթալ. ինչպէս ծանօթ է, Թիթօ Մոսկուա պիտի երթար ներկայ ըլլալու համար Հոկտեմբերեան տօնակատարութեան։

ՆԻԹՈՍ ՔԱԶԱՆՑԱՔԻ հելլէն հռչակաւոր գրագէտը, մեռաւ, 74 տարեկան հասակին։

ԱՑՆԹԱՊԻ (Թուրքիա) մէջ Ինէօնիւի ութ հազար կուսակիցները ցոյց մը ըրին, բողոքելով ընտրութեանց ապօրինութեան դէմ, ոստիկան մը եւ ազայ մը սպանուեցան, եօթը ուրիշներ վիրաւորուեցան։ Ինէօնիւ կը պահանջէ որ նոր ընտրութիւններ ըլլան։

ԻՍՐԱՑԷԼԻ Խորհրդարանին մէջ, երբ կը քննուէր արտաքին քաղաքականութիւնը, հանդիսականներուն մէջէն երիտասարդ մը ձեռնառումբ նետեց ժողովականներուն վրայ. երեք նախարարներ եւ Վարչապետ Պէն Կուրեոն, վիրաւորուեցան։ Մահափորձին հեղինակը ձերբակալուած է։

ՍՈՒՐԻԱՑԷՆ կը հաղորդեն, թէ 60.000 Թուրք զինուորներ խմբուած են սահմանագլուխին վրայ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ գինիին լիտրը հինգ ֆրանք ազեց։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ Սեպտեմբեր 18ին շղթայկերծուած գործադուլը վերջ գտաւ։

ՆՈԹՈԼԻՈՒՍ հիւլէական ուժով շարժող առաջին սուզանաւը, հինգ ու կէս օր ճամբորդած է բեւեռային սառոյցներու տակ, նոր մրցանիշ մը հաստատելով նաւարկութեան պատմութեան մէջ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 29) — Ձոյլ ոսկի 545.000 (540.000), Նափոլէօն 4.000 (3970), զուից. 3810 (3770), անգլ. 4790 (4750), քսան տոլարնոց 19240 (19000), Թղթադրամ (զուցահեռական շուկայ) տոլար 469, զուից. 111.50, սթերլին1200, պեզէ. 9.10, փեսեթա 8, լիր 0.72։

Պ. Գարեգին Անտրէասեան, Տէր եւ Տիկին Արա Անտրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Անտրէասեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Թնկրեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ա. Մկրտիչեան եւ զաւակները (Արժանթին), Այրի Տիկին Արաքսի Պոյաճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Հ. Գամպուրեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Ճիմպաշեան եւ քոյրը, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Զորաեկեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Անտրէասեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Պօղոս Դաւիթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մինաս Անտրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պարոյր Անտրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շնորհք Սատրէասեան եւ զաւակները, Անտրէասեան, Տօնապետեան եւ Թէքթիւ ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԱՆՏՐԷԱՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գամպուրեան, Սեբաստացի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ շաբաթ առաւօտ, ժամը 10.45ին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 48 Րիւ տը լա Քոնվանսիոն, Կրէմլէն Պիսէթրը, մէթրօ Փորթ տ'Իթալի։

Մարմինը պիտի ամփոփուի ընտանեկան դամբարանին մէջ, Պիսէթրի գերեզմանատունը։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 20,30ԻՆ

Mutualitéի ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

24, RUE SAINT-VICTOR, MÉTRO : MAUBERT MUTUALITÉ

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿԵՐ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ ԵՒ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

— ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը —

— ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ —

Մասնակցութեամբ երգիչներ Քիւփէլեանի, Պօղոսեանի և Սերոբեանի ղեկավարութեամբ ԿԱՐԳԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Արտասանութիւն եւ կովկասեան պարեր
Պանեէօ – Քաշանի պարախումբին կողմէ
« ՀԻՆ ԿՌԻՒԸ », մենախօսութիւն՝ ընկ. Ե. Գրիգորեանի կողմէ

ՄՈՒՏՔ 100 ՖՐԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

ALHAMBRA, 340, Boulevard Chave

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ GASTON DEFERRE-ի

Երեսփոխան, նախկին նախարար, Մարսէյլի քաղաքապետ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ բոլոր խումբերուն, ենթակոմիտէներուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ խումբերուն, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան իր մասնաճիւղերուն

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ — Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին. — Նոր Սերունդի պարախումբ,
Պ. եւ Օր. Չէօրէքճեան, Զ. Գասեան, Օր. Ալիս Յարութիւնեան, Անիթա Սարգսեան, Ալիս Շամիրեան, Էտուար Էքսէրճեան։

Կէս գիշերէն վերջ՝ պար՝ ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ORCHESTRE LUC HERARD

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին։
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին, Րիւ Ժէի սրահը։

Կը նախագահէ ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին. Մեներգ Մարտիրոսեան քոյրերու կողմէ։ Արտասանութիւն եւայլն։
Մուտքը ազատ է։

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 3ին, կիրակի ժամը 15.30ին, Կղերականներու սրահը, 22 րիւ տէ Պահիւթիէ։
Կը նախագահէ ընկ. Պ. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին Թրիմեան ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Ռուբէն» Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ (Շար. նախորդ ժողովին)։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ԱՐԾԻՒ
ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Սալոն տը Լ'Ալամպրա
340 Պուլվ. Շավ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

CLAUDE BESSET

Եւ իր նուագախումբը, իր մեներգողները, իր երգիչները։

Երգեր, պարեր, սքեչ, ճազ,
«Իւօֆ էն Ռօլ»

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Ռանի սու Պուայի Մշակութային եւ Բարեգործական Միութեան Ընդհ. ժողով մը, այս շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, այս շատ կարեւոր ժողովին։

ՎԱՐՁՈՒԻՆ

Քոնֆէքսիոն – կարի տան մը համար աշխատաւորի մը եւ գործաւորուհի մը։ Դիմել՝

MARIKA COUTURE, 4, Rue St-Sauveur, Paris
Tél. CEN. 05-76

×

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ Շըմիզիէի համար։ Կը յանձնենք Փարիզի շրջակայքը (մինչեւ 50 քիլոմեթր)։ Դիմել՝

TAVITIAN, 40, Rue de Flore. Alfortville
ENT. 35-17

Կամ Փարիզի հասցէին՝
19, Bd. Saint-Denis

×

Քօնթրըմէթրէս մը կանանց քօնֆէքսիոնի, աշխատանոցի համար։ Դիմել՝

LEVY, 6, Passage de Dantzig
Métro Convention

ՊԱՏԱՐԱԳ ՉԱՅՆԱՍՓԻՒՌՈՎ

Այս կիրակի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի Առնուվիլի Ս. Գրիգոր եկեղեցին եւ պիտի ձայնասփռուի Փարի Էնթէռէն, ժամը 8.45ին։ Երգեցողութիւնը կը կատարէ տեղւոյն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Վահրամ Տէվէճեանի։

Պ. Վարուժան Ֆիլիճեան, Տէր եւ Տիկին Ժօրժ Մափուսքուֆ եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Ֆիլիճեան, Էզալէրեան եւ Վարպետեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր եւ ազգականին

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՖԻԶԻՃԵԱՆԻ

մահը։

Յուղարկաւորութիւնը այսօր հինգշաբթի (Հոկտ. 31) ժամը 10ին իր բնակարանը, 18 Րիւ Քառնօ, Շուզի, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Վարդանդիի մահուան առթիւ։ Տէր եւ Տիկին Զարեհ Մութաֆեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին եւ Ալքաատախը – նամին։

Նոյն Միութեանց հազարական Ֆր. կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Տոքթոր Ա. Պօղոսեան եւ զաւակը։

Տէր եւ Տիկին Օհանեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին, Ալքաատախնամին, Դպրոցասէրին եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։
Սոսնալ «Յառաջ»էն։ –

×

Օր. Զապէլ Իսպիրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Հայ Կարմիր Խաչի Օղն. մարմնի Ֆէտանվիլիէի օգտափոխութեան կայանին կը նուիրեն. Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մոսթիչեան հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ա. Գասպարեան հազար ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայկազեան վարժարանի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Ճիվէլէկեանէ հազար ֆրանք, Օր. Զ. Իսպիրեան եւ Տիկին Գ. Վարդանդիի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աղնիւ Փիլիկեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝ ԲԱՐՍԵՂ ՓԻԼԻԿԵԱՆԻ (Շապին Գարահիսարցի) մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

×

Այս կիրակի Գիւտ Խաչի տօնին առթիւ մատնաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Գամփաներ Ֆրէզի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ։

Այս առթիւ Նիսէն մասնաւոր հրաւիրուած է Տ. Վարդան Խաչակիր քհնյ. Ժամկոչեան, որ պիտի քարոզէ։ Ուստի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ եւ մխիթարուիլ հոգեւորապէս։

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ԱՏԱՓԱԶԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ատափազարի պատմագիրքի յանձնախումբին կողմէ, հայրենակիցներուն պիտի ներկայանան Տիկին Ովսաննա Տէր Գէորգեան եւ Պ. Վարդան Եղիշէեան, թէ գիրքին ծախքերուն համար կամաւոր նուէրներ առնելու եւ թէ այժմ ապրող ամէն տարիքի հայրենակիցներուն ցանկը կազմելու։

Կը խնդրուի այս տողերը նկատել իբր պաշտօնագիր։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Շաբաթ գիշեր, 2 Նոյեմբեր, Կաթոլիկներու սրահը, Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.-ին

ԼԻՈՆ.— Կիրակի ցերեկ, 3 Նոյեմբեր, Սթիւտիօ Քրէքի, 24 րիւ Տիւնուար

ՏԷՍԻՆ.— Կիրակի գիշեր 3 Նոյեմբեր, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ
Նախաձեռնութեամբ Տէսինի Հայ Կրթական Մարմնոյն

Առաջին անգամ ըլլալով շրջանին մէջ, ծանօթ գերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ կը խաղայ մասնակցութեամբ հեղինակին եւ տեղական բեմի լաւագոյն ուժերու

ԿԻՆՍ ԱՆՀԱՒԱՏԱՐԻՄ Է

Միծաղաշարժ կատակ. երեք արար ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Մուտքի շատ մատչելի գիներ

Լիոնի համար տոմսերը նախապէս ապահովել, դիմելով՝ Պ. Ղ. Ղազարեանի գերձակատունը՝ 56, Rue Cuvier, Lyon - Télphone : LA. 80-72